

Κ. Παυρίδης 1964 7662

ΤΡΑΓΩΔΙΑΙ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑΙ ΜΕΤΑ ΣΧΟΛΙΩΝ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΙΣΤΡΙΩΤΟΥ

ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΝ Τῷ
ΕΘΝΙΚῷ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙῳ

ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ

ΑΘΗΝΗΣΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΦΙΛΟΚΑΛΙΑΣ

33 — ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ — 33

1879

ΠΑΤΩΝ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΜΕΤΑ ΚΑΛΟΝ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΜΕΤΑ ΚΑΛΟΝ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΜΕΤΑ ΚΑΛΟΝ

ΟΜΗΡΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΜΕΤΑ ΚΑΛΟΝ

766

ΤΡΑΓΩΔΙΑΙ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑΙ ΜΕΤΑ ΣΧΟΛΙΩΝ

ΥΠΟ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΙΣΤΡΙΩΤΟΥ

ΤΑΚΤΙΚΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΝ Τῷ
ΕΘΝΙΚῷ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙῳ

ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ

ΑΘΗΝΗΣΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΦΙΛΟΚΑΛΙΑΣ

33 - ΟΔΟΣ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ - 33

—
1879

ΙΑΙΔΩΤΑΥ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

ΒΡΑΒΥΟΝΙΚΑΙ ΜΕΤΕ ΣΥΝΑΓΗ

1870

ΛΕΥΚΟΝ ΜΕΤΕΛΕΥ

ΕΝ ΤΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

ΟΔΗΓΙΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Πάν αντίτυπον μή φέρον την ιδιόχειρον υπογραφήν μου θεωρείται κλοπι-
μαίον και καταδικάζεται κατά τόν νόμον.

Ε. Μοσχίνης

ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΝ ΤΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

Ε. Μανδρινός 1904

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΟΝ

ΟΙΔΙΠΟΔΑ ΤΥΡΑΝΝΟΝ ΤΟΥ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Ὡς ὁ Αἰσχύλος ἐν τῇ ὑψηλῇ αὐτοῦ διανοίᾳ κατέδειξεν, ὅτι ὁ ποιητικὸς οὐρανὸς ἔχει αἰθεριώτερα ὕψη, ὅτι αἱ εὐρύταται τῶν ὑποθέσεων εἶναι διδασκαί ἐν τῷ στενῷ τοῦ θεάτρου χώρῳ καὶ ὅτι οἱ ὑπερφυεῖς καὶ ὑπεράνθρωποι τοῦ μυθικοῦ κόσμου χαρακτηρὲς δύνανται ἐνσαρκούμενοι νὰ φωνήσωσιν ἀπὸ τοῦ λογείου καὶ ἐπιδείξωσι τὰ πελώρια αὐτῶν σώματα ἐπὶ τοῦ ὀκρίθαντος, οὕτως ὁ Σοφοκλῆς μελετήσας μὲν τοὺς συγχρόνους, εἰσδύσας δὲ εἰς τὰ μυχαίτατα τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας πάθη καὶ σπουδάσας τὴν φύσιν τῆς ψυχῆς μετὰ τῶν ἀπειροπληθῶν αὐτῆς ἐκφάνσεων πρῶτος ἐδίδαξεν ἐν τῷ θεάτρῳ, ὅτι ἡ δραματικὴ τέχνη τοῦ πραγματικοῦ κόσμου μὴ ἀφισταμένη δύναται νὰ παραγάγῃ τέλεια ἔργα. Μετὰ τῆς αὐτῆς γενναιότητος, μεθ' ἧς ὁ Αἰσχύλος ὡς στρατιώτης ἔπαλλε τὸ δόρυ ἐν Μαραθῶνι, καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς ἰταμότητος, μεθ' ἧς ὡς ναυτίλος ἔστρεφε τὴν κώπην ἐν Σαλαμῖνι, μετὰ τῶν αὐτῶν, λέγω, ἀρετῶν ἐν τῷ πεδίῳ τῆς συγκρούσεως τῶν δραματικῶν παθῶν θανατηφόρως τιτρώσκει τὸν ἀνταγωνιστὴν καὶ ἐν τῇ πελαγοδρομίᾳ τῶν ἰδεῶν πάντα κάλων ἐκτείνας καὶ πρὸς τὰς βιαιοτάτας πνοάς ἰταμῶς παλαίων διεγείρει τὴν ἑκπληξὶν τῶν συνήθων

ποιητῶν, οἵτινες παρὰ τὴν ἀκτὴν πλείοντες χαίνουσιν ὡς ἀθαλάσσωτοι ἡπειρῶται. Τοῦναντίον ὁ Σοφοκλῆς περιέκοψε μὲν μετὰ σωφροσύνης τὰ πτερὰ αἰθεροβάμονος φαντασίας, ἀλλ' ἐδημιούργησε τοὺς αἰωνίους τῆς τέχνης θεσμούς, οὓς ὁ Σταγειρίτης ἀνέγραψεν ἐν τῇ ποιητικῇ αὐτοῦ, καὶ προσεπέλασεν εἰς τὸν ἐπικὸν ἀριστοτέχνην, οὗ ὁ χρωστήρ ἐξειργάσατο τὴν γνησιωτάτην τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως εἰκόνα. Διὰ τοῦτο ὁ Ἀκαδημαῖκός Πολέμων¹ οὐχὶ ἀστόχως ἔλεγε τὸν μὲν Ὅμηρον ἐπικὸν Σοφοκλέα, τὸν δὲ Σοφοκλέα τραγικὸν Ὅμηρον, καὶ οὐχὶ ἄνευ πολλῆς σημασίας ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἐλέχθη, ὅτι μόνος ὁ Σοφοκλῆς εἶναι τοῦ Ὀμήρου μαθητῆς².

Ἄν τις ὁμως ὑπολάβῃ, ὅτι ὁ τραγικὸς ἔτυχε τῆς ὑψηλῆς ταύτης παραβολῆς μόνον, διότι ἔλαβεν ὑποθέσεις ἐκ τοῦ ἐπικοῦ³ κύκλου καὶ τῆς Ὀδυσσεΐας ἢ διὰ παραπλησίαν αἰτίαν, οὗτος περιορίζει τὴν ὁμοιότητα μόνον ἐν τῇ ἐξωτερικῇ ἐπιφανείᾳ. Οὐχί· ἡ ὁμοιότης κατέρχεται βαθύτερον καὶ ἡ συγγένεια εἶναι ἐγγυτέρα· διότι ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ ἐπικὸς κύκλος ἦτο ἡ πλουσία

¹ Παρὰ Διογένη. τῷ Λαερτ. IV, 3, 20.

² Westermann, Βιογράφοι σελ. 131 «Τὸ πᾶν μὲν οὖν ὁμηρικῶς ὠνόμαζε· τοὺς τε γὰρ μύθους φέρει κατ' ἔχνος τοῦ ποιητοῦ καὶ τὴν Ὀδυσσεΐαν δ' ἐν πολλοῖς δράμασιν ἀπογράφεται. Παρετυμολογεῖ δὲ καθ' Ὅμηρον καὶ τοῦνομα τοῦ Ὀδυσσεύος»

Ὁρθῶς δ' Ὀδυσσεύς εἰμ' ἐπώνυμος κακοῖς·

πολλοὶ γὰρ ὠδύσαντο δυσσεβεῖς ἐμοί·

ἡθοποιεῖ δὲ καὶ ποικίλλει καὶ τοῖς ἐπινοήμασι τεχνικῶς χρῆται, ὁμηρικὴν ἐκματτόμενος χάριν. Ὅθεν εἶπεν ἰωνικόν τινα μόνον Σοφοκλέα τυγχάνειν Ὀμήρου μαθητὴν.»

³ Ὁρα ἱστορ. τῶν ὁμηρ. ἐπῶν σελ. 67.

δεξαμενή, ἐξ ἧς πάντες οἱ τραγικοὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ὑποθέσεις ἤντλησαν, ἀλλὰ διὰ τοῦτο πάντες δὲν ὠγομάσθησαν μαθηταὶ τοῦ Ὅμηρου. Ἡ αἰτία ἐγκεῖται ἐν τῷδε· παρ' ἀμφοτέροις διαλάμπει τὸ ἥρεμον μεγαλειὸν καὶ παρ' ἀμφοτέροις ὑπάρχει ἔμπεδος ἡ πεποίθησις τῆς ἐσωτερικῆς ποιητικῆς δυνάμεως ἡ παντὸς ἐξωτερικοῦ ἐπικοσμήματος ὀλιγωροῦσα. Ἐνθεν μὲν ὁ ἐπικός, ἔνθεν δὲ ὁ τραγικὸς κατενόησεν, ὅτι ὁ ἀληθὴς ποιητὴς δὲν ἔχει ἀνάγκην παραμορφώσεως καὶ οἰονεὶ ἐξαμβλώσεως τῆς φύσεως, ὅπως γείνη ποιητικώτερος ἑαυτοῦ· διότι αὐτὴ ἡ φύσις ὑπὸ τοῦ ὑπερτάτου καλλιτέχνου τελεία διαπλασθεῖσα, ἂν ἐν τῇ τελειότητι αὐτῆς κατανοηθῇ, εἶναι ποιητικωτέρα παντὸς ἀνθρωπίνου ἐπινοήματος καὶ πάσης ἀνθρωπίνης διασκευῆς ὑπερτέρα. Κατὰ ταῦτα δὲν ἐννοοῦμεν, ὅτι ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ Σοφοκλέους ὁ ποιητὴς τῆς Ἰλιάδος ἡγεῖται ὡς αὐτοκράτωρ, οὔτε ταπεινοῦμεν τὸν ποιήσαντα τὴν Ἀντιγόνην εἰς ψιλὸν τῆς διανοίας τοῦ Ὅμηρου ἀκόλουθον καὶ τυφλὸν τῆς τέχνης ἐκείνου ἐπέτην, ἀλλὰ νομίζομεν, ὅτι ὁ τραγικὸς οὗτος τὴν τέχνην μετὰ τῆς φύσεως ταύτισας ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ἔπεσι τὸν ἄριστον τοῦ πραγματικοῦ κόσμου ἐρμηνευτὴν εὗρισκε. Ταῦτα δὲ περιέχουσιν οὕτω πολλὰ δραματικὰ στοιχεῖα, ὥστε ὁ ἀναγνώστης νομίζει, ὅτι διέρχεται πραγματικὸν κόσμον. Λεῖπει μὲν ἐν τούτοις ὁ θεατὴς, ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἐποποιὸς ἀναπληροῖ τὴν ἑλλειψιν ταύτην, ὡς ἐκεῖ, ἔνθα ἐλέγχει τὴν ἄγνοιαν τῶν δρώντων προσώπων¹.

¹ Π. χ. ὁ Πάτροκλος αἰτεῖ παρὰ τοῦ Ἀχιλλέως τὴν πανοπλίαν, ὅπως ἀποδιώξῃ τοὺς Τρῶας ἀπὸ τῶν νηῶν τῶν Ἀχαιῶν. Μετὰ δὲ τὸ τέλος τῆς παρακλήσεως ὁ Ὅμηρος λέγει ἐν Π, 46·

Διὰ τοῦτο ἴσως ὁ τραγικός παρὰ τοῦ ἐπικοῦ ἔλαβε τὸ μάθημα, καθ' ὃ ὁ θεατὴς εἶναι σοφώτερος τῶν προσώπων τοῦ δράματος. Ἐκ πάντων τῶν δραματικῶν ποιητῶν πρῶτος ὁ Σοφοκλῆς ἔγνω τὸ μυστήριον, ὅπως ἀναβιβάσῃ τὸν θεατὴν ἐπὶ τοσοῦτον ὑψηλοῦ ἐδωλίου, ὥστε οὗτος δι' ὁρᾶ τὸν ἀνελίσσόμενον μῦθον τοῦ δράματος πολὺ σαφέστερον ἢ αὐτὰ τὰ δρῶντα πρόσωπα. Ἐν ᾧ ταῦτα ἀγνοοῦντα μὲν τὰς προθέσεις ἀλλήλων, παραγνωρίζοντα δὲ καὶ παρεξηγοῦντα τὰς ἐνεργείας τούτων καὶ ἐνίοτε μέχρις ἀγνοίας ἑαυτῶν προβαίνοντα πλανῶνται, μόνος ὁ θεατὴς γινώσκει, ὃ τι ἐκείνοις ἔμεινε κεκρυμμένον¹. Οἱ μὲν δρῶντες φοβοῦνται ἢ ἀπειλοῦσιν, ὁ δὲ θεατὴς γελᾷ διὰ τὴν πλάνην· ἄλλοτε πάλιν τοῦ θεατοῦ φοβουμένου ἢ ἔλεοῦντος, οἱ δρῶντες δὲν αἰσθάνονται τὸν κίνδυνον, εἰς ὃν δίκην νηπίων σπεύδουσι. Τοῦτο εἶναι κατ' ἐξοχὴν δραματικὴ ζωηρότης, τοῦτο εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν παρὸν δραματικῆς διδασκαλίας.

Ὡς ἐν τῇ ἡθοποιίᾳ, οὕτω καὶ ἐν τῇ πλοκῇ τοῦ μύθου εὗρηται συγγένειά τις τοῦ Σοφοκλέους πρὸς τὸν Ὅμηρον. Ὅπως δὲ καταστῇ αἰσθητὴ αὕτη εἶναι ἱκανὸν νὰ ρίψῃ τις μόνον ἐν βλέμμα ἐπὶ τῶν τραγωδιῶν τοῦ

¹Ὡς φάτο λισσόμενος μέγα νήπιος· ἦ γὰρ ἔμελλεν οἷ αὐτῷ θάνατόν τε κακὸν καὶ κῆρα λιτέσθαι.

²Οἷα καὶ Gruppe, Die tragische Kunst der Griechen, σελ. 277.

¹ Ἐν τῇ Ἀντιγόῃ ὁ μὲν φύλαξ δὲν δύναται νὰ εἰκάσῃ, τίς ἐκλεψέ το πτώμα τοῦ Πολυνείκους, ὁ δὲ Κρέων ἀνευρίσκει πολιτικούς συνωμώτας καὶ οἱ εὐσεβεῖς γέροντες νομίζουσιν, ὅτι τὸ ἔργον εἶναι θεήλατον. Ἀλλὰ πάντες πλανῶνται, ἐν ᾧ ὁ θεατὴς ἐκ τῆς ἀρχῆς τοῦ δράματος γινώσκει, ὅτι τὸ ἔργον διεπράξατο ἡ τολμηρὰ Ἀντιγόνη.

Αισχύλου. Ἐνταῦθα τὰ διάφορα τοῦ μύθου μέρη ἐκ-
 τυλίσσονται ἐν σειρᾷ σκηνῶν ἐξωτερικῶς μόνον συν-
 ερραμμένων καὶ ἡ λύσις ἐν τέλει ἐπέρχεται ὡς γεγο-
 νὸς μὴ παρασκευαζομένη κατ' ὀλίγον καὶ ἀναγκαίως¹.
 Ἐν τοῖς δράμασιν ὁμῶς τοῦ Σοφοκλέους τὰ μέρη οὕτω
 μετ' ἀλλήλων ἐμπλέκονται καὶ τὰ αἷτια τοῖς ἀπο-
 τελέσμασιν οὕτως ἀρρήκτως συνδέονται, ὥστε ὁ ὅλος
 μῦθος διέρχεται πρὸ τῶν ὁμμάτων τοῦ θεατοῦ ὡς τι
 ὀργανικὸν ὅλον. Ὁ μῦθος τῶν τραγωδιῶν τοῦ Σο-
 φοκλέους εἶναι κατ' ἐξοχὴν πεπλεγμένος, διότι πε-
 ριέχει περιπετείας καὶ ἀναγνωρίσεις, ὡς ὁ Σταγει-
 ρίτης ὀρίζει τὴν πλοκὴν τοῦ μύθου². Καὶ τὰ δύο ταῦ-
 τα ἡδύνατο μὲν ὁ τραγικὸς νὰ λάβῃ καὶ ἐκ τοῦ ἑλλη-
 νικοῦ βίου, ἀλλὰ πάντως καὶ κατὰ τοῦτο ἐμιμήθη τὸν
 Ὅμηρον. Περιπέτεια καὶ ἀναγνωρίσεις ἐν παντὶ λαῶ
 ὑπάρχουσιν, ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν ἐν τῷ ἑλληνικῷ, διότι
 οἱ ἱταμοὶ τῆς Ἑλλάδος ναυτίλοι καὶ μαχηταὶ μακρὰς
 καὶ ἐπικινδύνους στρατείας ἐπιχειροῦντες ἔπασχον,
 ὅτι ὁ ποιητὴς λέγει περὶ τοῦ ἥρωος τῆς Ὀδυσσεΐας.
 Τὸ ἔπος τοῦτο, ὡς φαίνεται, ὁ τραγικὸς εἶχεν ὡς πρό-

¹ Ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ Ἀριστοτέλης κεφ. X « Διαφέρει γὰρ πολὺ
 τὸ γίνεσθαι τὰδε διὰ τὰδε ἢ μετὰ τὰδε » καὶ κεφ. IX « τῶν δὲ ἀ-
 πλῶν μύθων καὶ πράξεων αἱ ἐπεισοδιώδεις εἰσὶ χεῖρισται. Λέγω
 δ' ἐπεισοδιώδη μῦθον, ἐν ᾧ τὰ ἐπεισόδια μετ' ἀλλήλα οὐτ' εἰκός
 οὐτ' ἀνάγκη εἶναι. Τοιαῦται δὲ ποιοῦνται ὑπὸ μὲν τῶν φαύλων
 ποιητῶν δι' αὐτοὺς, ὑπὸ δὲ τῶν ἀγαθῶν διὰ τοὺς ὑποκριτάς. »

² Ἀριστοτέλ. Περὶ ποιητ. X « Εἰσὶ δὲ τῶν μύθων οἱ μὲν ἀπλοῖ,
 οἱ δὲ πεπλεγμένοι· καὶ γὰρ αἱ πράξεις, ὧν μιμήσεις οἱ μῦθοι εἰσιν,
 ὑπάρχουσιν εὐθύς οὕσαι τοιαῦται. Λέγω δὲ ἀπλὴν μὲν πρᾶξιν, ἥς
 γινομένης, ὥσπερ ὄρισταί, συνεχοῦς καὶ μίαν ἄνευ περιπετείας ἢ
 ἀναγνωρισμοῦ ἢ μετὰθασιν γίνεται, πεπλεγμένην δὲ, ἐξ ἧς μετ' ἀ-
 ναγνωρισμοῦ ἢ περιπετείας ἢ ἀμφοτὴν ἢ μετὰθασιν ἐστίν. »

τυπον τῆς δραματικῆς αὐτοῦ τέχνης· διότι ὁ Σταγειρίτης, ὅστις τοὺς νόμους τῆς τραγωδίας ἤντλει κατ' ἐξοχὴν ἐκ τῶν τραγωδιῶν τοῦ Σοφοκλέους, λέγει καὶ περὶ τῆς Ὀδυσσεΐας, ὅτι εἶναι ἔπος πεπλεγμένον καὶ δι' ὅλου τοῦ ἔπους ὑπάρχει ἀναγνώρισις¹. Βεβαίως οἱ δύο οὗτοι τεχνικοὶ ὄροι ἔσχον εὐρυτέραν σημασίαν, ἀλλὰ τὸ πρῶτον ἐλήφθησαν ἐκ τῶν περιπετειῶν καὶ τοῦ ἀναγνωρισμοῦ τοῦ Ὀδυσσεύς.

Πρὸς τούτοις ὁ Αἰσχύλος διαφέρει τοῦ Σοφοκλέους καὶ κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐκεῖνος ἐδίδασκε τὰς τραγωδίας αὐτοῦ κατὰ τετραλογίας ἢ τριλογίας, οὗτος δέ, εἰ μὴ τὸ σύμπλεγμα ὅλως διέλυσεν, ὅμως λίαν περιώρισεν. Naί· περιώρισε, διότι ὁ περιορισμὸς ἐπῆλθεν ἐν αὐτῇ τῇ ἀττικῇ πολιτείᾳ. Αὕτη ἐπὶ τοῦ Αἰσχύλου ἦτο μᾶλλον ἀριστοκρατικὴ ἢ δημοκρατικὴ. Ἐν ἀριστοκρατικῇ δὲ πολιτείᾳ ὄντως τὸ ἀμάρτημα τοῦ πατρὸς ἐπιδρᾷ ἐπὶ τῶν υἱῶν καὶ τῶν ἐκγόνων, ἐν δημοκρατικῇ ὅμως, οἷα ἦτο ἐπὶ Περικλέους καὶ Σοφοκλέους, ἕκαστος πολίτης κατὰ τὸ μέτρον τῆς ἰκανότητος αὐτοῦ ἐγένετο μέγας ἢ μικρός. Λοιπὸν περιορισθείσης ἐν τῇ πολιτείᾳ τῆς ἐπιδράσεως τῶν πατρικῶν ἀμαρτημάτων ἐπὶ τῶν υἱῶν καὶ ἐκγόνων δὲν ἠδύνατο νὰ μείνῃ ἡ ἐπίδρασις ἐν τῷ δράματι, ὅπερ ἀπεικονίζει τὴν κοινωνίαν (δηλ. δὲν ἠδύνατο νὰ διατηρηθῇ ἡ τριλογία, ἥς συνήθως αἱ ὑποθέσεις ἦσαν ἐπιγονικαί), ἀλλὰ περιωρίσθη, ἂν καὶ αἱ ἀρχαῖαι ἰδέαι δὲν ἐξηφανίσθησαν τὸ παράπαν, ὥς θέλομεν ἰδεῖ ἐν τῷδε τῷ δράματι. Πρὸς τούτοις ὁ τεχνι-

¹ Ἀριστοτέλ. Περὶ ποιητ. κεφ. XXIV «Καὶ γὰρ τῶν ποιημάτων ἑκάτερον συνέστηκεν ἢ μὲν Ἰλιάς ἀπλοῦν καὶ παθητικόν, ἢ δὲ Ὀδυσσεΐα πεπλεγμένον· ἀναγνώρισις γὰρ διόλου καὶ ἠθική.»

κὸς ὀργανισμὸς τῆς δραματικῆς ποιήσεως τούτου τοῦ τραγικοῦ ἀπέκρουε τὸ τριτολογικὸν εἶδος τῆς ποιήσεως. Ἐν ταῖς τραγωδίαις τοῦ Σοφοκλέους ἔκ τινος σπέρματος διὰ φυσικῆς ἀναπτύξεως παράγεται ὁ ὅλος μῦθος ὡς τι ὀργανικὸν ὅλον, ἐν ᾧ ἐκάστη πρᾶξις ἀναγκαίως διαδέχεται τὴν ἑτέραν καὶ ἐν ᾧ οὐδὲν ἀλλότριον ἐπιτρέπεται νὰ συνυπάρξῃ. Τοιαύτη δραματικὴ τέχνη δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῇ τὴν τριλογίαν, διότι ὁ θεατὴς συχνάκις ὥφειλε νὰ ρίπτῃ βλέμμα εἰς ἐξωτερικὰ τοῦ δράματος ἀντικείμενα, ὥφειλε δηλ. νὰ ἀποβλέπῃ εἰς τὰ προηγούμενα καὶ νὰ προσδοκᾷ τὰ μέλλοντα.

Ὁ Σοφοκλῆς ἐξ αὐτῆς τῆς δραματικῆς αὐτοῦ τέχνης ἤγετο εἰς διάφορον τῆς εἰμαρμένης χρῆσιν· αὕτη παρὰ μὲν τῷ Αἰσχύλῳ εἰκονίζεται ὡς τις ἐξωτερικὴ δύναμις τὰ δρῶντα πρόσωπα εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν πρᾶξιν ἐξαναγκάζουσα, παρὰ δὲ τῷ Σοφοκλεῖ ὡς ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἐνοικοῦσα. Οὕτω τὸ πάθος τοῦ θεατοῦ ἐπὶ μᾶλλον ἐντείνεται, ὅταν οὗτος γινώσκῃ, ὅτι αἱ ἐνέργειαι καὶ τὰ πάθη τῶν δρῶντων προσώπων παράγονται ἐκ τῆς ἐλευθέρας θελήσεως τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐκ τῶν φυσικῶν αἰτίων τῆς αἰσθήσεως καὶ νοήσεως αὐτῶν. Ὑπάρχουσιν ὅμως οἱ ἔχοντες διάφορον περὶ τούτου γνώμην¹ λέγοντες, ὅτι οὐδὲν εἶναι παθητικώτερον ἢ ἡ θέα ἀνθρώπου παλαιόντος πρὸς τὴν ἄμαχον δύναμιν καὶ τοῦ ἀθῶως καὶ ἀναξίως πάσχοντος, ὅστις πειρᾶται νὰ διαφύγῃ τὸ ἄφυκτον κακόν. Κατὰ τὸν Σενέκαν μέγας ἀνὴρ πρὸς δυστυχίαν παλαίων εἶναι θεῶν ἄξιον θέαμα². Ἡμεῖς νομίζομεν,

¹ Ἀσώπ. Ἱστορ. τῶν Ἑλλ. ποιητῶν καὶ συγγραφ. σελ. 345.

² Σενέκας De provident. II.

ὅτι τοιαύτη θέα εἶναι οὕτω κακοήθης, ὥστε ἤθελεν εἶναι ἀξία θεατῶν οὐχὶ θεῶν, ἀλλ' ἀγρίων θηρίων. Τί ἄλλο ἔμελλε νὰ διδαχθῇ εὐσεβῆς θεατῆς ἐκ τοιούτου θεάματος, ἢ ὅτι τὸ θεῖον καὶ ἡ θέλησις αὐτοῦ, ἦτοι τὸ πεπρωμένον, εἶναι ἀγρία ἅμα καὶ κακοήθης δύναμις τὴν ἀθωότητα τιμωροῦσα καὶ οἶονεὶ τὴν κακίαν διδάσκουσα; Ἄν τὸ θέατρον ἔμελλε τοιαῦτα νὰ διδάξῃ, ἤθελεν εἶναι τὸ μέγιστον τῆς διαφθορᾶς διδακτήριον. Καθ' ὅλου ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τραγωδίᾳ ἐνεργεῖ μὲν ἡ εἰμαρμένη, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἐξαφανίζεται. Ἡ μία δύναμις συμβάλλεται πρὸς ἐξήγησιν καὶ ἐρμηνείαν τῆς ἐτέρας. Τὸ πεπρωμένον κατὰ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Σοφοκλέους ἐνοικεῖ ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τῇ διανοίᾳ τοῦ ἀνθρώπου σύμφυτον ὃν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει. Παρακολουθοῦσα λοιπὸν τὸν ἄνθρωπον ἐν ἐκάστω βήματι καὶ ἐν ἐκάστῳ σχεδίῳ, ὅπερ οὗτος συλλαμβάνει, ἄγει εἰς ἄγνοιαν καὶ ἀντίφασιν πρὸς ἑαυτόν. Μόνος ὁ θεατῆς γινώσκει τὴν ἀληθῆ τῶν πραγμάτων θέσιν καὶ οἶονεὶ πολλάκις ἐπέρχεται εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ νὰ ποιήσῃ νεῦμα εἰς τὰ δρῶντα πρόσωπα, ἅπερ ἐν τῇ νηπιώδει αὐτῶν διανοίᾳ δὲν αἰσθάνονται τὸν σφυρήλατον κεραυνόν, ὅστις κατὰ τῆς κεφαλῆς αὐτῶν παρασχευάζεται οὐδὲ βλέπουσι τὴν ἀρπεδόνην, ἣν ἡ τύχη κατ' αὐτῶν ῥίπτει. Ὁ θεατῆς μετὰ συγκινήσεως παρατηρεῖ, ὅτι οἱ δρῶντες κατὰ τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ἔχουσιν ἔμπειρον τὴν πεποίθησιν, ὅτι διαφεύγουσι τὸν βρόχον τῆς κεκρυμμένης καὶ ἀφύκτου δυνάμεως, ἀσφαλέστερον εἰς ταύτην περιπίπτουσι. Διὰ τῆς τοιαύτης δραματικῆς ἐνεργείας τοῦ τραγικοῦ ἡ συμπάθεια τοῦ θεατοῦ κορυφοῦται. Καὶ ὁ φιλόσοφος Πλάτων

ἔγνων, ἵνα τὸν ἀναγνώστην αὐτοῦ ἀναβιβάσῃ ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ ἐδωλίου, ὅθεν ἡ ἀλήθεια καθοράται, ἐν ᾧ τὰ πλεῖστα τῶν διαλεγόμενων προσώπων ταύτην ἀγνοοῦσι. Τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς μιμήσεως ὀνομάζεται εἰρωνεία¹, ἀλλὰ παρὰ μὲν τοῦ φιλοσόφου γίνεται χρῆσις ἐπὶ ἀντικειμένων τῆς νοήσεως, παρὰ δὲ τοῦ Σοφοκλέους ἐπὶ ἀντικειμένων τῆς ἠθικῆς. Ἡ εἰρωνεία τοῦ τραγικοῦ σκοπεῖ οὐχὶ τὸ εὐγενὲς καὶ ὑψηλὸν τοῦ βίου νὰ ταπεινώσῃ, ὡς ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις τοῦτο γίνεται, ἀλλὰ τοῦναντίον, ὅπως καὶ ἐκ τῆς μιαιρωτάτης πράξεως τὸ ὕψιστον καὶ εὐγενέστατον τοῦ ἠθικοῦ κόσμου ἀναλάβῃ, ὡς συμβαίνει ἐν τῇ Ἀντιγόῃ καὶ τῷ Οἰδίποδι. Ἐκ τῶν εἰρημένων γίνεται δῆλον, ὅτι ἡ εἰμαρμένη στενῶς συνδέεται τῇ τέχνῃ τοῦ τραγικοῦ. Καὶ ταῦτα μὲν γενικώτερον ἱκανὰ ἔστωσαν περὶ τοῦ ζητήματος, εἰδικώτερα δὲ θέλομεν εἰπεῖ μετὰ τὴν ἀνάλυσιν τῆς τραγωδίας, εἰς ἣν μεταβαίνομεν.

Ὁ μῦθος, καθ' ὃν ὁ Λαῖος Λαβδακίδης ἀγνοῶν ἐφόνευσε τὸν αὐτοῦ πατέρα καὶ ἔλαβεν εἰς γάμον τὴν ἰδίαν μητέρα, εἶναι ἀρχαιότατος εὐρισκόμενος παρ' Ὀμήρῳ καὶ τοῖς κυκλικοῖς. Κατὰ τὴν ἐπικὴν ὁμῶς διήγησιν ἡ ὑπόθεσις ἦτο ὀλίγον διάφορος· διότι κατὰ τε τὸν ποιητὴν τῆς Ὀδυσσεΐας καὶ τὸν ποιήσαντα τὴν Οἰδιπόδειαν ὁ Ἐτεοκλῆς καὶ ὁ Πολυνείκης, ἡ Ἀντιγόνη καὶ ἡ Ἰσμήνη δὲν ἦσαν τέκνα τῆς Ἰοκάστης ἢ Ἐπικάστης, ἀλλὰ τῆς Εὐρυγανείας, ἣν ἔγημεν ὁ Οἰδίπους μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν καὶ τὴν τελευτὴν τῆς

¹ G. H. Bode, Geschichte der dramatischen Kunst der Hellenen τόμ. III, σελ. 384. Gruppe, Ariadne, die tragische Kunst der Griechen σελ. 738; Klein, Geschichte des Dramas, σελ. 318.

μητρός καὶ συζύγου¹. Τῇ ἐπικῇ ἀφηγήσει ἠκολούθει καὶ ὁ ζωγράφος Ὀνασίας ἐν τινι γραφῇ. Ἀλλὰ τῆς διηγήσεως τῶν ἐπικῶν ἐπισκιασθείσης ὑπὸ τῆς τῶν τραγικῶν ὁ μῦθος εἶναι γνωστός, ὡς τοῦτον εἰκόνισε τὸ δρᾶμα. Κατὰ τοῦτον ὁ ἡγεμὼν τῶν Θηβαίων εἰς γάμον τὴν θυγατέρα τοῦ Μενοικέως λαβὼν καὶ παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος τέκνα αἰτῶν ἔμαθεν, ὅτι ὁ γεννηθεὶς ἔσται πατροκτόνος· διότι ὁ Κρονίδης θέλει νὰ τιμωρήσῃ τοῦτον διὰ τὴν ἀρπαγὴν τοῦ υἱοῦ τοῦ Πέλοπος². Πάντως ἦτο συνετόν, ἂν μὴ ὁ Λαῖος συνήρχετο γυναι-

¹ Ὅδυσ. Δ 261 :

Μητέρα τ' Οἰδιπόδαο Ἴδον, καλὴν Ἐπικάστην,
ἣ μέγα ἔργον ἔρεξεν ἀνδρείησι νόοιο
γημαμένη ᾧ υἱεῖ· ὁ δ' ὄν πατέρ' ἐξεναρίζας
γῆμεν· ἄφαρ δ' ἀνάπυστα θεοὶ θέσαν ἀνθρώποισιν.
Ἄλλ' ὁ μὲν ἐν Θήβῃ πολυηράτῃ ἄλγεα πάσχω
Καδμείων ἦνασσε θεῶν ὀλοὰς διὰ βουλὰς·
ἣ δ' ἔβη εἰς Ἀῖδαο πυλάρταο κρατεροτο,
ἀψαμένη βρόχον αἰπὺν ἀφ' ὕψηλοτο μελάρου,
ᾧ ἄχεϊ σχομένη· τῇ δ' ἄλγεα κάλλιπ' ὀπίσσω
πολλὰ μάλ', ὅσσα τε μητρός ἐρινύες ἐκτελέουσιν.

καὶ Πausan. IX, 5, 5 « Παῖδας δ' ἐξ αὐτῆς οὐ δοκῶ οἱ γενέσθαι, μάρτυρι Ὀμήρῳ χρώμενος, ὃς ἐποίησεν ἐν Ὀδυσσεΐᾳ . . . πῶς οὖν ἐποίησαν ἀνάπυστα ἄφαρ, εἰ δὴ τέσσαρες ἐξ Ἰοκάστης ἐγένοντο παῖδες τῇ Οἰδίποδι, οἱ Εὐρυγανείας τῆς Ὑπέρφαντος ἐγεγόνεσαν; δηλοῖ δὲ καὶ ὁ τὰ ἔπη ποιήσας, ὃ Οἰδιπόδειαν ὀνομάζουσι· καὶ Ὀνασίας Πλαταιάσιν ἔγραψε κατηφῇ τὴν Εὐρυγάνειαν ἐπὶ τῇ μάχῃ τῶν παίδων. »

² Ὁ χρησμὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ἔχει οὕτως·

Λαῖε Λαβδακίδη, παίδων γένος ὄλβιον αἰτεῖς·
δώσω τοι φίλον υἱόν· ἀτὰρ πεπρωμένον ἔστιν
σοῦ παιδὸς χεῖρεςσι λιπεῖν φάος· ὥς γὰρ ἔνευσεν
Ζεὺς Κρονίδης Πέλοπος στυγεραῖς ἀραταῖσι πιθήσας,
οὗ φίλον ἤρπασας υἱόν· ὁ δ' ἠϋξάτο σοι πάθε πάντα.

χί, ἀλλ' οὗτος οἰνωθεὶς ἐπελάθετο τοῦ χρησμοῦ· ὅτε
 ὅμως ἡ Ἰοκάστη ἔτεκε βρέφος, διαπερονήσας τοὺς πό-
 δας δίδωσι τοῦτο εἰς πιστὸν ποιμένα, ὅπως ἐκθέσῃ ἐπὶ
 τοῦ Κιθαιρῶνος. Ἀλλ' ὁ ποιμὴν τὸ βρέφος οἰκτεῖρας
 δωρεῖται βουκόλῳ Κορινθίῳ διατρίβοντι ἐπὶ τοῦ ὄρους¹
 καὶ οὗτος τοῖς αὐτοῦ δεσπόταις, τῷ Πολύβῳ καὶ τῇ Με-
 ρόπῃ², οἵτινες ἦσαν ἄτεκνοι. Μετὰ μητρικῆς στοργῆς
 ἡ ἄτεκνος βασίλισσα θεραπεύσασα τὰ σφυρὰ καὶ διὰ τὴν
 ἀνοίδησιν τούτων Οἰδίποδα ὀνομάσασα ἀνέτρεφεν ὡς
 ἴδιον τέκνον. Τελειωθείς δὲ ὁ παῖς καὶ τῶν ἡλικίων
 διαφέρων ἐτιμᾶτο ὡς ὁ ἄριστος τῶν πολιτῶν, μέχρις
 ὅτου ἐν δείπνοις δαιτυμῶν τις ἐν τῇ μέθῃ αὐτοῦ ὄνει-
 δίξει τὸν Οἰδίποδα ὡς ὑπόβλητον. Καὶ ἐν τῇ μέθῃ τοῦ
 Λαίου καὶ ἐνταῦθα ὁ Βάκχος διὰ τοῦ ποτοῦ αὐτοῦ κα-
 ταδιώκει τὸ γένος τοῦ Λαβδάκου, διότι οὗτος φρονῶν
 τὰ τοῦ Πενθέως καὶ Λυκούργου καταφρονεῖ τῆς λα-
 τρείας τοῦ θεοῦ τοῦ οἴνου³. Ἐκ τοῦ λόγου τοῦ οἰνό-
 φλυγος ὁ Οἰδίπους δηχθεὶς ἠρώτα τοὺς τεκόντας περὶ
 τούτου, ἀλλ' οὐδὲν ἱκανὸν παρὰ τούτων ἐμάνθανε. Διὰ
 τοῦτο λάθρα τῶν τεκόντων πορεύεται εἰς Δελφούς⁴,
 ἀλλ' ὁ θεός, περὶ ᾧ ἐπυνθάνετο, οὐδὲν εἶπεν, ἐχρή-
 σατο δ' ὅμως, ὅτι ἔμελλε νὰ μιχθῇ μετὰ τῆς μητρὸς
 καὶ φονεύσῃ τὸν φυτεύσαντα. Φοβηθεὶς ὁ δύστηνος Οἰ-
 δίπους, μὴ ἰδῇ τὰ ὀνειδῆ τῶν χρησμῶν τελούμενα, ἐκ
 τῶν ἄστρον τεκμαιρόμενος φεύγει τὴν Κόρινθον καὶ

¹ Σοφοκλ. ἐν Οἰδίποδ. Τυράνν. 1142.

² Ἡ βασίλισσα τῆς Κορίνθου ὑπ' ἄλλων μὲν ἐλέγετο Περιβοία, ὑπ' ἄλλων Μέδουσα καὶ ὑπ' ἄλλων Ἀντιοχίς.

³ Ἀπολλόδωρ ἐν βιβλιοθήκ. III 5.

⁴ Οἰδίπ. Τύρανν. 779.

πλανᾶται ἀνὰ τὴν Φωκίδα. Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ὁ Λαῖος ἐπορεύετο ἐκ Θηβῶν εἰς Δελφούς. Τούτῳ ὁ Οἰδίπους ἐντυγχάνει κατὰ τινὰ στενὴν ὁδὸν ὀχουμένῳ ἐφ' ἄρματος μετὰ τοῦ κήρυκος Πολυφόντου. Ἐπειδὴ δ' ἀμφοτέρωι βία ἐξήλαυνον τῆς ὁδοῦ τὸν Οἰδίποδα¹, οὗτος ὀργισθεὶς φονεύει οὐ μόνον τὸν κήρυκα καὶ τὸν Λαῖον, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκολούθους πλὴν ἑνός, ὅστις δειλὸς ὢν ἔφυγεν εἰς Θήβας, ὅπου εἶπεν, ὅτι ὁ ἡγεμὼν μετὰ τῶν ἀκολούθων ὑπὸ ληστῶν ἐφονεύθη. Τὸν μὲν Λαῖον θανόντα θάπτει ὁ βασιλεὺς τῶν Πλαταιέων Δαμασίστρατος, τὴν δὲ βασιλείαν παραλαμβάνει Κρέων ὁ Μενοιτιάδης². Μετὰ δὲ τὸν φόνον τοῦ Λαίου ὁ Οἰδίπους ἐπὶ τὰ πρόσω χωρῶν ἔρχεται ἐγγὺς τῶν Θηβῶν, ὅτε ἡ χώρα ὑπὸ τέρατος ἐφθείρετο· διότι ἡ Ἥρα ἐπεμψε τὴν Σφίγγα, οὗσαν μὲν θυγατέρα τῆς Ἐχίδνης καὶ τοῦ Τυφῶνος, ἔχουσαν δὲ πρόσωπον γυναικὸς, στήθος, βάσιν καὶ οὐρὰν λέοντος καὶ πτέρυγας ὄρνιθος. Αὕτη παρὰ τῶν Μουσῶν αἰνίγματα μαθούσα ἐπὶ τοῦ Φικεῖου ὄρους ἐκαθέζετο τοῖς Θηβαίοις τὸ περὶ ἀνθρώπου πολυθρύλητον αἶνιγμα εἰς λύσιν προτείνουσα³. Ἐπειδὴ δ' οὐδεὶς ἠδύνατο τοῦτο νὰ λύσῃ, φθορὰ πολλὴ τῶν πολιτῶν ἐγένετο· ὑπῆρχε δὲ χρησμὸς τούτοις, ὅτι τότε ἔμελλον νὰ ἀπαλλαγῶσι

¹ Οἰδ. Τύρανν. 803.

² Ἀπολλόδωρ. ἐν Βιβλιοθήκῃ. III 6.

³ Τὸ αἶνιγμα εὐρηται παρ' Ἀθηναίῳ X, 436 B ἐν στίχοις·

Ἔστι δῖπουν ἐπὶ γῆς καὶ τετράπων, οὐ μία φωνή,
καὶ τρίπων· ἀλλάσσει δὲ φύσιν μόνον ὅσσ' ἐπὶ γατὰν
ἐρπετὰ κινεῖται καὶ ἀν' αἰθέρα καὶ κατὰ πόντον.
Ἄλλ' ὁπότεν πλείστοισιν ἐρειδόμενον ποσὶ βαίνει,
ἔνθα τάχος γυίοισιν ἀφαιρότατον πέλει αὐτοῦ.

τοῦ τέρατος, ὁπότεν λύσωσι τὸ αἰνιγμα. Διὰ τοῦτο ὁ Κρέων κηρύσσει, ὅτι θέλει δώσει τὴν βασιλείαν καὶ τὴν γυναῖκα τοῦ Λαίου τῷ λύσοντι τὸ αἰνιγμα. Ὁ Οἰδίπους, ὅστις ἐν τῷ βίῳ ἦτο αὐτόχρημα αἰνιγμα, λύει τοῦτο εἰπών¹, ὅτι εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὅστις γεννᾶται μὲν βρέφος τετράπους ὀχούμενον διὰ τῶν τεσσάρων κώλων, τελειούμενος δὲ γίνεται δίπους καὶ γηρῶν προσλαμβάνει τὸ βάκτρον καὶ οὕτω δὴ γίνεται τρίπους. Τοῦ αἰνιγματος λυθέντος, ἡ μὲν Σφίγξ ἔρριψεν ἑαυτὴν ἐκ τοῦ ὄρους, ὁ δὲ Οἰδίπους γίνεται βασιλεὺς τῶν Θηβαίων εὐγνωμονούντων καὶ λαμβάνει γυναῖκα τὴν χήραν τοῦ Λαίου, ἐξ ἧς ἔσχε τέσσαρα τέκνα, δύο ἄρρενα καὶ δύο θήλεα. Οὕτως ὁ Οἰδίπους διῆγε τὸν βίον μέγα ὑπὸ τῶν Θηβαίων τιμώμενος, ὅτε αἰφνης δεινὸς λοιμὸς μαστίζει τὴν χώραν. Ὁ ἀγαθὸς ἡγεμὼν πέμπει τὸν Κρέοντα εἰς Δελφούς, ὅπως μάθῃ παρὰ τοῦ θεοῦ, κατὰ τίνα τρόπον ἡδύνατο νὰ ἀπαλλαγῇ ἡ πόλις τῆς νόσου. Ταῦτα προηγούνται τῆς ὑποθέσεως τοῦ δράματος, εἰς οὗ τὴν ἀνάλυσιν προβαίνομεν.

Ἐν τῷ Προλόγῳ (στίχ. 1—150) παρίσταται οἰκτρὸν θέαμα, διότι νέοι ἀγόμενοι ὑπὸ γέροντος ἱερέως τοῦ Διὸς ἐν σεμνῇ σιωπῇ ἔχουσι καταθέσει ἰκετηρίου κλάδους ἐπὶ τῶν βωμῶν τῶν κειμένων πρὸ τῶν ἀνακτόρων τοῦ Οἰδίποδος, ἐν ᾧ σύμπασα ἡ πόλις εἶναι

¹ Καὶ ἡ λύσις ὑπάρχει ἐν στίχοις·

Κλῆθι καὶ οὐκ ἐθέλουσα, κακόπτερε Μοῦσα θανόντων,
φωνῆς ἡμετέρης σὸν τέλος ἀμπλακίης.

Ἄνθρωπον κατέλεξας, ὅς ἦν ἰκα γὰρ ἐφέρπει,
πρῶτον ἔφυ τετράπους νήπιος ἐκ λαγόνων·

γηραλέος δὲ πέλων τρίτατον πόδα βάκτρον ἐρείδει,
αὐχίνα φορτίζων, γῆραὶ καμπτόμενος.

μεστή παιάνων καὶ στεναγμάτων. Ἐκ τῶν ἀνακτόρων ὁ ἀγαθὸς ἡγεμὼν ἐξελθὼν παρακαλεῖ τὸν ἱερέα, ὅπως εἴπῃ τὴν αἰτίαν τῆς ἱκεσίας. Οὗτος διὰ ζοφερῶν χρωμάτων εἰκονίζει τὰ τῆς πόλεως λέγων, ὅτι φθίνουσι μὲν οἱ καρποὶ ἐν τοῖς κάλυξι, φθίνουσι δὲ τὰ ἔμβρυα ἐν τῇ κοιλίᾳ τῶν ζώων, αἱ γυναῖκες δὲν γεννῶσι βιώσιμα τέκνα, ὁ λοιμὸς δίκην πυρφόρου δαίμονος ἐλαύνει κατὰ τῶν πολιτῶν, ἡ πόλις τοῦ Κάδμου κενοῦται καὶ ὁ μέλας Ἄδης πλουτίζεται. Μετὰ τὴν φοβεράν ταύτην περιγραφὴν ὁ περιδεὴς ἱερεὺς ὡς θεὸν ἱκετεύει ἐκεῖνον, ὅστις ἄλλοτε σωτὴρ τῆς πόλεως ἐγένετο. Ἀλλ' ὁ Οἰδίπους τεθλιμμένος καὶ κατηφὴς λέγει εἰς τὸν ἱερέα, ὅτι δὲν ὀλιγωρεῖ τῶν καθηκόντων αὐτοῦ, ἅτε πολλάκις μὲν ἐπὶ τῇ συμφορᾷ τῆς πόλεως δακρύσας, εἰς πολλὰς δὲ σκέψεις πλανηθεὶς, μέχρις οὗτου ἀπεφάσισε νὰ πέμψῃ τὸν Κρέοντα εἰς Δελφούς, ὅπως μάθῃ παρὰ τοῦ θεοῦ τὸν τρόπον τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως. Λυπεῖται δὲ σφόδρα, ὅτι δὲν ἐπανήλθε κατὰ τὸν προσήκοντα χρόνον. Ἀλλ' αἴφνης ὁ εἰς Δελφούς πεμφθεὶς θεᾶται ἐπανακάμπτων (στίχ. 78) καὶ διὰ δάφνης ἐστεμμένος λέγει, ὅτι ἡ ἀπόκρισις τοῦ θεοῦ εἶναι ἀγαθή. Ἐπειδὴ δ' ὁ Οἰδίπους ἐξετάζει ἀκριβέστερον, ὁ Κρέων ἐπιθυμεῖ, ἵνα κατ' ἰδίαν ἀνακοινώσῃ τὸν χρησμόν, ἀλλ' ὁ ἡγεμὼν κελεύει, ἵνα πρὸ πάντων εἴπῃ τοῦτον. Τότε ὁ Κρέων λέγει, ὅτι ὁ Ἀπόλλων κελεύει, ἵνα τὸν φονέα τοῦ Λαίου, ζῶντα ἐν Θήβαις, ἡ ἀποδιώξις ἢ φονεύσῃ. Ἀλλὰ τίς ὁ φονεὺς; Ποῦ δύναται νὰ εὑρεθῇ δυσεύρετον ἵχνος παλαιᾶς αἰτίας; Ὁ μὲν Ἀπόλλων εἶπεν, ὅτι οὗτος ὑπάρχει ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ Οἰδίποδος, ὁ δὲ Κρέων ἔχει τὴν γνώμην, ὅτι τὸ ζητού-

μενον εἶναι ἄλωτόν καὶ ὅτι μόνον τὸ ἀμελούμενον ἐκ-
φεύγει. Ἐπὶ τούτῳ ὁ ἡγεμὼν ἐρωτᾷ τὸν Κρέοντα,
ἂν ὁ Λαῖος ἐν τῇ οἰκείᾳ χώρᾳ ἢ ἐπ' ἄλλης ἐφονεύθη.
Παρὰ τούτου μαυθάνει, ὅτι θεωρὸς (114) ἐξελθὼν
δὲν ἐπανήλθεν, ὅτι οἱ ἀκόλουθοι ἐφονεύθησαν πλὴν
ἐνὸς γινώσκοντος μόνον, ὅτι οἱ φονεῖς ἦσαν λησταὶ
(123) καὶ ὅτι, τῆς ποικιλωδοῦ Σφιγγὸς μαστιζούσης
τὴν χώραν, δὲν ἐγένετο ἔρευνα πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ
φονέως. Ἐκ τῶν ἀποκρίσεων τούτων ὁ ἡγεμὼν πολι-
τικὴν ἀντίδρασιν τεκμαιρόμενος καὶ νομίζων, ὅτι οἱ
τεῦ Λαίου φονεῖς καὶ αὐτὸν θέλουσι φονεύσει, ἀποφα-
σίζει, ἵνα πάσῃ δυνάμει ἀναζητήσῃ τὸν βασιλοκτόνον.
Διὰ τοῦτο κελεύων τοὺς ἱκετεύοντας νὰ ἀπέλθωσι με-
ταπέμπεται τοὺς ἄρχοντας τῆς πόλεως (144).

Ἐν τάχει οὗτοι ἐλθόντες ἄδουσιν ἐν δακτυλικοῖς ῥυ-
θμοῖς τὴν Πάροδον (151—215) τοῦ δράματος. Καὶ
ἐν μὲν τῇ πρώτῃ στροφῇ ὁ χορὸς τῶν γερόντων ἀγωνιᾷ
διὰ τὸ πυθόχρηστον, διότι ἀγνοεῖ, τί ἐπιτάσσει ὁ θεὸς
τοῖς Θηβαίοις, ἐν δὲ τῇ ἀντιστροφῇ ἐπικαλεῖται τρεῖς
θεοὺς, τὴν Ἀθηνᾶν, τὴν Ἀρτεμιν καὶ τὸν Ἀπόλλωνα,
ἵνα φανῶσιν, ὡς ἄλλοτε, ἄρωγοὶ τῆς πόλεως. Τὴν εἰς
τοὺς θεοὺς ἐπὶ κλησιν αἰτιολογεῖ ὁ χορὸς ἐν τῷ ἐπομέ-
νῳ ζεύγει τῆς στροφῆς καὶ ἀντιστροφῆς εἰκονίζων τὴν
θηριώδη τῆς νόσου ὁρμὴν, καθ' ἣν αἱ μὲν γυναῖκες
δὲν σώζονται ἐκ τῶν ὠδίνων, πολυάριθμοι δὲ πολῖται
δίκην ταχυπτέρου πτηνοῦ καὶ ἀκαταγωνίστου πυρὸς
κατέρχονται εἰς Ἄδου καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν μὴ
τυχόντα οἴκτου κεῖνται ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐν ᾧ σύ-
ζυγοι καὶ πολιαὶ μητέρες παρὰ τοῖς βωμοῖς ἐπιστενά-
ζουσιν. Ἡ φοβερὰ αὕτη περιγραφή ἄγει τὸν χορὸν

πάλιν εἰς ἰκεσίαν τῆς Ἀθηνᾶς. Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ ζεύγει ὁ λοιμὸς παραβάλλεται πρὸς τὸν Ἄρη, ὅστις ἄνευ ἀσπίδων καταφλέγει τὴν πόλιν. Διὰ τοῦτο παρακαλεῖ τὴν μὲν Ἀθηνᾶν, ἵνα ἀποδιώξῃ τοῦτον εἰς τὸν Ὀκεανὸν ἢ τὴν Θράκην, τὸν δὲ ἄρχοντα τῶν πυρφόρων ἀστραπῶν, ὅπως φθείρῃ διὰ τοῦ κεραυνοῦ αὐτοῦ. Ἐν τέλει ἰκετεύει καὶ τὸν πολιοῦχον θεόν, τὸν Βάχχον, ἵνα ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τοῦ λοιμοῦ.

Ὁ Οἰδίπους εἰς τὴν σκηνὴν ὀλίγον πρὸ τοῦ τέλους τῆς παρόδου ἐλθὼν συνάπτει ἐν τῷ Πρώτῳ ἐπεισοδίῳ (216 — 462) τὸν λόγον αὐτοῦ μετὰ τῆς τελευταίας φράσεως τοῦ χοροῦ λέγων, ὅτι τὰ αἰτούμενα δύνανται νὰ τελεσθῶσιν, ἂν δεχθῇ τοὺς λόγους τοῦ ἡγεμόνος. Σπεύδων ὅμως νὰ ἀναγγείλῃ τὴν ἰδίαν ἀπόφασιν, ἐπιλανθάνεται, ὅπως ἐν ἀρχῇ, ὡς ἔδει, ἀνακοινώσῃ εἰς τὸν χορὸν τὸν χρησμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. (Τοῦτον ἀνακοινοῖ μόλις ἐν σίχ. 242 καὶ γενικῶς). Ἐνθεν μὲν ὁ ζῆλος τοῦ σῶσαι τὴν πόλιν, ἐνθεν δὲ ὁ φόβος ἀντιδυναστικῆς συνωμοσίας δημιουργοῦσιν ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀτυχοῦς ἡγεμόνος κακὸν τινα δαίμονα παροτρύνοντα πρὸς ἀνέυρεσιν τοῦ φονέως καὶ τοῦτο εἶναι τὸ πεπρωμένον, τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἥρωος ἐνοικοῦν, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται. Ἐπὶ τούτῳ κελεύει τοὺς Καδμείους, ἵνα δηλώσωσι τὸν φονέα, ὑπισχνούμενος νὰ παράσχη ὠφελείας τῷ δηλώσαντι (232)· ἂν τις ὅμως κρύψῃ αὐτόν, ἐπιτάσσει, ἵνα μηδεὶς τοῦτον μήτε δέχεται, μήτε προσφωνῇ, μήτε κοινωνὸν ποιῇται τῶν θυσιῶν, ἀλλ' ἀποπέμψῃ τῶν οἴκων ὡς μίασμα· ὁ ποιητὴς μετὰ πολλῆς τραγικῆς εἰρωνείας εἰσάγει τὸν τύραννον λέγοντα, ὅτι θέλει τιμωρήσῃ τὸν φόνον τοῦ

Λαίου, ὥσπερ οὗτος ἦτο ἴδιος πατήρ (264). Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς θεοῖς εὐχεται, ἵνα οἱ ἀγροὶ τῶν σιωπώντων μὴ παράγωσι καρπούς, αἱ γυναῖκες μὴ γεννώσι τέκνα, αὐτοὶ διὰ τοῦ παρόντος λοιμοῦ θάνωσι καὶ ὁ δράστης κακῶς ἐκτρίψῃ τὸν βίον. Ἐν πλήρει δὲ ἀθωότητι ὣν ἐπεύχεται, ἵνα αὐτὸς πάθῃ τὰ φοβερά ταῦτα, ἃν ὁ φονεὺς διάγῃ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ συνειδότος (250). Οἱ γέροντες τῶν Θηβῶν κηρύσσουν τὴν ἀθωότητα καὶ ἄγνοϊαν αὐτῶν ἐπιλέγοντες, ὅτι ἦτο ἔργον τοῦ Φοίβου νὰ δηλώσῃ τὸν φονέα (276). Ἄλλ' ἐπειδὴ οὐδεὶς δύναται νὰ ἐξαναγκάσῃ τοὺς θεοὺς, συμβουλεύουσι τῷ Οἰδίποδι, ἵνα καλέσῃ τὸν Τειρεσίαν, παρ' οὗ δύναται νὰ μάθῃ τὸν φονέα σαφέστατα. Καὶ ἐν τούτῳ ἐκδηλοῦται ὁ κακὸς τοῦ Οἰδίποδος δαίμων, ὅτι πρὸ τῆς συμβουλῆς τῶν γερόντων δις μετεπέμψατο τὸν μάντιν καὶ θαυμάζει, ὅτι πρὸ πολλοῦ δὲν ἤλθεν (283). Ὁ χορὸς προστίθῃσιν, ὅτι ὑπάρχει παλαιὸς λόγος, καθ' ὃν ὁ Λαῖος ἐφονεύθη ὑπὸ ὁδοιπόρων, ὅπερ ἡδύνατο νὰ διεγείρῃ ὑπονοίας ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἡγεμόνος. Οὗτος ὁμῶς δὲν ἀποβλέπει εἰς ἑαυτὸν καὶ παρὰ προσδοκίαν δὲν ἐλπίζει, ὅτι αἱ ἀραὶ αὐτοῦ ἤθελον παραγάγῃ ἀποτέλεσμά τι, διότι μετ' ἀθυμίας ἀνομολογεῖ, ὅτι ὃν τινα ἢ πρᾶξις δὲν ἐφόβησεν, οὐδὲ ὁ λόγος θέλει φοβήσῃ. Ἐν τῇ ἀθυμίᾳ ταύτῃ ἔρχεται ὁ Τειρεσίας, ὃν ὁ Οἰδίπους μετὰ μεγάλων τιμῶν δεξάμενος καὶ τὸν χρησμὸν ἀνακοινώσας παρακαλεῖ νὰ σώσῃ τὴν πόλιν (298). Ὁ μάντις ὁμῶς ἐπιφωνῶν, πόσον φοβερὸν εἶναι ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας, μετανοεῖ, ὅτι ἤλθε, καὶ παρακαλεῖ τὸν ἄνακτα, ἵνα πέμψῃ εἰς τὸν οἶκον, διότι τοῦτο ἑκατέρῳ συμφέρει. Ἄλλ' ὁ ὑπὸ κα-

κοῦ δαίμονος τετυφλωμένος Οἰδίπους ἐν τῇ ἀρνήσει τοῦ μάντεως ἐναρξά ἐγωῖσμόν ἀποχωρίζοντα τὸ ἴδιον συμφέρον ἀπὸ τοῦ τῆς πολιτείας, ἀπορεῖ, ὅτι προδίδει καὶ καταφθείρει τὴν πόλιν, καὶ ἐν τέλει ὀργίζεται κατὰ τοῦ Τειρεσίου, ὅστις δι' ὑπαινιγμῶν πειρᾶται νὰ ἀποτρέψῃ τὸν βασιλέα. Πολλοῦ γε καὶ δεῖ· δὲν ἀποτρέπεται, ἀλλὰ τοῦναντίον χωρεῖ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε λέγει τὸν τυφλὸν μάντιν λόγῳ αὐτουργόν τοῦ φόνου καὶ ὅτι, ἂν κατὰ τύχην ἔβλεπεν, αὐτὸς μόνος ἤθελε διαπράξαι τὸ ἐγκλήμα (345). Ὁργίζεται καὶ ὁ Τειρεσίας καὶ ἐν τῇ ὀργῇ λέγει, ὅτι κατὰ τὸ κήρυγμα οὐδεὶς πρέπει νὰ προσφωνῇ τὸν Οἰδίποδα, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ ἀνόσιος τῆς χώρας μιάστωρ. Ἡ ὀργὴ τοῦ τε ἀνακτοῦ καὶ τοῦ μάντεως ἦτο ἀναγκαῖα τῷ ποιητῇ, ὅπως ἐκεῖνος παραχθὲς τὸν νοῦν μὴ ἔλθῃ εἰς ἀναγνώρισιν τοῦ ἐγκλήματος, ἀλλ' ὑπολάβῃ, ὅτι ὁ Τειρεσίας διὰ τὸ πάθος εἶπε τὸν λόγον. Ὁ οἰωνοσκόπος προστίθῃσιν ὑπαινισσόμενος, ὅτι ὁ Οἰδίπους συνοικεῖ μετὰ τῆς μητρὸς, ἀλλὰ προπηλακίζεται ἀσεβῶς ὑπὸ τοῦ τυράννου ὡς τυφλὸς τὰ ὦτα, τὸν νοῦν καὶ τὰ ὄμματα (371). Ὅτε δ' ὁ μάντις εἶπεν, ὅτι ὁ Ἀπόλλων θέλει ἀγάγει τὸ πρᾶγμα εἰς τέλος, διέτρεχον κίνδυνον καὶ Οἰδίπους καὶ ὁ ποιητής, ἐκεῖνος μὲν ὅπως μνησθῇ τοῦ ἀρχαίου χρησμοῦ, οὗτος δὲ ὅπως διακόψῃ τὸν μίτον τοῦ μύθου, ἀλλ' ὁ κακὸς δαίμων περιπλανᾷ τὴν διάνοιαν τοῦ ὠργισμένου ἡγεμόνος νομίζοντος, ὅτι τὰ τοιαῦτα εἶναι δόλια τοῦ Κρέοντος ἐξευρήματα (378)· διότι οὗτος ἐκόμισε τὸν χρησμόν καὶ συνεβούλευσεν, ἵνα κληθῇ ὁ Τειρεσίας. Διὰ ταῦτα ταλανίζει τὴν βασιλικὴν τέχνην ὡς διωκομένην ὑπὸ τοῦ φθόνου τῶν ἀνθρώπων πρόχει-

ρον παράδειγμα ἔχων τὸν κηδεστήν, ὅστις ἐπιθυμῶν νὰ ἐξώσῃ τῆς βασιλείας ἐπήγαγεν ἐναντίον αὐτοῦ τὸν δόλιον ἀγύρτην, τὸν ἐν τοῖς κέρδεσι μόνον βλέποντα, τυφλὸν δὲ κατὰ τὴν τέχνην ὄντα (389). Ἄν ὁ Τειρεσίας ἦτο ἀληθὴς μάντις, προστίθῃσιν ὁ τύραννος, ἤθελεν εἰπεῖ σωτήριόν τι, ὅτε ἡ ῥαψωδὸς κύων ἐφθείρε τοὺς πολίτας, ἀλλὰ τὸ αἰνίγμα, ὅπερ ἔδει μαντείας, οὐχὶ ὁ Τειρεσίας, ἀλλ' ὁ Οἰδίπους ἔλυσεν. Διὰ ταῦτα ὁ ἐξωργισμένος τύραννος ἀπειλεῖ τοὺς πολιτικούς συνωμότας καὶ ὁ χορὸς θεωρῶν τὸ μάντευμα τοῦ γέροντος ὡς προῖδὸν ὀργῆς διασκοτίζει ἔτι μᾶλλον τὴν διάνοιαν τοῦ Οἰδίποδος (405). Ἀντεπεξερχόμενος ὁ Τειρεσίας ὀνειδίζει τὸν ἄνακτα, ὅτι δὲν βλέπει, οὔτε ποῦ τῶν κακῶν εὐρίσκεται, οὔτε μετὰ τίνων συνοικεῖ καὶ ἐπαναλαμβάνει αἰνιγματωδῶς τὰς μιαρὰς τοῦ τυράννου πράξεις. Οὗτος θυμωθείς κελεύει τὸν μάντιν νὰ ἀπέλθῃ καλῶν τοῦτον μωρόν· δὲν εἶναι μωρός, ἀποκρίνεται ὁ τυφλὸς γέρων, τοῖς γονεῦσι τοῦ τυράννου, ἀλλ' ἔμφρων. Περὶ γονέων ἀκούσας ὁ Οἰδίπους παρκαλεῖ τὸν μάντιν νὰ μείνῃ, ὅπως εἶπῃ περὶ τούτων, ἀλλ' ὁ μάντις ἀλαζονικῶς ἀποκρίνεται, ὅτι ἡ παροῦσα ἡμέρα θέλει γεννήσῃ καὶ φθείρῃ τὸν ἡγεμόνα (438). Ἀπερχόμενος σαφέστερον προλέγει, ὅσα ἔμελλον νὰ δηλωθῶσιν ἐν τῇ φοβερᾷ ἐκείνῃ ἡμέρᾳ.

Ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τοῦ Πρώτου Στασίμου (463—512) ὁ χορὸς δὲν ἐξετάζει τοὺς λόγους τοῦ μάντεως, ἀλλὰ τὸν χρησμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος λέγων, ὅτι, ὅστις δῆποτε καὶ ἂν ἦ ὁ τὸν φόνον διαπραξάμενος καὶ ὅπου δῆποτε καὶ ἂν κρυφθῇ, θέλει τιμωρηθῇ. Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ζεύγῃ τῆς στροφῆς καὶ ἀντιστροφῆς ὁ χορὸς εἰ-

ναί μὲν τετραγαγμένος ἐκ τῶν λόγων τοῦ σοφοῦ οἰωνοσκόπου, ὅμως ἐν τῇ ἀμβλυωπίᾳ αὐτοῦ δὲν πείθεται τοῖς λόγοις τοῦ μάντεως· διότι οὐδεμίαν τῶν Λαβδακιδῶν πρὸς τὸν υἱὸν τοῦ Πολύβου ἔριδα γινώσκει, δι' ἣν ἠδύνατο νὰ φονευθῇ ὁ Λαῖος (498). Ἄλλως μόνον ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ἀπόλλων εἶναι πάνσοφοι, ὁ δὲ Τειρεσίας εἶναι ἄνθρωπος. Διὰ τοῦτο δὲν πιστεύει, ὡς ἀπῆλθει καὶ ἡ πλοκὴ τοῦ μύθου, ὅτι αἱ κατηγορίαι κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ σωτῆρος τοῦ πόλεως εἶναι ἀληθεῖς.

Ἐν τῷ δευτέρῳ ἐπεισοδίῳ (513—862) κεῖται κομμάτιον μετὰ παρεμβεβλημένων τριμέτρων. Οἱ κατὰ τοῦ Κρέοντος λόγοι τεχνηέντως παρεσκεύασαν τὴν ἐπομένην σκηνήν· οὗτος μαθὼν, ὅτι ὑπὸ τοῦ Οἰδίποδος κακίζεται ὡς συνωμότης, ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποθάνῃ μᾶλλον ἢ νὰ θεωρῇται κακὸς ἐν τῇ πόλει. Οἱ γέροντες θέλοντες νὰ πρᾶύνωσι τοῦτον λέγουσιν, ὅτι ὁ λόγος ἐρρίφθη ἐξ ὀργῆς μᾶλλον ἢ ἐκ πεποιθήσεως, ἀλλ' ἀρνοῦνται νὰ δώσωσιν εὐρυτέρας ἐξηγήσεις λέγοντες, ὅτι δὲν βλέπουσιν, ὅσα πράττουσιν οἱ κρατοῦντες. Ἄλλ' ἐμφανίζεται ὁ Οἰδίπους μεστὸς ὀργῆς καὶ ἀπορίας, ὅτι ὁ ἐναργὴς τῆς τυραννίδος αὐτοῦ ληστής ἐτόλμησε νὰ ἔλθῃ εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ οἰκτεῖρει τὸν συνωμότην, ὅτι θηρεύει τυραννίδα ἄνευ πλήθους καὶ φίλων (532). Πρὸς ἔλεγχον ὑποβάλλει τὸν Κρέοντα οἶονεῖ εἰς δικαστικὴν ἀνάκρισιν ἐρωτῶν τοῦτον, ἂν ἔπεισεν ἢ οὐ, ὅπως μεταπέμψῃται τὸν ψευδόμαντιν, ἂν ὁ Λαῖος ἐφονεύθη πρὸ πολλοῦ χρόνου, ἂν ὁ Τειρεσίας ἐμνήθη τότε τοῦ Οἰδίποδος, ἂν ἐγένετο ἔρευνα πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ φονέως καὶ ἐν τέλει τεκμαίρεται, ὅτι, ἂν μὴ ὁ μάντις συνῆλθε τῷ Κρέοντι, δὲν

ἡδύνατο νὰ εἶπῃ τοῦτο, ὅτι αὐτὸς ἐφόνευσε τὸν Λαῖον (555). Ὅσον δὲ νομίζει, ὅτι οἱ συλλογισμοὶ αὐτοῦ εἶναι ἀσφαλέστεροι, τοσοῦτον ἐμμένει ἐν τῇ πλάνῃ αὐτοῦ. Πρὸς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα μετ' ἡρεμίας ἀνδρὸς ἀθώου ὁ Κρέων ἀποκρινάμενος διὰ μακρῶν πειρᾶται νὰ καταδείξῃ, ὅτι δὲν ὀρέγεται τῆς τυραννίδος, διότι συγγενῆς τοῦ τυράννου ὦν καρποῦται μὲν τῶν ἐκ ταύτης ὠφελημάτων, εἶναι δὲ ἀπηλλαγμένος τῶν φόβων καὶ τῶν κακῶν αὐτῆς. Προτρέπει δὲ τὸν τύραννον, ἵνα ἀπελθὼν εἰς Δελφοὺς μάθῃ, ἂν ὁ χρησμὸς ἡγέλθῃ ἀκριβῶς, καί, ἂν λάβῃ αὐτὸν κοινῇ μετὰ τοῦ μάντεως βουλευσάντα, λέγει, ὅτι διὰ διπλῆς ψήφου, τῆς τοῦ τυράννου καὶ τῆς ἑαυτοῦ, ἐπιθυμεῖ θανάτῳ νὰ τιμωρηθῇ (606). Ἐπιλέγει δέ, ὅτι διὰ τοῦ χρόνου θέλει μάθει ἀσφαλῶς τὰ πράγματα, ὅπερ ἐπιδοκιμάζουσιν οἱ γέροντες. Ἄλλ' ὁ Οἰδίπους φρονεῖ, ὅτι πρέπει νὰ ἀποφασίζῃ ταχέως, διότι καὶ ὁ ἐπιβουλεύων ταχέως προβαίνει. Διὰ τοῦτο καταδικάζει εἰς θάνατον τὸν κηδεστήν, οὗτος δὲ λέγει τὸν τύραννον ἄφρονα. Ἄλλ' ἡ φιλονεικία αὕτη ἐκάλεσεν εἰς τὴν σκηνὴν τὴν Ἰοκάστην οἰκτείρουσαν τοὺς φιλονεικοῦντας, ὅτι τῆς πόλεως νοσοῦσης κινοῦσιν ἴδια κακὰ (634). Τῇ ἀδελφῇ ὁ Κρέων μετὰ συγκινήσεως ψυχῆς ἀγγέλλων τὴν ἄδικον ἀπόφασιν ὁμνύει, ὅτι ἡ προσαπτομένη κατηγορία δὲν εἶναι ἀληθής. Καὶ ἡ Ἰοκάστη καὶ ὁ χορὸς ἰκετεύουσι τὸν Οἰδίποδα νὰ αἰδεσθῇ τὸν ὅρκον τῶν θεῶν καὶ ὁ τύραννος, καίπερ ὑφορῶν ὄλεθρον ἢ φυγὴν, ὅμως ἀπαλλάσσει τὸν κηδεστήν τῆς ποινῆς ἐπιλέγων, ὅτι θέλει πάντοτε μισεῖ τοῦτον (669). Μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Κρέοντος ἡ Ἰοκάστη, ὡς εἰκός, ἐρωτᾷ τὸν

ἄνδρα, τίς ἡ αἰτία, δι' ἣν τοσαύτην μῆνιν ἔχει. Οὗτος ἀπεκρίνατο, ὅτι ὁ Κρέων διὰ κακούργου μάντεως εἶπε φονέα τοῦ Λαίου. Ἡ γυνὴ θέλουσα νὰ καταπραύνη τὸν σύζυγον προτρέπει τοῦτον νὰ μὴ πιστεύῃ εἰς τοὺς μάν-
 τεις, διότι οἱ ἄνθρωποι δὲν ἔχουσι μαντικὴν τέχνην, ὡς ἀποδεικνύει ὁ εἰς τὸν Λαῖον δοθεὶς χρησμός (οὐχὶ βεβαίως ὑπὸ τοῦ Φοίβου, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν τού-
 του), καθ' ὃν ἐμελλε νὰ φονευθῇ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ. Τὸ μάν-
 τευμα ὅμως ἀριδῆλως ἐξηλέγχθη ψευδές, διότι ὁ μὲν πατὴρ ἐφονεύθη ὑπὸ ληστῶν ἐν τριπλοῖς ἀμαξι-
 τοῖς, ἐν ᾧ ὁ υἱὸς ὀλίγον μετὰ τὴν γένεσιν ἐξετέθη εἰς ἄβατον ὄρος. Οὕτως ὁ Ἀπόλλων δὲν κατώρθωσεν, ὥστε ὁ υἱὸς νὰ γείνη φονεὺς τοῦ πατρὸς (720). Ἐν-
 ταῦθα ἡ τέχνη τοῦ δαιμονίου τραγικοῦ ἀποκαλύπτεται ἐν πάσῃ τῇ μεγαλοπρεπείᾳ αὐτῆς, ἐνταῦθα ἡ περι-
 πέτεια μεθ' ὀλοκλήρου τοῦ ἀπροσδοκήτου διεγείρει ἔκπληξιν τοῦ θεατοῦ καὶ ἐνταῦθα ἡ θεία δίκη τὴν ἀσε-
 βειαν κατὰ πόδας ἀκολουθοῦσα οἶονεὶ κατὰ κόρης πα-
 τάσσει τὴν βλασφημίαν. Τὸ παράδειγμα τῆς Ἰοκάστης ἦτο προωρισμένον, ὅπως τὴν μαντικὴν τέχνην μηδε-
 νίζον ἐπαναγάγῃ τὴν γαλήνην ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ τετα-
 ραγμένου ἀνδρός, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ἐπιφέρει τὸ ἀντί-
 θετον ἀποτέλεσμα κραταιοῦν τὴν ἀλήθειαν τῆς μαντι-
 κῆς. Ἡ φράσις, ὅτι ὁ Λαῖος ἐφονεύθη ἐν τριπλοῖς ἀμα-
 ξιτοῖς, ὑπομνησκούσα τὸν τόπον, ἐν ᾧ ὁ Οἰ-
 δίπους ἐφόνευσεν ἄνθρωπον, ἀνακινεῖ τὰς φρένας τοῦ
 δυστυχοῦς ἡγεμόνος. Διὰ τοῦτο ἐρωτᾷ ἀκριβέστερον
 περὶ τοῦ τόπου καὶ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ὁ Λαῖος ἐφο-
 νεύθη, περὶ τῆς ἐξωτερικῆς μορφῆς καὶ τῆς ἡλικίας
 τοῦ φονευθέντος, ἀλλὰ πᾶσαι αἱ ἀποκρίσεις τῆς βασι-

λίσσης διαμπᾶξ συμφωνοῦσι πρὸς τὰς ἀναμνήσεις τοῦ ἀνὰ τὴν Φωκίδα πλανωμένου ὁδοιπόρου. Διὰ τοῦτο ἤρξατο ἄθυμῶν, μὴ ὁ τυφλὸς μάντις βλέπη κρεῖττον ἑαυτοῦ (747).

Μέχρι τοῦδε ὁ μῦθος περιεπλέκετο, ἐντεῦθεν δ' ἄρ-
χεται λυόμενος, διότι ὁ ἡγεμὼν καθ' ἕκαστον βῆμα
προβαίνει εἰς τὴν ἀναγνώρισιν καὶ κατ' εὐθὺν λόγον
εἰς τὴν φοβερὰν δυστυχίαν. Καὶ ὄντως ἐρωτῶν μανθά-
νει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀκολούθων τοῦ Λαΐου, ὅτι ἀπήνη
ἤγε τοῦτον καὶ ὅτι τοὺς εἰρημένους λόγους ἐποίησε
γνωστοὺς ὁ σωθεὶς ἐκ τῶν ἀκολούθων, ὅστις ἰδὼν τὸν
Οἰδίποδα κατέχοντα τοὺς θρόνους τοῦ φονευθέντος κυ-
ρίου ἰκέτευσε τὴν δέσποιναν, ἵνα πέμψῃ εἰς τοὺς ἀ-
γροὺς καὶ τὰς νομάς τῶν ποιμνίων (760). Ἡ Ἰοκάστη
δὲν εἶχεν ἐννοήσει, ὅτι ὁ πιστὸς δοῦλος δὲν ἤθελε νὰ
βλέπῃ τὸν φονέα τοῦ δεσπότου βασιλεύοντα. Ἐπειδὴ
δ' οὗτος δύναται νὰ εἴπῃ περὶ τῆς ὑποθέσεως ἀκριβέστε-
ρον, ὁ Οἰδίπους ἐκδηλοῖ τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως ἴδῃ αὐτόν.
Τοῦτο δὲν ἦτο δύσκολον, ἀλλ' ἐγείρεται ἡ ἐπιθυμία τῆς
Ἰοκάστης νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν δυσφόρως ἔχει.
Τότε ὁ Οἰδίπους ἀφηγεῖται, ὅτι ἐν Κορίνθῳ ὑπ' ἀνδρὸς
ὑπερπλησθέντος μέθῃ ἐκακίσθη ὡς ὑπόβλητος, καὶ ὅτι
λάθρα τῶν τεκόντων ἀπῆλθεν εἰς Δελφοὺς, ὅπου παρὰ
τοῦ Φοίβου ἔλαβε τὸν φοβερόν χρησμόν, ὅτι ἔμελλε
νὰ μιγῇ μετὰ τῆς μητρὸς καὶ φονεύσῃ τὸν πατέρα.
Ὅπως δὲ μὴ πραγματωθῇ ὁ χρησμός, φεύγων τὴν πα-
τρίδα αὐτοῦ ἔρχεται εἰς τοὺς τόπους, ἐν οἷς, ὡς εἶπεν
ἡ Ἰοκάστη, ἐφονεύθη ὁ Λαΐος. Ἐνταῦθα ἐρίσας ὄντως
ἐφόνευσεν ἄνδρα, οἷον ἡ γυνὴ περιέγραψε, καὶ μετ' αὐ-
τὸν πάντας τοὺς ἀκολούθους (811). Ἄν ὁ φονευ-

θεὸς ἦναι ὁ Λαῖος, ἐπιφωνεῖ ὁ ταλαίπωρος Οἰδίπους, οὐδεὶς εἶναι ἀθλιώτερος ἑαυτοῦ, διότι κατὰ τὸ ἴδιον κήρυγμα οὐδεὶς θέλει δέχεσθαι εἰς τοὺς οἴκους οὐδὲ προσφωνεῖ. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ φεύγων δὲν δύναται νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Κόρινθον, ὅπως μὴ κατὰ τὸν χρησμόν μιγῇ μετὰ τῆς μητρὸς καὶ φονεύσῃ τὸν πατέρα. Εὐχεται δὲ τοῖς θεοῖς, ἵνα μὴ ἴδῃ τοιαύτην ἡμέραν, ἀλλὰ γείνη ἄφαντος ἐκ τῶν βροτῶν (830). Ἐκ τῶν εἰρημέων γίνεται δῆλον, ὅτι κατὰ ἀπαράμιλλον τοῦ τραγικοῦ τέχνην ὁ Οἰδίπους δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀποσπᾷ τῶν ὀφθαλμῶν ὁλόκληρον τὴν ἀχλύν, ἀλλὰ πιστεύει, ὅτι μόνον φονεὺς ἐγένετο, ὡς τοῦ πατρὸς ἐν Κορίνθῳ ζῶντος καὶ τῆς μητρὸς μὴ μολυνθείσης. Τὸν τεταραγμένον ἡγεμόνα οἱ γέροντες καὶ ἡ Ἰοκάστη προτρέπουν νὰ ἐλπίζῃ, μέχρις ὅτου ἔλθῃ ὁ τὸν θάνατον διαφυγὼν ποιμὴν. Ὅντως ὁ ποιητὴς ἐπιχέει ἀκτῖνας ἐλπίδων ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ταλαιπώρου, διότι ὁ δοῦλος εἶπεν, ὅτι πολλοὶ ληστὰὶ ἐφόνευσαν τὸν Λαῖον, ἐν ᾧ οὗτος ἐνθυμεῖται, ὅτι μόνος διεπράξατο τὴν στυγεράν πρᾶξιν. Τὴν ἐλπίδα ταύτην ἡ Ἰοκάστη ἐπιρρώννυσι διὰ τινὸς σοφίσματος λέγουσα, ὅτι ὁ ποιμὴν δὲν δύναται νὰ εἴπῃ ἄλλα, διότι ἤκουσε τούτου ἡ πόλις· ἀλλὰ καὶ ἂν ἐκτραπῇ τοῦ πρόσθεν λόγου, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἴπῃ ὀρθῶς, ὅτι ὁ Λαῖος ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Οἰδίποδος· διότι κατὰ τὸν χρησμόν τοῦ Λοξίου ἐμελλε νὰ φονευθῇ ὑπὸ τοῦ παιδός, ἐν ᾧ τὸ δύστηνον βρέφος ἔθανε πρὸ τοῦ πατρὸς. Ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἡ Ὀφελία καὶ τὸ μαντεῖον λέγουσι τὴν ἀλήθειαν καὶ ἀκολουθῶς ὁ Οἰδίπους δὲν εἶναι ὁ φονεὺς τοῦ Λαίου, ἢ λέγουσι ψεύδῃ καὶ κατὰ τοῦτο καὶ ὁ Τειρεσίας ψεύδεται. Διὰ

τοῦτο ἡ Ἰοκάστη ἀσεβοῦσα οὐδεμίαν ἀξίαν ἀποδίδει εἰς τὰς μαντείας, ἀλλὰ προτρέπει τὸν σύζυγον, ὅπως εἰσέλθῃ εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὑπισχνουμένη, ἵνα ταχέως καλέσῃ ἐκ τῶν ἀγρῶν τὸν ποιμένα (861).

Οἱ εὐσεβεῖς γέροντες ἀκούσαντες τῆς Ἰοκάστης βλασφημησάσης κατὰ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅτι ἐφεύσθη, ἀποδοκιμάζουσιν ἐν τῷ Δευτέρῳ στασίμῳ (863—910) τὸν ἀσεβῆ λόγον τὸ θεῖον γεραίροντες. Εὐχονται, ἵνα εὐτυχῶσι φυλάττοντες τὴν ἀγνείαν τῶν λόγων καὶ τῶν ἔργων, περὶ ὧν πρόκεινται θεῖοι νόμοι μεγάλῃν δύναμιν ἔχοντες. Ἄν τις τῶν αἰωνίων νόμων τῶν θεῶν καταφρονῇ, τιμωρεῖται. Διὰ τοῦτο ὁ χορὸς δὲν θέλει παύσει ἔχων προστάτην τὸν θεόν. Ἄν τις ὁμως ἐξ ἀλαζονείας δὲν φοβῆται τὴν Δίκην, μηδὲ σέβηται τὰ τεμένη τῶν θεῶν, παρακαλεῖ τούτους, ἵνα ὁ ἀσεβὴς τιμωρηθῇ. Διότι, ἂν αἱ τοιαῦται πράξεις ᾖναι τίμιαι, πρὸς τί νὰ λατρεύῃ τις τοὺς θεούς; Ἐν τέλει εὐχεται, ἵνα ὁ Ζεὺς τιμωρήσῃ τὴν ἀπιστίαν, διότι ἄλλως τὰ θεῖα ἐξαφανίζονται. Οὕτως ἄδοντες οἱ εὐσεβεῖς γέροντες οὐδόλως αἰσθάνονται, ὅτι εὐχονται ὑπὲρ τοῦ ὀλέθρου τοῦ ἀνακτος, ὃν τιμῶσι καὶ σέβονται.

Αἱ εὐχαὶ τῶν γερόντων ἔφθασαν μέχρι τῶν ὥτων τῶν θεῶν, ὁ δὲ ποιητὴς ἐν τῷ Τρίτῳ ἐπεισοδίῳ (911—1085) εὐθὺς ἐπάγει τὴν τιμωρίαν· διότι αἴφνης ἐξελθοῦσα τῶν ἀνακτόρων ἡ Ἰοκάστη ἀγγέλλει, ὅτι ὁ Οἰδίπους ἄγαν λυπεῖται καὶ μόνον εἰς τὸν φόβον τὸν νοῦν προσέχει. Μελαγχολικοῦ δὲ ὄντος τοῦ ἀνδρὸς ἐρχεται ἰκέτις τοῦ Ἀπόλλωνος, οὐχὶ διότι εἶπε βλάσφημα κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ διότι ὁ βωμὸς τούτου κεῖται ἐγγύτατα. Ὡσεὶ ὁ θεὸς ἤθελε νὰ πειραθῇ τῆς γνώμης τῆς ἀσε-

θησάσης, ἐπιτρέπει, ἵνα ὁ ἄνεμος πνεύσῃ οὐριος· ἐρ-
χεται δηλαδὴ ἄγγελος ἐκ Κορίνθου ἀγγέλλων, ὅτι οἱ
Κορίνθιοι θέλουσιν ἀνακηρύξει τὸν Οἰδίποδα βασιλέα
αὐτῶν, διότι ὁ Πόλυβος ἐτελεύτησεν (939). Τοῦτο
ἀκούσασα ἡ Ἰοκάστη καὶ τὸν Οἰδίποδα ἔξω καλεσαμέ-
νη χλευάζει τὰ μαντεύματα τῶν θεῶν, διότι ἐκ τῆς
τύχης ἔθανεν ἐκεῖνος, ὃν ὁ ἀνὴρ ἐφοβεῖτο, μὴ φονεύσῃ
(946). Καὶ ὁ Οἰδίπους ἐξελθὼν τῶν ἀνακτόρων καὶ
μαθὼν, ὅτι ὁ νομιζόμενος πατὴρ ἐκ τῶν νόσων καὶ τοῦ
χρόνου εὔρε τὸν θάνατον, οἰκτεῖρει τὰ μαντεύματα,
καθ' ἃ ἐμελλε νὰ φονεύσῃ τὸν πατέρα, ἐν ᾧ αὐτὸς δὲν
ἔψαυσε τοῦ ἔγχους, εἰ μὴ τις ἤθελεν εἰπεῖ, ὅτι διὰ τὸν
πόθον τοῦ υἱοῦ ἔθανεν ὁ πατήρ. Ἀλλ' ὅπωςδὴποτε λα-
βὼν μεθ' ἑαυτοῦ τὰ μαντεύματα κεῖται ἐν Ἄδου (964).
Δὲν βραδύνει ὅμως ἡ τιμωρία. Τὴν διάνοιαν τοῦ Οἰδί-
ποδος ταράσσει τὸ ἕτερον μέρος τοῦ χρησμοῦ, ὅτι ἔ-
μελλε νὰ λάβῃ γυναῖκα τὴν ἰδίαν μητέρα. Εἰς τὸ φο-
βερόν τοῦτο μῖασμα ἡ Ἰοκάστη δὲν ἀποδίδει μεγάλην
ἀξίαν λέγουσα, ὅτι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων εἶδον ἐν
ὀνείρασιν, ὅτι ἐμίγησαν μετὰ τῆς μητρός. Προστίθισι
δ', ὅτι οὗτος φέρει ῥᾶστα τὸν βίον, ὅστις εἰς οὐδὲν λο-
γίζεται τὰ τοιαῦτα· ἄλλως ὁ θάνατος τοῦ πατρὸς εἶ-
ναι τεκμήριον, ὅτι καὶ τὰ τῆς μητρός θέλουσιν ἐξε-
λεγχθῇ ψευδῇ (987). Ἀλλ' ὁ Κορίνθιος ἄγγελος ἀκού-
σας, ὅτι λέγεται περὶ φόβου γυναικός, ἐρωτῶν μανθά-
νει τὸν χρησμὸν τοῦ Φοίβου, δι' ὃν φοβούμενος ὁ Οἰ-
δίπους δὲν θέλει νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Κόρινθον. Ἐπει-
δὴ δ' ὁ ἄγγελος ἐκ τῆς βασιλείας τοῦ Οἰδίποδος προσ-
εδόκα ἴδιον κέρδος, μαρτυρεῖ τῷ Οἰδίποδι, ὅτι οὔτε τοῦ
Πολύβου, οὔτε τῆς Μερόπης ἦτο τέκνον, ἀλλ' αὐτὸς

ἔδωρήσατο τοῖς βασιλεῦσιν, οὓς ἔπεισεν ἡ ἀτεχνία νὰ υἱοθετήσωσιν. Ἐνταῦθα ὑπάρχει ἡ δευτέρα περιπέτεια, ἥτις κατὰ τὸ ἀπροσδόκητον ἔχει ἴσην ἀξίαν πρὸς τὴν πρώτην. Ἐν ζωηρᾷ στιχομαθίᾳ ὁ Οἰδίπους μανθάνει, ὅτι ὁ ποιμὴν οὗτος διατρίβων ἐν ταῖς ναπαίαις τοῦ Κιθαιρῶνος πτυχαῖς λαμβάνει παρ' ἄλλου ποιμένος τὸ βρέφος διατετρημένους ἔχον τοὺς πόδας, ὡς μαρτυρεῖ καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ (1036). Ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ παρὰ τοῦ σωτῆρος, ἂν οἱ πόδες ἐτρήθησαν παρὰ τῆς μητρὸς ἢ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' οὗτος ἀποκρίνεται, ὅτι τοῦτο γινώσκει ὁ δοῦς τὸ βρέφος. Κατὰ δὲ τὴν τοῦ χοροῦ γνώμην οὗτος εἶναι ὁ πιστὸς δοῦλος, ὃν πρὸ ὀλίγου ὁ τύραννος ἀνεζήτει. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτον γινώσκει ἡ Ἰοκάστη, ἐρωτᾷ τὴν γυναῖκα, ἂν ᾗται τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Αὕτη ὁμῶς ἐκ τοῦ ἡγουμένου διαλόγου γνοῦσα, ὅτι ὁ σύζυγος οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τὸ ὑφ' ἐαυτῆς ἐκτεθὲν βρέφος καὶ τὴν βδελυρὰν πρᾶξιν αἰσχυνομένη, ἀποτρέπει πάσης ἐρεύνης τὸν ἄνδρα, ἱκετεύουσα νὰ μὴ ἀναζητήσῃ τοῦτο, ἂν κήδηται τοῦ βίου (1060). Ἀλλ' οὔτε ὁ κακὸς δαίμων ἐφείσθη καὶ τῆς τελευταίας πανουργίας, οὔτε ὁ ἀριστοτέχνης τραγικὸς ἐξήντηλσε πάντα τὰ μυστήρια τῆς τέχνης. Ὁ Οἰδίπους νομίζει, ὅτι εἶναι τέκνον δούλης καὶ ὅτι ἡ γυνὴ αἰσχύνεται τὴν δυσγένειαν τοῦ ἀνδρός. Τοῦτου δὲ κελεύοντος, ἵνα προσαχθῇ ὁ Θηβαῖος ποιμὴν, ἡ μὲν Ἰοκάστη ἐξέρχεται τῆς σκηνῆς οἰκτείρουσα τὸν δύστηνον, ὁ δὲ χορὸς προεικάζει τὰ μέλλοντα κακὰ (1075). Πρὸς ταῦτα ὁ Οἰδίπους ψυχρὰν ἀδιαφορίαν ἀντιτάσσων μετὰ σταθερᾶς ἀποφάσεως ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ τὰ τοῦ γένους.

Τοῦ Οἰδίποδος μένοντος ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμὴν τὴν ἔλευσιν τοῦ ποιμένος προσδοκῶντος, ὁ χορὸς ἐν τῷ Τρίτῳ στασίμῳ (1086—1109) ἄδει εὐελπὶς πιστεύων, ὅτι πρὸ τῆς ἐπομένης ἡμέρας ὁ ἡγεμὼν θέλει ἐκδηλωθῇ οὐχὶ ἀλλοδαπός, ἀλλὰ πολίτης τῶν Θηβαίων καὶ υἱὸς ἀγροτικοῦ τινος θεοῦ συνευρεθέντος μετὰ τινος νύμφης τοῦ Κιθαιρῶνος.

Ἀλλ' ἡ τελευταία αὕτη ἐλπίς τῶν γερόντων σβέννυται, διότι ἐν τῷ Τετάρτῳ ἐπεισοδίῳ (1110—1185) ὁ Οἰδίπους ὁρᾷ πόρρωθεν τὸν θεράποντα τοῦ Λαίου, ὅστις ἐλθὼν ὁμολογεῖ, ὅτι πρὸ πολλῶν χρόνων ἐν Κιθαιρῶνι διατρίβων ἐνέτυχε τῷ Κορινθίῳ ἀγγέλῳ (1141). Μαθὼν ὅμως παρὰ τούτου, ὅτι τὸ δωρηθὲν βρέφος εἶναι ὁ βασιλεὺς Οἰδίπους, ὑβρίζει μὲν τὸν Κορίνθιον, ἀρνεῖται δὲ νὰ ἀποκριθῇ πρὸς τὰς ἐρωτήσεις τούτου. Ἀλλ' ὁ Οἰδίπους ἐξαναγκάζει διὰ φοβερῶν ἀπειλῶν νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀλήθειαν, δηλ. ὅτι ἔδωκε τὸ βρέφος (1157), ὅτι τοῦτο δὲν ἦτο τέκνον δούλης, ἀλλ' αὐτῆς τῆς Ἰοκάστης δούσης πρὸς φόνον (1174), διότι ἐφοβεῖτο τὸν γνωστὸν χρησμόν. Μετὰ τὴν ὁμολογίαν ταύτην ἐπέρχεται ἡ ἀναγνώρισις σαφῆς, ἀμφότεροι οἱ χρησμοὶ πληροῦνται καὶ ὁ Οἰδίπους ἐξελέγχεται πατραλοίας καὶ μητρογαμῶν.

Τούτων ἐξελεγχθέντων ὁ μὲν Οἰδίπους διὰ τῆς μέσης θύρας εἰσέρχεται εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὁ δὲ Κορίνθιος ἀγγελὸς σπεύδει διὰ τῆς ἀριστερᾶς νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Κόρινθον καὶ ὁ Θηβαῖος ποιμὴν διὰ τῆς δεξιᾶς εἰς τοὺς ἀγρούς. Οὕτω κενωθείσης τῆς σκηνῆς ὁ χορὸς ἄδει ἐν τῷ Τετάρτῳ στασίμῳ (1186—1222) κακίζων τὸ ἀβέβαιον τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν· διότι

οὐδείς εἶναι εὐδαιμονέστερος ἢ ὅσον νὰ φανῇ, ὅτι εἶναι εὐδαίμων καὶ παρευθὺς νὰ δυστυχήσῃ καὶ πρὸς κύρωσιν τοῦ λόγου αὐτοῦ ἔχει τὸν δύστηνον Οἰδίποδα, ὅστις τὰς Θήβας σώσας ἐγένετο βασιλεὺς καὶ μέγα ἐτιμήθη. Οὐδείς ὅμως τούτου ἐγένετο ἀθλιώτερος, διότι ἔλαβε γυναῖκα τὴν γεννήσασαν. Ἀλλὰ καίπερ οἰκτείρων τὴν βδελυρὰν πρᾶξιν, ὅμως δὲν γίνεται ἐπιλήσμων τῆς εὐεργεσίας.

Εἰς τὴν Ἑξοδον (1223 μέχρι τέλους) παρενεβλήθη ἄσμα ἀπὸ σκηνῆς (1307 — 1368) ἀναμειγμένον μετὰ τριμέτρων. Ἐνταῦθα Ἐξάγγελος τὰς ἀπείρους συμφορὰς τῶν οἰκῶν τοῦ Λαβδάκου οἰκτείρων ἀγγέλλει τῷ χορῷ, ὅτι ἡ Ἰοκάστη εἰσῆλθεν εἰς τὸν θάλαμον κλείσασα τὰς πύλας (1244). Μετ' ὀλίγον εἰσελθὼν ὁ Οἰδίπους αἰτεῖ ξίφος, ὅπως αὐτοκτονήσῃ, ἀλλ' ἰδὼν τὴν γυναῖκα κρεμαμένην καὶ δεινὰ βρυχηθεὶς ἀποσπᾷ ἐκ τῶν ἐνδυμάτων αὐτῆς χρυσηλάτους περόνας, δι' ὧν διατρυπᾷ τοὺς ὀφθαλμοὺς (1270). Οὕτω τυφλωθεὶς ὁ πρὸ ὀλίγου τὸν μάντιν ὡς τυφλὸν ὄνειδίσας θέλει νὰ ἐξέλθῃ τῆς χώρας, ὡς αὐτὸς ἡράσατο. Ἀπὸ τούτου ἐξελθόντος οἱ γέροντες ἀπέστρεψαν τοὺς ὀφθαλμοὺς (1304) μὴ δυνάμενοι νὰ ἴδωσι τὸ πάθος, οὗτος δὲ οἰμώζων ἀποδίδωσι τὴν αἰτίαν τῷ Ἀπόλλωνι (1330). Ὁ χορὸς δὲν ἐπιδοκιμάζει τὴν στυγερὰν τοῦ Οἰδίποδος πρᾶξιν, ἀλλ' οὗτος παρατηρεῖ, ὅτι οὐδένα ἠδύνατο διὰ τῶν ὀφθαλμῶν νὰ βλέπῃ, οὔτε τὸν πατέρα, οὔτε τὴν μητέρα, οὔτε τὰ τέκνα, οὔτε τὸ ἄστυ καὶ τὰ ἱερὰ τῶν θεῶν ἀγάλματα, ὧν ἀπεστέρησεν ἑαυτὸν (1381). Ἐπεθύμει δέ, ἵνα καὶ τὰ ὦτα, εἰ δυνατόν, φράξῃ, ὅπως μήτε βλέπῃ, μήτε ἀκούῃ (1386). Ἐν τῇ ἐσχάτῃ λύπῃ ὁ τυφλωθεὶς ἡγεμὼν μέμφεται τῷ

Κιθαιρῶνι, ὅτι δὲν ἔκτεινεν εὐθύς, τῷ Πολύβῳ, ὅτι ἐξέθρεψε, καὶ ἐπιφωνεῖ τὰς τρεῖς ὁδοὺς, ἐνθα ἐφόνευσεν τὸν πατέρα καὶ οἰκτεῖρει τοὺς ἀνοσίους γάμους. Ἀλλ' ἐνταῦθα διακόπτει τὸν λόγον, διότι, ὡς φρονεῖ, δὲν πρέπει νὰ λέγῃ, ὅσα δὲν εἶναι καλὸν καὶ νὰ πράττῃ (1409). Ἰκετεύει δὲ τοὺς γέροντας, ἵνα κρύψωσιν ἔξω ἢ φονεύσωσιν. Ἐπειδὴ δ' ἐκ τῆς ἀποχῆς τούτων εἰκάζει, ὅτι φοβοῦνται μὴ μολυνθῶσι, προτρέπει, ἵνα μὴ φοβῶνται, διότι οὐδεὶς ἄλλος θνητὸς δύναται νὰ μετὰσχη τῶν κακῶν αὐτοῦ (1415). Ὁ χορὸς ἰδὼν τὸν Κρέοντα ἐρχόμενον λέγει, ὅτι οὗτος μόνος φύλαξ τῆς χώρας λειφθεὶς θέλει ἀποφασίσει περὶ τῶν αἰτήσεων. Ἀλλ' ἐπέρχεται εἰς τὴν μνήμην τοῦ τυφλωθέντος, ὅτι καὶ πρὸς τοῦτον ἐδείχθη καχός. Τοῦ Οἰδίποδος ὁμῶς τιμωρηθέντος ὁ Κρέων, ὡς ἐν τῷ Αἴαντι ὁ Ὀδυσσεύς, παρίσταται ὡς φίλος καὶ ἀρωγός. Παρὰ τούτου ὁ μιάστωρ αἰτεῖ, ἵνα ἀποδιωχθῇ τῆς χώρας καὶ ὁ Κρέων παρέχει ἐλπίδα ἐπὶ τῷ ὄρῳ, ὅτι θέλει ἐρωτήσῃ τὸν Ἀπόλλωνα περὶ τοῦ πρακτέου (1439). Διὰ τούτου θέλει πάντως νὰ δηλώσῃ ὁ ποιητής, ὅτι ὁ θεός, οὗ οἱ χρησμοὶ μετὰ περιφρονήσεως ἐτέθησαν ἐν ἀμφιβόλῳ, ἔχει μέγα κῦρος. Εἵτα ἰκετεύει τὸν Κρέοντα, ἵνα θάψῃ τὴν Ἰοκάστην, ὡς θέλει, καὶ ἐπιτρέψῃ αὐτῷ νὰ οἰκῇ ἐν Κιθαιρῶνι, ὅπως ἀποθάνῃ, ὡς ἔδοξε τοῖς γονεῦσι (1450). Καὶ περὶ μὲν τῶν υἱῶν δὲν φροντίζει, διότι εἶναι ἄνδρες, ἐπιθυμεῖ ὁμῶς νὰ ἀσπασθῇ τὰς θυγατέρας. Ὀντως προσάγονται εἰς τὴν σκηνὴν ἡ Ἰσμήνη καὶ ἡ Ἀντιγόνη θρηνοῦσαι (1471). Μετ' ἄλγους ψυχῆς εἰς τὴν οἰκτρὰν ταύτην θέσιν ἀπιδὼν καὶ τὸν Κρέοντα ἰκετεύσας, ἵνα λάβῃ θέσιν πατρὸς (1504), εἰσέρχεται εἰς τὰ

ἀνάκτορα μετὰ τοῦ κηδεστοῦ καὶ τῶν θυγατέρων. Οὕτω τῆς σκηνῆς κενωθείσης ὁ χορὸς ᾄδει τὴν πολυθρύλητον ῥῆσιν, καθ' ἣν οὐδένα πρέπει νὰ θεωρῶμεν εὐδαίμονα, πρὶν οὗτος φθάσῃ τὸ τέρμα τοῦ βίου μηδὲν λυπηρὸν παθῶν.

Ὁ τοῦ δράματος μῦθος εἶναι τοιοῦτος καὶ ἡ τῶν πραγμάτων σύστασις τοιαύτη, ὥστε φρίττει τις καὶ ἐλεεῖ ἐκ μόνῃς τῆς διηγήσεως, ὅπερ εἶναι ἴδιον ἀγαθοῦ ποιητοῦ· διότι τὸ παρασκευάζειν τὸν φόβον καὶ τὸν ἔλεον διὰ σκηνικῶν συσκευῶν εἶναι ἄτεχνον καὶ ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς δαπάνης τοῦ χορηγοῦ. Ὅσοι δὲ δραματικοὶ ποιηταὶ ἐν ταῖς σκηνικαῖς παραστάσεσι θηρεύουσιν οὐχὶ τὸ φοβερόν, ἀλλὰ τὸ τερατῶδες, οὗτοι οὐδὲν κοινὸν ἔχουσι μετὰ τῆς τραγωδίας· διότι παρὰ ταύτης πρέπει νὰ ζητῶμεν οὐχὶ πᾶσαν ἡδονήν, ὡς ποιοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων δραματικῶν, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν¹. Ἐν τῷ προκειμένῳ δράματι ὁ ποιητὴς οὐχὶ διὰ δαπανηρῶν σκηνῶν, ἀλλὰ δι' εὐτελῶν πόρων διεγείρει τὸν φόβον καὶ τὸν ἔλεον τοῦ θεατοῦ. Νέοι τῶν ἀρίστων οἴκων τῆς πόλεως καὶ ἱερεὺς ἢ ἱερεῖς τοῦ ὑπάτου τῶν θεῶν τεθλιμμένοι ἰκετεύουσι τὸν σωτῆρα τῆς πόλεως, ὅπως ἀποσοβῇ τὸν

¹ Ἀριστοτ. Περὶ ποιητικ. κεφ. XIV « Ἔστι μὲν οὖν τὸ φοβερόν καὶ ἐλεεινόν ἐκ τῆς ὀψέως γίνεσθαι, ἔστι δὲ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς συστάσεως τῶν πραγμάτων, ὅπερ ἐστὶ πρότερον καὶ ποιητοῦ ἀμείνωνος. Δεῖ γάρ καὶ ἀνεῦ τοῦ ὁρᾶν οὕτω συνεστάναι τὸν μῦθον, ὥστε τὸν ἀκούοντα τὰ πράγματα γινόμενα καὶ φρίττειν καὶ ἐλεεῖν ἐκ τῶν συμβαινόντων· ἅπερ ἂν πάθοι τις ἀκούων τὸν τοῦ Οἰδίποδος μῦθον. Τὸ δὲ διὰ τῆς ὀψέως τοῦτο παρασκευάζειν ἄτεχνότερον καὶ χορηγίας δεόμενόν ἐστιν. Οἱ δὲ μὴ τὸ φοβερόν διὰ τῆς ὀψέως, ἀλλὰ τὸ τερατῶδες μόνον παρασκευάζοντες οὐδὲν τραγωδία κοινωνοῦσιν· οὗ γὰρ πᾶσαν δεῖ ζητεῖν ἡδονήν ἀπὸ τραγωδίας, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν. »

κίνδυνον, πόρρωθεν δὲ ἀκούονται οἱ στεναγμοὶ τῶν πολιτῶν. Εἰκάζομεν δ', ὅτι ἡ συγχίνησης τῶν Ἀθηναίων θεατῶν ἦτο μεγάλη, διότι ὁ πρὸ ὀλίγου ἐνσκήψας λοιμὸς ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν ἐδίδαξεν, ὅποσον φοβερός εἶναι. Ἡ κριτικὴ ὁμῶς ψέγει τὴν περιγραφὴν τοῦ ἱερέως ὡς ἀπίθανον, λέγοντος πράγματα πρὸς εἰδότα. Τοῦτο βεβαίως δὲν ἀγνοεῖ ὁ ποιητής, διότι καὶ ὁ ἱερεὺς παρατηρεῖ, ὅτι ὁμιλεῖ περὶ τῆς νόσου, ἣν καὶ αὐτὸς ὁ ἡγεμὼν ὀρᾷ¹, καὶ ὁ Οἰδίπους ὁμολογεῖ, ὅτι ἀκούει περὶ γνωστῶν καὶ οὐχὶ ἀγνώστων², ἀλλ' ἡ περιγραφὴ τοῦ ἱερέως εἶναι λόγοι ἐπισήμου πρεσβείας, ὡς καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις περὶ γνωστῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας γίγνεται. Ἡ ἐπίσημος δ' αὕτη ἀγγελία ἦτο πολύτιμος τῷ προλόγῳ τοῦ δράματος, ὅπως ὁ θεατὴς μάθῃ τὴν θέσιν τῶν πραγμάτων. Καὶ καθ' ὅλου ἐν τῷ προλόγῳ δὲν ἐπισπᾶται μὲν ἡ προσοχὴ τοῦ θεατοῦ διὰ τῆς πλοκῆς τοῦ μύθου, ἀλλὰ προπαρασκευάζεται, ὡς ἤρμοζεν, ὁ θεατὴς πρὸς τὴν θέαν τοῦ ὅλου δράματος. Ὁ μὲν Οἰδίπους διαγράφεται ὡς ἀγαθὸς ἡγεμὼν, δίκην πατρὸς φροντίζων περὶ τῶν ὑπηκόων καὶ ὑπερήφανος διὰ τὴν σύνεσιν αὐτοῦ, ὁ δ' ἱερεὺς ἐκδηλοῖ τὴν ἀγάπην καὶ εὐγνωμοσύνην τοῦ λαοῦ προσδοκῶντος τὴν σωτηρίαν ἐκ τῆς φρονήσεως αὐτοῦ. Ἦτο ὁμῶς πεπρωμένον, ἵνα οἱ Θηβαῖοι σωθῶσιν ἐκ τῆς μωρίας τούτου. Ἐν τῷ προλόγῳ κεῖται τὸ σπέρμα, ἐξ

¹ Ἐν στίχ. 22.

Πόλις γάρ, ὥσπερ καὶ τὸς εἰσορᾷ, ἄγαν
ἤδη σαλεύει κάνακουφίσαι κάρα
βυθῶν ἔτ' οὐχ οἷα τε φοινίου σάλου,

² Ἐν στίχ. 58.

οὗ ἀναπτύσσεται ὁ ὅλος τοῦ μύθου ὀργανισμός· διότι ὁ ἡγεμὼν πρὸ τῶν ἀρχόντων τῆς χώρας ὑπισχνεῖται, ὅτι θέλει ἐκτελέσει τὴν ἐντολὴν τοῦ Ἀπόλλωνος.

Πρὸς τούτοις κριτικοὶ τινες ψέγουσι τὸν ποιητὴν, ὅτι ὁ Οἰδίπους δὲν ἐγίνωσκεν ἀκριβέστερον τὰ τοῦ φόνου τοῦ Λαίου· διότι κατ' αὐτοὺς τὸ πρῶτον ἔργον τοῦ νέου ἡγεμόνος ἦτο τοὺς φονεῖς τοῦ προκατόχου νὰ τιμωρήσῃ. Ἄν καὶ ἡδύνατό τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ ποιητὴς δὲν ὀφείλει νὰ δικαιολογήσῃ τὰ πρὸ τοῦ δράματος γινόμενα, ὅμως παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ Κρέων ὁμιλεῖ περὶ τοῦ φόνου ὡς περὶ γνωστοῦ¹ καὶ ὁ Οἰδίπους δὲν ἐκδηλοῖ ἐκπληξιν ἢ θαυμασμόν ἐπὶ τῷ ἀκούσματι². Ἡ δὲ τιμωρία τοῦ φόνου ἐν τῷ ἥρωικῷ αἰῶνι τόπον ἐκδικήσεως ἔχουσα καὶ καθῆκον εὐσεβείας πρὸς τοὺς θεοὺς θεωρουμένη ἀνετίθετο εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ φονευθέντος. Τοιοῦτοι ἦσαν ὁ Κρέων καὶ ἡ Ἰοκάστη, ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν λέγει, ὅτι ἡ ἔρευνα ἐκωλύθη ὑπὸ τῆς Σφιγγὸς τῆς μαστιζούσης τὴν χώραν, αὕτη δὲ καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ διότι εὗροῦσα νέον ἄνδρα ἔδειξε τὴν συνήθη αὐτῆς ἀδιαφορίαν πρὸς τοὺς συγγενικοὺς δεσμούς. Πρὸς πᾶσι τούτοις ὁ ἀκόλουθος κατέστησεν ἀδύνατον τὴν ἀναζήτησιν τοῦ φονέως εἰπὼν, ὅτι οἱ φονεῖς ἦσαν λησταί. Νῦν ὅμως εἰπόντος τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅτι ὁ φονεὺς ζῇ ἐν Θήβαις καὶ ὅτι οὗτος εἶναι ἡ αἰτία τοῦ λοιμοῦ, ὁ Οἰδίπους ἐξετάζει περὶ τοῦ φόνου ἀκριβέστερον. Πρότερον οὔτε καθῆκον, οὔτε δικαίωμα εἶχε κατὰ τὰς ιδέας τῶν ἀνθρώπων τοῦ ἥρωικοῦ αἰῶνος νὰ τιμωρήσῃ τὸν φονέα, διότι δὲν ἦτο συγγενής

¹ Ἐν στίχ. 100.

² Στοιχ. 105.

τοῦ φονευθέντος. Καὶ βραδύτερον ἀναλαμβάνων τὴν τιμωρίαν τοῦ φόνου τοῦ Λαίου πράττει τοῦτο οὐχὶ ἐκ καθήκοντος ἐπιβαλλομένου ὑπὸ τῆς πολιτείας, ἀλλ' ἅμα μὲν ὑπὸ φόβου, μὴ καὶ αὐτὸς φονευθῇ ὑπὸ τῶν αὐτῶν συνωμοτῶν, ἅμα δὲ ὡς εὐσεβὲς καθήκον υἱοῦ πρὸς πατέρα.

Ἐν τῷ πρώτῳ ἐπεισοδίῳ ἡ πλοκὴ τοῦ μύθου βαίνει κατ' ὀλίγον μὲν, ἀλλ' ἀσφαλῶς, ἡ τραγικὴ εἰρωνεία εἶναι ἀμίμητος καὶ ἡ διεγερσις τῶν θεατῶν μεγάλη. Αὐτὸς ὁ Οἰδίπους διὰ τοῦ ἰδίου κηρύγματος ὀρίζει ἐν ἀγνοίᾳ τὴν ποινὴν αὐτοῦ καὶ δὲν δύναται νὰ ἐννοήσῃ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ὁ Τειρεσίας σιωπᾷ. Ἐν τῇ ὀργῇ ὁ Οἰδίπους ὑπολαμβάνει, ὅτι ἡ σιωπὴ οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ ἐνοχλήν. Ἡ κατηγορία αὕτη εἶναι προῖον ἀμβλυωπούσης διανοίας καὶ οὐχὶ πρόθεσις τοῦ τυράννου, ὅπως ἐξαναγκασθῇ ὁ Τειρεσίας πρὸς δῆλωσιν τοῦ φονέως, ὡς ἐνόμισαν κριτικοὶ τινες· διότι τοιαύτη πονηρία προϋποτίθῃσι ἡρεμον διάνοιαν καὶ οὐχὶ ἔξαψιν καὶ ὀργήν. Καὶ τὸ μάντευμα τοῦ Τειρεσίου δίδεται ἐν μεγίστῃ μὲν ὀργῇ, ἀλλ' ὡς ἤρμοζε τῇ τέχνῃ τοῦ μάντεως, διότι κατὰ τὴν πίστιν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων τὸ μαντεύειν συνέβαινεν ἐν μεγίστῃ διεγέρσει, καθ' ἣν τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας ἐκμηδενιζομένης ἡ ψυχὴ τοῦ μαντεύοντος ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐπληροῦτο. Καὶ ἐν τῇ προκειμένῃ περιστάσει ὁ μὲν Οἰδίπους ἐρωτᾷ τὸν Τειρεσίαν, ὑπὸ τίνος ἐδιδάχθη, ὅπως ὀνομάσῃ φονέα τοῦ Λαίου, ὁ δὲ μάντις ἀποκρίνεται, ὅτι ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Οἰδίποδος, διότι προέστρεψεν ἄκοντα νὰ λέγῃ¹. Ὁ τύραννος ὑπὸ

¹ Στ'χ. 337.

τοσαύτης ὀργῆς κατέχεται, ὥστε δὲν πιστεύει οὐδ' αὐτὰ τὰ ὦτα, ἀλλὰ παρακαλεῖ τὸν μάντιν νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν φράσιν¹. Οὕτω καίπερ τυφλὸς καὶ κωφὸς γενόμενος, ὁμῶς ὀνομάζει τοιοῦτον τὸν Τειρεσίαν². Ἐν μεγίστῃ δὲ συγκινήσει τῶν θεατῶν ἐρίζουσι δύο τυφλοί, ὁ μὲν τὸ σῶμα, ὁ δὲ τὴν διάνοιαν. Ἀλλὰ πάντως οἱ τοῦ πνεύματος ὀφθαλμοὶ βλέπουσιν ὀξύτερον ἢ οἱ τοῦ σώματος καὶ ὁ τυφλὸς γέρων μόνος ὑπὲρ πάντα τὰ τοῦ δράματος πρόσωπα βλέπει πρὸς ἐκπληξιν τῶν θεατῶν καὶ θρίαμβον τοῦ ποιητοῦ.

Τοῦ μάντεως σαφῶς εἰπόντος τὸ παρελθόν καὶ τὸ μέλλον τοῦ Οἰδίποδος, ἡ τραγωδία κατὰ τὸν Voltaire οὐσιωδῶς ἔληξεν. Ναί· εἶπε μὲν ὁ Τειρεσίας λόγους κατὰ τοῦ ἀνακτος, ἀλλ' ἐν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ, ἔχει μὲν τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα καὶ τὸ μαντικὸν κῦρος, ἀλλ' ἐκάκισεν ἐν ὀργῇ καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ στεροῦνται πάσης πιθανότητος. Ὁ Οἰδίπους ἦτο ἀνὴρ δίκαιος, ὡς τοιοῦτος πῶς ἠδύνατο νὰ γείνη ἀνθρωποκτόνος; Ὁ βασιλικὸς τῶν Λαβδακιδῶν οἶκος δὲν ἤριζε πρὸς τὸν τοῦ Πολύβου. Ἄν ὁ Οἰδίπους ἐφόνευε τὸν Λαῖον, ἔπρεπεν αὐτὸς οὗτος νὰ γινώσκη, ἀλλ' οὗτος οὐ μόνον δὲν ἐγίνωσκεν, ἀλλ' ἐνόμιζεν, ὅτι οὐδὲ εἶδε τὸ πρόσωπον τοῦ Λαίου. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων πῶς ἠδύνατο νὰ πεισθῇ ἐκ τῶν λόγων τοῦ τυφλοῦ γέροντος καὶ ἔλθῃ εἰς ἀναγνώρισιν; Ἀλλὰ καὶ οἱ Θηβαῖοι γέροντες, οἵτινες ἐκπροσωποῦσι τὴν δημοσίαν γνώμην, δὲν δύνανται νὰ πεισθῶσιν, ὅτι ὁ Οἰδίπους εἶναι ὁ τῆς χώρας μιάστωρ,

¹ Στλχ. 361.

² Στλχ. 371.

διότι ὁ φονεὺς γινώσκει τὸ ἴδιον ἔγκλημα, γινώσκων δὲ δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ φοβερωτάτας ἀράς κατὰ τε τοῦ φονεῦς καὶ τῶν κρυπτόντων τοῦτον. Πρὸ τῶν ἰσχυρῶν τούτων συλλογισμῶν τὸ μαντικὸν κῦρος ἐκμηδενίζεται καὶ ὁ Τειρεσίας ἐλέγχεται ὡς ἄνθρωπος πλανώμενος ἢ μᾶλλον ὡς πολιτικὸς συνωμότης ὑπὸ τοῦ Κρέοντος παραπεισθείς, ὅστις ὡς ἐγγύτατος τοῦ Λαίου συγγενῆς δὲν ἠδύνατο νὰ ἀνεχθῇ τὸν Κορίνθιον ξένον ἄρχοντα τῆς αὐτοῦ πατρίδος. Ἐφ' ὅσον ἡ λαμπρῶν τῆς λύσεως τοῦ αἰνίγματος καὶ τῆς σωτηρίας τῆς πόλεως δὲν ἦτο ἐσθεςμένη ὑπὸ τῆς καταγίδος τοῦ λοιμοῦ, ὁ Κρέων ἠναγκάζετο νὰ σιωπᾷ. Ἀφ' οὗ ὅμως ἡ ὑπὸ τοῦ Οἰδίποδος καθιδρυθεῖσα εὐδαιμονία ἔληξε καὶ ἡ διάνοια τοῦ τυράννου ἐξηλέγχθη ἀνεπαρκῆς πρὸς σωτηρίαν τῆς πόλεως, κατὰ τοὺς ἀνθρωπίνους λογισμοὺς ἦτο καιρὸς, ἵνα ὁ Κρέων διεκδικήσῃ τὰ ἐπὶ τοῦ σκῆπτρου δικαίωματα αὐτοῦ. Πρὸς πᾶσι τούτοις τίς ἐκόμισε τὸν χρησμόν; ὁ Κρέων. Τίς συνεβούλευσεν, ἵνα προσκληθῇ ὁ Τειρεσίας; καὶ πάλιν ὁ Κρέων. Πάντες οὗτοι οἱ συλλογισμοὶ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Οἰδίποδος περιστρεφόμενοι καὶ ἐμπεδούμενοι κλείουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ φράττουσι τὰ ὦτα τοῦ τυράννου. Διὰ ταῦτα καὶ οἱ γέροντες ἐν τῷ πρώτῳ στασίμῳ κηρύττουσιν, ὅτι καὶ ὁ Τειρεσίας, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι, πλανᾶται.

Ὡσαύτως κακῶς οἱ κριτικοὶ ἐλέγχουσι τὸν Σοφοκλέα, ὅτι ὁ Οἰδίπους λίαν βραδέως ἀναγνώριζει τὸ ἔγκλημα αὐτοῦ. Διότι τοῦτο καταδεικνύει τὴν μεγαλοφυίαν τοῦ ἀριστοτέχνου ποιητοῦ ἄγοντος τὸν θεατὴν εἰς τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἡ ἀναγνώρισις ἐπίκειται

καὶ ἡ λύσις μονονουχὶ συνετελέσθη· ὅμως δι' ἰσχυρῶν καὶ ἀκαταγωνίστων ἐπιχειρημάτων ἀποκρούει τοῦτον πάλιν εἰς τὸ ἀχανές τῆς ἀμφιβολίας πέλαγος, ὡς τὰ ἀντιτυπτόμενα τῆς θαλάσσης κύματα ἀποσπῶσιν τὸν θαλασσοεργὸν τῆς ἀκτῆς, ἐφ' ἧς μονονουχὶ ἐπίστευεν ὅτι ἔθηκε τὸν πόδα. Τοῦτο δημιουργεῖ τὴν ἀγωνίαν τοῦ θεατοῦ, τοῦτο διεγείρει τὰ δρῶντα πρόσωπα καὶ τοῦτο ἀναδεικνύει τὸν ἔξοχον ποιητὴν.

Ὁ διάλογος τοῦ Κρέοντος καὶ τοῦ Οἰδίποδος ἐν τῷ δευτέρῳ ἐπεισοδίῳ ἐφάνη εἰς τινὰς τῶν κριτικῶν ὡς ἰδιωτικὴ ἔρις μηδεμίαν σχέσιν μετὰ τῆς ὑποθέσεως τοῦ δράματος ἔχουσα. Τοῦτο δὲν εἶναι ὀρθόν, διότι ὁ Οἰδίπους ἐν ἀρχῇ τοῦ δράματος ὑπέσχετο, ὅτι ἐκ παντὸς τρόπου θέλει ἀναζητήσει τὸν φονέα τοῦ Λαίου. Ἐν δὲ τῷ ἡγουμένῳ ἐπεισοδίῳ οὗτος ἐπέισθη, ὅτι ὁ Τειρεσίας καὶ ὁ Κρέων συνώμοσαν, ὅπως ἀνατρέψωσι τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ καὶ ὅτι ὁ τυφλὸς γέρων εἶναι λόγῳ αὐτοεργός. Πρὸς τούτοις ἐν ἀρχῇ ὁ τύραννος ἐδήλωσε τὸν φόβον, ὅτι οἱ φονεῖς τοῦ Λαίου καὶ ἑαυτὸν θέλουσι φονεύσει. Κατὰ ταῦτα φονεῖς τοῦ πρώην βασιλέως καὶ συνωμόται τῆς νέας δυναστείας ταυτίζονται. Ἐπειδὴ δ' οὕτως ἔχει, ἡ σκηνὴ δὲν παρέλκει, ἀλλὰ προάγει τὸν μῦθον, καθ' ὅσον ὁ ἥρωες τοῦ δράματος ἀναζητεῖ τὸν φονέα κατὰ τὴν ἰδίαν ὑπόσχεσιν. Πρὸς τούτοις ὁ διάλογος οὗτος προκαλεῖ τὴν πάροδον τῆς Ἰοκάστης, ἐξ ἧς λύεται ὁ μῦθος. Τέλος ὁ διάλογος οὗτος προ- παρασκευάζει τὰ τῆς Ἐξόδου. Ἡ τραγικὴ εἰρωνεία ἀποκαλύπτεται ἐν τῷ τύπῳ ἀντιθέσεως, διότι ὁ τὸ ἔγκλημα διαπραξάμενος ἐλέγχει καὶ κακίζει τὸν ἀθῶν. Ἡ εἰρωνεία αὕτη τοῦ τραγικοῦ δὲν ἀποτείνεται μόνον

κατὰ δύο προσώπων, ἀλλὰ καθ' ὁλοκλήρου τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ταῦτα δὲ πάντα ποιῶσι ζωντὰν ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἐν τῇ Ἑξόδῳ.

Ἐν τῷ ἐπεισοδίῳ τούτῳ ὁ ποιητὴς παρέσχε τῇ Ἰοκάστη πάντας τοὺς ὅρους, ὅπως σχηματίσῃ τὸν συλλογισμόν, ὅτι ὁ Οἰδίπους ἐφόνευσε τὸν Λαῖον, ὅμως αὕτη ἀμβλυωπεὶ ὥς καὶ ὁ σύζυγος. Αὐτὸς ὁ Οἰδίπους διηγεῖται, ὅτι τὸ γένος αὐτοῦ εἶναι ἀμφίβολον καὶ ὅτι ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐδόθη αὐτῷ ὁ χρησμός, καθ' ὃν ἐμέλλε νὰ φονεύσῃ τὸν πατέρα καὶ λάβῃ γυναῖκα τὴν ἰδίαν μητέρα. Καὶ πάλιν αὐτὴ ἡ Ἰοκάστη ἀφηγεῖται, ὅτι ἦτο πεπρωμένον νὰ φονευθῇ ὁ ἀνὴρ ὑπὸ τοῦ ἰδίου υἱοῦ. Ἡ αὐτὴ λέγει, ὅτι ἡ μορφή τοῦ Λαίου δὲν διέφερε πολὺ τῆς τοῦ Οἰδίποδος. Ταῦτα ἦσαν ἱκανά, ὅπως ἡ Ἰοκάστη ἀναγνωρίσῃ τὸν ἄνδρα ὥς φονέα τοῦ Λαίου. Ἀλλὰ πάντα μηδενίζει ἡ ψιλὴ τοῦ θεράποντος διάδοσις, ὅτι οἱ φονεῖς ἦσαν πολλοί. Διὰ τοῦτο ποιήσασα ἡμαρτημένον συλλογισμόν, ἀσεβεῖ πρὸς τὰ θεῖα καὶ ὑβρίζει τὴν καθεστῶσαν θρησκείαν, ἣν ὑπερασπίζουσιν οἱ συντηρητικοὶ γέροντες τῶν Θηβῶν ἐν τῷ τρίτῳ στασίμῳ.

Ἀλλ' αἱ ἀποκαλύψεις διαταράξασαι τὴν διάνοιαν τοῦ Οἰδίποδος ἐπέχυσαν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ μελαγχολίαν. Ἐν τῷ τρίτῳ ἐπεισοδίῳ (911-1085) ἡ πρὸς τοὺς θεοὺς πίστις ἐγένετο ἀμφίβολος καὶ ὁ ἡγεμὼν ἐν τῇ διανοητικῇ καταπτώσει δὲν δύναται νὰ σχηματίσῃ τὸν συλλογισμόν, ὅτι ὁ Πόλυβος δὲν ἦτο ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Καίπερ ὑβρίζων τοὺς χρησμούς καὶ τοὺς οἰωνοὺς (964), ὅμως φοβεῖται, μὴ κατὰ τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον λάβῃ σύζυγον τὴν μητέρα (974), ἦτοι τὴν Με-

ρόπην. Οἰκτρὰ τύφλωσις! ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀσυνήθης τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει. Ἐνταῦθα ἡ κριτικὴ ἐπιφωνεῖ· τίς δύναμις ἢ δύνατο νὰ ἐξαναγκάσῃ τὸν Οἰδίποδα, ὅπως λάβῃ σύζυγον γραῖαν γυναῖκα, ἣν ἐγίνωσκεν ὡς ἰδίαν μητέρα; Βεβαίως ἤθελεν εἶναι γελοῖον, ἂν ὁ ἥρωις τοῦ δράματος ἐφοβεῖτο τὸν μετὰ τῆς Μερόπης γάμον. Τὸ γελοῖον ὅμως ἐκμηδενίζεται πρὸ τῶν ὁμμάτων τοῦ θεατοῦ κατανοοῦντος, ὅτι ὁ Οἰδίπους ἤρξατο προαισθανόμενος, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ φονεὺς τοῦ Λαίου καὶ ὅτι ἡ Ἰοκάστη εἶναι ἡ μήτηρ αὐτοῦ. Δὲν τολμᾷ ὅμως νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀλήθειαν ταύτην, διότι τρέμει πρὸ τοῦ χαίνοντος βαράθρου. Ὁ θεώμενος οἰνόφυλα τρέμοντα καὶ πειρώμενον, ὅπως ἐπὶ λεπτοῦ καλάμου στηριχθῇ, γελᾷ, ἀλλ' ἡ θέα ἀνθρώπου πνιγομένου καὶ ἀντιλαμβανομένου καλάμου, ὅπως σωθῇ, δὲν εἶναι γελοία, ἀλλὰ φοβερά. Ὁ Οἰδίπους δὲν καταλείπει τὴν σκηνὴν ἀδομένου τοῦ τρίτου στασίμου, διότι ἡ κορυφωθείσα περιεργία τοῦ θεατοῦ δὲν ἀνέχεται οὐδὲ ἐπ' ὀλίγον νὰ ἀποστῇ ὁ ἥρωις τοῦ δράματος. Ἡ Ἰοκάστη ἀπέρχεται, ἀλλὰ διὰ ταύτην ἡ ἀναγνώρισις ἐγένετο ἤδη.

Ἐν τῇ Ἐξόδῳ ἡ Ἰοκάστη αὐτοκτονεῖ καὶ ὁ Οἰδίπους αἰτεῖ ξίφος, ὅπως πράξῃ τὸ αὐτό, ἀλλ' ἐν τῇ θεᾷ τοῦ πτώματος τῆς μητρὸς ἐπιλαθόμενος τῆς αὐτοκτονίας ἐξορύσσει τοὺς ὀφθαλμούς. Ἡ αὐτοκτονία κατὰ τὰς ιδέας τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ εἶναι ἀσεβές τι, διότι ὁ αὐτοκτονῶν ὑβρίζει τὸν δημιουργὸν ἅτε τὰ δεσμὰ τοῦ σώματος θραύων καὶ ἀποδιδράσων, ἀλλὰ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις οὐ μόνον δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ καθήκον ἦτο εἰς πάντα ἐλεύθερον νὰ θέσῃ τέρμα εἰς αἰσχρὸν καὶ ἄτιμον βίον. Ὁ διὰ χρεμάσεως θάνατος πάν-

τως ἦτο αἰσχρός, ἀλλ' ἦτο ἀνάλογος πρὸς τὰς βδελυρὰς ταύτης πράξεις. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὴν πίστιν τῶν ἀρχαίων οἱ τοῦ σώματος ἀκρωτηριασμοὶ διέμενον καὶ ἐν Ἀδου, ὁ Οἰδίπους τυφλὸς γενόμενος δὲν ἠθελεν ἰδεῖ καὶ ἐκεῖ τοὺς γονεῖς, οὓς κατὰ πάντα τὸν βίον ἀνεζήτηι. Ἄν ἦτο νεώτερος ποιητής, τὰς βδελυρὰς ταύτας πράξεις ἠθελε τελέσει πρὸ τῶν ὀμμάτων τῶν θεατῶν, νομίζων, ὅτι οὕτω γίνονται φοβερώτεροι. Αἰσχραὶ μὲν τὴν ὄψιν πάντως γίνονται, οὐχὶ δὲ καὶ φοβερώτεροι· διότι ἡ θέα μόνον ἐπὶ τῶν αἰσθητηρίων ἐπιδρῶσα διεγείρει τὴν ἀποστροφὴν, ἐν δὲ τῇ ἀγγελίᾳ ἔχει πάντας τοὺς τρόπους ὁ ποιητής, ὅπως τὸ φοβερὸν ἐξυψώσῃ. Φόνοι καὶ σωματικαὶ κακώσεις εἶναι τι οὐχὶ καλόν, διότι τὸ πνεῦμα δὲν ἀνέχεται οἷανδήποτε τοῦ σώματος στρέβλωσιν.

Ἐν τέλει τοῦ δράματος ὁ χορὸς λέγει τὴν πολυθρύλητον ῥῆσιν, ὅτι δὲν πρέπει νὰ μακαρίζῃ τίς τινα, πρὶν οὗτος περάσῃ τὸ τέρμα τοῦ βίου μηδὲν λυπηρὸν παθῶν. Ὁ Marbach¹ νομίζει, ὅτι αὕτη εἶναι ἡ κυρία τῆς τραγωδίας ιδέα, ἥτοι ἡ ὑπόθεσις τοῦ δράματος. Ἐπειδὴ ὁμως ἡ ῥῆσις αὕτη ἐπαναλαμβάνεται ἐν τοῖς πλείστοις² τῶν ἀρχαίων δραμάτων, ἔπρεπε πάντα ταῦτα νὰ ἔχωσι κοινὴν ὑπόθεσιν καὶ ἀκολούθως οἱ ἀρχαῖοι τραγικοὶ οὐδὲν σοφώτερον εἶχον νὰ ἀναπτύξωσιν ἢ τὴν πολυθρύλητον τοῦ Σόλωνος ῥῆσιν. Κατὰ τὸν σοφόν

¹ Koenig Oidipus von Sophocles, bearbeitet und erläutert von O. Marbach, Leipzig 1843 σελ. 154.

² Παραδείγματος χάριν ἐν τέλει τοῦ Αἴαντος·

... πρὶν ἰδεῖν δ', οὐδεὶς μάντις

τῶν μελλόντων ὅ τι πράξει.

ἄνδρα εἰδικῶς ἐν τῷ δράματι τῷδε ὁ Σοφοκλῆς προ-
τίθεται νὰ δείξῃ, ὅτι καὶ ὁ κατὰ τὸ φαινόμενον ἄριστος
καὶ εὐγενέστατος ἄνθρωπος διατρέχει τὸν κίνδυνον κα-
κούργος ἠθικῶς νὰ ἐξελεγχθῇ, ὡς δὴ ὁ χριστιανισμὸς
δέχεται, ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἁμαρτωλοί. Καὶ
ἀμολογεῖ μὲν, ὅτι οἱ ἐθνικοὶ δὲν εἶχον πλήρη τούτου
συνείδησιν, ἀλλὰ παρατηρεῖ, ὅτι τὴν ἀλήθειαν ταύτην
προησθάνοντο. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν δύναται ἱκανῶς νὰ
ἐξηγήσῃ, διὰ τί ὁ Οἰδίπους τιμωρεῖται ἀθῶος ὢν, κα-
ταφεύγει πάλιν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅτι
ὁ Κύριος, ὃν ἀγαπᾷ, παιδεύει. Ναί· ὁ θεὸς τῶν χρι-
στιανῶν παιδεύει μὲν τοὺς ἀγαπητοὺς αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ
ἀμείβει δαψιλῶς διὰ τῆς ὀλβιότητος τοῦ μέλλοντος
βίου. Ὁ Ἄδης ὅμως τοῦ ἡρώϊκοῦ αἰῶνος, ὡς γε περι-
γράφει τοῦτον ὁ Ὅμηρος, εἶναι οὕτως ἄθλιος, ὥστε αὐτὸς
ὁ Ἀχιλλεὺς προτιμᾷ νὰ θητεύῃ ἐπὶ τῆς γῆς παρά τινι
πένητι, ἢ νὰ βασιλεύῃ ἐν τῷ ἐρέβει. Ἐπειδὴ δ' οὕ-
τως ἔχει, διὰ τίνος ἀμοιβῆς τὸ θεῖον ἤθελεν ἀμείψει
τὸν Οἰδίποδα, ἂν οὗτος ἀθῶος ὢν εἰς τοσαῦτα δεινὰ
περιέπεσεν; Καθ' ὅλου οἱ πλεῖστοι τῶν κριτικῶν
εὐρίσκονται ἐν δεινῇ ἀμηχανίᾳ μὴ δυνάμενοι νὰ ἐξη-
γήσωσιν, ὅτι τὸ θεῖον ἄνθρωπον ἀθῶον ἀνηλεῶς τι-
μωρεῖ.

Νομίζομεν ὅμως, ὅτι ἡ δυσκολία γεννᾶται ἐκ τῆς
συγχύσεως τοῦ ζητήματος. Καθ' ἡμᾶς συγχέονται δύο

¹ Ὀδυσσ. Α. 488.

Μὴ δὴ μοι θάνατόν γε παραύδα, παῖδιμ' Ὀδυσσεῦ.

Βουλοίμην κ' ἐπάρουρος ἑὼν θητευέμεν ἄλλῃ,

ἄνδρι παρ' ἀκλήρῃ, ὃ μὴ βίοςτος πολὺς εἴη,

ἢ πᾶσιν νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν.

τινά, ἅπερ πρέπει νὰ διαστέλλωνται· πρῶτον, ὅτι ὁ Οἰδίπους ἐφόνευσε τὸν ἴδιον πατέρα καὶ ἔλαβε γυναῖκα τὴν μητέρα καὶ δεύτερον, ὅτι ἐνόμισεν, ὅτι δύναται νὰ ἐνεργήσῃ παρὰ τὸ πεπρωμένον καὶ νὰ διαψεύσῃ τὴν πρόρρησιν τοῦ θείου. Τὴν λύσιν τοῦ πρώτου ζητήματος δίδει ὁ μῦθος, τοῦ δευτέρου ὁ ποιητής. Διὰ τί ὁ Λαῖος ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ καὶ διὰ τί ἡ Ἰοκάστη ἐμολύνθη ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ; Οὕτω πράτων τὸ θεῖον εἶναι δίκαιόν ἢ ἀδίκον; εἶναι ἠθικόν ἢ κακόν; Ἀλλὰ ὁ Λαῖος ἦτο υἱὸς τοῦ Λαβδᾶκου, ὅστις, ὡς ὁ Λυκοῦργος καὶ ὁ Πενθεύς, κατεφρόνησε τῆς λατρείας τοῦ Διονύσου, ὁ Λαῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις διέφθειρε τὸν υἱὸν τοῦ Πέλοπος Χρύσιππον. Οὕτως αἰσχύνας τὸν νόμον τῆς παιδοποιίας ἤτει παρὰ τῶν θεῶν τέχνα· οἱ θεοὶ δίδουσι μὲν υἱόν, ἀλλὰ προλέγουσιν, ὅτι οὗτος ἔσται τιμωρὸς τῶν τεκόντων. Ὁ Λαῖος καὶ ἡ Ἰοκάστη μὴ θέλοντες νὰ ὑποστῶσι τὴν θεῖαν τιμωρίαν περιπίπτουσιν εἰς τὸ φοβερόν τῆς παιδοκτονίας ἐγκλημα. Ἀφ' οὗ οἱ γονεῖς τὸ καθ' ἑαυτοὺς ἐφόνευσαν τὸν υἱόν, ὁ υἱὸς δὲν ἠδύνατο ἐν ἀγνοίᾳ νὰ φονεύσῃ τὸν πατέρα; Ὁ Οἰδίπους ἐν τῷ δράματι εἶναι ὁ ἥρωας αὐτοῦ, ἐν τοῖς ἡγουμένοις ὅμως εἶναι ὄργανον τῆς θείας δικαιοσύνης. Κατὰ ταῦτα νομίζομεν, ὅτι οὐδεὶς θέλει εἰπεῖ, ὅτι τὸ θεῖον ἦτο ἀδίκον. Ἀλλ' οἱ κριτικοὶ λέγουσιν, ὅτι ὁ ποιητής οὐδὲ συλλαβὴν περὶ τούτου λέγει ἐν τῷ δράματι αὐτοῦ. Ὁρθῶς ἔπραξε, διότι περὶ αὐτῶν δὲν πραγματεύεται, ἅπερ ἠδύναντο νὰ γείνωσιν ὑπόθεσις ἄλλης τραγωδίας. Τὸν μῦθον ὅμως καὶ ὁ ποιητής καὶ οἱ θεαταὶ δὲν ἠγνόουν. Ὅτι δὲ τὰ ἀμαρτήματα καὶ αἱ τιμωρίαι τοῦ οἴκου τῶν Λαβδαχιδῶν

εἶναι ἀλληλένδετοι ἀνομολογεῖ ὁ ποιητὴς ἐν τῇ Ἀντιγόῃ.¹ Ἐν τῷ προκειμένῳ δράματι ὁ Οἰδίπους εἶναι φονεὺς, ὁ δὲ φόνος κατὰ τὰς ιδέας τῶν ἀνθρώπων τοῦ ἡρωικοῦ αἰῶνος ἦτο πράξις ἀσεβῆς πρὸς τὸ θεῖον· ἐπειδὴ δὲ ὁ φονεὺς οὔτε ἐτιμωρήθη, οὔτε ἐξηγνίσθη, ὁ λοιμός διχαίως πέμπεται κατὰ τῆς πόλεως, ἐν ᾗ ἄρχει ὁ φονεὺς. Τὸ ἐγκλημα τοῦ φόνου καὶ ἡ αἰμομιξία διεπράχθησαν ἐκ τῆς ἐλευθέρας τοῦ Οἰδίποδος θελήσεως, διότι λαβὼν τὸν γνωστὸν χρησμὸν ὥφειλεν οὔτε ἄνδρα νὰ φονεύσῃ, οὔτε μετὰ γυναικὸς νὰ συζευχθῇ, ἀφ' οὗ δὴ ἐν Κορίνθῳ ἔμαθεν, ὅτι ὁ Πόλυβος καὶ ἡ Μερόπη δὲν εἶναι οἱ τεκόντες. Κατὰ ταῦτα ὁ Οἰδίπους ὡς ἀνθρωποκτόνος ἦτο δίκαιον νὰ τιμωρηθῇ, ἡ δὲ τιμωρία ἐγένετο δεινότερα, διότι καὶ τὸν Τειρεσίαν ὕβρισε καὶ πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα ἠσέβησεν (964). Βεβαίως οὗτος δὲν ἦτο μοχθηρός, δὲν ἦτο φύσει κακός, ἀλλὰ καὶ δὲν ἔπρεπε νὰ ᾔναι τοιοῦτος κατὰ τὴν ὀρθὴν τοῦ Ἀριστοτέλους πα-

¹ Στίχ. 583.

Εὐδαίμονες, οἷσι κακῶν ἄγευστος αἰὼν·
οἷς γὰρ ἂν σεισθῇ θεόθεν δόμος, ἅτας
οὐδὲν ἐλλείπει γενεᾶς ἐπὶ πλῆθος ἔρπον·
ὁμοῖον ὥστε πόντιον
οἶδμα, δυσπνόοις ὅταν
Θρήσσαισιν ἔρεβος ὕφαλον ἐπιδράμῃ πνοαῖς,
κυλίνδει βυσσόθεν κελαινάν
θίνα, καὶ δυσάνεμοι
στόνῃ βρέμουσιν ἀντιπλήγες ἀκταί.
Ἀρχατὰ τὰ Λαβδακιδῶν οἴκων ὀρῶμαι
πήματα φθιμένων ἐπὶ πῆμασι πίπτοντ',
οὐδ' ἀπαλλάσσει γενεάν· γένος, ἀλλ' ἐρείπει
θεῶν τις, οὐδ' ἔχει λύσιν.

ρατήρησιν. ¹ διότι οί Νέρωνες καὶ οί τοιοῦτοι καχοῦργοι, φονεύοντες, κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν πράττουσι καὶ οὐδὲν τὸ ἀπροσδόκητον καὶ οὐδένα ἔλεον παρέχουσι. Σημειωτέον δ', ὅτι τὸ φοβερώτερον τοῦ δράματος εἶναι ἡ ἀναγνώρισις, ἀλλ' αὕτη εἶναι προῖόν τῆς ἐλευθέρας θελήσεως τοῦ τυράννου. Δικαιότερον ἡδύνατο νὰ τιμωρηθῇ ἡ Ἰοκάστη, διότι αὕτη οὐ μόνον τὸ καθ' ἑαυτὴν ἐφόνευσε τὸ ἴδιον τέκνον, οὐ μόνον μετ' ἀδιαφορίας ἀφηγεῖται τῷ Οἰδίποδι τὰ κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ βρέφους, οὐ μόνον δεικνύει ψυχρὰν ἀδιαφορίαν πρὸς τὴν αἰμομιξίαν καὶ τὰς ἠθικὰς ἀρχάς (981), ἀλλὰ πολλάκις ὑβρίζει τὴν μαντικὴν καὶ τὸν Ἀπόλλωνα. Ἄλλο δυσχερὲς ζήτημα εἶναι, εἰς ποίαν σχέσιν ἴστανται αἱ πράξεις τοῦ Λαίου, τῆς Ἰοκάστης καὶ τοῦ Οἰδίποδος πρὸς τὴν πρόγνωσιν τοῦ Ἀπόλλωνος. Ἀλλὰ εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο προσκρούουσιν οἱ θεολόγοι πάσης θρησκείας καὶ οἱ φιλόσοφοι. Ἡμῖν ἀρκεῖ ἐνταῦθα νὰ εἰπώμεν, ὅτι ὁ Ἀπόλλων προεγίνωσκε μὲν τὰ μέλλοντα γενέσθαι, ἀλλὰ καὶ δὲν συνεβούλευσε τοὺς δράστας νὰ πράξωσιν, ὅσα ἔπραξαν. Κατὰ ταῦτα ἐν τῷ προκειμένῳ δράματι πρωτεύουσα ἰδέα εἶναι ἡ σύγκρουσις τῆς ἀνθρωπίνης νοημοσύνης πρὸς τὴν θεῖαν πρόρρησιν, ὡς ἐν τῇ Ἀντιγόῃ ἡ σύγκρουσις τοῦ φυσικοῦ πρὸς τὸ θετὸν δίκαιον. Ἐν ἀμφοτέροις τοῖς δράμασιν ὁ εὐσεβὴς τραγικὸς καταδεικνύει τὸ μεγαλεῖον

¹ Περὶ ποιητ. κεφ. 13 «Ἐστὶ δὲ τοιοῦτος ὁ μῆτε ἀρετῇ διαφέρων καὶ δικαιοσύνη, μῆτε διὰ κακίαν καὶ μοχθηρίαν μεταβάλλων εἰς τὴν δυστυχίαν, ἀλλὰ δι' ἁμαρτίαν τινά, τῶν ἐν μεγάλῃ δόξῃ ὄντων καὶ εὐτυχία, οἷον Οἰδίπους καὶ Θυέστης καὶ οἱ ἐκ τῶν τοιούτων γενῶν ἐπιφανεῖς ἄνδρες».

τῶν θείων νόμων καὶ τῆς θείας σοφίας ὑπὲρ τὰ ἀνθρώπινα.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐξ ἀρχῆς ἦσαν παρεσκευασμένοι οἱ χαρακτῆρες τῆς τραγωδίας. Τίς ἄλλος ἦτο ἐπιτηδειότερος νὰ ἐκπροσωπήσῃ τὴν ἀνθρωπίνην νοημοσύνην ἢ ἐκεῖνος, ὅστις ἔλυσε τὸ αἰνίγμα τῆς Σφιγγός; Ἡ σύνεσις τούτου μέγα ἐτιμᾶτο ἐν Θήβαις, ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς τραγωδίας ὁ ἱερεὺς λέγει. Ἐγένετο μὲν ἀνθρωποκτόνος, ἀλλὰ τοῦτο ἔπραξεν ἐκ φιλοτιμίας, ὀργίζεται μὲν κατὰ τοῦ Κρέοντος, ἀλλ' ὅτε οὗτος ἐπέισθη, ὅτι ὁ κηδεστής εἶναι πολιτικὸς συνωμότης, καὶ ὑβρίζει τὸν Τειρεσίαν, ἀλλὰ πεποιθὼς εἰς τὴν ἰδίαν ἀθωότητα νομίζει, ὅτι ὁ μάντις ἐγένετο ὄργανον πολιτικῆς συνωμοσίας. Πρὸς τὸν φονέα τοῦ Λαίου δείκνυται λίαν αὐστηρός, ἀλλ' ἡ αὐστηρότης δὲν εἶναι ἀδικία· διότι ἀναγνωρίσας, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ τῆς πόλεως μιάστωρ, καθ' ἑαυτοῦ τὴν προκηρυχθεῖσαν ποινὴν ἐφήρμοσεν. Καθ' ὅλου ὁ χαρακτήρ τοῦ Οἰδίποδος εἶναι εὐγενὴς καὶ ἄξιος κρείττονος τύχης. Ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ ἡ πατροκτονία καὶ ἡ αἰμομιξία ἐμποιοῦσι φρίκην· ἀλλ' ὅσον ἀγνώτερος ἦτο ὁ χαρακτήρ τούτου, τοσοῦτον ἐπιτηδειότερος, ὅπως καταστήσῃ αἰσθητὸν τὸ μέγεθος τοῦ ἐγκλήματος. Ἴσως πρὸς εὐγενῇ ἀπεικόνισιν τοῦ Οἰδίποδος συνεβάλετο καὶ ἡ πρόθεσις τοῦ τραγικοῦ, ὅπως ἐν τῷ προσώπῳ τούτου ὑποδηλώσῃ τὸν εὐγενῆ τοῦ Περικλέους χαρακτήρα, ὡς ἐν τοῖς ἔπειτα δῆλον.

Καὶ ὁ χαρακτήρ τῆς Ἰοκάστης ἦτο ἐπιτήδειος, ὅπως ὑπηρετήσῃ τῷ σκοπῷ τοῦ δράματος· διότι αὕτη νομίσασα, ὅτι τὸ τεχθὲν βρέφος εὔρε τὸν θάνατον ἐπὶ τοῦ Κιθαιρῶνος καὶ πεισθεῖσα, ὅτι ὁ Λαῖος παρὰ τὸν χρησμόν ἐφονεύθη ὑπὸ ληστῶν, εἶχεν ἰσχυροὺς λόγους,

ὅπως καταφρονῇ τῶν μαντευμάτων. Ἡ ἀγνότης καὶ καθαρότης τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Οἰδίποδος ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸν τῆς Ἰοκάστης· ἐκεῖνος μαθὼν τὰ κατὰ τὸν φόνον τοῦ Λαίου φρίσσει, ἐλεεῖ, καταρᾶται καὶ ἀναλαμβάνει τὴν τιμωρίαν τοῦ φονευθέντος ὥσεί οὗτος ἦτο πατὴρ τοῦ ἥρωος, αὕτη δὲ οὐ μόνον οὐδὲν ἐπραξε πρὸς ἀνακάλυψιν τῶν φονέων τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' οὐδὲ μέμνηται τούτου, εἰμὴ ὅπως χλευάσῃ τὸν χρησμόν. Λέγει μὲν, ὅτι δῆθεν ὁ ἀνὴρ παρέδωκε τὸ τέκνον, ὅπως ἐκτεθῇ ἐπὶ τοῦ ὄρους (719), ὅμως ὁ πιστὸς θεράπων ὁμολογεῖ, ὅτι τὸ ἔγκλημα τῆς παιδοκτονίας διεπράξατο αὐτὴ ἡ μήτηρ (1174). Ὁ μὲν Οἰδίπους ἐκ παντὸς τρόπου πειρᾶται νὰ σώσῃ τὸ κῦρος τοῦ χρησμοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἡ δὲ Ἰοκάστη ἀναζητεῖ αἰτίαν, ἵνα τοῦτον διαψεύσῃ. Καθ' ὅλου εἰπεῖν ἐκεῖνος μὲν καὶ ἐπὶ ἰδίῳ κινδύνῳ ἀναζητεῖ τὴν ἀλήθειαν, αὕτη δὲ εἶναι ἐτοίμη, ὅπως θυσιάσῃ καὶ τὰς ἱερωτάτας τῆς ἠθικῆς ἀρχάς, ὅπως συγκαλύψῃ τὴν μιανὰν πρᾶξιν καὶ ἀπολαύσῃ τῶν τοῦ βίου ἡδονῶν. Ὁ δὲ Κρέων ἔχει τὸν τύπον ἀνδρὸς ἀθώου, νηφαλίου καὶ ψυχροῦ, ἡ δὲ ψυχρότης αὐτοῦ καταφαίνεται ἐκεῖ, ἔνθα ὁ Οἰδίπους πολιτικὴν συνωμοσίαν ὑφορῶν μάλιστα θερμαίνεται. Οὕτως ἡ ψυχρότης ἔνθεν μὲν τῆς Ἰοκάστης, ἔνθεν δὲ τοῦ Κρέοντος ποιοῦσι καταφανέστερον τὸ θερμὸν καὶ φλεγμαῖνον τοῦ Οἰδίποδος πάθος. Ὁ δὲ Τειρεσίας διατηρεῖ τὸ καὶ ἐν ἄλλαις τραγωδίαις ὑπερήφανον καὶ μεγαλοπρεπὲς ἦθος, ὅπερ ἐμπνέει ἡ πεποιθήσις εἰς τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων αὐτοῦ. Οὗτος καθίστησιν αἰσθητότερον τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἥρωος τοῦ δράματος οὐχὶ διὰ τῆς ψυχρότητος, ἀλλὰ διὰ τῆς θερμότητος, μεθ' ἧς

καταδεικνύει τὴν τύφλωσιν τοῦ ἀνακτος. Ἡ πικρὰ τοῦ μάντεως εἰρωνεία συμβάλλεται, ὅπως ὑποδείξῃ τὴν ἀντίθεσιν τῆς θείας ἀληθείας πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην πλάνην. Τὴν δὲ ἀπλότητα καὶ ἀφέλειαν τοῦ Κορινθίου ἀγγέλου δύναται τις νὰ παραβάλῃ πρὸς τὴν κουφότητα τοῦ φύλακος τῆς Ἀντιγόνης. Ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐκεῖ, ὁ τραγικὸς ἐπιχέει κωμικὴν χροιάν, δι' ἧς καὶ ἐν τῇ φοβερωτάτῃ στιγμῇ διεγείρει τὸν γέλωτα τοῦ θεατοῦ. Ἡ δειλία τοῦ Θηβαίου θεράποντος εἶναι πολύτιμος ἐν τῷ δράματι, διότι διὰ ταύτης ἡδυνήθη ὁ ποιητὴς νὰ πλέξῃ ὀλόκληρον τὸν μῦθον αὐτοῦ. Ὁ ἱερεὺς τοῦ Διὸς καὶ ὁ Ἐξάγγελος δὲν ἔχουσιν ἴδιον ἦθος. Ὁ μὲν πρωταγωνιστὴς ἔχει τὸ πρόσωπον τοῦ Οἰδίποδος, ὁ δὲ δευτεραγωνιστὴς τὸ τοῦ ἱερέως τοῦ Διός, τὸ τῆς Ἰοκάστης, τὸ τοῦ θεράποντος καὶ τὸ τοῦ Ἐξαγγέλου, καὶ ὁ τριταγωνιστὴς τὸ τοῦ Κρέοντος, τὸ τοῦ Τειρεσίου καὶ τὸ τοῦ Ἀγγέλου.

Ὁ δὲ χορὸς παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ μετέχει μὲν τῆς ὑποθέσεως τοῦ δράματος ὡς εἰς τῶν υποκριτῶν¹, ἀλλὰ μόνον συμβουλευών, οὐδέποτε δὲ πάσχων ἢ ἐνεργῶν. Δὲν ἀνέδειξεν ὁ ποιητὴς τὸν χορὸν γνώστην τῆς ὅλης ὑποθέσεως τοῦ δράματος, οὐδὲ κρίνοντα ὑπὲρ τὰ δρῶντα πρόσωπα, διότι οὕτω ποιῶν ἤθελε ταπεινώσει τὴν θέσιν τοῦ θεατοῦ, ὃν ἡ δραματικὴ τοῦ Σοφοκλέους τέχνη, ὡς ἐν ἀρχῇ εἵπομεν, τὸν σοφώτατον τοῦ ὅλου θεάτρου ἀνέδειξεν. Ἄν ὁ χορὸς προεγίνωσκε τὰ μέλλοντα συμβῆναι, ἤθελεν ἔχει καὶ τὸ καθῆκον τὸν κινδυνεύοντα

¹ Ἀριστοτέλ. Περὶ ποιητ. 18. « Καὶ τὸν χορὸν δὲ ἕνα δεῖ υπολαβεῖν τῶν υποκριτῶν, καὶ μόνον εἶναι τοῦ ὅλου, καὶ συναγωνίζεσθαι μὴ ὡς παρ' Εὐριπίδῃ, ἀλλὰ ὡς παρὰ Σοφοκλεῖ ».

ἥρωα νὰ σώσῃ, ἀλλὰ καὶ οὗτος κατέχεται ὑπὸ τοσαύτης ἀμβλυωπίας, ὥστε ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ κινδύνου οὔτε νὰ συμβουλεύσῃ, οὔτε ἀρωγὸς τοῦ ἥρωος νὰ γείνη δύναται. Κατὰ ταῦτα δευτερεύουσιν θεσιν κατέχων μετριάξει τὰς ἀντιθέτους τάσεις παρεμβάλλων γενικὰς ἀρχὰς ἀντλουμένας ἐκ τῆς πείρας. Ἐπὶ τούτῳ ὁ ποιητὴς ἐκλέγει γέροντας ἢ ἀνδρας ὠρίμου ἡλικίας. Ὡς λυρικός ποιητὴς ἔχει ὑγιᾶ ἐποπτεῖαν, φιλοσοφῶν δὲ ἐπὶ τῆς ἱστορίας τοῦ παρελθόντος ἐξέρχεται τοῦ στενοῦ τῆς ὑποθέσεως κύκλου καὶ οὕτω παρέχει τῷ θεατῇ τὰ κυριώτατα τοῦ δράματος πορίσματα. Τὰ χορικά ἄσματα τῆς τραγωδίας ταύτης ἐποίησεν ὁ Σοφοκλῆς, ὡς καὶ ὁ Εὐριπίδης τὰ τῆς Μηδείας, κατὰ τὴν γραμματικὴν τραγωδίαν τοῦ Καλλίου, ὡς παραδίδει ἡμῖν ὁ Ἀθήναιος. Ὁ χορὸς τῆς τραγωδίας ἐκείνης, ἥτις ῥυθμικῶς ἐπέτυχε, συνέκειτο ἐκ γυναικῶν καὶ εἶχεν ἐννοίας ἀκολάστους.¹

Ἡ κοινὴ αὕτη μίμησις τῆς γραμματικῆς τραγωδίας τοῦ Καλλίου ὑποδεικνύει καὶ τὸν χρόνον τῆς διδασκαλίας τοῦ δράματος. Δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ὁ Οἰδίπους τύραννος τοῦ Σοφοκλέους καὶ ἡ Μήδεια τοῦ Εὐριπίδου ἐδιδάχθησαν συγχρόνως· διότι τύχῃ ἀγαθῇ γινώσκομεν τοὺς τραγικούς,² πρὸς οὓς διηγωνίσαστο ὁ Εὐριπίδης. Φαίνεται ὅμως, ὅτι ἡ διδασκαλία τῶν δῶν τραγωδιῶν δὲν ἀπεῖχε πολὺ. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Μήδεια ἐδιδάχθη τὴν 87 Ὀλυμπ. 2 = 431, π. X. εἰκάζεται, ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦδε τοῦ δράματος πίπτει ὀλίγον

¹ Ἀθην. VII, 276 A καὶ X, 353. Ὅρα καὶ Graefenhan, Geschichte der Klassisch. Philologie τόμ. 1 σελ. 102.

² Ὑπόθεσ. Εὐριπίδ. Μήδ. «Πρῶτος Εὐφορίων· δεύτερος Σοφοκλῆς· τρίτος Εὐριπίδης, Μήδεια».

βραδύτερον, δηλ. κατὰ τὸ 429 π. Χ., ὅτε ὁ λοιμὸς ἐφθειρε τὰς Ἀθήνας. Λοιπὸν ἡ πρόσφατος τῆς νόσου ἀνάμνησις ἐπεισε τὸν τραγικόν, ἵνα ποιήσῃ τὴν τραγωδίαν αὐτοῦ τὰς συμφορὰς τῶν Ἀθηναίων ἀπεικονίζουσαν. Κατὰ τὴν εἰκασίαν ταύτην ὑπὸ τὸ προσωπεῖον τοῦ Οἰδίποδος λανθάνει ὁ Περικλῆς καὶ ἐκ τούτου δύναται νὰ ἐξηγηθῇ, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἀγωνιζόμενος διὰ τῆς ἀρίστης αὐτοῦ τραγωδίας ἡττήθη ἐν τῷ δραματικῷ ἀγῶνι ὑπὸ τινος ἀφανοῦς τραγικοῦ, τοῦ Φιλοκλέους, ἀνεψιοῦ τοῦ Αἰσχύλου, διδάξαντος πιθανῶς τὴν Πανδιονίδα οὔσαν παρ' Ἀριστοφάνει ἀντικείμενον καταγέλωτος. Ἦτο ἄρα γε δυνατὸν ὁ Σοφοκλῆς, ναί, ὁ νικητὴς αὐτοῦ τοῦ Αἰσχύλου, νὰ ἡττηθῇ ὑπὸ Φιλοκλέους; Τοῦτο μόλις ἡδύνατο νὰ ἐξηγηθῇ, ἂν ὁ Σοφοκλῆς διηγωνίζετο διὰ τραγωδίας ἐχούσης ἥττονα ἀξίαν. Ἀλλὰ διὰ τοῦ Οἰδίποδος τυράννου; Οἱ μὲν ἀρχαῖοι διὰ τὴν κρίσιν τῶν ἀγωνοδικῶν δὲν ἀπηξίωσαν τοῦ θαυμασμοῦ αὐτῶν πρὸς τὴν προκειμένην τραγωδίαν¹, οἱ δὲ νεώτεροι ἀνευρίσκουσι πολιτικὸν πάθος ἐν τῇ κρίσει τούτων. Ὁμολογοῦμεν, ὅτι πολλοὶ σοφοὶ Γερμανοὶ ἀποδοκιμάζουσι τὴν εἰκασίαν, ὅτι ὑπὸ τὸ προσωπον τοῦ Οἰδίποδος λανθάνει ὁ Περικλῆς², διότι καθ' ὅλου εἰς τοὺς πολιτικούς ὑπαινιγμούς ἀπαρέσχονται. Καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ δὲν ἐπαινοῦμεν τὰς καταχρήσεις καὶ τὰς υπερβολάς, ἀλλὰ τίς δὲν γινώσκει, ὅτι ὁ βίος τῶν Ἀθηναίων ἦτο κατ' ἐξοχὴν πολιτικός³ καὶ οἱ δρα-

¹ Ἀριστείδ. ὁ ῥήτωρ ἐν Λόγ. 46, τόμ. II, σελ. 334.

² Ὅρα Schneidewin ἐν τῇ Εἰσαγωγ. σελ. 27 καὶ Wolff ἐν τῇ ἐκδ. τῆς τραγωδίας σελ. 139.

³ Klein, Geschichte des Dramas τόμ. I, σελ. 356.

ματικοὶ ποιηταὶ πιστοὶ τούτου θεράποντες; Ἀφ' οὗ ἡ κωμωδία ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Περικλέους ἦτο πολιτική, ἀφ' οὗ οἱ θεαταὶ ἦσαν συνειθισμένοι τὰ πάντα νὰ ἀνάγωσιν εἰς πολιτικοὺς ὑπαινιγμούς, οἱ τραγικοί, καὶ ἂν ἤθελον, δὲν ἠδύναντο νὰ ἀπόσχωσι τούτων. Ὁ Αἰσχύλος διὰ τῆς Ὁρεστείας δὲν ἐθήρευσε πολιτικὸν σκοπόν; Δὲν ἤθελε νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τῶν Ἀθηναίων, ὅπως ἀποδοθῇ τῇ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλῇ ἡ ὑπὸ τοῦ Περικλέους ἀφαιρεθεῖσα δύναμις; Καὶ ἐν τῷ προκειμένῳ δράματι τίς Ἀθηναῖος ἦτο οὕτως ἀμβλὺς τὸν νοῦν, ὥστε ἐν τῇ ἐκτραγωδῇ τοῦ λοιμοῦ τῶν Θηβῶν δὲν ἤθελεν ἰδεῖ τὴν νόσον τῆς αὐτοῦ πατρίδος καὶ ἐν τῷ ἀνακτι τῆς γείτονος πόλεως τὸν μόναρχον τῶν Ἀθηνῶν; Αὐτὸς ὁ Σοφοκλῆς διὰ τῆς δραματικῆς αὐτοῦ τέχνης, ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς εἰσαγωγῆς εἴρηται, παρεσκεύασε τῷ θεατῇ τὴν ὑψίστην θέσιν, ὅπως τὴν ἀληθῆ ἐννοίαν τοῦ δράματος ἀκριβῶς καθορᾷ. Οὐδὲν δὲ θαῦμα, ὅτι ἡ ποιητικὴ εἰρωνεία καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ δημιουργήσαντος ποιητοῦ κατέπεσεν. Ὅντως ὁ Σοφοκλῆς τὸν Περικλέα εἰσαγαγὼν εἰς τὴν σκηνὴν ὡς αἴτιον τοῦ λοιμοῦ καὶ διὰ πολλῶν περιπετειῶν ἀναγνωρίσαντα τὴν τύφλωσιν αὐτοῦ δὲν ἠδύνατο νὰ βραβευθῇ ὑπὸ τοῦ πολιτικοῦ συστήματος τοῦ Περικλέους, ὅπερ τότε οὐ μόνον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν θεάτρῳ ἐκράτει.

Ἄν τις παραβάλλῃ τὰ ἐν τῇ τραγωδίᾳ τοῦ Σοφοκλέους πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀθηναίου πολιτικοῦ θέλει εὐρεῖ ἐν πολλοῖς τὴν ὁμοιότητα. Ὁ μὲν Οἰδίπους ἔλυσεν τὸ αἰνίγμα τῆς Σφιγγὸς περὶ τῆς ἐξωτερικῆς τοῦ ἀνθρώπου μορφῆς, ὁ δὲ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου δὲν ἔλυσεν ἄρ' ἀγε μέγιστον πολιτικὸν αἰνίγμα δυνηθεὶς νὰ διοικήσῃ ἐπὶ

τεσσαράκοντα ἔτη τὸν φιλοτάραχον δῆμον τῶν Ἀθηναίων; Ὡς ἐν Θήβαις αἰτία τοῦ λοιποῦ ἦτο ὁ Οἰδίπους, οὕτως ἐν Ἀθήναις ὁ Περικλῆς, ὡς ἐκεῖνος ἡσέβησε πρὸς τὸ θεῖον φονεύσας τὸν πατέρα, οὕτως ὁ πολιτικὸς τῶν Ἀθηναίων μητρόθεν εἴλκε τὸ γένος ἐκ τῶν ἐναγῶν καὶ ἀλιτηρίων τῶν φονευσάντων τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Κύλωνος. Ἄν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπεδίωκον τῆς πόλεως τὸν Ἀλκμαιωνίδην Περικλέα, δὲν ἤθελε γείνει πόλεμος, ὅστις ἦτο ἡ αἰτία τοῦ λοιμοῦ¹. Οἱ θάταται ἀκούοντες ἐν τῷ θεάτρῳ τὸν περὶ τοῦ λοιμοῦ χρησμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, δὲν ἐμνήσθησαν ἄρά γε τοῦ ἀρχαίου χρησμοῦ τοῦ δοθέντος τοῖς Ἀθηναίοις; « Ἦξει Δωριακὸς πόλεμος καὶ λοιμὸς ἅμ' αὐτῷ »². Καὶ οὐ μόνον εἴλκε τὸ γένος ἐξ ἐναγῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἡσέβησεν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα· κατὰ τὸν λοιμὸν θέλων νὰ παράσχη ἐλπίδα μὲν τοῖς Ἀθηναίοις, φόβον δὲ τοῖς πολεμίοις, ἐπλήρωσε πεντήκοντα ναῦς, ἀλλὰ μέλλων νὰ ἀπαπλεύσῃ συνέβη ἔκλειψις ἡλίου. Τότε ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀναξαγόρου ἰδὼν πάντας ἐκπεπληγμένους καὶ τὸν κυβερνήτην περίφοβον καὶ διηπορημένον ἀνέσχε τὴν χλαμύδα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ καὶ ἠρώτησεν, ἂν τοῦτο ἦναι φοβερόν σημεῖον. Ἐπειδὴ δ' ὁ κυβερνήτης ἠρνήθη τοῦτο, ὑπολαβὼν ὁ Περικλῆς εἶπεν, ὅτι ἐκεῖνο δὲν διαφέρει τούτου, πλὴν ὅτι τὸ ποιῆσαν τὴν ἐπισκότησιν εἶναι μεῖζον τῆς χλαμύδος³. Ἀλλ' ἡ σοφὴ αὕτη

¹ Θουκυδ. I, 127 «Τοῦτο δὴ τὸ ἄγος οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐκέλευον ἐλαύνειν δῆθεν τοὺς θεοὺς πρῶτον τιμωροῦντες, εἰδότες δὲ Περικλέα τὸν Ξανθίππου προσεχόμενον αὐτῷ κατὰ τὴν μητέρα καὶ νομίζοντες ἐκπεσόντος αὐτοῦ ῥῆγον σφίσι προχωρεῖν τὰ ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων».

² Θουκυδ. II 34.

³ Πλούταρχ. ἐν βίῳ Περικλ. 38.

ἐξήγησις ἦτο διάφορος τῆς πίστεως τοῦ λαοῦ περὶ τοῦ ἡλίου, ὅστις ἐταυτίζετο μετὰ τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὡς δὲ ὁ Οἰδίπους ἐν τῇ προκειμένῃ τραγωδίᾳ εἰκονίζεται ὡς πατὴρ τοῦ λαοῦ, ὅστις ἤθελε γείνει ἐπιλήσμων τῆς πρώην εὐεργεσίας, ἂν μὴ ἐσώζετο ἐκ τοῦ λοιμοῦ, οὕτω καὶ ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων¹ ἡγριώθη κατὰ τοῦ Περικλέους καὶ διὰ τὴν νόσον παραφρονήσας ὡς πατέρα ἐπεχείρησε νὰ ἀδικῇ². Ἴσως εἶναι τυχαία σύμπτωσις, ὅτι, ὡς τὸ κήρυγμα τοῦ Οἰδίποδος ἔπασεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, οὕτω καὶ τις νόμος τοῦ Περικλέους· οὗτος δὴλα δὴ ἔχων γνησίους παῖδας καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ ἀκμάζων ἔγραψε νόμον, καθ' ὃν μόνοι Ἀθηναῖοι εἶναι οἱ ἐκ δύω Ἀθηναίων γεγονότες. Ἀλλ' ἐπέπρωτο, ἵνα ὁ νόμος οὗτος καταθλίψῃ τὴν ψυχὴν τοῦ θεμένου· διότι ἀποβαλὼν τὸν γνήσιον υἱὸν Πάραλον ὁ ἀγέρωχος πολιτικός δὲν ἡδυνήθη νὰ διατηρήσῃ τὸ μεγαλύψυχον, ἀλλ' ἔρρηξε κλαυθμόν, οἱ δ' Ἀθηναῖοι καμφθέντες συνεχώρησαν, ὅπως ἀπογράψωσιν τὸν νόθον εἰς τοὺς φράτορας³. Οὗτος εἶναι ἐκεῖνος, ὃν ὁ αὐτὸς δῆμος βραδύτερον ἀπέκτεινε καίπερ τοὺς Πελοποννησίους ἐν Ἀργινοῦσαις καταναυμαχήσαντα. Ὡς δὲ ὁ Περικλῆς εἶχε τὴν ἀρχὴν οὐχὶ αἰτῶν ταύτην, οὐδὲ κολακεύων τὸν δῆμον, οὐδὲ ἀγομενος ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦτον ἄγων⁴,

¹ Οἰδίπ. τύρανν. 49.

² Πλούταρχ. ἐν βίῃ Περικλ. κεφ. 34 «ὅφ' ἧς καὶ τὰ σώματα κακούμενοι καὶ τὰς ψυχάς, παντάπασιν ἡγριώθησαν πρὸς τὸν Περικλέα καὶ καθάπερ ἰατροὶν ἢ πατέρα τῇ νόσῳ παραφρονήσαντες, ἀδικοῦν ἐπεχείρησαν».

³ Αὐτόθ. κεφάλ. 37.

⁴ Θουκυδίδ. II, 65 «κατεῖχε τὸ πλῆθος ἐλευθέρως, καὶ οὐκ ἤγετο μᾶλλον ὑπ' αὐτοῦ ἢ αὐτὸς ἦγε, διὰ τὸ μὴ κτώμενος ἐξ οὗ προση-

οὕτω καὶ ὁ Οἰδίπους λέγει, ὅτι ἡ ἀρχὴ αὐτῷ εἶναι τι δωρητὸν καὶ οὐχὶ αἰτητὸν (384). Κατὰ ταῦτα ἐξηγεῖται, διὰ τι ἐν ἀρχῇ τῆς τραγωδίας ὁ ἱερεὺς τοῦ Διὸς καὶ οὐχὶ ὁ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὡς ἔδει, περιγράφει τὰ τῆς νόσου. Πάντες ἐνθυμοῦνται, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίππου ἐπωνομάζετο Ζεὺς¹ καὶ Ὀλύμπιος, ἡ δὲ μετ' αὐτοῦ ζῶσα Ἀσπασία ἐλέγετο Ὀμφάλη, Δηϊάνειρα καὶ Ἥρα². Ὡς δ' ὁ Σοφόκλειος Οἰδίπους καὶ ὁ πραγματικὸς Περικλῆς ὁμοιάζουσιν ἀλλήλοις κατὰ τὰς ἀρετάς, οὕτω καὶ κατὰ τι ἀμάρτημα. Καὶ κατὰ τοῦ Ὀλυμπίου Περικλέους διεσπάρη ἡ φήμη ὑπὸ Στησίμβροτου τοῦ Θασίου, ὅτι ἐμολύνθη ὑπὸ βδελυρᾶς αἰμομιξίας, δηλ. ὅτι εἶχε σχέσεις μετὰ τῆς γυναικὸς τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ξανθίππου³. Ἀποδοκιμάζει μὲν τὴν

κόντων τὴν δύναμιν πρὸς ἡδονὴν τι λέγειν, ἀλλ' ἔχων ἐπ' ἀξιώσει καὶ πρὸς ὀργὴν τι ἀντεῖπειν. Ὅποτε γοῦν αἰσθητό τι αὐτοὺς παρὰ καιρὸν ὕβρει θαρσοῦντας, λέγων κατέπλησεν ἐπὶ τὸ φοβεῖσθαι, καὶ δεδιότας αὐ ἀλόγως ἀντικαθίστη πάλιν ἐπὶ τὸ θαρσεῖν. Ἐγίγνετό τε λόγῳ μὲν δημοκρατία, ἔργῳ δὲ ὑπὸ τοῦ πρώτου ἀνδρὸς ἀρχή.

¹ Ὁ Κρατῖνος ἐν Θράτταις παίζει πρὸς αὐτὸν οὕτως παρὰ Πλουτάρχ. κεφ. 13

Ὁ σχινοκέφαλος Ζεὺς ὅδε προσέρχεται

Περικλῆς, τῷδετον ἐπὶ τοῦ κρανίου

ἔχων, ἐπειδὴ τοῦστραχον παροίχεται.

² Αὐτόθι κεφ. 24 « Ἐν δὲ ταῖς κωμωδίαις Ὀμφάλη τε νέα καὶ Δηϊάνειρα καὶ πάλιν Ἥρα προσαγορεύεται (ἡ Ἀσπασία) ».

³ Αὐτόθι, κεφ. 13 « Καὶ τί ἂν τις ἀνθρώπους σατυρικοὺς τοῖς βίοις καὶ τὰς κατὰ τῶν κρείττωνων βλασφημίας, ὥσπερ δαίμονι κακῷ, τῷ φθόνῳ τῶν πολλῶν ἀποθύνοντας ἐκάστοτε, θαυμάσειεν, ὅπου καὶ Στησίμβροτος ὁ Θάσιος δεινὸν ἀσέβημα καὶ μυθῶδες ἐξενεγκεῖν ἐτόλμησεν εἰς τὴν γυναῖκα τοῦ υἱοῦ κατὰ τοῦ Περικλέους; » Αὐτόθι κεφ. 36 « Πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τὴν περὶ τῆς γυναικὸς διαβολὴν ὑπὸ τοῦ Ξανθίππου φησὶν ὁ Στησίμβροτος εἰς τοὺς πολλοὺς διασπαρῆναι, καὶ

φήμην ὁ Πλούταρχος, ἀλλ' ὁ αὐτὸς ὁμολογεῖ, ὅτι οἱ πολλοὶ ἐγίνωσκον τὴν διαβολὴν καὶ ὅτι ἡ διαφορὰ τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν πατέρα διέμεινεν ἀνήκεστος μέχρι τελευτῆς.

Πλὴν τοῦ Περικλέους ἡδύνατό τις ἴσως νὰ ἀναζητήσῃ ἐν τισι τῶν ἄλλων τοῦ δράματος προσώπων ἄλλα ἱστορικὰ πρόσωπα. Μὴ ἄρᾳ γε ὑπὸ τὸ πρόσωπον τῆς Ἰοκάστης λαμβάνει ἡ πολυθρύλητος ἐκείνη τοῦ Περικλέους σύμβιος; Διὰ τί ἄρᾳ γε τοσαύτη ἀδιαφορία πρὸς τὸν συζυγικὸν δεσμὸν καὶ τοσαύτη ἀσέβεια πρὸς τὸ θεῖον ἐπεσωρεύθη ἐπὶ τῆς Ἰοκάστης; Ἴσως φέρει τὰς ἀμαρτίας τῆς Ἀσπασίας, ἥτις καίπερ σφόδρα ὑπὸ τοῦ Περικλέους ἀγαπηθεῖσα ὅμως μετὰ τὴν τελευτὴν τούτου ἔλαβεν ἄνδρα Λυσικλέα, τὸν προβατοκάπηλον¹, καὶ ἥτις ἔφευγε δίκην ἀσεβείας διώκοντος τοῦ κωμικοῦ Ἑρμίππου². Ἐνταῦθα τοῦ λόγου ἐλθὼν δὲν δύναμαι νὰ παραδράμω καί τινα ὑπόνοιαν, ἣν ἔχω, ὅτι ὁ ποιητὴς διὰ τοῦ Κρέοντος ἠθέλησε νὰ ὑποδηλώσῃ τὸν Κλέωνα, ὅστις εὐθὺς μετὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐπειρᾶτο, ὅπως ἀφέληται τὴν ἀρχὴν τὸν Περικλέα, ὡς λέγει ὁ Πλούταρχος καὶ μαρτυροῦσι τὰ ἀνάπαιστα τοῦ Ἑρμίππου³.

ὅπως ἀνήκεστον ἄχρι τῆς τελευτῆς τῇ νεανίσκῃ πρὸς τὸν πατέρα παραμεῖναι τὴν διαφορὰν».

¹ Αὐτόθι 24.

² Αὐτόθι 32 «Περὶ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον Ἀσπασία δίκην ἔφευγεν ἀσεβείας, Ἑρμίππου τοῦ κωμικοῦ διώκοντος, καὶ προσκατηγοροῦντος ὡς Περικλεῖ γυναῖκα ἐλευθέρας εἰς τὸ αὐτὸ φοιτῶσας ὑποδέχοιτο».

³ Αὐτόθι κεφ. 33.

Βασιλεῦ σατύρων, τί ποτ' οὐκ ἐθέλεις
δόρυ βαστάζειν; ἀλλὰ λόγους μὲν

*Αν δέ τις νομίζῃ, ὅτι πᾶσαι αὗται αἱ ὁμοιότητες εἶναι τυχαῖαι καὶ ὅτι δὲν ἦτο ἔθος οὔτε τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλῆσι ποιηταῖς ἐν μυθικοῖς προσώποις νὰ ὑποκρύπτωσι συγχρόνους ἄνδρας, οὔτε τοῖς θεαταῖς τοιαύτας ὁμοιότητας νὰ ἀναζητῶσι καὶ ἀνευρίσκωσιν, οὗτος ἄγνοεῖ καὶ τὴν εὐφυΐαν ἐκείνων καὶ τὴν ὀξυδέρκειαν τούτων. Πρὸς κύρωσιν τοῦ λόγου δὲν μνημονεύω πλείστων παραδειγμάτων καὶ δὴ τῆς Ἀντιγόνης, ἐν ᾗ παρὰ πλῆσια κατέδειξα, ἀλλὰ μόνον μιᾶς ὁμοιότητος, ἣτις θανάτῳ ἐτιμωρήθη. Ὁ πλάστης Σοφοκλῆς, ὁ Φειδίας, ποιῶν τὴν πρὸς Ἀμαζόνας μάχην ἀπεικόνισεν οὐ μόνον ἑαυτὸν ὡς πρεσβύτην φαλακρὸν πέτρον δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἐπηρμένον, ἀλλὰ καὶ τὸν Περικλέα μαχόμενον πρὸς Ἀμαζόνα. Ἡ δὲ χεὶρ τοῦ μαχητοῦ ἀνατείνουσα δόρυ πρὸ τῆς ὀφews οἶονεὶ ἐσχόπει νὰ ἐπικρύψῃ τὴν ὁμοιότητα, ἣτις ἐκατέρωθεν παρφαίνεται. Ἡ ἐπικρυψὶς ὅμως δὲν ἐκώλυσε τοὺς Ἀθηναίους, ἵνα ἀπαγάγῃσι τὸν ἀριστοτέχνην εἰς τὸ δεσμωτήριον, ὅπου εὔρε τὸν θάνατον¹. Ἐπειδὴ δὲ ἀμφιρρεπῆς πολιτικὴ ἔκρινε τὰ ἀριστουργήματα τῆς τέχνης, ἠττήθη μὲν ὁ Περικλῆς ἐν τῇ ἀφομοιώσει τοῦ Φειδίου, ἐνίκησε δὲ ἐν τῇ τοῦ Σοφοκλέους, ὅστις δὲν ἔτυχε τοῦ ἄθλου.

Κατὰ τὰ εἰρημένα ὁ Σοφόκλειος Περικλῆς ἔλυσεν μὲν τὸ αἰνίγμα τῆς Σφιγγὸς ὡς δυνηθεὶς νὰ ἄρξῃ ἐπὶ

περὶ πολέμου δεινούς παρέχῃ·
 ψυχὴν δὲ Τέλητος ὑπέστης.
 Κἀγχειριδίου δ' ἀκόνῃ σκληρᾷ
 παραθηγουμένου βρύχεις κοπίδας,
 δηχθεὶς αἴθωνι Κλέωνι.

¹ Αὐτόθι: κεφ. 31.

τεσσαράκοντα ἔτη πολυταράχου δήμου, ἀλλὰ μὴ δυ-
νηθεὶς νὰ ἐξηγήσῃ τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ ἀνθρώπου
φύσιν κατέπεσεν. Φαίνεται, ὅτι τὸ μέγα τοῦτο πρό-
βλημα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου
συνεζητεῖτο. Ὁ Σοφοκλῆς νομίζει ἱκανὸν νὰ εἰρωνευθῇ
ποικιλοτρόπως τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἐπέπρωτο δέ,
ἵνα τοῦτο λύσῃ ὁ Σωκράτης, ὅστις ἡγήσατο τοῦ ἀν-
θρωπίνου γένους πρὸς ἀνακάλυσιν καὶ μελέτην τοῦ
ἐτέρου ἡμισφαιρίου, ἥτοι τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου, ὡς
ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ τῆς Ἀπολογίας τοῦ Σωκράτους ἐδεί-
ξαμεν.

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

O. F. Gruppe, Ariadne, Die tragische Kunst der Griechen, Berlin 1834.

Georg H. Bode, Geschichte der Hellenischen Dichtkunst, τόμ. III, Leipzig 1839.

I. L. Klein, Geschichte des Dramas, Leipzig 1865.

Eduardus Wunderus, Sophoclis tragoediae (ἐκδ. τέταρτη), Lipsiae 1856.

G. W. Schneidewin, Sophokles, vierte Auflage besorgt von August Nauck, Berlin 1860.

G. Dindorfii, Sophoclis, editio tertia, Oxonii 1860.

Gustav. Wolff, Zweite Auflage bearbeitet von Ludwig Bellermann, Leipzig 1876.

Oswald Marbach, König Oidipus von Sophokles bearbeitet und erläutert, Leipzig 1843.

F. Ellendt, Lexicon Sophocleum, editio altera emendata curavit H. Genthe. Berolini 1872.

In Sophoclis tragoedias septem scholiastes Graeci editione Brunck. Argentorati, 1789.

Sholia in Sophoclis tragoedias septem e codice Laurentiano descripsit Petrus Elmsley, Oxonii, 1825.

Ἑξαφρον ἐν Ἀθήναις τῇ 9 Ἰουνίου 1879.

ΑΡΙΣΤΟΦΑΝΟΥΣ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΟΥ ΥΠΟΘΕΣΙΣ

Λιπὼν Κόρινθον Οιδίπους, πατὴρ νόθος
 πρὸς τῶν ἀπάντων λοιδορούμενος ξένος,
 ἦλθεν πυθέσθαι Πυθικῶν θεσπισμάτων,
 ζητῶν ἑαυτὸν καὶ γένους φυτοσπόρον.
 εὐρῶν δὲ τλήμων ἐν στεναῖ· ἀμαξιτοῖς
 ἄκων ἔπεφνε Λαῖον γεννήτορα.
 Σφιγγὸς δὲ δεινῆς θανάσιμον λύσας μέλος
 ἥσχυνε μητρὸς ἀγνοουμένης λῆχος.
 λοιμὸς δὲ Θήβας εἴλε καὶ νόσος μακρά.
 Κρέων δὲ πεμφθεὶς Δελφικὴν πρός· ἐστὶν,
 ὅπως πύθεται τοῦ κακοῦ παυστήριον,
 ἤκουσε φωνῆς μαντικῆς θεοῦ πάρα,
 τὸν Λαίειον ἐκδικηθῆναι φόνον.
 ὅθεν μαθὼν ἑαυτὸν Οιδίπους τάλας
 δισσεύσας χερσὶν ἐξανάλωσεν χώρας,
 αὐτὴ δὲ μήτηρ ἀγχόναϊς διώλετο.

II

ΔΙΑ ΤΙ ΤΥΡΑΝΝΟΣ ΕΠΙΓΕΓΡΑΠΤΑΙ

Ὁ τύραννος Οιδίπους ἐπὶ διακρίσει θατέρου ἐπιγέγραπται.
 χαριέντως δὲ τύραννον ἅπαντες αὐτὸν ἐπιγράφουσιν ἐξέχοντα
 πάσης τῆς Σοφοκλέους ποιήσεως, καίπερ ἡττηθέντα ὑπὸ Φι-
 λοκλέους, ὡς φησι Δικαίαρχος. εἰσὶ δὲ καὶ οἱ «πρότερον»,
 οὐ «τύραννον» αὐτὸν ἐπιγράφοντες διὰ τοὺς χρόνους τῶν
 διδασκαλιῶν καὶ διὰ τὰ πράγματα· ἀλήτην γὰρ καὶ πηρὸν
 Οιδίποδα τὸν ἐπὶ Κολωνῷ εἰς τὰς Ἀθήνας ἀφικνεῖσθαι. ἴδιον
 δὲ τι πεπόνθασιν οἱ μεθ' Ὀμηρον ποιηταὶ τοὺς πρὸ τῶν
 Τρωικῶν βασιλεῖς «τυράννους» προσαγορεύοντες, ὅψε ποτε
 τοῦδε τοῦ ὀνόματος εἰς τοὺς Ἕλληνας διαδοθέντος, κατὰ

τοὺς Ἀρχιλόχου χρόνους, καθάπερ Ἰππίας ὁ σοφιστής φησιν.
Ὅμηρος γοῦν τὸν πάντων παρανομώτατον Ἐχeton βασιλέα
φησὶ καὶ οὐ τύραννον·

εἰς Ἐχeton βασιλῆα, βροτῶν δηλήμονα.

προσαγορευθῆναι δέ φασι τὸν τύραννον ἀπὸ τῶν Τυρρηνῶν·
χαλεποὺς γάρ τινες περὶ ληστείαν τούτους γενέσθαι. ὅτι δὲ
νεώτερον τὸ τοῦ τυράννου ὄνομα δῆλον· οὔτε γὰρ Ὅμηρος
οὔτε Ἡσίοδος οὔτε ἄλλος οὐδεὶς τῶν παλαιῶν τύραννον ἐν
τοῖς ποιήμασιν ὀνομάζει. ὁ δὲ Ἀριστοτέλης ἐν Κυμαίων πο-
λιτείᾳ τοὺς τυράννους φησὶ τὸ πρότερον αἰσυμνήτας προσα-
γορεύεσθαι· εὐφημότερον γὰρ ἐκεῖνο τὸ ὄνομα.

ΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΩΠΑ

ΟΙΔΗΠΟΥΣ

ΙΕΡΕΥΣ

ΚΡΕΩΝ

ΧΟΡΟΣ ΓΕΡΟΝΤΩΝ ΘΗΒΑΙΩΝ

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

ΙΟΚΑΣΤΗ

ΑΓΓΕΛΟΣ

ΘΕΡΑΠΩΝ ΛΑΙΟΥ

ΕΞΑΓΓΕΛΟΣ

ΟΙΔΙΠΟΥΣ¹ ΤΥΡΑΝΝΟΣ

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ἵ τέκνα², Κάδμου τοῦ πάλαι νέα τροφή³,

¹ Τὸ ὄνομα Οἰδίπους εἶναι σύνθετον ἐκ τοῦ οἰδάω, οἰδέω καὶ ποὺς κατ' ἀναλογίαν τοῦ εἰλίπους· οὕτω σημαίνει τὸν φουσκοπόδην, Σοφοκλ. ἐν τῷδε τῷ δράματι 1034 «λύω δ' ἔχοντα διατόρους ποδοῖν ἀκμάς», Διόδωρ. Σικελ. IV, 64 «διαπερονήσας αὐτοῦ τὰ σφυρὰ σιδήρεω, δι' ἣν αἰτίαν Οἰδίπους ὕστερον ὠνομάσθη», Ἀπολλόδωρ. III, 5, 7 «καὶ θεραπεύσασα τὰ σφυρὰ, Οἰδίπουν καλεῖ· τοῦτο θεμένην τὸ ὄνομα διὰ τὸ τοὺς πόδας ἀνοιδῆσαι». Ὁ Σοφοκλῆς κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὠνόμασε τὸ ὄραμα αὐτοῦ Οἰδίποδα, προσετέθη δὲ τὸ ἐπίθετον τύραννος ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων λαόντων τοῦτο ἐκ τῶν στίχων 514 «κατηγορεῖν μου τὸν τύραννον Οἰδίπουν» καὶ 923. Ὅτι δὲ τὸ ἐπίθετον εἶναι μεταγενεστέρᾳ προσθήκη, γίνεται ὀφθαλμὸν ἐκ τούτου, ὅτι ὑπῆρχον οἱ ἐπιγράφοντες Οἰδίποδα πρότερον, ὡς λέγεται ἐν τῇ Ὑποθέσει. «Εἰσὶ δὲ καὶ οἱ πρότερον αὐτὸν, οὐ τύραννον ἐπιγράφοντες διὰ τοὺς χρόνους τῶν διδασκαλιῶν καὶ διὰ τὰ πράγματα· ἀλήτην γὰρ καὶ πηρόν Οἰδίποδα τὸν ἐπὶ Κολωνῷ εἰς τὰς Ἀθήνας ἀφικνεσθαι». Λοιπὸν τὸ δευτέρον ὄνομα προσετέθη πρὸς διαστολὴν τοῦ Οἰδίποδος ἐπὶ Κολωνῷ. Μετὰ χαριεντισμοῦ δὲ προσέθετον τὸ

ἐπίθετον τύραννος, ὅπως ὑποδηλώσωσι τὸ ἐξέχον ὄραμα τῆς ποιήσεως τοῦ Σοφοκλέους.

² Ἐπειδὴ οἱ Θηβαῖοι δεινῶς ὑπὸ λοιμοῦ μαστίζονται, παῖδες ἀγόμενοι ὑπὸ ἱερῆως τοῦ Διὸς (στίχ. 18) ἔρχονται εἰς τοὺς βωμοὺς τοὺς κειμένους πρὸ τῶν ἀνακτόρων, ὅπως αἰτήσωσι βοήθειαν καὶ σωτηρίαν. Γνοὺς δὲ ὁ βασιλεὺς Οἰδίπους ἐξέρχεται διὰ τῆς δεξιᾶς θύρας τῶν ἀνακτόρων. Διὰ τῆς κλητικῆς ταύτης ἡδύνατο ἴσως ὁ Οἰδίπους νὰ ἐννοῇ τοὺς πατέρας, περὶ ὧν ὁ ἱερεὺς λέγει ἐν στίχ. 16 «οἱ μὲν οὐδέπω μακρὰν πτέσθαι σθένοντες» καὶ ἐν στίχ. 58 «ὦ πατῖδες οἰκτροί», ὅμως πιθανώτερον, ὅτι ἐννοεῖ πάντας τοὺς ἱκετεύοντας, διότι ὁ βασιλεὺς λέγεται καὶ πατήρ τῶν ὑπηκόων, Ὅδυσσ. Ε. 12 «ὥς οὐτις μέμνηται Ὀδυσσῆος θείοιο λαῶν, οἷσιν ἄνασσε, πατήρ δ' ὡς ἥπιος ἦεν». Ὁ δὲ ποιητὴς ὀνομάζει τοὺς Καδμείους τέκνα, ὅπως εἰκονίσῃ τὸν Οἰδίποδα ἐν ἀρχῇ τοῦ δράματος ὡς ἀγαθὸν βασιλέα. Ὁρθῶς δὲ παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστὴς· «φιλόδημον καὶ προνοητικὸν τοῦ κοινῇ συμφέροντος τὸ τοῦ Οἰδίποδος ἦθος, καὶ εὖνοιαν ἔχον ἀπὸ τοῦ πλήθους, δι' ὧν αὐτοὺς εὐηργέτησεν. Εἰκότως οὖν κέχρηται τὰ τέκνα ὡς περὶ πατήρ».

³ Τὸ ἀφηρημένον ἀντὶ τοῦ

τίνας¹ ποθ' ἔδρας τάσδε μοι θαάζετε,
 ἰκτηρίοις κλάδοισιν ἐξεστεμμένοι²;

συγκεκριμένον, ὡς κατωτέρω στίχ. 83 « ἄναξ, ἐμὸν κήδευμα, παῖ Μενοικέως », Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 736 « γυναικὸς ὦν δούλευμα, μὴ κώτιλλέ με », καὶ 320 « οἴμ' ὡς ἄλλημα δηλὸν ἐκπεφυκὸς εἶ » καὶ πολλαχοῦ. Παρὰ πλῆστον εἶναι καὶ τὸ παρ' Εὐριπίδ. ἐν Κύκλ. 188 « μηκᾶδων αἰγῶν τροφαί ». Σημαίνει λοιπὸν νέα θρέμματα, ἢ νέοι τρόφιμοι Κᾶδμου τοῦ παλαιοῦ. Τῶν σχολιαστῶν τις παραφράζει. « Κᾶδμου τοῦ πρό μακροῦ γεγονότος ἀπόγονοι νῦν βλαστήσαντες ». Οἱ Ἕλληνες τοὺς οἰκιστάς, τοὺς συνοικιστάς καὶ τοὺς ἐπιφανεῖς ἄνδρας ἐθεώρουσαν ὡς προγόνους τῶν λαῶν· διὰ τοῦτο οἱ Ἀθηναῖοι ἐλέγοντο Ἐρεχθεῖδαι καὶ Θησεῖδαι, Σοφοκλ. ἐν Ἀλάντ. 202 καὶ ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 1066. Τὰς δὲ τοιαύτας κλήσεις ἐνόμιζον ἐντιμοτέρας τῶν ἀπὸ τῆς πατρίδος, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ Στέφαν. ὁ Βυζάντιος· ἐν λ. Ἀθηναί.

¹ Συνήθης σύμπτος· δὴ πρότασιν ἀντί, τίνες εἰσὶν αἱδεαὶ ἔδραι, ἃς θαάζετε, δηλ. διὰ τί τάσδε τὰς ἔδρας κάθησθε. Ἐνταῦθα ἡ λέξις ἔδρα δὲν σημαίνει τὸν τόπον, ἀλλὰ τὴν πράξιν, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Wunder. Εὐριπίδ. ἐν Ἡρακλίδ. 33 « ἤπου καθῆσθαι τήνδ' ἔδραν καλὴν δοκεῖς; » Ἡρακλ. μαινόμ. 1214 « σὲ τὸν θάσσοντα θυστήνους ἔδρας αὐδῶ ». Μετεχειρίσθη δὲ πληθυντικὸν ἀριθμὸν, διότι εἶναι πολλοὶ οἱ καθήμενοι ἰκέται.

² Τὸ ῥῆμα θαάζω κατὰ τινὰς

παραγόμενον ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης, ἐξ ἧς καὶ τὸ θοός, σημαίνει σπεύδω, θέτω εἰς ὀρμητικὴν κίνησιν καὶ ἐν ἀμεταβάτῃ σημασίᾳ κινουμαι ταχέως καὶ ἐν τοιαύτῃ σημασίᾳ λαμβάνει τὸ ῥῆμα ὁ Hermann. Κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ὁμῶς γνώμην εἶναι διάφορον ῥῆμα ἔχον συγγένειαν πρὸς τὸ θάσσω, θακεῖν, θακός καὶ θακός, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Ἰκέτις. 379 « Ζεὺς ὑπ' ἄρχας οὔτινος θαάζων, οὔτινος ἄνωθεν ἡμένου » καὶ Ἐμπεδοκλ. 17 « σοφίης ἐπ' ἄκροισι θαάζειν ». Ἡ δὲ αἰτιατική εἶναι ταυτόσημος, ὡς ἐν τῇ φράσει βαδίζω ὁδόν.

³ Οἱ ἰκετεύοντες ἔφερον ἐν χειρὶ κλάδους δάφνης ἢ ἐλαίας ἐστεμμένους διὰ μίτων ἐρίου, Πλούταρχ. ἐν βίῳ Θησ. κεφ. 18 « γενομένου δὲ τοῦ κλήρου, παραλαβὼν τοὺς λαχόντας ὁ Θησεὺς ἐκ τοῦ πρυτανείου καὶ παρελθὼν εἰς Δελφίνιον ἔθηκεν ὑπὲρ αὐτῶν τῇ Ἀπόλλωνι τὴν ἰκτηρίαν. Ἦν δὲ κλάδος ἀπὸ τῆς ἱερᾶς ἐλαίας ἐρίῳ λευκῷ κατεστεμμένος », Αἰσχύλ. ἐν Εὐμένισ. 43 « ἐλαίας ὑψιγέννητον κλάδον, λήνει μεγίστη σωφρόνως ἐστεμμένον, ἀργῆτι μαλλῶ ». Ἐπειδὴ δὲ οἱ κλάδοι οὗτοι ἦσαν καταθεθειμένοι ἐπὶ τῶν βωμῶν, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ στίχου 143 καὶ ἄλλοθεν Εὐριπίδ. ἐν Ἡρακλίδ. 124 καὶ Αἰσχύλ. ἐν Ἰκετ. 241, τὸ ἐξεστεμμένοι δὲν σημαίνει ἐστεφανωμένοι, ἀλλ' ἔχοντες κλάδους ἰκτηρίους. Πάνυ δ' ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστής. « Τὸ δὲ ἐξεστεμμένοι,

πόλις¹ δ' ὁμοῦ μὲν θυριαμάτων γέμει,
 ὁμοῦ δὲ παιάνων² τε καὶ στεναγμάτων.
 ἄγῳ³ δικαίων μὴ παρ' ἀγγέλων, τέκνα,
 ἄλλων⁴ ἀκούειν, αὐτὸς ὦδ' ἐλήλυθα,
 ὁ πᾶσι κλεινός Οἰδίπους⁵ καλούμενος.
 ἀλλ', ὦ γεραῖέ⁶, φράζ', ἐπεὶ πρέπων ἔφους

8

ἀντὶ τοῦ κεκοσμημένοι. Εἰώθασι γὰρ τὸ στέφειν χρῆσθαι ἀντὶ τοῦ κοσμεῖν ».

¹ Ἐπὶ λοιμοῦ αἱ ἱκεσίαι τῶν πόλεων ἦσαν συνήθειαι καὶ ἐν τοῖς ἱστορικοῖς χρόνοις, Θουκυδίδ. II, 47, 3. «Ὅσα τε πρὸς ἱεροῖς ἱκέτευσαν ἢ μαντείοις καὶ τοῖς τοιούτοις ἐχρήσαντο, πάντα ἀνωφελέη ἦν ».

² Κατὰ τὸν Πρόκλον παιὰν ἐν ἀρχῇ ἰδίως ἐσήμαινε ὕμνον πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα εἰς κατάπαυσιν λοιμῶν καὶ νόσων, Φώτ. ἐν Βιβλιοθήκῃ. 320 α, 21 «παιάν ἐστιν εἶδος ὥδης εἰς πάντας νῦν γραφόμενος θεός· τὸ δὲ παλαιὸν ἰδίως ἀπενέμετο τῷ Ἀπόλλωνι καὶ τῇ Ἀρτέμιδι ἐπὶ καταπαύσει λοιμῶν καὶ νόσων ἀδόμενος », Ὅμηρ. ἐν Ἰλιάδ. Α 471 «θεὸν ἰλάσκοντο καλὸν ἀείδοντες παιήονα, κοῦροι Ἀχαιῶν, μέλποντες ἐκάεργον ».

³ Ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία ἀναφέρεται οὐχὶ εἰς τὴν ἱκετείαν, ἀλλ' εἰς τὴν αἰτίαν αὐτῆς, ἣν ἐδήλωσε διὰ τῆς φράσεως, τίνας ποθ' ἔδρας. Τὸ δὲ δικαίων σημαίνει κρίνων δίκαιον.

⁴ Προσετέθη τὸ ἄλλων εἰς τὸ ἀγγέλων, ὅπως ποιήσῃ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ αὐτός. Σημαίνει δὲ, παρ' ἄλλων, οἳ ἄγγελοι εἰσιν, ὡς Ξε-

νοφ. ἐν Κύρ. παιδ. 1, 6, 2 «ὅπως μὴ δι' ἄλλων ἐρμηνέων τὰς τῶν θεῶν συμβουλίας συνείη, ἀλλ' αὐτὸς γινώσκεις » Εὐριπίδ. ἐν Ὀρέστ. 531 «τί μαρτύρων ἄλλων ἀκούειν δεῖ μ' ἢ γ' εἰσορᾶν πάρα ; »

⁵ Ὑπὸ τοῦ Wunder ἐξηλείφθη ὁ 8 στίχ. λέγοντος, ὅτι προσετέθη ὑπό τινος ἐρμηνευτοῦ ἐκ τοῦ στίχου 40· διότι ἐφάνη αὐτῷ ἄτοπον, ὅτι ὁ Οἰδίπους ὀνομάζει αὐτόν. Ἀλλὰ τοῦτο ἦτο ἀναγκαῖον, ὅπως οἱ θεαταὶ μάθωσι, τίς ὁ ὁμιλῶν, ὡς καὶ ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. στίχ. 3 «τίς τὸν πλανήτην Οἰδίπουν ». Πρὸς τούτοις προσηκόντως ἐτέθη ὁ στίχος, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Wolff, ἵνα διεγεροθῇ ἡ εἰς τὸν Οἰδίποδα πεποιθήσις τῶν ἀδμονούντων. Μετριάζεται δὲ τὸ ἀλαζονικὸν διὰ τῆς προσθήκης τῆς μετοχῆς καλούμενος. Τοῦτο ἐν τῷ ἔπει ἐπιτρέπεται καὶ δὴ ὁ Ὀδυσσεὺς λέγει περὶ ἑαυτοῦ ἐν Ὀδυσσ. I, 19 «εἴμ' Ὀδυσσεὺς Λαερτιάδης, ὃς πᾶσι δόλοισιν ἀνθρώποισι μέλω, καὶ μευ κλέος οὐρανὸν ἔχει ». Ἐνυπάρχει δὲ καὶ τις τραγικὴ εἰρωνεία, διότι ὁ Οἰδίπους ἐν τῇ καταστροφῇ μέμνηται τῆς ἰδίας δόξης.

⁶ Οὗτος εἶναι ἱερεὺς τοῦ Διός, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ στίχ. 18.

- 10 πρὸ τῶνδε φωνεῖν, τίνι τρόπῳ¹ καθέστατε,
 δείσαντες ἢ στερῶντες²; ὥς θέλοντος ἂν
 ἐμοῦ προσαρκεῖν³ πᾶν· δυσάλητος γὰρ ἂν
 εἴην, τοιάνδε μὴ⁴ οὐ κατοικτεῖρων ἔδραν.

ΠΕΡΕΥΣ

- ἀλλ', ὦ κρατύνων⁵ Οἰδίπους χώρας ἐμῆς,
 13 ὄρᾳς μὲν⁶ ἡμᾶς ἡλίκοι προσήμεθα

¹ Τὴν αὐτὴν περίπου ἔννοιαν ὁ ποιητὴς ἐδήλωσε διὰ τῆς φράσεως, τίνας ποθ' ἔδρας τὰςδε μοι θοάζετε. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· « Ἀντὶ τοῦ, ἐπὶ πρὶς προφάσει ἱκετεύετε. Εἴτα ἐπιφέρει τὰς αἰτίας ». Ἐνταῦθα ὁμως δὲν πρόκειται περὶ προφάσεως, ἀλλὰ περὶ αἰτίας. Ἰσοδυναμεῖ δὲ πρὸς τὸ πῶς διακείμενοι.

² Διὰ δύο αἰτίας ἡδυνάτό τις νὰ ἱκετεύσῃ· ἢ ἐκ φόβου ἀπειλοῦντος κινδύνου, ἢ ἐν τῇ ἀνάγκῃ ὑπάρχοντος· κακοῦ. Διὰ τοῦτο ἀντὶ τοῦ στερῶντες περιεμένε τις ἡδὴ παθόντες, ἀλλ' ὁ ποιητὴς προσέτιμῃσεν ἡπιωτέραν ἐκφρασιν, δηλ. φοβηθέντες ἢ ὑπομείναντες. Τὸ ῥῆμα στέργειν ἐνταῦθα δὲν σημαίνει εὐχεσθαι, ἱκετεύειν, ὡς ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 1094, καθ' ἃ ἐπίστευσεν ὁ Brunck, διότι ἐν πάσῃ περιπτώσει οἱ εἰς τοὺς βωμοὺς ἐλθόντες ἤθελον ἱκετεύσει. Ἡ δὲ μετοχὴ ὡς θέλοντος αἰτιολογεῖ τὸ προηγούμενον φράζει.

³ Πρασαρκῶ σημαίνει παρέχω συνδρομὴν, προσδοκῶ.

⁴ Ὁ Σχολιαστὴς παραφράζει· « ἀνθρώπους οὕτω καθημένους ἐλεεινῶς ». Τὸ μὴ οὐ συνάπτεται μετὰ μετοχῆς, ὅταν προηγηται ἄρνησις ἢ ἐπιθετον περιέχον ἐν αὐτῇ ἄρνησιν, οἷον δυσάλητος=

οὐκ οἰκτῖρων, χαλεπός=οὐ ῥᾳδίος, Δημοσθέν. 19, 123 « αἱ τε πόλεις πολλαὶ καὶ χαλεπαὶ λαβεῖν αἱ τῶν Φωκίων μὴ οὐ χρονη καὶ πολιορκία (ληφθεῖσαι) ». Πλάτ. ἐν Λύσιδ. 212 Δ « οὐκ ἄρ' ἐστὶ φίλον τῷ φιλοῦντι οὐδὲν μὴ οὐκ ἀντιφιλοῦν ». * Ἀν ὄντως ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Οἰδίποδος λανθάνῃ ὁ Περικλῆς, ὡς ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ ἐδειξάμεν, τὸ χωρίον περιέχει ἀπολογία τοῦ μεγάλου πολιτικοῦ.

⁵ Ἐνταῦθα τὸ κρατύνειν ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν, ἣν καὶ τὸ κρατεῖν, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Βάκχ. 655 « Πενθεῦ, κρατύνων τῆσδε Θηβαίας χθονός ». Οἱ τραγικοὶ συνήθως κλίνουσι τὸ ὄνομα Οἰδίπους, που, πουν καὶ κλητικ. ποος, σπανιωτέρον που (τρίς μόνον παρὰ Σοφοκλεῖ), εὐρηται ὁμως καὶ Οἰδίποδα (ἐν στίχ. 1194) καὶ Οἰδίποδα, Εὐριπίδ. ἐν Φοινίσσ. 1533.

⁶ Ἡ ἀπόδοσις τοῦ μὲν ὑπάρχει ἐν τῇ φράσει, τὸ δ' ἄλλο φύλον ἐξεστειμμένον ἐν στίχ. 19. Τὸ μὲν πρῶτον κῶλον ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ὄρᾳς, τὸ δὲ δεύτερον ἐγένετο ἀνεξάρτητον. Τὸ ἡλίκοι ἐτέθη ἐπὶ ἡλικίας· καὶ ἡ πρεσβυτικὴ καὶ ἡ παιδικὴ ἡλικία ἔχει τι οἰκτρὸν.

βωμοῖσι τοῖς σοῖς¹. οἱ μὲν οὐδέπω μακρὰν
 πτέσθαι² σθένοντες, οἱ δὲ σὺν γήρᾳ βαρεῖς³,
 ἱερῆς⁴, ἐγὼ μὲν Ζηνός, οἶδε δ' ἡθέων⁵
 λεκτοί⁶. τὸ δ' ἄλλο φῦλον ἐξεστεμμένον
 ἀγοραῖσι θακεῖ⁷ πρὸς τε Παλλάδος διπλοῖς⁸ 20
 ναοῖς ἐπ' Ἰσμηνοῦ⁹ τε μαντεῖα σποδῶ.
 πόλις¹⁰ γάρ, ὥσπερ καὶ αὐτὸς εἰσορᾷς, ἄγαν

¹ Οἱ βωμοὶ ἀνῆκον τῇ Οἰδί-
 ποδι, καθ' ὅσον ἦσαν προσηρη-
 μένοι τοῖς ἀνακτόροις τούτου.
² Ἐνταῦθα ὑπῆρχε βωμὸς τοῦ Δι-
 ού. Ἄπολλωνος, ἴσως δὲ καὶ
 τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Παλλά-
 δος, αἵτινες ἐτιμῶντο ἐν Θήβαις
 159 καὶ 187. Ἀλλὰ καὶ ἂν μὴ
 ὑπῆρχον πολλοὶ βωμοί, ὁ τραγι-
 κὸς ἡδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ τὸν
 πληθυντικὸν ἀριθμὸν ποιητικῇ
 ἀδείᾳ.

² Ἡ μεταφορὰ ἐκ τῶν νεοσ-
 σῶν, πρὸς οὓς συνήθως παραβά-
 λονται οἱ παῖδες ὑπὸ τῶν τραγι-
 κῶν, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἡρακλείδ.
 239 «βώμιος θακεῖ νεοσσῶν
 τήνδ' ἔχων πανήγυριν».

³ Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν φρά-
 σιν, γῆρας ἔχοντες καὶ αὐ-
 τῇ βαρεῖς.

⁴ Ὁ Bentley ἔγραψεν ἱερεὺς,
 ὁ δὲ Nauck ἱερεὺς ἔγωγε· εἴ-
 ναι ὅμως παράθεσις εἰς τό, οἱ
 δὲ σὺν γήρᾳ βαρεῖς. Τὸ
 σχῆμα εἶναι χιαστόν, διότι δὲν
 ἀκολουθεῖ τῇ προηγουμένῃ σειρᾷ,
 ἀλλ' ὁ ποιητὴς ὁμιλεῖ πρῶτον
 περὶ τῶν γερόντων καὶ εἶτα περὶ
 τῶν νέων.

⁵ Τινὲς παράγουσι τὴν λέξιν
 ἐκ τοῦ αἰῶα, αἰθός, ὁ καίων.
 Ὁ μὲν Ἡσύχιος ἐρμηνεύει· «ἡί-
 θεος, ἔφηθος, ἄγασμος», ὁ δὲ
 Εὐστάθιος λέγει ἐν σελ. 300, 33

«εἶδος ἀνδρώδους ἡλικίας νεω-
 τερικῆς· ὅπερ ἐν ἀνδράσιν ἡίθεος,
 τοῦτο παρθένος ἐν γυναιξίν».

⁶ Τὸ ἐπίθετον ὑποδεικνύει,
 ὅτι ἡ ἱκετεία ἦτο δημοσία, ὡς
 παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστὴς· «Τὸ
 λεκτοὶ τάχα μὲν εἰς σύστασιν
 τῶν παίδων, τάχα δὲ καὶ δημο-
 σίαν ἐκφαίνει τὴν ἐκπομπήν, ὡς
 ἐπιλεχθεῖσαν καὶ πεμφθεῖσαν παρὰ
 τοῦ κοινοῦ».

⁷ Ἐνταῦθα σημαίνει ἱκετεύει,
 ὡς καὶ ἐν Αἴαντι 1173 «ἱκέτης
 ἔφαψαι πατρός, ὃς σ' ἐγένετο.
 Θάκει δὲ προστρόπαιος». Ἴδὲ
 καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ἡρακλείδ. 240.

⁸ Ὁ ποιητὴς ὁμιλεῖ περὶ ναῶν
 τῆς Ἀθηνᾶς, ὅπως διεγείρη αἵ-
 σθησιν παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις θεα-
 ταῖς. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ·
 «Δύο ἱερὰ ἐν ταῖς Θήβαις ἱδρύται
 τῇ Ἀθηνᾷ· τὸ μὲν Ὀγκαίαις, τὸ
 δὲ Ἰσμηνίαις. Οἱ δὲ οὕτω τὸ μὲν
 Ἀλαλκομενίαις, τὸ δὲ Καδμείαις.»

⁹ Παρὰ τῇ Ἰσμηνῇ ποταμῇ
 ὑπῆρχεν ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος,
 ὅπου ἐχρηστηριάζοντο δι' ἐμπό-
 ρων. Τὸ ἐπίθετον μαντεῖος ση-
 μαίνει, ὅτι καὶ τὸ μαντικὸς.

¹⁰ Ἡ πόλις παραβάλλεται πρὸς
 ζῶον κατακλυζόμενον ὑπὸ κυμά-
 των, Σοφοκλ. ἐν Αἴαντι 351 «ἴδε-
 σθέ με οἶον ἄρτι κύμα φοινίας
 ὑπὸ ζάλης ἀμφίδρομον κυκλεῖ-
 ται». Τῶν Σχολιαστῶν τις ἐρμη-

ἤδη σαλεύει κἀνακουφίσαι κάρα
 βυθῶν¹ ἔτ' οὐχ οἷα τε φοινίου σάλου,
 25 φθίνουσα μὲν κάλυξιν² ἐγκάρποις χθονός,
 φθίνουσα δ' ἀγέλαις βουνόμοις³ τρέκοισί τε
 ἀγόνους⁴ γυναικῶν· ἐν δ' ὁ πυρφόρος θεός

νεύει· « ἦγουν πᾶνυ ταραττεται, ἐν μεγάλῳ κλύδωνί ἐστιν, ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ. Ἀπὸ τοῦ σάλου τῶν βυθῶν τοῦ φοινικοῦ οὐκ ἔτι οἷα τε ἐστίν, ἦγουν δυνατή, ἀνεγκαι τὴν κεφαλὴν ».

¹ Τὸ ἀνακουφίζειν συνετάχθη πρὸς γενικὴν κατὰ τὸ ἀναδύεσθαι, Ἰλιάδ. Α. 359 « καρπαλίμως δ' ἀνέδου πολίῃς ἁλός ». Ἐπειδὴ ἡ μεσόγειος θάλασσα ἐν τῇ ταραχῇ τῶν κυμάτων ἔχει ἐρυθρόν χρῶμα, ὁ ποιητὴς ὠνόμασε τὸν σάλον φοινίον. Ὅρα, ὅτι ἀνέλυσε τὸ οὐκέτι εἰς ἔτι οὐχ, ὡς καὶ ἐν Τραχιν. 161 « νῦν δ' ὡς ἔτ' οὐκ ἂν εἴπε » καὶ ἐν Φιλοκτῆτ. 1134.

² Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· « Κατὰ τὰς καρποφόρους κάλυκας τῆς γῆς ». Ὑπὸ τοῦ Wunder αἰδοτικά αὐτὰ θεωροῦνται ὡς τοπικά· συνήθως παρὰ τοῖς ποιηταῖς τὸ μὲν ὑποκείμενον δηλοῦν τὸ καθ' ὅλον, ἡ δὲ δοτικὴ τὸ κατὰ μέρος, ἐν ᾧ ἐνεργεῖ ἡ πάσχει τὸ ὅλον, ὡς Ἰλιάδ. Β 141 « Λήιον ἡμῶι ἀσταχέουσιν ». Διὰ τῶν τριῶν δοτικῶν κάλυξιν, ἀγέλαις καὶ τόκοισιν ὁ ποιητὴς ἐδήλωσε τοὺς τρεῖς κλάδους, ἐν οἷς ἐμφανίζεται ἡ ζωὴ τῆς φύσεως, Ἡρόδοτ. VI, 139. Ἀποκτείνουσι δὲ τοῖσι Πελασγοῖσι τοὺς σφετέρους παῖδας τε καὶ γυναῖκας οὔτε γῆ καρπὸν ἔφερε οὔτε γυναῖκές τε καὶ ποτμναι ὁμοίως ἔτικτον καὶ πρὸ

τοῦ »· καὶ III, 63 « ταῦτα μὲν ποιεῦσι ὑμῖν γῆ τε καρπὸν ἐκφέρει καὶ γυναῖκές τε καὶ ποτμναι τίκτοιεν », Φιλόστρατ. ἐν βίῳ Ἀπολλων. III, 20 « ἡ γῆ οὐ ξυνεχώρει αὐτοῖς ἵστασθαι· τὴν τε γὰρ σποράν, ἣν εἰς αὐτὴν ἐποιεῦντο, πρὶν ἐς κάλυκα ἤκειν, ἔφθειρε τοὺς τε τῶν γυναικῶν τόκους ἀτελεῖς ἐποίησε καὶ τὰς ἀγέλας πονήρως ἔδοσκεν ».

³ Ἀντί νὰ εἴπη, ἀγέλαις βοῶν νεμομένων, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 1022 « ἀνδροφθόρου βεβρωῦτες αἵματος λίπος » ἀντί νὰ εἴπη· λίπος αἵματος ἀνδρὸς φθαρέντος. Τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸ παρ' Εὐριπίδ. ἐν Βάκχ. 139 « αἷμα τραγοκτόνον ».

⁴ Τὸ ἐπίθετον ἔχει ὅτε μὲν παθητικὴν σημασίαν, ὡς ἐν Ἰλιάδ. Γ 40 « αἰὲθ' ὄφελες, ἄγονός τ' ἐμμεναι ἄγαμός τ' ἀπολέσθαι », ὅτε δὲ ἐνεργητικὴν, ὡς ἐνταῦθα. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι τὸ ἐπίθετον δυνάμεθα νὰ ἐρμηνεύσωμεν κατὰ δύο τρόπους ἢ κυφορίας, ἐξ ὧν δὲν γεννᾶται τέκνον, ἡ κακογόνους, ὡς ὁ Σχολιαστὴς, δηλ. τὰ τικτόμενα δὲν ἔχουσι τὰ ζοιχέστα τῆς ζωῆς, ἀλλὰ φθίνουσιν, ὡς οἱ καρποὶ ἐν τοῖς κάλυξι. Ἐν τῇ ἐπόμενῃ ἐγένετο τμησις, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 420 « ἐν δ' ἐμεστώθη μέγας αἰθήρ » καὶ 427 « ἐκ δ' ἄρα κακὰς ἤρᾱτο » καὶ παλλαχοῦ. Ὁ λοιμὸς ὀνομάζεται

σκήψας¹ ἐλαύνει, λοιμός ἐχθιστος, πόλιν,
 ὅφ' οὗ κενοῦται δῶμα Καδμεῖον², μέλας δ'
 "Αἰδης στεναγμοῖς³ καὶ γόοις πλουτίζεται. ✕
 Θεοῖσι μὲν νυν οὐκ ἰσούμενόν⁴ σ' ἐγώ

30

θεός, ὡς καὶ παρὰ Σιμωνίδῃ τῷ Ἀμοργίνῳ ὁ λιμός ἐν Ἀποσπ. 7, 102 «λιμός δυσμενῆς θεός»· παραπλήσια εἶναι τὸ ἐν Ἠλέκτρ. 179 «χρόνος εὐμαρῆς θεός» καὶ Αἰσχύλ. ἐν Χοηφ. 59 «τὸ δ' εὐτυχεῖν τόδ' ἐν βροτοῖς θεός τε καὶ θεοῦ πλέον». Λέγει δ' ὁ ποιητὴς τὸν θεὸν πυρφόρον, διότι οἱ νοσοῦντες αἰσθάνονται τὰ ἔσω αὐτῶν καιόμενα, ὡς γίνεται δὴλον ἐκ τοῦ Θουκυδίδ. II, 49 «τὰ δ' ἐντὸς οὕτως ἐκαίετο, ὥςτε μήτε τῶν πάνυ λεπτῶν ἱματίων καὶ σινδόων τὰς ἐπιβολὰς μὴδ' ἄλλο τι ἢ γυμνὸν ἀνέχεσθαι, ἡδιστα τε ἂν ἐς ὕδωρ ψυχρόν σφᾶς αὐτοὺς ῥίπτειν. Καὶ πολλοὶ τοῦτο τῶν ἡμελημένων ἀνθρώπων καὶ ἔδρασαν ἐς φρέατα, τῇ δὲ ψῇ ἀπαύστην ζυνοχόμενοι». Μετεχειρίσθη δὲ τὸ ἄρθρον, διότι ὁ λοιμός ἦτο γνωστός τῷ Οἰδίποδι.

¹ Τὸ σκήπτειν ἰδίως λέγεται ἐπὶ κεραυνοῦ, ἀλλὰ ἡ μεταφορά εἶναι συνήθης, ὡς Ἡρόδοτ. I, 103 «Τοῖσι δὲ τῶν Σκυθέων συλήσασιν τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Ἀσκάλωνι καὶ τοῖσι τουτέων ἀεὶ ἐκγόνοισι ἐνέσκηψε ἡ θεὸς θήλεαν νοῦσον», Θουκυδ. II, 47 «λεγόμενον μὲν καὶ πρότερον πολλαχόσε ἐγκατασκήψαι καὶ περὶ Αἴημον καὶ ἐν ἄλλοις χωρίοις» καὶ Αἰσχύλ. ἐν Πέρσ. 716 «Λοιμοῦ τις ἦλθε σκηπτὸς πόλει». Τὸ ἐλαύνει ἐνταῦθα σημαίνει ταρασσεῖ, διώκει, ὡς ἐν Τραχιν. 1043 «οἶας οἶος ὦν ἐλαύνεται» καὶ ἐν Αἴαντ. 273

«κεῖνός τε λύπη πᾶς ἐλήλαται κακῇ».

² Ἡ ὅλη πόλις τῶν Θηβῶν παρίσταται ἐν τῷ πνεύματι τοῦ ποιητοῦ ὡς ἐν δῶμα. Ὁ δὲ Αἰδης λέγεται μέλας, ἡ διότι ἐν τῷ βασιλείῳ τούτου ὑπάρχει σκότος, ἡ διότι πέμπει τὰ λυπηρά, ἅπερ εἶναι μέλανα· καὶ ὁ Ὀμηρος συχνάκις λέγει κῆρες μέλαιναί, κῆρες μέλανος θανάτοιο. Ἐπειδὴ ὁ Σοφοκλῆς συχνάκις μεταχειρίζεται τὴν ἀποστροφὴν ἐν τέλει τοῦ στίχου ἢ τὴν ἐπισυναλοιφήν, ὀνομάζεται τὸ εἶδος Σοφοκλείου, Σχολ. εἰς Ἡφαιστ. 4, 144. Τοῦτο ἀπαντᾷ μὲν καὶ ἐν ἄλλαις λέξεσι, μάλιστα δὲ ἐν τῷ συνδῆσμῳ δέ, ὡς κατωτέρω 783, 791, 1223. Ἀντιγόν. 1031 καὶ ἀλλαχοῦ.

³ Ἐπειδὴ ὁ Ἄδης δὲν ἦτο εὐχάριστος ταῖς ψυχαῖς, αὗται κατερχόμεναι στεναζοῦσι καὶ γοῶσιν Ἰλιάδ. II 836 «ψυχὴ δ' ἐκ βεθέων παταμένη Αἰδὸσδε βεβήκει, ὃν πότμον γούωσα, λιποῦσ' ἄδροτῆτα καὶ ἥβην». Τὸ δὲ ῥῆμα πλουτίζεται, ὅπερ ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ κενοῦται, μετεχειρίσθη ὁ ποιητὴς, ὅπως ὑπαινιχθῇ τὸ ὄνομα τοῦ Πλούτωνος, Corp. Inscript. 569 «Πλουτέως τὰ δῶματα πλοῦτου γέμουσιν».

⁴ Ἐκ τῶν ἐπομένων ἐννοεῖται ἡ μετοχὴ κρίνοντες, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται τὸ ἰσούμενον. Διὰ τῆς προτάσεως ταύτης ὁ ποιητὴς δικαιολογεῖ, ὅτι ἰκετεύουσι παρὰ θνητῶν. Ὑπαινίσσεται τὸν Περι-

οὐδ' οἶδε παῖδες, ἐζόμεσθ' ἐφέστιοι,
 ἀνδρῶν δὲ πρῶτον ἔν τε συμφοραῖς¹ βίου
 κρίνοντες ἔν τε δαιμόνων συναλλαγαῖς².
 35 ὅς³ τ' ἐξέλυσας, ἄστυ Καδμείον μολῶν,
 σκληρᾶς ἀοιδοῦ⁴ δασμόν, ὃν παρείχομεν,
 καὶ ταῦθ' ὕφ' ἡμῶν οὐδὲν ἐξειδῶς⁵ πλέον

κλέα, ὡς ἐν τῇ Εἰσαγωγ. σελ. 55
 εἴρηται.

¹ Ἡ λέξις ἐνταῦθα δὲν ἔχει
 κακὴν σημασίαν, ἀλλὰ σημαίνει
 τὰς βιωτικὰς συντυχίας, τὰ συν-
 ἀντήματα.

² Κατὰ τὸν Σχολιαστήν ση-
 μαίνει ἐν ταῖς πρὸς τὸ θετον
 κοινωνίαις καὶ ὁμιλίαις.

³ Ἡ ἀναφορική ἀντωνυμία
 αἰτιολογεῖ τὸ ἐζόμεσθ' ἐφέ-
 στιοι, ὅπερ σημαίνει αἰτούμεθα
 παρὰ σοῦ συνδρομήν· διότι καὶ
 ἄλλοτε ἔδωκες ἡμῖν τοιαύτην.
 Τὰ μὲν χειρόγραφα ἔχουσιν ὅς
 γ', τὰ δὲ Σχόλια ὅς τ', ὅπερ προ-
 τιμᾷ ὁ Wunder· διότι τοῦτο τό-
 τε ἀποδίδεται, εἰς τὸ ἐπόμενον
 νῦν τ'. Ἐν τῷ πρώτῳ κώλῳ ἔ-
 πρεπε νὰ τεθῇ τὸ πρόσθεν ἢ
 πάλαι. Παραπλήσια εἶναι τὰ
 παρ' Αἰσχύλ. ἐν Πέρσ. 710 «ὅς
 θ' ἔως ἔλευσες αὐγὰς ἡλίου, ζη-
 λωτὸς ὦν βίοντα εὐαίωνα Πέρ-
 σαις ὡς θεὸς διήγαγες, νῦν τέ σε
 ζηλῶ θανόντα», καὶ Ἡρόδοτ.
 VIII, 101 «σύ ὦν ἐμοί, καὶ γὰρ
 περὶ τῆς ναυμαχίης εὐ συνεβού-
 λευσας τῆς γενομένης, οὐκ ἔωσα
 ποιέεσθαι, νῦν τε συμβούλευσον
 ὁκότερα ποιέων ἐπιτύχω εὖ βου-
 λευσάμενος». Τὸ ἐκλύειν, ὅπερ
 ἐνταῦθα σημαίνει ἀπαλλάττειν,
 ἐλευθεροῦν, συντάσσεται πρὸς αἰ-
 τιατικὴν καὶ γενικὴν, ὡς Εὐρι-
 πίδ. ἐν Φοινίσσ. 702 «καίτοι
 ποδῶν σὴν μόχθον ἐκλύει πα-

ρῶν». Ἡ δὲ μετοχὴ μολῶν
 πρέπει νὰ ληφθῇ ἀντιθετικῶς,
 δηλ. ἂν καὶ ἦτο ξένος, ὅμως ἀ-
 πήλλαζας.

⁴ Ὀνομάζεται ἡ Σφίγξ ἀοι-
 δός, διότι ἐν μέτροις ἔλεγε τὰ
 αἰνίγματα αὐτῆς· καὶ κατω-
 τέρω λέγεται ποικιλιφθός (Σίχ.
 130) καὶ ῥαψφθός κῶων (391).
 Τὸ αἰνίγμα εἶχε μάθει παρὰ τῶν
 Μουσῶν, Ἀπολλόδωρ. III, 5, 8.
 Περὶ τοῦ ἐπιθέτου σκληρὸς ὁ
 Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «ὅτι τὸ
 ἀοιδοῦ εὐφημόν ἐστι, προσέθηκε
 σκληρᾶς, ὃ ἐστὶ δυσκόλου, διὰ
 τὸ αἰνίγμα. Ἡ φοινίκης». Ὁ Αἰ-
 σχύλος ὀνομάζει αὐτὴν ὁμόσι-
 τον, πόλεως ὄνειδος καὶ ἀρ-
 παξ ἀνδρῶν κῆρᾶν Ἐπτὰσίχ.
 839, 841 καὶ 776. Τὴν φθορὰν
 τοῦ τέρατος παραβάλλει ὁ ποιη-
 τὴς πρὸς φόρον.

⁵ Ἐξοῖδα σημαίνει ἡξέωρτα
 ἀκριβῶς, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν.
 460 «θανομένη γὰρ ἐξήδη, τί
 δ' οὐ;» καὶ ἐν Τραχ. 988. Τὸ
 ὕφ' ἡμῶν ἤρμοξε μᾶλλον εἰς τὸ
 ἐκδιδαχθεὶς καὶ εἰς τὸ ἐξειδῶς·
 ὅμως προστιθέμενον δύναται νὰ
 ἐξηγηθῇ. Διὰ μὲν τῆς πρώτης με-
 τοχῆς ὁ ποιητὴς θέλει νὰ δηλώ-
 σῃ, ὅτι τὴν πρωτοβουλίαν τῆς
 διδασκαλίας εἶχον οἱ Θεῶτατοι,
 διὰ δὲ τῆς δευτέρας ὁ Οἰδίπους.
 Οὕτε οἱ Θεῶτατοι ἐδίδαξαν τὸν Οἰ-
 δίποδα τὰ τοῦ αἰνίγματος, οὕτε
 αὐτὸς ἐξήτησε πληροφορίας. Τοι-

οὐδ' ἐκδιδαχθεῖς· ἀλλὰ προσθήκη¹ θεοῦ
λέγει νομίζει ὁ² ἡμῖν³ ὀρθῶσαι βίον.
νῦν τ', ὦ κράτιστον⁴ πᾶσιν Οἰδίπου χάρα,
ἰκετεύομέν σε πάντες οἷδε πρόστροποι⁵,
ἀλκὴν⁶ τιν' εὗρεῖν ἡμῖν, εἴτε του θεῶν
φῆμην ἀκούσας εἴτ' ἀπ' ἀνδρὸς οἴσθα⁷ του⁸.
ὥς τοῖσιν ἐμπεῖροισι καὶ τὰς ξυμφορὰς⁹

40

οὗτον εἶναι καὶ τὸ ὑπὸ Θεουκιδίδ.
εἰρημένον V, 2 « αἰσθόμενος ὑπ'
αὐτομόλῳ ». Παραπλήσια λέγει
κατωτέρω 397 « ἄλλ' ἐγὼ μολῶν,
ὁ μὴδὲν εἰδὼς Οἰδίπους, ἔπαυσά
νιν, γνῶμη κυρήσας οὐδ' ἀπ' οἰω-
νῶν μαθὼν ». Περὶ τοῦ πλέον ὁ
Σχολιαστὴς παρατηρεῖ. « Οὐδὲν
πλέον εἰδὼς, οὐδὲν ἀκηκῶς εἰς
προσθήκην τῆς σῆς γνώσεως. Τὸ
πλέον οὕτω τιθέμενον, οὐ περισ-
σὸν τίθεται, ἀλλ' ἔχον αἰεὶ ὅποι
ἀποδοθῆσεται· οἷον, σπουδᾶσας
οὐδὲν πλέον ἤνυσσα, ἀντὶ τοῦ,
οὐδὲν πλέον τῆς σπουδῆς ».

¹ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·
« Συμβουλῇ, ἐπικουρίᾳ ». Ἀλλὰ
λέγεται καὶ νομίζεται, ὅτι διὰ
συμβουλῆς θεοῦ τινος ἔσωσας τὸν
βίον ἡμῶν.

² Ὁ μὲν Σοφοκλῆς κατὰ τὸν
Wolff¹ βραχύνει τὴν κατάληξιν
ἐν 26^{αῖς}· ἐν τῇ ἡμῖν, καὶ 12^{αῖς}
ἐν τῇ ὑμῖν, ὁ δὲ Αἰσχύλος καὶ ὁ
Εὐριπίδης οὐδέποτε.

³ Κατὰ τὸν Nauck ἡ περι-
γραφή δηλοῖ τὴν ὑψηλὴν τοῦ Οἰ-
δίποδος θέσιν, ὡς ἐν στίχ. 1207
« κλεινὸν Οἰδίπου χάρα ». Ὁ Σχο-
λιαστὴς κατὰ δύο τρόπους ἐξη-
γεῖ τὴν δοτικὴν. « Ἡ ὑπὸ πάν-
των κράτιστος εἶναι ὑπολαμβά-
νόμενος, ἢ πᾶσι τοῖς προειρημέ-
νοις, τύχη, συνέσει, θεοφιλίᾳ ». Ἡ
πρώτη ἐρμηνεία εἶναι ὀρθή,

δηλ. κατὰ τὴν κρίσιν πάντων,
ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 904
« Καίτοι σ' ἐγὼ ἐτίμησα τοῖς φρο-
νοῦσιν εὔ », καὶ Οἰδίπ. ἐπὶ Κο-
κῶν. 1446 « ἀνάξιαί γὰρ πᾶσιν
ἔστε δυστυχεῖν ».

⁴ Συνήθως τὸ πρόστροπος ἐρ-
μηνεύεται ἐκέτης· ἐπειδὴ ὁμοῦς
πλεονάζει τὸ ὄνομα, παραβάλλε-
ται πρὸς τὴν φράσιν « ἐκέτης ἰ-
κνοῦμαι » ἐν Φιλοκτῇ. 470. Νο-
μίζομεν ὁμοῦς, ὅτι ἡ ἐρμηνεία
τοῦ Σχολιαστοῦ δὲν εἶναι κακὴ.
« Προσπεπτωκότες, προστετραμ-
μένοι. ἴσως δὲ τοῦτο εἰπὼν ὁ
ὑποκριτὴς προσπίπτει εἰς τοὺς
πόδας τοῦ ἄρχοντος ».

⁵ Ἀλκὴ ἐνταῦθα εἶναι μέσον
πρὸς ἀπόκρουσιν τοῦ κακοῦ, ὡς
Εὐριπίδ. ἐν Ἀνδρομάχ. 28 « καὶ
πρὶν μὲν ἐν κακοῖσι κειμένην
ὁμοῦς ἐλπίς μ' αἰεὶ προσῆγε, σω-
θέντος τέκνου, ἀλκὴν τιν' εὗρεῖν
κάπικούρησιν κακῶν ».

⁶ ἴσως ἐνταῦθα περιέμενέ τις
εἰδὼς του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν
μετοχὴν ἀκούσας ἐννοεῖται τὸ
οἴσθα. Δύναται ὁμοῦς καὶ ἐν-
ταῦθα νὰ νοηθῇ ἡ μετοχὴ ἀκού-
σας, ὡς δέχεται ὁ Σχολιαστὴς.
« Εἴτ' ἀπ' ἀνδρὸς τινος ἀκούσας,
μαντείαν δηλονότι, οἴσθα ».

⁷ Ἡ πολύσημος αὕτη λέξις
ἐνταῦθα σημαίνει τὴν ἔκδοσιν,
τὴν ἀπόδοσιν, ὡς παρὰ Θεουκ-

43 ζώσας¹ ὁρῶ μάλιστα τῶν βουλευμάτων.
 ἴθ', ὦ βροτῶν ἄριστ'², ἀνόρθωσον πόλιν,
 ἴθ', εὐλαβήθηθ', ὥς σε νῦν μὲν ἦδε γῆ
 σωτῆρα κλήζει τῆς πάρος προθυμίας³,
 ἀρχῆς δέ⁴ τῆς σῆς μηδαμῶς μεμνώμεθα⁵

ιδ. I, 140 «ἐνδέχεται γὰρ τὰς ξυμφοράς τῶν πραγμάτων οὐχ ἥτον ἀμαθῶς χωρῆσαι ἢ καὶ τὰς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου». Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν ἡ ἐρμηνεία εἶναι ἡδε· «Ἐν τοῖς συνετοῖς τὰς συντυχίας καὶ τὰς ἀποβάσεις τῶν βουλευμάτων ὁρῶ ζώσας καὶ οὐκ ἀπολυμένας. Οὐ σφάλλεται, ἀλλὰ τὸ ἀποθισσόμενον στοχάζεται καλῶς». Παραπλήσια λέγει καὶ ὁ Ἡρόδοτος VII. 137 «τῷ δὲ εὐβουλευθέντι πρήγματι τελευτῇ ὥς τὸ ἐπὶ πᾶν χρηστὴ ἐθέλει ἐπιγίνεσθαι».

¹ Μετεχειρίσθη τὸ ῥῆμα τοῦτο πρὸς δήλωσιν, ὅτι αἱ σκέψεις δὲν ματαιοῦνται, ἀλλ' ἀκμάζουσι τῇ ἐπιτυχίᾳ. Οὐχὶ πολὺ διάφορον εἶναι τὸ περὶ νόμων ὑπὸ Σοφοκλέους λεγόμενον ἐν Ἀντιγόν. 456 «οὐ γάρ τι νῦν γε κάχθεις, ἀλλ' αἰεὶ ποτε ζῇ ταῦτα, κούδεις οἶδεν ἐξ ὅτου ἐφάνη».

² Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ «Διεξελθὼν τὰ τῆς πόλεως κακά, καὶ ὅτι ἱκανός ἐστιν ἐπινοῆσαι ἀπαλλαγὴν, ἐπάγει, ὅτι καὶ χρήσιμον σῶσαι τὴν πόλιν, μᾶλλον δὲ κινδυνῶδες τὸ ἀμελεῖσθαι. Ἰθι οὖν καὶ εὐλαβήθητι μὴ τὴν προὔπαρχουσαν δόξαν ἐπὶ τῇ εὐποιίᾳ ἀπολέσῃς. Πάνυ δὲ αἰδημόνως οὐκ εἶπεν, ὅτι οὐκέτι τιμήσει σε ἡ πόλις, ἀλλὰ σὺν τῇ εὐχῇ τὸ ὅλον κατέθηκεν».

³ Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι

προθυμίας, ἀλλ' ὁ Wunder οὐχὶ ὀρθῶς προτιμᾷ τὴν παρῆπιγραφὴν προμηθίας· διότι ἡ πρᾶξις τοῦ Οἰδίποδος ἦτο μᾶλλον προῶν προθυμίας ἢ προμηθίας. Συχνάκις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τίθεται ἀπλῆ γενικὴ, ἐν ᾗ πληρέστερον ἡδύνατο νὰ προστεθῇ ἡ ἔνεκα. Τοῦτο δὲ συμβαίνει ἐν τοῖς ῥήμασι τοῖς ἔχουσιν ὅπως· δῆποτε τὴν σημασίαν τοῦ ἐπαινεῖν, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Φοινίσσ. 1683 «αἰνῶ σε τῆς προθυμίας» Σοφοκλ. ἐν Ἡλέκτρ. 1027 «ζηλῶ σε τοῦ νοῦ, τῆς δὲ δειλίας στρυγῶ». Εὐριπίδ. ἐν Ἰφιγεν. ἐν Αὐλίδ. 1381 «τὸν μὲν οὖν ξένον δίκαιον αἰνέσαι προθυμίας».

⁴ Ὡς ἀπόδοσιν τοῦ νῦν μὲν περιεμμένονος τῇ φράσει, εἴτα δὲ ἡ μετ' ὀλίγον, ἀλλ' ὁ ἱερεὺς χάριν σεβασμοῦ πρὸς τὸν ἄνακτα δὲν ἐδήλωσε σαφῶς τὴν ἀντίθεσιν· ἤθελε δὲ νὰ εἴπῃ, ὅτι μετ' ὀλίγον ψέξουσιν ὡς ὀλετήρα. Τῶν Σχολιαστῶν τις ἐρμηνεύει· «Ὡν κατ' ἀρχὰς ἐποίησας, οὐδαμῶς μεμνησόμεθα». Ἡ ἐρμηνεία ὅμως αὕτη δὲν εἶναι ὀρθή, διότι ἡ λέξις ἀρχή, ὡς ὁ Genthe ἐν τῷ λεξικῷ αὐτοῦ παρατηρεῖ, σημαίνει imperium = ἐξουσία.

⁵ Περὶ τὴν γραφὴν ὑπάρχει διαφωνία παρὰ τοῖς ἐκδόταις· οἱ μὲν γράφουσι μετὰ ὑπογεγραμμένης, ὡς ὁ Εὐστάθιος εἰς Ὅμηρ. 1303, 46 καὶ 1332, 18 (μεμνώμε-

στάντες τ' ἐς ὄρθον καὶ πεσόντες ὕστερον· 30
 ἀλλ' ἀσφαλεία τήνδ' ἀνόρθωσον¹ πόλιν.
 ὄρνιθι² γὰρ καὶ τήν τότε³ αἰσίῳ τύχην
 παρέσχες ἡμῖν, καὶ τὰ νῦν ἴσος γενοῦ.
 ὥς εἶπερ ἄρξεις⁴ τῆσδε γῆς, ὥσπερ κρατεῖς,
 ξὺν ἀνδράσιν⁴ κάλλιον ἢ κενῆς⁵ κρατεῖν· 35
 ὥς οὐδέν⁶ ἐστὶν οὔτε πύργος οὔτε ναῦς

μην, ὡς κεκτῶμην), ἄλλοι ὁμῶς πιθανώτερον δέχονται ὡς ὑποτακτικὴν παραλείποντες τὴν ὑπογεγραμμένην. Ἀλλὰ κατ' οὐδένα τρόπον ἄς μὴ ἐνθυμώμεθα τῆς ἐξουσίας σου, τὸ κατ' ἀρχὰς σωθέντες καὶ εἶτα ἀπολεσθέντες. Ἐτέθη δὲ ὑποτακτικὴ ἐπὶ παρακελεύσεως, ἃν καὶ ἡ ἐνέργεια ἐξαρτᾶται ἐξ ἄλλης πράξεως, ὡς ἐν Τραχιν. 802 « ἀλλὰ μ' ἐκ γῆς τῆσδε γῆς πόρθμευσον ὡς τάχιστα, μὴδ' αὐτοῦ θάνω » καὶ ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 174.

¹ Ἀνάστησον τὴν πόλιν, ὥστε νὰ ᾔναι ἀσφαλής. Προσηκόντως ὁ ποιητὴς μετεχειρίσθη τὸ ἀσφαλεία καὶ κατὰ τὸ ἀνόρθωσον διότι σφάλλομαι κυρίως σημαίνει τρέμω νὰ πέσω, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 162 « τὰ μὲν δὴ πόλεος ἀσφαλῶς θεοί, πολλὰ ἄλλω σείσαντες, ὥρθωσαν πάλιν ».

² Ἡ σύνταξις ὁμαλῶς ἤθελεν ἔχει οὕτως· ὥσπερ γὰρ τὴν τότε τύχην ὄρνιθι αἰσίῳ παρέσχες ἡμῖν, οὕτω καὶ νῦν ἴσος γενοῦ. Εὐφυνῶς ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· « Μαντεία εὐσυμβόλῳ, τουτέστιν ἀγαθὸν σύμβολον δηλοῦσθι. Ὅρνιθες, ἀπλῶς μὲν πάντα τὰ πετόμενα, ἰδίως δὲ, οἱ εἰς μαντεῖαν συντείνοντες, ἀφ' οὗ ἔλεγον καὶ πᾶν τὸ

εἰς μαντεῖαν συντείνον, ὄρνιν, οἷον παρμόν ἢ παλμόν ἢ τοιοῦτόν τι. Οὐ μόνον τὰ εἰς μαντεῖαν συντείνοντα, ἀλλ' ἤδη καὶ αὐτὴν ἀπλῶς τὴν μαντεῖαν ὄρνιν καλοῦσι, καθὼ λέγεται ἐνταῦθα. Τὸ αἶσιον δὲ καὶ τὸ ἀπαίσιον ἐπὶ τῆς τῶν ὄρνιθων μαντείας κυρίως λέγεται. Καὶ ἡ λύσις τοῦ αἰνίγματος τῆς Σφιγγὸς ὑπάγεται εἰς τὴν μαντικὴν. Πάλιν ὁ ἱερεὺς μέμνηται τῆς τότε σωτηρίας, ὅπως δείξῃ, ὅτι ὁ Οἰδίπους δύναται.

³ Τὸ κρατεῖν δὲν διαφέρει τοῦ ἄρχειν, ἀλλ' ἐτέθησαν τὰ δύο ῥήματα μόνον χάριν ποικιλίας ἐκφράσεως, ὡς ἐν Ἡλέκτρ. 319 « φησὶν γε, φάσκων δ' οὐδὲν ὦν λέγει ποιεῖ », ἐν Τραχιν. 457 « καὶ μὲν δεδοικας, οὐ καλῶς τάρβεῖς ». καὶ ἐν Ἀντιγόν. 70 « οὐδ' ἂν εἰ θέλοις ἔτι πράσσεις, ἔμοῦ γ' ἂν ἡδέως δρῆῃς μετὰ ».

⁴ Τὸ ἐμπρόσθετον συντακτέον οὐχὶ μετὰ τοῦ κρατεῖν, ἀλλὰ μετὰ τοῦ γῆς, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἡλέκτρ. 61 « οὐδὲν ῥήμα σὺν κέρδει κακόν » καὶ 1283 « ὄργαν σὺν βοᾷ ».

⁵ Δηλαδή ἀνδρῶν. παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Ἀντιγόν. 739 « καλῶς ἐρήμης γ' ἂν σὺ γῆς ἄρχοις μόνος ».

⁶ Ἡ στρατιωτικὴ δύναμις τῶν

ἔρημος¹, ἀνδρῶν μὴ ξυνοικούντων ἔσω.

ΟΙΔΠΟΥΣ

ὦ παῖδες οἰκτροί², γνωτὰ κοῦκ ἄγνωτὰ μοι
προσῆλθεθ' ἱμείροντες. εὖ γὰρ οἶδ', ὅτι
60 νοσεῖτε πάντες, καὶ νοσοῦντες³, ὥς ἐγὼ
οὐκ ἔστιν ὑμῶν ὅστις ἐξ ἴσου νοσεῖ.
τὸ μὲν γὰρ ὑμῶν⁴ ἄλγος εἰς ἓν ἔρχεται

πλείστων λαῶν, ὡς τῶν Ἀθηναίων, ἐπὶ τῶν φρουρίων καὶ τῶν νηῶν στηρίζεται. Καὶ ὁ Ἀλκαίος λέγει ἐν Ἀποσπάσμ. 23. «ἄνδρες πόληος πύργος ἀρεύιοι» καὶ ὁ Νικίας παρὰ Θουκυδίδ. VII, 7 «ἄνδρες γὰρ πόλις καὶ οὐ τείχη οὐδὲ νῆες ἀνδρῶν κεναί». Ταῦτα ἐμιμήθησαν καὶ ἄλλοι μεταγενέστεροι, ὡς ὁ Ἀριστείδ. I, 791 «ἐάν... πιστεύσητε ἀληθὲς εἶναι τὸ πάλαι τοῦτο, ὡς ἄρα οὐ τείχη, οὐδὲ ψδετα, οὐδὲ στοαί, οὐδὲ ὁ τῶν ἀψύχων κόσμος αἱ πόλεις εἶεν, ἀλλ' ἄνδρες αὐτοῖς εἰδότες θαρρεῖν.»

¹ Ὁ ποιητὴς ἠδύνατο νὰ εἵπῃ μόνον, ἔρημος ἀνδρῶν, ἢ ἀνδρῶν μὴ ξυνοικούντων, ἀλλὰ προετίμησε τὴν πληρεστέραν ἔκφρασιν ἐπεξηγήσας τὸ ἔρημος, ὡς ἐν Φιλοκτῆ. 487 «ἔρημον οὕτω χωρὶς ἀνθρώπων στίβου» καὶ 31 «κενὴν οἴκησιν ἀνθρώπων δίχα». Ὁ ἱερεὺς τοῦ Διὸς τεχνιέντως ἐχαρκτήρισε τοὺς ἱκεύοντας, τὴν οἰκτρὰν τῆς πόλεως θέσιν, ἐμνήσθη τῆς δυνάμεως ἐκείνου, πρὸς ὃν ἡ ἱκεσία, ἠπέλιπσε τοῦτον καὶ ἐπειράθη νὰ δείξῃ, ὅτι ἔχει συμφέρον νὰ σώσῃ τὴν ἱκετεύουσαν πόλιν.

² Οὕτω καλεῖ οὐ μόνον τοὺς νέους, ἀλλὰ πάντας τοὺς ἱκε-

τεύοντας. Ἡ ἀρνητικὴ φράσις προσετέθη, ὅπως ἐξάρη τὴν ἔννοιαν, ὡς κατωτέρω 63 «μόνον καθ' αὐτὸν κοῦδέν' ἄλλον» καὶ 1230 «κακὰ ἐκόντα κοῦκ ἄκοντα». Κατὰ τὸν Wunder σημαίνει non ignota, sed bene nota. Τὸ ἱμεῖρω σημαίνει ἐπιθυμῶ, ὡς ἐφετικόν δὲ ἔπρεπε νὰ συνταχθῇ πρὸς γενικὴν, ἀλλ' ἡ αἰτιατικὴ δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ὡς προσδιορισμὸς συστοίχου αἰτιατικῆς.

³ Ἐπρεπε νὰ ἀκολουθήσῃ ἡ φράσις, πάντες ὑμεῖς οὐκ ἐξ ἴσου νοσεῖτε ἢ ἡ μετοχὴ νὰ ᾔηται κατὰ γενικὴν πτωσιν· ἀλλ' ὁ ποιητὴς προετίμησε νὰ μεταχειρισθῇ ἰσχυροτέραν φράσιν, ὡς Ξενοφ. ἐν Ἑλλην. II, 2, 3 «μὴ δυνάμενοι τοῦτο δρᾶν, οὐδεὶς οὐδενὸς ἂν ἡμῶν γένοιτο ἄξιος», παράβαλ. καὶ Πλάτ. ἐν Φιλήβ. 19 β. Ἡ φράσις τοῦ Οἰδίποδος περιέχει καὶ τὸν ὑπαινιγμόν, ὅτι οὗτος εἶναι ὁ νοσῶν διὰ τὸν φόνον τοῦ Λαῖου.

⁴ Ἡ γενικὴ τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας ἐτέθη μεταξὺ τοῦ ἄρθρου καὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ πρὸς ἔμφασιν, ὡς ἐν στίχ. 1458 «ἀλλ' ἢ μὲν ἡμῶν μοῖρ', ὅποιπερ εἴω', ἔτω».

μόνον καθ' αὐτόν¹· κούδέν' ἄλλον· ἡ δ' ἐμὴ
 ψυχὴ πόλιν τε κάμει καὶ σ'² ὁμοῦ στένει.
 ὥστ' οὐχ ὕπνω³ γ' εὐδοντά μ' ἐξεγείρετε·
 ἀλλ' ἴστε πολλὰ μέν με δακρύσαντα δῆ,
 πολλὰς δ' ὁδοὺς ἐλθόντα φροντίδος πλάνοις⁴.
 ἦν δ' εὖ σκοπῶν εὕρισκον ἴασιν μόνην,
 ταύτην ἔπραξα⁵· παῖδα γὰρ Μενοικέως
 Κρέοντ', ἐμαυτοῦ γαμβρόν⁶, ἐς τὰ Πυθικὰ
 ἔπεμψα Φοίβου δώμαθ', ὡς πύθοιθ'⁷ ὁ τι

63

70

¹ Σημαίνει, ὅτι καὶ ἡ φράσις, περὶ ἓνα γίγνεται, δηλ. ἕκαστος ἐξ ὕμνων αἰσθάνεται λύπην μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ καὶ δι' οὐδένα ἄλλον. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «εἴ γάρ ὕμνων ἕκαστος τὸ οἰκεῖον σκοπεῖτε· ἐγὼ δέ, καὶ τὸ οἰκεῖον καὶ τὸ κοινόν.» Εἰς τὴν φράσιν κούδέν' ἄλλον ἐννοεῖται ἡ πρόθεσις εἰς.

² Ἄν καὶ ἡ ἀντωνυμία λέγεται μετ' ἐμφάσεως, ὅμως ἐπαθεν ἀποστροφὴν, ὡς ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 800 «δυστυχῶν ἔμ' εἰς τὰ σά, ἡ σ' εἰς τὰ σαυτοῦ.» Βεβαίως ἡ πόλις περιλαμβάνει καὶ τὸν ἱερέα, ἀλλ' ὠνόμασε τοῦτον ἰδίᾳ, ὅπως ποιήσῃ τὸ πρᾶγμα ἐναργέστερον. Παραπλήσια εἶναι τὰ παρ' Αἰσχύλ. ἐν Ἑκπτά ἐπὶ Θήβ. 234 «αὐτὴ σὺ δουλοῖς κάμει καὶ σὲ καὶ πόλιν» καὶ Εὐριπίδ. ἐν Φοινίσσ. 437 «παῦσαι πόνων με καὶ σὲ καὶ πᾶσαν πόλιν».

³ Ἡ φράσις ὕπνω εὐδοντα περιέχει πλεονασμὸν συνήθη τοῖς τραγικοῖς, ὡς κατωτέρω 343 «θυμοῦ δι' ὀργῆς, ἥτις ἀγριωτάτη», ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 1623 «φόβῳ δεισαντες ἐξαίφνης τρίχας». Ἐν Ἀντιγόν. 394 «δι'

ὀρκων ἀπώματος· καὶ 427 «γόοισιν ἐξώμοξεν». Ἐνταῦθα τὸ εὐδον εἰληπταί τροπικῶς, ὡς καὶ παρὰ Ξενοφῶντ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. 1, 3, 11 «ἐμοὶ οὖν δοκεῖ οὐχ ὥρα εἶναι ἡμῖν καθεῦδεν, οὐδ' ἀμελεῖν ἡμῶν αὐτῶν». Τοῦτο ὑπομιμνήσκει τὸ πολυθρόλητον τοῦ Ὀμήρου χωρίου ἐν Ἰλιάδ. Β, 24 «εὐδεις, Ἀτρεΐος υἱὲ δαΐφρονος ἵπποδάμοιο; οὐ χρεὶ πανύχιον εὐδεν βουλευφόρον ἄνδρα, ᾧ λαοὶ τ' ἐπιτετράφαται καὶ τόσσα μέμηλεν».

⁴ Σημαίνει, ὅτι καὶ ἡ πλάνη, ὡς ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 1114 «κἀναπαύσατον τοῦ πρόσθ' ἐρήμου τοῦδε δυστήνου πλάνου». Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Στροφαῖς καὶ φαντασίαις, ἡγουν διὰ τῶν στροφῶν καὶ τῶν φαντασιῶν τοῦ λογισμοῦ».

⁵ Δηλαδὴ ἔπραξα ταύτην τὴν πράξιν, δι' ἧς δύναται νὰ ἐπέλθῃ ἡ θεραπεία. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Φιλοκτῆ. 86 «ἐγὼ μὲν οὕς ἂν τῶν λόγων ἀλγῶ κλύων, τούσδε καὶ πράσσειν στυγῶ».

⁶ Ἐνταῦθα σημαίνει τὸν κηδεστήν.

⁷ Τὸ πυθικὰ πύθοιθ' λέγεται παρὰ ἡγήσεις, περὶ ἧς ὁ

δρῶν ἢ τί φωνῶν¹ τήνδε ρυσαίμην πόλιν.
καί μ' ἤμαρ² ἤδη ξυμμετρούμενον χρόνω
λυπεῖ, τί πράσσει· τοῦ γὰρ εἰκότος³ πέρα
73 ἄπεστι, πλείω τοῦ καθήκοντος χρόνου.
ὅταν δ' ἴκηται, τηνικαῦτ' ἐγὼ κακὸς
μὴ δρῶν⁴ ἂν εἶην πάνθ', ὅσ' ἂν δηλοῖ θεός.

ΙΕΡΕΥΣ

ἀλλ' εἰς καλὸν⁵ σύ τ' εἶπας οἶδε τ' ἀρτίως
Κρέοντα προσστεύχοντα σημαίνουσί μοι.

ΟΙΔΗΠΟΥΣ

80 ὦναξ Ἄπολλον⁶, εἰ γὰρ ἐν τύχῃ γέ τω

¹ Ερμογένης λέγει ἐν τῇ περὶ Εὐρέστ. IV, 7 «παρήχησίς ἐστι κάλλος ὁμοίων ὀνομάτων ἐν διαφόρῃ γνῶσει ταυτόντηχόντων, ὡς παρὰ τῷ Ὀμήρῳ Εὐπεῖθι· πείθοντο (Ὀδυσσ. Ω 465)». Ὁμοίως κατωτέρω 603 «τοῦτο μὲν πυθῶδ' ἰὼν πεύθου τὰ χρησθέντα», ἐν Αἴαντ. 55 «εἰσπεσὼν ἔκτειρε πολύκερων φόνον» ἐν Τραχιν. 127 «ὁ πάντα κραίνων βασιλεὺς ἐπέβαλε θνατοῖς Κρονίδας».

² Ὡς ἀντιτίθεται τὸ ἔπος πρὸς τὸ ἔργον, οὕτω καὶ τὸ φωνεῖν ἢ λέγειν πρὸς τὸ δρᾶν, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Προμηθ. 660 «θεοπρόπους ἔαλλεν, ὡς μάθοι τί χρὴ δρῶντ' ἢ λέγοντα θαίμοσιν πράσσειν φίλα». Τὶ πράττων ἢ τί λέγων δύναμαι νὰ σώσω ταύτην τὴν πόλιν.

³ Καὶ ἐν τῷ συγκρίνω τὴν σημερινὴν πλεον ἡμέραν μὲ τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον, λυποῦμαι.

⁴ Τὸ εἰκός ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ καθήκοντος χρόνου. Ἡ ἐπισώρευσις συνωνύμων φράσεων εἰκονίζει τὴν ἀνησυχίαν τοῦ Οἰδίποδος.

⁴ Ὅταν δὲ ἐπιστρέψῃ, τότε ἐγὼ ἤθελον εἶναι κακός, ἂν μὴ ἔπραττον ὅλα, ὅσα φανερόν ὁ θεός. Τῇ γινώσκοντι τὸν μῦθον θεατῇ ποιεῖ ζωηράν αἰσθησιν, ὅτι ὁ Οἰδίπους ὑπισχνεῖται πράγματα, ἅπερ εἰς αὐτὸν ἀφορῶσιν.

⁵ Ἴσως ὁ ποιητὴς τὴν φράσιν ταύτην εἶπε μετὰ τινος ὑπαινιγμοῦ πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Οἰδίποδος εἰρημένα. Ἡ φράσις εἶναι συνήθης, μάλιστα ἐν τοῖς διαλόγοις, ὡς Πλάτ. ἐν Θεάγ. 122 Α «ἡμῖν εἰς καλὸν παρεφάνης» ἐν Μένων. 90 Α «εἰς καλὸν ἡμῖν παρεκαθέζετο» καὶ ἐν Εὐθηδήμ. 275 Β «σφῶ ἤκετον εἰς κάλλιστον». Οὐχὶ ἀφωῶς ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ, ὅτι τὴν ἔλευσιν τοῦ Κρέοντος οἱ νέοι πρῶτοι παρατήρησαν ὡς ὀξυωπέστεροι. «Οἱ ἡῖθεοι πρὸς τὸ οὐς αὐτοῦ φασιν, ὅτι πάρεστι Κρέων, ὡς ὀξυωπέστεροι, δι' αἰδῶ δὲ τοὺς λόγους παρητήσαντο. Ὁ δὲ ἱερεὺς ἅμα μὲν ὡς πρεσβύτης οὐχ ὀρᾷ, ἅμα δὲ κατὰ νοῦν ἔχων τὸν λόγον τοῦ βασιλέως».

⁶ Ἡ ἀναδότησις γίνεται πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα, διότι ἐκ τοῦ

σωτήρι' βαίη, λαμπρὸς ὥσπερ ὄμματι.

ΙΕΡΕΥΣ

ἀλλ' εἰκάσαι² μέν, ἡδύς· οὐ γὰρ ἂν³ κára
πολυστεφής⁴ ὦδ' εἶρπε παγκάρπου δάφνης.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

τάχ' εἰσόμεσθα⁵· ξύμμετρος γὰρ ὡς κλύειν.
ἀναξ⁶, ἐμόν κήδευμα, παῖ Μενοικέως,

85

χρησμοῦ τούτου ἐξαρτᾶται ἡ ἀπαλλαγὴ τῆς νόσου Ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει· «Εἶθε οὖν παραγένοντο Κρέων ἐπὶ τινὶ σωτηρίῳ τύχῃ λαμπρὸς, ὥσπερ ἐκ τῆς περὶ τὸ πρόσωπον καταστάσεως φαιδρός. Δεληθότως δὲ δείκνυσιν ἡμῖν τὸ σχῆμα τοῦ ὑποκριτοῦ, ὁποῖον εἰσῆλθε ».

¹ Μετεχειρίσθη τὸ ἀρσενικόν ἀντὶ τοῦ θηλυκοῦ σώτειρα, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Ἀγαμέμν. 673 «τύχῃ δὲ σωτήρ ναῦν θέλουσ' ἐφέζετο» καὶ Σοφοκλ. ἐν Φιλοκτ. 1470 «Νύμφαις ἀλίσαισιν ἐπευξάμενοι, νόστου σωτήρας ἰκέσθαι ».

² Διὰ τῆς φράσεως ταύτης περιορίζεται ἡ σημασία τῆς ἐπομένης. Συνήθως προστίθεται τὸ ὡς καὶ ἐννοεῖται τὸ ἔστι ἢ ἔξεστιν, ἂν μὴ τίθεται, ὡς παρ' Ἡροδότῃ ΙΧ, 32 «ὡς δὲ ἐπεικάσαι ἔστι, ἐς πέντε μυριάδας συλλεγῆναι εἰκάζων», Σοφοκλ. ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων 16 «χωρὸς δ' ὄδ' ἱερός, ὡς ἀπεικάσαι, βρύων ». Εἰς τὸ ἡδύς ἐννοεῖται τὸ ἡμῖν βαίνει ἢ ἔρχεται. Ἡδύς συνήθως λέγεται ἐκεῖνος, δι' ὃν τις ἡδεται· ἐνταῦθα δὲ ἐκεῖνος, ὅστις ἡδεται, ὡς παρὰ Θεοκρίτ. Ι, 95 «ἦνθέ γε μάν ἀδεῖα καὶ Ἀ Κύπρις γελώσα ».

³ Ἐκ τῆς ἡγουμένης προτά-

σεως ἐννοεῖται ἡ ὑπόθεσις, εἰ μὴ ἡδύς ἦν.

⁴ Σημαίνει, ὅτι καὶ τὸ πολυστέφανος. Οἱ ἐκ Δελφῶν αἰσίους χρησμοὺς κομίζοντες ἐπανήρχοντο ἐστεμμένοι δάφνῃ, ἥτις ἦτο προσφιλεῖς τῇ Ἀπόλλωνι. Παρὰ τοῖς τραγικοῖς τὸ πᾶν ἐν συνθέσει συχνάκις σημαίνει πληθὺν ἢ τὸν ὑπέρτατον βαθμόν, ὡς ἐν Ἡλέκτρ. 635 «θύματα πάγκαρπα», ἐν Αἴαντ. 712 «θεῶν πάνθ' ὅσα θείσμια ».

⁵ Ταχέως θὰ μάθωμεν. Ὁ ποιητὴς θέλει νὰ εἴπῃ, ἐν ξύμμετρῳ διαστήματι ἀπέχει, ὥστε κλύειν, ἀλλὰ τὰ ἐπίθετον ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ προσώπου. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Ἀντὶ τοῦ διάστημα ἀπέχει σύμμετρον, ὥστε ἀκούειν, τοῦ λόγου ἡμέτερου δηλονότι ».

⁶ Παρὰ Σοφοκλεῖ οἱ εὐγενεῖς τῶν Θεῶν ὀνομάζονται ἄνακτες, ὡς παρατηρεῖ ὁ Εὐστάθιος σελ. 1425 «παρὰ Σοφοκλεῖ γούνη Ἰοκάστη τοὺς ἐν Θεῶν εὐγενεῖς χώρας ἄνακτας λέγει ». Τὸ κήδευμα κεῖται ἀντὶ τοῦ κηδεστής, δηλ. τὸ ἀφηρημένον ἀντὶ τοῦ συγκεκριμένου, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 756 «γυναικὸς ὦν δοῦλευμα.» Αἱ πολλοὶ προσφωνήσεις ὑποδηλοῦσι τὴν μεγάλην τοῦ Οἰδίποδος χαράν.

τίν' ἡμῖν ἤκεις τοῦ θεοῦ φήμην¹ φέρων;

ΚΡΕΩΝ

ἐσθλὴν². λέγω γὰρ καὶ τὰ δύσφορ', εἰ τύχοι
κατ' ὀρθὸν ἐξελθόντα³, πάντ' ἂν εὐτυχεῖν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἔστιν δὲ ποῖον τοῦπος⁴; οὔτε γὰρ θρασὺς
90 οὔτ' οὖν προδείσας⁵ εἰμὶ τῷ γε νῦν λόγῳ.

ΚΡΕΩΝ

εἰ τῶνδε χρήζεις πλησιαζόντων κλύειν,
ἔτοιμος εἰπεῖν, εἴτε⁶ καὶ στείχειν ἔσω.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἐς πάντα αὖδα⁷. τῶνδε γὰρ πλεόν φέρω

¹ Ποῖον χρητμόν τοῦ θεοῦ ἔρ-
χεσαι κομίζων εἰς ἡμᾶς;

² Ὁ Κρέων δὲν λέγει τὸν χρη-
σμὸν, ἀλλ' ἄρχεται ἀπὸ τῶν εὐ-
φημῶν. Ἐπειδὴ ὁ Σχολιαστὴς
παραφράζει· «λέγω γὰρ πάντα
ἂν εὐτυχεῖν τὴν πόλιν, εἰ καὶ
τὰ δύσφορμα τύχοι ἂν κατ' ὀρ-
θὸν ἐξελθόντα», ὁ Heimsæth
διώρθωσεν εἰς δύσθορ'. Ὅμως
παρὰ τῷ Σχολιαστῇ ὑπάρχει καὶ
ἄλλη ἐρμηνεία. «Καὶ τὰ χαλεπὰ
εἰ τύχοι κατ' ὀρθὸν προϊόντα,
πάντα εὐτυχεῖν ἡμᾶς λέγω».
Διότι δυσχρίζομαι, ὅτι καὶ τὰ
πολύμοχθα ἔργα, ὅταν λάθωσι
καλὴν ἔχθασιν, εἶναι εὐτυχῆ. Ὁ
θεὸς ἐπιβάλλει τοῖς Θεβαίοις
δύσφορον ἔργον, ἥτοι τὴν ἐξ-
έλασιν, ἥ τὸν φόνον τοῦ φονέως
τοῦ Λαῖου, ἀλλ' ὁ χρησμὸς εἶναι
ἀγαθός, διότι οὕτω θέλει σωθῇ ἡ
πόλις.

³ Ἢ φράσις κατ' ὀρθὸν ἐ-
ξέρχεται σημαίνει, ὅτι καὶ
τὸ κατορθοῦσθαι.

⁴ Ὁ Οἰδίπους ἐπιθυμεῖ νὰ ἀ-

κούσῃ τὸ ἔπος τοῦ θεοῦ καὶ οὐχὶ
τὸν λόγον τοῦ Κρέοντος. Καὶ
ἐνταῦθα τὸ ἐπίθετον θρασὺς εἴ-
ρηται μετὰ μομφῆς, διότι τὸ
θάρρος δὲν στηρίζεται ἐπὶ τοῦ θε-
ποῦς τοῦ θεοῦ.

⁵ Δηλαδή πρὶν νὰ ἀκούσω τὸ
ἔπος τοῦ θεοῦ.

⁶ Ἢ φράσις εἶναι ἑλλειπτική,
ἡ δὲ πλήρης ἦθελεν εἶναι· εἴτε
καὶ χρήζεις στείχειν ἔσω,
ἔτοιμός εἰμι καὶ στείχειν
ἔσω.

⁷ Λέγει τὸν χρησμὸν ἐνώπιον
ὅλων. Ὁ δυστυχὴς Οἰδίπους, ὅ-
στις γινώσκει τὴν συνείδησιν αὐ-
τοῦ καθαρὰν, δὲν θέλει νὰ ἀπο-
κρύψῃ τι. Ὁ Σχολιαστὴς παρα-
τηρεῖ· «Ἀξίως τοῦ βασιλικοῦ ἡ-
θους δημοσίᾳ φράζειν κελεύει·
ἅμα μὲν ἐπεὶ μηδὲν ὑποπτεύει
περὶ αὐτοῦ, καὶ οἶται θεοφι-
λὴς εἶναι· ἅμα δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦ
ἐν μέσῳ ῥηθέντων ἀνυσθῆναι τὰ
τῆς ἀναζητήσεως. Αὖξει δὲ ὁ
ποιητὴς τὸ ὥς εὐνοϊκὸν ἦθος τοῦ
Οἰδίποδος, ὅπως αὖξοιτο τὰ τῆς

τὸ πένθος¹ ἢ καὶ τῆς ἐμῆς ψυχῆς πέρι.

ΚΡΕΩΝ

λέγοιμ' ἄν, οἷ' ἤκουσα τοῦ θεοῦ πάρα.

93

ἄνωγεν ἡμᾶς Φοῖβος ἐμφανῶς² ἀναξ

μίαςμα³ χώρας, ὡς τεθραμμένον χθονὶ

ἐν τῇδ', ἐλαύνειν μηδ' ἀνήκεστον⁴ τρέφειν.

ΟΙΔΗΠΟΥΣ.

ποίω καθαρμοῦ⁵; τίς ὁ τρόπος τῆς ξυμφορᾶς;

ΚΡΕΩΝ.

ἀνδρῆλατοῦντας⁶ ἢ φόνῳ φόνον πάλιν

100

λύοντας, ὡς τόδ'⁷ αἷμα χειμάζον πόλιν.

τραγωδίας, ὕστερον αἰτίου αὐτοῦ τῶν κακῶν ἀναφανομένου. Ἡ-πειδὴ ὁ Κρέων ὑποδεικνύει, ὅτι πρέπει νὰ ἀναγγεῖλῃ τὸν χρησμὸν κατ' ἰδίαν, ἡδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ, ὅτι γινώσκει τι περὶ τοῦ ἀληθοῦς φονέως τοῦ Λαῖου.

¹ Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως· Περὶ τῶνδε πλέον φέρω τὸ πένθος ἢ καὶ περὶ τῆς ἐμῆς ψυχῆς· διότι περισσότερον πένθω διὰ τούτους παρὰ διὰ τὴν ζωὴν μου.

² Σημαίνει σαφῶς, ὡς γίνεται ὁ δῆλον ἐκ τοῦ στίχ. 106. Συνήθως τὰ μαντεύματα τοῦ Φοῖβου δὲν ἦσαν ἐμφανῆ, ἀλλὰ λοξά, δύσκριτα καὶ διὰ τοῦτο Λοξίας ἐπωνομάζετο.

³ Εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ὁ Κρέων δὲν ὁμιλεῖ περὶ τοῦ φόνου τοῦ Λαῖου, ὅπως μὴ ποιήσῃ τὸν λόγον ἀφηματικόν, ἀλλὰ διὰ τῆς στιχομυθίας ἐπιχύσῃ ζωηρότητα.

⁴ Νὰ τὸ ἀποδιώκωμεν καὶ νὰ μὴ τὸ τρέφωμεν ἄνευ ἐξίλασμοῦ, ἄνευ καθαρμοῦ.

⁵ Τὸ πλήρες ἤθελεν εἶναι· ποίω καθαρμοῦ ἄνωγεν ἡμᾶς ἐλαύνειν; Τρόπος ἐνταῦθα σημαίνει τὴν φύσιν, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Φοίνισσι. 390 «τί τὸ στέρεσθαι πατρίδος;» ποία εἶναι ἡ φύσις τῆς δυστυχίας;

⁶ Ἡ μετοχὴ προσδιορίζει τὸ ὑποκείμενον τοῦ νοουμένου ἀπαρεμφάτου. Ἡ προσθήκη ὁμῶς αὐτοῦ ἤθελε παραγάγει πλεονασμόν, ἐλαύνειν ἀνδρῆλατοῦντας. Ὁ Κρέων ἀποκρίνεται τὸ «αὐτὸς ἀρχάς» πρὸς τὸ πρῶτον τοῦ Οἰδίποδος ἐρώτημα, πρὸς δὲ τὸ δεύτερον ἀποκρίνεται μετὰ τὴν δευτέραν τοῦ ἀνακτος ἐρώτησιν ἐν στίχ. 102.

⁷ Δηλαδή τὸ ὑπὸ τοῦ θεοῦ νοούμενον. Ἡ αἰτιατικὴ εἶναι ἀπόλυτος, ὡς Πλάτ. ἐν Πολιτ. IV, 426 C «προαγορεύουσι τοῖς πόλῃταις τὴν κατάστασιν τῆς πόλεως ὅλην μὴ κινεῖν, ὡς ἀποθανούμενον, ὅς ἂν τοῦτο δρᾷ». Τόδε αἷμα σημαίνει ὅτι καὶ ὁ φόνος.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ποίου¹ γὰρ ἀνδρὸς τήνδε μηνύει τύχην;

ΚΡΕΩΝ

ἦν ἡμῖν, ὦναξ, Λαίός ποθ' ἡγεμῶν
γῆς τῆσδε, πρὶν σὲ τήνδ' ἀπευθύνειν² πόλιν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

103 ἔξοιδ' ἀκούων³. οὐ γὰρ εἰσεῖδόν γέ πω.

ΚΡΕΩΝ

τούτου θανόντος νῦν ἐπιστέλλει⁴ σαφῶς
τοὺς αὐτοέντας⁵ χειρὶ τιμωρεῖν τινας.

¹ Εἶναι σύμπτυξις δῶμα προτάσεων· ποίου γὰρ ἀνδρὸς ἐστὶν ἢδε ἡ τύχη, ἣν μηνύει;

² Περὶ τῆς σημασίας τοῦ ῥήματος· ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Πρὸ τοῦ κυβερνᾶν σε τήνδε τὴν πόλιν. Τὸ εὐθύνειν καὶ τὸ ἀπευθύνειν ἐπὶ τῶν ὀρθουμένων λογῶν λέγεται, καὶ ἐπὶ τῶν κυβερνωμένων νεῶν· καὶ ἀπὸ τούτων κατὰ μεταφορὰν καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διοικουμένων, καθ' ὃ λέγεται ἐνταῦθα».

³ Δὲν λέγει ἀκούσας, διότι οἱ λόγοι ἐξακολουθοῦσι μέχρι τοῦ ἐνεστῶτος. Τὸ οὕτω δὲν σημαίνει ἐνταῦθα ὅχι ἀκόμη, ὡς συνήθως, ἀλλ' οὐδόλως, τὸ παράπαν οὐχί. Ἡ τοιαύτη χρῆσις εἶναι ἀρχαιοτάτη ἀπαντῶσα ἤδη παρ' Ὀμήρῳ, ὡς Ἰλιάδ. Γ, 306 «οὕτω τλήτορ» ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὀρᾶσθαι μαρνάμενον φίλον υἱόν», Μ, 270 «οὕτω πάντες ὁμοῖοι ἄνδρες· ἐν πολέμῳ», Ὀδυσσ. Ι, 102 «μὴ πῶ τις λωτοτο φαγῶν νόστοιο λάθῃται», Αἴσχ. ἐν Ἀγαμέμν. 296 «λαμπά· δ' οὐδέπω μαυρουμένη», Εὐριπίδ. ἐν Μηδ. 363 «μὴ δοκεῖτέ πω». Λέγει, ὅτι οὐδόλως εἶδε

τὸν Λαῖον, ἐν ᾧ εἶχε τοῦτον πατέρα.

⁴ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ἐντέλλεται, ὑποτίθεται».

⁵ Αὐτοέντης=αὐθέντης, ὅστις διὰ τῆς ἰδίας χειρὸς τοῦ φονεύει, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἠλέκτρ. 272 «τὸν αὐτοέντην ἡμῖν ἐν κοίτῃ πατρός· ξὺν τῇ ταλαίνῃ μητρί.» Ἐν τοῖς Ἀνεκδότοις τοῦ Becker σελ. 15, 11 λέγεται· «Σοφοκλῆς δὲ λύσας τοῦνομα αὐτοέντης εἶπεν. Ἔστι δὲ πολιτικώτερον τὸ αὐθέντης». Τὸ τιμωρεῖν ἐνταῦθα κεῖται ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ τιμωρεῖσθαι, ὡς Λυσ. 13, 42 «τιμωρεῖν Ἀγόρατον ὡς φονέα ὄντα». Ὁ Wunder θεωρῶν ἡμαρτημένην τὴν γραφὴν τῶν χειρογράφων, ἀπερ' ἔχουσι τινάς, δέχεται τὴν εἰκασίαν τοῦ Shaefer νομίζοντος, ὅτι εἶναι τινά. Τὸ τινὰς ἐτέθη, ὅπως ἐν τῇ γενικότητι αὐτοῦ ὑποδείξῃ, ὅτι οἱ φονεῖς πρέπει νὰ τιμωρῇθωσιν, εἴτε εἰς εἶναι· εἴτε πολλοί. Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία σημαίνει ὅστιςδήποτε καὶ ἂν ᾔναι, ὡς ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 289 «ὅταν ὁ κύριος παρῇ τις» καὶ ἐν Ἀντιγόν. 252 «ἄσημος οὐργάτης τις ᾔναι».

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

οἱ δ' εἰσὶ ποῦ γῆς; ποῦ τόδ' ¹ εὐρεθήσεται
ἵχνος παλαιᾶς δυστέκμαρτον ² αἰτίας;

ΚΡΕΩΝ

ἐν τῇδ' ἔφασκε γῆ· τὸ δὲ ζητούμενον
ἄλωτόν³, ἐκφεύγει δὲ τὰμελούμενον.

110

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

πότερα δ' ἐν οἴκοις ⁴ ἢ ἔν' ἀγροῖς ὁ Λαῖος
ἦ γῆς ἐπ' ἄλλης τῷδε συμπίπτει ⁵ φόνω;

¹ Κυρίως ἔπρεπε νὰ εἴπῃ· τῆς-
δε αἰτίας, ἀλλ' ὑπάρχουσι πολ-
λά παραδείγματα τοιαύτης ἐναλ-
λαγῆς ὡς Εὐριπίδ. ἐν Φοινίσσ.
1360 «Λευκοπήχεις κτύπους χε-
ροῖν», Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 1
«Ὡ κοινὸν αὐτάδελφον Ἰσμήνης
κάρα».

² Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·
«Σημαίνει δυσεύρετον. Λέγεται
ἀπὸ μεταφορᾶς τῶν κυνῶν, τῶν
τὸ ἵχνος σκοπούντων».

³ Τὸ ζητεῖν σκοπὸν ἔχει τὸ
εὐρίσκειν. Ὁ ποιητὴς ἐξακολουθεῖ
τὴν μεταφορὰν ἐκ τῶν ζῴων.
Καὶ ὁ τραγικὸς Χαιρήμων λέγει
ἐν Ἀποσπάσμ. 22 «οὐκ ἔστιν
οὐδὲν τῶν ἐν ἀνθρώποις, ὃ τι
οὐκ ἐν χρόνῳ ζητοῦσιν ἐξευρί-
σκεται» καὶ Φιλήμων 36 «πάντ'
ἔστιν ἐξευρεῖν, ἂν μὴ τὸν πόνον
φεύγῃς, ὅς πρόσσεσι τοῖς ζη-
τούμενοις».

⁴ Φαίνεται παράδοξον, ὅτι ὁ
Οἰδίπους μακρὸν χρόνον μετὰ
τῆς Ἰοκάστης συμβιώσας δὲν ἔ-
μαθε, ποῦ ἀπέθανεν ὁ Λαῖος. Τὸ
ἀπίθανον παρατηρήτας ὁ Ἀριστο-
τέλης (ἂν δηλ. τὸ χωρίον ἦναι
γνήσιον) ψέγει, ἐν Ποιητικ. κεφ.
XV «Ἄλογον δὲ μὴδὲν εἶναι ἐν

τοῖς πράγμασιν, εἰ δὲ μή, ἔξω
τῆς τραγῳδίας, οἷον τὰ ἐν Οἰδί-
ποδι τοῦ Σοφοκλέους», καὶ ἐν
κεφ. XXIV «ἀλλὰ μάλιστα μὲν
μὴδὲν ἔχειν ἄλογον, εἰ δὲ μή,
ἔξω τοῦ μυθεύματος, ὥσπερ Οἰ-
δίπους τὸ μὴ εἰδέναι πῶς ὁ Λαῖος
ἀπέθανεν, ἀλλὰ μὴ ἐν τῷ δρά-
ματι, ὥσπερ ἐν Ἠλέκτρᾳ οἱ τὰ
Πύθια ἀπαγγέλλοντες». Ὁ φόρος
ὁμῶς δὲν εἶναι πολὺ δίκαιος καὶ
πιστευόμενος, ὅτι δὲν ἐξηλθεν ἐκ τοῦ
στόματος τοῦ Ἀριστοτέλους· διότι
ὁ ποιητὴς εἶχεν ἀνάγκην, ὅπως διὰ
τὴν ἄγνοιαν τοῦ Οἰδίποδος ἐκθέσῃ
πρὸ τῶν θεατῶν τὴν ὑπόθεσιν.
Φαίνεται ὁμῶς, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ
Σοφοκλῆς παρατηρήσας, ὅτι ἡ ἄ-
γνοια τῆς τύχης τοῦ Λαῖου ἦθε-
λε εἶναι ὀλίγον ἀπίθανος καθέσ-
τε τοῦ ἄτοπον διὰ τῆς ἐξετάσεως,
ἂν καὶ αὐτοὶ οἱ Θηβαῖοι ἐγίνω-
σκον ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὸν φόνον
τοῦ Λαῖου. Δικαιολογεῖ δὲ τὴν
ἄγνοιαν ταύτην διὰ τὸν φόβον
τῆς Σφιγγός. Ἄλλως ἦτο ὅλως
φυσικὸν νὰ ζητήσῃ ἀκριβεστέρας
εἰδήσεις νῦν, ὅτε μεγίστη ἀνάγκη
παρέστη. Ὅρα Εἰσαγωγ. ἐν
σελίδ. 35.

⁵ Καὶ παρὰ τοῖς τραγικοῖς ὁ-

ΚΡΕΩΝ

113 θεωρός¹, ὡς ἔφασκεν, ἐκδημῶν, πάλιν
πρὸς οἶκον οὐκέθ' ἵκεθ', ὡς ἀπεστάλη².

ΟΙΔΗΠΟΥΣ

οὐδ' ἄγγελός τις οὐδὲ συμπράκτωρ ὁδοῦ³
κατεῖδ'⁴, ὅτου τις ἐκμαθὼν ἐχρήσατ' ἄν;

ΚΡΕΩΝ

Θνήσκουσι γάρ⁵, πλήν εἷς τις, ὃς φόβῳ φυγῶν,
ῶν εἶδε⁶, πλήν ἓν, οὐδὲν εἶχ' εἰδῶς φράσαι.

πάρχει ὁ ἱστορικός ἐνεστώ· τὰ δὲ ῥήματα φύω, τίκτω, θνήσκω, φονεύω καὶ τὰ τοιαῦτα ἀπαντῶσι συχνότερον δηλοῦντα, ὅτι ἡ παραχθεῖσα κατὰστασις διαμένει, ὡς κατωτέρω 118 «θνήσκουσι γάρ» καὶ πολλαχοῦ.

¹ Οἱ φιλόλογοι δέχονται δύο ὀνόματα θεωρός· τὸ μὲν παραγόμενον ἐκ τοῦ θεᾶσθαι σημαίνει τὸν θεατὴν, τὸ δὲ σύνθετον ὃν ἐκ τοῦ θεός καὶ ὥρα σημαίνει τὸν φροντίζοντα περὶ τῶν θεῶν κατ' ἀναλογίαν τοῦ θυρωρός, πυλωρός, σκευωρός, ὑλωρός. Θεωρός ἐνταῦθα σημαίνει τὸν πορευόμενον πρὸς τὸν θεόν, ὅπως λάβῃ χρησμόν. Ὁ Λαῖος ἀπῆλθεν εἰς τὸ μαντεῖον, ὅπως μάθῃ περὶ τῆς τύχης τοῦ ἐκτεθέντος παιδός, ὡς λέγει ὁ Εὐριπίδης ἐν Φοινίσσῃ. 36 «πρὸς δῶμα Φοίβου Λαῖος θ' οὐμός ποσις τὸν ἐκτεθέντα παῖδα μαστεύων μαθεῖν».

² Ἐνταῦθα σημαίνει ἀπῆλθεν, ἀπεδήμησεν.

³ Συμπράκτωρ ὁδοῦ εἶναι ὁ συνοδοιπόρος, ὁ ἀκόλουθος. Ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει· «οὐδὲ ἀκόλουθος, παρ' οὗ τις ἂν μάθῃ, καὶ χρήσαιτο πρὸς ζήτησιν».

⁴ Ὁ Οἰδίπῳ· ἐπιθυμεῖ νὰ μά-

θῃ, ἂν ὑπάρχῃ αὐτόπτης μάρτυς, ὅστις εἶδε ἀκριβῶς τὸν φόνον. Ὡς τὸ κατεῖδε δηλοῖ ἀκριβείαν, οὕτω καὶ τὸ ἐκμαθὼν. Τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἐκμαθὼν (τι) καὶ τοῦ ἐχρήσατο (αὐτῷ) ἐννοεῖται ἔξωθεν. Διὰ τί ὁμως μετεχειρίσθη παρφηγούμενον; Κατὰ τὸν Nauck ἀναφέρεται εἰς τὸν χρόνον, καθ' ὃν ὁ φόνος ἐγένετο.

⁵ Ὁ σύνδεσμος αἰτιολογεῖ τὴν ἄρνησιν τὴν ἐξαγομένην ἐκ τῆς προηγουμένης ἐρωτήσεως. Εἶδον μὲν οἱ ἀκόλουθοι, ἀλλὰ παρὰ τούτων δὲν ἠδύνατο νὰ μάθῃ τις, διότι ἐφονεύθησαν. Ὁ λόγος τοῦ Κρέοντος σκοπεῖ, ὅπως μὴ ὁ Οἰδίπῳς προβῇ εἰς ζήτησιν. Πρὸς δὲ ὁμιλεῖ μετὰ περιφρονήσεως περὶ τοῦ διασωθέντος, ὡς δεικνύουσιν αἱ φράσεις εἷς τις, φόβῳ φυγῶν, οὐδὲν εἶχ' εἰδῶς φράσαι.

⁶ Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως· ὃς φόβῳ φυγῶν, οὐδὲν εἶχ' εἰδῶς φράσαι, ὢν εἶδε, πλήν ἓν. Ὁ σωθεὶς ἀκόλουθος τοῦ Λαίου εἶδε μὲν, ἀλλ' οὐκ ᾔδει. Τοῦ ἀκολούθου τὸν νοῦν ὁ φόβος διετάραξεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δὲν ἔγνω ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὸν φόνον, ὅπερ ἐγένετο καθ' ὑπό-

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

τὸ ποῖον¹; ἐν γὰρ πόλλ' ἂν ἐξεύροι μαθεῖν, 120
ἀρχὴν βραχέϊαν εἰ λάβοιμεν ἐλπίδος.

ΚΡΕΩΝ

ληστὰς² ἔφασκε συντυχόντας οὐ μιᾶ
ῥώμῃ κτανεῖν νιν, ἀλλὰ σὺν πλήθει χειρῶν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

πῶς οὖν ὁ ληστής³, εἴ τι μὴ ξὺν ἀργύρῳ
ἐπράσσετ'⁴ ἐνθ' ἐνδ', ἐς τόδ' ἂν τόλμῃς ἔβη; 123

κρισιν. Διότι οὗτος συνστῶς ποιή-
σας δὲν ἠθέλησε νὰ καταδείξῃ τὸν
σωτήρα τῆς πόλεως ὡς φονέα
τοῦ Λαΐου. Περί τῆς δειλίας τοῦ-
του καὶ ὁ Σχολιαστὴς παρετή-
ρησεν. « ἄκρως δὲ ὑπέγραψε τὸ
ἥθος τῶν δειλῶν ἅμα μὲν γὰρ
ἐπαιροῦσι τὰ πεπραγμένα, ἵνα
μὴ δόξωσι διὰ δειλίαν φυγεῖν,
ἅμα δὲ καὶ ἐν παραφρονήσει ὄν-
τες τὰ βραχέα μεῖζω δοξάζουσι.
Καλῶς δὲ ὑποκονόμηται, ἵνα τέως
μὴ ἐλέγχωτο τὸ κατὰ τὸν Οἰ-
δίποδα ».

¹ Τὸ ἄρθρον ἐτέθη πρὸς δηλω-
σιν τοῦ εἰρημένου. Τὸ ἐν ἐνταῦθα
προσωποποιεῖται.

² Τὸ ψεῦδος τοῦτο ἦτο ἀναγ-
κατον οὐ μόνον τῷ ἀκολούθῳ,
ἀλλὰ καὶ τῷ ποιητῇ αὐτῷ. ὁ μὲν
ἀκόλουθος λέγων τοὺς φονεῖς τοῦ
Λαΐου πολλοὺς ἤθελε κατὰ τινα
τρόπον νὰ δικαιώσῃ τὴν αἰσχράν
αὐτοῦ φυγὴν, ὁ δὲ ποιητὴς εἶχεν
ἀνάγκην τοῦ ψεύδους, ὅπως μὴ
ἐπέλθῃ εἰς τὴν διάνοιαν τοῦ Οἰ-
δίποδος, ἥτι αὐτὸς εἶναι ὁ φο-
νεύς. Ἄν δὲ τοῦτο συνδίδαινεν, ὁ
ποιητὴς δὲν ἠδύνατο νὰ πλῆξῃ
τὸν μῦθον αὐτοῦ.

³ Ὁ Οἰδίπους μεταχειρίζεται
τὸ ὄνομα καθ' ἐνικὸν ἀριθμὸν ἐν

περιληπτικῇ σημασίᾳ, ἀλλ' ὁ θε-
ατὴς γινώσκει ἐκ τοῦ μύθου, ὅτι ὁ
λέγων ἄνευ συνειδήσεως αἰνίσ-
σεται τὴν ἀλήθειαν. Ὅρα στίχ.
231, 246 καὶ 266. Τὸ εἴ τι μὴ
συνηθέστερον λέγεται εἰ μὴ τι,
ἀλλὰ καὶ ἡ τοιαύτη χρῆσις δὲν
εἶναι σπανία, ὡς κατωτέρω ἐν
στίχ. 969 « εἴ τι μὴ τῶμ' ὀφθ' ἔ-
κατέφθιθ' » καὶ ἐν Τραχιν. 712
« εἴ τι μὴ ψευσθήσομαι γνώμης. »

⁴ Ὑποκείμενον δὲν εἶναι ὁ λη-
στής, ἀλλὰ τὸ τί, δηλ. ἂν δὲν
ἐνηργεῖτό τι ἀπὸ ἐδῶ μὲ χρήμα-
τα, ἂν δὲν ὑπῆρχε συνεννόησις
μὲ τοὺς ἐδῶ. Τὴν αὐτὴν σημα-
σίαν ἔχει τὸ ῥῆμα πράττεσθαι
καὶ παρὰ Θουκυδ. V, 83 « ὑπῆρ-
χε δὲ τι αὐτοῖς καὶ ἐκ τοῦ Ἄρ-
γους αὐτόθεν πρασσόμενον » καὶ
αὐτόθι IV, 121 « καὶ τι αὐτῷ
ἐπράσσετο εἰς τὰς πόλεις προδο-
σίας πέρι. » Οἱ τύραννοι πάντοτε
ἔχουσιν ἐν νῆπ τὴν δωροδοκίαν,
ὡς ὁ Κρέων ἐν τῇ Ἀντιγόν. 294.
Τὰ τοιαῦτα ἦσαν συνήθη ἐν τοῖς
χρόνοις τοῦ Σοφοκλέους καὶ κα-
τ' ἀναχρονισμόν μεταφέρονται εἰς
τὸν ἡρωϊκὸν αἰῶνα. Ὁ Σχολια-
στὴς εἰκάζει, ὅτι ὑπονοεῖται ὁ
Κρέων. « Τεῖναι δὲ τοῦτο εἰς Κρέ-
οντα, ὡς αὐτοῦ συνθεμένου τῷ

ΚΡΕΩΝ

δοχοῦντα ταῦτ' ἦν· Λαίου δ' ὀλωλότος
οὔδεις ἄρωγός ἐν κακοῖς¹ ἐρίγνετο.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

κακὸν δὲ ποῖον² ἐμποδών, τυραννίδος
οὕτω πεσούσης, εἶργε τοῦτ' ἐξειδέναι;

ΚΡΕΩΝ

130 ἡ ποικιλωδός³ Σφίγξ τὸ πρὸς ποσὶν σκοπεῖν
μεθέντας ἡμᾶς τὰφανῇ⁴ προσήγετο.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἀλλ' ἐξ ὑπαρχῆς αὖθις αὖτ' ἐγὼ φανῶ⁵.
ἐπαξίως γὰρ Φοῖβος, ἀξίως⁶ δὲ σὺ

τοῦ Λαίου φονεῖ διὰ τὴν βασι-
λείαν.» Ἡ ὑπόνοια αὕτη ἐνισχύ-
εται ἐκ τούτου, ὅτι ὁ Κρέων συγ-
γενής ὢν τοῦ φονευθέντος δὲν ἀ-
νεζήτησε τὸν φονέα.

¹ Πάλιν διὰ γενικῆς φράσεως
ἀποκρίνεται ὁ Κρέων. Τοῦτο ἀ-
παιτεῖ μὲν καὶ ἡ στιχομυθία,
ἀλλὰ καὶ ὁ Κρέων ἢ μᾶλλον ὁ
ποιητὴς δὲν θέλει νὰ θίξη τῆς
Σφίγγος, ὅπως μὴ διεγείρῃ ἀνά-
μνησιν τοῦ χρόνου ἐν τῇ διανοίᾳ
τοῦ Οἰδίποδος.

² Ὁ Οἰδίπους ἀπορεῖ, ὅτι ἡ-
δύνατο νὰ ὑπάρξῃ οὕτω μέγα κα-
κόν, ὥστε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἀ-
ναζήτησιν τοῦ φονέως. Ποῖον κα-
κὸν ἐμπόδιζε νὰ μάθῃτε τοῦτο,
ἀφ' οὗ τοιουτοτρόπως ἔπесен ὁ
τύραννος; Ὅρα Εἰσαγ. σελ. 35

³ Ποικίλος εἶναι ἀντίθετον τοῦ
ἀπλοῦς, ὡς Εὐριπ. ἐν Ἑλέν. 711
«ὁ θεὸς ὡς ἔφατι ποικίλον καὶ
δυστέκμαρτον». Ἐντεῦθεν ποι-
κιλωδὸς σημαίνει τὸν ἄδοντα αἰ-
νιγματωδῶς.

⁴ Ἀφανῇ ὀνομάζει τὰ κατὰ
τὸν φόνον τοῦ Λαίου. Προτιμᾶ-

ται τὸ ἐγγὺς τοῦ πόρρω, ὡς
Εὐριπ. ἐν Ῥήσ. 482 «μή νυν τὰ
πόρρω τάγγυθεν μεθεῖς σκόπει.»
Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ἡ-
νάγκαζεν ἡμᾶς ἡ Σφίγξ, μεθέν-
τας τὰ ἀφανῇ τὰ κατὰ τὸν φόνον
τοῦ βασιλέως (τοῦτο γὰρ ἀφανές),
τὸ παρὰ ποσὶ κακὸν σκοπεῖν»

⁵ Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα, ὅποτον
ἦτο ἐξ ἀρχῆς, πάλιν εἰς φῶς ἐγώ
θὰ φέρω. Λεληθότως τὸ χω-
ρίον ὑπαινίσσεται, ὅτι θέλει φα-
νερωθῇ αὐτός ὁ Οἰδίπους ὡς δρᾶ-
στης τοῦ ἐγκλήματος, ὡς πα-
ρατηρεῖ ὁ Σχολιαστὴς· «ἀναδρα-
μοῦμαι ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ πράγ-
ματος, καὶ εἰς φῶς ἄξω. Ἰσως
δὲ λεληθότως καὶ τὸ ἕτερον ἐγ-
κεῖται ἐν τῇ, ἐγὼ φανῶ, ὅπερ οὐ
φησὶ μὲν ὁ Οἰδίπους, μανθάνει δὲ
ὁ ἀκροατής.» Ἐνταῦθα ὁ ἥρωες τοῦ
δράματος ὑπισχνεῖται, ὅτι τὴν ἀ-
νακάλυψιν τοῦ φονέως, ἥτις εἶναι
ὑπόθεσις τῆς τραγῳδίας, θέτει
σκοπὸν τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ.

⁶ Ἐν τῇ ἀναφορᾷ συνήθως
ἐπαναλαμβάνεται ἡ αὐτὴ λέξις,
ἀλλ' οὐχὶ σπανίως ἀντὶ ταύτης

πρὸς¹ τοῦ θανόντος τήνδ' ἔθεσθ' ἐπιστροφήν·
 ὥστ' ἐνδίκως ὄψεσθε καμὲ σύμμαχον,
 γῇ τῇδε τιμωροῦντα τῷ θεῷ θ' ἅμα.
 ὑπὲρ γὰρ οὐχί² τῶν ἀπωτέρω φίλων,
 ἀλλ' αὐτὸς αὐτοῦ³ τοῦτ' ἀποσκεδῶ μύσος.

133

τίθεται καὶ συνώνυμος, ὡς Σοφ. ἐν Ἀντιγόν. 898 « φίλη μὲν πατρί, προσφιλὴς δὲ σοί » καὶ ἐν Ἡλέκτρ. 267 « ὅταν θρόνοις Αἴγισθον ἐνθακοῦντ' ἴδω τοῖσιν πατράσοις, εἰσίδω δ' ἐσθήματα. »

¹ Ἡ πρὸς ἐνταῦθα ἔχει τὴν σημασίαν τῆς ὑπέρ, ὡς Πλάτ. ἐν Πρωταγόρ. 336 Δ « Καλλίας μοι δοκεῖ πρὸς Πρωταγόρου εἶναι », κατωτέρω 1434 « πρὸς σοῦ γὰρ οὐδ' ἐμοῦ φράσω ». Ἀντί τῆς φράσεως, τήνδ' ἔθεσθ' ἐπιστροφήν, εὐρηται καὶ ἡ γραφή τήνδε θεσπίζει γράφην, ἀλλ' αὐτὴ δὲν ἐπιδοκιμάζεται ὑπὸ τῶν ἐκδοτῶν. Ἡ ἐπιστροφή ἐρμηνεύεται ὡς φροντίς, μέριμνα, ἀλλ' ἡ λέξις διατηρεῖ καὶ τὴν ἀρχαϊκὴν αὐτῆς σημασίαν, δηλ. σημαίνει στροφήν πρὸς τὰ ὀπίσω, ἥτοι εἰς τὸν φόνον τοῦ Λαΐου. Πολλὰκις οἱ τραγικοὶ ἀναλύουσι ῥήματα διὰ τοῦ ἔχειν, ἔσχειν, νέμειν, τίθεσθαι, τρέφειν καὶ τῶν συζήτων ὀνομάτων, ὡς πρόνοιαν, λησμοσύναν, συγγνωμοσύνην καὶ τῶν τοιούτων. Ποιοῦσι δὲ τοῦτο, ὅπως ἐξάρασι τὴν ἐννοίαν τοῦ ῥήματος.

² Ἀντι νὰ εἴπη οὐ γὰρ ὑπέρ, ἀλλ' ἔθηκε τὴν ἄρνησιν πρὸς τῆς ἐξαιρομένης φράσεως διὰ τῆς ἀντιθέσεως, ὡς ἐν Τραχιν. 44 « χρόνον γὰρ οὐχί βαιόν, ἀλλ' ἤδη δέκα μῆνας πρὸς ἄλλοις πέντ' ἀκήρυκτος μένει. » Διὰ τῆς φράσεως ἀπωτέρω φίλων ἐννοεῖ

τὸν Λαΐον, ὅστις κατεῖχε τὸ σκήπτρον τῶν Θηβῶν, ἀλλ' ὃν δὲν ἐγίνωσκεν ὡς πατέρα. Ἀγνοῶν δὲ ὁ Οἰδίπους ὀνομάζει ἀπωτέρω φίλον ἐκεῖνον, ὃν εἶχε πατέρα. Μετὰ ὑπαινιγμοῦ λέγει ὁ ποιητὴς ταῦτα, ὡς καὶ ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ. « Οὐ μόνον ὑπὲρ τοῦ ἀνηρημένου βασιλέως ἄξιον ποιήσασθαι τὴν ἀναζήτησιν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ ἐμοῦ. Ὁ γὰρ ἐκείνῳ ἐπιχειρήσας, ἴτω καμὲ ἐπιβουλεύσει. Πεπλεγίσταται δὲ πάλιν ὁ λόγος, καὶ τὴν ἀληθειαν αἰνίττεται τῷ θεάτρῳ, ὅτι αὐτὸς δράσας τὸν φόνον ὁ Οἰδίπους, καὶ ἑαυτὸν τιμωρήσεται. »

³ Ἐπρεπε νὰ μεταχειρισθῇ τὸ πρῶτον πρόσωπον τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας οἱ ἀρχατοὶ ὁμῶς, μάλιστα δὲ οἱ τραγικοὶ, μεταχειρίζονται τὸ τρίτον πρόσωπον ἀντὶ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου, ὡς Πλάτ. ἐν Πρωταγόρ. 312 Α « τὸ δὲ οὐκ ἂν αἰσχύνοιο εἰς τοὺς Ἕλληνας αὐτὸν σοφιστὴν παρέχων; » Δημοσθ. Ὀλυνθ. σελ. 9, 13 « τῶν πραγμάτων ὑμῖν ἐκείνων αὐτοῖς ἀντιληπτέον ἐστίν, εἴπερ ὑπὲρ σωτηρίας αὐτῶν φροντίζετε », Σοφοκλ. ἐν Ἡλέκτρ. 283 καὶ ἐν Αἴαντ. 1132. Ἡ γενικὴ ἑαυτοῦ κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον συντάσσεται μετὰ τῆς ἐννοουμένης ὑπέρ, ἀληθῶς δὲ μετὰ τοῦ ἀποσκεδῶ, δηλ. σκεδῶ ἀπ' ἑμαυτοῦ. Μύσος λέγεται ἐκεῖνη, πρὸς ὃ μύομεν ἢ μύον-

- 140 ὅστις γὰρ ἦν ἐκεῖνον ὁ κτανὼν, τάχ' ἂν
 κάμ' ἂν' τοιαύτῃ χειρὶ τιμωρεῖν θέλοι·
 κείνῳ προσαρχῶν³ οὖν ἐμαυτὸν ὠφελῶ.
 ἀλλ' ὥς τάχιστα, παῖδες, ὑμεῖς μὲν βάρων³
 ἴστασθε, τούσδ' ἄραντες ἰκτῆρας κλάδους⁴·
 ἄλλος⁵ δὲ Κάδμου λαὸν ᾧδ' ἀθροίζετω,
 143 ὥς πᾶν ἐμοῦ δράσοντος· ἡ γὰρ εὐτυχεῖς
 σὺν τῷ θεῷ⁶ φανούμεθ' ἡ πεπτωχότες.

τες ἐκφεύγομεν, τροπικῶς δὲ καὶ πᾶν τὸ ἀποστροφῆς ἄξιον. Γράφεται ἐνίοτε καὶ μῦθος, ἀλλ' ἡ τοιαύτη γραφὴ εἶναι ἡμαρτημένη· διότι τὸ ὑ εἶναι πάντοτε βραχὺ ἐν ταύτῃ τῇ λέξει.

¹ Ἡ ἐπανάληψις τοῦ ἂν ἀπαντᾷ οὐχὶ σπανίως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἐνίοτε δ' εὐρηται καὶ τρίς. Ἐνταῦθα ὑποδεικνύει, ὅτι τὸ τάχα σημαίνει ἴσως καὶ οὐχὶ ταχέως, ὡς ἐν στίχ. 523 «τάχ' ἂν ὀργῇ βιασθὲν μᾶλλον ἢ γνώμῃ φρενῶν». Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Τοιαύτη τόλμη χειρὸς, τοιοῦτον φόνον.» Τὸ τιμωρεῖν ἐνταῦθα δὲν σημαίνει βοηθεῖν, ἀλλὰ βλάπτειν, φονεύειν. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τοιαύτη σημασία τοῦ ῥήματος εἶναι ἐξητημένη, εἰκάζουσιν, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ πημᾶινειν. Καὶ ἐνταῦθα, ὡς καὶ ἐν στίχ. 124 ὁ Οἰδίπους ἄρχεται ὑποπτεύων, ὅτι ἐν Θήβαις ὑπάρχει πολιτικὸν πρόσωπον δυσηρεστημένον ἢ φιλοδόξους σκοποῦς ἔχον.

² Εἰς ἐκεῖνον προσφέρων ἱκανοποίησιν ὠφελῶ τὸν αὐτόν μου.

³ Ἀντὶ νὰ εἴπῃ ἐκ βάρων, ἀλλ' ἡ παράλειψις τῆς προθέσεως γίνεται καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς κατωτέρω 152 «τίς ποτε τὰς πολυ-

χρύσου Πυθῶνος ἀγλαὰς ἔδρας Θήβας;», 1035 «δεινόν γ' ὄνειδος σπαργάνων ἀνείλομένη», ἐν Φιλοκτῆτι. 613.

⁴ Τοὺς ἱκετευτικούς κλάδους εἶχον καταθέσει, ὡς ἐν στίχ. 4 εἴρηται.

⁵ Ἐννοεῖ ἐκ τῶν ἀκολουθῶν τινά. Λαὸς δὲ ἐνταῦθα εἶναι οἱ γέροντες τῶν Θηβῶν. Διὰ τῆς φράσεως ταύτης προπαρασκευάζεται τὴν εἴσοδον τοῦ χοροῦ, ὡς παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστὴς· «Πιθανὴ ἡ εἴσοδος τοῦ χοροῦ. Σκέπτεσθαι γὰρ φησι δεῖν μετὰ τοῦ δήμου περὶ τῶν πρακτέων».

⁶ Μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ, ἤτοι τοῦ Ἀπόλλωνος. Τὸ φαίνεσθαι συντασσόμενον πρὸς μετοχὴν σημαίνει φανερόν εἶναι, ὡς Θουκυδ. Ι. 2 «φαίνεται γὰρ ἡ νῦν Ἑλλάς καλουμένη οὐ πάλαι βεβαίως οἰκουμένη». Πεπτωχότες ἐνταῦθα ἔχει τὴν ἀντίθετον σημασίαν τοῦ εὐτυχεῖς. Τῷ γινώσκοντι ὅμως τὸν μῦθον ἔχει ἄλλην σημασίαν. Ὁ Οἰδίπους μετὰ τοῦ Κρέοντος, ὡς φαίνεται, εἰσῆλθεν εἰς τὰ ἀνάκτορα· διότι ἐν στίχῳ 288 ὑποτίθεται μετὰ τούτων διάλογος.

ΙΕΡΕΥΣ

ὦ παῖδες, ἰστώμεσθα¹· τῶνδε γὰρ χάριν
καὶ δεῦρ²· ἔβημεν, ὦν ὁδ' ἐξαγγέλλεται.
Φοῖβος³ δ' ὁ πέμψας τάσδε μαντείας ἅμα
σωτήρ θ' ἵκοιτο καὶ νόσου παυστήριος⁴.

180

ΧΟΡΟΣ

Στροφὴ α'.

ὦ Διὸς ἄδυεπὲς φάτι⁵, τίς ποτε τὰς πολυχρύσου⁶

¹ Ἐν στίχ. 32 εἴρηται, ὅτι οἱ παῖδες ἐκάθηντο. Νῦν ὁ ἱερεὺς τοῦ Διὸς παρακελεύεται τούτους, ὅπως ἐγερθῶσιν.

² Διότι καὶ ἡμεῖς ἤλθομεν ἐνταῦθα χάριν τούτων, ἅπερ οὗτος ὑπισχνέται. Τὸ ἐξαγγέλλομαι ἐνταῦθα σημαίνει ὑπισχνοῦμαι, ἐν τοιαύτῃ δὲ σημασίᾳ τίθεται συνηθέστερον τὸ ἐπαγγέλλομαι· εὐρηται δὲ καὶ τὸ ἀπλοῦν ἀγγέλλομαι ἐν Ἀλάντι 1376.

³ Ὁ Ἀπόλλων ἐλατρεύετο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ὡς Σωτήρ, ἐπικούριος, ἀλεξίκακος, βοηθόμορος, βοηθός, ἀποτρόπαιος, καθάρσιος, ἀκέστωρ, ἀκέσιος.

⁴ Καὶ ἐν τῇ Ἰλιάδι Α 315 οἱ Ἀχαιοὶ τῷ Ἀπόλλωνι εὐχονται πρὸς παῦσιν τοῦ λοιμοῦ. Ὁ ἱερεὺς μετὰ τῶν ἰκετευόντων ἐξέρχεται δεξιᾷ τῷ θεατῇ, διότι ἡ θύρα ἢ ἐνταῦθα κειμένη ἄγει εἰς τὴν πόλιν. Ἀφ' οὗ δ' ἐκενώθη ἡ σκηνή, εἰσέρχονται γέροντες Θεβαῖται, οἵτινες ἀντιπροσωπεύουσι τὸν λαόν, ὡς γίνεται ὀφθαλμὸν ἐν στίχ. 144.

⁵ Φήμη καὶ φάτις λέγεται ὁ χρησμός, ὡς ἐν στίχ. 43 «εἴτε τοῦ θεῶν φήμην ἀκούσας εἴτ' ἀπ' ἀνδρὸς οἴσθ' αὐτοῦ» καὶ 310. Ὁ Σοφοκλῆς ἠδύνατο νὰ εἴπῃ καὶ ἀεῖτα φάτι, ἀλλ' οἱ ποιεῖται προ-

τιμῶσι τοὺς τοιοῦτους πλεονασμούς, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἰππολύτ. 1425 «ἄζυγες γάμων», ἐν Ἀδρυμάχ. 612 «τέκνων ἄπαιδες». Τοιαῦτα εἶναι καὶ τὰ ἄσκειος ἄσπίδων, ἄλυπος ἄτης, κακῶν ἄνατος, ἀλαμπές ἡλίου καὶ τὰ τοιαῦτα ὀνομάζει δὲ τὸν χρησμὸν ἡδύν, διότι καὶ ὁ Κρέων εἶπεν αὐτὸν ἐσθλὸν ἐν στίχ. 88 καὶ ὁ χορὸς προσδοκᾷ παρὰ τούτου τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς νόσου· καὶ διὰ τοῦτο ἐν στίχ. 158 λέγει, ὦ χρυσεὺς τέκνον· Ἐλπίδος. Ὁ χρησμὸς λέγεται τοῦ Διὸς καὶ οὐχὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, διότι οὗτος ἐμάντευε τοῖς ἀνθρώποις κατ' ἐντολὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Ὅμηρ. Ὑμν. εἰς Ἀπόλλ. Δήλ. 132 «χρήσω δ' ἀνθρώποισι· Διὸς νημερτέα βουλὴν», Σοφοκλ. ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 623 «εἰ Ζεὺς ἔτι Ζεὺς χά' Διὸς Φοῖβος σαφής» καὶ ἐν Ἀλάντι. 187. Ὁ Σχολιαστὴς λέγει· «Ὅτι μὲν γὰρ πάρεστι λόγιον ἀπὸ τῆς Πυθῶνος, ἀκηκόασιν· τὸ δὲ ῥητὸν αὐτὸ ζητοῦσιν».

⁶ Πυθὼν καὶ Πυθὴ λέγεται ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἦτο τὸ μαντεῖον τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, Δελφοὶ δὲ ἡ πόλις, Ἡρόδοτ. Ι, 34. Τὸ μαντεῖον καὶ ἐν τῷ ὁμηρικῷ αἰῶνι ἦτο πολυθρόνητον διὰ τοὺς θε-

Πυθῶνος ἀγλαὰς ἔβας¹

Θήβας; ἐκτέταμαι² φοβεράν φρένα, δείματι πάλλων³, *καί μιν*
 ἰήιε⁴ Δάλιε Παιάν,

133 ἀμφὶ σοὶ ἀζόμενος⁵, τί μοι ἦ νέον⁶

σαυροῦς αὐτοῦ, Ἰλιάδ. I. 404.
 Καὶ ἐνταῦθα τὸ πλήρες ἤθελεν
 εἶναι ἀπὸ πολυχρύσου Πυ-
 θῶνος, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν
 142.

¹ Τὸ ῥῆμα τοῦτο ὑποδεικνύει,
 ὅτι ὁ ποιητὴς ἐπροσωποίησε τὴν
 φάτιν, ὡς καὶ μετ' ὀλίγον λέγει,
 ἄμβροτε φάμα. Ὡ γλυκύλογε χρη-
 σμέ, τίς τέλος πάντων ἐκ τοῦ
 πλουσίου μαντείου τῶν Δελφῶν
 ἦλθες εἰς τὰς λαμπράς Θήβας.

² Ὁ Τρικλίνιος ἐρμηνεύει·
 «Ἀντὶ τοῦ ἐκπέπληγμαι, παρ' ὅ-
 σον οἱ ἐκπλαγέντες ἔκτασιν σώ-
 ματος καὶ ἀκίνησίαν, ἐν ὅσῳ χρώ-
 νῳ ἐκπλήττονται, πάσχουσιν». *Ε*
 Σημαίνει ὅμως εἶμαι ἀνυπόμο-
 νος. Τὸ ἐπίθετον φοβερός ἔχει
 μὲν ἐνεργητικὴν διάθεσιν, ἥτοι
 δηλοῖ τὸ ἐμποιοῦν ἄλλοις φόβον,
 ἔχει δὲ καὶ παθητικὴν, ἥτοι ση-
 μαίνει τὸ περιδεῆς, τὸ δειλόν, ὡς
 ἐνταῦθα καὶ παρὰ Θουκυδ. IV,
 128 «οἷα ἐν νυκτερινῇ καὶ φο-
 βερᾷ ἀναχωρήσει εἰκὸς ἦν ξυμ-
 βῆναι,» ὅρα καὶ Πλάτ. ἐν Θεάγ.
 127 B.

³ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·
 «ἀντὶ τοῦ παλλόμενος φόβῳ,
 ἀγωνιῶν».

⁴ Τὸ ἐπίθετον τοῦτο τοῦ Ἀ-
 πόλλωνος ἄλλοι μὲν παράγουσιν
 ἐκ τοῦ ἰάομαι, δηλ. ὁ ἰώμενος,
 ὁ θεραπεύων, ἄλλοι δὲ γράφον-
 τες ἰήιος παράγουσιν ἐκ τοῦ ἰή-
 μι, δηλ. τοξότης. Πιθανώτερον
 ὅμως ἐκ τῆς ἐπιφωνήσεως ἰή ἰή
 Ἀθήν. VIII, 363 «διὸ καὶ τὸ

δαιμόνιον ἴλεον ἡξίουον γίνεσθαι
 ἐπιφωνοῦντες ἰή ἰή.» Κατ' ἀνα-
 λογίαν καὶ ὁ Διόνυσος ἐπωνομά-
 ζετο εὔιος ἐκ τοῦ εὐί, ὡς λέγει
 ὁ Σχολιαστὴς· «Ἐπὶ δὲ τῶν
 παιάνων λέγεται τὸ ἰήιος, ἐπεὶ
 τοιοῦτῳ μέλει ἥδον τοὺς παιᾶ-
 νας. Ἐπεὶ δὲ πρὸς τὸν Ἀπόλλω-
 να ἥδοντο οἱ παιᾶνες, ἐλέγετο
 καὶ ὁ Ἀπόλλων ἰήιος, ὡς ὑπὸ
 τοιοῦτου μέλους ὑμνοῦμενος, ὡς-
 περ εὔιος ὁ Διόνυσος. Καὶ ἐπὶ
 τοῦ παιᾶνος τὸ αὐτὸ τοῦτο συμ-
 βαίνει. Λέγεται γὰρ παιάν ὁ εἰς
 τὸν Ἀπόλλωνα ὕμνος καὶ ἀπὸ
 τούτου καὶ ὁ Ἀπόλλων, καθ' ὃ
 καὶ ἐνταῦθα». Ἐν τῷ ὁμηρικῷ
 ὕμνῳ εἰς Ἀπόλλωνα λέγεται Ἰη-
 πα ἰήων στίχ. 272. Ὁ Ἀπόλ-
 λων ἐπωνομάζεται Δάλιος, ἥτοι
 Δήλιος ὡς ἐν Δήλῳ γεννηθεὶς.

⁵ Τὸ ἀζόμενος ἐνταῦθα σημαί-
 νει εὐλαβούμενος, φοβούμε-
 νος, Ἰλιάδ. Ξ 261 «ἄξετο
 γάρ, μὴ νυκτὶ θεῶν ἀποθούμια ἔρ-
 δοι.» Ἡ δὲ ἀμφὶ μετὰ δοτικῆς
 δηλοῖ τὸ πρόσωπον, ὅπερ διεγεί-
 ρει τὸν φόβον, ὡς ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ
 Κολων. 492 «ἄλλως δὲ δειμαί-
 νοιμ' ἂν ἀμφὶ σοί». Ὁ χορὸς ἐλ-
 πίζει μὲν, ἀλλὰ καὶ φοβεῖται. Ἡ
 ἐπομένη φράσις εἶναι πλαγία ἐ-
 ρώτησις ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ ἀ-
 ζόμενος.

⁶ Συνήθως τὸ νέον λαμβάνεται
 ἐπιρρηματικῶς, ὡς ἐν Οἰδίπ. ἐπὶ
 Κολων. 1775 «τῷ κατὰ γῆς, ὅς
 νέον ἔρρει.» Ὁ Dindorf ὅμως οὐ-
 χὶ ἀτόπως θεωρεῖ τοῦτο ἐπιθε-

ἢ περιτελλομέναις ὥραις¹ πάλιν

ἐξανύσεις χρέος². καθύπευ

εἰπέ μοι, ὦ χρυσέας τέκνον' Ἐλπίδος³, ἄμβροτε Φάμα.

Ἀντιστροφά α'

πρῶτα σέ κεκλόμενος⁴, θύγατερ Διός, ἄμβροτ' Ἀθάνα,

γαιάοχόν⁵ τ' ἀδελφεάν

Ἄρτεμιν, ἄκυκλόεντ'⁶ ἀγορᾶς θρόνον εὐκλέα θάσσει,

160

τον, ἂν καὶ ἀντιτίθεται πρὸς τὸ πάλιν. Ὁ δὲ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Τί μοι ἦ νῦν ἢ μετὰ χρόνον ἀνύσεις;» Ἡ διαζευξίς γίνεται μεταξὺ τοῦ νέου καὶ πάλιν, ὡς γίνεται ὅλον ἐκ τῆς ἐννοίας. Εἶμαι ἀνυπόμονος ἐν τῇ ψυχῇ μου, ἀγωνιῶν, ἵησε Δῆλιε Ἀπόλλων, φοβούμενος διὰ σέ, διότι δὲν γνωρίζω, τί ἢ νέον καθήκον ἢ μετὰ παρέλευσιν χρόνου πάλιν ἐπαναλαμβάνομενον θά μοι ἐπιβάλῃς νὰ ἐκτελέσω. Ὁ χορὸς δὲν γινώσκει, τί εἴδους θυσίαν θὰ ἀπαιτήσῃ ὁ Ἀπόλλων, ἐξ ἐκείνων, ἃς γινώσκει, ἢ θὰ ἐπινοήσῃ ἄλλην νέαν.

¹ Ἡ φράσις ἐγένετο κατὰ μέμνησιν τῆς ὁμηρικῆς, περιτελλομένων ἢ περιπλομένων ἐνιαυτῶν.

² Χρέος εἶναι πράξις ἀναγκαία, τὸ καθήκον, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἡλέκτρ. 74 «σοὶ δ' ἤδη, γέρον, τὸ σὸν μελέσθω βάντι φρουρῆσαι χρέος.»

³ Ὀνομάζει τὸν χρησμὸν τέκνον τῆς Ἐλπίδος, διότι οἱ αἰτοῦντες χρησμὸν ἐλπίζουσιν, ὡς λέγει ὁ Σχολιαστὴς· «παρ' ὅσον ἐν ἐλπίδι τινὲς γενόμενοι χρησμοὺς αἰτοῦσιν ἀπὸ τοῦ θεοῦ.» Ἡ φήμη ἐνταῦθα προσωποποιεῖται, ὡς ἐν Ἡλέκτρ. 1066 «ὦ χθονία φάμα, κατὰ μοι βόασεν ὅπα τοῖς ἔνερθ'

Ἀτρεΐδαις», Ἡσιόδ. ἐν Ἔργ. 763. Ὀνομάζεται ἡ φήμη ἄμβροτος, διότι εἶδεται ὑπὸ τοῦ Φοῖβου.

⁴ Ἐπειδὴ τὸ ῥήμα, εἰς ὃ ἡ μετοχή ἀποδίδεται, εἶναι τὸ προφανητέ μοι, ἔπρεπε νὰ ᾔηται κεκλόμενῳ. Ἐθηκε δὲ ὀνομαστικὴν, ὡσεὶ εἶπετο ἡ φράσις, λίσσομαι φανῆναι. Ὡς νῦν ἔχει ἡ ὀνομαστικὴ, εἶναι ἀπόλυτος, ὡς Πλάτ. ἐν Νόμ. 686 Δ «ἀποβλέψας πρὸς τοῦτον τὸν στόλον, ἔδοξε μοι πάγκαλος εἶναι» καὶ 769 C «θνητὸς ὢν ... μικρὸν τινα χρόνον αὐτῷ πόνος παραμένει», Εὐριπ. ἐν Ἰφιγέν. ἐν Ταύρ. 947 καὶ Ἰλιάδ. Z 510 «ὃ δ' ἀγλαΐηφι πεποιθὼς, ῥίμφ' ἔγοῦνα φέρει.»

⁵ Γαιήοχος συνήθως λέγεται ὁ Ποσειδῶν καὶ παρ' Αἰσχύλῳ ὁ Ζεὺς, ἐν Ἰκέτισ. 784 «γαιάοχε παγκρατὲς Ζεῦ.» Ἐνταῦθα ἐπειδὴ ὁ ποιητὴς διὰ τῆς γῆς ἐννοεῖ χώραν, ὀνομάζει τὴν Ἄρτεμιν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Σχολιαστὴς λέγει· «γαιάοχον ἀντὶ τοῦ πολιοῦχον, ὥστε τὴν γῆν ἀντὶ τῆς πόλεως εἴληφεν.» Διὰ δὲ συχνάκις οἱ μάλιστα τιμώμενοι τῶν θεῶν καλοῦνται πολιοῦχοι ἢ πολισσοῦχοι.

⁶ Ζητεῖται, διὰ τί ὁ θρόνος ὀνομάζεται κυκλόεις. Ὁ μὲν Σχολιαστὴς λέγει, διότι «ἡ θεὸς

καὶ Φοῖβον ἑκατόβλον, ἰώ,

τρισσοὶ¹ ἀλεξίμοροι προφάνητέ μοι,

ἢ ποτε καὶ προτέρας ἄτας² ὑπερ--*πρεμειμένην*
ορνυμένας πόλει

αὕτη ἐν ταῖς ἀγοραῖς εἰλεῖται.»

Ῥορθότερον ὅμως ὁ Εὐστάθιος ἐξηγεῖ τὸ ἐπίθετον ἐκ τοῦ στρογγύλου σχήματος τῆς ἀγορᾶς, Εὐστάθ. εἰς Ἰλιάδ. σελ. 1335, 60

«ὁ τόπος τοῦ δικαστηρίου κύκλος διὰ τὸ πολυχώρητον τοῦ τοιοῦτου σχήματος· ὅθεν καὶ Σοφοκλῆς κυκλόντα θρόνον ἀγορᾶς λέγει.» Ἡ ἐρμηνεία αὕτη ἐνισχύεται καὶ ἐκ τοῦ Ὀμήρου λέγοντος ἐν Ἰλιάδ. Σ 504 «οἱ δὲ γέροντες εἶατ' ἐπὶ ξυστοῖσι λίθοις ἱερῶ ἐνὶ κύκλῳ.» Καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐν Ὀρέστ. 919 λέγει· «κ' ἀγορᾶς κύκλον.» Κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ταύτην ἡ φράσις ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν· ἢ εὐκλεᾶ θρόνον ἐν κυκλοέσσει ἀγορᾶς θάσσει. Ἄλλοι ὅμως λέγουσιν, ὅτι κυκλῶς δὲν σημαίνει τὸν κυκλῶδη, ἀλλὰ τὸν πολλοὺς κύκλους ἔχοντα, ὡς τὸ ἀστερόεις σημαίνει τὸν ἔχοντα πολλοὺς ἀστέρας. Τὸ δὲ εὐκλέα ἐγένετο κατὰ συγκοπὴν ἀντὶ εὐκλεᾶς, ὡς καὶ τὰ ὑπερδέα, ἀκλέα, δυσκλέα, Ἰλιάδ. Ρ 330 «καὶ ὑπερδέα δῆμον ἔχοντας», Πίνδ. ἐν Νερμ. V. 15 «πῶς δὴ λίπον εὐκλέα νᾶσον.» Ὁ Σοφοκλῆς ὠνόμασε τὸν θρόνον τῆς Ἀρτέμιδος εὐκλεῆ ἵσως ἀπιδῶν εἰς τοῦτο, ὅτι ἡ ἐν Βοιωτίᾳ θεὰ ἐλατρεύετο ὡς Εὐκλεῆς, Πλούταρχ. ἐν βίῳ Ἀριστείδ. κεφ. 20 «Ἐθαψαν ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Εὐκλείας Ἀρτέμιδος ... βωμὸς γὰρ αὐτῇ καὶ ἀγαλμα παρὰ πᾶσαν ἀγορὰν ἵδρυται, καὶ προθύουσιν αἱ τε

γαμούμεναι καὶ γαμοῦντες» καὶ Πausan. IX, 17 «τοῦ ναοῦ δὲ τῆς Εὐκλείας· Ἀρτέμιδος λέων ἐστὶν ἔμπροσθεν, λίθου πεποιημένος.»

¹ Ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ Schneidewin, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι συνήθως ἐπεκαλοῦντο τρεῖς θεοὺς οὐ μόνον ἐν ταῖς εὐχαῖς, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς ὅρκοις. Παρ' Ὀμήρῳ συχνάκις εὐρίσκομεν τὴν ἐπικλησιν· αἱ γὰρ Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίῃ καὶ Ἀπολλων, Δημοσθέν. κατὰ Μειδ. 578 «ἐμοὶ μὲν, νῆ τὸν Δία, καὶ τὸν Ἀπόλλων, καὶ τὴν Ἀθηνᾶν.» Τὸ ἰὼ εἶναι προσφώνημα ἢ ἐπιβόημα ἰσοδυναμοῦν πρὸς τὸ ἔ! ἀκούεις. Κατὰ πρῶτον παρακαλῶν σε, θύγατερ τοῦ Διός, ἀθάνατη Ἀθηνᾶ, καὶ τὴν πολιούχον ἀδελφὴν Ἀρτεμιν, ἡ ὅποια κάθηται ἐπὶ ἐνδόξῳ θρόνῳ ἐν τῇ κυκλωτέρῃ ἀγορᾷ, καὶ τὸν Ἀπόλλωνα τὸν μακρόθεν ῥίπτοντα τὰ βέλη, ἔ, οἱ τρεῖς ἱκετεύω νὰ φανερωθῇτε πρὸς ἀπόκρισιν τοῦ θαυάτου.

² Ἐννοεῖ τὴν Σφίγγα, ἥτις ἔδλαπτε τοὺς Θηβαίους. Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν ἄτας ὑπερ. Ὁρθῶς δ' ὁ Musgrave συνδέει τὴν πρόθεσιν μετὰ τῆς μετοχῆς, ὑπερорνυμένας, ἂν καὶ τὸ σύνθετον τοῦτο ῥῆμα δὲν ἀπαντᾷ ἀλλαχοῦ· διότι ὁ ποιητὴς εἰκονίζει τὴν ἄτην ὡς ἐξηγεμένην καὶ ἰσαμένην ἄνωθεν τῆς πόλεως.

ἡνύσατ' ἐκτοπίαν¹ φλόγα πῆματος, ἔλθετε² καὶ νῦν.

Στροφή 6'

ὦ πόποι³, ἀνάριθμα γὰρ φέρω

πήματα· νοσεῖ δέ μοι πρόπας

στόλος⁴, οὐδ' ἐνὶ φροντίδος ἔγχος⁵,

ὦ τις ἀλέξεται⁶· οὔτε γὰρ ἔχγονα

170

¹ Τὸ ἐπιθετον ληπτέον κατηγορηματικῶς, δηλ. ἐποιήσατε, ὥστε τὴν φλόγα γενέσθαι ἐκτοπίαν. «Ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει· «ἔχον ἐποιήσατε ἐκτετοπιτμένην, τουτέστιν ἐξετοπίσατε, ὑπερόριον ἐποιήσατε.» Τολμηρῶς τὴν ἐκ τῆς Σφιγγὸς ψθορὰν παρβάλλει πρὸς φλόγα, ἀλλὰ παρπλήσιον ἐποίησε καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰπὼν ἐν στίχ. 27 περὶ τοῦ λοιμοῦ «ἐν δ' ὁ πυρφόρος θεὸς σκήψας ἐλαύνει.» Ὁ Σχολιαστής λέγει· «περιφραστικῶς τὴν πημονὴν τὴν διάπυρον.»

² Ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἀπόδοσις, ὡς γίνεται παρ' Ὀμήρῳ ἐν ταῖς εὐχαῖς, Ἰλιάδ. Ε 115 «κλυθεῖ μευ, αἰγιόχοιο Διὸς τέκος, Ἀτρυτώνη, εἴ ποτέ μοι καὶ πατρὶ φίλα φρονέουσα παρέστης· δητὶ ἐν πολέμῳ, νῦν αὖτ' ἐμὲ φίλαι», Ἀριστοφάν. ἐν Θεσμοφορ. 1155 «μόλετον, ἔλθετον, εἴ καὶ πρότερόν ποτ' ἐπηκόω ἤλθετον, ἔλθετε νῦν ἀφίκεσθ', ἱκετεύομεν, ἐνθάδε χημῖν.» Ἄλλοι ὁμως στίζοντες διὰ τελείας στιγμῆς καθαιροῦσι τὴν ἐπανάληψιν. Ἡ ἐννοια τῆς τελευταίας περιόδου εἶναι ἡδε· ἂν καμμίαν φορὰν καὶ ὅτε ἡ προτέρα δυστυχία ἡγέρθη κατὰ τῆς πόλεως κατωρθώσατε νὰ ἀπομακρυνθῇ ἡ δεινή συμφορά, καὶ τώρα ἔλθετε ἐπίκουροι.

³ Ἐν τῇ δευτέρᾳ στροφῇ ὁ

χορὸς αἰτιολογεῖ τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς ἐπίκλησιν εἰκονίζων διὰ ζοφερῶν χρωμάτων, ὡς ἐν ἀρχῇ τοῦ δράματος ὁ ἱερεὺς, τὴν οἰκτρὰν τῆς πόλεως θέσιν. Τὸ ὦ πόποι εἶναι ἀρχαιοτάτη κλητικὴ περιπεσοῦσα πρωίμῳ· εἰς χρῆσιν ἐπιφωνήματος, φεῦ. Παρὰ Λυκόφρονι ὁμως εὐρηταὶ καὶ ἡ ὀνομαστικὴ ἐν στίχ. 943 «τοιγὰρ πόποι φύζηλιν ἠνδρῶσαν σπόρον.» Πλούταρχ. τόμ. II, σελ. 22 C «δρύοπες δὲ πόπους τοὺς δαίμονας καλοῦσιν.» Ὁ ἐπόμενος σύνδεσμος αἰτιολογεῖ τὴν ἐπιφωνήσιν, θρηνῶ, διότι ὑποφέρω ἀναρίθμητα δυστοχήματα.

⁴ Ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει· «Ἡ πᾶσα δύναμις, ὁ πᾶς λαός.» Ἡ ἐπομένη φράσις σημαίνει· οὐδ' ἔνεστι μηχανῆς, ἐπινοίας δυνάμεις. Ἐν τῇ Ἀντιγόῃ ὁ αὐτὸς ποιητὴς σεμνύνεται, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια ἐξεῦρε τρόπους πρὸς ἀποφυγὴν τῶν νόσων ἐν στίχ. 364 «νόσων δ' ἀμηχάνων φυγὰς συμπέφρασται.»

⁵ Παρὰ τοῖς γραμματικοῖς ὑπάρχει διαφωνία, ἂν τὸ ῥῆμα ἦναι ἐνεστώτος ἢ μέλλοντος, ὑπερπιθανώτερον, ὡς παρὰ Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. VII, 7, 3 «οὐκ ἐπιτρέψομεν, ἀλλ' ἀλεξόμεθα.» Ἀντὶ τῆς ἀναφορικῆς προτάσεως ὁ ποιητὴς ἡδύνατο νὰ μεταχει-

κλυτὰς¹ χθονὸς αὖξεται, οὔτε τόχοισιν

ἰήων² καμάτων ἀνέχουσι γυναῖκες·

178 ἄλλον δ' ἂν ἄλλω³ προσίδοις ἅπερ εὐπτερον ὄρνιν,

σθῆ ἐπίθετον ἔγχος ἀλεξη-
τήριον. Ἐπειδὴ ὁ λοιμὸς πα-
ρίσταται ὡς κακὸς δαίμων (27)
ἢ ὡς ἄγριος πολεμικὸς θεὸς (190),
εἶναι ἀνάγκη ἀλεξητηρίου ὅπλου.
Ὁ μέλλων ἐνταῦθα δηλοῖ τὸ πι-
θανόν, ὡς ἐν φιλοκτιτ. 302 «οὐκ
ἔστιν ὅποι πλέων ἐξεμπολήσει
κέρδος ἢ ξενώσεται.» Φεῖ, διότι
ἀναριθμήτους συμφορὰς ὑποφέ-
ρω, ὁλόκληρος δὲ ὁ λαὸς πά-
σχει καὶ δὲν ὑπάρχει δύναμις ἐ-
πινοίας, δι' ἧς νὰ δυνήθῃ νὰ ἀ-
πομακρύνῃ ταύτας. Διὰ τοῦ ἐπο-
μένου γὰρ ἐπεξηγεῖται τὸ νο-
σεῖ πρόπας στόλος.

¹ ἴσως καὶ ἡ ὅλη γῆ ὀνομά-
ζεται ἐνδοξος, ἀλλὰ νομίζω, ὅτι
ἐνταῦθα λέγει τὴν χώραν τῶν
Θηβῶν ἐξαίρετον, ὅπως δηλώσῃ,
ὅτι καίπερ τῆς γῆς οὕσης ἐξαι-
ρέτου, ὅμως δὲν αὐξάνουσι φυτὰ.
Αἱ τοιαῦται συμφοραὶ πέμπον-
ται διὰ τὴν ἀδικίαν τῶν ἀνθρώ-
πων, Ἡσίοδ. ἐν Ἔργ. 240 «πολ-
λάκι καὶ ξύμπασα πόλις κακοῦ
ἀνδρὸς ἀπήυρα, ὅστις ἀλιτράινῃ
καὶ ἀτάσθαλα μηχανάσεται. τοί-
σιν δ' οὐρανὸθεν μέγ' ἐπήγαγε πῆ-
μα Κρονίων, λιμὸν ὁμοῦ καὶ λοι-
μόν· ἀποφθινύθουσι δὲ λαοί· οὐ-
δὲ γυναῖκες τίκτουσι, μινύθουσι
δὲ οἴκοι.» Κατὰ τὸν Wolff ἡ ἐ-
πομένη δοτικὴ σημαίνει ὅ τι καὶ
αἱ σταδίη, ὑσμίνη, μάχη, τῇ
ἐσβολῇ, ἐν καιρῷ τοῦ το-
κετοῦ. Τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ἐδή-
λωσεν ὁ ποιητὴς καὶ ἐν στίχ. 26.

² Τὸ ἐπίθετον ἐρμηνεύει ὁ Ἡ-
σύχιος λέγων· «ἰήτους καμάτων·
τοὺς κατὰ τὸν τόχον, ἐν ᾧ ἴσσι

φωνὰς διὰ τοὺς πόνους καὶ τὰς
ὠδύνας αἱ τίκτουσαι. Τινὲς δὲ
θρηνητικούς, ἀπὸ τοῦ ἰαλέμου.
Σοφοκλῆς Οἰδίποδι τυράννῳ. »
Τὸ δὲ ἀνέχειν μετεχειρίσθη ὁ
ποιητὴς ἐκ μεταφορᾶς τῶν νη-
χομένων, ὡς παρατηρεῖ ὁ Σχο-
λιαστής· «Αἱ τε γυναῖκες τῶν
καμάτων ἐν τοῖς τόχοις οὐκ ἀ-
νέχουσιν, τουτέστιν οὐ περιγί-
νονται τῶν πόνων. Τὸ δὲ ἀνέ-
χουσιν, ἥτοι ἐλευθεροῦνται, καὶ
ἄνω ἑαυτὰς ἔχουσιν, ἐκ μεταφο-
ρᾶς τῶν ἄνω νεοῦντων μόγις ἐν
τῇ νήχεσθαι. » Τοιοῦτον εἶναι
τὸ παρ' Ὀμήρῳ ἐν Ὀδυσσ. Ε 319
«τὸν δ' ὑπόβρυχα θῆκε (πόντος)
πολὺν χρόνον, οὐδ' ἐδυνάσθη αἶ-
ψα ἀνασχεθῆεν... ὅψε δὲ ἀνέδου»
καὶ Ἡρόδοτ. VIII, 8 «δὺς εἰς τὴν
θάλασσαν οὐ πρότερον ἀνέσχε.»
Δηλαδή οὔτε φυτὰ αὐξάνουσιν ἐκ
τῆς ἐξαιρέτου γῆς, οὔτε αἱ γυ-
ναῖκες σώζονται ἐκ τῶν θρηνη-
τικῶν ὠδίνων. Ἐν ἄλλαις λέξε-
σιν αἱ γυναῖκες οὐ μόνον δὲν
γεννῶσι τέκνα βιώσιμα, ἀλλ' ἀ-
ποθνήσκουσι καὶ αἱ ἴδιαι.

³ Ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει.
«Ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ ἴδοις ἀποθνή-
σκοντα, ὡς ὄρνιθες ἐν τῇ πτήσει·
ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ πέτεται.» Ἡ τα-
χύτης, μεθ' ἧς ἔθνησκον οἱ Θη-
βαῖοι, καὶ ἡ ἀκατάσχετος τῆς
νόσου ὁρμὴ παραβάλλονταί πρὸς
πτηνὸν καὶ πῦρ· παραπλήσιον εἶ-
ναι τὸ παρ' Εὐριπίδ. ἐν Ἰππολύτ.
828 «ὄρνις γὰρ ὧς τι· ἐκ χειρῶν
ἄφαντος εἶ, πῆδημ' ἐς Ἄδου
κραιπνὸν ὁρμήσασα μοι.»

σε ων στερηται
 "χρεῖσσον ἀμαιμαχέτου¹ πυρός, ὄρμενον
 ἀκτάν πρὸς² ἐσπέρου θεοῦ.

μεθ' αντιστροφή 6
 ὦν³ πόλις ἀνάρριθμος ὄλλυται.

υποβλήθη δειτ.
 νηλέα⁴ δὲ γένεθλα πρὸς πέδιω
 θαναταφόρα⁵ κεῖται ἀνοίκτως.

180

¹ Κατ' ἄλλους· μὲν τὸ ἐπίθετον παράγεται ἐκ τοῦ α (ἄθροιστ.) καὶ μῆκος, μακρός, κατ' ἄλλους δέ, ὅπερ πιθανώτερον, ἐκ τοῦ α (στερητ.) καὶ μαχητό· (κατὰ τι εἶδος ἀναδιπλασιασμοῦ). Σημαίνει δὲ τὸν ἄμαχον, ἀκαταγώνιστον, φοδερὸν, ἀνυπόστατον. Τὸ πρῶτον ἔτιμον δεχόμενος ὁ Σχολιαστής λέγει· «εὐτονώτερον τῆς περισσῆς μεγάλης φλογός, καὶ πρὸς ἣν οὐκ ἔστι μῆκος παραβαλεῖν.» Τὸ ἐπίθετον εἶναι ἐπικὸν εὐρισκόμενον παρά τε τῇ Ὀμήρῳ ἐν Ἰλιάδ. Ζ 179, Π 328, καὶ Ἡσιόδ. ἐν Θεογον. 319. Ὁ Σοφοκλῆς μεταχειρίζεται τοῦτο ἐπὶ τοῦ πυρός καὶ τῶν Ἑρινύων, ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 121 «τᾶνδ' ἄμαιμακετᾶν κορᾶν.» Πρὸς δὲ ἡλωσιν τῆς ἰσχυρᾶς ὁρμῆς τοῦ ὄχλου μετεχειρίσθη τὴν παραβολὴν καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐν Ἐκάβ. 608 «ἀκόλαστος ὄχλος ναυτική τ' ἀναρχία κρείστων πυρός.»

² Ἀντὶ νὰ εἴπῃ πρὸς ἀκτάν ἐσπέρου θεοῦ, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ὀρέστ. 94 «βούλει τάφον μοι πρὸς κασιγνήτης μολεῖν.» Ὁ Ἄδης ὀνομάζεται ἔσπερος θεός, διότι κατὰ τὴν ὁμηρικὴν περιγραφήν κατῴκει ἐν τῇ ἐσχατιᾷ τοῦ δυτικοῦ μέρους τῆς γῆς, Ὁδυσσ. Μ 61 «πρὸς ζόφον εἰς ἔρεβος τετραμμένον» Πλάτ. ἐν Ἀνθολογ. Πλ. 7, 670 «ἀστὴρ πρὶν

μὲν ἔλαμπες ἐνὶ ζωῶσιν Ἐσπρος, νῦν δὲ θανῶν λάμπει· Ἐσπερος ἐν φθιμένοις.» Ὁ Σχολιαστής παρατηρεῖ· «κινούμενον πρὸς τὴν παραλίαν τοῦ ἐσπέρου θεοῦ, ἡγοῦν σκοτεινοῦ, περιφραστικῶς δὲ τοῦ Ἄδου, πρὸς ὃν ἔλεγον διὰ τῆς Ἀχερουσίας λίμνης· κατάγεσθαι τὰς ψυχάς.» Δύνασαι δὲ νὰ ἴδῃς ἄλλον πλησίον ἄλλου, ὁρμητικώτερον ἀκαταγωνίστου πυρός τρέχοντα πρὸς τὴν παραλίαν τοῦ δυτικοῦ θεοῦ, ἦτοι τοῦ Ἄδου.

³ Ἡ γενικὴ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀνάρριθμος, ὡς ἐν Ἠλέκτρ. 231 «οὐδέ ποτ' ἐκ καμάτων ἀποπαύσομαι, ἀνάρριθμος ὥδε θρήνων.» Δυνατὸν ἢ ἀντωνυμία νὰ ἀναφέρηται εἰς τοὺς θνήσκοντας, περὶ ὧν εἶπε πρὸ ὀλίγου, δυνατόν ὁμῶς νὰ ἀναφέρηται καὶ εἰς τὰ πῆματα, ἅπερ ἠρίθμησε· τὸ δεύτερον τοῦτο φαίνεται πιθανώτερον. Ἰσοδυναμεῖ δὲ πρὸς τό, ὦν ἀριθμὸν οὐκ ἔχουσα.

⁴ Τὸ ἐπίθετον νηλέης εὐρηται συνήθως καὶ ἐνεργητικόν, ὡς νηλεὲς ἤμαρ, Ἰλιάδ. Δ 484· νηλέϊ χαλκῷ, Ἰλιάδ. Γ 292· ἐνταῦθα ὁμῶς κεῖται παθητικῶς, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 1197 «ἐνὶ τοῦ νηλεὲς κυνοσπάρακτον σῶμα.» Γένεθλον δὲ σημαίνει τὸν γόνον, τὸ τέκνον.

⁵ Τὰ σώματα κείμενα ἄταφα

ἐν δ' ἄλοχοι πολιαί τ' ἐπὶ ματέρες
 183 ἀκτάν² παρὰ βώμιον ἄλλοθεν ἄλλαι
 λυγρῶν³ πόνων ἰκτῆρες ἐπιστενάχουσι.
 παῖαν δὲ λάμπει⁴ στονόεσσά τε γῆρυς δμαυλος⁵

αἰμονέλου

δμήμων

φωνή

ἐγίνοντο ἀφορμὴ ἄλλων θανάτων. Περὶ τῆς αἰτίας τούτου ὁ Σχολιαστής παραιτοῦται. «Οὐκ ἤλέουν δὲ ἀλλήλους, ἴσως ὑπὸ τῆς συνηθείας τοῦ κακοῦ, ἢ ὑπὸ φόβου καὶ προσδόχιας τῶν ὁμοίων.» Παραπλήσια ὁ Θουκυδίδης διηγείται περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις λοιμοῦ II, 52 «ἀλλὰ καὶ νεκροὶ ἐπ' ἀλλήλοις ἀποθνήσκοντες ἔκειντο καὶ ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐκαλινδοῦντο καὶ περὶ τὰς κρήνας ἀπάσας ἡμιθνήτες τοῦ ὕδατος ἐπιθυμία.» Ὁ δωρικό: τύπος: εὔρηται καὶ ἀλλαχοῦ ἐν Τραχίν. 214 ἐλαφάβολον καὶ ἐν Αἴαντ. 178 ἐλαφάβολιας. * II δὲ πόλις ἔχουσα μέγιστον ἀριθμὸν συμφορῶν φερίεται καὶ τέκνα μὴ τυχόντα εὐσπλαγχνίας κείνται ἀνηλεῶς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους θάνατον προξενούντα.

* II πρόθεσις κείται ἐπιρρηματικῶς, ὡς λέγει ὁ Ἡσύχιος, «ἐν δὲ πρὸς τούτοις δέ, ἐν αὐτοῖς δέ», ὡς ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 55 «ἐν δ' ὁ πυρφόρος Τιτάν Προμηθεύς,» ἐν Αἴαντ. 675 «ἐν δ' ὁ παγκρατῆς ὕπνος λύει πεδήσας.» Ὡσαύτως τὸ ἐπὶ ληπτέον ἐπιρρηματικῶς ἐπὶ τούτοις, ὡς ἐν Ἰλιάδ. E 703 «ἀντίθεον Τεύθραντ', ἐπὶ δὲ Πλήξιπον Ὀρέστην (Ἐκτωρ ἐξενέριξεν)» καὶ Ἡρόδοτ. VII, 219.

* Ἐπειδὴ κατὰ τὸν Schneidewin τὸ ἀκτάν δὲν παρέχει οὐδεμίαν ἔννοιαν, μετεβλήθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς ἀχάν κατὰ τὰ ἐπι-

σκήνους γόους ἐν Αἴαντ. 579 καὶ ἀμφιδωμίους λιτάς παρ' Εὐριπίδ. ἐν Φοινίσσ. 1749. Ἀλλ' ὀρθῶς ἐρμηνεύει ὁ Σχολιαστής: «τὴν παρὰ τοῖς βωμοῖς ἐξοχήν», ἤτοι τὴν βαθμίδα. Μετεχειρίσθη δὲ τὴν λέξιν κατὰ τὴν φράσιν ἀκτάν ἐσπέρου θεοῦ. Τὸ ἄλλοθεν κείται ἀντὶ τοῦ ἄλλοθι, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Ἀγαμέμν. 573. Ὁμοίως τίθενται τὰ ἐπιρρήματα ἐγγύθεν, ἄνωθεν, κάτωθεν, ἔνερθεν, ἔσθωθεν, ἔξωθεν. Ὁ Dindorf τὸ ἄλλαι ἔτρεψεν εἰς ἄλλαν, διότι λέγει, ὅτι πασαι αἱ γυναῖκες δὲν συνήλθον εἰς τὸν αὐτὸν βωμόν, ἀλλ' εἰς πλείονας. Παρατηροῦμεν ὁμῶς, ὅτι τοῦτο δηλοῖ τὸ ἄλλοθεν=ἄλλοθι.

* Δηλαδή ἰκετεύουσαι ὑπὲρ λυγρῶν πόνων. Τὸ ἰκτῆρες κείται ἀντὶ θηλυκοῦ, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τὸ σωτήρ ἐν στίχ. 81. Πλειστάκις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τίθεται ἀπλή γενικὴ πρὸς δῆλων πάθους τινός, ἐν ᾧ ἡδύνατο νὰ προστεθῇ ἡ ἕνεκα ἢ ὑπὲρ, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἰφιγεν. ἐν Αὐλίδ. 370 «Ἑλλάδος μάλιστα» ἔγωγε τῆς τάλαιπώρου στένω», ἐν Φοινίσσ. 1434 «κακῶν σῶν ὅσον στένω.» * Ἐν τούτοις δὲ σύζυγοι καὶ πρὸς ταύταις γράται γυναῖκες πλησίον τῶν βαθμίδων τῶν βωμῶν ἄλλαι εἰς ἄλλο μέρος ἕνεκα τῶν λυπηρῶν πόνων ἰκετεύουσαι ἐπιστενάχουσι.)

* Λέγει τὸ αὐτό, ὅπερ καὶ ἐν στίχ. 5 «πόλις δ' ὁμοῦ μὲν θυ-

ὦν¹ ὕπερ, ὦ χρυσέα θύγατερ Διός,
εὐῶπα² πέμψον ἀλκάν.

³ Στροφὴ γ'

Ἄρεά³ τε τὸν μαλερόν, δς νῦν ἄχαλκος ἀσπίδων⁴ 190

φλέγει⁵ με περιβόητος ἀντιάζων,

μαϊμάτων γέμει, ὅμοι δὲ παιάνων τε καὶ στεναγμάτων.» Τὸ δὲ λάμπει ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει «Ἀντί τοῦ, ἀκμάζει, λαμπρῶς τῇ φωνῇ λέγεται πρὸς ἀποτροπὴν τῶν κακῶν.» Ἡ φράσις εἶναι μὲν ὀλίγον τολμηρά, ἀλλὰ παραπλήσια ἀπαντῶσιν, ὡς Βακχυλίδ. παρὰ Στοβ. ἐν Ἀνθολογ. 55, 3, 16 «ὕμνοι φλέγονται.» Ὅμηρ ἐν Ὀδυσσ. Υ, 333 «οἰμωγὴ δέδθη.» Καὶ οἱ νεώτεροι Ἕλληνες λέγομεν «Τὸ ἐκάυσαμεν» ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ διεσκεδάσαμεν ἄδοντες καὶ παραπλήσια ποιῶντες. Τὸ ὄμαυλος ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει «ἅμα ὑπὸ πάντων ἄδομένη, σύναυλος, σύμφωνος.»

¹ Ἡ ἀντωνυμία δυνατὸν ὡς ὀηλυκοῦ γένους νὰ ἀναφέρηται εἰς τὰς ἀλόχους καὶ μητέρας, πιθανώτερον ὅμως ἀναφέρεται εἰς τὰ πῆματα καὶ εἶναι γένους οὐδετέρου. Ἐν τῇ στίχῳ τοῦτῃ ὁ χορὸς ἐπικαλεῖται τὴν Ἀθηνᾶν, ὡς καὶ ἐν στίχ. 159. Καὶ ἄλλαι θεαὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ποιηταῖς ὀνομάζονται χρυσαί, ὡς ἡ Ἀφροδίτη συχνάκις παρ' Ὁμήρῳ, Πίνδ. ἐν Ἰσθμ. VII, 5 «χρυσέαν Μοῖσαν», ἐν Νεμ. V, 7 «χρυσέων Νηρηίδων.» Ὁ Σχολιαστής τὴν χρυσὴν ἐρμηνεύει τιμίαν.

² Τὸ ὄνομα εἶναι οἰονεῖ ἐτερόκλητον, διότι ἡ ὀνομαστικὴ ἀπαντᾷ μᾶλλον εὐῶπός ἢ εὐῶψ. Ἐντεῦθεν πιθανῶς καὶ ἡ γῶ-

πα. Ἐγεί δὲ παθητικὴν σημασίαν, δηλ. σημαίνει τὸν ὥρατον ἐν τῇ ὀφθῆναι, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 530 «εὐῶπα παρειάν.» Παραπλήσιον εἶναι τὸ παρ' Αἰσχύλῳ ἐν Χοηφόρ. 484 «ὁδὸς εὐμορφον κράτος.» Ἐξίλαστῆρια δὲ ἄσημα καὶ συνηνωμέναι φωναὶ στεναγμῶν ἡχοῦσι ὑπὲρ τούτων, ὦ χρυσὴ θύγατερ τοῦ Διός, πέμψον καλὴν βοήθειαν.)

³ Ἀφ' οὗ ὁ χορὸς εἶπε τὰ τοῦ λοιμοῦ, ἐπανερχεται εἰς τοὺς θεοὺς, ὧν τὴν προστασίαν ἐπεκαλέσατο ἐν στίχ. 159 καὶ ἐξῆς. Οἱ ἀρχατοὶ ἐπίστευον, ὅτι οὐ μόνον οἱ πόλεμοι, ἀλλὰ καὶ ἄλλαι συμφοραὶ, ὡς νόσοι, ἐκ τοῦ Ἄρεως ἐρχονται. Ὅπως δείξῃ δὲ ὁ ποιητής, ὅτι δὲν πρόκειται περὶ πολέμου προσέθηκε τὴν φράσιν ἄχαλκος ἀσπίδων. Ἀνάλογοι φράσεις εἶναι ἐν Ἠλέκτρ. 36 «ἄσκειον αὐτὸν ἀσπίδων τε καὶ στρατοῦ», Αἰσχύλ. ἐν Ἀγαμέμν. 82 «ὄναρ ἡμερόφαντον ἀλαίνει» καὶ ἐν Τραχ. 874 «βέβηκε Διόειρα τὴν πανυστάτην ὁδὸν ἀπασῶν ἐξ ἀκινήτου ποδός.» Μαλερός σημαίνει τὸν ὀρηκτικόν, τὸν καυστικόν, ὁ δὲ Σχολιαστής ἐρμηνεύει «Ἀντί τοῦ, τὸν καταμαραίνοντα. Τάττει δὲ τοῦτο ἐπὶ τοῦ λοιμοῦ, τοῦ δίκην ἀναιροῦντος πολέμου.»

⁴ Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ὦν ἄνευ ἀσπίδων χαλκῶν.

⁵ Μετεχειρίσθη τὸ ῥῆμα οὐ

παλίσσουτον ἄδράμημα νωτίσαι πάτρας

193 ἄπουρον², εἴτ' ἐς μέγαν θάλαμον Ἀμφιτρίτας,
εἴτ' ἐς τὸν ἀπόξενον³ ὄρμον,

Θρήκιον⁴ κλύδωνα·

μόνον κατὰ τὸ ἐπίθετον μαλερός, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ εἶδος τῆς νόσου, περὶ ἧς ὁ Θουκυδίδης λέγει ἐν βιβλ. II, 49, 3 «τὰ δὲ ἐντός οὕτως ἐκάετο, ὥστε μήτε τῶν πάνυ λεπτῶν ἱματίων τὰς ἐπιβολὰς ἀνέχεσθαι, ἤδιστα τε ἂν ἐς ὕδωρ ψυχρὸν σφᾶς αὐτοὺς ῥίπτειν.» Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Οὐ χρώμενοι ὅπλοις φλέγει ἡμᾶς. Περιδότης δὲ, περὶ ὃν ἕκαστος βοᾷ, μετὰ βοῆς καὶ οἰμωγῆς ἐπιών.» Τὸ ἐπίθετον ἔχει παθητικὴν σημασίαν. Τὸ ἀντιάζων ὁ Hermann ἔτρεψεν εἰς ἀντιάζω, τὴν δὲ διόρθωσιν ἐδέξατο καὶ ὁ Dindorf. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη διόρθωσις δὲν εἶναι πιθανή, διότι ἡ θελε σημαίνει, ἐπικαλοῦμαι τὸν καυστικὸν Ἄρη, ὅπερ ἀποκρούει τὸ νωτίσαι καὶ ἡ ἐπομένη φράσις, ὑπὸ σφ' φθίσον κεραυνῷ. Ὁ Ἄρης παρίσταται ἐνταῦθα οὐχὶ ὡς φίλος, ἀλλ' ὡς πολέμιος.

¹ Ἐκ τοῦ πάλιν καὶ σέομαι καὶ σημαίνει τὸν μετὰ ταχύτητος πρὸς τὰ ὀπίσω ἐρχόμενον. Εἶναι δὲ ἀρσενικοῦ γένους καὶ κατηγορηματικὸν εἰς τὸ Ἄρη. Ἀράμημα δὲ εἶναι τὸ τρέχειν, τὸ τρέξιμον. Τὸ ἀπαρέμφατον νωτίσαι ἐξαρτᾶται ἢ ἐκ τοῦ πέμψον, ὅπερ νοεῖται ἀπὸ κοινοῦ ἐκ τῆς προηγουμένης προτάσεως, ἢ ἐκ τοῦ νοουμένου ποίει, δός. Τὸ νωτίζω σημαίνει κυρίως ῥέρω τὰ νῶτα, γυρίζω εἰς τὰ ὀπίσω. Παραπλήσιον εἶναι τὸ παρ'

Εὐριπίδ. ἐν Ἀνδρομ. 1140 «οἱ δ' ὅπως πελειάδες ἰέρακ' ἰδοῦσαι πρὸς φυγὴν ἐνώτισαν.»

² Τὸ ἐπίθετον ἐσχηματίσθη κατὰ τὰ τηλουρός, συνουρός, πρόσουρος. Εἶναι δὲ οὐδετέρου γένους συμφωνοῦν πρὸς τὸ οὐσιαστικὸν δράμημα. Ὁ χορός ἐπικαλεῖται τὴν Ἀθηνᾶν κατὰ τοῦ Ἀρεως, διότι αὕτη κατὰ τὸν Ὅμηρον ἐνίκησε τὸν θεὸν τοῦ πολέμου. Διὰ τῆς φράσεως ἐς μέγαν θάλαμον Ἀμφιτρίτας ὁ χορὸς ἐννοεῖ τὸν Ἀτλαντικὸν Ἰκεανόν, ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Musgrave καὶ οὐχὶ τὴν μέσην θάλασσαν, ὡς ἐνόμιζεν ὁ Erfurdt, διότι οὗτος δύναται νὰ ὀνομασθῇ μέγας θάλαμος τῆς Ἀμφιτρίτης καὶ διότι ὡς πορρωτάτω ἀφίσταται τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν.

³ Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἄξενον, ὡς ἐν στίχ. 215 τὸ ἀπότιμος. Ἀντιὸρμον ὁ Doederlein γράφει ὄρμων. τὴν δὲ διόρθωσιν δέχεται ὁ Dindorf. Ἐννοεῖ δὲ τὴν θάλασσαν, ἥτις κατ'εὐφημισμὸν ὀνομάζεται εὐξείνιος πόντος.

⁴ Ἡ Θράκη ἐκ τοῦ Ὀμήρου ἤδη εἶναι γνωστὴ ὡς κατοικία τοῦ Ἀρεως, Ἰλιάδ. N, 301 καὶ Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγ. 967 «παρὰ δὲ κυανέων σπιλάδων διδύμας ἀλὸς ἀκταὶ βοσπόριαι ἰδ' ὁ Θρηκῶν Σαλμυδησσός, ἢ ἀγγίπολις Ἄρης.» Καὶ τὸν κυστικὸν Ἄρη, ὅποτος τῶρα ἄνευ χαλκίνων ἀ-

τέλει¹ γὰρ εἴ τι νύξ ἀφῆ,

ἐν αὐτῇ νύξ τοῦτ' ἐπ'² ἡμαρ ἔρχεται.

τόν³, ὃ πυρφόρων

ἀστραπαῖν κράτη νέμων,

ὃ Ζεῦ πάτερ, ὑπὸ⁴ σῶ φθίσσον κεραυνῶ.

Ἀντιστροφή γ'

Λύκει⁵ ἀναξ, τά τε σὰ χρυσοστροφῶν ἀπ' ἀγκυλᾶν

σπίδων καίει με ἐπερχόμενος περικυκλούμενος ἀπὸ φωνᾶς τῶν θνησκόντων, ποίησον, ὥστε με ὁρμὴν νὰ στρέψῃ τὰ νῶτα μακρὰν ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς πατρίδος μου πορευόμενος εἴτε εἰς τὸν Ἀτλαντικόν Ὠκεανόν, εἴτε εἰς τὸν Εὐξεινον Πόντον, εἰς τὴν Θρακικὴν τρικυμίαν.

¹ Ὁ μὲν Hermann εἴκαζεν, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ· τελεῖ γὰρ· εἴ τι νύξ ἀφῆ, ὁ δὲ Martin, φέγγει γὰρ εἴ τι νύξ ἀφῆ, ἀλλ' ἀμφότεραι αἰδιορθώσεις δὲν ἐπιδοκιμάζονται ὑπὸ τῶν κριτικῶν. Κατὰ τὸν Elmsley τὸ τέλει σημαίνει τελέως, ἀτεχνῶς, νομίζομεν ὅμως, ὅτι σημαίνει ἐπὶ τέλους, ἐν τέλει. Ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει· Ἀντὶ τοῦ, εἴ τι ἡ νύξ ἀγαθὸν καταλείπεται (διόρθ. καταλείπει), τοῦτο ἐν ἡμέρᾳ ἀναιρεῖται. Βούλεται δὲ λέγειν, ὅτι τὰ κακὰ ἀδιάλειπτον (διόρθ. ἀδιάλειπτα εἴτε ἀδιάλειπτως) ἔχει. Εἰ γὰρ τι ἡ νύξ ἀφῆ ἐπὶ τῇ ἑαυτῆς τέλει ἀβλαβές, μὴ φθάσασα αὐτὸ ἀπολέσαι, τοῦτο μεθ' ἡμέραν ἀνήρπασται. Οὕτω νύξ καὶ ἡμέρα εἰκονίζονται ὡς δύο ἐχθροὶ τῆς πόλεως· οὐ φείδεται ἡ νύξ, τοῦτο καταστρέφει ἡ ἡμέρα. Ἐνταῦθα περιέμενέ τις ἐάν τι, ἀλλὰ τὸ ἂν ἐν πολλοῖς χωρίοις παραλείπεται,

ὡς ἐν Ἰλιάδ. Α 340 «εἴ ποτε δὴ αὐτε χρεῖω ἔμετο γένηται ἀεικέα λοιγὸν ἀμῦναι», Σοφοκλ. ἐν Αἴαντι. 521 «ἄνδρι τοι χρεῶν μνήμην προσεῖναι, τερπνὸν εἴ τι πάθῃ», ἐν Ἀντιγόν. 710 «ἀλλ' ἄνδρα, κεῖ τις ἦ σοφός, τὸ μανθάνειν πόλλ' αἰσχροὺς οὐδὲν καὶ τὸ μὴ τείνειν ἄγαν.»

² Κατὰ τμῆσιν ἀντὶ, τοῦτο ἡμαρ ἐπέρχεται· διότι ἐν τέλει ἂν τίποτε ἀφήσῃ ἡ νύξ, κατὰ τοῦτου ἐπερχομένη ἡ ἡμέρα καταστρέφει.

³ Οἱ ἐρμηνευταὶ παρατηροῦσιν, ὅτι κεῖται ἀντὶ τοῦ ἀναφορικοῦ ὄν. Ὁ δὲ Σχολιαστής ἐρμηνεύει· «Τὸν μαρναντικόν Ἄρεα κεράυνωσον, ὦ Ζεῦ.»

⁴ Ἡδύνατο ὁ ποιητὴς νὰ μεταχειρισθῇ καὶ δοτικὴν δηλοῦσαν τὸ ὀργανικὸν αἷτιον, ἀλλ' ἔθηκε καὶ τὴν ὑπό, ὅπως ὑποδηλώσῃ τὸ ὑποκάτω· παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Ἰλιάδ. Β 374 «πόλις χερσὶν ὑφ' ἡμετέρῃσιν ἀλοῦσα»· τοῦτον, ὃ διευθύνων τὴν δύναμιν τῶν πυρφόρων ἀστραπαῖν κατὰ στρεψὸν διὰ τοῦ κεραυνοῦ σου.

⁵ Ὁ χορὸς πάλιν ἐνταῦθα ἐπικαλεῖται τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἄρτεμιν, οὓς ἐπεκαλέσατο καὶ ἐν στίχῳ 161. Τὸ ὄνομα Λύκειος ἐνταῦθα μὲν ὁ Σοφοκλῆς συνδέει μετὰ τῆς Λυκίας, ἀλλαχοῦ δὲ

- 203 βέλεα θέλοιμ' ἄν ἀδάματ' ἑνδατεῖσθαι
 ἄρωγὰ προσταθέντα³, τὰς τε πυρφόρους³
 Ἀρτέμιδος αἶγλας⁴, ξὺν αἷς Λύκι' ὄρεα διάσσει.
 210 τὸν χρυσομίτραν⁵ τε κιχλήσκῳ,
 τᾶσδ' ἐπώνυμον⁶ γᾶς,

παράγει ἐκ τοῦ λύκος ἐν Ἠλέκτρ. 6 «αὕτη δ', Ὀρέστα, τοῦ λυκοκτόνου θεοῦ ἀγορὰ Λύκειος.» Τὸ ἀληθές ὁμῶς ἔτυμον εἶναι παρὰ τὴν ῥίζαν λυκ, ἐξ ἧς καὶ τὸ λυχνος, ἀμφιλύκη, λυκάβας καὶ τὸ λατιν. lux. Τὸ ἐπιθετον χρυσόστροφος ἔχει παθητικὴν σημασίαν, δηλ. σημαίνει τὸν πεπλεγμένον μὲ χρυσόν. Ἀγκύλαι δὲ χρυσόστροφοι εἶναι τὰ χρυσὰ τόξα, δι' ἃ καὶ ὁ θεὸς λέγεται χρυσότοξος παρὰ Πινδάρ. ἐν Ὀλυμπ. 14, 16. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει. «Βουλομένην δὲ καὶ τὰ σά βέλη, ὧ Ἀπολλων, τὰ ἀδάμαστα καταμερίζεσθαι εἰς αὐτόν, καὶ τὰς λαμπάδας Ἀρτέμιδος.»

¹ Εὐρῆται ἀδάμαστος καὶ ἀδάματος, ἀλλὰ τῶν φιλολόγων τινὲς ἀποφαίνονται, ὅτι τὸ ἀδάμαστος δὲν μεταχειρίζονται οἱ τραγικοί. Τὸ ἐνδατεῖσθαι κεῖται παθητικῶς, δηλ. διαμερίζεσθαι, πέμπεσθαι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ. Παραπλήσιον λέγεται ἐν Ἰλιάδ. Α 53 «ἐννημαρ μὲν ἄν' ἀνὰ στρατὸν ὦχετο κῆλα θεοτο.»

² Ὁ Dindorf λέγει, ὅτι ἤρμοξε μᾶλλον νὰ εἴπῃ ὁ ποιητὴς ἐνταθέντα ἢ ἐπενταθέντα· εἰσάγει δὲ κατ' εἰκασίαν τὸ προσταθέντα, ὅπερ δέχεται καὶ ὁ Wunder. Ἀλλὰ τὸ προϊστασθαι δὲν εἶναι ἄτοπον, διότι ὑπενθυμίζει τὸν Ἀπόλλωνα προστατή-

ριον, ἐν Ἠλέκτρ. 636 «κλύοις ἄν ἤδη, Φοῖβε προστατήριε» καὶ ἐν Τραχιν. 209 «τὸν εὐφάρετσαν Ἀπόλλω προστατάν.»

³ Τὰ ἀγάλματα τῆς φωσφόρου καὶ σελασφόρου Ἀρτέμιδος ἔφερον ἐν χειρὶ δάδας καὶ διὰ τοῦτο δαδούχος ἐκαλεῖτο, Σοφοκλ. ἐν Τραχιν. 214 «βοᾷτε τὰν ὁμόσπορον Ἀρτεμιν Ὀρτυγίαν, ἐλαφάβολον ἀμφίπυρον,» Ἀριστοφάν. ἐν Βατράχ. 1406 «διπύρους ἀνέχουσα λαμπάδας.»

⁴ Ἐννοεῖται ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἐνδατεῖσθαι. Λέγει δέ, ὅτι περιτρέχει τὴν Λυκίαν, διότι κατὰ τινα μῦθον ἐνταῦθα ἐγεννήθη. Ὅρα δέ, ὅτι καὶ τὰ ὄρη λέγει, διότι ἡ θεὰ ἦτο θηρευτική. Λύκειε βασιλεῦ, ἐπεθύμουν καὶ τὰ ἀδάμαστα βέλη σου ἀπὸ τῶν χρυσῶν τόξων νὰ ῥιφθῶσι κατὰ τοῦτου πρὸς βοήθειαν ἡμῶν προστατευτήρια καὶ αἱ λαμπάδες τῆς Ἀρτέμιδος, μετὰ τῶν ὁποίων διατρέχει τὰ ὄρη τῆς Λυκίας.

⁵ Ὁ Διόνυσος ἦτο ἀναδεδεμένος τὴν κόμην μίτρα Διόδωρ. Σικελ. IV, 4 «διαδεδεσθαι (τὸν Διόνυσον) μίτρα τὴν κεφαλὴν, ἀφ' ἧς αἰτίας καὶ μιτροφόρον ὀνομάζεσθαι.»

⁶ Κατὰ τὸν μῦθον ὁ Διόνυσος ἐγεννήθη ἐν Θήβαις, ἐν Ἀντιγόν. 153 «ὁ Θήβας ἐλελίχθων Βάκχιος ἄρχοι,» 1122 «Βακχεῦ, βακχῶν ματρόπολιν Θήβαν ναιετάων.»

οἰνώπα¹ Βάκχον εὖιον,
 μαινάδων ὁμόστολον², *ω ποδινώρον*
 πελασθῆναι φλέγοντ',
 ἀγλαῶπι³. . .
 πεύκα⁴ πὶ τὸν ἀπότιμον ἐν θεοῖς θεόν.

215

¹ Ὀνομάζει οἰνώπα τὸν Διόνυσον, διότι εἶχε τὸ χρῶμα τοῦ οἴνου, Εὐριπίδ. ἐν Βάκχ. 438 «οὐδ' ὥχρὸς οὐδ' ἥλλαξεν οἰνωπόν γένυν.» Ὡς ἐκ τοῦ ἰὴ ἐγένετο ἰήϊος, οὕτως ἐκ τοῦ εὐοῦ εὖϊος.

² Ὁμόστολος σημαίνει τὸν ὁμοδίαϊτον, συνόμιλον, συνοδοιπόρον. Παραπλήσιον λέγει ὁ Σοφοκλῆς ἐν Ἀντιγόν. 1130 «προφάνηθι σάτς ἅμα περιπόλοις θούαισιν, αἱ σε μαινόμεναι πάννυχοι χορεύουσι.» Ἐν πλείστοις ἔργοις τῆς τέχνης εἰκονίζετο ὁ Βάκχος ὑπὸ σατύρων καὶ νυμφῶν ἀκολουθούμενος. Συχνάκις ἐπίθετα σύνθετα ἐκ τῆς σὺν ἢ ὁμοῦ συντάσσονται οὐχὶ πρὸς δοτικὴν, ἀλλὰ πρὸς γενικήν, ὡς Σοφοκλ. Ἀντιγόν. 431 «ἡ ξύνοικος τῶν κάτω θεῶν Δίκη,» Εὐριπίδ. ἐν Ἑλέν. 503 «Λακεδαίμονος γὰρ ξυνώνυμος.»

³ Ἀγλαῶψ καὶ ἀγλαῶψ = λαμπρός, φωτεινός· περὶ τοῦ τονισμοῦ τῶν τοιούτων λέξεων ἀναγινώσκεται ἐν τοῖς Ἑνετ. σχολίοις ἐν Ἰλιάδ. I 562 «Τὰ δὲ τοιαῦτα καὶ βαρυνόμενα εὐρέθη καὶ ὀξυνόμενα, ὥσπερ τὸ ἐλικώπες καὶ Κύνλωπες.» Μετὰ τὴν λέξιν ἀγλαῶπι ἐξέπεσε τοῦ κειμένου ἐπιθετόν τι, οἷον σὺμμαχον.

⁴ Καὶ ὑπ' ἄλλων ποιητῶν λέ-

γεται, ὅτι ὁ Διόνυσος ἐκώμαζεν ἐπὶ τοῦ Παρνασοῦ ἔχων ἐν χειρὶ δάδα πεύκης, Ἀριστοφάν. ἐν Νεφέλ. 603 «Παρνασσίαν θ' ὅς κατέχων πέτρων σὺν πεύκαις σελαγεῖ Βάκχαις δελφίσις ἐμπρέπων, κωμαστής Διόνυσος.» Εὐριπίδ. ἐν Ἰων. 716 «ἰὼ δειράδες Παρνασοῦ πέτρας, ἵνα Βάκχιος ὁμφιπύρους ἀνέχων πεύκας λαίψηρὰ πηδᾷ νυκτιπόλοις ἅμα σὺν Βάκχαις.» Ἰδὲ καὶ Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 1126. Τὸ ἐπίθετον ἀπότιμος σημαίνει, ὅτι καὶ τὸ ἄτιμος. Ὁ Σχολιαστής παρατηρεῖ· «Ἀπότιμον θεόν λέγει τὸν λοιμόν, τὸν μὴ μετέχοντα τῆς τιμῆς τῶν θεῶν· θεῶν γὰρ ἔστι τὸ εὐεργετεῖν τοὺς ἀνθρώπους.» Παρ' Ὀμήρῳ ὁ Ζεὺς λέγει πρὸς τὴν Ἄρην ἐν Ἰλιάδ. E 890 «ἔχθιστος δὲ μοὶ ἔσσι θεῶν, οἳ Ὀλυμπον ἔχουσιν· αἰεὶ γάρ τοι ἔρις τε φίλη πόλεμοι τε μάχαι τε.» Ὁ μισητότατος δὲ πάντων τῶν θεῶν ἦτο ὁ Ἄδης ἐν Ἰλιάδ. I 158 «Ἄϊδης τοι ἀμείλιχος· ἡδ' ἀδάμαστος· τούνεκα καὶ τε βροτοῖσι θεῶν ἔχθιστος ἀπάντων.» Καὶ τὸν ἔχοντα χρυσὸν διάδημα ἔκευώ τὸν ἐπώνυμον ταύτης τῆς πόλεως, τὸν ἔχοντα τὸ χρῶμα τοῦ οἴνου τὸν εὖιον Βάκχον, τὸν ὁμοδίαϊτον τῶν μαινάδων νά πλησιάσῃ μὲ φλογερὰν λαμπρὰν πεύκην κατὰ τοῦ ἀτίμου μεταξὺ τῶν θεῶν.

αἰτεῖς¹. ἃ δ' αἰτεῖς, τὰμ' ἐὰν θέλῃς ἔπη
 κλύων δέχεσθαι τῇ νόσῳ θ' ὑπηρετεῖν²,
 ἀλκὴν³ λάβοις ἂν κἀνακούφισιν κακῶν.
 ἀγὼ⁴ ξένος μὲν τοῦ λόγου τοῦδ' ἐξερῶ,
 220 ξένος δὲ τοῦ πραχθέντος· οὐ⁵ γὰρ ἂν μακρὰν
 ἔχνευον αὐτός⁶, μὴ οὐκ ἔχων τι σύμβολον.

¹ Ὁ Οἰδίπους ἐν στίχ. 146 ἐξήλθε τῆς σκηνῆς, πρὸ τοῦ τέλους δὲ τῆς παρόδου πάλιν εἰσελθὼν ἤκουσε τῆς εὐχῆς τοῦ χοροῦ. Λέγει ὁ ποιητής διὰ μιᾶς λέξεως, ὅτι ἔπρεπε νὰ εἴπῃ διὰ τριῶν, ἀκούω, τί αἰτεῖς. Παραπλήσιον εἶναι τὸ τοῦ Μενάνδρου παρὰ Στοβ. ἐν Ἀνθολογ. 10, 6 «λέγεις· ἃ δὲ λέγεις ἕνεκα τοῦ λαβεῖν λέγεις.» Οὕτως ὁ τύραννος παρίσταται ὡς ἀγαθός τις δαίμων τῆς ἐκτελέσεως τῆς εὐχῆς τῶν Θεβαίων. Ὁ δὲ Σχολιαστής ἐρμηνεύει· «Ἦν δὲ αἰτεῖς, ἀλκὴν λάβοις κἀνακούφισιν τῶν κακῶν, ἐὰν θέλῃς τὰ ἐμὰ ἔπη δέχεσθαι, ἃ δὲ ἔπη ἐξερῶ, ξένος ὢν καὶ τοῦ πράγματος καὶ τοῦ λόγου, οἷον, οὐκ ἀκηκοὺς πρότερον περὶ τοῦ φόνου τοῦ Λαῖου, οὐδὲ μὴν καὶ ὅν χρόνον ἐπράχθη ὁ φόνος παρών».

² Εἰς τῶν Σχολιαστῶν ἐρμηνεύει· «ἐπαρκεῖν καὶ συμπράττειν», ἄλλος «ὑπουργεῖν κατὰ τῆς νόσου.»

³ Μετεχειρίσθη τὴν λέξιν, διότι καὶ ὁ χορὸς ἐν στίχ. 189 εἶπεν, «εὐῶπα πέμψον ἀλκάν». Παραπλήσιον εἶναι τὸ παρ' Εὐριπίδ. ἐν Ἀνδρομάχ. 28 «ἀλκὴν τιν' εὐρεῖν κάπικουρήσιν κακῶν.»

⁴ Ἐπεξηγεῖ τὰ ἔπη· τοὺς ὁποίους λόγους (δηλ. τὸ κατὰ τοῦ

φονέως κήρυγμα) ἐγὼ θὰ εἴπω, διότι δὲν γνωρίζω οὔτε τὸν λόγον περὶ τοῦ φόνου τοῦ Λαῖου, οὔτε τὴν πράξιν. Ἄν τις μετὰ προσοχῆς μελετήσῃ τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ δράματος, θέλει ἰδεῖ, ὅτι ἡ σπουδὴ πρὸς πλήρωσιν τῆς ἐντολῆς τοῦ Ἀπόλλωνος ἀποτυπύται ἐν τῷ λόγῳ. Ἐντεῦθεν ἡ σύνταξις ἔχει τι συνεστραμμένον. Τὸ ξένος συνετάχθη πρὸς γενικὴν, ὡς καὶ τὸ ἄπειρος συντάσσεται, δηλ. σημαίνει ἔλλειψιν μετοχῆς, ὡς Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 17 Δ «ξένος ἔχω τῆς ἐνθάδε λέξεως» καὶ Ἰπποκράτ. σελ. 229, 12 «τοῦ πνεύματος ῥεῦσις ξενωτάτη.»

⁵ Ἡ ὑπόθεσις ὑπάρχει ἐν τῇ ἐπομένῃ μετοχῇ. Εἰς τὸ μακρὰν ἐννοεῖται τὸ οὐσιαστικὸν ὁδόν, ἡ δὲ μεταφορὰ ἐγένετο ἐκ τοῦ τόπου εἰς τὸν χρόνον, ὡς Σοφοκλ. ἐν Τραχ. 317 «οὐκ οἶδα· καὶ γὰρ οὐκ ἀνιστόρουν μακρὰν» καὶ ἐν Ἠλέκτρ. 323 «πέποιθ', ἐπεὶ τὰν οὐ μακρὰν ἔζων ἐγώ.»

⁶ Ἄλλοι δέχονται τὴν γραφὴν αὐτό, ἥτις δὲν φαίνεται πιθανή, ὡς δηλοῖ ἡ ἔννοια· διότι μόνος μου ἐπὶ μακρὸν χρόνον δὲν ἤθελον ἀναζητεῖν, εἰ μὴ εἶχον σύμβολόν τι. Τόσον ἀγνοεῖ τὸ πρᾶγμα, ὥστε μόνος του δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναζητήσῃ τοῦτο, εἰ μὴ ἔδι-

νῦν δ' ¹, ὕστερος γὰρ αὐτός εἰς ἀστούς τελῶ,

ὕμιν προφωνῶ ² πᾶσι Καδμείοις τάδε·

ὅστις ποθ' ὑμῶν Λάιον τὸν Λαβδάκου

κάτοιδεν, ἀνδρὸς ἐκ τίνος διώλετο,

τοῦτον κελεύω πάντα ³ σημαίνειν ἐμοί.

κεῖ μὲν φοβεῖται τοῦπίκλημ' ⁴ ὑπεξελών

δεν ἀφορμὴν ὁ χρησμὸς ὁ ὑπὸ τοῦ Κρέοντος κοιμισθεῖς. Αἱ δὲ ἀρνήσεις ὑπάρχουσιν ὡς καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ δράματος στίχ. 12 «δυσάλγητος γὰρ ἂν εἴην, τοι-ἀνδρὲς μὴ οὐ κατοικτεῖρων ἔδραν.» Σύμβολον εἶναι τὸ σημεῖον, ἐξ οὗ τεκμαίρεται τις ἢ εἰκάζει. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Σύμβολον τῆς ἀναγνώσεως». Ἐννοεῖ δὲ τὸν χρησμὸν τὸν ὑπὸ τοῦ Κρέοντος κοιμισθέντα, ἐξ οὗ ἐνόησε, τίνα ὁδὸν ἔδει νὰ ἀκολουθήσῃ.

¹ Γίνεται ἀντίθεσις τῆς παρούσης πραγματικῆς θέσεως (ξένος ὢν) πρὸς τινὰ μὴ ἀληθῆ ὑπόθεσιν. Εἰς τὸ ὕστερος ἐννοεῖται ἡ γενικὴ τοῦ πραχθέντος. Ἐν δυσὶ χειρογράφοις ὑπάρχει καὶ γραφὴ αὐτὸς ἀντὶ ἀστούς εἰς ἀστούς, ἣν προκρίνουσιν ὁ Elmsley καὶ ὁ Wunder. Ταύτην καὶ ἡμεῖς ἐδεξάμεθα, διότι ὁ ποιητὴς θέλει νὰ ποιήσῃ ἀντίθεσιν μεταξὺ τοῦ Οἰδίποδος καὶ τοῦ χοροῦ· τῶρα ὁμοῦς ἐπειδὴ ἐγὼ μετὰ τὸν διαπραχθέντα φόνον ἐγενόμην ἀστός, λέγω εἰς πάντας, οἵτινες ἐγεννήθητε ἐν ταύτῃ τῇ πόλει.

² Μετὰ τὰς προηγουμένας δικαιολογίας ἐπαναλαμβάνει τὸ ἐξερῶ δι' ἄλλου ῥήματος. Ὁ χορὸς ἀντιπροσωπεύει τὸν ὅλον λαόν. Ἰπὸ τοῦ Ὁμήρου ἤδη οἱ Θηβαῖοι ὀνομάζονται Καδμεῖοι

καὶ Καδμείωνες ἐν Ἰλιάδ. Δ 388, 391.

³ Τοῦτον διατάττω νὰ φανερώσῃ ὅλα τὰ πραχθέντα εἰς ἐμέ.

⁴ Ἐπίκλημα εἶναι ἡ κατηγορία, ὡς κατωτέρ. ἐν στίχ. 528 «ἐξ ὀμμάτων ὀρθῶν δὲ καὶ ὀρθῆς φρενὸς κατηγορεῖτο τοῦπίκλημα τοῦτό μοι.» Οἱ κριτικοὶ νομίζουνσιν, ὅτι τὸ χωρίον ὑπέστη μεταβολὴν τινὰ· καὶ ὁ μὲν Dindorf εἰκάζει, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ ὑπεξέλοι, ὁ δὲ Blaydes καὶ μὴ φοβεῖσθω τοῦπίκλημ' ὑπεξελεῖν αὐτὸς καθ' αὐτοῦ· πείσεται γὰρ κτλ. Ἀλλὰ καὶ ἄνευ διορθώσεως τὸ χωρίον δύναται καλῶς νὰ ἐξηγηθῇ. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Καὶ εἰ μὲν αὐτὸς εἶναι πράξας, καὶ φοβεῖται λέγειν αὐτὸς καθ' αὐτοῦ, τὸν φόβον ὑπεξελών λεγέτω. Οὐδὲν γὰρ δεινὸν πείσεται, εἰ μὴ ὅτι τῆσδε τῆς γῆς ἀπαλλάξεται. Εἰ δὲ ξένον τις οἶδε τὸν φονέα, μηνυσάτω. Καὶ εὐθὺς μὲν παρίξω χάριν καὶ εἰς αἰὶ χάριν ἔξω.» Τὸ ὑπεξελεῖν μετεχειρίσθη ὁ ποιητὴς, ὅπως δηλώσῃ, ὅτι ὁ τὸν φόνον διαπραξάμενος ἔκρυπτεν ἐν τῇ βάθει τῆς καρδίας αὐτοῦ τὸ ἐγκλημα καὶ ὅτι νῦν πρόκειται νὰ ἐξαγάγῃ τοῦτο. Πλνδ. ἐν Νεμ. 4, 6 «ῥῆμα ὅτι κε γλώσσα φρενὸς ἐξέλοι βαθείας» Σοφοκλ. ἐν Ἀποσπάσμ. 686 «ὦ γλώσσα,

αὐτὸς καθ' αὐτοῦ¹. — πείσεται γὰρ ἄλλο μὲν
ἀστεργές² οὐδέν, γῆς δ' ἄπεισιν ἀσφαλής·

230 εἰ δ' αὖ τις ἄλλον³ οἶδεν ἢ ἕξ ἄλλης χθονός

τὸν αὐτόχειρα, μὴ σιωπάτω· τὸ γὰρ

κέρδος τελῶ⁴· γῶ, χῆ χάρις προσκίεσται. *δαίνει αὐτὸν*

εἰ δ' αὖ σιωπήσεσθε, καὶ τις ἡ φίλου⁵

δείσας ἀπώσσει⁶ τοῦπος ἢ χαυτοῦ τόδε,

235 ἃ ἔκ τῶνδε⁷ δράσω, ταῦτα χρή κλύειν ἐμοῦ.

σιγήσασα τὸν πολὺν χρόνον, πῶς
δῆτα τλήσει πρᾶγμ' ὑπεξελεῖν
τόδε;

¹ Τὸ σχῆμα τοῦ λόγου κατ'
ἄλλους μὲν εἶναι ἀποσιώπη-
σις, ὡς ἐν Ἰλιάδ. Α, 133 «ἀλλ'
εἰ μὲν δώσουσι γέρας μεγάθυμοι
Ἀχαιοί, ἄρσαντες κατὰ θυμόν,
ὅπως ἀντάξιν ἔσται· εἰ δέ κε μὴ
δώσωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἔλω-
μαι», κατὰ δὲ τὸν Wolff εἶναι
ἀνακολουθία. Ὁ Οἰδίπους ἤ-
θελε νὰ εἴπῃ· καὶ μὲν φοβεῖ-
ται, γῆς ἄπεισιν ἀσφαλής,
ἐν τῇ σημασίᾳ, ἵστω ὅτι ἄ-
πεισιν, ἀλλ', ἵνα τὴν βεβαίωσιν
τοῦ ἀτιμωρήτου ποιήσῃ ὀξύτε-
ραν, παρεμβάλλει εὐθύς τὴν αἰ-
τιολογίαν καὶ τὴν ἀπόδοσιν ἐπι-
συνάπτει διὰ τοῦ δὲ ἀνακολουθῶς.

² Βαρύ, ἀπεργής, ὡς ἐν Αἴαντ.
776 «ἀστεργῇ θεᾷ ἐκτίσας ὄρ-
γῆν». Εὐρηται ὅμως καὶ ἀβλα-
βής, ὅπερ ἐνταῦθα ἤθελεν ἀρ-
μόζει κάλλιον.

³ Τὸ ἄλλος ποιεῖ ἀντίθεσιν
πρὸς τὸ αὐτὸς καθ' αὐτοῦ. Τὰ
χειρόγραφα ἔχουσιν οἶδεν ἕξ
ἄλλης χθονός, ἀλλ' ὁ Vau-
viller εἴκαθεν εὐφωῶς, ὅτι πρέπει
νὰ γραφῇ ἢ ἕξ ἄλλης χθονός.
Εἴπομεν εὐφωῶς, διότι ὁ Οἰδί-
πους πρῶτον ὤφειλε νὰ ὑπολά-

βῇ, ὅτι ὁ φονεὺς εἶναι Θηβαῖος·
ἐπειδὴ ὁμῶς ὁ Λαῖος ἐφονεύθη
ἐκτὸς τῆς πόλεως, ἐπέρχεται εἰς
τὸν νοῦν αὐτοῦ, ὅτι ἡδύνατο νὰ
ᾔναι καὶ ἐξ ἄλλης χώρας. Ὁ μι-
άστῳρ ὁμῶς πάντως διέτριβεν
ἐν Θηβαίᾳ, διότι τοῦτο ἐδήλωσεν
ὁ χρησμὸς τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὁ
Neue ἀντὶ χθονός ἐγράψε χερδς,
ὅπερ δὲν φαίνεται πιθανόν.

⁴ Ἀττικὸς μέλλων ἀντὶ τελέ-
σω. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν
Τραχιν. 191 «ὅπως πρὸς σοῦ τι
κερδάναιμι καὶ κτώμην χά-
ριν».

⁵ Αἱ γενικαὶ φίλου καὶ ἐαυ-
τοῦ ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ δείσας,
ὅπερ δέχεται γενικήν, ὡς καὶ τὸ
κηδόμενος καὶ φροντίσας, Ἰλιάδ.
Κ 93 «αἰνῶς γὰρ Δαναῶν περι-
δείδια».

⁶ Δὲν ἐκτελέσει, ὀλιγωρήσει,
ὡς ἐν Τραχιν. 1249 «τοιγὰρ ποι-
ήσω κοῦκ ἀπώσωμαι». Ἔπος ἐν-
ταῦθα εἶναι τὸ κήρυγμα, ἢ δια-
ταγή.

⁷ Ἡ ἐκ μετὰ γενικῆς ἐνταῦθα
σημαίνει τὸ ἐπειτα, ὡς Ἡρόδοτ.
I, 87 «ἐκ δὲ αἰθρίας τε καὶ νη-
νεμῆς συνδραμέειν ἐξαπίνης νέ-
φρα». Πλάτ. ἐν Πρωταγόρ. 310 Δ
«ἐπειδὴ τάχιστα με ἐκ τοῦ κό-
που ὁ ὕπνος ἀνήκεν».

τὸν ἄνδρ' ¹ ἀπαυδῶ τοῦτον, ὅστις ἔστι, γῆς
τῆσδ' ², ἧς ἐγὼ κράτη τε καὶ θρόνους νέμω ³,
μήτ' εἰσδέχεσθαι ⁴ μήτε προσφωνεῖν τινα,
μήτ' ⁵ ἐν θεῶν εὐχαῖσι μήτε θύμασιν
κοινόν ⁶ ποιεῖσθαι, μήτε χέρνιβας νέμειν,

240

¹ Ὁ ἐξῆς λόγος ἔχει τὴν ἀκρίβειαν νομικῆς διατάξεως. Ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστής· «πολὺν ἔλεον ἐργάζεται ὁ λόγος, ὅτι κατηγορεῖ ἑαυτοῦ ἄγνωτον· πρότερον δὲ τὰ φιλόφρονά εἰρηκώς, τελευταῖα ἐπὶ νεικεῖται τὰ σκληρότερα». Ἡ αἰτιατικὴ τὸν ἄνδρα τοῦτον εἶναι τὸ ἀντικείμενον τοῦ εἰσδέχεσθαι.

² Τινὲς συντάσσουσι τὴν γενικὴν τῆς δὲ γῆς πρὸς τὸ εἰσδέχεσθαι, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Φοινίσσ. 434 «τόνδ' εἰσδέξω τειχεῶν». Τοῦτο ὁμῶς δὲν δύναται νὰ ᾔηται ὀρθόν, διότι ὁ μάλιστα κατὰ τὸν χρησμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος εἶναι ἡδὴ ἐν τῇ χώρᾳ. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δὲν δύναμεθα νὰ δεχθώμεν, ὅτι ἡ αἰτιατικὴ ἐστὶν εἰς γενικὴν, ὅπως συμφωνήσῃ πρὸς τὴν ἐπομένην γενικὴν τῆς. Ἡ γενικὴ πιθανώτερον ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ τινά. Σημειωτέον δ', ὅτι ἐκ τῆς ἐπομένης φράσεως ἀπ' οἷων προέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὸ ἐμπρόθετον ἐς οἷους. ἀπαγορεύω νὰ μὴ δεχθῇ τοῦτον τὸν ἄνδρα μηδεὶς ἄνθρωπος ταύτης τῆς χώρας εἰς τοὺς οἶκους του. Τὸ χωρίον ἐξηγεῖται καὶ ἐκ τινος ἐπομένου ἐν στίχ. 817 «ὅν μὴ ξένων ἔξεστι μηδ' ἀστών τινα δόμοις δέχεσθαι μηδὲ προσφωνεῖν τινα, ὥσθιν δ' ἀπ' οἷων».

³ Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Ἀντιγόν. 173 «ἐγὼ κράτη δὴ πάντα καὶ θρόνους ἔχω».

⁴ Ὁ γινώσκων τὸν φονέα ἡδυνάτο νὰ ἀποτραπῇ τῆς μαρτυρίας, ὅπως μὴ ποιῇ ἐχθρὸν τοῦτον, ἀλλὰ κατὰ τὸ κέλευσμα τοῦ Οἰδίποδος ἐμελλε νὰ ἔχῃ ἐχθρὸν ὁλόκληρον τὴν κοινωνίαν.

⁵ Παρελείφθη ἐν μήτε, διότι ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, μήτε κοινόν ποιεῖσθαι, μήτ' ἐν θεῶν εὐχαῖσι, μήτε θύμασιν.

⁶ Συνηθέστερον λέγεται κοινόν ποιεῖσθαι, ὡς παρὰ Δημοσθ. 19, 280 «οὐς (Ἀρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα) ἐν ἅπασι τοῖς ἱεροῖς ἐπὶ ταῖς θυσίαις σπονδῶν καὶ κρατήρων κοινωνοὺς πεποιήσθαι». Περὶ τοῦ τονισμοῦ τῆς λέξεως χέρνιβος ὑπάρχει διαφωνία, ἂν πρέπη νὰ τονίζεται χέρνιβος ἢ χέρνιβος. Παρ' Ἀθηναίῳ IX, 409 A ἀναγινώσκεται· «παρὰ μέντοι τοῖς τραγικοῖς καὶ τοῖς κωμικοῖς παραζυτῶνως ἀνέγνωσται χέρνιβα». Χέρνιψ ἦτο καθάρσιον ὕδωρ, ἀγίασμα, ὡς παρατηρεῖ ὁ Ἀθήναιος, ἐν τῷ εἰρημένῳ χωρίῳ «ἔστι δὲ χέρνιψ ὕδωρ, εἰς ὃ ἀπέβαπτον θαλὸν ἐκ τοῦ βωμοῦ λαμβάνοντες, ἐφ' οὗ τὴν θυσίαν ἐπετίλουν καὶ τοῦτο περιρραίνοντες τοὺς παρόντας ἡγνίζον». Ὁ Δράκων περὶ τοῦ ἀνδροφόνου ὥριζεν ἐν τῇ νομοθεσίᾳ αὐτοῦ ὡς ἐξῆς Δημοσθέν. 20, 138 «χέρνιβων εἶργεσθαι τὸν ἀνδροφόνον, σπονδῶν, κρατήρων, ἱερῶν, ἀγορᾶς». Εἶναι δὲ γνωστόν, ὅτι οἱ τραγικοὶ ἀναχρονι-

- ὠθεῖν¹ δ' ἀπ' οἴκων πάντας, ὡς μιάσματος
 τοῦδ'² ἡμῖν ὄντος, ὡς τὸ Πυθικὸν θεοῦ
 μαντεῖον ἐξέφηγεν ἀρτίως ἐμοί.
 ἐγὼ μὲν οὖν τοιόσδε τῷ τε δαίμονι³
 245 τῷ τ' ἀνδρὶ τῷ θανόντι σύμμαχος πέλω.
 252 ὑμῖν δὲ ταῦτα πάντ' ἐπισκῆπτω⁴ τελεῖν,
 ὑπὲρ τ' ἑμαυτοῦ⁵ τοῦ θεοῦ τε τῆσδέ τε
 γῆς ᾧδ' ἀκάρπως καθέως⁶ ἐφθαρμένης. ✕
 255 οὐδ'⁷ εἰ γὰρ ἦν τὸ πρᾶγμα μὴ θεήλατον,
 ἀκάθαρτον ὑμᾶς εἰκὸς⁸ ἦν οὕτως ἔαν,

ζόμενοι μεταφέρουσιν εἰς τὸν ἡρώϊκόν αἰῶνα ἀττικά ἔθνη καὶ νόμους ὡς καὶ Αἰσχύλ. ἐν Χοηφ. 291 «καὶ τοῖς τοιούτοις οὔτε κρατῆρος μέρος εἶναι μετασχεῖν οὐ φιλοσπόνδου λιθός, βωμῶν τ' ἀπείργειν.»

¹ Ἐκ τοῦ προηγουμένου ἀπαυδῶ ἐξάγεται τὸ ῥῆμα αὐδῶ ἢ κελεῖω.

² Διότι οὗτος ὁ φονεὺς εἶναι μίasma, ὡς ὄντως εἶπεν ὁ θεὸς ἐν στίχ. 98. Ὁ Οἰδίπους δὲν ἐπαλαμβάνει ἐνταῦθα τὸν χρησμόν, διότι ὑποτίθεται, ὅτι ὁ χορὸς ἔμαθε περὶ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ καλέσαντος τοῦτον ἐν στίχ. 144.

³ Ἐννοεῖ τὸν Ἀπόλλωνα τὸν μαντευσάμενον ταῦτα ἐν στίχ. 136.

⁴ Μετὰ τὸν στίχ. 245 ἐν τοῖς χειρογράφοις ἔπονται οἱ στίχοι 267—272, ἀλλ' ἡ παρούσα θέσις τοῦ κειμένου γενομένη ὑπὸ τοῦ Ribbeck ἐπιδιοκιμάζεται ὑπὸ τῶν πλείστων κριτικῶν. Ἐπισκῆπτω ἐνταῦθα σημαίνει παραγγέλλω, διατάσσω, Σοφοκλ. ἐν Αἴαντι. 566 «ὕμιν τε κοινήν τήνδ' ἐπισκῆπτω χάριν.»

⁵ Ἀντὶ νὰ εἴπῃ ὑπὲρ ἑμαυτοῦ τε, ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ὑπερβᾶν ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς ἐν Φιλοκτήτῃ. 1294 «ὑπὲρ τ' Ἀτρεΐδων τοῦ τε σύμπαντος στρατοῦ.» Διὰ τί ἡ τιμωρία τοῦ φονέως ὠφελεῖ τὸν Οἰδίποδα, ἀνέπτυξεν ὁ ποιητὴς ἐν στίχ. 137. Ἔθηκε δ' ἐκ προθέσεως τὴν ἰδέαν ταύτην, ὅπως παρὰ τοῖς θεαταῖς ποιήσῃ καταφανεστέραν τὴν ἀπάτην τοῦ τυράννου.

⁶ Ἀσεβῶς, ἀνοσίως, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἡλέκτρ. 1181 «ὦ σῶμ' ἀτίμως καθέως ἐφθαρμένον.»

⁷ Ἐπρεπε νὰ εἴπῃ ὁ ποιητὴς καὶ γὰρ εἰ μὴ ἦν τὸ πρᾶγμα θεήλατον... καὶ οὐκ εἰκὸς ἦν. Πρᾶγμα ὀνομάζει τὴν ὑπό τοῦ Ἀπόλλωνος διαταχθεῖσαν ἀναζήτησιν τοῦ φονέως τοῦ Λαῖου. Θεήλατον δὲ εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ θεοῦ κελευσθέν.

⁸ Κατὰ τὸν συνήθη τρόπον ἡθελεν εἰπεῖν εἰκὸς ἂν ἦν, ἀλλ' εὐρηται καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἡλέκτρ. 914 «οὔτε θρῶσ' ἐλάνθανεν». Τὸ δὲ οὕτως ὑποδηλοῖ τὸν τρόπον, ὡς ἐγίνετο μέ-

ἀνδρός γ' ἀρίστου¹ βασιλέως τ' ὀλωλότος,
 ἀλλ' ἐξερευνᾶν. νῦν² δ' ἐπεὶ κυρῶ τ' ἐγὼ
 ἔχων μὲν ἀρχάς, ἃς ἐκεῖνος εἶχε πρὶν,
 ἔχων δὲ λέκτρα καὶ γυναῖχ' ὁμόςπορον³,
 κοινῶν⁴ τε παίδων κοῖν' ἄν, εἰ κείνῳ γένος
 μὴ⁵ ὀυστύχησεν⁶, ἦν ἂν ἐκπεφυκότα·
 νῦν δ'⁶ ἐς τὸ κείνου κρατ' ἐνήλαθ' ἡ τύχη·

260

χρητῆς γνώσεως τοῦ χρησμοῦ.

¹ Ὁ Οἰδίπους ἐξαίρων τὴν ἀρετὴν τοῦ φονευθέντος βασιλέως μεγεθύνει ἄνευ συνειδήσεως τὸ ἴδιον ἀμάρτημα.

² Ἐνταῦθα περιέμενέ τις τὴν φράσιν οὕτως· νῦν δέ, ἐπεὶ ἔστι θεήλατον, πολὺ μᾶλλον ὁ μᾶς δετ' ἐξερευνᾶν. Ἀντὶ ὅμως τοιαύτης ἐννοίας ἀναπτύσσει τοὺς δεσμούς, δι' ὧν συνδέεται μετὰ τοῦ Λαῖου. Ἡ ἀπόδοσις τοῦ ἐπεὶ ἀκολουθεῖ ἐν στίχ. 262, ἀνθ' ὧν... Ὁ τὲ ἔχει τὴν ἀπόδοσιν αὐτοῦ ἐν τῷ κοινῶν τε παίδων.

³ Τὸ ἐπιθετον ἐνταῦθα ἔχει παθητικὴν σημασίαν, δηλ. σημαίνει ἐκείνην, «εἰς ἣν ἔσπειρε καὶ ἐκεῖνος καὶ ἐγώ», ὡς λέγει ὁ Σχολιαστής. Τὸ ἐνεργητικὸν ὁμοσπόρος εὐρηται ἐν στίχ. 460.

⁴ Ὁ μὲν Schmidt διορθοῖ εἰς καὶ νῦν τὰ παίδων, ὅπερ δὲν εἶναι ἀτυχές, ὁ δὲ Schneidewin κοινῶν τε παίδων κύματα⁷, εἰ κείνῳ καὶ τὸ κύματα = κυήματα, ὡς εὐρηται παρ' Αἰσχύλῳ καὶ Εὐριπίδῃ· ἡ δευτέρα διόρθωσις φαίνεται μοι ὀλίγον πολυμῆρά. Ἡ δυσκολία ὅμως δύναται νὰ ἀρθῇ, δηλ. τὰ κοινὰ παίδων ἰσοδυναμεῖ τῷ κοινῷ πατὲρι, εἶναι δηλ. ἡ συνήθης

περίφρασις διὰ τοῦ οὐδετέρου, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 1209 «ἀθλίας ἄσσημα περισαίνει βοῆς» καὶ 1265 «ἐμῶν ἀνολθα βουλευμάτων». Ἡ δὲ παράθεσις τοῦ κοινῶν κοινὰ εἶναι συνηθεστάτη τοῖς τραγικοῖς. Ὁ ποιητὴς ἐννοεῖ, ὅτι ἤθελεν ὑπάρχει κοινότης παίδων (ἡτοι οἱ ἐμοὶ παῖδες ἤθελον εἶναι ἀδελφοὶ τῶν ἐκείνου), ἂν ὁ Λαῖος κατέλειπε τέκνα. Οὕτω πάλιν ἄκων ὁ Οἰδίπους ὑπαινίσσεται ἑαυτόν.

⁵ Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἡ ἀτεκνία ἐλογίζετο μεγάλη δυστυχία, Εὐριπίδ ἐν Ἰκέτις. 66 «εὐτεκνία δυστυχίαν τὸν παρ' ἐμοὶ καθελεῖν», ἐν Ἀνδρομάχ. 713 «ἀλλ' εἰ τὸ κείνης δυστυχεῖ παίδων περί, ἄπαιδας ἡμᾶς δεῖ καταστήναι;» Εἰς τὸν νοῦν τοῦ θεατοῦ ἐπέρχεται ἡ ἐκθεσις τοῦ Οἰδίποδος ἐν τῷ αὐτῷ οὗτος οὐδεμίαν γνῶσιν ἔχει.

⁶ Τὸν στίχον τοῦτον ἀπορρίπτει ὁ Deventer (De interpolationibus in Sophocli. tragœdiis, Leiden 1851), διότι διατάσσει τὴν συνέχειαν. Ἀλλ' ἡ ἀντίθεσις εἶναι ἀναγκαία διὰ τὴν προηγηθεῖσαν φράσιν, εἰ κείνῳ γένος μὴ ὀυστύχησεν· ἀλλ' ἡ τύχη ἤνεγκεν εἰς τὸν θάνατον τὸν Οἰδίποδα, πρὶν νὰ ἀποκτήσῃ

- 263 ἀνθ' ὧν¹ ἐγὼ τάδ' ὥσπερ εἰ τοῦμοῦ πατρός²
 ὑπερμαχοῦμαι κάπῃ πάντ' ἀφίξομαι³,
 ζητῶν τὸν αὐτόχειρα τοῦ φόνου λαβεῖν
 τῷ Λαβδακείῳ⁴ παιδὶ Πολυδώρου τε καὶ
 τοῦ πρόσθε Κάδμου τοῦ πάλαι τ' Ἀγήνορος⁵.
 καὶ ταῦτα⁶ τοῖς μὴ δρῶσιν εὐχομαι, θεοὺς
 270 μήτ' ἄροτον⁷ αὐτοῖς γῆς ἀνιέναι τινά,

τέκνα. Παραπλησία φράσις ὑπάρχει ἐν Ἀντιγόν. 1347 «ἐπὶ κρατὶ μοι πότμος δυσκόμιστος εἰσηλάτο.»

¹ Ἐπειδὴ τὸ πρῶτον μέρος τῆς αἰτιολογικῆς προτάσεως ἐγένετο μακρὸν καὶ ἐπειδὴ παρενέπεσεν ἡ παρένθεσις, συνέβη μικρά τις ἀνακολουθία οὐχὶ ἀσυνήθης ἐν ὁμοίαις περιστάσεσι, δηλ. ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, ἐπεὶ κυρῶ — ὑπερμαχοῦμαι, ἄνευ τοῦ ἀνθ' ὧν. Ἀντὶ τοῦ τάδ' ὁ Mudga προὔτεινε νὰ γραφῇ τοῦ δ', ἡ δὲ γραφὴ ὡς συμφωνοῦσα μετὰ τοῦ τοῦμοῦ πατρός δὲν ἤθελεν εἶναι κακὴ· ἀλλὰ καί, ὡς ἔχει, δύναται νὰ γείνη ἡ σύνταξις· διότι τάδε ὑπερμάχεσθαί τινο· ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν φράσιν τήνδε τὴν μάχην μάχεσθαι ὑπέρτινο· τοιοῦτον εἶναι καὶ τὸ ἐν Αἴαντ. 1346 «σὺ ταῦτ', Ὀδυσσεῦ, τοῦδ' ὑπερμαχεῖς ἑμοί;» καὶ Ὁμήρ. ἐν Ἰλιάδ. Α 237 «τάδε πάντα μαρναμένοιν.»

² Ἐμνήσθη τοῦ πατρός ὁ ποιητής, ὅπως ποιήσῃ ὑπαινιγμὸν τοῖς θεαταῖς.

³ Ἡ φράσις ἐπὶ πάντα ἀφικνεῖσθαι σημαίνει πᾶν ποιεῖν, πάντα μηχανᾶσθαι.

⁴ Ἐπειδὴ τὸ ἐπιθετον ἰσοδυναμεῖ πρὸς γενικήν, συνέδεσεν ὁ ποιητής τὰ λογικῶς ἰσοδύναμα,

ὡς Εὐριπίδ. ἐν Μῆδ. 404 «τοῖς Σισυφείοις τοῖς τ' Ἰάσονος γάμοις». Ἐπιθετον ἀντὶ γενικῆς μεταχειρίζονται πάντες οἱ ποιηταί, ὡς Ἰλιάδ. Β 54 «Νεστορίῃ παρὰ νῆϊ Πυλοιογενέος βασιλῆος» καὶ Ἰλιάδ. Ε 741 «ἐν δὲ τε Γοργείῃ κεφαλῇ δαινοτο πελώρου». Ἐν τέλει ὁ Οἰδίπους μνημονεύει καὶ τοῦ ἐπιφανοῦς γένους τοῦ Λαῖου, ὅπως δείξῃ, ὅτι ὁ φονεὺς εἶναι ἄξιος νὰ τύχῃ τιμωρίας· Ὁ Πολύδωρος ἦτο υἱὸς τοῦ Κάδμου καὶ τῆς Ἀρμονίας γεννήσας ἐκ τῆς Νυκτιῆδος τὸν Λαβδάκων, Ἀπολλόδωρ. III, 5, 5. Καὶ ὁ Ἡρόδοτος οὕτω μνημονεύει τοῦ γένους V, 59 «ταῦτα ἡλικίην ἂν εἴη κατὰ Λαῖον τὸν Λαβδάκων τοῦ Πολυδώρου τοῦ Κάδμου.»

⁵ Ὁ Ἀγήνωρ ἦτο υἱὸς μὲν τοῦ Ποσειδῶνος, βασιλεὺς δὲ τῆς Φοινίκης καὶ πατὴρ τοῦ Κάδμου καὶ τῆς Εὐρώπης.

⁶ Ἀφ' οὗ ὁ Οἰδίπους ἤτησε τὴν συνδρομὴν τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀνέυρεσιν τοῦ φονέως, μεταβαίνει νῦν εἰς τοὺς θεοὺς· αἰτεῖ δὲ τρία τινά, ἅπερ δηλοῖ διὰ τῶν ῥημάτων εὐχομαι-κατεύχομαι-ἐπεύχομαι. Τὸ τοῖς μὴ δρῶσιν ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «ἤγουν τοῖς μὴ ὑπερμαχομένοις καὶ ζητοῦσι τὸν φονέα».

⁷ Μὴ τίνα ἄροτον· ἄροτος εἰ-

μήτ' οὖν γυναικῶν παῖδας¹, ἀλλὰ τῷ πότμῳ
τῷ νῦν φθερεῖσθαι² καὶ τοῦδ' ἐχθίονι. X
κατεύχομαι δὲ τὸν δεδραχότ', εἴτε τις
εἷς ὢν λέληθεν εἴτε πλειόνων μέτα³,
κακὸν κακῶς νιν ἄμορον⁴ ἐκτρίψαι βίον·
ἐπεύχομαι⁵ δ', οἴκοισιν εἰ ξυνέστιος

246

ναι ὁ καρπός. Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι γῆν, ἀλλὰ προτιμᾶται ἡ γενική κατὰ τὴν εἰκασίαν τοῦ Musgrave καὶ τοῦ Vauviller, ὡς εἶναι καὶ τὸ ἐπόμενον γυναικῶν.

¹ Παραπλήσια εὔχεται ὁ Καμβύσης παρ' Ἡροδότ. III, 65. Καὶ ταῦτα μὲν ποιεῖσι ὑμῖν γῆ τε καρπὸν ἐκφέρει καὶ γυναῖκας τε καὶ ποτῖναι τίκτοιεν. καὶ παρ' Αἰσχίν. κατὰ Κτησιφ. § 111 «καὶ ἐπεύχεται αὐτοῖς μήτε γῆν καρποὺς φέρειν, μήτε γυναῖκας τέκνα τίκτειν γονεῦσιν ὀικότα, ἀλλὰ τέρατα, μήτε βοσκήματα κατὰ φύσιν γονά; ποιεῖσθαι, ἦταν δὲ αὐτοῖς εἶναι πολέμου καὶ δικῶν καὶ ἀγορῶν, καὶ ἐξώλεις εἶναι καὶ αὐτοὺς καὶ οἰκίας καὶ γένος τὸ ἐκείνων.» Εἰς τὸ πατὴρ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐννοήσωμεν τὸ αὐξεῖν ἢ τρέφειν, διότι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων αἱ γυναῖκες θεωροῦνται ὡς ἀρώσιμοι γῆς καὶ τὸ σπείρειν λέγεται καὶ ἐπὶ γεωργοῦ καὶ ἐπὶ ἀνδρός, Σοφοκλ. ἐν Τραχιν. 31 «κἀφύσαμεν δὴ παῖδας, οὐς κενὸς ποτε, γῆτης ὅπως ἄρουραν ἔκτοπον λαβῶν, σπείρων μόνον προσεῖδες ἀξιαμῶν ἄπαξ.»

² Ἐπειδὴ τὸ εὐχέσθαι ἔχει μελλοντικὴν σημασίαν, συντάσσεται πρὸς ἀπαρέμφατον μέλλοντος χρόνου, ὡς καὶ ἄλλα ῥήμα-

τα περιέχοντα μελλοντικὴν ἐννοίαν, ὡς Σοφοκλ. ἐν Φιλοκτῆ. 1394 «εἰ σὲ γ' ἐν λόγοις πείσειν δυνήσόμεσθα μηδὲν ὦν λέγω;» Θουκυδ. II, 29 «βουλόμενοι σφίσι τὰ ἐπὶ Θράκης χωρία καὶ Πελοπόννησον ξυνεξελεῖν αὐτόν». Ὁ μέσος μέλλων ἔχει σημασίαν παθητικοῦ, ὡς πολλαχοῦ παρὰ τοῖς ποιηταῖς. τὸ δὲ ὑποκείμενον τοῦ ἀπαρέμφατου εἶναι αὐτοῦς, ὅπερ ἐξάγεται ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

³ Τοῦτο ἀντίκειται πρὸς τὸν λόγον τοῦ Κρέοντος εἰπόντος ἐν στίχ. 122 «ληστάς; ἔφασκε συντυχόντας οὐ μὲν ῥώμῃ κτανεῖν νιν, ἀλλὰ σὺν πλήθει χερῶν.» Ὁ Οἰδίπους ὁμοῦς ἔχει ἐν νῷ ἕνα ἐν στίχ. 124.

⁴ Ἡ ἀντωνυμία νιν ἦτο ὅλος περιττὴ· ἐπειδὴ ὁμοῦς παρενέπεσε μακρὰ πρότασις, θέτει ὁ ποιητὴς τὴν ἀντωνυμίαν, ὡς ἐν Τραχιν. 287 «αὐτόν δ' ἐκεῖνον, εὖτ' ἂν ἀγνὰ θύματα ῥέξη πατρώῳ Ζηνὶ τῆς ἀλώσεως, φρόνει νιν ὡς ἕζοντα». Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν ἄμοιρον, ἀλλὰ προτιμᾶται ἡ εἰκασία τοῦ Porson. Σημαίνει δὲ κακόμοιρον, δυστυχῆ.

⁵ Ἐπεύχομαι δέ, εἰ ὁ δεδραχὸς γένοιτο ξυνέστιος ἐν τοῖς ἐμοῖς οἴκοισιν. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ «ἀγνοῶν ἐπαρᾶται αὐτῷ, εἰ σύνοιδε τὸν φονέα· διὸ καὶ περιπαθέστερος γίγνεται ὁ λόγος.»

- 230 ἐν τοῖς ἐμοῖς γένοιτ' ἐμοῦ ξυνειδότης,
παθεῖν, ἅπερ τοῖσδ' ἄρτίως ἠρασάμην.
X ὅμιν δὲ² τοῖς ἄλλοισι Καδμείοις, ὅσοις
τάδ' ἔστ' ἀρέσκονθ', ἧ τε σύμμαχος³ Δίκη
273 χοῖ πάντες εὖ ξυνεῖεν εἰσαεῖ θεοί.

ΧΟΡΟΣ

ὥσπερ μ' ἀραῖον ἔλαβες⁴, ὦδ', ἀναξ, ἐρῶ
οὔτ' ἔκτανον γὰρ⁵ οὔτε τὸν κτανόντ' ἔχω
δεῖξαι. τὸ δὲ ζήτημα⁶ τοῦ πέμψαντος ἦν
Φοῖβου, τὸδ' εἰπεῖν ὅστις εἴργασται ποτε.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

- 280 δίκαι' ἔλεξας ἄλλ' ἀναγκάσαι θεούς,

¹ Ἐννοεῖ ἐκείνους, καθ' ὧν εἴ-
πε τὰ ἐν στίχ. 270 — 272.

² Ποιεῖ ἀντίθεσιν εἰς τὸ προ-
ηγούμενον, τοῖς μὴ δρῶσι ταῦτα.

³ Τοῦτο εἶπε κατὰ πρόληψιν
ἀντί· ἡ Δίκη καὶ πάντες οἱ ἄλ-
λοι θεοὶ ξυνοῦν σύμμαχοι εἰσαεῖ,
ὡς ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 1200
«τῶν σὼν ἀδέρκτων ὁμμάτων
τητῶμενος» καὶ 1088 «τὸν εὐα-
γρον τελειῶσαι λόγον» καὶ ἐν
Τραχιν. 477 «ἡ πολύφθορος κα-
θηρέθη Οἰχαλία».

⁴ Ὁ Εὐστάθιος ἐν σελ. 1809
τὸ χωρίον ἀντιγράφει· «ὥσπερ
μ' ἀραῖον εἴλες», ἀλλ' εἰκάζεται,
ὅτι εἶναι πλάνη τῆς μνήμης. Ὁ
δὲ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Καθὰ
μὲ ἐν κατάραις ἐκράτησας, οὐ-
τως ἐρῶ ἐν αὐταῖς ταῖς κατάρ-
ραις. Ἦγουν ἐπὶ τῇ ἀρᾷ ἢ κα-
τηράσω ἐμοί, ἐπ' αὐτῇ λέξω κα-
γώ. Μετὰ θάρσου· λαμβάνω τὴν
κατάραν, ὅτι οὐκ οἶδα τίς ἐστίν
ὁ φονεὺς τοῦ Λαΐου».

⁵ Μετὰ τὰ δεικτικά ἔπεται
συνήθως ὁ ἐπεξηγηματικὸς γάρ,

ὡς Θουκυδίδ. I, 3 «δηλοῖ δέ μοι
καὶ τὸδε τῶν παλαιῶν ἀσθένειαν
οὐχ ἥμιστά· πρό γάρ τῶν Τρωϊ-
κῶν οὐδὲν φαίνεται πρότερον κοι-
νῇ ἐργασαμένη ἡ Ἑλλάς».

⁶ Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως· ἦν
δὲ Φοῖβου τοῦ πέμψαντος
τὸ ζήτημα εἰπεῖν, ὅστις
εἴργασται τὸδε. Διὰ τῆς πα-
ρατηρήσεως ταύτης ὁ χορὸς ὑ-
ποδεικνύει, ὅτι ἡ ὁδὸς τῆς ἀνα-
ζητήσεως κεῖται ἀλλαχοῦ καὶ
οὐχὶ ἐκεῖ, ἐνθα ἔδειξεν ὁ Οἰδί-
πους.

⁷ Δίκαιον ἐνταῦθα εἶναι τὸ ἀ-
ληθές, ὡς ἐν στίχ. 1158 «ἀλλ' εἰς
τόδ' ἤξεις, μὴ λέγων γε τοῦνδι-
κον». Σοφῶς ὁ ποιητὴς ἐνέδα-
λε τὴν ἐπομένην φράσιν εἰς τὸ
στόμα τοῦ Οἰδίποδος γινώσκον-
τος ἐξ ἰδίας πείρας, ὅτι οἱ θεοὶ
δὲν ἐξαναγκάζονται νὰ εἴπωσιν,
ὅτι δὲν θέλουσι. Παραπλήσιον
εἶναι τὸ ἐν Ἀποσπάσματι 834
«Ἀλλ' οὐ γὰρ ἂν τὰ θεὰ κρυ-
πτόντων θεῶν μάθοις ἂν, οὐδ' εἰ
πάντ' ἐπεξέλοιοι σκοπῶν».

ἂν μὴ θέλωσιν, οὐδ' ἂν εἷς¹ δύναιτ' ἀνὴρ.

ΧΟΡΟΣ

τὰ δεύτερ'² ἐκ τῶνδ' ἂν λέγοιμ', ἃ μοι δοκεῖ.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

εἰ καὶ τρίτ' ἔστι³, μὴ παρῆς τὸ μὴ οὐ φράσαι.

ΧΟΡΟΣ

ἄνακτ'⁴ ἄνακτι ταῦθ' ὀρώντ' ἐπίσταμαι
 μάλιστα Φοίβῳ Τειρεσίαν, παρ' οὗ τις ἂν
 σκοπῶν⁵ τὰδ', ὦναξ, ἐκμάθοι σαφέστατα.

285

¹ Πολλὰ χειρόγραφα ἔχουσιν οὐδὲ εἷς, ἄλλα δὲ οὐδ' ἂν εἷς, ὅπερ προτιμᾷ ὁ Dindorf· διότι κατ' αὐτόν τὸ οὐδὲ εἷς μόνον οἱ ποιηταὶ τῆς μέσης καὶ νέας κωμωδίας μεταχειρίζονται, οὐδ' αὖτε ὁ Αἰσχύλος, ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Εὐριπίδης. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Τραχίν. 1072 «καὶ τὸδ' οὐδ' ἂν εἷς ποτε τόνδ' ἄνδρα φαίη πρόσθ' ἰδεῖν δεδρακότα».

² Ὁ πρῶτος καὶ ἀσφαλέςτατος τρόπος τοῦ εὐρεῖν τὸν φονέα ἤθελεν εἶναι, ἂν αὐτὸς ὁ Ἀπόλλων ἐδείκνυε τοῦτον. Ἐπειδὴ ὁμοῦ δὲν δύναιται τις νὰ ἀναγκάσῃ τὸν θεόν, δύναιται νὰ ἐρωτηθῇ ὁ Τειρεσίας. Τὸ ἐκ τῶνδε σημαίνει μετὰ ταῦτα, ὡς καὶ ἐν στίχ. 235.

³ Καὶ τοῦτο δεικνύει τὴν μεγάλην προθυμίαν τοῦ Οἰδίποδος, ὅπως ἀνακαλύψῃ τὸν φονέα, ἥτοι αὐτόν. Τοῦτο εἶναι δραματικὸν καὶ διεγερτικὸν τοῦ θεάτρου. Τὰ ῥήματα παύειν, λήγειν, ἀπέχεσθαι καὶ τὰ ὅπως ὁποῦντε ἔχοντα τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀμελεῖν δέχονται ἀπαρέμφατον μετὰ τοῦ μή, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Προμηθ. 248 «θνη-

τοὺς ἔπαυσε μὴ προδέρκεσθαι μόρον», Θεοκυδίδ. VII, 53. παύσαντες τὴν φλόγα καὶ τὸ μὴ προσελθεῖν ἐγγὺς τὴν ὀλκάδα τοῦ κινδύνου ἀπηλλάγησαν», Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 514 «μήτοι κασιγνήτη μ' ἀτιμάσης τὸ μὴ οὐ θανεῖν τε σὺν σοὶ τὸν θανόντα θ' ἀγνίσει».

⁴ Κατὰ τὸν Σχολιαστήν ὁ ποιητὴς ὀνομάζει ἄνακτας διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν· «Τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὸν Τειρεσίαν λέγει ἄνακτα, τὸ μὲν, ὡς φύσει ἀνάσσοντα, τὸν δὲ Τειρεσίαν, ὡς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων οὕτω τιμώμενον, διὰ τὸ κράτος τῆς μαντικῆς». Κατὰ τὸν Wolff ὀνομάζει οὕτω, διότι ὁ Τειρεσίας, ὡς ἡ Ἰοκάστη καὶ ὁ Κρέων, κατήγετο ἐκ τῶν Σπαρτῶν, ὧν οἱ ἔγγονοι ἀπετέλουν τοὺς ἀρίστους τῶν Θεσίων. Ἡ δὲ ἐπομένη δοτικὴ ἐξαρτάται ἐκ τοῦ τὰ αὐτά, βλέποντα τὰ ἴδια μὲ τὸν Φοῖβον. Ὅρα, ὅτι ὁ ποιητὴς ἐκ προθέσεως μετεχειρίσθη τὸ ὄρα ἐπὶ τοῦ τυφλοῦ μάντεως.

⁵ Ζητῶν, ἐξετάζων, ὡς καὶ ἐν στίχ. 291 «πάντα γὰρ σκοπῶ λόγον».

ἀλλ' οὐκ ἐν ἀργοῖς¹ οὐδὲ τοῦτ' ἐπραξάμην².
 ἔπεμψα γὰρ Κρέοντος εἰπόντος³ διπλοῦς
 πομπούς· πάλαι δὲ μὴ παρῶν θαυμάζεται⁴.

290 καὶ μὴν⁵ τά γ' ἄλλα κωφὰ καὶ παλαί' ἔπη.

¹ Τὸ ἀργός κατὰ τὸν Wolff ἔχει παθητικὴν σημασίαν, ὥς ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 1603 «οὐκ ἦν ἔτ' οὐδὲν ἀργόν, ὦν ἐφίετο». Συχνάκις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις κεῖται ἐμπρόθετον ἀντί ἐπιθέτου, ὥς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 1097 «τό τ' εἰκασθῆν γὰρ δεινόν, ἀντιστάντα δὲ ἄτη πατάζει θυμόν ἐν δεινῷ πάρα», ἐν Αἴαντ. 971 «πρὸς ταῦτ' Ὀδυσσεύς ἐν κενοῖς ὑβρίζετο». Κατὰ ταῦτα ἡ φράσις σημαίνει, οὐδὲ τοῦτο ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ἡμελημένων. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνεργητικὴ σημασία κατ' ἑμὲ δὲν ἀποκλείεται· κατὰ ταύτην εἶναι γένους ἀρσενικοῦ καὶ δηλοῦ, οὐδὲ τοῦτο μεταξὺ ἀμελῶν εἴπα, ἦτοι καὶ περὶ τούτου ἐφρόντισα, ὥς καὶ περὶ τῆς μαντείας τοῦ Ἀπόλλωνος.

² Οἱ ἐκδύται ἐνοῦσι τὸ ῥῆμα τοῦτο μετὰ τῶν ἡγουμένων, ὁ Wolff ὅμως ἀποχωρίζει. Ἐχει δὲ τὴν γνώμην, ὅτι τὸ χωρίον διεφθάρη, διότι τὸ μέσον πράττεσθαι κεῖται ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ εἰσπράττειν χρήματα. Ὁ Schneidewin ὅμως ἐξηγεῖ τὴν μέσσην διάθεσιν λέγων, ὅτι ἔκκειτο ἐν τῷ συμφέροντι τοῦ Οἰδίποδος ἡ ἀποστολή. Πρὸς ἀποφυγὴν τῆς δυσκολίας δύναται νὰ ἀναλυθῇ τὸ ῥῆμα εἰς ἔπραξα μὲν, ὅπερ δὲν φαίνεται ἀναγκαῖον. Ὅπως:

δήποτε ἡ στίξις τοῦ Wolff ἔχει καλῶς· διότι ὁ Οἰδίπους βεβαίως ἀρνητικῶς καὶ θετικῶς, ὅπως δείξῃ τὴν μεγάλην αὐτοῦ προθυμίαν καὶ πρὸς τοῦτο συμβάλλεται καὶ τὸ ἀσύνδετον. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Ἡλέκτρ. 131 «οἷδ' αὖτε καὶ ξυνήμι τάδ', οὐ τί με φυγγάνει».

³ Τὴν συμβουλήν ταύτην ἔδωκεν ὁ Κρέων οὐχὶ ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀνακτόροις. Διὰ τῆς συμβουλῆς ταύτης ὁ ποιητὴς παρασκευάζει τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι ὁ Κρέων ἐπεισε τὸν Τειρεσίαν, ὅπως ψευσθῇ, ὥς ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστὴς· «Κάνταυθα τὸ κηδεμονικόν τοῦ ἥθους διετήρησε· τὸ μὲν οὖν διπλοῦς πομπούς τῆς σπουδῆς ἐστὶ τεκμήριον· τὸ δὲ Κρέοντος εἰπόντος· πιθανόν εἰς τὰ ἐξῆς (378, 383, 385), ἵνα ἡ ὑπόνοια αὐτοῦ πῖστιν ἔχοι, τὸ πεπεισμένον ὑπὸ τοῦ Κρέοντος τὸν Τειρεσίαν μαντεύεσθαι κατὰ τοῦ Οἰδίποδος τὰ ψευδῆ». Διὰ δὲ τοῦ διπλοῦς δηλοῦ τὸν ἕνα μετὰ τὸν ἄλλον, ὅπερ δηλοῦ τὴν σπουδὴν τοῦ Οἰδίποδος.

⁴ Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν φράσιν· θαυμάζω μὴ παρῆναι αὐτόν. Θαυμάζω, διότι πρὸ πολλοῦ δὲν ἦλθεν.

⁵ Καὶ βεβαίως. Διὰ τῆς φράσεως ποιεῖ ἐξακολούησιν τῶν

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

τὰ ποῖα ταῦτα ; πάντα γὰρ σκοπῶ λόγον¹.

ΧΟΡΟΣ

Θανεῖν ἐλέχθη πρὸς τινων ὁδοιπόρων².

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἤκουσα καγὼ τὸν δ' ἰδόντ'³ εὐδεις ὄρα.

ΧΟΡΟΣ

ἀλλ' εἴ τι μὲν δὴ δείματός γ' ἔχει μέρος,

εἰρημένων ἐν στίχ. 282 καὶ 286. Τὰ κωφὰ ὁ σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ψυχρὰ καὶ οὐδὲν σαφές ἔχοντα. Κατ' ἄλλους σημαίνει τὸ ἀνυπόστατον, Πολύβ. III. 36, 4 «ἀνυπόστατος καὶ κωφὴ διήγησις». Κατ' ἐμὲ σημαίνει τοὺς ἀδεσπότες λόγους, οἵτινες μὴ δίδοντες ἀποκρισιν, ὥσπερ οἱ κωφοί, δὲν συμβάλλονται πρὸς ἀνύρεσιν τῆς ἀληθείας.

¹ Καὶ ἐνταῦθα ὅρα σὴν σπουδὴν τοῦ Οἰδίποδος, ὅπως ἀνέυρη τὸν φονέα.

² Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὁ Κρέων εἶπεν, ὅτι οἱ φονεῖς ἦσαν λησταὶ ἐν στίχ. 122 καὶ κατωτέρω 715 λέγονται ξένοι λησταί. Ἐνταῦθα ὀνομάζονται ὁδοιπόροι, ὅπερ μάλλον προσεγγίζει εἰς τὴν ἀλήθειαν. Ὅπως δὴ ποτε ἡ διαφορά τῆς ἐκφράσεως καὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν φονέων ὑποδεικνύει τὸ ἀόριστον τῆς φήμης.

³ Ἀγγλὸς τις κριτικὸς ἔτρεψε τὸ τὸν δ' ἰδόντ' εἰς τὸν δὲ ὄρωντα, τὴν δὲ εἰκασίαν ὁ Dindorf μετένεγκεν εἰς τὸ κείμενον. Ἡ διόρθωσις δὲν εἶναι ἀτυχής, καθ' ὅσον ὑποστηρίζεται ἐκ τῶν ἐπομένων, ἐν οἷς καὶ ὁ χορὸς καὶ ὁ Οἰδίπους ὁμιλοῦσι περὶ τοῦ δράστου καὶ οὐχὶ περὶ τοῦ ἰδόντος. Εἰς τὴν παρατήρησιν ταύ-

την δύναται νὰ προστεθῇ καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ Κρέων ἐν στίχ. 118 εἶπεν, ὅτι εἰδὲ τις τὸν δράστην. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ ποιητὴς φαίνεται, ὅτι δὲν ἐννοεῖ τὸν θεράποντα τοῦ Λαῖου, ὅστις εἶδεν, ἀλλ' ὁμιλεῖ γενικῶς, δὲν τολμῶμεν νὰ μεταβάλωμεν τὸ χωρίον. Ὅρα, ὅτι γίνεται ἀντίθεσις τοῦ ἀκούειν πρὸς τὸ ὄραν. Καὶ ἐνταῦθα εἶναι σαφεστάτη τραγικὴ εἰρωνεία· οὐδεὶς βλέπει τὸν ἰδόντα. Ὅντως τυφλοὶ ἦσαν οἱ μὴ βλέποντες τὸν Οἰδίποδα.

⁴ Καὶ ἂν τίποτε ἄλλο δὲν ἀναγκάσῃ, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ὁ φόβος. Ἐνταῦθα εἶναι μὲν ὁ λόγος περὶ τοῦ δράστου καὶ οὐχὶ περὶ τοῦ ἰδόντος, ἀλλ' ἂν τις μὴ θελήσῃ νὰ μεταβάλῃ τὸ προηγούμενον χωρίον, ἡδύνατο νὰ ἐξηγήσῃ τὸ πρᾶγμα, ὅτι ἀντικείμενον τοῦ διαλογου εἶναι πάντοτε ὁ φονεὺς. Ἀντὶ τοῦ δείματος ὁ Hartung καὶ ὁ Dindorf γράφουσι δειμάτων, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἠλέκτρ. 636 «δειμάτων, ἃ νῦν ἔχω». Ὁ δὲ Wunder εἰκάζει, ὅτι ἀντὶ τοῦ ἔχει πρέπει νὰ γραφῇ τρέφει, ὡς ἐν Τραχιν. 28 «αἰετὶν' ἐκ φόβου φόβον τρέφω». Ἀνάλογα χωρία πάντοτε δύνανται νὰ εὐρεθῶσιν, ἀλλὰ καὶ πάντοτε πρέπει νὰ ἐξε-

293 τὰς σὰς ἀκούων οὐ μενεῖ¹ τοιάσδ' ἀράς.

ΟΙΔΗΠΟΥΣ

ᾧ μή 'στι δρῶντι² τάρβος, οὐδ' ἔπος φοβεῖ.

ΧΟΡΟΣ

ἀλλ' οὐξελέγξων³ αὐτὸν ἔστιν· οἶδε γὰρ
τὸν θεῖον ἤδη⁴ μάντιν ᾧδ' ἄγουσιν, ᾧ
τάληθές ἐμπέφυκεν ἀνθρώπων μόνῳ.

ΟΙΔΗΠΟΥΣ

300 ᾧ πάντα νωμῶν⁵ Τειρεσία, διδακτά τε

τάζωμεν τί ἀρμόζει τῇ λόγῳ.
¹ Ἐνταῦθα πρόκειται περὶ μετο-

χῆς.
² Ὁ Dindorf ἐρμηνεύει, ὅτι
δὲν θὰ μείνῃ ἐν τῇ πόλει καὶ τῇ
χώρᾳ τῶν Θηβαίων, ὅπερ δὲν
εἶναι ὀρθόν, διότι σημαίνει, ὅτι
δὲν θὰ ὑπομείνῃ, ἀλλὰ θὰ ἐξαγ-
γεῖλῃ τὴν πράξιν, ὡς ἐρμηνεύει
ὁ Σχολιαστής· «Εἰ ἔχει μέρος
δείματος, ἤτοι εἰ ποσῶς φοβεῖ-
ται ἀκούων τὰς σὰς ἀράς, οὐ με-
νεῖ, ἀλλ' ἐξαγγελεῖ. Τὸ πλήρες
ἤθελεν εἶναι ἀκούων τὰς σὰς
ἀράς οὐ μενεῖ τοιάσδ' ἀ-
ράς, δηλ. δὲν θὰ περιμείνῃ νὰ
πληρωθῶσι τοιαῦται ἀραί.

³ Ἔθηκε μετοχὴν, ἐν ᾧ ἡδύ-
νατο νὰ θέσῃ καὶ ἀπαρέμφατον.
Παραπλήσιον εἶναι τὸ παρ' Ἰσο-
κράτ. ἐν Πανηγ. 268 Ε «ἡ πόλις
αὐτοῖς οὐκ ἐπιτρέψει παραβαί-
νουσι τὸν νόμον». Ἀντίθεσις γί-
νεται τῆς πράξεως πρὸς τὸν λό-
γον, ἡ δὲ πράξις φύσει εἶναι φο-
βερωτέρα τοῦ λόγου. Ὁ Οἰδίπους
δὲν ἔχει μεγάλην ἐλπίδα, ὅτι ὁ
φονεὺς θέλει μαρτυρήσῃ αὐτόν.

⁴ Εὐρῆται ἡ μετοχὴ καὶ κατ'
ἐνεστώτα οὐξελέγξων, ἀλλὰ
φαίνεται, ὅτι εἶναι ἀμάρτημα·

διότι ἅπαξ πρόκειται ὁ μάντις
νὰ ἐξελέγξῃ, Σοφοκλ. ἐν Φιλοκτ.
1242 «τίς ἔσται μ' οὐπικωλύσων
τάδε;», ἐν Ἡλέκτρ. 1197 «οὐδ'
ὁ κωλύσων πάρει;». Ἡ φράσις ἰ-
σοδυναμεῖ πρὸς τὴν ἔστι τις,
ὅς αὐτὸν ἐξελέγξει. Ὁ χορὸς
διὰ τοῦ λόγου αὐτοῦ δεικνύει τὴν
μεγάλην πεποθησιν τῶν Θη-
βαίων, ἣν εἶχον εἰς τὸν μάντιν.
Διὰ τοῦ οἷδε ἐννοεῖται ὁ ποιητὴς
τοὺς δύο πομποὺς καὶ τὸν πατ-
ρα, ὅς ὠδήγει αὐτόν· ὅρα στίχ.
444 καὶ ἐν Ἀντιγόν. 998.

⁵ Τοῦτο ὑποδεικνύει τὸ ἀνυ-
πόμονον τῶν Θηβαίων, ὅπως μά-
θωσι παρὰ τοῦ μάντεως, τίς εἴ-
ναι ὁ φονεὺς.

⁶ Ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει·
«Ἀντὶ τοῦ κρίνων ἕκαστα καὶ
ἐξετάζων. Ἐπαίνει δὲ τὸν μάν-
τιν, πάντων αὐτῷ περιτιθεῖς ἐμ-
πειρίαν, θείων τε καὶ ἀνθρωπί-
νων, τοῦ ἐκείνου λόγου οὐκ ἀ-
ναμμένων, ὅπερ δηλωτικόν ἐστι
τῆς σπουδῆς». Καὶ παρ' Αἰσχύλῳ
ὁ Ἐτεοκλῆς λέγει περὶ τοῦ μάν-
τεως ἐν Ἐπτὰ ἐπὶ Θῆβας 24 «ὁ
μάντις, οἰωνῶν βοτήρ, ἐν ᾧσι νω-
μῶν καὶ φρεσὶν πυρὸς δίχα χρη-
στηρίους ὄρνιθας ἀψευδεῖ τέχνῃ».

ἄρρητά¹ τ', οὐράνιά τε καὶ χθονοστιβή²,
 πόλιν³ μὲν, εἰ καὶ μὴ βλέπεις, φρονεῖς δ' ὅμως,

οἷα νόσω σύνεστιν⁴· ἥς σε προστάτην
 σωτήρ⁵ά τ', ὦναξ, μοῦνον⁶ ἐξευρίσκομεν.

Φοῖβος γάρ, εἴ τι⁷ μὴ κλύεις τῶν ἀγγέλων, 303

πέμψασιν ἡμῖν ἀντέπεμψεν, ἐκλυσιν

μόνην ἂν ἐλθεῖν τοῦδε⁸ τοῦ νοσήματος,

εἰ τοὺς κτανόντας Λάιον μαθόντες εὖ⁹

κτείναιμεν ἢ γῆς φυγάδας ἐκπεμφαίμεθα.

σύ δ' οὖν φθονήσας μήτ' ἀπ' οἰωνῶν φάτιν⁹

¹ Ἀρρητα εἶναι τὰ μὴ δυνά-
 μενα νὰ ῥηθῶσιν ἐν ἀντιθέσει
 πρὸς τὰ διδακτά, ἅπερ λέγονται.

² Ἐκ τοῦ χθῶν καὶ στεῖβω,
 ὁ περιπατῶν ἐπὶ τῆς γῆς, ὁ ἐ-
 πίγειος.

³ Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως· εἰ
 καὶ μὴ βλέπεις πόλιν, φρο-
 νεῖς δ' ὅμως, οἷα νόσω ἢ
 πόλις σύνεστιν· ἂν καὶ δὲν
 βλέπεις τὴν πόλιν, ὅμως ἐννοεῖς
 ὑπὸ ποίας νόσου πάσχει. Ὅμοια
 φράσις εἶναι ἐν Ἀντιγόν. 234
 «καὶ τὸ μὴδὲν ἐξέρω, φράσω
 δ' ὅμως».

⁴ Προσωποποιεῖ τὴν νόσον ὁ
 ποιητής, ὡς ἐν Φιλοκτήτῃ. 1169
 «ἔχειν μυρίον ἄχθος, ᾧ ξυνοί-
 κεῖ» καὶ ἐν Αἴαντ. 610 «Ἄλῃς
 ξύνεστιν ἐφεδρος, ὥμοι μοι, θεία
 μανία ξύναυλος». Ἐννοεῖ προ-
 στάτην τῆς πόλεως κατὰ τῆς νό-
 σου, ὡς ἐν Αἴαντ. 803 «φίλοι,
 πρόστητ' ἀναγκαίας τύχης».

⁵ Τὸν ἰωνικὸν τύπον μοῦνος
 ἐν τῷ διαλόγῳ μεταχειρίζεται
 συχάνικ· ὁ Σοφοκλῆς, οὐδέποτε
 ὅμως ὁ Αἰσχύλος καὶ ὁ Εὐριπίδης.

⁶ Ἡ κοινὴ γραφὴ ἦτο εἰ καὶ,
 ἀλλ' ἢ εἰκασία, ἣν ἐποίησεν ὁ

Stephanus εἶναι πιθανή· διότι ὁ
 Οἰδίπους θέλει νὰ ὑποδηλώσῃ
 ἀμφιβολίαν τινά, ὡς ἐν στίχ. 124
 «εἴ τι μὴ ξὺν ἀργύρῳ ἐπράσσει⁷
 ἐνθὲνδ⁸». Τὸ κλύω, ὡς καὶ τὸ
 ἀκούω, πολλάκις κεῖται ἀντὶ τοῦ
 παρακειμένου ἀκήκοα, ὡς ἐν
 Φιλοκτήτῃ. 261 «δδ' εἴμ' ἐγὼ σοι
 κεῖνος, δὲν κλύεις ἴσως τῶν Ἡ-
 ρακλείων ὄντα δεσπότην ὕπλων»,
 ἐν Τραχιν. 68 «καὶ ποῦ κλύεις
 νιν, τέκνον, ἰδρῶσθαι χθονός;»
 Φαίνεται, ὅτι ὁ Οἰδίπους δὲν ἔ-
 χει ἥσυχον τὸν νοῦν, διότι ἄλ-
 λως δὲν ἤθελεν εἰπεῖ, ὅτι ὁ μάν-
 τις, οὗ τὴν τέχνην οὕτω τιμᾷ,
 ἔχει ἀνάγκην νὰ μάθῃ παρὰ τῶν
 ἀγγέλων τὸν χρησμὸν τοῦ θεοῦ.

⁷ Ἀντὶ τοῦδε ὁ Blaydes εἰ-
 κάζει, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ τήν-
 δε. Οὕτως ἤθελε συμφωνήσει
 μετὰ τοῦ ἐκλυσιν, ὅπερ δὲν εἶναι
 ἀτοχές.

⁸ Συνήθως τὸ εὖ προτάσσε-
 ται τῶν ῥημάτων, ἅπερ προσ-
 διορίζει, ἐνίοτε δ' ὅμως καὶ ἐπι-
 τάσσεται, ὡς κατωτέρω ἐν στίχ.
 626 «οὐ γὰρ φρονούντ' εὖ
 βλέπω».

⁹ Προτάσσει ὁ ποιητής τὴν

μήτ' εἴ τιν' ἄλλην μαντικῆς ἔχεις ὁδόν¹,

ῥῦσαι σεαυτὸν καὶ πόλιν, ῥῦσαι δ' ἐμέ,

ῥῦσαι² δὲ πᾶν μίasma τοῦ τεθνηκότος.

ἐν³ σοὶ γὰρ ἐσμέν· ἄνδρα⁴ δ' ὠφελεῖν ἀφ' ὧν

313

ἔχοι⁵ τε καὶ δύναιτο, κάλλιστος πόνος!

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

φεῦ φεῦ⁶, φρονεῖν ὡς δεινόν, ἔνθα μὴ τέλη

ἀπὸ τῶν οἰωνῶν μαντικὴν, διότι ὁ Τειρεσίας διεκρίνετο ὡς οἰωνοσκόπος, Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγ. 999 «εἰς γὰρ παλαιὸν θᾶκον ὀρνιθοσκόπον ἔζων, ἔν' ἦν μοι παντὸς οἰωνοῦ λιμήν».

¹ Ὁδὸς ἐνταῦθα εἶναι ὁ τρόπος, ὡς καὶ ἐν στίχ. 67 «πολλὰς δ' ὁδοὺς ἐλθόντα φροντίδος πλάνοις».

² Τὸ ῥύεσθαι σημαίνει ὑπερασπίζεσθαι, σώζειν, ἐνταῦθα δὲ σώζειν τὴν πόλιν δι' ἀποσοδήσεως τοῦ μιάσματος· ἔπρεπε δὲ νὰ εἴπῃ ῥῦσαι τοῦ μιάσματος, ἀλλὰ παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν στίχ. 35 ἐξέλυσας δασμόν ἀντὶ νὰ εἴπῃ ἐξέλυσας ἡμᾶς δασμοῦ, Θουκυδ. V, 63, 3 «ἔργῳ γὰρ ἀγαθῷ (ἔφη) ῥύσεσθαι τὰς αἰτίας». Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ἦγουν κάθῃρον ἡμᾶς τοῦ μιάσματος, τοῦ διὰ τὸν φονευθέντα γεγεννημένου».

³ Δηλοῦν ὅτι καὶ ἡ φράσις τοῦ ἐξηρτήμεθα, Εὐριπίδ. ἐν Ἰκέτισ. 732. Τοιοῦτον εἶναι τὸ παρ' Ἡροδότ. VI, 109 «ἐν σοὶ νῦν ἐστὶν ἡ καταδουλώσαι Ἀθήνας ἢ ἐλευθέρας ποιήσαντα», Λυσίας 178, 4 «ὁπόταν ἐν χρήμασιν ἡ καὶ σωθῆναι τῇ πόλει καὶ μή».

⁴ Εἶναι τὸ ὑποκείμενον τοῦ ὠφελεῖν, ὅπερ ἐτέθη ἄνευ ἀντικειμένου· δὲν εἶναι δ' ἀπίθανον,

ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἔγραψεν ἄνδρϊ. Ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου εἶναι κατὰ τὸν Wunder· ἐσθλοῦ γὰρ ἄνδρὸς πόνος κάλλιστος ἂν εἴη ὠφελεῖν ἀφ' ὧν ἔχοι τε καὶ δύναιτο.

⁵ Τὸ μὲν ἔχοι ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐξωτερικὰ μέσα, τὸ δὲ δύναιτο εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ικανότητά. Ἐννοεῖ κάλλιστον πόνον διὰ τὸν ὠφελοῦντα.

⁶ Ὁ μάντις ἐγίνωσκε τὸν φονέα τοῦ Λαίου, ἀλλὰ σεβόμενος τὸν σωτήρα τῆς πόλεως δὲν ἤθελε νὰ μαρτυρήσῃ τοῦτον, ἀλλ' ἐσιώπα. Προσκληθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Οἰδίποδος διὰ δύο πομπῶν, ἀπεφάσισεν, ὡς φαίνεται, νὰ εἴπῃ τὸν φονέα, ἀλλ' ἡ παρουσία τοῦ βασιλέως καὶ σωτήρος ἐμβάλλει δειλίαν. Διὰ τοῦτο ἐπιφωνεῖ πόσον φοβερόν εἶναι τὸ νὰ γνωρίζῃ τις τὴν ἀλήθειαν, ὅταν αὕτη δὲν ὠφελῇ τὸν γνωρίζοντα! Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «ὡς δεινόν, φησί, τὸ φρονεῖν, ἦταν τὸ φρονούμενον τῷ φρονούντι μὴ λυσιτελεῖ. Σχετλιάζει δὲ μὴ βουλόμενος εἰς φῶς ἄγειν τὰ τοῦ Οἰδίποδος». Τὸ ἔνθα φέρεται εἰς ὑποτακτικὴν, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ ᾔναι ἔνθ' ἂν. Τὸ ἂν ἐν τῇ πεζῇ λόγῳ δυσκόλως ἡδύνατο νὰ παραλειφθῇ, παρὰ ποιητῆς ὅμως ἡ τοιαύτη παράλει-

λύη¹ φρονοῦντι. ταῦτα γὰρ² καλῶς ἐγὼ
εἰδὼς διώλεσ'³. οὐ γὰρ ἂν δεῦρ' ἰκόμην.

Διότι ΟΙΔΙΠΟΥΣ

τί δ' ἔστιν⁴; ὡς ἄθυμος εἰσελήλυθας.

οὐκ ἐπιτρέψαι ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

ἄφες μ' ἐς οἴκους· ῥᾶστα γὰρ τὸ σὸν τε σὺ⁵

320

κἀγὼ⁶ διοίσω τοῦμόν, ἣν ἐμοὶ πίθη⁷.

ὅτι ἐπιτρέψαι ΟΙΔΙΠΟΥΣ

οὔτ' ἔννομ⁸· εἶπας οὔτε προσφιλῇ πόλει

φίς δὲν εἶναι ἀσυνήθης, ὡς Εὐ-
ριπίδ. ἐν Ἡλέκτρ. 972 «ὅπου
δ' Ἀπόλλων σκαῖός ῥ', τίνες σο-
φοί;», Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ. 1081
«ὅπου δ' ὑβρίζειν δρᾶν θ' ἄ βού-
λεται παρῆ» καὶ 1160.

¹ Τὸ τέλη λύειν ἰσοδυναμεῖ
πρὸς τὸ λυσιτελεῖν, ὡς παρατη-
ρεῖ καὶ ὁ Σχολιαστής· «Διαλελυ-
μένως δὲ εἶπε τέλη λύη ἀντὶ τοῦ
λυσιτελεῖν».

² Ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ τὴν ἐπι-
φώνησιν φεῦ φεῦ· διότι, ἂν καὶ
ἐγνώριζον ταῦτα, ὅμως ἐλησμό-
νησα. Αἴαν εὐφυῶς ὁ μάντις
πειρᾶται νὰ αἰτιολογήσῃ, διὰ τί
ἤλθεν, ἐν ᾧ ἐγίνωσκε τὰ μέλ-
λοντα γενέσθαι.

³ Διόλλυμι ἐνταῦθα σημαίνει
λησμονῶ, ὡς ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ
Κολων. 1530 τὸ σφῆζω σημαίνει
ἐνθυμοῦμαι «ἀλλ' αὐτὸς ἀεὶ σφῆ-
ζε, χῶταν εἰς τέλος τοῦ ζῆν ἀ-
φικνῆ, τῷ προφερτάτῳ μόνῳ σή-
μαιν'». Καὶ ἡμεῖς ἐπὶ λήθης λέ-
γομεν τὸ ἔχασα = δὲν τὸ ἐν-
θυμοῦμαι. Ἡ ἐπομένη πρότασις
εἶναι ἀπόδοσις παραλειφθείσης
ὑποθέσεως, δηλ. εἰ μὴ διώλεσα.

⁴ Ἀλλὰ τί εἶναι; πόσον λε-
λυπημένος ἦλθες;

⁵ Αἰ φράσεις τοῦ μάντεως εἴ-

ναι σκοτεῖναι ἐν ὅλῃ τῇ διαλό-
γῳ, ὡς πάντοτε· διότι· εὐκολώ-
τατα σὺ μὲν τὸ ἰδικόν σου, ἐγὼ
δὲ τὸ ἰδικόν μου θὰ ὑπομείνω·
δηλ. ὁ μὲν Οἰδίπους εὐκολώτατα
θέλει ὑπομείνει τὴν τύχην αὐ-
τοῦ, ἂν μὴ μάθῃ ταύτην παρὰ
τοῦ μάντεως, ὁ δὲ Τειρεσίας, ἂν
μὴ ποιήσῃ ἀλγεινὴν ἀνακάλυψιν.
Ὁ Σχολιαστής ἐπεξηγεῖ· «Ἦγουν
εὐκολώτατα σὺ τε τὸ σὸν διοί-
σεις ἀπὸ κοινοῦ, καὶ ἐγὼ τὸ ἐ-
μόν, ἣν ἐμοὶ πείθῃ. Ἀπὸ μετα-
φορᾶς τῶν βασταζόντων τι ταῦ-
τα λέγεται. Ἦγουν καὶ σὺ εὐκο-
λώτατα βαστασεις τὸ σὸν φορ-
τίον, ἥτοι τὴν σὴν τύχην, καὶ
ἐγὼ τὴν ἐμήν».

⁶ Εἶναι εἶδος χιαστοῦ σχήμα-
τος, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 537· «κα-
λῶς σὺ μὲν τοῖς, τοῖς δ' ἐγὼ ἐ-
δόκουν φρονεῖν».

⁷ Ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει·
«εἰάν με ἀπελθεῖν ἐάσης».

⁸ Ὁ Schneidewin εἰκάζει, ὅτι
πρέπει νὰ γραφῇ ἔμ φρον· διότι
ἐννομον σημαίνει τὸ κήρυγμα
τοῦ ἡγεμόνος, ὅπερ ἤθελε περι-
έχει ἐγωῖσμόν. Τοῦτο δὲ κατ'
αὐτὸν ἤθελεν εἶναι παράδοξον,
διότι μετ' ὀλίγον ὁ Οἰδίπους δὲν
κελεύει, ἀλλ' ἰκετεύει τὸν μάν-

τῇδ', ἥ σ' ἔθρεψε, τήνδ' ¹ ἀποστερῶν φάτιν.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

ὀρῶ γὰρ ² οὐδὲ σοὶ τὸ σὸν φώνημ' ἰὼν

328

πρὸς καιρόν· ὥς οὖν μὴδ' ἐγὼ ταυτόν πάθω ³—

ΧΟΡΟΣ ⁴

μή ⁵, πρὸς θεῶν, φρονῶν γ' ἀποστραφῆς, ἐπεὶ

τιν. Πρὸς τοῦτοις διὰ τοῦ ἔμ-
φρονα δίδεται ἀπόκρισις τις εἰς
τὸν ἀσαφῆ τοῦ Τειρεσίου λόγον.
Τοῦτο δὲν εἶναι πιθανόν· διότι
ὁ ἡγεμὼν ἐκ τῶν φράσεων σὸν
καὶ ἐμὸν ὑπολαβὼν, ὅτι ὁ Τει-
ρεσίας ἀποχωρίζει τὸ ἴδιον συμ-
φέρον ἀπὸ τοῦ τῆς πολιτείας,
ἀντιτάσσει, ὅτι ὁ τοιοῦτος ἐγωΐ-
σμός ἀντίκειται πρὸς τὸν νόμον
τῆς πατρίδος καὶ πρὸς τὴν ἀγά-
πην, ἣν εἶχε καθήκον νὰ δεῖξη
πρὸς τὴν θρέψασαν. Πρὸς τοῦ-
τοις δὲν ἰκετεύει ὁ Οἰδίπους, ἀλ-
λ' ὁ χορὸς, ὡς ἔσται λόγος.

¹ Δηλ. τὴν φάτιν, ἣν πάντες
προσεδοκῶμεν παρὰ σοῦ. Τὸ ἀ-
ποστερῶν συντάσσεται πρὸς αἰ-
τιατικὴν πράγματος, τὸ δὲ πρόσ-
ωπον δέχεται κατ' αἰτιατικὴν
ἢ γενικήν.

² Ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ παραλει-
φθεῖσαν πρότασιν. Βεβαίως δὲν
εἶπον οὔτε ἔννομα, οὔτε προσφι-
λῆ, διότι καὶ σὺ δὲν εἶπες πρέ-
ποντα· τὸ οὐδὲ ἰσοδυναμοῦν πρὸς
τὸ καὶ οὐ ὑποδεικνύει, ὅτι πα-
ρελείφθη τὸ πρῶτον μέρος τῆς
ὁμοιωματικῆς προτάσεως. Ὡς
σύ, οὕτω καὶ ἐγώ.

³ Ἄν μὴ ὁ λόγος τοῦ μάντεως
διεκόπτετο, οὗτος κατὰ τινος ἡ-
θελεν εἶπετ, σιγῇ σομαι. Συμ-
πληροῦ δὲ κατ' ἔννοιαν ἐν στίχ.
328. Δυνάμεθα ὅμως πιθανώτε-
ρον νὰ ἐννοήσωμεν τὸ ἄπειμι,
ὅπερ δὲν λέγει μὲν ὁ μάντις, ἀλλὰ

διὰ τῆς πράξεως δηλοῖ, ὡς μαρ-
τυροῦσι καὶ οἱ ἐπόμενοι στίχοι.

⁴ Τοὺς δύο ἐπομένους στίχους
τὰ πλεῖστα τῶν χειρογράφων καὶ
ὁ Σχολιαστὴς ἀποδίδουσι τῇ χο-
ρῷ· « Ὑποβαλόντος τοῦ Τειρε-
σίου ἀρχήν, ὅτι ἐπίσταται, ὁ
χορὸς καταλιπαρεῖ εἰπεῖν. Ἔτα
ἀρνούμενου, ἐξάγεται εἰς λοιδο-
ρίαν πρὸς αὐτὸν ὁ Οἰδίπους· ὅθεν
παροξυνθεὶς λέγει. "Ἐχει οὖν τὰ
τῆς διαθέσεως ἄριστα". Ἀλλ' ὁ
Elmsley, ὁ Hermann, ὁ Dindorf
καὶ ὁ Schneidewin ἀποδίδουσι
τούτους τῇ Οἰδίποδι· διότι τοι-
αύτη διακοπή τοῦ λόγου ὑπὸ τοῦ
χοροῦ γενομένη ἤθελεν εἶναι ἀ-
πρεπής. Τούναντίον δεικνύει, ὅτι
οἱ Θηβαῖοι ὑπὸ τοῦ λοιμοῦ κατα-
θλιβόμενοι ὤφειλον θερμῶς νὰ
ἰκετεύσωσιν, ὅπως σωθῶσιν, ὡς
καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ δράματος ἐπρα-
ξαν. Ἄν δὲ ἀποδώσωμεν τοὺς
στίχους τῇ χορῷ, αἴρεται καὶ ἡ
δυσκολία, ἣν πρὸ ὀλίγου εὐρο-
μεν, δηλ. ὁ Οἰδίπους διατηρεῖ
τὸν ὑψηλόφρονα αὐτοῦ χαρακτή-
ρα. Ὁ μάντις, ὡς εἶδομεν, ἐξήρ-
χετο τῆς σκηνῆς, τούτου δ' ἔνε-
κα ἦτο ἀναγκαῖα ἡ τοῦ χοροῦ
παρέμβασις, ὅπως διευκολυνθῇ ἡ
διαμονὴ αὐτοῦ. Ἐν τέλει παρα-
τηροῦμεν, ὅτι ἡ παράδοσις κυ-
ροῦται καὶ διὰ τῶν φράσεων
πάντες προσκυνοῦμεν καὶ
πάντες οὐ φρονεῖτε.

⁵ Μὴ δι' ὄνομα τῶν θεῶν, ἐν

πάντες σε προσκυνούμεν¹ οἷδ' ἰκτῆριοι.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

πάντες² γὰρ οὐ φρονεῖτ'· ἐγὼ δ' οὐ μή ποτε,
τάμ' ὥς³ ἂν εἴπω, μὴ τὰ σ' ἐκφῆνω κακά.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

τί φῆς; ξυνειδώς⁴ οὐ φράσεις, ἀλλ' ἐννοεῖς 33δ
ἡμᾶς πρόδοῦναι καὶ καταφθεῖραι πόλιν;

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

ἐγὼ⁵ οὔτ' ἐμαυτὸν οὔτε σ' ἀλγυνῶ. τί ταῦτ' *δα' λυσήσω*

ᾧ βέβαια γνωρίζεις, ἀπέλθης.

¹ Εὐσεβῶς παρακαλοῦμεν.

² Ὅλοι παρακαλεῖτε ἱκετεύοντες, διότι δὲν ἐννοεῖτε. Ἡ ἐπομένη φράσις σημαίνει· δὲν ὑπάρχει φόβος, μήπως ἐγώ.

³ Τὸ χωρίον τοῦτο παρέχον δυσκολίας περὶ τὴν ἐρμηνείαν διηγείρε τὴν ἐπιθυμίαν τῶν κριτικῶν, ἵνα πολλαχῶς καὶ ποικιλοτρόπως διορθώσωσιν· ὁ μὲν Brunck γράφει, τὰμ' ἐξενείπω, ὁ δὲ Hermann, ἐγὼ δ' οὐ μή ποτε τὰ μάσσον' εἴπω, μὴ τὰ σ' ἐκφῆνω κακά, ὁ δὲ Schneidewin οὐ μή ποτε ἄνωγας εἴπω καὶ ἄλλοι ἄλλως. Τὸ χωρίον, ὡς ἔχει, δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ὡς ἑξῆς· οὐδέποτε ἐγώ, διὰ νὰ εἴπω τὸ ἰδικόν μου (δηλ. ὅτι παρώρμησέ με νὰ σιωπήσω), οὐδέποτε θὰ φανερώσω τὰ σὰ κακά. Οὕτως εἰς τὰμ' δὲν ἐννοοῦμεν τὸ ἔπη, ὡς ποιεῖ, ὁ Σχολιαστὴς, ἀλλὰ μένει ἀόριστον, ὡς ἀρμόζει τῷ μάντει, ὅστις καὶ πρὸ ὀλίγου οὕτως ἀορίστως ἐξεφράσθη διὰ τῆς κτητικῆς ἀντωνυμίας ἐν στίχ. 320. Ὁ Τειρεσίας ἤρατο νῦν ὑποδηλῶν, ὅτι κρύπτει κακὰ τοῦ τυράννου, καθ' ἃ καὶ ὁ Σχολιαστὴς

παρετήρησεν· «Οὐκ ἐμφανῶ τὰ ἐμὰ ἔπη, ἵνα μὴ τὰ σὰ εἴπω κακά. Ἦδη δὲ τρανότερον φησίν, ὅτι τὰ αὐτοῦ κακὰ ἀποκρύπτεται». Τὸ ὡς ἂν κεῖται ἐπὶ τελικῆς σημασίας, ὡς ἐν Φιλοκτῆτ. 129 «ναυκλήρου τρόποις μορφὴν δηλώσας, ὡς ἂν ἀγνοία προσῇ». Τὸ δεύτερον μὴ κατὰ τὸν Wolff εἶναι ἀπλή ρητορικὴ ἐπανάληψις, ἥτοι ἀναδιπλώσις, ὡς Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. III, 2, 23 «δέδοικα, μὴ, ἂν ἅπαξ μάθωμεν ἀργοὶ ζῆν, μὴ ἐπιλαθώμεθα τῆς οἴκαδε ὁδοῦ» Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 6 «ὅποιον οὐ τῶν σῶν τε κάμῶν οὐκ ὅπωπ' ἐγὼ κακῶν», ἐν Τραχιν. 138 «πρόσθεν οὐκ ἔτλη ποτέ, πολλοὺς ἀγῶνας ἐξιῶν, οὕπω φράσαι». Ἐν τῇ κτητικῇ ἀντωνυμίᾳ ἐγένετο ἔκθλιψις, ὡς ἐν Φιλοκτῆτ. 339 «τὰ σ', ὦ τάλας, ἀλγῆματα».

⁴ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Νοῶν τὸ πρᾶγμα, εἰδῆσιν ἔχων τοῦ πράγματος». Πράγματι ἡ νόσος καταφθείρει τὴν πόλιν, ἀλλ' ὁ μάντις μὴ λέγων τὸν μιστοπορὰ συνεργεῖ πρὸς τοῦτο.

⁵ Τὰ ἄριστα τῶν χειρογράφων ἔχουσιν ἐγὼ τ' ἐμαυτὸν ἢ ἐγὼ γ' οὔτ' ἐμαυτόν, ἀλλὰ

ἄλλως¹ ἐλέγχεις; οὐ γὰρ ἂν πύθοιό μου.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

οὐκ, ὦ κακῶν κάκιστε, καὶ γὰρ² ἂν πέτρου
φύσιν σύ γ' ὀργάνειας³, ἐξερεῖς ποτε,
ἀλλ' ὦδ' ἄτεγκτος⁴ κάτελεύτητος φανεῖ;

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

ὀργήν⁵ ἐμέμφω τήν ἐμήν, τήν σήν δ' ὁμοῦ

παρ' Ἀθηναίῳ ἀντιγράφοντι τὸ χωρίον X, 433, E ὑπάρχει ἡ γραφή ἐγὼ οὕτ' ἐμαυτόν, ἥτις δικαίως προτιμᾶται. Ἡ ἀποκάλυψις ἤθελε λυπήσει οὐ μόνον τὸν Οἰδίποδα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν μάντιν, διότι οὗτος ἐλεεῖ τὸν ἡγεμόνα.

¹ Παρὰ Bekker Anecd. 379, 4 ὑπάρχει ἡ ὀρθὴ παρατήρησις «μάτην» ἢ μάλιστα ἢ κατὰ ἄλλον τρόπον».

² Διὰ τῆς ἡγουμένης κλητικῆς προσέβη πολὺ εἰς ὀργήν ὁ τύραννος. Ἐπειδὴ δὲ παρετήρησεν, ὅτι τοῦτο ἦτο ἀσύμφορον, διὰ τῆς παρενθετικῆς προτάσεως μετριάξει τὴν προσβολήν. Ὁρθῶς δ' ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Ἐν ὑπερβατῇ ὁ λόγος. Οὐ λέξεις, ὦ κακῶν κάκιστε, ἀλλ' ὦδ' ἄτεγκτος κάτελεύτητος φανῇ; καὶ γὰρ ἂν πέτρου φύσιν σύ γ' ὀργάνειας, ὅ ἐστι, ταραξείας καὶ εἰς ὀργὴν ἐμβάλοις. Ἀπολογεῖται δὲ περὶ τῆς ὑβρεως λέγων, ὅτι καὶ πέτρου φύσιν σύ γ' ὀργάνειας». Ποιητὴς τις ἐν Σχολ. εἰς Ἰλιάδ. Ψ 234 λέγει «νύμφα φίλη, καὶ βλητὶ λίθω ἐνὶ δάκρυον ἦκας».

³ Ἐς ὀργὴν κινήσειας. Τὸ ὀργαίνω ἔχει ἀμετάδρατον σημασίαν, ὡς ἐν Τραχίν. 332 «ἀλλ' οὐ γὰρ, ὥσπερ εἶπον, ὀργαίνειν

καλὸν γυναῖκα νοῦν ἔχουσιν» καὶ μεταβατικήν, ὡς ἐνταῦθα. Τὰ ῥήματα τὰ λήγοντα εἰς εὐω, υνω, αινω εἶναι καὶ ἐνεργητικὰ μεταβατικὰ καὶ ἀμετάδρατα, ὡς χερσεύειν σημαίνει χέρσον ποιεῖν καὶ χέρσον εἶναι ἢ ἐν χέρσῳ εἶναι, βακχεύειν, χορεύειν, θαρσύνειν, βραδύνειν, ὀξύνειν, ἀλγύνειν, κυμαίνειν, δειμαίνειν, κυλλαίνειν.

⁴ Τὸ ἄτεγκτος ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει ἀσυμπαθής· «Ἄτεγκτος ἀντὶ τοῦ ἀσυμπαθὲς καὶ ἀδάκρυτος· τέγγειν γὰρ τὸ βρέχειν. Ἀτελεύτητος δέ, δυσασίωτος, δυσπαρακλήτος, ἀμείλιχος». Ὁ Εὐστάθιος ὁμοῦς ἐξηγεῖ τὸν μὴ ἔχοντα τέλος ἐν σελ. 441, 26 «ἀτελεύτητος παρὰ Σοφοκλεῖ καὶ τὸν μὴ τελευτὴν ἐπάγοντα τοῖς ζητούμενοις δηλοῖ ἐν τῷ ἄτεγκτος κάτελεύτητος φανεῖ». Ἡ ἐρμηνεία ὁμοῦς τοῦ Σχολιαστοῦ φαίνεται μᾶλλον ἀρμόζουσα τῇ ἐννοίᾳ τοῦ χωρίου.

⁵ Ἐνταῦθα σημαίνει τὴν ὀργήν, εἰς ἣν ἐγὼ ἄλλους κινῶ. Ἀντὶ τοῦ τὴν σὴν ὁ Dindorf οὐχὶ ἀπιθάνως παραλαμβάνει ἐκ δῶω χειρογράφων τὴν γραφὴν τὴν σοί.

ναίουσαν¹ οὐ κατεῖδες, ἀλλ' ἐμέ ψέγεις².

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

τίς γάρ τοιαῦτ' ἂν οὐκ ἂν³ ὀργίζοιτ' ἔπη
κλύων, ἃ⁴ νῦν σὺ τήνδ' ἀτιμάζεις πόλιν;

340

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

ἤξει γὰρ αὐτά⁵, κἄν ἐγὼ σιγῇ στέγω.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

οὐκοῦν⁶, ἃ γ' ἤξει, καὶ σὲ χρὴ λέγειν ἐμοί.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

οὐκ ἂν πέρα φράσαιμι· πρὸς τὰδ'⁷, εἰ θέλεις,

¹ Κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον ὁ μάντις ὀμιλεῖ περὶ ὀργῆς, πράγματι δὲ περὶ τῆς μητρὸς τοῦ Οἰδίποδος, μεθ' ἧς οὗτος συνψκεί, ὡς παρατηρεῖ ὁ Εὐστάθιος σελ. 733, 14. « Δοκεῖ μὲν λέγειν ὁ Τειρεσίας, ὅτι τὴν σὴν ὀργὴν οὐ κατεῖδες, τὴν σύμφυτόν σοι. Ἀληθῶς δὲ λέγει, ὅτι τὴν σὴν ἄλοχον οὐκ οἶδας, ἡγουν τὴν μητέρα σου, ἣ συμβιοῖς, ὅπερ ὀκνήσας ἐκφῆναι εἶπε τὸ ὁμοῦ ναίουσαν, ὃ ταῦτόν ἐστι τῷ ὁμευνέτιν». Οὕτως ἡ προσωποποιία τοῦ ναίουσαν εἶναι μόνον φαινομένη.

² Τὸ ἐμέ ψέγεις εἶναι ἐπαναλήψεις μετ' ἐμφάσεως τοῦ ὀργὴν ἐμέμψω τὴν ἐμήν. Παράπλησαι ἐπαναλήψεις ὑπάρχουσι πολλαὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγ. 466 «παρ' οὐδὲν ἄλγος· ἀλλ' ἂν, εἰ τὸν ἐξ ἐμῆς μητρὸς θανόντ' ἄθαπτον ἡνσχύμην νέκυν, κείνοις ἂν ἡλγουν· τοῖσδε δ' οὐκ ἀλγύνομαι», ἐν Αἴαντ. 1111 «οὐ γάρ τι τῆς σῆς οὐνεκ' ἐστρατεύσατο γυναικός, ἀλλ' οὐνεκ' ὄρκων οἷσιν ἦν ἐνώμοτος, σοῦ δ' οὐδέν».

³ Τὸ ἀν' ἐπαναλαμβάνεται ἐνίοτε δις καὶ τρίς παρὰ τοῖς ἀρ-

χαίοις. Βεβαίως ὀργίζομαι· διότι ποῖος, ἂν ἀκούῃ τοιούτους λόγους, δὲν ἤθελεν ὀργισθῇ. Ὁ δυστυχὴς Οἰδίπους, ὡς εἰκός, δὲν ἐνόησε τὸν ὑπαινιγμόν.

⁴ Διπλὴν αἰτιατικὴν ἐδέξατο τὸ ἀτιμάζειν, ἐξ ὧν ἡ μὲν δηλοῖ τὸ πρόσωπον, ἡ δὲ τὸ πρᾶγμα. Αὕτη δύναται κατὰ δύο τρόπους νὰ ἐξηγηθῇ· ἢ νὰ θεωρήσωμεν ὡς προσδιορισμὸν συστήχου αἰτιατικῆς, ἢ νὰ ἐννοήσωμεν μετοχὴν λεκτικῆς ῥήματος, δηλ. ἃ λέγων ἀτιμάζεις. Ἀνάλογον εἶναι τὸ ἐν Αἴαντ. 1106 «καὶ τὰ σέμν' ἔπη κόλας' ἐκείνους», δηλ. κολάζων ἐκείνους λέγε.

⁵ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει αὐτόματα, μόνα των. Βεβαίως σιωπῶ, διότι καὶ ἂν ἐγὼ σιωπῶ, τὰ πράγματα θὰ φανερωθῶσι μόνα των.

⁶ Λοιπὸν ἀφ' οὗ βέβαια θὰ φανερωθῶσι μόνα των, καὶ σὺ ἔχεις καθῆκον νὰ τὰ λέγῃς εἰς ἐμέ.

⁷ Τὴν φράσιν ταύτην μεταχειρίζονται οἱ ἀρχαῖοι ἐπὶ βεβαίας ἀποφάσεως, καθ' ἣν ὁ λέγων ἀναδέχεται πάσας τὰς συνεπειὰς τῆς πράξεως. Ἐν τοιαύτῃ περιστάσει οἱ λατῖνοι μετα-

δύμω ν ε θυμοῦ¹ δι' ὀργῆς, ἥτις ἀγριωτάτη².

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

καὶ μὴν παρήσω³ γ' οὐδέν, ὥς ὀργῆς ἔχω,
ἄπερ⁴ ξυνίημ'. ἴσθι γὰρ δοκῶν ἐμοὶ
καὶ⁵ ξυμψυτεῦσαι τοῦργον εἰργάσθαι θ', ὅσον
μὴ χερσὶ⁶ καίνων· εἰ δ' ἐτύγχανες βλέπων,
καὶ⁷ τοῦργον ἄν σοῦ τοῦτ' ἔφην εἶναι μόνου.

χειρίζονται τὸ nunc ἢ jam. Οὐ-
τω Σοφοκλ. ἐν Ἡλέκτρ. 820 «Πρὸς
ταῦτα καίνετω τις, εἰ βαρύνεται,
τῶν ἔνδον ὄντων». Κατωτέρω
426 «πρὸς ταῦτα καὶ Κρέοντα
καὶ τοῦμὸν στόμα προπηλάκιζε».

¹ Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ὀργὴν
ὀργίζου. Συνηθέστερον λέγε-
ται δι' ὀργῆς ἔχειν τινά, δι'
ὀργῆς ἤκειν, ὥς Θουκυδ. V,
29 «καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους
ἅμα δι' ὀργῆς ἔχοντες», Σοφοκλ.
ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 905 «εἰ
μὲν δι' ὀργῆς ἦκον ἥς ὀδ' ἄξιος».
Ἀνάλογοι φράσεις εἶναι τὸ ὑπὸν
εὐδοῦντα ἐν Φιλοκτῇ. 139 καὶ
δι' ἀντιλογίης λέγειν ἐν
Ἡρόδοτ. VIII. 77.

² Ἐνίοτε οἱ ἀρχαῖοι ἀντὶ ἐ-
πιθέτου μεταχειρίζονται ἀναφο-
ρικὴν πρότασιν ἔχουσαν τὸ αὐτὸ
ἐπίθετον, ὅπως τὸ οὐσιαστικὸν
ὀρίσωσι καὶ τὸν ὀρισμὸν μᾶλλον
ἐξάρῳσιν, ὥς Ἠλιάδ. Η, 50 «αὐ-
τὸς δὲ προκάλεσται Ἀχαιῶν ὅσ-
τις ἄριστος» ἀντὶ νὰ εἴπῃ τὸν
ἄριστον Ἀχαιῶν, Εὐριπίδ. ἐν Φοι-
νίσσ. 755 «προκρίνας οἵπερ ἄλ-
λιμῶτατοι» ἀντὶ τοὺς ἀλκιμω-
τάτους, Αἰσχύλ. ἐν Ἑπτὰ ἐπὶ
Θήβ. 65 «καίρὸν ὅστις ὤκιστος
λαβέ», Λυσ. 19, 32 «ἐθέλομεν
πίστιν δοῦναι, ἥτις ἐστὶ μεγίστη».

³ Ὁ Σχολιαστὴς ἐξηγεῖ οὕτω-
σί· «Ὀργιζόμενος οὐδὲν σιωπή-

σομαι, ὧν πέπεισμαι καὶ ὑπο-
νοῶ». Συνηθέστατα τίθεται γε-
νικὴ ἐν τῇ φράσει, ὥς, ὅπως,
πῶς, οὕτως ἔχει, ὥς Ἡρόδοτ.
VI, 116 «Ἀθηναῖοι δέ, ὥς πο-
δῶν εἶχον, τάχιστα ἐδοήθεον ἐς
τὸ ἄστυ» Πλάτ. ἐν Γοργ. 451 C
«πῶς τὰ ἄστρα πρὸς ἄλληλα τά-
χους ἔχει».

⁴ Ἡ ἀναφορικὴ πρότασις προ-
διορίζει τὴν παραλειφθεῖσαν γε-
νικὴν, οὐδὲν τούτων, ἄπερ
συνίημ', ὥς ἐν Φιλοκτῇ. 1161
«μηδενὸς κρατύνων, ὅσα πέμπε
αἶα».

⁵ Ὁ καὶ εἶναι ἐπιδοτικός, δηλ.
οὐ μόνον γινώσκεις, ἀλλὰ καὶ
συνέπραξας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ
ἔργου. Οὕτως ὁ Οἰδίπους τὸν
μάντιν λέγει λόγῳ αὐτουργόν
τοῦ ἐγκλήματος. Ἡ πρόθεσις ἡ
ὑπάρχουσα ἐν τῷ ξυμψυτεῦσαι
νοεῖται καὶ ἐν τῷ εἰργάσθαι, ὥς
ἐν Ἀντιγόν. 537 «καὶ ξυμμετί-
σχω καὶ φέρω τῆς αἰτίας».

⁶ Συνέπραξας, διότι μόνον διὰ
τῶν χειρῶν δὲν ἐφόνευσας, ὅλα
ὁμῶς τὰ ἄλλα ἐπραξας. «Εἰρ-
γᾶσθαι τὰ ἄλλα τοῦ φόνου, χω-
ρὶς τῆς ἀπὸ τῶν χειρῶν ἐνερ-
γείας. Εἰ δὲ ἐβλεπες, ἐκάλουν ἄν
σε καίφονέα αὐτόχειρα». Σχολιας.

⁷ Ἀν κατὰ τύχην δὲν ἦσο τυ-
φλός, ἤθελον εἰπεῖ, ὅτι καὶ τὸ
ἔργον σὺ μόνος ἐξέτελεσας.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

ἄλγηθες¹; ἐννέπω σε τῷ κηρύγματι, 350
 ὥπερ προσεῖπας, ἐμμένειν, κάφ' ἡμέρας
 τῆς νῦν προσαυδᾶν μήτε τούσδε μήτ' ἐμέ,
 ὡς² ὄντι γῆς τῆσδ' ἀνοσίῳ μιάστορι. X

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

οὕτως³ ἀναιδῶς ἐξεκίνησας τότε
 τὸ ῥῆμα; καὶ ποῦ τοῦτο⁴ φεύξεσθαι δοκεῖς;

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

πέφευγα⁵. τάληθες γὰρ ἰσχύον τρέφω.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

πρὸς τοῦ διδαχθεῖς⁶; οὐ γὰρ ἔκ γε τῆς τέχνης.

¹ Αναδιβάζεται ὁ τόνος ἐπὶ ἐρωτηματικῆς εἰρωνείας, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 758. Τὸ κήρυγμα ἐμα-
 θεν ὁ Τειρεσίας παρὰ τοῦ ἀγγέ-
 λου. Σὲ κελεύω νὰ ἐμμένῃς εἰς
 τὸ κήρυγμα, ὅπερ προσεῖπας.

² Ἐνταῦθα περιέμενέ τις αἰ-
 τιατικὴν, ὡς ὄντα μιάστορα,
 ἀλλὰ τοιαύτη ἀλλαγὴ τῶν πτώ-
 σεων εἶναι συνήθης, ὡς Σοφοκλ.
 ἐν Ἠλέκτρ. 480 «ὕπεστί μοι θρά-
 σος, ἀδυπνῶν κλύουσαν ἀρτίως
 ὄνειράτων», καὶ Αἰσχύλ. ἐν Ἀ-
 γαμέμν. 1610 «οὕτω καλὸν δὴ
 καὶ τὸ κατθανεῖν ἐμοί, ἰδόντα
 τοῦτον τῆς δίκης ἐν ἔρκεσιν».
 Ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς προετίμησε
 τὴν δοτικὴν, ὅπως μὴ γένη σύγ-
 χυσις μετὰ τοῦ ἡγουμένου μῆ-
 τ' ἐμέ.

³ Ὁ Οἰδίπους νομίζει, ὅτι ὁ
 μάντις ψεύδεται. Κατὰ τὸν Σχο-
 λιαστὴν· «Οἷται αὐτὸν πλασά-
 μενον ψεύδεσθαι. Εἰκότως δὲ ἀ-
 πιστεῖται ὡς δι' ὀργὴν εἰρηκώς·
 εἰ δ' ἐπιστεύθη κατ' ἀρχὴν ὁ
 μάντις, τὰ ἐξῆς τοῦ δράματος
 ἀνήρητο, τὸ τοῦ ἀναγνωρισμοῦ,

ἐν οἷς καταγέγονε μάλιστα ὁ
 ποιητής.»

⁴ Δηλαδή, τὸ ἐκκινήσαι τότε
 τὸ ῥῆμα, ἥτοι τὰς συνεπείας
 τούτου. Εἰς τὴν φράσιν ὠρμήθη
 ὁ ποιητὴς ἐκ τῆς παροιμίας, βα-
 λὼν φεύξεσθαι οἷει. Παρα-
 πλήσται φράσεις εἶναι Θέογν. 810
 «ἀμπλακίην προφυγεῖν» Σοφοκλ.
 ἐν Ἀντιγόν. 924 «τὴν δυσέ-
 βειαν εὐσεβοῦς» ἐκτεσάμην» καὶ
 Εὐριπίδ. ἐν Ἰκέτισ. 148 «Τυδεὺς
 αἷμα συγγενὲς φεύγων», ἐν Ἀλκίης.
 679 «νεανίας λόγους ῥίπτων ἐς
 ἡμᾶς οὐ βαλὼν οὕτως ἄπει.»

⁵ Ὁ παρακείμενος εἰκονίζει
 τὴν πρᾶξιν ἐντονώτερον, διότι
 αὕτη παρίσταται ὡς τετελεσμέ-
 νη ἤδη. Ἐφυγα, διότι ἐν ἐμοί
 τρέφω, ἥτοι φέρω τὴν δύναμιν
 τῆς ἀληθείας. Παραπλήσται φρά-
 σεῖς εἶναι ἐν Αἴαντ. 1124 «ἡ
 γλῶσσά σου τὸν θυμὸν ὡς θεινὸν
 τρέφει» καὶ ἐν Ἀντιγόν. 1087
 «ἵνα γνῶ τρέφειν τὴν γλῶσσαν
 ἡσυχωτέραν τὸν νοῦν τ' ἀμείνω.»

⁶ Ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἡγουμένων
 τάληθες ἢ τοῦτο δ' λέγεις.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

πρὸς σοῦ¹. σὺ γάρ μ' ἄκοντα προὔτρέψω λέγειν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ποῖον λόγον²; λέγ' αὖθις, ὥς μᾶλλον μάθω.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

360 οὐχὶ ξυνῆκας πρόσθεν, ἢ 'κπειρᾶ λόγων³;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

οὐχ⁴ ὥστε γ' εἰπεῖν γνωστόν· ἀλλ' αὖθις φράσον.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

φονέα⁵ σέ φημι τάνδρός, οὗ ζητεῖς, κυρεῖν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἀλλ' οὐ τι χαίρων⁶ δὶς γε πημονάς ἐρεῖς.

¹ Ἐπειδὴ ὁ Οἰδίπους νομίζει, ὅτι εἶναι ἀθῶς, καὶ ἐπειδὴ ὁ μάντις δὲν δύναται νὰ ψεύδεται, εἰκάζει, ὅτι ὑπὸ ἄλλου ἐδιδάχθη νὰ εἴπῃ, ὅσα λέγει, ἔχει δὲ ἐν νῷ τὸν Κρέοντα. Τοῦτο εἶναι ἀντίθετον πρὸς τὸ ἐν ἀρχῇ τοῦ διαλόγου εἰρημένον ἐν στίχ. 300.

² Οἱ ἐν μεγάλη ἐξεγέρσει τῆς διανοίας εὐρισκόμενοι ἠδύναντο νὰ μαντεύσῃσι, διότι κατὰ τὰς πεποιθήσεις τῶν ἀρχαίων ὁ ἄνθρωπος κενούμενος ἐπληροῦτο ὑπὸ τοῦ θεοῦ.

³ Οὐ μόνον ἐτυφλώθη ὁ Οἰδίπους, ἀλλὰ καὶ ἀπώλεσε τὴν ἀκοὴν καὶ ὅμως μετ' ὀλίγον δι' αὐτὰ ταῦτα ὑβρίζει τὸν Τειρεσίαν.

⁴ Φαίνεται, ὅτι τὰ χειρόγραφα εἶχον λέγειν, ὅπερ παρέχει δυσκολίαν τινά. Ὁ Wunder προτείνει τὴν διόρθωσιν, οὐχὶ ξυνῆκας, πρὸς τί μ' ἐκπειρᾶ πάλιν; Πιθανωτέρα ὅμως εἶναι ἡ διόρθωσις τοῦ Brunck γράφοντος λόγων. Δὲν μ' ἐκατάλαβες πρότερον ἢ δοκιμάσεις τοὺς λό-

γους μου, δηλ. ἂν θὰ ἐμμένω ἐν τῷ λόγῳ μου, ἢ θὰ περιπέσω εἰς ἀντίφασιν.

⁵ Τὸ πλήρες ἤθελεν εἶναι· οὐχ οὕτως ὥστε εἰπεῖν. Ὁμοίᾳ ἔλλειψις εἶναι καὶ ἐν στίχ. 1131 « οὐχ ὥστε γ' εἰπεῖν ἐν τάχει μνήμης ὑπο ». Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· « οὐχὶ ξυνῆκα οὕτως, ὥστε εἰπεῖν ἐγνωσμένον ὃ ἐνόησα ».

⁶ Διὰ συνιζήσεως ἡ λέξις γίνεται δισύλλαβος. Τὴν σύνταξιν νόει οὕτως· φονέα σέ φημι κυρεῖν (εἶναι) τάνδρός, οὗ φονέα ζητεῖς. Ὁ Τειρεσίας ὁμιλεῖ μὲν σαφῶς καὶ ἀκριβῶς, ἀλλ' ὁ Οἰδίπους ἔχων πλήρη συνείδησιν τῆς ἀθρότητος αὐτοῦ, δὲν πιστεύει.

⁷ Μετριωτέρα ἔκφρασις ἀντὶ κλαίων, ὡς Ἀριστοφ. ἐν Ἀχαρν. 563 « ἀλλ' οὐ τι χαίρων ταῦτα τολμήσει λέγειν ». Πημονὴ ἐν ταῦθα σημαίνει λοιδορίαν, ἥτοι ὑβρίν, ἢ ἀκολουθεῖ τιμωρία.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

εἶπω τι¹ δῆτα κάλλ', ἔν' ὀργίζῃ πλέον;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ὅσον γε χρήσεις²· ὥς μάτην εἰρήσεται.

365

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

λεληθέναι σέ φημι σὺν τοῖς φιλτάτοις³
αἰσχισθ' ὀμιλοῦντ', οὐδ' ὄραν, ἔν' εἴ κακοῦ.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἦ⁴ καὶ γεγηθῶς ταῦτ' αἰεὶ λέξειν δοκεῖς;

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

εἶπερ⁵ τί γ' ἔστι τῆς ἀληθείας σθένος.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἀλλ'⁶ ἔστι, πλὴν σοί· σοὶ δὲ τοῦτ' οὐκ ἔστ', ἐπεὶ 370
τυφλὸς τά τ' ὦτα⁷ τὸν τε νοῦν τά τ' ὄμματ' εἴ.

¹ Συναπτόεν μετά τοῦ ἐπομέ-
νου ἄλλο. Λοιπὸν νὰ εἶπω καὶ
ἄλλο τι διὰ νὰ ὀργίζηται περισ-
σότερον;

² Αἱ ὕβρεις τοῦ Τειρεσίου πα-
ρίστανται ὡς ἀνάγκαι αὐτοῦ τοῦ-
του. Ἐπειδὴ ὁ μάντις πειράζεται
νὰ διεγείρῃ τὴν ὀργὴν τοῦ τυ-
ράννου, οὗτος ἀποκρίνεται μετὰ
περιφρονητικῆς ἡρεμίας. Τὸ μά-
την περιέχει ὑπαινιγμὸν τινα,
διότι ὑποδήλοῖ, ὅτι ὁσαυδήποτε
καὶ ἂν εἴπῃ ὁ μάντις, οὗτος τε-
τυφλωμένος δὲν δύναται νὰ ὡ-
φελῇ ἐκ τῶν λόγων.

³ Φίλτατα ὀνομάζονται οἱ ἐγ-
γύτατοι συγγενεῖς, ὡς ἡ γυνὴ καὶ
τὰ τέκνα, ἐνταῦθα δὲ ἡ μήτηρ.
Μετεχειρίσθη δ' ὁ μάντις τὸν
πληθυντικὸν ἀριθμὸν, ὅπως δη-
λώσῃ τὴν αἰσχρὰν σχέσιν ἀορί-
στως. Καὶ κατωτέρω ὁ Οἰδίπους
μεταχειρίζεται τὸν πληθυντικὸν
ἀντὶ τοῦ ἐνικοῦ ἐν στίχ. 1184

ἐξ ὧν οἷς τ' οὐ χρῆν ὀμιλῶν, οὐς
τέ μ' οὐκ ἔδει κτανῶν ».

⁴ Μήπως καὶ νομίζεις, ὅτι ἀ-
τιμώρητος θὰ εἴπῃς πάντοτε
ταῦτα;

⁵ Τὸ ῥῆμα ἐννοεῖται ἐκ τῆς
ἡγουμένης ἐρωτήσεως, δηλ. δο-
κῶ λέξειν ταῦτα γεγηθῶς, εἴπερ..

⁶ Ὁ Οἰδίπους δὲν ἀρνεῖται τὸ
σθένος τῆς ἀληθείας, ἀλλὰ φρο-
νεῖ, ὅτι ὁ μάντις στερεῖται τού-
του.

⁷ Ἀντὶ νὰ εἴπῃ κωφὸς τὰ
ὦτα· ἡ μεταφορὰ ἐκ τῶν ὀφθαλ-
μῶν εἰς τὰ ὦτα καὶ εἰς τὸν νοῦν.
Διὰ τῆς ἐπισωρεύσεως τῶν πολλῶν
ταῦ ἀπομιμνᾶται ὁ ποιητὴς τοὺς
θυμουμένους, οἵτινες τὸ σύμφω-
νον τοῦτο πολλάκις προφέρουσι.
Καὶ ἀλλαχοῦ ὁ ποιητὴς ἐπισω-
ρεύει τὸ αὐτὸ σύμφωνον, ὡς ἐν
Τραχιν. 1286 « αὐτῇ, τελευταίῃ
τοῦδε τάνδρὸς ὑστάτῃ » καὶ ἐν
Ἀλκ. 687 « ὑμεῖς θ', ἐταῖροι,

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

σύ¹ δ' ἄθλιός γε ταῦτ' ὄνειδιζων, ἅ σοι
οὔδεις ὅς οὐχὶ τῶνδ'² ὄνειδιεὶ τάχα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

373 μίᾳς³ τρέφει πρὸς νυκτός, ὥστε μήτ' ἐμέ
μήτ' ἄλλον, ὅστις φῶς ὄρᾳ, βλάψαι ποτ' ἄν.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

οὐ γάρ⁴ σε μοῖρα πρὸς γ' ἐμοῦ πεσεῖν, ἐπεὶ
ἱκανός Ἀπόλλων, ὃ τάδ'⁵ ἐκπράξει μέλει.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Κρέοντος⁶ ἢ σοῦ ταῦτα τάξευρήματα;

ταῦτά τηδὲ μοι τάδε», ἀλλαχοῦ ἐπισωρεῖται πολλά δ. ἐν Ἀντιγόν. 323 «Ἡ δεινόν, ᾧ δοκεῖ γε, καὶ ψευδὴ δοκεῖν» καὶ ἀλλαχοῦ ὑπάρχουσι πολλά σ, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Μῆδ. 476 «ἔσωσά σ', ὡς Ἰσασιν Ἑλλήνων ὄσοι». Ὅρα, ὅτι τὰ ὅμματα ὠνόμασε τελευτάτα, ὅπως ὑποδηλώσῃ, ὅτι ἡ τύφλωσις εἶναι τὸ ἐλάχιστον.

¹ Ἴσως ἐγὼ μὲν εἶμαι τυφλός, σὺ δὲ μὴ βεβαίως εἶσαι ἄθλιος, διότι κατηγορεῖς, δι' ὅσα ταχέως θά σε καταγῶρήσωσιν. Ὁ μάντις ἐννοεῖ, ὅτι ταχέως οἱ ἄνθρωποι θέλουσι κατηγορήσῃ τὸν Οἰδίποδα οὐ μόνον ὡς τυφλόν, ἀλλὰ καὶ ὡς κωφόν καὶ μωρόν.

² Ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει: «Οὔδεις ἀπὸ τῶνδε, ἔχουν τῶν παρεστῶτων».

³ Τὸ μίᾳς ἐνταῦθα σημαίνει διαρκούς· τρέφειν ὑπὸ διαρκούς τυφλώσεως, ὥστε οὔτε ἐμέ, οὔτε ἄλλον βλέποντα δύνασθαι νὰ βλάψῃς. Λέγει ταῦτα ὁ Οἰδίπους, διότι ὑπέλαβεν, ὅτι ὁ μάντις ἀπειλεῖ αὐτόν. Ἐπειδὴ ὁ Beller-mann προσκρούει εἰς τὴν σημα-

σίαν τῆς μιᾶς, εἰκάζει ἀπιθάνως, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ μαίας. Ἀλλὰ τὸ μία ἀπὸ τοῦ διαρκὸς δὲν ἀπέχει πολὺ. Ὅντως ὁ μὲν τυφλός ἔχει μίαν νύκτα, ἡμεῖς δὲ οἱ βλέποντες πολλὰς. Ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει κατὰ δύο τρόπους· «Διπλοῦν τὸ νόημα. Ἦτοι οὖν οὕτως· ὑπὸ μιᾶς νυκτός, τῆς ἀορασίας τῆς διηνεκῶς κατεχοῦσης σε, τρέφῃ, ὡς μὴδὲν διαθεῖναι κακὸν τοὺς ὀρῶντας· ἢ οὕτω· διὰ τὸ πηρόν εἶναι ἐλεοῦσά σε πάντες».

⁴ Ὁ σύνδεσμος αἰτιολογεῖ παραλειφθεῖσαν πρότασιν· βεβαίως ἐγὼ δὲν θὰ βλάψω σε, διότι δὲν εἶναι πεπρωμένον νὰ πάθῃς ἀπὸ ἐμέ, διότι ἀρκεῖ ὁ Ἀπόλλων.

⁵ Ἀναφέρεται εἰς τὸ σὲ πεσεῖν· παραπλήσιον ὑπάρχει ἐν τοῖς ἐπομένοις 1329.

⁶ Οὐχὶ ἀπιθάνως ὁ Οἰδίπους εἰκάζει, ὅτι τὰ τοιαῦτα εἶναι ἐπινοήματα τοῦ Κρέοντος, διότι οὗτος ἐκόμισε τὸν χρησμόν καὶ κατὰ συμβουλήν τουτοῦ προσε- κλήθη ὁ Τειρεσίας.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

Κρέων δέ¹ σοι πῆμ' οὐδέν, ἀλλ' αὐτὸς σὺ σοί².

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ὦ πλοῦτε³ καὶ τυραννὶ καὶ τέχνῃ τέχνης
ὑπερφέρουσα τῷ πολυζήλῳ⁴ βίῳ, *ὡς ἔχει μολοφοδονίας*
ὅσος⁵ παρ' ὑμῖν ὁ φθόνος φυλάσσεται,
εἰ τῆσδὲ γ' ἀρχῆς οὐνεχ', ἣν ἐμοὶ πόλις
δωρητόν⁶, οὐκ αἰτητόν εἰσεχείρισεν,

380

¹ Ἐν ἀντιλογίαις τίθεται πολ-
λάκις ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου.

² Οὐχὶ σπανίως ἐν ταῖς ἀντι-
θέσει κεῖται ἡ προσωπικὴ ἀντι-
τῆς αὐτοπαθοῦς ἀντωνυμίας, ὡς
ἐν στίχ. 1385 «οὐκ ἦν φίλοισιν
οὐδ' ἐμοὶ τοσόνδ' ἄχος» ἀντι ἐ-
μαυτῷ.

³ Ὁ πλοῦτος καὶ ἡ τυραννὶς
θεωροῦνται ὡς τὰ ὕψιστα ἀγα-
θὰ, ἀνθ' ὧν ὅμως ἄλλοι προτι-
μῶσι τὴν φιλίαν, Εὐριπίδ. ἐν Ὀ-
ρέστ. 1156 «οὐκ ἔστιν οὐδὲν
κρείσσον ἢ φίλος σαφές, οὐ πλοῦ-
τος, οὐ τυραννὶς» ἐν Ἡρακλ.
μαινομέν. 1425 «ὅστις δὲ πλοῦ-
τον ἢ σθένος μᾶλλον φίλων ἀγα-
θῶν πεπᾶσθαι βούλεται, κακῶς
φρονεῖ». Κατὰ τὸν Dindorf καὶ
Schneidewin τέχνη εἶναι ἐκείνη,
δι' ἧς ὁ Οἰδίπους ἔλυσε τὸ αἰνι-
γμα τῆς Σφίγγος. Ὁ τελευταῖος
παρατηρεῖ, ὅτι ὁ μὲν Κρέων ἐ-
φθόνει τὸν Οἰδίποδα διὰ τὸν πλοῦ-
τον καὶ τὴν τυραννίδα, ὁ δὲ Τει-
ρεσίας διὰ τὴν μαντικὴν τέχνην.
Νομίζομεν ὅμως, ὅτι ὁ ποιητῆς
ἐνταῦθα ἐννοεῖ τὴν βασιλικὴν τέ-
χνην, ἥτις κατὰ τὴν γνώμην τῶν
ἀρχαίων ὑπερέχει πάσας τὰς
τέχνας, ὡς Ξενοφ. ἐν Ἀπομν.
IV, 2, 11 «μεγίστης ἐφίεσαι τέ-
χνης ἔστι γάρ τῶν βασιλέων
αὕτη καὶ καλεῖται βασιλική».

Σοφοκλ. ἐν Φιλοκτῇ. 137 «τέ-
χνα γὰρ τέχνας ἐτέρας προὔχει
καὶ γνώμα, παρ' ὅτῃ τὸ θεῖον
Διὸς σκηπτρον ἀνάσσεται». Τὸ
ὑπερφέρειν συνετάχθη πρὸς γε-
νικὴν ὡς παραθετικόν, οἷα τὰ
διαφέρειν, ὑπερβάλλειν, ὑ-
περέχειν, προέχειν καὶ τὰ
τοιαῦτα, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Προμηθ.
930 «ὅς δὲ κεραυνοῦ κρείσσον»
εὐρήσει φλόγα, βροντῆς θ' ὑπερ-
βάλλοντα καρτερὸν κτύπον»,
Πλάτ. ἐν Γοργ. 475 B «σκεψόμε-
θα, ἄρα λύπη ὑπερβάλλει τὸ ἀ-
δικεῖν τοῦ ἀδικεῖσθαι, καὶ ἀλγοῦ-
σι μᾶλλον οἱ ἀδικοῦντες ἢ οἱ
ἀδικούμενοι».

⁴ Τὸ ὄνομα ἐνταῦθα ἔχει πα-
θητικὴν σημασίαν σηματοῦν τὸν
πολυζήλευτον, τὸν ὑπὸ πολλῶν
φθονούμενον. Οὐχὶ ἀτυχῶς ὁ
Wunder προτείνει νὰ γραφῇ
κόμμα μετὰ τὴν λέξιν ὑπερ-
φέρουσα, ὅπως ἡ φράσις τῷ
πολυζήλῳ βίῳ συνετάχθη
μετὰ τῶν ἐπομένων.

⁵ Ὑπάρχει σύμπτουσις δύο προ-
τάσεων ἀντί· ὅσος ὁ φθόνος ἐ-
στίν, ὅς παρ' ὑμῖν φυλάσσεται.

⁶ Πολλάκις τὰ εἰς τὸς ῥηματικὰ
ἐπίθετα εἶναι τριγενῆ δικατάλη-
κτα, ὡς ἐν Οἰδίπ. ἐπὶ Κολων. 1460
«Διὸς πτερωτὸς ἦδε μ' αὐτὸν» ἄ-
ξεται βροντὴ πρὸς Ἀθηνᾶ καὶ ἐν

- 388 ταύτης¹ Κρέων ὁ πιστός, οὐξ ἀρχῆς φίλος,
λάθρα μ' ὑπελθὼν² ἐκβαλεῖν ἱμείρεται,
ὕφεις μάγον³ τοιόνδε μηχανορράφον,
δόλιον ἀγύρτην⁴, ὅστις ἐν τοῖς κέρδεσιν
μόνον δέδορκε, τὴν τέχνην δ' ἔφω τυφλός.
390 ἐπεὶ, φέρ' εἶπέ, ποῦ⁵ σὺ μάντις εἶ σαφής;
πῶς οὐχ, ὅθ' ἡ ῥαψωδός⁶ ἐνθάδ' ἦν κύων,
ἡὔδας τι τοῖσδ'⁷ ἀστοῖσιν ἐκλυτήριον; *αἰὲν χαυμίων.*
καίτοι τό γ' αἰνίγμ' οὐχὶ τοῦπιόντος⁸ ἦν

Τραχιν. 446 « ὥστ' εἴ τι τήμῃ
τ' ἀνδρὶ τῆδε τῇ νόσῳ ληφθέντι
μεμπτός εἰμι ». Καὶ ἐνταῦθα ἴσως
ὑπάρχει ὑπαινιγμός τις περὶ τοῦ
Περικλέους. *Οὐρα Εἰσαγ. ἐν σελ.
55. *Ἐν τινι ἀπογράφῳ ἀντὶ αὐ-
τῇ τὸν ὑπάρχει ὠνητόν, ὅπερ
δὲν εἶναι πιθανόν, διότι τὸ αὐ-
τῇ τὸν ἀντιτίθεται πρὸς τὸ δω-
ρητόν.

¹ Ἐπαναλαμβάνει τὴν ἀντα-
νομίαν μετ' ἐμφάσεως· τὸ δὲ πι-
στός εἴρηται εἰρωνικῶς, ὡς γίνε-
ται ὁκλον ἐκ τοῦ ἐπομένου λάθρα.

² Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν ἡ με-
ταφορὰ ἐλήφθη ἐκ τῶν παλαιόν-
των· « τὸ ὑπελθὼν ἀπὸ μεταφο-
ρᾶς τῶν παλαιόντων, ὅταν τοὺς
ἀντιπάλους ἐπέρχωνται λαθόν-
τες, ἵνα εὐχεϊρώτους οὕτω ποι-
ήσαντες καταστρέψωσι »· ἀλλὰ
πιθανώτερον ἐλήφθη ἐκ τοῦ ὁ-
φρεως, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 531 « Σὺ
δ', ἡ κατ' οὔκουσ ὡς ἔχιδν' ὑφει-
μένῃ, λήθουσά μ' ἐξέπινες, οὐδ'
ἐμάνθανον ».

³ Ταῦτα λέγει μετὰ περιφρο-
νήσεως, ὁ δὲ Σχολιαστὴς παρα-
τηρεῖ· « Μάγους δὲ ἐκάλουν τοὺς
ψευδεῖς φαντασίας περιτιθέντας,
ἀπὸ τοῦτου δὲ καὶ τοὺς φαρμα-
κεῖς μάγους ἔλεγον ».

⁴ Ἐκ τοῦ ἀγείρω· προτιμάται
δὲ ἡ γραφὴ ἀγυρτής, ὡς παρατη-
ρεῖ ὁ Ἀσκαλωνίτης εἰς Ἰλιάδ. Ε
158 « Τὰ γὰρ εἰς τῆς λήγοντα
ρηματικά ὑπὲρ δύο συλλαβάς,
φύσει μακρὰ παραληγόμενα, ὁ-
ξύνεται, τορευτής, βραβευτής,
ἀθλητής, ποιητής, ὀρχη-
στής, χρυσωτής ».

⁵ Ἐχει μείζονα ἔμφασιν τοῦ
πῶς, ὡς ἐν στίχ. 355.

⁶ Ὀνομάζεται ἡ Σφιγὲς ῥαψω-
δός, διότι ἀπήγγελλε τὰ ὑπὸ τῶν
Μουσῶν διδασχθέντα αἰνίγματα.
Κύνας δὲ ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι πάν-
τα τὰ φοβερά τέρατα, ὡς τὴν
Ἰδραν, παρ' Εὐριπίδ. ἐν Ἡρακλ.
μαينوμ. 1277 « τὴν δ' ἀμφίκρα-
νον καὶ παλιμβλαστὴ κύνα Ἰ-
δραν φονεύσας », τὰς Ἀρπυίας
παρ' Ἀπολλοδ. II, 289 καὶ τὰς
Ἐρινύας ἐν Ἡλέκτρ. 1387. Ὁ
Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· « Κύνα
δὲ αὐτὴν καλεῖ διὰ τὸ ἀρπακτι-
κόν ».

⁷ Λέγει τοῖσδε, διότι ὁ χο-
ρός ἀντιπροσωπεύει τὸν λαόν.
Σύναμα ὁ Οἰδίπους ἐπικαλεῖται
τὴν μαρτορίαν τούτου.

⁸ Ἐνταῦθα σημαίνει τοῦ το-
χόντος, ὡς παρατηρεῖ καὶ ὁ Σχο-
λιαστὴς· « Τοῦ τοχόντος, ἀντὶ

ἀνδρὸς διειπεῖν, ἀλλὰ μαντείας ἔδει,
 ἦν¹ οὐτ' ἀπ' οἰωνῶν σὺ προυφάνης ἔχων 393
 οὐτ' ἐκ θεῶν του γνωτόν· ἀλλ' ἐγὼ μολών',
 ὁ μῆδ' ἐν εἰδῶς² Οἰδίπους, ἔπαυσά νιν',
 γνῶμη³ κυρήσας, οὐδ' ἀπ' οἰωνῶν μαθών·
 δν⁴ δὴ σὺ πειρᾶς ἐκβαλεῖν, δοκῶν θρόνοις
 παραστατήσιν⁵ τοῖς Κρεοντείοις πέλας. 400
 κλαίων⁶ δοκεῖς μοι καὶ σὺ χῶ συνθεῖς τάδε
 ἀγῆλατῆσιν⁷· εἰ δὲ μὴ δόκεις γέρων
 εἶναι, παθὼν ἔγνων⁸ ἄν οἷά περ φρονεῖς.

τοῦ, οὐ τοῦ τυχόντος ἦν σαφηνίσαι. Διὰ τούτων δὲ αὖξει τὸ ἕδιον κατόρθωμα, μεῖζον καὶ μαντικῆς καὶ πάσης ἀνθρωπίνης συνέσεως. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 751 «οὐ γάμων ἔμπειρος, ἀλλὰ τοῦπιόντος ἀρπάσαι» καὶ Πλάτ. ἐν Φαίδρ. 264 B «ἐμοὶ ἔδοξεν ὡς μῆδ' ἐν εἰδότι οὐκ ἀγεννῶς τοῦπιόν εἰρησθαι τῇ γράφοντι».

¹ Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως· ἦν σὺ προυφάνης οὐκ ἔχων γνωτόν, οὐτ' οἰωνῶν οὐτ' ἐκ θεῶν του.

² Τιμᾶ τὴν τέχνην τοῦ Οἰδίποδος, ὅτι δὲν ἦτο ἐγγύριος, ἀλλὰ ξένος.

³ Τὸ εἰδῶς μετὰ τοῦ Οἰδίου ποιεῖ εἶδος παρηχήσεως.

⁴ Ἐννοεῖ τὴν Σφίγγα, ἃν καὶ αἱ ἐπόμεναι μετοχαὶ κυρήσας καὶ μαθὼν ἔχουσιν ἀντικείμενον τὸ αἶνιγμα.

⁵ Ὁ ἱερεὺς τοῦ Διὸς ἔχει ἄλλην γνῶμην περὶ τῆς λύσεως τοῦ αἰνίγματος ἐν στίχ. 38 «προσθήκη θεοῦ λέγει νομίζει ὁ ἡμῖν ὀρθῶσαι βίον». Λέγει δ' οὕτως ὁ Οἰδίπους, ὅπως ταπεινώσῃ τὸν μάντιν.

⁶ Περιέχει ἀντιθετικὴν σημασίαν· δηλ. τοῦτον ὁμῶς, ἥτοι τὸν λύσαντα τὸν αἶνιγμα.

⁷ Νομίζων, ὅτι θὰ ἔχῃς δύναμιν πλησίον τῶν θρόνων τοῦ Κρέοντος.

⁸ Τὸ ἀσύνδετον ἐνταῦθα ἐξαίρει τὴν ἀντίθεσιν. Τὸ συντιθέναι κεῖται ἐπὶ πλάσεως ψευδολογιῶν, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἰων. 382 «κακούργους ἄνδρας ὡς αἰετὶ στυγῶ, οἱ συντιθέντες τὰ δίκ' εἴτα μηχανὰς κοσμοῦσιν», Πλάτ. ἐν Ἀπολ. 27 A «ἔοικε γὰρ ὥσπερ αἶνιγμα ζυντιθέντι».

⁹ Ἀγῆλατῆσιν σημαίνει, τὸ ἄγος ἀπελάσειν τὸ περὶ τὸν Λάϊον. Κατὰ τὸν Dindorf ὁ ποιητὴς μετεχειρίσθη τὸ ἐδόκει, ὅπως δηλώσῃ οὐ μόνον τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν, ἣτις γίνεται ὁρατὴ εἰς τοὺς ὀφθαλμούς, ἀλλὰ καὶ τὴν γεροντικὴν ἀσθένειαν τῆς διανοίας, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἀνδρομ. 678 «γέρων γέρων εἴ». Ταῦτα λέγει ὁ Οἰδίπους μετὰ περιφρονητικῆς συμπαθείας.

¹⁰ Δηλαδὴ ἔγνωσ τὰ τοιαῦτα, οἷά περ φρονεῖ· διὰ τῆς τιμωρίας ἤθελες γνωρίσει τοιαῦτα (κακά), οἷα ἀρμύζουσιν εἰς τὰ

ΧΟΡΟΣ

403 ἡμῖν μὲν εἰκάζουσι καὶ τὰ τοῦδ' ἔπη
 ὀργῇ λελέχθαι καὶ τὰ σ'¹, Οἰδίπου, δοκεῖ.
 δεῖ δ' οὐ τοιούτων², ἀλλ' ὅπως τὰ τοῦ θεοῦ
 μαντεῖ' ἄριστα λύσομεν, τόδε σκοπεῖν.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

301 εἰ³ καὶ τυραννεῖς, ἐξισωτέον τὸ γοῦν
 ἴσ' ἀντιλέξαι· τοῦδε⁴ γὰρ καὶ γὼ κρατῶ.
 410 οὐ γάρ τι σοὶ ζῶ δοῦλος⁵, ἀλλὰ Λοξία·
 ὥστ' οὐ Κρέοντος προστάτου⁶ γεγράφομαι.
 λέγω δ', ἐπειδὴ καὶ τυφλὸν μ' ὠνείδισας·
 σὺ καὶ δέδορκας⁷, κοῦ βλέπεις ἴν' εἴ κακοῦ,

κακὰ φρονήματά σου. Ἡ φράσις
 υπομιμνήσκει τὴν γνωστὴν πα-
 ρομίαν, πάθος μάθος.

¹ Ἡ πλήρης φράσις εἶναι· καὶ
 τὰ σὰ ἔπη δοκεῖ ὀργῇ λε-
 λέχθαι. Οὐ μόνον ὁ Οἰδίπους,
 ἀλλὰ καὶ ὁ χορὸς πάσχει τύφλω-
 σιν. Ὅρα Εἰσαγωγ. σελ. 49.

² Τὸ δεῖ ἐνταῦθα ἔχει καὶ τὰς
 δύο συντάξεις, τὴν διὰ γενικῆς
 καὶ τὴν δι' ἀπαρεμφάτου. Ὁ χο-
 ρὸς πάντα τὰ ἄλλα ἐπουσιώδη
 θεωρῶν ἀφορᾷ μόνον εἰς τὴν ἀ-
 παλλαγὴν ἀπὸ τοῦ λοιμοῦ.

³ Οὐδόλως εἰς τοὺς λόγους τοῦ
 χοροῦ προσέχει ὁ Τεῖρεσις, ὡς
 συνήθως οἱ ἥρωες τῆς τραγῳδίας.
 Ἄν καὶ βασιλεύει, ὅμως πρέπει
 νὰ ἐξισωθῇ, τοῦλάχιστον ὅπως
 δώσω ἴσην ἀπόκρισιν· ἤτοι κατὰ
 τὴν ἰσηγορίαν. Ἐπειδὴ δ' ὁ Οἰ-
 δίπους προσέβαλε τὸν μάντιν,
 καὶ οὗτος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ
 προσβάλῃ αὐτόν, Σοφοκλ. ἐν Ἡ-
 λέκτρ. 523 «κακῶς σε λέγω, κα-
 κῶς κλύουσα πρὸς σέθεν».

⁴ Δηλαδή τοῦ ἴσ' ἀντιλέξαι.

⁵ Ἐπειδὴ εἶμαι ἐλευθερός, ἐ-
 χω ἰσηγορίαν.

⁶ Τοῦτο λέγει ὁ Σοφοκλῆς κα-
 τ' ἀναχρονισμόν, διότι ἐν τοῖς
 χρόνοις τούτου οἱ μέτοικοι ὤ-
 φειλον νὰ ἐκλέξωσι πολίτην τινὰ
 Ἀθηναῖον ὡς προστάτην (νέμειν,
 ἐπιγράφεσθαι προστάτην), ὡς
 λέγει ὁ Ἡρόδοτος ἐν λ. «Προσ-
 τάτου ὥστ' οὐ Κρέοντος προ-
 στάτου γεγράφομαι, ἀπὸ τοῦ Ἀ-
 θήνησι νομίμου. Ἀνάγει δὲ εἰς
 τοὺς ἥρωας· ἔνεμον γὰρ προ-
 στάτην οἱ μέτοικοι, καὶ οἱ μὴ ἐ-
 πιγραφόμενοι τοῦτον ἀποστασίου
 δίκην ὤφειλον».

⁷ Ἡ πρότασις αὕτη παραβαλ-
 λομένη πρὸς τὴν ἐπομένην εἶναι
 ἀντιθετικὴ. Ἐδήλωσε δὲ τὴν ἔν-
 νοιαν παρατακτικῶς ἀντιτοῦ, σὺ
 καὶ δεδορκῶς οὐ βλέπεις,
 Αἰσχύλ. ἐν Προμηθ. 417 «βλέ-
 ποντες, ἔβλεπον μάτην, κλύον-
 τες οὐκ ἤκουον» ἐν Ἀγαμέμν.
 1623 «οὐχ ὅρξας ὀρῶν τάδε».

ποιός¹ Κιθαιρών οὐχὶ σύμφωνος τάχα,

ὅταν καταίσθῃ τὸν ὑμέναιον², δν δόμοις

ἄνορμον εἰσέπλευσας εὐπλοίας³ τυχών;

ἄλλων⁴ δὲ πλῆθος οὐκ ἐπαισθάνει κακῶν,

ἃ σ' ἐξισώσει σοί⁵ τε καὶ τοῖς σοῖς τέκνοις.

πρὸς ταῦτα καὶ Κρέοντα καὶ τοῦμόν στόμα⁶

προπηλάχιζε· σοῦ γὰρ οὐκ ἔστι βροτῶν

τίθησιν αἰεὶ ἀντὶ τοῦ τόπου. Τρο-
πικῶς δέ, ἀντὶ τοῦ, ποῦ οὐκ ἐ-
λεύσῃ βοῶν».

¹ Τὸ ποῖος Κιθαιρῶν ἐν-
ταῦθα κεῖται ἀντὶ τοῦ ποῖον ὄ-
ρος, προσέτιμῃ δ' ὁ ποιητὴς τὸν
Κιθαιρῶνα, διότι ἐνταῦθα ὁ Οἰδί-
πους ἐξετέθη, ὅτε ἤτο βρέφος.
Διὰ τοῦτο ὁ Οἰδίπους λέγει ἐν
στίχ. 1431. « ἄλλ' ἔα με ναλεῖν
ὄρεσιν, ἔνθα κληίζεται οὐμός
Κιθαιρῶν οὗτος ». Ἐν ἄλλαις
λέξεσιν ὁ ποιητὴς μετεχειρίσθη
τὸ εἶδος ἀντὶ τοῦ γένους ὡς παρὰ
Μενάνδρ. ἐν Ῥητορ. 9, 329 « ποῖος
Φειδίας, τίς Δαίδαλος τοιοῦτον
ἐδημιούργησε ξόανον ; » καὶ Σο-
φοκλ. ἐν ᾽Αποσπάσμ. 789 « Τίς
ἄρα Κύπρις ἢ τίς Ἴμερος τοῦδε
ζυνήφατο ; ».

² Ὑμέναιος εἶναι νυμφικὸν ᾄ-
σμα, ἐνταῦθα δὲ ὁ γάμος. Τὸ δὲ
δν ἀναφέρεται εἰς τὸν ὑμέναιον,
ὅπερ κεῖται ἀντὶ τοῦ εὖσπλου, διότι
ὁ γάμος καὶ ὁ πλοῦς συγ-
χέονται. Ἄνορμος σημαίνει τό-
πον ἄνευ ἀγκυροβολήσεως καὶ
κεῖται κατηγορηματικῶς. Ἐκ
προθέσεως ὁ μάντις μεταχειρί-
ζεται τὴν ἀντίθεσιν τοῦ ἄνορ-
μου καὶ εὐπλοίας, ὅπως ὑπο-
δηλώσῃ τὴν ὀλβιότητα τοῦ γά-
μου ὡς φαινομένην, πραγματι-
κὴν δὲ οὖσαν ἀνοσιότητα.

³ Εὐπλοίαν ὀνομάζει τὴν εὐ-

τυχίαν, ὅτι ἔλυσε τὸ αἴνigma τῆς
Σφιγγός.

⁴ Τῷ Wolff φαίνεται παρά-
δοξος ἡ προσθήκη τοῦ ἄλλων,
διότι λέγει, ὅτι τὰ ἐπόμενα κα-
κά εἶναι τὰ αὐτὰ τοῖς προηγου-
μένοις, ἥτοι ὁ γάμος μετὰ τῆς
μητρὸς. Ἡ ἐξίσωσις ὅμως εἶναι
τι διάφορον, ὡς γίνεται ὁ ἄλλων
τοῖς ἐπομένοις.

⁵ Ὅταν ὁ Οἰδίπους ἀνακαλυ-
φθῇ συνοικῶν τῇ μητρὶ, βεβαίως
θέλει ἐξισωθῇ τοῖς τέκνοις αὐτοῦ,
διότι ὁμολογηθήσεται ἀδελφός.
Ἀλλὰ πῶς θέλει ἐξισωθῇ αὐ-
τός αὐτοῦ; Συνήθως ἐρμηνεύεται,
ὅτι θέλει ἐξισωθῇ ἐκείνῳ, ὅστις
πράγματι ὑπάρχει, ἥτοι θέλει
ἐξελεγχθῇ ὡς πατροκτόνος καὶ
αἱμομίκτης. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐρ-
μηνεία αὕτη φαίνεται ἐζητημένη,
ὁ Nauck εἰκάζει, ὅτι πρέπει νὰ
γραφῇ, ἃ σ' ἐξισώσει σὺ το-
κεῖ καὶ σοῖς τέκνοις, διότι
ὁ γάμος μετὰ τῆς Ἰοκάστης ἐξί-
σοι μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν
τέκνων. Ἡ εἰκασία κατὰ τὴν
γνώμην μου δὲν εἶναι ἀπίθανος,
ἀλλὰ καὶ τὸ σκοτεινὸν ἐνταῦθα
ἤτο ἀναγκαῖον. Ἡ ἐπισώρευσις
τῶν πολλῶν σ σκοπεῖ νὰ ὀξύνῃ
τὸ κέντρον τοῦ λόγου, ὡς ἐν Ἰλιάδ.
Α 179 « οἴκαδ' ἰὼν σὺν νηυσὶ τε
σῆς καὶ σοῖς ἐτάροισιν ».

⁶ Λέγει τοῦμόν στόμα καὶ

κάκιον¹ ὅστις ἐκτρίβ²ησεται ποτε.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἦ ταῦτα δῆτ' ἀνεκτὰ πρὸς τούτου κλύειν ;

οὐκ εἰς ὄλεθρον; οὐχὶ θάσσον³; οὐ πάλιν

430

ἄφορρος⁴ οἴκων τῶνδ' ἀποστραφεῖς ἄπει;

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

οὐδ' ⁵ ἐχόμεν ἔγωγ' ἄν, εἰ σὺ μὴ 'κάλεις.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

οὐ γάρ⁶ τί σ' ἤδη μῶρα φωνήσονται, ἐπεὶ

σχολῇ⁷ σ' ἄν οἴκους τοὺς ἐμοὺς ἐστείλάμην.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

ἡμεῖς τοιοῖδ'⁸ ἔφουμεν, ὥς μὲν σοὶ δοκεῖ,

435

μῶροι, γονεῦσι δ', οἷ σ' ἔφυσαν⁹, ἔμφρονες.

οὐχὶ ἐμέ, διότι θέλει νὰ δηλώσῃ, ὅτι οἱ λόγοι εἶναι τὸ αἷτιον τοῦ ὀνείδους, ὡς ἐν στίχ. 671 «τὸ γὰρ σόν, οὐ τὸ τοῦδ', ἐποικτεῖ-
ρω στόμα ἐλείνόν».

¹ Συντακτέον μετὰ τοῦ ἐπομέ-
νου ἐκτριβήσεται. Ὁ Σχολια-
στής ἐρμηνεύει· «ὅστις χεῖρόν
σου φθαρῇσεται, ἀφανισθήσεται.»

² Ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον.
Τὸ βῆμα ἐννοεῖται ἐκ τοῦ ἐπο-
μένου ἅπει.

³ Ἀφορρος λέγεται ὁ πρὸς τὰ
ὀπίσω πορευόμενος. Ἐπειδὴ ὁ
Οἰδίπους ἄγαν ὠργίσθη, ἐπισω-
ρεύει πολλὰς λέξεις ἐχούσας τὴν
αὐτὴν περίπου σημασίαν.

⁴ Ὅχι μόνον θὰ ἀπέλθω, ἀλ-
λ' οὐδὲ ἤθελον ἐλθεῖ, ἂν μὴ σὺ
μ' ἐκάλεις.

⁵ Αἰτιολογεῖ τὸ ἐννοούμενον
ἐκάλεσα· ἐκάλεσα, διότι δὲν ἐ-
γνώριζον, ὅτι θὰ εἴπῃς ἀνοησίας.

⁶ Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ οὐ πο-
τε· τὸ δὲ ἐστείλάμην σημαίνει
μυτεπέμφαμην. Ἡ ὑπόθεσις ἐξ-

άγεται ἐκ τῆς ἡγουμένης προτά-
σεως, δηλ. εἴ σε ἤδη μῶρα
φωνήσονται.

⁷ Τοῦτο ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ
ἐπομένου μῶροι, ὡς ἐν Φιλοκτ.
1271 «τοιοῦτος ἦσθα τοῖς λό-
γοις χῶτε μου τὰ τόξ' ἐκλεπτες,
πιστός, ἀτηρὸς λάθρα» καὶ ἐν
Ἀποσπασμ. 700 «καὶ τὸν θεὸν
τοιοῦτον ἐξεπίσμαι, σοφοῖς μὲν
αἰνικτῆρα θεσφάτων ἀεὶ, σκαιοῖς
δὲ φαῦλον κὰν βραχεὶ διδάσκα-
λον». Ἡ ἐπομένη φράσις ἔπρεπε
νὰ ἔχῃ οὕτως· ὡς σοὶ μὲν δο-
κεῖ, ἀλλὰ παραπλησία μετάθε-
σις τοῦ συνδέσμου εὑρεται καὶ
ἀλλαχοῦ, ὡς Σοφοκλ. ἐν Οἰδίποδ.
ἐπὶ Κολων. 1156 «φασίν τιν' ἡ-
μῖν ἄνδρα, σοὶ μὲν ἔμπολιν οὐκ
ὄντα, συγγενῇ δὲ» ἀντὶ νὰ εἴπῃ,
σοὶ ἔμπολιν μὲν οὐκ ὄντα,
συγγενῇ δὲ καὶ Ξενοφ. ἐν Κύρ.
Παιδ. V, 2, 28 «ὡς μὲν τινες ἔ-
φασαν... ὡς δ' αὐτὸς νῦν λέγει».

⁸ Τοῦτο λέγει ἐν ἀντιθέσει
πρὸς τοὺς νομιζομένους γονεῖς,

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ποίοισι¹; μεῖνον. τίς δέ μ' ἐκφύει βροτῶν;

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

ἦδ' ἡμέρα φύσει² σε καὶ διαφθερεῖ.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ὥς πάντ' ἄγαν³ αἰνικτὰ κάσαφῃ λέγεις.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

440 οὔκουν⁴ σὺ ταῦτ' ἄριστος εὐρίσκειν ἔφους;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

τοιαῦτ' ὀνειδίζ'⁵, οἷς ἔμ' εὐρήσεις μέγαν.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

αὕτη γε μέντοι σ' ἡ τύχη⁶ διώλεσεν.

τὸν Πόλυβον καὶ τὴν Μερόπην. Οἱ τραγικοὶ συνήθως παραβάλλοντες τὸν πατέρα πρὸς τὸν σπορέα λέγουσι, φύσας, φιτύσας, φυτουργός, φυτάλμιος πατήρ. Ταῦτα εἰπὼν ὁ μάντις ἄρχεται ἀπερχόμενος, ὡς δηλοῖ τὸ ἐπόμενον μετ' αὐτόν.

¹ Διὰ τῶν τελευταίων φράσεων ὁ μάντις ὑπαινιξάμενος, ὅτι γινώσκει τοὺς ἀληθεῖς γονεῖς τοῦ τυράννου ἀνέμνησε τοῦτον τὸν ἐν Κορίνθῳ λόγον καὶ τὸν χρησμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος. Τοῦτου ἕνεκεν ἐκεῖνον, ὃν πρὸ ὀλίγου ἔπεμπεν εἰς ὁλεθρον, πεῖραται νὰ κωλύσῃ, ὅπως μάθῃ, τίνας οἱ ἀληθεῖς γονεῖς. Τὸ μὲν φέρεται λέγεται ἐπὶ τοῦ πατρός, τὸ δὲ τίχτειν ἐπὶ τῆς μητρός.

² Ἐπειδὴ ἡ παρούσα ἡμέρα θέλει δείξει τὴν γέννησιν τοῦ Οἰδίποδος, λέγει, ὅτι θέλει γεννηθῇ, ὥσπερ ἦτο ἀγέννητος. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Τὴν γέννησίν σου δείξει, δείξει σε ὅθεν ἐγεννήθης». Ἡ φράσις ὑπομιμνήσκει τὸ γεγονός, ὅτι ὁ φύσας Ἀάτος τὸ καθ' ἑαυτὸν ἔφθιρε τὸ τεχθέν.

³ Τὸ ἄγαν τίθεται ἐπὶ ψεκτῆς ὑπερβολῆς. Τὸ αἰνικτὰ ἐρμηνεύει ὁ Σχολιαστὴς· «Αἰνιγματῶδες κεκρυμμένα». Πόσον πολὺ αἰνιγματώδη καὶ σκοτεινὰ ὅλα λέγεις!

⁴ Πάνυ εὐφωῶς ὁ μάντις εἰρωνεύεται τὸν πρὸ ὀλίγου κομπορημονήσαντα ἄνακτα, ὅτι εἶναι κρείττων τοῦ μάντεως περὶ τὸ λύειν αἰνίγματα ἐν στίχ. 396. Διὰ τί θαυμάζεις, ὅτι λέγω αἰνιγματώδη; Λοιπὸν σὺ δὲν εἶσαι ἐπιτηδειότατος νὰ λύῃς τοιαῦτα αἰνίγματα;

⁵ Δέν με μέλει, ἀν λέγῃς κατ' ἐμοῦ τοιαῦτα ὀνειδῇ. Τοῦτο εἶναι καλὸν ὀνειδος. Εἰς τὸ εὐρήσεις ἐννοεῖται ἡ ὑπόθεσις, ἐὰν σκέψῃ.

⁶ Τύχην ὀνομάζει τὴν ἐπιτυχίαν τῆς λύσεως τοῦ αἰνίγματος. Οὕτω ταπεινοῖ ἐκεῖνον, ὅπερ ὁ Οἰδίπους ἐθεώρει γνῶμην ἐν στίχ. 398. Ἡ τύχη δ' αὕτη διώλεσε τὸν Οἰδίποδα, διότι ἄνευ ταύτης δὲν ἤθελε λάβει γυναῖκα τὴν Ἰοκάστην.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἀλλ' εἰ πόλιν τήνδ' ἐξέσωσ' ¹, οὐ μοι μέλει.

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

ἄπειμι ² τοῖνον, καὶ σύ, παῖ, κόμιζέ με.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

κομιζέτω δὴθ', ὥς παρὼν σύ ³ γ' ἐμποδὼν
ὄχλεις· συθείς τᾶν ⁴ οὐκ ἂν ἀλγύναις πλέον.

448

ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ

εἰπὼν ⁵ ἄπειμ', ὦν οὐνεκ' ἤλθον, οὐ τὸ σὸν
δείσας ⁶ πρόσωπον· οὐ γὰρ ἔσθ', ὅπου μ' ὀλεῖς.

¹ Δὲν με μέλει, ὅτι ἐκεῖνη ἡ τύχη μὲ κατέστρεψε, ἀρκεῖ, ὅτι ἔσωσα ταύτην τὴν πόλιν. Καὶ ἐν-
ταῦθα πάλιν διαλάμπει τὸ φιλό-
δημον ἦθος τοῦ ἀνακτος τῶν Θη-
βῶν.

² Ἀφ' οὗ ὁ τύραννος ἀντέταξε
τοιαύτην ἀδιαφορίαν, φύσει ἐλύθη
πᾶσα συζήτησις καὶ ὁ μάντις κρί-
νει καλὸν ν' ἀπέλθῃ.

³ Ὀλίγα χειρόγραφα ἔχουσι
τά γ, τὰ πλεῖστα δὲ σύ γ'. Καθ'
ὅλου οἱ παραβαλόντες τὰ ἀπό-
γραφα ὁμολογοῦσιν, ὅτι ὁ στίχος
παρέχει ὑποψίας. Διότι διὰ τῆς
παρουσίας σου ταραττεῖς πρὸς
ἐμπόδιον, δηλ. τῆς ἐκτελέσεως
τοῦ χρησμοῦ.

⁴ = τοῖ ἄν. Ἀξίον σημειώσεως,
ὅτι τὰ δύο ἂν κεῖνται οὕτω πλη-
σιον, ὅπερ ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ
ἐν στίχ. 339 «τίς γὰρ τοιαῦτ' ἂν
οὐκ ἂν ὀργίζοι» ἔπη. Ὁ Bel-
lermann εἰκάζει, ὅτι ἀντὶ τοῦ
πλέον, πρέπει νὰ γραφῇ πόλιν
λέγων, ὅτι ἡ πόλις πάσχει, διότι
ὁ μάντις κωλύει τὴν ἀνακάλυψιν
τοῦ φωνέως. Ἀλλ' ἡ τοιαύτη ἐρ-
μηνεία φαίνεται μοι ἐξητημένη.
Δὲν εἶναι πιθανώτερον, ὅτι αὐτός

ὁ Οἰδίπους λυπεῖται διὰ τοὺς λό-
γους τοῦ μάντεως;

⁵ Τεχνηέντως ὁ ποιητὴς πα-
ρεσκεύασε διὰ τῆς ἐξάψεως τοῦ
μάντεως τὴν παρρησίαν αὐτοῦ.
Δὲν εἶναι βέβαιον, ἂν ὁ τύραννος
ἤκουσε τοὺς σαφεῖς λόγους τοῦ
μάντεως, δύναται τις ὅμως μετὰ
τινος πιθανότητος νὰ εἰκάσῃ, ὅτι
ἀπὸ τοῦ στίχου τούτου ὁ Οἰδί-
πους ἀδιαφορῶν εἰσῆλθεν εἰς τὰ
ἀνάκτορα. Λέγει μὲν ὁ μάντις
οὐ τὸ σὸν δείσας πρόσω-
πον, ἀλλ' οὗτος τυφλὸς ὢν δὲν
ἠδύνατο νὰ ἴδῃ τὸ πρόσωπον τοῦ
ἀνακτος, καὶ ἂν οὗτος ἦτο παρὼν.
Τὴν γνώμην, ὅτι ὁ Οἰδίπους δὲν
ἤκουσε τοὺς λόγους, εὐνοεῖ ἡ φρά-
σις, καὶ ταῦτ' ἰὼν εἴπω, λο-
γίζου, ἀλλὰ δύναται νὰ ἐξηγη-
θῇ, ὅτι ὁ μάντις οἰκτερεῖ τὴν μετ'
ἀδιαφορίας ἔξοδον τοῦ τυράννου.

⁶ Ἡ μετοχὴ δείσας προσδιορί-
ζει τὸ εἰπὼν, δηλ. θὰ εἴπω χω-
ρὶς νὰ φοβηθῶ τὸ πρόσωπόν σου.
Τὸ ἐπόμενον ὅπου κεῖται ἀντὶ
τοῦ ὅπως. Δὲν ὑπάρχει τρόπος,
ὅπως ὁ Οἰδίπους φωνέυσῃ τὸν
Τειρεσίαν, διότι εἶναι ἄλλως πε-
πωμμένον.

λέγω δέ σοι· τὸν ἄνδρα τοῦτον¹, δν πάλαι

ζητεῖς ἀπειλῶν κἀνακτῆρύσσω φόνον

τὸν Λαίειον, οὗτός ἐστιν ἐνθάδε,

ξένος² λόγῳ μέτοικος, εἶτα δ' ἐγγενὲς

φανήσεται³· Ὀθηβαῖος· οὐδ' ἡσθήσεται

τῇ ξυμφορᾷ⁴· τυφλὸς γὰρ ἐκ δεδορκότος⁵

καὶ πτωχὸς ἀντὶ πλουσίου ξένην ἔπι

σκήπτρῳ προδεικνύς⁶· γαῖαν ἐμπορεύσεται.

φανήσεται δὲ παισὶ τοῖς αὐτοῦ ξυνών, *συγών*

ἀδελφὸς αὐτὸς καὶ πατήρ, κἀξ ἧς ἔφυ

γυναικὸς υἱὸς καὶ πόσις, καὶ τοῦ πατρὸς

¹ Ἔρεπε νὰ εἴπῃ, ὁ ἀνὴρ οὗτος, ἀλλὰ καθ' ἑλξιν συνεφώνησε πρὸς τὸ ἐπόμενον ὁ ν. Τοιαῦτα παραδείγματα ὑπάρχουσι πολλά, ὡς Ἡρόδοτ. II, 106 «τάς δὲ στήλας τὰς ἴστα κατὰ τὰς χώρας ὁ Αἰγύπτου βασιλεὺς Σέσωστρις, αἱ μὲν πλεῖνες οὐκ ἐτι φαίνονται περιεοῦσαι», Εὐριπίδ. ἐν Ὀρέστ. 1629 «Ἐλένην μὲν, ἣν σὺ διολέσαι πρόθυμος ὦν, ἤμαρτες, ἥδ' ἔστιν» καὶ Σοφοκλ. ἐν Τραχιν. 283.

² Ἡ φράσις ἀκεραία ἤθελεν εἶναι, νῦν μὲν ξένος λόγῳ μέτοικος ὦν, ἀλλὰ τὸ νῦν μὲν καὶ πρῶτον μὲν οὐχὶ σπανίως παραλείπονται, ὡς ἐν Ἰλιάδ. A 92 «ἔλε δ' ἄνδρα, Βιήνορα, ποιμένα λαῶν, αὐτόν, ἔπειτα δ' ἑταῖρον, Οἴλιχα πλῆξιππον». Τὸ λόγῳ ποιεῖ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ἐπόμενον φανήσεται = ἔσται φανερός.

³ Ἀνωμάλως ὁ ποιητὴς μετεχειρίσθη μέλλοντα τῆς ὀριστικῆς ἀντὶ μετοχῆς φανήσόμενος, ὡς κατωτέρω ἐν στίχ. 1200 «ὦ Ζεῦ, κατὰ μὲν φθίσας τὰν γαμ-

ψώνυχα παρθένον χρησμευδόν, θανάτων δ' ἐμὰ χώρα πύργος ἀνέστα» ἀντὶ ἀναστὰς καὶ ἐν Ἡλέκτρ. 63 «Ἦδη γὰρ εἶδον πολ- λάκις καὶ τοὺς σοφοὺς λόγῳ μάτην θνήσκοντας· εἴθ' ὅταν δόμους ἔλθωσιν αὖθις, ἐκτετίμηνται πλέον»· ὅρα καὶ Ἀντιγόν. ἐν στίχ. 813.

⁴ Ἐνταῦθα ἡ λέξις σημαίνει καλὴν συντυχίαν, καθ' ὅσον ὁ Οἰδίπους θὰ φανερωθῇ Ὀθηβαῖος· ὁ μὲν δὲν θὰ εὐχαριστηθῇ διὰ τοῦτο. Τοιαύτην σημασίαν ἔχει καὶ ἐν Ἡλέκτρ. 1230 «ὦ παῖ κἀπὶ ξυμφοραῖσί μοι γεγενῆδες ἔρπει δάκρυον ὀμμάτων ἄπο».

⁵ Δὲν λέγει ἐκ βλέποντος, διότι τοῦτο εἶναι ἀσθενέστερον τοῦ δεδορκότος, ὁ δὲ ποιητὴς εἶχεν ἀνάγκην ἰσχυροῦ ῥήματος, ὅπως ποιήσῃ ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ὄνομα τυφλός. Ἐκ τοῦ δέρομαι παράγεται καὶ ὁ δράκων (δράκος) καὶ δραγάτης.

⁶ Ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου εἶναι ἥδε· τῇ βακτηρίᾳ προδεικνύς ἐαυτὴν τὴν ὁδόν.

ὁμοσπόρος¹ τε καὶ φονεύς. καὶ ταῦτ', ἰὼν
εἴσω, λογίζου· κἄν λάβῃς², ἐψευσμένον,
φάσκειν³ ἔμ' ἤδη μαντικῇ μηδὲν φρονεῖν.

460

ΧΟΡΟΣ

Στρωφὴ α'.

τίς⁴, ὄντιν' ἅ θεσπιέπεια Δελφίς εἶπε πέτρα

ἄρρητ' ἄρρητῶν⁵ τελέσαντα φοινίαισι χερσίν;

465

¹ Τὸ μὲν ὁμοσπόρος ἔχει ἐνερ-
γητικὴν, τὸ δὲ ὁμόσπορος παθη-
τικὴν σημασίαν. Ἐν ταῖς πλεί-
σταις ἐκδόσεσι γράφεται ὁμόσπο-
ρος, ὁρθῶς δ' ὁ Bothe γράφει ὁμο-
σπόρος κατὰ τὸν Σχολιαστὴν ἐρ-
μηνεύοντα. «Τὴν αὐτὴν σπεῖρων
γυναῖκα». Παθητικὴν σημασίαν
ἔχει ἐν στίχ. 260 «ἔχων δὲ λέκ-
τρα καὶ γυναῖχ' ὁμόσπορον».

² Ἐν τοῖς ἀπογράφοις προστί-
θεται τό μ', ὑπερ δὲν ἀνέγνω ὁ
Ἀριστείδης ἐν Λόγ. τόμ. II, σελ.
367, 10 «Σκόπει δὴτα ἀκούων
ὡς ἔχω περὶ τούτων, κἄν λάβῃς
φευδόμενον, τὸ τοῦ Σοφοκλέους,
φάσκειν ἐμὲ ἤδη μηδὲν φρονεῖν,
καὶ τὴν μαντικὴν διάγραφει».

³ Τὸ ἀπαρέμφατον ἐπέχει θέ-
σιν προστακτικῆς. Ὁ Σχολιαστὴς
ποιεῖ τὴν ἐπομένην παρατήρη-
σιν· «Ὅταν τίθεται εἰς τὸ ἀπα-
ρέμφατον καὶ ἡ τοῦ προσώπου
αἰτιατικὴ, θέλει καὶ τὸ δεῖ· ὅταν
δὲ οὐ τίθεται ἡ αἰτιατικὴ τοῦ
προσώπου, τὸ ἀπαρέμφατον ἀντὶ
προστακτικοῦ». Μετὰ τοὺς λό-
γους τούτους ὁ μάντις ἀπῆλθεν
ἐκ δεξιῶν.

⁴ Δηλαδή τίς ἐστίν. Ὁ χορὸς
δὲν ἐξετάζει ἐν ἀρχῇ τοῦ πρῶ-
του στασίμου τοὺς λόγους
τοῦ μάντεως, ἀλλὰ τὸν χρησμὸν
τοῦ Ἀπόλλωνος· διότι εἰς τοὺς
λόγους ἐκεῖνου δὲν ἀποδίδει με-

γάλην σπουδαιότητα. Ὁ Σχολια-
στὴς παρατηρεῖ· «Ἀκόλουθά ἐστι
τὰ τοῦ χοροῦ πρὸς τὰ προειρη-
μένα. Νῦν δὲ οὐκ ἐστὶν αὐτῷ εὐ-
πρόσωπον ἀναλογίζεσθαι περὶ ὧν
εἶπεν ὁ μάντις. Διὸ ἀνατρέχει ἐπὶ
τὸ μάντευμα τοῦ θεοῦ. Ὁ δὲ νοῦς
τίς ἐστὶν οὗτος, ὃν τινα ἐμφανί-
ζει τὸ μαντεῖον ἢ οὕτως· τίς
ἐστὶν οὗτος, ὃν κατώπτευσεν ἡ
Δελφίς πέτρα, οἶον, ὁ μὴ λαθὼν
τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος». Τὸ
θεσπιέπεια εἶναι θηλυκὸν τοῦ
θεσπιεπῆς, ὡς ἡδυέπειαι Μοῦ-
σαι παρ' Ἡσιόδ. ἐν Θεογον. 965
καὶ 1021 καὶ κοῦραι ἄρτι-
πειαι αὐτόθι 29. Ἀνεβίβασε δὲ
τὸν τόνον ὡς καὶ ἐν τοῖς λί-
γεια καὶ θάλεια. Σημαίνει τὴν
θεῖα λαλοῦσαν, τὴν προφητεύου-
σαν. Δελφίς εἶναι τὸ αὐτὸ τῇ
Δελφικῇ. Ἡ πέτρα βεβαίως δὲν
ὁμιλεῖ, ἀλλὰ τὸ μαντεῖον (ἡ Πυ-
θία τοῦ μαντείου) τὸ κείμενον
ἐπὶ τοῦ ὄρους Παρνασοῦ. Νῦν τὸ
χωρίον ὀνομάζεται Καστρί.

⁵ Πολλάκις τίθενται δύο ἐπί-
θετα παραλλήλως πρὸς δήλωσιν
τοῦ μεγίστου βαθμοῦ, δηλ. ἐπέ-
χουσι θέσιν ἐνὸς ὑπερθετικοῦ, ὡς
Σοφοκλ. ἐν Φιλοκλήτ. 65 «λέγων
ὅσ' ἂν θίλῃς καθ' ἡμῶν ἔσχατ'
ἔσχατων κακὰ» καὶ Αἰσχύλ. ἐν
Πέρσ. 682 «ὦ πιστὰ πιστῶν». Ὁ
Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «τῶν δεῖ-

Χρησμοδοτεῖται

ὦρα νιν ἀελλάδων¹
 ἵππων σθεναρώτερον² *ταχύτητα*
 φυγᾶ πόδα νωμᾶν³. *κινηθῆναι*
 ἔνοπλος⁴ γὰρ ἐπ' αὐτὸν ἐπενθρόωσκει *ἐπιενθρόων*
 470 πυρί⁵ καὶ στεροπαῖς ὁ Διὸς γενέτας· *νέος*
 δειναὶ δ' ἄμ' ἔπονται
 Κῆρες ἀναπλάκῃτοι⁶. *ἀγώνισται*

νῶν δεινότερα». ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, τὸν ὅποτον εἶπεν ὁ προφητεύων Δελφικός βράχος, ὅτι ἐξετέλεσε μὲ φονικὰς χεῖρας τὰ φοβερώτερα τῶν φοβερῶν.

¹ Ἀελλάς (ἡ) σημαίνει ταχύς καὶ εἶναι ἐπιθετον τῶν ἵππων καὶ τῆς φωνῆς (Σοφοκλ. Ἀποσπ. 614)· παρὰ τοῖς λυρικοῖς λέγονται ἀελλόποδες, ἀελλόδρομοι ἵπποι. Ὁ Ellendt παραβάλλει τὸ ἐπιθετον πρὸς τὸ ὁμηρικὸν ἔπεα πτερόεντα.

² Ἐκ τοῦ σθένης καὶ σημαίνει τὸν ἰσχυρόν, τὸν δυνατόν, ἐνταῦθα δὲ κεῖται ἐπὶ ταχύτητος, ὡς ἐν Ἰλιάδ. I 505 «ἡ δὲ Ἄττη σθεναρή τε καὶ ἀρτίπος, οὐνεκα πάσας πολλὸν ὑπεκπροθέει».

³ Τὸ νωμᾶν ἐνταῦθα σημαίνει κινεῖν, ὡς ἐν Ἰλιάδ. K 358 «λαίψηρὰ δὲ γούνατ' ἐνώμα φευγέμεναι». Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει. «Καιρός ἐστι νωμᾶν αὐτόν, ἥγουν κινεῖν, τὸν πόδα σθεναρώτερον, ἥγουν εὐτονώτερον, ἀνέμοις ἰσοταχῶν ἵππων».

⁴ Ὁ Ἀπόλλων διώκει τὸν φονέα, διότι κατὰ τὸν χρησμὸν αὐτοῦ πρέπει οὗτος νὰ τιμωρηθῇ. Φέρει δὲ τὸ ὄπλον τοῦ Διὸς, διότι ὁ κεραυνὸς τοῦτου τιμωρεῖ τοὺς ἀδικήσαντας. Ὁ Ἀπόλλων διὰ κεραυνοῦ τιμωρεῖ τοὺς φλεγύας στρατεύσαντας, ὅπως συλήσωσι

τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον Πausan. IX, 36, 2 «τὸ μὲν δὴ φλεγυῶν γένος ἀνέτρεψεν ἐκ βάθρων ὁ θεὸς κεραυνοῖς συνεχέσι» καὶ τὸν στρατὸν τοῦ Βρέννου αὐτόθι X, 23, 3 «ἥτε γὰρ γῆ πᾶσα, ὅσῃν ἐπεῖχεν ἡ τῶν Γαλατῶν στρατιά, βιαίως καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἐσείστο τῆς ἡμέρας, βρονταὶ τε καὶ κεραυνοὶ συνεχεῖς ἐγίνοντο».

⁵ Δὲν εἶναι ἄλλο τὸ πῦρ καὶ ἄλλαι αἱ στεροπαί, ἀλλ' εἶναι σχῆμα, ἐν διὰ δυοῖν. Γενέτης σημαίνει τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν, ἐνταῦθα δὲ τὸν δεύτερον, ἦτοι τὸν Ἀπόλλωνα.

⁶ Ἐπειδὴ τὸ ἐπιθετον εἶναι σύνθετον ἐκ τοῦ α (στερητικ.) καὶ ἀμπλακῆτον, ἔπρεπε νὰ ᾖναι ἀναμπλάκῃτος, χάριν δὲ τοῦ μέτρου ἀπεβλήθη τὸ μ. Κῆρες δ' ἐνταῦθα εἶναι αἱ Ἐρινύες, αἵτινες οὐδέποτε ἀμαρτάνουσι τοῦ σκοποῦ αὐτῶν. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει. «Αἱ εἰς μὴδὲν ἀμαρτάνουσαι, ἀλλὰ πάντων κρατοῦσαι, Κῆρας δὲ, τοῦ τελευτήσαντος Λαίφου. Ἡ οὕτως· ἄφικτοι, ἀπλάνητοι, ἀπροσπέλαστοι, ἀφανεῖς, ὅς οὐκ ἔστιν ἀποφυγεῖν.» Ἐκ τῶν δύο τούτων ἐρμηνειῶν ἡ πρώτη εἶναι ὀρθή. Εἶναι καιρός οὗτος ταχύτερον τῶν ταχυπόδων ἵππων νὰ κινήσῃ τὸν πόδα πρὸς φυγὴν· διότι κατ' αὐτοῦ ἐπέρχε-

Ἀντιστροφή α'

ἔλαμψε¹ γὰρ τοῦ νιφέντος ἀρτίως φανεῖσα
φάμα² Παρνασοῦ τὸν ἄδηλον ἄνδρα πάντ'³ ἰχνεύειν. 475

φοιτᾷ γὰρ ὑπ' ἀγρίαν
ὕλαν⁴ ἀνά τ' ἄντρα καὶ
πέτρας⁵, ὡς ταῦρος,

ταὶ ὠπλισμένοις μὲ πυρφόρους κεραυνούς· ὁ υἱὸς τοῦ Διὸς· καὶ φοβεραὶ σύναμα ἀκολουθοῦσιν αἱ Ἑρινύες, αἱ ὅποται οὐδέποτε ἀποτυγχάνουσι τοῦ σκοποῦ αὐτῶν.

¹ Προσφυῶς ὁ ποιητὴς μεταχειρίσθη τὸ λάμπειν, διότι θέλει νὰ εἰκονίσῃ τὸν χρησμόν ὡς καλλίφλογα πυρσὸν τεθειμένον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Παρνασοῦ, ὅπως οὗτος φωτίσῃ τοὺς ἐν σκότει Ὀθηβαίους πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ φονέως. Ἡ εἰκὼν δὲ γίνεται μεγαλοπρεπεστέρα, διότι ὁ Παρνασὸς εἶναι χιονοσκεπής. Πρὸς τούτοις τὸ φῶς εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἐλπίδος καὶ ὄντως οἱ Ὀθηβαῖοι ἐλπίζουσι νὰ ἀπαλλαγῶσι τῆς νόσου διὰ τὸν χρησμόν. Ὁ ἐπόμενος γὰρ ἐπεξηγεῖ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ὁ Ἀπόλλων καταδιώκει τὸν φονέα.

² Φήμη ἐνταῦθα σημαίνει τὸν χρησμόν, ὡς πολλαχού. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ὁ χρησμός γὰρ τοῦ Παρνασοῦ τοῦ χιονώδους, ὁ φανεὶς ἀρτίως, ἐδήλωσε πάντα Ὀθηβατὸν ἰχνεύειν, ἀντὶ τοῦ ζητεῖν, τὸν κρυπτόμενον ἄνδρα, ἡγουν τὸν φονέα».

³ Περὶ τὴν σύνταξιν ταύτης τῆς λέξεως ὑπάρχει μεγάλη διαφωνία· ὁ μὲν ἀρχαῖος Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει πανταχοῦ, ὅπερ εἶναι ὅλως ἀπίθανον, ὁ δὲ Wunder θεωρεῖ γένους οὐδετέρου, δηλ. πάντα ἰχνεύειν = πᾶσαν ἰχνεῖαν

ἰχνεύειν, ὁ δὲ Dindorf νομίζει, ὅτι τὸ πάντα κεῖται ἀντὶ τοῦ πάντας συνδέων τὴν αἰτιατικὴν ἄνδρα μετὰ τῆς προηγουμένης τὸν ἄδηλον. Πιθανώτερον ὅμως συντάσσει ὁ Schneidewin, δηλ. πάντα ἄνδρα ἰχνεύειν τὸν ἄδηλον. Ἡ μεταφορὰ ὡς ἐν στίχ. 110 ὁ Κρέων ἔλεγε· «τὸ δὲ ζητούμενον ἄλωτόν, ἐκφεύγει δὲ τὰ μελούμενον».

⁴ Ὁ φονεὺς παραβάλλεται πρὸς ταῦρον, ὅστις ὑπὸ οἰστροῦ περιδεὴς γενόμενος τρέπεται εἰς φυγὴν καὶ εἰς ἐρημίαν. Οἰστρος ἐνταῦθα εἶναι ὁ χρησμός τοῦ Ἀπόλλωνος. Ὁ Σχολιαστὴς λέγει τάδε· «ἐκεῖνος ὁ πεφονευκὴς πανταχοῦ κρυπτόμενος οὐ βούλεται ἑαυτὸν ἐμφανίσαι. Τὸ δὲ ἐξ ἰχνεύειν ἐπήγαγε καὶ τὰ ἄλλα ὀνόματα τροπικῶς, ὡς ἐπὶ ἄγρας ταύρων τῶν ὑπὸ πάντων ζητουμένων, καὶ ὥσπερ ἐν ὕλῃ κεκρυμμένων. Οἰκεῖα δὲ ταῦτα τὰ ὀνόματα, ἄντρα καὶ πέτραι».

⁵ Τὰ χειρόγραμμα ἔχουσι πέτρας ὡς ταῦρος· ἐπειδὴ ὅμως τὸ μέτρον δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὸ τῆς στροφῆς ἐπεχείρησαν ἐν τοῖς χειρογράφοις ἤδη νὰ γράφωσι πετρατός ὁ ταῦρος, ἀλλὰ πρὸς τί τὸ ἄρθρον; Ὁ Dorville γράφει πέτρας ἅτε ταῦρος, ὅπερ δέχονται μὲν πολλοὶ ἐκδόται, ἀλλ' ὁ Wolff παρατηρεῖ, ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ἀττικόν.

μέλεος¹ μελέω ποδὶ χηρεύων, *μονάζων*
 480 τὰ μεσόμφαλα² γὰς ἀπονοσφίζων *δινοσφίζων*
 μαντεῖα· τὰ δ' αἰεί
 ζῶντα³ περιποτᾶται. *καὶ οὐκ αἰεὶ ζῶντα*

Στροφή β'

δεινα⁴ μὲν οὔν, δεινὰ τaráσσει σοφὸς οἰωνοθέτας

¹ Ἀρμόζει τὸ ἐπίθετον εἰς τὴν τύχην τοῦ κρυπτομένου· διότι μέλεος κυρίως λέγεται ὁ πάντοτε μὲν ἀγωνιζόμενος, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος νὰ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ. Χηρεύων δ' ἐνταῦθα εἶναι ὁ στερούμενος τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων, ὁ μονάζων.

² Δὲν εἶναι τὰ μαντεῖα μεσόμφαλα, ἀλλ' ἡ γῆ, ἐφ' ἧς ἔκειτο τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος· ἡ τοιαύτη ὑπαλλαγή εἶναι συνήθης τοῖς τραγικοῖς, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 794 «νεῖκος ἀνδρῶν ζύναϊμον» ἀντὶ νὰ εἴπῃ ξυναίμων, ἐν Αἴαντ. 8 «κυνὸς Λακαίνης εὐρίνος βάσις» καὶ 1200 «βαθεῖα κυλίκων τέρψις». Οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον ὅτι τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ὀμφαλοῦ τῆς γῆς. Τοῦτο λέγει καὶ ὁ Σχολιαστής· «ὅτι δὲ ἡ Πυθὼν μεσόμφαλος, δηλοῖ καὶ ἡ περὶ τοὺς αἰετοὺς ἱστορία, καὶ ὅτι χρύσειοι αἰετοὶ διὰ τοῦτο ἀνάκεινται, καὶ ὅτι τούτου χάριν ὁ Ζεὺς ἔκεισε τὸ μαντεῖον ἰδρύσατο». Στράβ. IX, 419 «τῆς Ἑλλάδος ἐν μέσῳ πῶς ἐστὶ τῆς συμπάσης, τῆς τε ἐντὸς Ἰσθμοῦ καὶ τῆς ἐκτός, ἐνομίσθη δὲ καὶ τῆς οἰκουμένης, καὶ ἐκάλεσαν τῆς γῆς ὀμφαλόν». Τὸ ἀπονοσφίζω σημαίνει ἀπομακρύνω, ἀποφεύγω, ἡ δὲ μεταφορὰ πάλιν ἐκ τοῦ ταύρου, ὅστις διὰ τῆς φυγῆς πειράζεται νὰ ἀποδιώξῃ τὸν οἶστρον. Εἰς τὸ ἀπονοσφίζων

ἐννοεῖται ἡ αὐτοπαθὴς ἀντωνυμία, δηλ. ἀφ' αὐτοῦ.

³ Ἐξακολουθεῖ ἡ μεταφορὰ τοῦ οἶστρου, δηλ. τὰ φοβιζόντα ζωῶντα δὲν θνήσκουσιν, ἀλλὰ περιίπτανται. Καὶ ἐν τῇ μεταφορικῇ σημασίᾳ διὰ τῆς λέξεως ταύτης δηλοῖ ὁ ποιητής, ὅτι τὰ μαντεύματα τοῦ θεοῦ ἔχουσιν αἰώνιον κύρος, ὡς ἐν Ἀντιγόν. λέγεται περὶ τῶν φυσικῶν νόμων ἐν στίχ. 457 «οὐ γάρ τι νῦν γε καχθῆς, ἀλλ' αἰετοτε ζῇ ταυτα, κούδεις οἶδεν ἐξ ὅτου ἐφάνη». Ὁ Σχολιαστής λέγει· «Ἀλλ' οὐδὲν ἦττον τὰ μαντεύματα περιποτᾶται ζῶντα καὶ ἰσχύοντα τῇ ἀληθείᾳ». Δηλαδή ἐλαμψε χρυσὸς πρὸ ὀλίγου φωτίσας ἀπὸ τοῦ χιονοσκεποῦς Παρνασοῦ διὰ νὰ ἀνιχνεύσωμεν ὅλοι τὸν κρυπτόμενον· διότι οὗτος συχνάζει εἰς τὰ ἄγρια δάση καὶ εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τοὺς βράχους, ὡς ταῦρος, ὁ δυστυχὴς μὲ τὸν δυστυχῆ του πόδα μονάζων, διότι θέλει νὰ ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν τοῦ τὰ μαντεύματα τοῦ ὀμφαλοῦ τῆς γῆς· ταῦτα ὅμως πάντοτε ζωντανὰ ὀλόγυρα πετώσιν. Τὴν ὅλην ἔννοιαν τῆς τε στrophῆς καὶ ἀντιστροφῆς ἤθελε τις εἰπεῖ διὰ μιᾶς ἀπλῆς φράσεως· τί θὰ γείνη τῶρα ὁ φονεὺς, ἀφ' οὗ ἐμδῆκαν αἱ μυῖλαι εἰς τὰ αὐτὰ του;

⁴ Ἀφ' οὗ ὁ χορὸς εἶπε περὶ τοῦ φονέως τοῦ Λαῖου, ὅπερ θεω-

οὔτε δοκοῦντ' οὔτ' ἀποφάσκονθ' ¹· ὅ τι λέξω δ', 485
ἀπορῶ.

πέτομαι ² δ' ἐλπίσιν, οὔτ' ἐνθάδ' ³ ὄρων οὔτ' ὀπίσω.

τί γὰρ ἢ Λαβδαχίδαις ⁴

ἢ τῷ Πολύβου νεῖκος ἔχειτ', οὔτε πάροιθ' ἐν 490

ποτ' ἔγωγ' οὔτε τανῦν πω

ἔμαθον, πρὸς οὗτοῦ ⁵ δὴ, βασάνω πίστιν ἔχων,

ρεῖ σπουδαιότατον πρὸς σωτηρίαν
τῆς πόλεως, ἐν δευτέρῳ λόγῳ ὁ-
μιλεῖ περὶ τῆς κατηγορίας κατὰ
τοῦ Οἰδίποδος. Φοβερά βεβαίως
εἶναι τὰ μαντεύματα τοῦ Τειρε-
σίου, ὅμως ἐλπίζω, ὅτι οὗτος
πλανᾶται. Ἡ ἐπανάληψις τοῦ
ἐπιθέτου δεινὰ δηλοῖ τὸ πάθος
τῶν Θηβαίων γερόντων. Τὴν φρά-
σιν ὁ Wunder ἐρμηνεύει, δει-
νὴν ταραχὴν ποιεῖ λέγων
οὔτε δοκοῦντα οὔτε ἀπο-
φάσκοντα. Οἰωνοθέτης σημαί-
νει, ὅ τι καὶ τὸ οἰωνοσκόπος.

¹ Ἀντὶ τοῦ ἀποφάσκονθ' ὁ
Blaydes εἰκάζει ἀπαρέσκονθ', ὅ-
περ δὲν εἶναι πολὺ πιθανόν. Ὁ
ποιητὴς ἐπρεπε νὰ εἴπῃ· εἴτε οὔτε
δοκοῦντα οὔτε ἀποδοκοῦν-
τα, εἴτε οὔτε φάσκοντα οὔτε
ἀποφάσκοντα, ἀλλ' ἀνέμιξε
τὰς δύο ἀντιθέσεις. Κατ' ἔννοιαν
ὀρθῶς ἐρμηνεύει ὁ Σχολιαστής·
«οὔτε πιστά, οὔτε ἄπιστα».

² Ὅπως κατὰ φύσιν ἡ παρα-
βολή, ὅτι ὁ ἐλπίζων εἰκονίζεται
ὡς αἰωρούμενος καὶ ἱπτάμενος·
καὶ νῦν ἔτι λέγομεν, πέτομαι
μὲ τὴν ἐλπίδα.

³ Ἐκ τῆς τοπικῆς σημασίας
ἐγένετο μετάβασις εἰς τὴν χρο-
νικὴν, εἰς τὸ παρόν. Οὐχὶ ὀρθῶς
ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει τὸ ὀπί-
σω ὡς παρελθόν· «οὔτε κατὰ τὸ
παρόν ἐρείδων τὸν νοῦν, οὔτε

κατὰ τὸ παρελθυθός», διότι τὸ
ὀπίσω σημαίνει πάντοτε τὸ μέλ-
λον, ὡς ἐν Ἰλιάδ. Α, 343 «οὐδέ τι
οἶδε νοῆσαι ἅμα πρόσσω καὶ ὀ-
πίσω» καὶ Γ, 109 «ἅμα πρόσσω
καὶ ὀπίσω λεύσσει» καὶ αὐτόθι
411 «Τρωαὶ δέ μ' ὀπίσω πᾶσαι
μωμήσονται» καὶ Σοφοκλ. ἐν
Φιλοκτ. 1105 «ὑστερον ἀνδρῶν
εἰς ὀπίσω τάλας ναίων ἐνθάδ'
ὀλοῦμαι».

⁴ Ὅτι ὁ ποιητὴς ἔννοεῖ μόνον
τὸν Λαῖον, γίνεται ὀρθῶς ἐκ τοῦ
ἐπομένου, τῇ Πολύβου. Ὁ Σχο-
λιαστής ἐρμηνεύει· «τίς φιλονει-
κία ἔκειτο ἢ τῇ Λαῖου πρὸς τὸν
τοῦ Πολύβου, ἤγουν τὸν Οἰδί-
ποδα, ἢ τῇ Πολύβου πρὸς τὸν
Λαῖον;» Ἡ ἀμβλυωπία τοῦ χοροῦ
εἶναι ὅπως κατὰ φύσιν.

⁵ Ἡ ἀντωνυμία ἀναφέρεται εἰς
τὸ προηγούμενον νεῖκος. Ἐ-
πειδὴ ἡ ἀντιστροφή περιέχει ἔτι
χορίαμβον, ἄλλοι μὲν ἀποροῦν-
τες θέτουσιν ἀποσιωπητικά, ὁ δὲ
Brunek γράφει χρησάμενος καὶ
ὁ Wolff πίστιν παρέχων,
ἅπερ ἐξάγει ἐκ τῆς φράσεως τοῦ
Σχολιαστοῦ· «Ἀντὶ τοῦ, τίνας
πράγματος κρίσει χρησάμενος,
τοῖς λεγομένοις πιστεύ-
σω κατὰ Οἰδίποδος». Ἡ προ-
σθήκη αὕτη δὲν εἶναι μὲν ἴσως
ἢ τοῦ ποιητοῦ, ἀλλὰ πιθανὴ καὶ
δυναμμένη νὰ πληρώσῃ τὸ κενόν.

ἐπὶ τὰν ἐπίδαμον φάτιν¹ εἴμ' Οἰδιπόδα, Λαβδαχίδαις ἐπίκουρος²
ἀδῆλων θανάτων.

Ἀντιστροφή 6'

• 300

³ Ὁ γορὸς τίθεται εἰς τὸ δὺς-

Ἐάντι ἀνθρώπων, ἡ δὲ γενικὴ εἶναι διαίρετικὴ τοῦ μάντις· ὅτι ὁμοῦς ὁ μάντις ἐκ τῶν ἀνθρώπων ὑπερέχει ἐμοῦ, ἡ κρίσις αὐτῇ δὲν εἶναι ὀρθή. Ἡ φράσις πλέον φέρεται ἐλήφθη ἐκ τῶν ἀγώνων, ὡς καὶ τὸ κρίσις καὶ παρὰ μείδειν· σημαίνει δὲ ὑπερέχει, εἶναι ἀνώτερος, ὡς Εὐρύπ. ἐν Ἐκάδ. 307 «ὅταν τις ἐσθλὸς ὢν ἀνὴρ μηδὲν φέρεται τῶν κα-

χρίσις οὐκ ἔστιν ἀληθής· σοφία δ' ἂν σοφίαν παραμείψειεν² ἀνὴρ.

ἀλλ' οὐποτ' ἔγωγ' ἄν, πρὶν ἰδοίμ' ὀρθόν³, ἔπος 503

μεμφομένων ἂν καταφαίην.

φανερὰ γὰρ ἐπ' αὐτῷ⁴ πτερόεσσ' ἦλθε κόρα
ποτέ, καὶ σοφὸς ὦφθη

κίωνων πλέον» καὶ Ἀνδοκίδ. IV, 4 «οἱ τοὺς ἐταίρους κεκτημένοι πλέον φέρονται τῶν ἄλλων». Ἡρόδοτ. VII 168 «ἠλιπιζον πλέον τι τῶν ἄλλων οὔσεσθαι».

² Λέγει ἐνταῦθα τὸ ἐγὼ ἐν παραδείγματι ἀντὶ τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς θεούς, ὡς ἐν Ἀλκμ. 154 «τῶν μεγάλων ψυχῶν ἰεῖς οὐκ ἂν ἀμάρτοις, κατὰ δ' ἄντις ἐμοῦ τοιαῦτα λέγων οὐκ ἂν πείθοι».

¹ Τοιαῦται προσβολαὶ κατὰ τῆς μαντικῆς ἀπαντῶσι καὶ ἀλλαχοῦ παρὰ τοῖς τραγικοῖς, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἡλέκτρ. 399 «Λοξίου γὰρ ἔμπεδοι χρῆσμοι, βροτῶν δὲ μαντικὴν χαίρειν ἔω».

² Τὸ παραμείδειν σημαίνει, ὅτι καὶ τὸ παρελαύνειν, ὑπερέχειν. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Φρονήσει δὲ φρόνησιν παρελάσειεν ἄν». Τὸ δὲ ἀνὴρ, ὡς καὶ τὸ ἀνδρῶν, εἴρηται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς θεούς.

³ Συνήθως οἱ ἐκδόττι θέτουσι κόμμα μετὰ τὴν λέξιν ἔπος, ὁ Hartung ὅμως μετὰ τὴν ὀρθόν, τὴν δὲ στίξιν ἐδέξατο καὶ ὁ Wolff. Ὅσοι δὲν δέχονται ταύτην, θεωροῦσι τὴν γενικὴν μεμφομένων ὡς ἀπόλυτον, ὅπως μὴ συντάξωσι πρὸς τὸ καταφαίην, διότι ἤθελε παράσχει ὅλως ἀντίθετον σημασίαν· διότι τὸ ῥῆμα τοῦτο συντασσόμενον πρὸς γενικὴν δὲν ση-

μαίνει συμφωνεῖν, ὅπερ ἀπαιτεῖ ἐνταῦθα ἡ ἔννοια, ἀλλ' ὅτι τὸ κατηγορεῖν, καταψηφίζεσθαι, καταβοᾶν, κατεῦχεσθαι κτλ. Ἀλλὰ τὴν στίξιν ἐπιδοκιμάζοντες ὀφείλομεν νὰ ἐνοήσωμεν τὸ ἔπος ἐκ τῶν ἐπομένων. Τοιαύτην σημασίαν ἔχει τὸ ἐπίθετον ὀρθόν καὶ ἐν Ἀντιγ. 1178 «ὦ μάντι, τοῦπος ὡς ἄρ' ὀρθόν ἤνυσας» καὶ ἐν Οἰδίπ. ἐπὶ Κολων. 1424. Καὶ ὁ ἀρχαῖος Σχολιαστὴς οὐχὶ διαφόρως ἐρμηνεύει· «Ἐγὼ δ' οὐκ ἂν ποτε ἐπαινέσαιμι τοὺς μεμφομένους τὸν βασιλέα, οὐδ' ὀρθόν ἂν αὐτῶν τὸ ἔπος φαίην, πρὶν ἰδοίμι σαφῆ τὰ ἔργα καὶ τὴν ἀπόβασιν».

⁴ Ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει ὁ Hermann ἐξήλειψε τὰς τρεῖς λέξεις γὰρ ἐπ' αὐτῷ κατὰ μίμησιν τοῦ Τρικλινίου ἐξαλείψαντος τὰς δύο τελευταίας. Τὴν ἐξάλειψιν ἐδέξατο καὶ ὁ Dindorf, ἀλλ' ὁ ἐξοβελισμὸς στερεῖται πιθανότητος. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἡ σφιγὴς δὲν ἐπῆλθε κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ τῶν Θηβαίων· ἐπειδὴ ὅμως οὗτος παρέστη, ὅπως λύσῃ τὸ αἴνigma, ὁ κίνδυνος ἐστρέφετο κατ' αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο δὲν κρίνομεν ἀναγκαῖον, ὅπως τὸ αὐτῷ μεταβληθῇ εἰς ἄστοις, ὡς εἰκασίτις. Ὁ Σχολιαστὴς λέγει· «Ἄ μὲν ἐγκαλοῦσιν αὐτῷ, ἀδελὰ, καὶ οὐ πάντως ἀληθῆ, ἃ δὲ κατῴρωσε, φα-

δραϊ δουμμενία
 810 βασάνω θ' ἡδύπολις¹· τῷ ἀπ' ἐμᾶς φρενός
 οὔ ποτ' ὀφλήσει κακίαν². X

ΚΡΕΩΝ.

ἄνδρες πολῖται³, δεῖν' ἔπη πεπυσμένος
 κατηγορεῖν μου τὸν τύραννον⁴ Οἰδίπουν,
 815 πάρειμ' ἀτλητῶν⁵. εἰ γὰρ ἐν ταῖς ξυμφοραῖς
 ταῖς νῦν νομίζει πρὸς γ'⁶ ἐμοῦ πεπονθέναι

νερά, ὅτε ἐπελθούσης αὐτῇ τῆς
 Σφιγγὸς ὤφθη σοφός ».

¹ Ὁ Enfordt γράφει ἀδύπολις
 καὶ πρὸς κύρωσιν τῆς τοιαύτης
 γραφῆς ὑπάρχουσι πολλὰ παρα-
 δείγματα, ὡς ἐν στίχ. 131 ἀδυ-
 επὲς φάτι, ἐν Ἡλέκτρ. 480.
 Ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ ἐναντίου ὑ-
 πάρχουσιν ὡς ἐν στίχ. 1339 «ἀ-
 κούειν ἡδονᾶ». Καὶ ἐν τῇ δοκι-
 μασίᾳ ἐφάνη εὐχάριστος εἰς τὴν
 πόλιν. Ἐν τῇ ἐπομένῃ φράσει
 τῇ ἀπ' ὑπάρχει χασιμωδία, ἀλ-
 λ' ἀπαντῶσι καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς
 Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ. 194, Εὐριπίδ.
 ἐν Φοινίσσ. 1497, ἐν Ἀνδρομάχ.
 1191. Ἄν ἤθελεν ὁ ποιητὴς ἡ-
 δύνατο νὰ ἀποφύγῃ ταύτην γρά-
 φων παρ' ἐμᾶς.

² Συνήθως φράσις παρὰ τοῖς
 ἀττικοῖς ὀφλισκάνειν κακίαν, δυσ-
 σέβειαν, μωρίαν, αἰσχύνῃν ἀντι-
 αἰτίαν κακίας, δυσσεβείας κτλ.,
 ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγ. 470 «σχε-
 δόν τι μώριμ μωρίαν ὀφλισκάνω»
 καὶ 1028 «αὐθαδία τοι σκαιότη-
 τ' ὀφλισκάνει», Δημοσθ. ἐν Ὀλυν.
 II, 18, 3. Ἀλλὰ βεβαίως ὁ μὲν
 Ζεὺς καὶ ὁ Ἀπόλλων εἶναι σοφοὶ
 καὶ γνωρίζουσι τὰ ἀνθρώπινα
 πράγματα· ὅτι ὅμως ἐκ τῶν ἀν-
 θρώπων ὁ μάντις ὑπερέχει ἐμοῦ,
 ἡ κρίσις αὕτη δὲν εἶναι ὀρθή·
 κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην ὅμως σο-
 φίαν ὁ εἶς δύναται νὰ ᾔναι ὑπέρ-

τερος τοῦ ἄλλου. Ἀλλὰ δὲν δύ-
 ναμαι ἐγὼ τοῦλάχιστον νὰ συμ-
 φωνήσω μὲ τὸν λόγον τῶν κα-
 τηγορούντων τὸν Οἰδίποδα, πρὶν
 ἴδω αὐτὸν κυρούμενον· διότι φα-
 νερά ἄλλοτε ἐναντίον αὐτοῦ ἐ-
 πήλθεν ἡ περὰ ἔχουσα κόρη, καὶ
 ἀπεδείχθη σοφός καὶ διὰ τῆς δο-
 κιμασίας εὐχάριστος εἰς τὴν πό-
 λιν· διὰ τοῦτο ἐγὼ ὀρθῶς συλλο-
 γιζόμενος οὐδέποτε θέλω θεωρή-
 σει τοῦτον κακόν.

³ Ὁ Κρέων ἔρχεται εἰς τὴν
 σκηνὴν δεξιόθεν ἀγανακτῶν καὶ
 θέλων νὰ ἀπολογηθῇ. Εἰσῆλθεν
 μὲν εἰς τὰ ἀνάκτορα ἐν στίχ. 146
 μετὰ τοῦ Οἰδίποδος, ὡς μαρτυ-
 ρεῖ ὁ 288, (διότι ἐν τοῖς ἀνα-
 κτόροις ὁ Κρέων συνεβούλευσε
 τῇ Οἰδίποδι, ὅπως μεταπέμψη-
 ται τὸν Τειρεσίαν), ἀλλ' ἐν τῇ
 μεταξὺ ἐξήλθεν, ὡς δεικνύει ὁ
 στίχ. 532.

⁴ Τὸ ὄνομα ἔχει τι προσβλη-
 τικόν, διότι ὁ ἀδελφὸς τῆς Ἰοκά-
 στης ὑποδεικνύει, ὅτι ὁ Οἰδίπους
 δὲν εἶναι ὁ ἐκ κληρονομίας ἄναξ.
 Ἐκ τοῦ στίχου τούτου εἰκάζεται,
 ὅτι προστετῆθ ὁ προσδιορισμὸς
 τύραννος εἰς τὸ ὄραμα, ὡς ἐν
 ἀρχῇ εἴρηται.

⁵ Ἐκ τοῦ ἀτλητος, μὴ καρ-
 τερῶν, μὴ δυνάμενος νὰ ὑπο-
 μέινω, δυσανασχετῶν.

⁶ Ἡ ἀρχαιότερα γράφη ἦτο

λόγοισιν εἴτ' ἔργοισιν εἰς βλάβην φέρον,
οὔτοι βίου μοι τοῦ² μακραίωνος πόθος
φέροντι τήνδε βάξιν³. οὐ γὰρ εἰς ἀπλοῦν
ἡ ζημία μοι τοῦ λόγου τούτου φέρει,
ἀλλ' ἐς μέγιστον⁴, εἰ κακὸς μὲν ἐν πόλει,
κακὸς δὲ πρὸς σοῦ⁵ καὶ φίλων κεκλήσομαι.

520

ΧΟΡΟΣ

ἀλλ' ἦλθε μὲν δὴ τοῦτο τοῦνιδος τάχ'⁶ ἄν

πρὸς τ' ἐμοῦ, ἦνεῖχεν ὑπ' ὄψει
ὁ Τρικλίνιος γράφων· «Εὐρηται
πρὸς τ' ἐμοῦ, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἔ-
τερον ἀλλ' ἢ πρὸς ἐμοῦ τι. Ὡ-
σπερ γάρ φαμεν «τῶν τις ἀν-
θρώπων» τό τις διὰ μέσου τεθέν-
τες, οὕτω καὶ τοῦτο. Ὅτι δ' ἐστὶ
τι καὶ οὐ σύνδεσμος τε, ὥς φασί-
τινες, μαρτυρεῖ τὸ φέρον». Ἀλλ'
ἡ παρατήρησις αὕτη μαρτυρεῖ
μόνον τὴν ἀρχαίαν γραφὴν, διότι
τὸ τελικὸν ἰ τοῦ τί δὲν ἐκθλί-
βεται. Ἐκ τῆς παρατηρήσεως δὲ
ταύτης ὀρμώμενος ὁ Dindorf δὲν
δέχεται τὴν γραφὴν πρὸς γ'
ἐμοῦ, ἀλλὰ διορθοῖ πρὸς τί
μου. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀνάγκη
διορθώσεως, διότι τὸ τί ἐννοεῖται,
ὥς καὶ ἐν Ἀντιγόν. 687 «γένοιτο
μέντ' ἂν χάτέβω καλῶς ἔχον».

¹ Ἀντὶ νὰ εἴπη, εἴτε λόγοι-
σιν, εἴτ' ἔργοισιν, ἀλλὰ συν-
ηθέστερον μὲν παρὰ ποιητῆς,
σπανιώτερον δὲ παρὰ πῆζογράφ-
οις παραλείπεται τὸ πρῶτον
εἴτε, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Ἀγαμέμν.
1376 «σὺ δ' αἰνεῖν εἴτε ψέγειν
θέλεις», Σοφοκλ. ἐν Τραχιν. 236
«ποῦ γῆς; πατρίδας εἴτε βαρβά-
ρου λέγεις», Εὐριπίδ. ἐν Ἑλέν. 877
Ἡρόδοτ. VII. 234 «εἰπὲ κόσσοι
τινὲς εἰσι οἱ λοιποὶ Λακεδαιμό-
νιοι καὶ τούτων ὁκόσοι τοιοῦτοι

τὰ πολέμια εἴτε καὶ ἅπαντες». Ἀν-
δὲν εἴπε βλαβερόν, διότι ἡ βλάβη
εἶναι ἔμμεσος.

² Ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ
τὸν μακραίωνα βίον ἄνευ ἄρθρου,
ἀλλ' ὁ ποιητὴς θεωρεῖ τούτον ὡς
ἰδιαιτέρον εἶδος ἐν ἀντιθέσει πρὸς
τὸν βραχύν, ὡς ἐν Αἴαντ. 473
«αἰσχρὸν ἄνδρα τοῦ μακροῦ χρή-
ζειν βίου», Αἰσχύλ. ἐν Προμηθ.
536 «ἄδύ τι τὸν μακρὸν τείνειν
βίον ἐλπίσι» καὶ ἐν Πέρσ. 709.

³ Ἐκ τοῦ βάξω καὶ σημαίνει
λόγον, φήμην, κατηγορίαν. Διὰ
τοῦ λόγου τούτου ὁ Κρέων εἰκο-
νίζει σαφῶς τὴν ἀβρότητα αὐτοῦ.

⁴ Ἐνταῦθα περιεμένε τις εἰς
πολλὰ πλάσια, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ
φράσις εἰς ἀπλοῦν ἰσοδυναμεῖ
πρὸς τὴν εἰς μικρόν, μετε-
χειρίσθη τὸ ἐς μέγιστον.

⁵ Ἐν τῇ πόλει ὑπάρχον οὐ μόν-
ον φίλοι, ἀλλὰ καὶ ἐχθροὶ τοῦ
Κρέοντος. Διὰ τοῦτο θεωρεῖ λίαν
λυπηρόν, ὅτι καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν
φίλων θέλει ὀνομάζεσθαι κακός.

⁶ Ἐνταῦθα σημαίνει ἴσως, ὡς
δεικνύει καὶ τὸ ἄν, καὶ οὐχὶ τα-
χέως, συνδεόμενον μετὰ τῆς ἐπο-
μένης μετοχῆς βιασθέν, ὡς ἐν
Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 963 «θεοῖς
γάρ τῃν οὕτω φίλον, τάχ' ἂν τι
μηνίουσιν εἰς γένος πάλαι». Τοῦ

ὀργῇ βιασθὲν μᾶλλον ἢ γνώμῃ¹ φρενῶν.

ΚΡΕΩΝ

825 τοῦπος² δ' ἐφάνθη, ταῖς ἐμαῖς γνώμαις ὅτι
πεισθεὶς ὁ μάντις τοὺς λόγους³ ψευδεὶς λέγοι;

ΧΟΡΟΣ

ἠὺδᾶτο μὲν τάδ'· οἶδα δ' οὐ⁴, γνώμῃ τίνι.

χωρίου ἢ ἔννοια κατὰ τὸν Wunder εἶναι ἤδε· «Ἀλλὰ τοῦτο, τὸ ὄνειδος, δ' ἦλθε, τάχ' ἂν ὀργῇ βεβιασμένον ἂν εἴη μᾶλλον». Ὁ χορός, ὡς εἴρηται ἐν τῇ Εἰσαγωγῇ, πειρᾶται νὰ τὰ καταπραύνη τοὺς ὀργιζομένους. Ὁρθῶς δὲ καὶ ὁ Σχολιαστὴς λέγει· «Ἐπειδὴ τὸ τοῦ χοροῦ πρόσωπον ἰσόρροπον δεῖ ἐν ταῖς διαιταῖς εἶναι, διὰ τοῦτο καὶ νῦν παραμυθεῖται τὸν Κρέοντα, ὅτι ἴσως κατ' ὀργὴν τοῦτο εἶπεν, ἐρεθισθεὶς ὑπὸ τοῦ μάντεως».

¹ Διὰ τοῦ γνώμῃ φρενῶν δηλοῖ τὴν ἐσωτερικὴν πεποίθησιν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ὀργῇ βιασθέν.

² Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐκδοτῶν δέχονται τὴν γραφὴν τοῦ πρόσ, ἀλλ' ὁ Herwerden καὶ ὁ Heimsöeth προτιμῶσι τοῦπος, ὅπερ εὑρεται ἐν δυσὶ χειρογράφοις. Ἡ γνώμῃ τούτων φαίνεται λίαν πιθανή, διότι ἡ φράσις εἶναι συνήθης, ὡς Σοφοκλ. ἐν Τραχιν. 1. «Λόγος μὲν ἔστ' ἀρχαῖος ἀνθρώπων φανείας», ἐν Ἀντιγόν. 621 «σοφία γὰρ ἔκ. του κλεινὸν ἔπος πέφανται» καὶ ἐν τῷδε τῷ δράματι 848 «ἀλλ' ὡς φανέν γε τοῦπος ᾧδ' ἐπίστασο». Ἀν ἦναι ἀντωνυμία, αὕτη βεβαίως εἶναι γένους οὐδετέρου, δηλ. ἀπὸ τί ἐφραγέρωθη, ὅτι κτλ. Ἀλλὰ τὸ τοιοῦ-

τον δυσκόλως ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ ὁ ἀκούων καὶ ὤφειλεν ὁ ποιητὴς νὰ προετοιμάσῃ πῶς τοῦτον. Ἐπὶ πᾶσι τούτοις γεννᾶται τὸ ζήτημα, ἂν ἠδύνατο νὰ γείνῃ ἀναστροφή τῆς προθέσεως; διότι ἡ πρὸς παρά Σοφοκλεῖ δὲν ἀναστρέφεται, τὰ δὲ παρὰ τοῖς ἄλλοις τραγικοῖς εἶναι ὀλίγον τι διάφορα, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβ. 166 «βρέτη πεσοῦσας πρὸς πολιτισσοῦχων θεῶν», ἐν Προμηθ. 653 καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ὀρέστ. 94 «τάφον πρὸς κασιγνήτης μολεῖν». Ἐν τέλει παρατηροῦμεν, ὅτι καὶ ἡ ἀπόκρισις τοῦ χοροῦ ὑποδεικνύει, ὅτι ὁ Κρέων εἶπε τοῦπος, διότι εὐθὺς ἐν ἀρχῇ οἱ Θηβαῖοι ἀποκρίνονται διὰ τοῦ ἠὺδᾶτο. Ἐλέχθη ὁ λόγος, ὅτι ὑπὸ τῶν ἐμῶν συμβουλῶν πεισθεὶς ὁ μάντις λέγει τοὺς λόγους ψευδεῖς;

³ Δὲν λέγει λόγους ψευδεῖς, ἀλλὰ προσέθηκε τὸ ἄρθρον, ὅπως δηλώσῃ τοὺς λόγους, οὓς εἶπεν ὁ μάντις, ὡς ἐν στίχ. 634 «τί τὴν ἄβουλον, ᾧ ταλαίπωροι, στάσιν γλώσσης ἐπήρασθ'».

⁴ Τὸ ἀρνητικὸν μόριον τίθεται μετὰ τὴν λέξιν, ἣν προσδιορίζει, ὅπως ἐξάρη τὴν ἀντίθεσιν, ὡς ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 24 «τάς γούν Ἀθήνας οἶδα, τὸν δὲ χῶρον οὐ» καὶ ἐν Φιλοκτήτ. 676.

ΚΡΕΩΝ

ἐπιθυμῶ
ἐξ ὀμμάτων¹ ὀρθῶν δὲ καὶ ὀρθῆς φρενός
κατηγορεῖτο τοῦ πίκλημα² τοῦτό μοι;

ΧΟΡΟΣ

οὐκ οἶδ'· ἅ γὰρ ὀρῶσ' οἱ κρατοῦντες, οὐχ ὀρῶ³. 530
αὐτὸς δ' ὄδ'⁴ ἤδη δωμάτων ἔξω περᾶ.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἀναιδὴς
οὗτος σύ⁵, πῶς δεῦρ' ἦλθες; ἢ τοσόνδ' ἔχεις
τόλμης πρόσωπον⁶, ὥστε τὰς ἐμὰς στέγας
ἵκου, φονεὺς ὧν τοῦδε τάνδρὸς⁷ ἐμφανῶς

¹ Ἐπειδὴ ὁ χορὸς δὲν γινώσκει, ἔν ὃ Οἰδίπους πιστεύει εἰς τὸ ὑφ' αὐτοῦ λεγόμενον, ὃ Κρέων ἐπιθυμῶν ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς ὀψείας νὰ εἰκάσῃ τι· ὁ ἔχων πεποιθήσιν εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ ἔχει τὸ θάρρος, ἵνα δείξῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ἐν ᾧ ὁ δόλιος καὶ ὁ συκοφάντης κρύπτει τούτους οἰονεὶ φοβούμενος, μὴ προδοθῇ ὑπ' αὐτῶν. Προέταξε δὲ τὰ ὄμματα τῆς φρενός, διότι ἐκεῖνα εἶναι αἰσθητά, ἃ περ μαρτυροῦσι περὶ τῆς ὀρθῆς φρενός. Παραπλησία φράσις εἶναι ἡ ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 486 «ἐξ εὐμενῶν στέρνων δέχεσθαι τὸν ἱκέτην σωτήριον».

² Κατηγορεῖ τοῦτο τὸ ἐγκλημα κατ' ἐμοῦ.

³ Δὲν λέγει οὐκ οἶδον, ἀλλ' οὐχ ὀρῶ, ὅπερ δηλοῖ τὸν μετ' ἐμπειρίας δουλικὸν χαρακτῆρα τῶν Θεβαίων γερόντων.

⁴ Ἡ δεικτικὴ ἀντωνυμία ἰσοδυναμεῖ πρὸς ἐπίρρημα δείξεως, ἰδοῦ, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 386 «ὄδ' ἐκ δόμων ἄψορος ἐς δέον περᾶ» καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ἰφιγεν. ἐν Ταύρ. 724 «γυνὴ γὰρ ἦδε δωμάτων ἔξω περᾶ».

⁵ Ἀριστα εἰκονίζει τὸ μεστὸν ὀργῆς ἦθος τοῦ τυράννου. Ἀντὶ τοῦ ἡ ὁ Schaefer καὶ ὁ Elmsley ἔγραψαν ἦ, ὁ δὲ Schneidewin ὀλως ἐξήλειψε τρέψας τὸ ἦλθες εἰς ἡλυθες.

⁶ Ἡ φράσις ἰσοδυναμεῖ πρὸς τήνδε· ὥδε θρασὺς καὶ ἀναιδὴς εἶ.

⁷ Κατὰ δύο τρόπους ἐρμηνεύει ὁ Σχολιαστής· «Ἀντὶ τοῦ ἐμοῦ ἡ τοῦ Λαΐου». Ἡ δὲ δύνατο νὰ σημαίνῃ καὶ τὸν Λαΐον, διότι ὁ Οἰδίπους ἤθελεν ἀγανακτεῖ, ὅτι ἐν τοῖς ἀνακτόροις αὐτοῦ βλέπει τὸν φονέα, ὃν εἶχεν ἀποκηρύξει. Προτιμωτέρα ὅμως εἶναι ἡ πρώτη ἐρμηνεία· ὑπάρχουσι δὲ πολλὰ παραδείγματα, καθ' ἃ ὁ λέγων μεταχειρίζεται περὶ αὐτοῦ τὴν δεικτικὴν ἀντωνυμίαν, ὡς κατωτέρω 815 «τίς τοῦδέ γ' ἀνδρὸς νῦν ἀν' ἀθλιώτερος». Παράβαλλ. καὶ 829 καὶ 1018. Ὁ Οἰδίπους ἠδύνατο νὰ ὀνομάσῃ τὸν Κρέων φονέα αὐτοῦ, διότι νομίζει, ὅτι οὗτος παρώτρυνε τὸν Τειρεσίαν, ὅπως ὀνομάσῃ φονέα τοῦ Λαΐου, ὅστις κατὰ τὸν χρησμόν ἐπρεπε νὰ φονευθῇ (ἡ καὶ φύγῃ).

ληστής τ' ἐναργής τῆς ἐμῆς τυραννίδος;
 φέρ' εἰπὲ πρὸς θεῶν, δειλίαν¹ ἢ μωρίαν
 ἰδὼν τιν' ἐν ἐμοὶ ταῦτ' ἐβουλεύσω ποιεῖν;
 ἢ τοῦργον ὡς² οὐ γνωρίσοιμί σου τόδε
 δόλῳ προσέρπον, ἢ οὐκ ἀλεξοίμην³ μαθὼν;
 340 ἄρ' οὐχὶ μῶρόν⁴ ἔστι τοῦ γχείρημά σου,
 ἄνευ τε⁵ πλήθους καὶ φίλων τυραννίδα
 θηρᾶν, δ' ὅ⁶ πλήθει χρήμασιν θ' ἀλίσκεται;

ΚΡΕΩΝ

οἷσθ' ὥς ποίησον; ἀντὶ τῶν εἰρημένων
 ἴσ' ἀντάκουσον, κᾶτα χρὴν αὐτὸς μαθὼν.

¹ Τὴν δειλίαν καὶ τὴν μωρίαν ἐπεξηγεῖ διὰ τῆς ἐπομένης ἐρωτήσεως κατὰ σχῆμα χιαστόν, διότι πρῶτον ἀναπτύσσει τὴν μωρίαν καὶ εἶτα τὴν δειλίαν.

² Ὁ εἰδικὸς λόγος ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς μετοχῆς ἐλπίσας ἢ ὑπολαβὼν ἐξαγομένης ἐκ τῆς ἰδὼν. Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι γνωρίσοιμι, ἀλλ' ὁ Elmsley διώρθωσεν εἰς γνωριόμι, ὅπερ δέχονται πολλοὶ ἐκδόται.

³ Εἶναι μέλλοντος χρόνου, ὡς ἐδείξαμεν ἐν στίχ. 171 «ᾗ τις ἀλέξεται». Ἡ δὲ ἐπομένη μετοχὴ ληπτέα ὑποθετικῶς, εἰ μάθοιμι.

⁴ Τοῦτο λέγει ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐν στίχ. 336. Οὐχὶ ἐγὼ, ἀλλὰ σὺ εἶσαι, ὅστις ἐπιχειρεῖς ἀδύνατα.

⁵ Σχῆμα ὑπερβατόν ἀντὶ τῆς εἴρη· ἄνευ πλήθους τε, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Πέρσ. 607 «ἄνευ τ' ὀχημάτων χλιδῆς τε τῆς πάροιθεν», Σοφοκλ. ἐν Φιλοκτ. 1294 «ὑπὲρ τ' Ἀτρεΐδων τοῦ τε σύμπαντος στρατοῦ» καὶ ἐν τῇδε τῇ τραγωδίᾳ, 233. Διὰ μὲν τοῦ πλήθους ἐννοεῖ τὸν στρατόν, διὰ δὲ τοῦ φίλων τοὺς πολιτικοὺς ἐ-

ταίρους, οἵτινες ἠδύναντο νὰ παρᾶσχῳσι χρήματα πρὸς ἀνίδρυσιν τυραννίδος. Οὕτως ἐγένετο ὁ Πεισίστρατος τύραννος τῶν Ἀθηναίων Ἡρόδοτ. I, 61.

⁶ Τὸ γένος τῆς ἀντωνυμίας διαφέρει τοῦ οὐσιαστικοῦ, εἰς ὃ ἀναφέρεται, ὡς Θουκυδίδ. I, 122 «εἰ καὶ δουλείαν, ὃ καὶ λόγῳ ἐνδοιασθῆναι αἰσχρὸν τῇ Πελοποννήσῃ». Πλάτ. ἐν Συμποσ. 196 A «συμμέτρου καὶ ὑγρᾶς ἰδέας μέγα τεκμήριον ἢ εὐσημοσύνη, ὃ δὴ καὶ διαφερόντως ἐκ πάντων ὁμολογούμενός ἐστι». Ἐρως ἔχει. Ἐν τῇ ἀναφορικῇ προτάσει δὲν ἐπαναλαμβάνει τοὺς φίλους, ἀλλὰ λέγει τὰ χρήματα, ἅπερ οἱ φίλοι προσφέρουσιν.

⁷ Ἐντεῦθεν μέχρι τοῦ στίχ. 382 ἡ στιχομυθία γίνεται δι' ἑσου ἀριθμοῦ στίχων. Παρὰ τοῖς δραματικοῖς ποιηταῖς ἀπαντᾷ ἡ προστακτικὴ ὡς ἐξηρητημένη μετὰ τὴν φράσιν οἷσθ' ὃ ἢ ὡς, Εὐριπ. ἐν Ἐκάβ. 229 «οἷσθ' οὖν ὃ δράσον;» ἐν Ἡρακλ. 432 «ἀλλ' οἷσθ' ὃ μοι σύμπραξον; Ἰφιγέν. ἐν Ταύρ. 1211 «οἷσθα νῦν ἃ μοι

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

λέγειν¹ σὺ δεινός, μανθάνειν δ' ἐγὼ κακός
 σοῦ². δυσμενῇ γὰρ καὶ βαρύν³ σ' εὖρηξ' ἐμοί.

545

δυσμενῆ

ΚΡΕΩΝ

τοῦτ' αὐτὸ νῦν μου πρῶτ' ἀκουσον⁴ ὥς ἐρῶ.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

τοῦτ' αὐτὸ⁵ μή μοι φράζ', ὅπως οὐκ εἶ κακός.

ΚΡΕΩΝ

εἴ τοι νομίζεις κτῆμα τὴν αὐθαδίαν
 εἶναι τι⁶ τοῦ νοῦ χωρίς, οὐκ ὀρθῶς φρονεῖς.

550

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

εἴ τοι νομίζεις ἄνδρα συγγενῇ κακῶς
 δρῶν⁷ οὐχ ὑφέξειν τὴν δίκην, οὐκ εὖ φρονεῖς.

γενέσθω;» Ὁ Αἰσχύλος ὁμοῦς ἀ-
 γνοεῖ τὸν τύπον τοῦτον τῆς ἐκ-
 φράσεως. Κατὰ τὸν συνήθη τρό-
 πον ὁ ποιητὴς ἤθελεν εἰπεῖν, οὔ-
 σθα ὥς χρή σε ποιεῖν; ἀλλὰ
 διὰ τῆς προστακτικῆς κατέστη-
 σε τὸν λόγον ζωηρότερον.

¹ Πλειστάκις παραλείπεται ὁ
 μὲν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

² Τὸ μανθάνειν συνηθέστερον
 συντάσσεται πρὸς γενικὴν μετὰ
 τῆς παρὰ ἢ ἐκ προθέσεως, ἀλλ' εὖ-
 ρηται καὶ ἀπλῇ γενικῇ συντεταγ-
 μένον, ὡς Σοφοκλ. ἐν Φιλοκτῆτ.
 370 «ἢ ἐτολμήσατ' ἄντ' ἐμοῦ τινι
 δοῦναι τὰ τεύχη τάμά, πρὶν μα-
 θεῖν ἐμοῦ;»

³ Βαρὺς ἐνταῦθα εἶναι ἐκεῖνος,
 παρ' οὗ πρέπει νὰ περιμένη
 τις βαρὺ τι, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 767
 «νοῦς δ' ἐστὶ τηλικούτος ἀλγῆ-
 σας βαρὺς», 251 «ἐμοὶ δ' οὐκ ἦ
 τ' ἄγαν σιγὴ βαρὺ δοκεῖ προσε-
 ναι χηὶ μάτην πολλῇ βοή».

⁴ Ἀκουσόν μου, ὡς ἐρῶ τοῦτ'

αὐτό, δηλ. ἀκουσόν με, ὅτι θὰ
 ἐξηγήσω, ὅτι δὲν εἶμαι δυσμενὴς
 καὶ βαρὺς.

⁵ Ὁ Οἰδίπους ἐπαναλαμβάνει
 τὰς αὐτὰς λέξεις τοῦ Κρέοντος
 μετὰ πικροῦ σκώμματος. Παρα-
 πλῆσιον ὑπάρχει ἐν στίχ. 1067.

⁶ Ἄν βέβαια νομίζης, ὅτι ἡ
 αὐθαδία εἶναι κτῆμά τι, δὲν συλ-
 λογίζεσαι ὀρθῶς. Εἰς τὴν ἐπο-
 μένην φράσιν ἐννοεῖται ἡ μετο-
 χὴ οὖσαν.

⁷ Τὸ κακῶς δρᾶν σημαίνει,
 ὅτι καὶ τὸ κακῶς ποιεῖν, οὗ
 τὸ παθητικὸν εἶναι κακῶς πά-
 σχειν. Εἰς δὲ τὸ δίκην προσ-
 ἔθηκε τὸ ἄρθρον, ὅπως δηλώσῃ
 τὴν ἀξίαν, τὴν προσήκουσαν τι-
 μωρίαν, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἀνδρομ.
 353 «εἰ σὴν παῖδα φαρμακεύο-
 μεν, τὴν δίκην ὑφέξομεν» καὶ ἐν
 Ἡρακλ. 1024 «οὗτος δὲ δώσει
 τὴν δίκην θανὼν ἐμοί». Ὁ Οἰ-
 δίπους ἀκουσίως προλέγει, ὅτι
 μέλλει νὰ ἐκτελεσθῇ εἰς αὐτόν.

ΚΡΕΩΝ

ξύμφημί σοι ταῦτ' ἔνδικ' εἰρῆσθαι¹. τὸ δὲ
πάθημ', ὁποῖον φῆς² παθεῖν, δίδασκέ με.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

535 ἔπειθες ἤ³ οὐκ ἔπειθες, ὥς χρεῖή μ' ἐπὶ
τόν σεμνόμαντιν⁴ ἄνδρα πέμψασθαι τινα;

ΚΡΕΩΝ

καὶ νῦν ἔθ' αὐτός εἰμι τῷ βουλευμάτι⁵.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

πόσον τιν' ἤδη δῆθ' ὁ Λάιος χρόνον⁶

ΚΡΕΩΝ

δέδρακε⁷ ποῖον ἔργον; οὐ γὰρ ἐννοῶ.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

560 ἄφαντος ἔρρει⁸ θανασίμῳ χειρώματι;

¹ Ὁμολογεῖ μὲν ὁ Κρέων, ὅτι ὁ συγγενὴς ἀδικήσας πρέπει νὰ τιμωρῆται, ἀλλὰ δὲν γινώσκει, τίνα ἀδικίαν διεπράξατο.

² Διὰ τῆς προσθήκης τοῦ ῥήματος τοῦτου ὑποδηλοῦται, ὅτι ἡ ἀδικία κεῖται μόνον ἐν τῇ λόγῳ τοῦ Οἰδίποδος.

³ Ὁ μεταχειριζόμενος τὸ εἶδος τοῦτο τῆς διαzeugτικής ἐρωτήσεως νομίζει, ὅτι τίθησι τὸν ἐρωτώμενον ἐν διλήμματι. Προθέσεις ἐν τέλει τοῦ στίχου μεταχειρίζονται πάντες οἱ τραγικοί, ὡς Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ. 720, ἐν Τραχ. 539 ἐν Φιλοκτ. 626 καὶ πολλαχοῦ.

⁴ Τὸ ὄνομα ἐσχηματίσθη κατὰ τὸ ἀριστόμαντις ἐν Φιλοκτῇ. 1338 καὶ εὐρηται μόνον ἐνταῦθα. Ἐπειδὴ ὁ Οἰδίπους εἶπε τὴν λέξιν εἰρωνικῶς, ἐννοεῖ ταύτην ἐν ἀντιθέτῳ σημασίᾳ. Τὸ πέμψασθαι σημαίνει ἀλλαχοῦ μεταπέμπε-

σθαι· ἐνταῦθα κεῖται τὸ ῥῆμα ἀντὶ τοῦ πέμπειν. Ὁρθῶς δὲ παρετήρησαν οἱ ἀρχαῖοι, ὅτι ὁ Σοφοκλῆς ἀγαπᾷ τὰ μέσα.

⁵ Ἡ δοτικὴ δὲν εἶναι συντακτικὴ τοῦ αὐτοῦ, ἀλλὰ εἶναι δοτικὴ τοῦ κατὰ τι, ὡς ἐν Φιλοκτ. 521 «τότ' οὐκ ἔθ' αὐτὸς τοῖς λόγοις τούτοις φανῆς» καὶ Θουκυδ. III. 38, 1 «ἐγὼ μὲν οὖν ὁ αὐτὸς εἰμι τῇ γνώμῃ». Ὁ μὲν Οἰδίπους διαλέγεται μετὰ θερμότητος, ὁ δὲ Κρέων μετὰ ψυχρότητος ἀθόφου.

⁶ Ἐπειδὴ ὁ Κρέων διέκοψε τὸν λόγον, ὁ Οἰδίπους δὲν προσέθηκε τὸ ῥῆμα.

⁷ Ὁ μὲν Οἰδίπους ἤθελε μεταχειρισθῇ ῥῆμα ἔχον ὁπωσδήποτε παθητικὴν σημασίαν, ἀλλ' ὁ Κρέων ἔχων τὴν θέσιν ὅπως ἀγνοοῦντος μεταχειρίζεται ἐνεργητικόν.

⁸ Ἱστορικὸς ἐνεστὼς, ὡς ἐν στίχ. 113. Γίνεται ἄφαντος διὰ

ΚΡΕΩΝ

μακροὶ παλαιοί¹ τ' ἂν μετρηθεῖεν χρόνοι.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

τότ'² οὖν ὁ μάντις οὗτος ἦν ἐν τῇ τέχνῃ;

ΚΡΕΩΝ

σοφός³ γ' ὁμοίως καὶ ἴσου τιμώμενος.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἐμνήσατ'⁴ οὖν ἐμοῦ τι τῷ τότ' ἐν χρόνῳ;

ΚΡΕΩΝ

οὐκ οὖν ἐμοῦ γ' ἐστῶτος οὐδαμοῦ⁵ πέλας.

568

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἀλλ' οὐκ ἔρευναν⁶ τοῦ θανόντος ἔσχετε;

ΚΡΕΩΝ

παρέσχομεν⁷, πῶς δ' οὐχί; κοῦκ ἤκούσαμεν.

βιαίου θανάτου, ὡς ἐν Ἀλαντ.
1033 «ὄλωλε θανασίμφ πεσή-
ματι».

¹ Πρὸς δῆλωσιν μακροῦ χρό-
νου οἱ ἀρχαῖοι μεταχειρίζονται
τὰ συνώνυμα ἀρχαῖος καὶ
παλαιός. Σημαίνει δὲ ἐπὶ
πολὺ διήκοντες καὶ πάλαι
ἄρξάμενοι. Ἐνταῦθα εἶναι
σύμπτυξις τῆς ὑποθέσεως μετὰ
τῆς ἀποδόσεως· ἄνευ δὲ ταύτης
ἤθελεν εἶναι μακρὸς παλαιός
τ' ἂν χρόνος εἴη, εἰ μετρη-
θεῖη.

² Ὅτε ἐφονεύθη ὁ Λαῖος. Τὸ
εἶναι ἔν τινι εἶναι συνήθης φρά-
σις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς ἐν φι-
λοσοφίᾳ, ἐν λόγοις, καὶ σημαίνει
ἀσχολεῖσθαι περὶ τι, Πλάτ. ἐν
Πρωταγόρ. 317 C «πολλά γε ἔτη
ἤδη εἰμὶ ἐν τῇ τέχνῃ».

³ Διὰ τοῦ στίχου τούτου δει-
κνύει ὁ Κρέων, ὅτι οὐ μόνον ἦτο
ἐν τῇ τέχνῃ ὁ μάντις, ἀλλὰ καὶ
εὐδόκιμος.

⁴ Λοιπὸν ἐμνημόνευσε τοῦ ὀ-
νόματός μου ἐν τῇ τότε χρόνῳ;
Ὁ Οἰδίπους νομίζει, ὅτι ποιεῖ
ὀρθὸν συλλογισμόν φρονῶν, ὅτι
ὁ μάντις εἶχε τότε κατάλληλον
περίστασιν νὰ μαντεύσῃ τὸν φο-
νέα καὶ οὐχὶ νῦν, ὅτε ὁ Κρέων
θέλει νὰ καταλάβῃ τὴν βασιλείαν.

⁵ Οὐδαμοῦ ἐμνήσατο ἐμοῦ ἐ-
στῶτος πέλας· ἡ φράσις αὕτη δὲν
ἀποκλείει ὅλως τὴν μνείαν.

⁶ Ἀλλὰ δὲν ἐποιήσατε ζητήσιν
περὶ τοῦ φονευθέντος; Ἄν ὁ μάν-
τις ἐγίνωσκέ τι, ὥφειλε νὰ εἴπῃ
τοῦτο πλησίον τοῦ Κρέοντος, δι-
ότι οὗτος εἶχε καθήκον νὰ ἀνα-
ζητήσῃ τὸν φονέα.

⁷ Ἐνταῦθα περιεμένομεν ἀντὶ
τοῦ συνθέτου τὸ ἀπλοῦν ἔσχομεν
καὶ ὄντως ὁ Schneidewin διώρ-
θωσεν εἰς ἀλλ' ἔσχομεν, ὅπερ
δὲν εἶναι ἀπίθανον· διότι αἱ γι-
νόμεναι ἐρμηνεῖαι δὲν ἐπέτυχον·
ὁ μὲν Dindorf ἐρμηνεύει παρέ-
σχομεν τῇ φονεῖ θέντι βα-

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

πῶς οὖν τόθ' οὗτος ὁ σοφός¹ οὐκ ἠῦδα τάδε;

ΚΡΕΩΝ

οὐκ οἶδ'. ἐφ' οἷς γὰρ μὴ φρονῶ σιγᾶν φιλῶ.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

570 τόσον² δέ γ' οἶσθα καὶ λέγοις ἄν εὔ φρονῶν.

ΚΡΕΩΝ

ποῖον τόδ'; εἰ γὰρ οἶδά γ', οὐκ ἀρνήσομαι.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

δοῦνεκ'³, εἰ μὴ σοὶ ξυνῆλθε, τὰς ἐμὰς⁴
οὐκ ἄν ποτ' εἶπεν Λαίου διαφθοράς.

σιλεῖται, ὁ δὲ Wolff νομίζει, ὅτι ἡ πρόθεσις ἐπιτείνει τὴν σημασίαν τοῦ ῥήματος. Ὄντως ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἑλληνικῇ ἔχει τοιαύτην σημασίαν ἡ πρόθεσις, ὡς ἐν τοῖς παρὰ τρώῳ, παρὰ τρέχῳ κτλ. Τὸ χωρίον τοῦτο φαίνεται, ὅτι ἀντιφάσκει πρὸς τὸ ἐν στίχ. 127—131, ἀλλ' ἡ ἀντίφασις αἰρεται, ἂν ὑποθέσωμεν, ὅτι οἱ Θηβαῖοι ἤρξαντο μὲν τῆς ἐρεύνης, ἀλλὰ δὲν ἤγαγον ταύτην εἰς πέρας διὰ τὴν Σφίγγα. Διὰ τοῦτο ἴσως καὶ ὁ Οἰδίπους ἐν στίχ. 238 λέγει, ὅτι οἱ Θηβαῖοι εἶχον καθήκον νὰ ἐξερευνήσωσιν, ἐν ᾧ ἐνταῦθα λέγεται μόνον, ὅτι ἐγένετο ἔρευνα. Ἀντὶ τοῦ ἐπομένου καὶ περιέμεναι τις ἀντιθετικὸν σύνδεσμον, ἀλλὰ παραπλήσιον εὑρηται καὶ ἀλλαχού, ἐν Ἀντιγ. 332 « πολλὰ τὰ δεινὰ, κοῦδὲν ἀνθρώπου δεινότερον πέλει ».

¹ Ὁ Οἰδίπους ἐπαναλαμβάνει τὸ ἐπίθετον τὸ ἀποδοθὲν τῷ μάντει ὑπὸ τοῦ Κρέοντος μετὰ πικρᾶς εἰρωνείας.

² Καὶ ἐνταῦθα γίνεται ἐπανά-

ληψις μετὰ εἰρωνικῆς περιφρονησεως· ἀλλὰ τόσον ὀλίγον τοῦλάχιστον γνωρίζεις καὶ δύνασαι νὰ λέγῃς τοῦτο, διότι καλῶς αὐτὸ γινώσκεις. Καὶ πάλιν ἐνταῦθα ὁ λόγος τοῦ Οἰδίποδος, ὡς πρὸ ὀλίγου, διακόπτεται, ἀλλὰ συμπληροῦται διὰ τοῦ δοῦνεκ'.

³ Πιθανῶς ἐγένετο ἐκ τοῦ δου του ἐνεκα, ὡς τὸ οὔνεκα ἐκ τοῦ οὐ ἐνεκα. Ἐχει δὲ αἰτιολογικὴν σημασίαν, ὡς ἐν Ἡλέκτρ. 1190 καὶ ἐν Τραχιν. 272 καὶ εἰδικήν, ὡς ἐνταῦθα καὶ ἐν Ἡλέκτρ. 47 « ἄγγελε δ' ὄρκῳ προστιθεὶς δοῦνεκα τέθνηκ' » Ὁρέστης ».

⁴ Ὁ Doederlein διώρθωσεν εἰς τὰς δ' ἐμὰς, διότι διὰ τῆς χρήσεως τοῦ ἄρθρου ὁ Οἰδίπους ἤθελεν ὁμολογήσει ἑαυτὸν φονέα τοῦ Λαίου. Ἀλλ' ἐνταῦθα σημαίνει, τὰς διαφθοράς, ἃς εἶπε περὶ ἐμοῦ ὁ Τειρεσίας, δηλ. ἂν δὲν συνεσκέπτετο μετὰ σοῦ ὁ Τειρεσίας, δὲν ἤθελεν εἰπεῖν, ὅτι ἐγὼ ἐφόνευσά τὸν Λαίον. Ὅτι δ' ὁ συλλογισμὸς εἶναι ἡμαρτημένος, πρόδηλον· διότι ἡδύνατο νὰ εἴπῃ

ΚΡΕΩΝ

εἰ μὲν λέγει τάδ', αὐτός¹ οἶσθ'· ἐγὼ δὲ σοῦ
μαθεῖν δικαίῳ ταῦθ'², ἅπερ κάμοῦ σὺ νῦν.

575

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἐκμάνθαν'³· οὐ γὰρ δὴ φονεὺς ἀλώσομαι.

ΚΡΕΩΝ

τί δῆτ'; ἀδελφὴν τὴν ἐμὴν γήμας ἔχεις⁴;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἄρνησις⁵ οὐκ ἔνεστιν ὧν ἀνιστορεῖς.

ΚΡΕΩΝ

ἄρχεις⁶ δ' ἐκείνη ταῦτά γῆς, ἶσον νέμων;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἄν⁷ ἣ θέλουσα, πάντ' ἐμοῦ κομίζεται.

580

ΚΡΕΩΝ

οὐχ οὖν ἰσοῦμαι σφῶν ἐγὼ δυοῖν τρίτος⁸;

τοῦτο ἐκ τῆς μαντικῆς αὐτοῦ τέ-
χνης καὶ οὐχὶ ἐξ ὑποβολῆς τοῦ
Κρέοντος.

¹ Ἐάν ἀληθῶς ὁ Τειρεσίας λέ-
γει ταῦτα, μόνος σου γνωρίζεις,
δηλ. ἄνευ ἐμοῦ.

² Σημαίνει ὁμοίως, ὡς, δηλ.
δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν οὐσίαν
τῆς ἐρωτήσεως, ἀλλ' εἰς τὸν τρό-
πον αὐτῆς. Ὁ Οἰδίπους ὅμως ὑ-
πολαμβάνει, ὅτι ὁ Κρέων πειρά-
ζεται νὰ ἐλέγῃ ὡς φονεὺς τοῦ
Λαῖου.

³ Ἡ πρόθεσις ἔχει ἐπιτακτικὴν
σημασίαν δηλοῦσαν τὴν ἀθρόο-
τητα τοῦ Οἰδίποδος.

⁴ Ἡ περίφρασις δηλοῖ διάρ-
κειαν καταστάσεως, ὡς ἐν στίχ.
699 «μῆνιν τοσσηνδε πράγματος
στήσας ἔχεις».

⁵ Μετ' ἐμφάσεως ὁμολογεῖ ὁ
Οἰδίπους, ὅτι ἔχει γυναῖκα τὴν
Ἰοκάστην, πεποιθώς, ὅτι τοῦτο

δὲν δύναται νὰ ἀγάγῃ εἰς τὸν φό-
νον τοῦ Λαῖου.

⁶ Τὸ πλήρες ἦθελεν ἔχει οὐ-
τως· «Ἀρχεῖς γῆς τὴν αὐ-
τὴν ἀρχὴν ἐκείνη, νέμων
ἴσα αὐτῇ, δηλ. ἶσον ἀξίωμα
ἔχων καὶ ἐξ ἴσου τιμώμενος».

⁷ Ὅσα θέλῃ ἡ Ἰοκάστη, ὅλα
παρ' ἐμοῦ λαμβάνει. Ὁ Οἰδίπους
δὲν ἀποδίδει πλήρη ἰσότητα τῇ
συζύγῳ, ἀλλὰ λέγει μόνον, ὅτι
αὕτη λαμβάνει πάντα παρὰ τοῦ
ἀνδρός. Οἱ ποιηταὶ συχνάκις ἐπὶ
τῶν λήψεως σημαντικῶν ῥημά-
των μεταχειρίζονται ἀπλὴν γενι-
κὴν παραλείποντες τὴν παρὰ πρό-
θεσιν, ὡς ἐν στίχ. 1004 «καὶ μὴν
χάριν γ' ἂν ἀξίαν λάβοις ἐμοῦ».
Παράβαλλ. καὶ 1022 καὶ 1163.

⁸ Τὸ τρίτος ἴσως ἦτο περιτ-
τόν, ἀλλ' οἱ ἀρχαῖοι ἠδέως θέτου-
σι τὸν ἀριθμὸν τοῦτον, ὡς ἐν
Αἴαντ. 1174 «ἐν χερσὶν ἔχων»

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἐνταῦθα γὰρ¹ δὴ καὶ κακὸς φαίνει φίλος. ✕

ΚΡΕΩΝ

οὐκ, εἰ διδοίης γ', ὡς ἐγώ, σαυτῷ λόγον².

σκέψαι δὲ τοῦτο πρῶτον³, εἴ τιν' ἂν δοκεῖς

ἄρχειν ἐλέσθαι⁴ ξὺν φόβοισι μάλλον ἢ

ἄτρεστον εὐδοντ'⁵, εἰ τὰ γ' αὖθ' ἔξει κράτη.

ἐγὼ μὲν οὖν οὐτ'⁶ αὐτὸς ἱμείρων ἔφυν

κόμας ἐμὰς καὶ τῆσδε καὶ σαυτοῦ τρίτου » ἐν Οἰδίπ. ἐπὶ Κολων. 8 « στέργειν γὰρ αἱ πάθαι με χῶ χρόνος ξυνῶν μακρὸς διδάσκει καὶ τὸ γενναῖον τρίτον » καὶ Αἰσχύλ. ἐν Εὐμενίσ. 738 « Παλλάδος καὶ Λοξίου ἕκατι καὶ τοῦ παντός κραίνοντος τρίτου σωτήρος ».

¹ Ὁ γὰρ αἰτιολογεῖ παραλείψαντες πρότασιν, ὡς συνήθως ἐν τῇ διαλόγῳ. Οὐχὶ ὀρθῶς ἔρμηνεύει ὁ Wunder « ἐξ αὐτοῦ τούτου γίνεσθαι φανερόν, ὅτι εἶσαι ἄπιστος φίλος, διότι θέλεις νὰ ἦσαι κοινωνὸς τῆς βασιλείας »· διότι ἐν τούτῳ τῇ λόγῳ γίνεσθαι κατὰ δὴλον, ὅτι εἶσαι καὶ ἄπιστος φίλος, δηλ. ἂν καὶ ἐτιμᾶσο ἐξ ἔσου μὲ ἡμᾶς, ὅπως ἐπιβουλεύεσαι τὴν βασιλείαν μου.

² Τὸ διδόναι λόγον σημαίνει λογιζέσθαι, σκέπτεσθαι, ὡς Ἡρόδ. I, 34 « ὁ δ' ἐπεὶ τε ἐξηγέρθη καὶ ἐσωτῆ λόγον ἔδωκε, καταρρωδῆσας τὸν ὄνειρον ἄγεται μὲν τῇ παιδί γυναικί » καὶ I, 209 « ἐπεὶ ὦν δὴ ἐξηγέρθη ὁ Κῦρος, ἐδίδου λόγον ἐσωτῆ περὶ τῆς ὀφίος ». Ὁ Τρικλίνιος ἔρμηνεύει τὸ χωρίον οὕτως· « Οὐδαμῶς φαίνομαι κακὸς φίλος, εἰ διδοίης σαυτῷ λόγον, ἤγουν σκέψιν καὶ διαγνωστικὴν κρίσιν, ὡς ἐγώ, δη-

λονότι ἐμαυτῷ δίδωμι· ἤγουν σκέψαι, ὡς ἐγὼ σκέπτομαι ».

³ Κατ' ἐννοίαν τὸ δεύτερον ὑπάρχει ἐν τῇ χωρίῳ τῇ ἀρχομένῳ ἐκ τῆς φράσεως, καὶ τῶν δ' ἔλεγχον κτλ. ἐν στίχ. 603. Ὁ λόγος τοῦ Κρέοντος διαιρεῖται εἰς δύο· ἐν μὲν τῇ πρώτῃ, πειράται νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ παροῦσα θέσις αὐτοῦ εἶναι κρείττων τῆς τοῦ τυράννου, ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ ἀποκρούει τὴν κατηγορίαν ὡς ἀνυπόστατον, καθ' ἁκριβῆς ἐξέτασις δύναται νὰ ἀποδείξῃ.

⁴ Σύνταξον οὕτως· εἰ δοκεῖς ἐλέσθαι ἂν τιν' ἄρχειν ξὺν φόβοισι μάλλον ἢ ἄρχειν ἄτρεστον εὐδοντα.

⁵ Τὸ εὐδοντα δύναται μὲν νὰ ἐξηγηθῇ καὶ μεταφορικῶς, ἀλλὰ καὶ ἡ κυρία σημασία δὲν εἶναι κακὴ· νὰ ἀρχῇ τις κοιμώμενος, ἡσυχος, ἄνευ τρόμου. Τὸ ἐπομένον ἔξει ὁ Doederlein εἰκάζει, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ ἔξοι, ὅπερ δὲν φαίνεται πιθανόν· διότι κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Κρέοντος τοῦτο εἶναι δυνατόν βεβαίως νὰ ὑπάρξῃ, ὡς φρονεῖ, ὅτι αὐτὸς ἔχει ἔσον κράτος.

⁶ Ὑπερβατὸν ἀντί· οὐτ' ἐγὼ ἱμείρων ἔφυν μάλλον αὐτὸς τύραννος εἶναι ἢ τύραννάν δρᾶν.

τύραννος εἶναι μάλλον ἢ τύραννα¹ δρᾶν,
οὐτ' ἄλλος, ὅστις σωφρονεῖν ἐπίσταται.

νῦν μὲν γὰρ ἐκ σοῦ² πάντ' ἄνευ φόβου φέρω· 590

εἰ δ' αὐτὸς³ ἦρχον, πολλὰ καὶ ἄκων ἔδρων.

πῶς δ' ἦτ' ἐμοὶ τυραννὶς ἡδίων ἔχειν⁴

ἀρχῆς ἀλύπου καὶ δυναστείας ἔφυ;

οὐπω τοσοῦτον ἡπατημένος⁵ κυρῶ,

ὥστ' ἄλλα χρῆζειν ἢ τὰ σὺν κέρδει καλὰ⁶.

595

νῦν πᾶσι χαίρω⁷, νῦν με πᾶς ἀσπάζεται,

νῦν⁸ οἱ σέθεν χρῆζοντες ἐκκαλοῦσί με.

¹ Ἀντὶ τοῦ τύραννα ἔπρεπε νὰ μεταχειρισθῇ ἐπίθετον παραγόμενον ἐκ τούτου, ὡς λέγομεν σοφοὶ νόμοι· ἀντὶ νὰ εἴπωμεν οἴονεϊ σοφικοὶ νόμοι. Ὁμοίως λέγεται ἐν Ἀντιγόν. 1169 «τύραννον σχῆμ' ἔχων» καὶ Αἰσχύλ. ἐν Προμηθ. 762 «τύραννα σκηπτρα».

² Δὲν λέγει παρὰ σοῦ, διότι ὁ λέγων θέλει νὰ δηλώσῃ, ὅτι τὰ ἀγαθὰ δὲν δίδονται, ἀλλὰ προέρχονται ἐκ τοῦ συγγενοῦς τυράννου. Ὅτι δὲ οἱ τύραννοι φοβοῦνται, μαρτυρεῖ αὐτὸς ὁ Οἰδίπους, ὃν ἴσως καὶ ὑπαινίσσεται. Ἀντὶ τοῦ φέρω περιεμένομεν φέρομα, ἀλλ' ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχού, ὡς ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 6 «τοῦ μικροῦ δ' ἔτι μεῖον φέροντα».

³ Ἄν ὅμως ὁ ἴδιος εἶχον τὴν ἀρχήν, δυνατόν νὰ ἔπραττον πολλὰ χωρὶς νὰ θέλω· ἤθελε δὲ πράξει ταῦτα, ὅπως μὴ διεγείρῃ δυσἀρεσκείας καὶ στάσεις.

⁴ Τὸ ἀπαρέμφατον ἐνταῦθα κεῖται ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ λατινικοῦ σουπίνου.

⁵ Ἀκόμη δὲν εἶμαι τόσον ἀνόητος, ὅηλ. μόνον ἂν ἀπολέσω

τὰς φρένας, θὰ ζητήσω τυραννίδα.

⁶ Ἡ θέσις τοῦ Κρέοντος εἶναι καὶ καλὴ καὶ ἐπικερδής.

⁷ Διὰ πάντας χαίρω, πάντες εἶναι εἰς ἐμὲ ἀντικείμενον χαρᾶς, διότι οὐδεὶς εἶναι ἐχθρὸς, ὡς Ξενοφ. ἐν Ἰέρων. 6, 2 «ξυνὴν ἡλικιώταις ἡδόμενος ἡδομένοισ ἐμοί... νῦν δὲ (ἐπειδὴ τύραννος ἐγενόμην) ἀπεστέρημαι μὲν τῶν ἡδομένων ἐμοί, ἀπεστέρημαι δ' αὐτὸς τοῦ ἡδέως ἐκείνοις ὀμιλεῖν».

⁸ Ἐπαναλαμβάνει τρεῖς τὸ νῦν, ὅπως δηλώσῃ καὶ διὰ τῆς φράσεως τὴν ἐπισώρευσιν τῶν πολλῶν ἀγαθῶν ἐν τῇ παρουσίᾳ θεσει. Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν ἐκκαλοῦσί με, ὅπερ ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει προκαλοῦσι, ἀλλ' ὁ Musgrave καὶ ὁ L. Din-dorf διορθοῦσιν εἰς αἰκάλοῦσί με (κολακεύουσί με), διότι νομίζουσιν, ὅτι ἤθελεν εἶναι ἀνάρμοστον, ἂν οἱ ἔχοντες ἀνάγκην τοῦ Κρέοντος δὲν εἰσῆρχοντο εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐκάλεον τοῦτον νὰ ἐξέλθῃ. Βεβαίως οἱ τοῦ Κρέον-

τὸ γὰρ τυχεῖν αὐτοὺς¹ ἅπαντ' ἐνταυθ' ἐνι.

πῶς δῆτ' ἐγὼ κεῖν² ἂν λάβοιμ', ἀφείς τάδε;

οὐχ ἂν γένοιτο νοὺς κακός³ καλῶς φρονῶν.

ἀλλ' οὐτ' ἐραστής τῆσδε τῆς γνώμης⁴ ἔφυν,

οὐτ' ἂν μετ' ἄλλου δρῶντος ἂν τλαίην⁵ ποτέ.

καὶ τῶνδ' ἔλεγχον⁶, τοῦτο μὲν Πυθῶδ' ἰὼν

πεύθου⁷, τὰ χρησθέντ' εἰ σαφῶς ἡγγειλά σοι.

τοὺς δεόμενοι εἰσέρχοντο εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ παρεκάλουν, ἵνα ἐξελθὼν πορευθῇ πρὸς τὸν Οἰδίποδα χάριν αὐτῶν. Τοῦτο παρ' ἡμῖν τοῖς Ἑλλήσι λογιζέται οὐχί ὡς προσβολή, ἀλλ' ὡς φέρον πολλὴν τιμὴν.

¹ Ὁ μὲν Dindorf προτιμᾷ τὴν γραφὴν αὐτοῖσι πάντ', ὁ δὲ Wunder αὐτοῖς ἅπαντ', ὅπερ φαίνεται πιθανώτερον. Τὸ ἐνταῦθα δηλοῖ τὸ ἐκκαλεῖν με, ὁ δὲ Σχολιαστής ἐρμηνεύει· «Ἀπαντα γὰρ ἐλπίς τοῦ τυχεῖν, ὃν θέλουσι δηλονότι, ἐνταυθ' ἐστίν αὐτοῖς, ἡγουν ἐν ἐμοί».

² Ἐκεῖνα μὲν εἶναι ἡ ἀρχὴ μετὰ τῶν δυσαρέστων αὐτῆς, τάδε δὲ ἡ παροῦσα θέσις.

³ Τὸ κακός νοὺς κεῖται ἐνταῦθα ἐπὶ χαρακτήρος, τὸ δὲ οὐ καλῶς φρονῶν σημαίνει τὸν μωρόν, τὸν ἀνόητον, ὡς ἐν Τραχίν. 442 «Ἐρωτι μὲν νυν ὅστις ἀντανίσταται πύκτης ὅπως ἐς χεῖρας, οὐ καλῶς φρονεῖ». Σημαίνει δὲ, ὅτι ὁ μωρός ἤθελε γείνει πονηρός, ὡς ἐγὼ ἤθελον γείνει, εἰ ἐκεῖνα λάβοιμι, ἀφείς τάδε, ἥτοι πλὴν τῆς κακοηθείας ἤθελον δείξει καὶ μωρίαν.

⁴ Δηλ. τὴν γνώμην, ἣν σὺ υποβάλλεις μοι· γνώμη δὲ εἶναι,

ὅτι ἐδήλωσε διὰ τῆς φράσεως κεῖν ἂν λάβοιμ', ἀφείς τάδε. Οὔτε ἐκ φύσεως ἀγαπῶν γείνω τύραννος, οὔτε μετ' ἄλλου συνδεόμενος ἤθελον εὐρεῖ συμφέρον. Τὸ μὲν πρῶτον ἤθελεν ἔχει ὑπόστασιν, ἂν διέφθειρε τὸν χρησμὸν τοῦ θεοῦ, τὸ δὲ δεύτερον, ἂν συνέπραττε μετὰ τοῦ Τειρεσίου.

⁵ Ἐκ τῆς ἡγουμένης μετοχῆς ἐννοεῖται τὸ ἀπαρέμφατον δρᾶν.

⁶ Εἶναι αἰτιατικῆς πτώσεως καὶ παράθεσις εἰς τὴν ἐπομένην πρότασιν ἰσοδυναμοῦσα πρὸς τὴν πρότασιν τήνδε· ὁ, τὸ πεύθεσθαι Πυθοῖ, ἔλεγχος τῶνδε ἔσται. Τοιαύτη παράθεσις ὑπάρχει καὶ ἐν Εὐριπίδ. Ἑκάβ. 1168 «τὸ λοισθιον δέ, πῆμα πῆματος πλέον, ἐξεργάσαντο δειν' ἐμῶν γὰρ ὀμμάτων εἰς τὰς τалаιπῶρους κόρας κεντοῦσιν». Ὁ Τρικλίνιος ἐρμηνεύει οὕτως· «Καὶ τοῦτο μὲν ἰὼν καὶ ἐλθὼν Πυθῶδε καὶ εἰς τὴν Πυθίαν, πεύθου καὶ μάνθανε τὰ χρησθέντα καὶ τὰ μαντευθέντα σοι, ἔλεγχον καὶ δοκιμασίαν τῶνδε, εἰ σαφῶς καὶ ἀληθῶς ἡγγειλά σοι ταῦθ' ἂν ἔφην σοι».

⁷ Τὸ Πυθῶδε πεύθου εἶναι παρήχησις, ὡς ἐν στίχ. 71.

τοῦτ' ἄλλ'¹, ἐάν με τῷ τερασκόπῳ λάβῃς 603

κοινή τι βουλευσάντα, μή μ' ἀπλῇ κτάνης

ψήφῳ, διπλῇ δέ, τῇ τ' ἐμῇ καὶ σῇ, λαβὼν²

γνώμῃ δ' ἀδήλω³ μή με χωρὶς αἰτιῶ.

οὐ γὰρ δίκαιον οὔτε τοὺς κακοὺς μάτην⁴

χρηστοὺς νομίζειν, οὔτε τοὺς χρηστοὺς κακοὺς. 610

φίλον γὰρ ἐσθλὸν ἐκβαλεῖν ἴσον λέγω

καὶ⁵ τὸν παρ' αὐτῷ βίοντον, ὃν πλεῖστον φιλεῖ.

ἀλλ' ἐν χρόνῳ⁶ γινώσκει τάδ' ἀσφαλῶς· ἐπεὶ

χρόνος⁷ δίκαιον ἄνδρα δείκνυσιν μόνος,

κακὸν δὲ καὶ ἐν ἡμέρᾳ γινώσκει μιᾷ. 615

¹ Ἄντι νὰ εἴπῃ τοῦτο μὲν-τοῦ-τοῦ δέ, ἢ τοῦτ' αὐθις, ὡς ἐν Ἀντιγόνη 167, ἔθηκε τοῦτ' ἄλλο. Εὐρηται δὲ καὶ ὁ δ' ἄλλος, ἀντι ὁ δ' αὖ ἐν Σοφοκλ. Ἠλέκτρ. 601. Τερασκόπος σημαίνει ὅ τι καὶ τερατοστόπος = μάντις.

² Ἡ μετοχὴ συντακτέα μετὰ τοῦ κτάνης, ὡς ἐν Αἴαντ. 56 «κά-δόκει Ἀτρεΐδης αὐτόχειρ κτείνειν ἔχων».

³ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «ἐπὶ λογισμῷ ἀμφιβολίαν ἔχοντι». Εἰς τὴν λέξιν χωρὶς προσέκρουσάν τινες, ἐξ ὧν ὁ Herwerden διορθοῖ εἰς μῶρος, ὁ δὲ Bellermann εἰκάζει τὴν ὅλην φράσιν οὕτως· γινώμης δὲ δῆλου μή με χωρὶς αἰτιῶ, ἀλλ' αἱ διορθώσεις εἶναι ὀλίγον τολμηραί. Κατὰ τὸν Wolff σημαίνει χωρὶς τοῦ θεοῦ καὶ ἐμοῦ, ὅπερ εἶναι ἀντίθεσις εἰς τὸν στίχ. 607. Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι δύναται νὰ ἐξηγηθῇ, ἄνευ τῆς ἡγουμένης ἐξετάσεως.

⁴ Ἐνταῦθα σημαίνει ἐνεξετάστω.

⁵ Ἄντι τοῦ καὶ περιεμένονοι δοτικὴν συντακτικὴν τοῦ ἴσου, δηλ. τὸ νὰ ἀπολέσῃ τις ἀγαθὸν φίλον θεωρῶ ἰσοδύναμον μὲ τὸ νὰ ἀπολέσῃ τὴν ἰδίαν ζωὴν. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ἴσον γὰρ ἔστι κακὸν, ἀπωθήσασθαι φίλον, καὶ τὸν ἑαυτοῦ βίον». Ἄντι τοῦ παρ' αὐτῷ περιεμένονε τις τὸν αὐτοῦ βίον, ἀλλ' ὀρθῶς μετεχειρίσθη ὁ ποιητὴς τὴν φράσιν, ὅπως δηλώσῃ ἀντίθεσιν βίου ὑπάρχοντος παρ' ἄλλῳ.

⁶ Ὁ στίχος οὗτος ὑπαινίσσεται τὴν ἔπειτα ἀναγνώρισιν τοῦ Οἰδίποδος, ὡς ἐν στίχ. 615 καὶ 673.

⁷ Διηγοῖ μακρὸν χρόνον ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ. Τὸ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ λεγόμενον εἶναι ὀρθόν· διότι ἢ μὲν παράδοσις τοῦ καθήκοντος ταχέως διαγιγνώσκειται, ἢ δὲ ἐκπλήρωσις ἐπὶ μακρὸν χρόνον τελουμένη φύσει λανθάνει. Ὡσαύτως ὁ Σιμωνίδης λέγει ἐν ἐπιγράμμ. 99 «οὐκ ἔστι μείζων βάσανος χρόνου οὐδενὸς ἔργου, ὃς καὶ στέρνοις ἀνδρὸς ἔδειξε νόον», Χαιρήμ. 21

(ἐνι) ΧΟΡΟΣ *ἐν ἀνθρώποις ὡς λαβούμενη μὴ ἀνὴρ καὶ*

καλῶς ἔλεξεν, εὐλαβουμένῳ¹ πεσεῖν,
ἀναξ· φρονεῖν² γὰρ οἱ ταχεῖς οὐκ ἀσφαλεῖς.

ταχεῖς οὐκ ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ὅταν ταχύς τις οὐπιβουλεύων³ λάθρα
χωρῇ, ταχὺν δεῖ καμὲ βουλεύειν πάλιν⁴.

620 εἰ δ' ἡσυχάζων προσμενῶ, τὰ τοῦδε μὲν
πεπραγμέν' ἔσται, τὰμὰ⁵ δ' ἡμαρτημένα.

ἀνὰ ΚΡΕΩΝ

τί δῆτα χρήζεις; ἧ με γῆς ἔξω βαλεῖν⁶;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἥκιστα· θνήσκειν⁷, οὐ φυγεῖν σε βούλομαι,

« χρόνος δίκαιον ἄνδρα μηνύει ποτὲ » καὶ ἀνώνυμος τραγικός 428 « ταῦτα μὲν χρόνος δείξει· μόνος γὰρ ἔστιν ἀνθρώπων κριτῆς ».

¹ Ἡ μετοχὴ ληπτέα οὐσιαστικῶς, ὡς ἐν Ἠλέκτρ. 770 « οὐδὲ κακῶς πάσχοντι προσγίγνεται ». Ὁρθῶς εἶπε διὰ τὸν προσέχοντα μὴ πέση, βασιλεῦ.

² Τὸ φρονεῖν συναπτέον μετὰ τοῦ ταχεῖς καὶ ἀσφαλεῖς· διότι οἱ ταχέως ἀποφασίζοντες δὲν εἶναι ἀσφαλεῖς κατὰ τὸ σκέπτεσθαι, δὲν εἶναι ἀναμάρτητοι. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· « ὁ γὰρ ταχύ βουλευόμενος καὶ μὴ πολυλάκεις βασανίζων τὴν γνώμην σφάλλεται. Πρὸς δὲ ὁ Οἰδίπους φησὶν, ὅτι πρὸς τὰς ταχείας ἐπιβουλὰς δεῖ ταχέαν καὶ τὴν ἄμυναν εἶναι ».

³ Τὰ μὲν χειρόγραφα ἔχουσιν οὐπιβουλεύων, ἀλλ' ὁ Dindorf διώρθωσεν εἰς μοῦπιβουλεύων = μοι ἐπιβουλεύων, διότι τὸ ἄρθρον θεωρεῖ περιττόν· ἀλλὰ τὸ ὑποκείμενον εἶναι ὁ ἐπιβου-

λεύων, διότι τὸ ταχύς τις κεῖται κατηγορηματικῶς, δηλ. ταχύς τις ὢν ἀνὴρ, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 951 « ἀλλ' ἅ μοιριδία τις δύναισις δεινὰ ». Ἄν ὁ Οἰδίπους ἐπέθετο τῇ λόγῳ τοῦ χοροῦ, ὁ μὲν τοῦ μύθου ἐκόπτετο. Διὰ τοῦτο ὁ κακὸς τοῦ τυράννου δαίμων ἐπιβάλλει αὐτῷ ταχύτητα.

⁴ Τὸ βουλεύειν πάλιν ἰσодυναμεῖ πρὸς τὸ ἀντιβουλεύειν, δηλ. κατ' ἐναντίαν διεύθυνσιν πρέπει καὶ ἐγὼ ταχέως νὰ ἀποφασίσω, ὡς ἐν Τραχίν. 357 « ὅν νυν παρώσας οὗτος ἔμπαλιν λέγει ».

⁵ Διὰ τοῦ ἐμὰ ἐννοεῖ τὴν κατὰ τοῦ ἐπιβουλεύοντος ἄμυναν.

⁶ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· « Ἀντὶ τοῦ ἐκβαλεῖν, ἀπώσασθαι, ἐξόριστον ποιῆσαι ».

⁷ Μετεχειρίσθη τὸ θνήσκειν ὡς κύριον παθητικόν, δηλ. φονεῖσθαι ὑπ' ἐμοῦ. Ἄνευ διαφορᾶς σημασίας κεῖται ὁ ἐνεστώς καὶ ὁ ἀόριστος, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 204 « μῆτε κτερίζειν μῆτε κωκύσαι τινα ».

ΚΡΕΩΝ

ὅταν προδείξης¹ γ', οἷόν ἐστι τὸ φθονεῖν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ὥς οὐχ ὑπείξων οὐδὲ πιστεύσων λέγεις²;

625

ΚΡΕΩΝ

οὐ γὰρ φρονοῦντά σ' εὖ βλέπω³.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

τὸ γοῦν ἐμόν⁴.

ΚΡΕΩΝ

ἀλλ' ἐξ ἴσου δεῖ χάμόν⁵.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

• ἀλλ' ἔφυς κακός⁶.

ΚΡΕΩΝ

εἰ δὲ ξυνίης μηδέν⁷;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἀρκτέον⁸ γ' ὅμως.

¹ Ἀρχαῖος τις Σχολιαστὴς διαίρει τὴν πρότασιν εἰς δύο λέγων. α' Ὅταν ἀποδείξης, ὃ λέγεις δηλονότι, τότε τεθνήξομαι. Εἴτα ἐπάγει σχετλιάζων, οἷόν ἐστι τὸ φθονεῖν». Ἡ ἑρμηνεία ὅμως αὐτῇ ἀπίθανος οὖσα δὲν ἐπιδοκιμάζεται ὑπὸ τῶν νεωτέρων. Τινὲς τούτων εἰκάζουσιν, ὅτι τὸ χωρίον εἶναι ἑλλιπὲς καὶ ὅτι ὁ ἐπόμενος στίχος ἀνήκει τῷ Κρέωντι. Ἀλλ', ὡς νομίζομεν, ἡ δυσχέρεια ὑπὲρ τὸ δέον μεγεθύνεται. Ἡ φράσις οἷόν ἐστι τὸ φθονεῖν σημαίνει οἷός ἐστιν ὁ ἐμός πρὸς σὲ φθόνος, δηλ. θανοῦμαι, ὅταν προδείξης.

² Ἡ ἔννοια ἀπαιτεῖ τὸ ἐρωτηματικὸν σημεῖον, ὅπερ ἐξαλείφει ὁ Bellerman οὐχὶ ὀρθῶς περὶ ῥώμενος νὰ ἐξαγαγάγῃ διάφορον ἔννοιαν. Λέγεις ταῦτα, διότι στοχάζεσαι νὰ μὴ ὑπακούσης μηδὲ νὰ πεισθῇς; Τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἐποίησεν ὁ Οἰδίπους ἀκού-

σας, ὅτι ὁ Κρέων προτείνει ὄρον.

³ Βεβαίως δὲν θὰ πεισθῶ, διότι παρατηρῶ, ὅτι δὲν σκέπτεσαι ὀρθῶς. Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ προσώπου ἐντὸς τοῦ τριμέτρου δηλοῖ ζωηρότητα διαλόγου, ὡς ἐνταῦθα. Τὴν ἀντιλαβὴν μεταχειρίζεται ὁ μὲν Αἰσχύλος ἐν Προμηθεῖ, ὁ δὲ Σοφοκλῆς ἐν πάσαις ταῖς τραγωδίαις πλὴν τῆς Ἀντιγόνης καὶ ὁ Εὐριπίδης συχνάκις. Τὸ εὖ τίθεται καὶ ἀλλαχοῦ μετὰ τὴν λέξιν, ἣν προσδιορίζει.

⁴ Ἐννοεῖται τὸ φρονῶ εὖ· τοῦλάχιστον περὶ τοῦ συμφέροντος μου σκέπτομαι ὀρθῶς.

⁵ Δηλαδή καὶ τὸ ἐμόν συμφέρον εὖ φρονεῖν. Περὶ τοῦ συμφέροντος τοῦ Κρέοντος ὤφειλεν ὁ Οἰδίπους νὰ σκεφθῇ ὡς δίκαιος ἀνὴρ, ὡς βασιλεὺς καὶ ὡς συγγενής.

⁶ Ὁ Οἰδίπους ἀποκρίνεται, ὅτι ὁ Κρέων ὡς κακός, δὲν εἶναι ἀξίος τοιαύτης προσοχῆς.

⁷ Ἄν δὲν ἐννοῇς; ἂν πλανᾷ-

ΚΡΕΩΝ

οὔτοι κακῶς γ' ἄρχοντος¹.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ὦ πόλις, πόλις².

ΚΡΕΩΝ

630 κάμοι πόλεως μέτεστιν³, οὐχὶ σοὶ μόνῳ.

ΧΟΡΟΣ

παύσασθ' ἀνακτες· καιρίαν⁴ δ' ὑμῖν ὄρῳ

τῇνδ' ἐκ δόμων στείχουσιν Ἰοκάστην, μεθ' ἧς

τὸ νῦν παρεστὸς νεῖκος εὖ θέσθαι⁵ χρεών. X

σαι; καὶ τότε δὲν πρέπει νὰ φρον-
τίσης περὶ τοῦ συμφέροντός μου;

⁸ Τὸ ἀρκτέον ἐνταῦθα ἔχει
παθητικὴν σημασίαν, δηλ. δεῖ
ἄρχεσθαι, ὡς καὶ τὸ πειστέον =
δεῖ πείθεσθαι καὶ Σοφοκλ. ἐν Ἀν-
τιγόν. 678 « γυναικὸς οὐδαμῶς
ἡσσητέα » καὶ Δειναρχ. κατὰ Δη-
μοσθέν. § 108 « οὐ καταπλη-
κτέον ». Ἀλλ' ὅμως πρέπει νὰ
ἄρχησαι, πρέπει νὰ ὑπακούης.

¹ Βεβαίως δὲν πρέπει νὰ ὑπα-
κούω, ἂν κακῶς ἄρχῃς. Τὸ κα-
κῶς ἄρχοντος εἶναι γενικὴ ἀπό-
λυτος παραλειφθέντος τοῦ ὑπο-
κειμένου τινός.

² Ὁ Οἰδίπους ἐπικαλεῖται τὴν
πόλιν ὡς προσβαλλομένην, διότι
ὑπὸ ταύτης ἀνεκηρύχθη βασι-
λεύς. Ἐνταῦθα γίνεται ἀντίθεσις
μοναρχικῶν ἰδεῶν, ἧς ἀντιπρο-
σωπεύει ὁ Οἰδίπους, καὶ δημο-
κρατικῶν ἀντιπροσωπευομένων
ὑπὸ τοῦ Κρέοντος. Κατὰ τὰς
πρώτας ἑκάστος πολίτης ὀφείλει
νὰ ὑπακούῃ καὶ ἂν ὁ ἡγεμὼν κε-
λεύῃ ἄδικα, Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν.

669 « ἄλλ' ὃν πόλις γήσεις, τοῦδε
χρὴ κλύειν καὶ σμικρὰ καὶ δι-
καία καὶ τάναντία » καὶ 501 « ἄλ-
λ' ἡ τυραννὶς πολλὰ τ' ἄλλ' εὖ-
δαιμονεῖ, κἄζεστιν αὐτῇ δρᾶν
λέγειν θ' ἂ βούλεται ».

⁵ Κατὰ μὲν τοὺς μοναρχικοὺς
ἡ πόλις ἀνήκει τῇ κρατοῦντι ἐν
Ἀντιγόν. 738 « οὐ τοῦ κρατοῦν-
τος ἡ πόλις νομίζεται; » κατὰ δὲ
τοὺς δημοκρατικοὺς οὐδεμία πό-
λις ἀνήκει ἐνὶ μόνῳ ἀνδρὶ, αὐτόθ.
737 « πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ' ἥτις
ἀνδρὸς ἔσθ' ἑνός ».

⁴ Βλέπω, ὅτι ἔρχεται εἰς κα-
τάλληλον περίστασιν. Οἱ λόγοι
τῶν φιλονεικησάντων προέβησαν
ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐμελλον νὰ
φθάσωσι καὶ εἰς ἔργα, εἰ μὴ ἡ φι-
λονεικία διεκόπτετο ὑπὸ τῆς Ἰο-
κάστης.

⁵ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·
« Καλῶς καταστήσαι πρόπον ».
Σοφοκλ. ἐν Ἠλέκτρ. 1434 « βᾶτε
κατ' ἀντιθύρων ὅσον τάχιστα,
νῦν, τὰ πρὶν εὖ θέμενοι, τὰδ' ὡς
πάλιν ».

ΙΟΚΑΣΤΗ

τί τὴν ἄβουλον, ὦ ταλαίπωροι, στάσιν

γλώσσης¹ ἐπήρασθ', οὐδ' ἐπαισχύνεσθε γῆς

635

οὕτω νοσοῦσης² ἴδια κινοῦντες κακά;

οὐκ³ εἰ σύ τ' οἴκους σύ τε, Κρέων, κατὰ στέγας,

καὶ μὴ τὸ μηδὲν ἄλγος⁴ εἰς μέγ' οἴσετε;

ΚΡΕΩΝ

ὁμαιμε, δεινά μ' Οἰδίπους, ὁ σὸς πόσις,

δρᾶσαι δικαιοῖς⁵, δυοῖν ἀποκρίνας κακοῖν,

640

ἢ γῆς ἀπῶσαι πατρίδος⁶ ἢ κτεῖναι λαβῶν.

¹ Σημαίνει ὅτι καὶ στάσις λόγου = φιλονεικία, ὡς ἐν Τραχιν. 1179 «ταρβῶ μὲν ἐς λόγου στάσιν τοιάνδ' ἐπελθῶν». Τὰ ἄριστα χειρόγραφα κατὰ τὸν Wunder ἔχουσιν ἐπήρασθ' καὶ οὐχὶ ἐπήρατ'. Διὰ τὴ ταύτην τὴν ἀλόγιστον φιλονεικίαν, ἄθλιοι, ἡγείρατε;

² Ἡ νόσος τῆς χώρας εἶναι δημόσιον κακόν, ἐν ᾧ ἡ φιλονεικία τῶν συγγενῶν ἰδιωτικόν. Ἡ γενικὴ ἀπόλυτος νοσοῦσης ἀποδίδεται εἰς τὸ κινοῦντες ὡς εἰς ῥῆμα.

³ Ἐν τοιαύταις κελευστικαῖς ἐρωτήσεσι τίθεται τὸ οὐ καὶ μὴ, καὶ διὰ μὲν τῆς πρώτης ἀρνήσεως κελεύεται ἄλλο τι, διὰ δὲ τῆς δευτέρας ἄλλο, ὡς ἐν Αἴαντ. 75 «οὐ σὶγ' ἀνέξει, μηδὲ δειλίαν ἀρεῖ;», ἐν Τραχιν. 1183 «οὐ θάσσον οἴσεις, μηδ' ἀπιστήσεις ἐμοί;» καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ἑλέν. 437 «οὐκ ἀπαλλάξει δόμων, καὶ μὴ πρὸς αὐλείοισιν ἐστηκώς πύλαις ὄχλον παρέξεις δεσπόταις;» Δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐννοήσωμεν τὴν κατὰ καὶ εἰς τὸ οἴκους, διότι ὑπάρχει ποικιλία συντάξεως, ὡς ἐν στίχ. 761 «ἀγροῦς σφε

πέμψαι καπὶ ποιμνίων νομάς».

⁴ Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως· καὶ μὴ τὸ μηδὲν εἰς μέγ' ἄλγος οἴσετε; Τὸ μηδὲν σημαίνει τὸ μηδαμινόν, ὡς ἐν Ἀντιγ. 234 «κεῖ τὸ μηδὲν ἐξερῶ, φράσω δ' ὅμως». Ἀξίον σημειώσεως, ὅτι ἡ Ἰοκάστη, καίπερ μὴ γινώσκουσα τὴν αἰτίαν τῆς φιλονεικίας, μὴδὲ ἐρωτῶσα περὶ αὐτῆς, ὅμως χαρακτηρίζει ταύτην ὡς μηδαμινήν. Τοῦτο δηλοῖ τὸν χαρακτῆρα ἐπιπολαίου διαλλακτοῦ, ὡς ἦτο ἡ Ἰοκάστη.

⁵ Κρίνει δίκαιον νὰ πράξη κατ' ἐμοῦ. Τὴν ἐπομένην φράσιν τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν οὕτως· δυοῖν ἀποκρίνας κακοῖν, ὅπερ ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ἐν τῶν δύο ποιήσας», δηλ. ἀποχωρίσας τῶν δύο κακῶν τὸ ἔν. Ἐπειδὴ ὅμως ἐν τῇ δυοῖν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ συνίησις, ἥτις δὲν ἀπαντᾷ παρὰ Σοφοκλεῖ, ὁ μὲν Bellermann γράφει δειν⁷, ὁ δὲ Dindorf θάτερον δυοῖν κακοῖν, ἡ δὲ διόρθωσις καίπερ τολμηρά, ὅμως δὲν φαίνεται ἀτυχής.

⁶ Διαρρηδὴν εἶπεν ὁ Οἰδίπους, ὅτι θέλει φονεύσει τὸν Κρέοντα

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ξύμφημι· δρῶντα γάρ νιν, ὦ γύναι, κακῶς
εἴληφα τοῦμόν σῶμα¹ σὺν τέχνῃ κακῇ. *δοχίαν*

ΚΡΕΩΝ

καί μιν χαρῶν κινῶν
643 μὴ νῦν² ὀναίμην, ἀλλ' ἀραῖος, εἴ σέ τι
δέδραχ', ὀλοίμην, ὧν ἐπαιτιᾶ με δρᾶν

ΙΟΚΑΣΤΗ

ὦ πρὸς θεῶν, πίστευσον, Οἰδίπους, τάδε,
μάλιστα μὲν τόνδ'³ ὄρκον αἰδесθεὶς θεῶν,
ἐπειτα κάμῃς τούσδε θ'⁴, οἳ πάρεισί σοι.

ΣΤΡΟΦΗ

ΧΟΡΟΣ

630 πιθοῦ θελήσας⁵ φρονήσας τ', ἄναξ, λίσσομαι.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

τί σοι θέλεις⁶ δῆτ' εἰκάθω; *καί σου ὑποχωρήσω*

ἐν στίχ. 623, ἀλλ' οὗτος μετρι-
άζει τὴν ἀπόφασιν τοῦ τυράννου,
ὅπως διευκολύνῃ τὴν ὑποχώρη-
σιν αὐτοῦ, ἂν ἤθελε νὰ ὑποχωρήσῃ.

¹ Δηλαδή ἐμέ, ὡς ἐν Οἰδίποδ.
ἐπὶ Κολων. 333 «μαντεῖα, ἃ τοῦ-
δ' ἐχρήσθη σώματος».

² Οὕτως ἔχουσι τὰ χειρόγρα-
φα, ἀλλ' ὁ Wunder εἰκάζει μὴ
νῦν· παρὰ τοῖς τραγικοῖς ὅμως
ἐνίοτε τὸ νῦν χρησιμεύει καὶ ὡς
συλλογιστικόν, ὅταν τὸ μέτρον
δὲν ἐπιτρέπῃ τὸ ἐγχλιτικόν βρα-
χὺ νῦν, ὡς ἐν Αἴαντ. 1129 «μὴ
νῦν ἄτιζε θεοῦς, θεοῖς σεσφυσμέ-
νος», ἐν Ἡλέκτρ. 616 καὶ ἐν
Φιλοκτῆτ. 1240. Μὴ λοιπὸν νὰ
σε χαρῶ, ἀλλ' εὐχόμεναι νὰ ἀπο-
λεσθῶ ἀρᾷ ὑποκείμενος, ἂν ἔ-
πραξα κατὰ σοῦ κανὲν ἐξ ἐκεί-
νων, τὰ ὁποῖά με κατηγορεῖς,
ὅτι πράττω.

³ Διὰ τοῦ ἀραῖος ὀλοίμην
ὁ Κρέων ὠρκίσθη.

⁴ Ἐννοεῖ τὸν χορόν, ὃν προ-
καλεῖ, ὅπως καταπραῦνῃ τὸν τυ-
ράννον.

⁵ Ἐπειδὴ αἱ μετοχαὶ ἀποδί-
δονται εἰς προστακτικὴν, λαμ-
βάνουσι τὴν σημασίαν ταύτης.
Ὅπως ὑπακούσῃ ὁ Οἰδίπους εἰς
τὴν παράκλησιν τῆς Ἰοκάστης,
ἀπητοῦντο δὴ τινά, ἀγαθὴ θέ-
λησις καὶ φρόνησις, ἅπερ συν-
ίστησιν ὁ χορός. Ὁ δὲ Σχολια-
στὴς παρατηρεῖ· «Καλῶς τὸ θε-
λήσας· πολλάκις γὰρ ἐπὶ ταῖς
ὀργαῖς μεταγινῶναι τις ὀφείλων,
αἰδοῦμενος ἐμμένει τοῖς ἀμαρ-
τήμασιν».

⁶ Ἀντὶ τοῦ θέλεις ἐν τῇ πεζῇ
λόγῳ τίθεται τὸ βούλει. Παράλ-
ληλον εἶναι τὸ παρὰ Σοφοκλ. ἐν
Ἡλέκτρ. 80 «θέλεις μείνωμεν

ΧΟΡΟΣ

τὸν οὔτε πρὶν νήπιον¹ νῦν τ' ἐν ὄρκῳ μέγαν
καταίδεσαι.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

οἷσθ' οὖν, ἃ χρήζεις;

ΧΟΡΟΣ

οἶδα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

φράζε δὴ, τί φῆς².

655

ΧΟΡΟΣ

τὸν ἐναγῆ³ φίλον μὴ ποτ' ἐν αἰτίᾳ

σὺν ἀφανεῖ λόγῳ⁴ σ' ἄτιμον βαλεῖν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

εὖ νῦν ἐπίστω⁵, ταῦθ' ὅταν ζητῆς, ἐμοί

αὐτοῦ κάπακούσωμεν γόνων;⁶
Τί λοιπὸν θέλεις νά σοι ὑποχω-
ρήσω;

¹ Τὸ νήπιον ποιεῖ ἀντίθεσιν
πρὸς τὸ μέγαν. Νήπιον δὲ σημαί-
νει οὐ μόνον τὸν μωρόν, ἀλλὰ
καὶ τὸν ἀσθενῆ, ὡς τὸ νήπιον.
Σεβάσθητι ἐκεῖνον, ὅποτος καὶ
πρότερον δὲν ἦτο ἀσθενής (ἐν τῇ
παροχῇ πίστεως) καὶ τώρα εἶναι
ἰσχυρός. Τὸ ἐπίθετον μέγαν ὁ
Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Μεγάλην
πίστιν ἐπαγόμενον ἀπὸ τοῦ ὄρ-
κου».

² Λέγεις, τί ἐννοεῖς, ὡς Ξενοφ.
ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. II, 1, 13 «σὺ
δ' ἡμῖν εἰπέ, τί λέγεις».

³ Συνήθως οἱ ἐρμηνεύονται ἐξη-
γοῦσι τὸν ἄνευ ἄλλου=τὸν καθα-
ρόν· ὁρθότερον ὅμως ἐξηγεῖται
τὸν ἐξώλειαν ἑαυτοῦ ἐπαρώμενον·
διότι συμφωνεῖ πρὸς τὴν ἔννοιαν
τοῦ χωρίου καὶ ὑπομνησκει τὸ
ἀρατὸς. Κατὰ ταύτην τὴν σημα-
σίαν τὸ ἐναγῆ ποιεῖ ἀντίθεσιν

πρὸς τὸ σὺν ἀφανεῖ λόγῳ,
ὥσει ὁ χορὸς ἔλεγεν· ὁ μὲν Κρέων
μεθ' ὄρκου ἀρνεῖται τὸ ἐγκλημα,
σὺ δὲ ἄνευ φανεροῦ λόγου κατη-
γορεῖς αὐτοῦ.

⁴ Τινὰ τῶν χειρογράφων ἔχου-
σι λόγων, τὰ δὲ λοιπὰ λόγῳ, ὅ-
περ ἐπιδοκιμάζεται ὑπὸ τῶν κρι-
τικῶν. Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως·
«μὴ ποτ' ἐν αἰτίᾳ σε βα-
λεῖν τὸν ἐναγῆ φίλον σὺν
ἀφανεῖ λόγῳ, δηλ. μηδέποτε
κατηγορεῖ τὸν μεθ' ὄρκου δεδεμέ-
νον φίλον ὡς ἄτιμον, ἐν ᾧ δὲν ἔ-
χεις φανερόν λόγον. Παραπλή-
σιον εἶναι τὸ παρὰ Πλάτ. ἐν Ε-
πιστολ. VII, 341 Α «μηδέποτε
βαλεῖν ἐν αἰτίᾳ τὸν δεικνύοντα,
καὶ Σοφοκλ. ἐν Τραχιν. 940 «ὡς
νιν ματαίως αἰτία βάλοι κακῇ».
⁵ Ἀντιφών. σελ. 136 «ἐγὼ μὲν γάρ
σοι φανεράν τὴν πρόνοιαν εἰς ἐ-
μὲ ἀποδείκνυμι· σὺ δὲ με ἐν ἀφα-
νεῖ λόγῳ ζητεῖς ἀπολέσαι».

⁶ Ἐπειδὴ ὁ Οἰδίπους κατ' ἐξο-

ζητῶν ὄλεθρον ἢ φυγὴν ἐκ τῆσδε γῆς.

ΧΟΡΟΣ

660 οὐ¹ τὸν πάντων θεῶν θεὸν πρόμον
"Ἄλιον· ἐπεὶ ἄθεος", ἄφιλος, ὃ τι πύματον
ὀλοΐμαν, φρόνησιν εἰ τάνδ' ἔχω.

665 ἀλλὰ μοι δυσμόρῳ γὰ φθινάς²
τρύχει ψυχάν, τὰδ' εἰ κακοῖς κακὰ
προσάψει³ τοῖς πάλαι τὰ πρὸς σφῶν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

670 ὃ δ' οὖν ἵτω⁴, κεῖ χρή με παντελῶς θανεῖν
ἢ γῆς ἄτιμον τῆσδ' ἀπωσθῆναι βία.

χὴν ἤτιστο τὸν Κρέοντα, ὅτι ὑπέβαλε τῷ Τειρεσίᾳ ψευδεῖς λόγους, ὁ χορὸς κηρύσσει τούτον ἄφρον τὸν Οἰδίποδα λέγει φωνέα. Κατὰ δὲ τὸν χρησμὸν τοῦ Ἀπόλλωνος ὁ τὸν Λαῖον φονεύσας ἦτο ἀνάγκη πρὸς ἀπαλλαγὴν τοῦ λοιμοῦ ἢ νὰ φονευθῇ ἢ νὰ ἐκδιωχθῇ.

¹ Ἀντὶ νὰ εἴπῃ οὐ μὰ τὸν, ἀλλὰ τὸ μὰ παραλείπεται καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 758, ἐν Ἠλέκτρ. 1063 καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ἰων. 888. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Ἐπὶ ὅρκον καταπέφρευγεν, ἐξ οὗ μάλιστα ἐδόκει πεῖσαι τὸν βασιλέα. "Ἠλίον δὲ ὁμνυσιν, ὅτι πάντα ἑωρακὼς αὐτὸς συνήδρι τὸ πᾶν». Τὸ πρόμον ἐνταῦθα ἔχει σημασίαν ὑπερθετικοῦ, διότι σημαίνει τὸν πρῶτον, τὸν ἄριστον. Ἀξίον σημειώσεως, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐξῆγον τὸν θεόν, ὃν ἐπεκαλοῦντο, ὡς ἐν Ὁμήρ. ὕμν. εἰς Ἑρμ. 307 καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ἰφιγ. ἐν Αὐλ. 1522.

² Ἐγκαταλειμμένος ὑπὸ τῶν θεῶν, ὑπὸ τῶν φίλων. Τὸ πύματον δὲν σημαίνει τελευταῖον,

ἀλλ' ἔσχατον. Ὁρθῶς δ' ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Φθαρεῖν» δὲ περ ἔσχατον, ἡγουν ἀπώλειαν ἡ τις ἐσχάτη, τουτέστι φθαρεῖν ἐσχάτην ἀπώλειαν».

³ Κατὰ τὰ χειρόγραφα εἶναι φθίνουσα, ἀλλ' ὁ Dindorf, ὅπως ἄρῃ μετρικὴν δυσκολίαν διώρθωσεν εἰς φθινάς, ἡ δὲ διόρθωσις δὲν φαίνεται ἀπίθανος.

⁴ Τὸ προσάψει ἐνταῦθα κεῖται ὡς ἀμετάβατον, ὡς καὶ ἐν Ἀποσπ. 348 «καὶ μοι ῥίπτοντι ἄνῃρ ἄγχου προσήψεν», Αἰσχύλ. ἐν Ἀγαμέμν. 1533 «κεκόλληται γένος προσάψαι». Τὰ πρὸς σφῶν κακὰ εἶναι ἡ ἔρις τοῦ Οἰδίποδος πρὸς τὸν Κρέοντα. Ἀλλ' ἡ νοσοῦσα χώρα λυπεῖ τὴν ψυχὴν μου τοῦ ταλαιπώρου, ἐὰν ταῦτα τὰ ἐκ μέρους σας κακὰ συναφῶσι μετὰ τῶν παλαιῶν, ἥτοι τῆς νόσου.

⁵ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ἀπελθέτω, ἔστω ἐλεύθερος, ἀπολελύσθω». Καὶ ἐνταῦθα ὁ Οἰδίπους δείκνυσι τὸν φιλόδημον αὐτοῦ χαρακτῆρα.

τὸ γὰρ σόν¹, οὐ τὸ τοῦδ', ἐποικτείρω στόμα
ἐλεινόν· οὗτος δ', ἐνθ' ἂν ᾗ, στυγήσεται². καὶ ἐν μὲν τῷ

ΚΡΕΩΝ

στυγνός³ μὲν εἰκὼν δῆλος εἶ, βαρὺς δ', ὅταν
θυμοῦ περάσῃς⁴. αἱ δὲ τοιαῦται φύσεις
αὐταῖς δικαίως εἰσὶν ἀλγίσται φέρειν⁵.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

οὐχ οὐκ μ' ἐάσεις κακτὸς⁶ εἶ; δὴ δα' ἐξέστης;

ΚΡΕΩΝ

πορεύσομαι,

σοῦ μὲν τυχὼν ἀγνώτος⁷, ἐν δὲ τοῖσδ' ἴσος.

Ἀντιστροφή

ΧΟΡΟΣ

γύναι, τί μέλλεις⁸ κομίζειν δόμων τόνδ' ἔσω;

¹ Ἀντὶ νὰ εἴπῃ σέ, ἀλλ' ἐξαί-
ρεται ὁ λόγος, διότι οὗτος κατ'
ἐξοχὴν διεγείρει τὸν οἶκτον, ὡς
καὶ ἐν στίχ. 426.

² Ὁ μέν. μέλλων ἔχει παθητι-
κὴν σημασίαν· μισηθήσεται ὑπ'
ἐμοῦ.

³ Εἶσαι φανερός, ὅτι ὑποχω-
ρεῖς μετὰ λύπης. Ὁρθῶς δ' ὁ Σχο-
λιαστὴς ἐρμηνεύει· «Δῆλος εἶ
ἀηδῶς εἰκὼν, ὅταν δὲ ἐπὶ τὸ πέρας
ἔλθῃς τῆς ὀργῆς, τότε βαρέως
οἴσεις τὸ πρᾶγμα· οἶον, μετανοή-
σεις καὶ ἄδικα ἐνθυμηθήσῃς. Ἐτι
δὲ ἐμμένει ὁ Κρέων τῇ αὐτῇ παρ-
ρησίᾳ, ἐπιστάμενος ὡς οὐδὲν ἐ-
σκαιώρησεν». Ἐκ τοῦ ἡγουμένου
εἰ πρέπει νὰ νοήσωμεν τὸ ἔσει
εἰς τὸ βαρὺς=βαρέως φέρων, λυ-
πηρός.

⁴ Τὸ περᾶν συνετάχθη πρὸς
γενικὴν, διότι ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ
πέραν ᾗς. Τοιαῦται φύσεις εἶναι
αἱ ὑπὸ θυμοῦ, αἱ ὑπὸ ὀργῆς κα-
τεχόμεναι.

⁵ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·
«Λυπηρότατα εἶσι δικαίως ἐαυ-
τοῖς εἰς τὸ φέρειν».

⁶ Τοῦ χώρου τοῦ κειμένου
πρὸ τῶν ἀνακτόρων.

⁷ Τὸ ὄνομα ἔχει ἐνεργητικὴν
σημασίαν, ὡς κατωτέρω 681 καὶ
1133, δηλ. ἀγνοῶν. Τὸ ἐπόμενον
ἐμπρόθετον σημαίνει κατὰ τὴν
κρίσιν, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 928 «εἰ
τάδ' ἐστὶν ἐν θεοῖς καλὰ» καὶ
Εὐριπίδ. ἐν Ἰπολύτ. 1320 «σὺ
δ' ἐν τ' ἐκείνῳ κἂν ἐμοὶ φαίνει
κακός». Θὰ ἐξέλθω, διότι εὗρον
σὲ μὲν ἀγνοοῦντά με, κατὰ τὴν
κρίσιν ὅμως τούτων εἶμαι ὁ αὐ-
τός, ὡς καὶ πρότερον. Ὁ Σχολια-
στὴς ἐξηγεῖ· «σοῦ μὲν μὴ ἐπιστα-
μένου τὴν ἐμὴν προαίρεσιν, οἶον
ἡγνοηκότος με, παρὰ δὲ τούτοις
τῆς ὁμοίας δόξης, ἣν καὶ πρῶην
εἶχον περὶ ἐμοῦ». Ὁ Κρέων ἀ-
πέρχεται δεξιόθεν.

⁸ Διὰ τί βραδύνεις νὰ εἰσαγά-
γῃς τὸν Οἰδίποδα εἰς τὰ ἀνάκτο-

ΙΟΚΑΣΤΗ

680

μαθοῦσά γ' ¹, ἥτις ἡ τύχη.

ΧΟΡΟΣ

δόκησις ² ἀγνώως λόγων ἤλθε· δάπτει δὲ καὶ
τὸ μὴ ἴνδικον ³.

ΙΟΚΑΣΤΗ

ἀμφοῖν ἀπ' ⁴ αὐτοῖν; ⁵ *ἤδη*

ΧΟΡΟΣ

ναίχι ⁶.

ΙΟΚΑΣΤΗ

καὶ τίς ἦν λόγος;

ΧΟΡΟΣ

685

ἄλις ἔμοιγ', ἄλις ⁷, γὰρ προπονουμένας,

ρζ; Λέγει ταῦτα ὁ χορὸς, ἐν ᾧ ὁ Οἰδίπους μένει βεθυθισμένος ἐν βῆθελαις σκέψεσιν, ἐξ ὧν ἐγείρεται ἐν στίχ. 687. Ὁ χορὸς σκοπεῖ, ἵνα ἡ Ἰοκάστη εἰσαγαγούσα τὸν Οἰδίποδα καταπραῦνη τοῦτον.

¹ Ἐκ τῆς ἡγουμένης ἐρωτήσεως ἐννοεῖται ἡ φράσις, κομιῶ αὐτὸν ἔσω. Θά εἰσαγάγω βέβαια, ἀφ' οὗ μάθω περὶ τοῦ συμβεβηκότος. Ἡ Ἰοκάστη θέλει νὰ μάθῃ περὶ τοῦτου καὶ διὰ τὴν γυναικίαν περιεργίαν καί, ὅπως γινώσκων τὴν αἰτίαν καταπραῦνῃ τὴν ὀργήν.

² Δόκησις λόγων εἶναι ὑπόληψις λόγων, δηλ. ἡ ἐν τῷ λόγῳ γενωμένη εἰκασία· αὕτη ὅμως ἦτο ἀγνώως, ἥτοι παραγνωρίζουσα τὴν ἀλήθειαν, ὡς Εὐριπ. ἐν Ἑλέν. 36 «δοκεῖ μ' ἔχων κενὴν δόκησιν, οὐκ ἔχων». Ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἐπὶ ἤλθε παρανόησις.

³ Σημαίνει τὴν ψευδῇ κατηγορίαν. Ὁ χορὸς μὴ θέλων νὰ ἀνακινήσῃ τὴν ἔριδα, ἀποφεύγει νὰ δώσῃ εὐρυτέρας ἐξηγήσεις.

Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Αἴαντ. 1119 «τὰ σκληρὰ γάρ τοι, κἂν ὑπέρδῃς» ἢ, δάκνει. Ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει «Οἷον τὸ μὴ ἐνδίκως θρυλούμενον, ὃ ἐστὶν ἡ ψευδὴς διαβολή, κἂν τὸ συνειδὸς ἐρρωμένον ἦ». Οὕτως ὁ χορὸς δικαιῶται τὸν τε Κρέοντα καὶ τὸν Οἰδίποδα, ἐκείνων μὲν, λέγων, ὅτι ἡ ἀποδιδομένη κατηγορία εἶναι ψευδής, τοῦτον δέ, ὅτι καὶ ἡ ψευδὴς κατηγορία δάκνει.

⁴ Ἡ φράσις ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐννοουμένου ῥήματος ἤλθεν. Ὁ Σχολιαστής παραφράζει οὕτως· «Ἀμφότεροι τῆς διαφορᾶς αἰτίοι εἰσιν».

⁵ Ὡς ἐκ τοῦ οὐ γίνεται οὐ χί, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ ναὶ ναίχι, ὅπερ εἶναι ἐντονώτερον τοῦ ναί. Εἶναι τὸ παρ' ἡμῖν ναίσκε. Ὁ χορὸς ἀποκρίνεται καταφατικῶς, ὅπως μὴ δόξῃ εὐρυτέρας ἐξηγήσεις περιπλέξῃ τὰ πράγματα.

⁶ Ἡ ἐπανάληψις τοῦ ἄλις δεικνύει τὴν ζῶηράν τοῦ χοροῦ ἐπιθυμίαν, ὅπως διακοπῇ ἡ περὶ

φαίνεται, ἐνθ' ἔληξεν, αὐτοῦ μένειν¹.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ὁρᾷς ἴν' ἤκεις², ἀγαθὸς ὢν γνῶμην ἀνὴρ,
τοῦμόν παριεῖς³ καὶ καταμβλύνων χέαρ;

ΧΟΡΟΣ

ἄναξ, εἶπον μὲν οὐχ ἅπαξ⁴ μόνον,
ἴσθι δὲ παραφρόνιμον⁵, ἄπορον ἐπὶ φρόνιμα

690

τῆς ἐριδος συζήτησις. Τὸ προ-
πονουμένας (=κακουμένης) ἔχει
παθητικὴν σημασίαν, ὡς ἐν Τρα-
χίν. 985 «κεῖμαι πεποννημένος
ἀλλήλοισι ὀδύναις», καὶ Θουκυδ.
IV, 59 «πόλεως πονουμένης τῷ
πολέμῳ». Παραπλήσιον εἶναι τὸ
ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 510 «δει-
νόν μὲν τὸ πάλαι κείμενον [ἤδη
κακόν], ὥς ἐστίν», ἐπεγείρειν».

¹ Ὑποκείμενον τοῦ μένειν εἶ-
ναι τὸ τὸν λόγον, ὅπερ ἐννο-
εῖται ἐκ τῆς ἡγουμένης ἐρωτή-
σεως. Ἰκανὸν εἰς ἐμὲ τοῦλάχισ-
τον, ἰκανόν, ἐπειδὴ ἡ χώρα πά-
σχει, νὰ μείνῃ ὁ λόγος αὐτοῦ,
ἥπου ἐτελείωσεν. Ὁ δὲ Σχολια-
στὴς ἐξηγεῖ. «Αὐταρκές μοι φαί-
νεται στήσαι τὸν λόγον, ἐνθα
ἔληξεν· ἀντὶ τοῦ ἰκανὰ λέλεκται,
καὶ αὐταρκές ἐστίν ἀναπεπαῦ-
σθαι τὰ τοῦ λόγου, ἐνθα ἔληξεν
ἡ στήσις».

² Βλέπεις, ποῦ ἔφθασας; Ὁ
Οἰδίπους πεποιθώς, ὅτι ἔχει πλῆ-
ρες δίκαιον, ἀγανακτεῖ, ὅτι ὁ χο-
ρὸς δὲν ἀποδίδει καθαρὰ τὸ ἄδι-
κον τῷ Κρέοντι. Ὁ Σχολιαστὴς
παρατηρεῖ. «Τοῦτό φησιν ὁ Οἰ-
δίπους ἀγανακτῶν. Διὰ τί πρὸς
ἕτερον ἀποφεύγεις, καίτοι ἀγα-
θὸς ὢν ἀνὴρ, καὶ οὐχ ὁμολογεῖς
τὰ λυπήσαντά με τῇ Ἰοκάστη;

Διὰ τί οὖν οὐ συνοργίζῃ μοι,
ἀλλὰ πρᾶνεις με ὑπὲρ τοῦ Κρέ-
οντος».

³ Τὰς μετοχὰς τρέπει εἰς ῥή-
ματα ὁ Hartung παρίης καὶ
καταμβλύνεις, τὴν δὲ διόρ-
θωσιν δέχεται καὶ ὁ Dindorf,
ἀλλ' αὕτη γίνεταί ἀνευ ἀνάγκης.
«Ἄλλοι μὲν ἐννοοῦσι τὴν καρδίαν
τοῦ Οἰδίποδος, διότι ὁ χορὸς διὰ
τῶν παρακλήσεων αὐτοῦ ποιεῖ
τὴν καρδίαν τοῦ ἡγεμόνος ἀμ-
βλεῖαν καὶ οὕτως ὁ Κρέων δὲν
ὕψισταται τὴν ὀξύτητα τοῦ θυμοῦ
αὐτῆς· ἄλλοι δ' ἐννοοῦσι τὴν το-
χοροῦ, δηλ. ὅτι ἀμελεῖς τῆς ὑπο-
θέσεώς μου καὶ ἀμβλύνεις τὴν
ἀγάπην σου πρὸς ἐμέ, ὅπερ εἶναι
πιθανώτερον, διότι συμφωνεῖ πρὸς
τὴν ἀπόκρισιν τοῦ χοροῦ.

⁴ Ὁ χορὸς τὴν πρὸς τὸν Οἰ-
δίποδα ἀγάπην αὐτοῦ ἐδήλωσεν
ἐν στίχ. 495, 503-12 καὶ 662-64.

⁵ Σημαίνει, ὅτι καὶ τὸ πα-
ράφρων τὴν αὐτὴν περίπου ἐν-
νοίαν ἔχει καὶ ἡ ἐπομένη φράσις,
δηλ. ἀνέικανος, ἀνεπιτήδειος εἰς
πᾶν φρόνιμον. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρ-
μηνεύει. «ἴσθι πεφάνθαι με πα-
ραφρόνιμον, ἀντὶ τοῦ παράφρονα
καὶ ἀνόητον, καὶ ἄπορον ἐπὶ τὰ
φρόνιμα». «Ἄν καὶ πολλάκις τὸ
εἶπον, ὅμως μάθε ἐκ νέου.

πεφάνθαι μ' ἄν, εἴ σε νοσφίζομαι, *ἀνω μένιν*
 ὅστ' ἔμην γὰν φίλαν ἐν πόνοις

693

ἐφ' ὅδρα ταρτατομένην
αἰχμῆς κοβερνύλης
 ἀλύουσιν κατ' ὀρθὸν οὐρίσας· *ἡ αἰχμὴ χειρὸς δεινῆς*
 τὰ νῦν δ' εὐπομπός¹, εἰ δύναι, γενοῦ.

ΙΟΚΑΣΤΗ

πρὸς θεῶν δίδαξον καμ', ἄναξ, ὅτου ποτὲ
 μῆνιν² τοσήνδε πράγματος στήσας ἔχεις.

¹ Τὸ ἔσθι συντάσσεται καὶ πρὸς ἀπαρέμφατον, ὡς ἐν Φιλοκτῇ. 1329 «καὶ παύλαν ἔσθι τῆσδε μὴ ποτ' ἂν τυχεῖν νόσου βαρείας» καὶ Αἰσχίλ. ἐν Περσ. 172 «εὖ τόδ' ἔσθι μὴ σε δις φράσαι». Ἰσοδυναμεῖ δὲ πρὸς τὴν φράσιν παρὰ φρόνιμος ἂν εἴην πεφασμένος, εἴ σε νοσφίζομαι. Ἡ ὑπόθεσις ἐτέθη καθ' ὅριστιν ἄνωμάλως, ὡς Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 37 C «πολλή μιντ' ἂν με φιλοσοφία ἔχοι, εἰ οὕτως ἀλόγιστός εἰμι» καὶ ἐν Πρωταγόρ. 340 E «πολλή ἂν ἀμαθία εἴη τοῦ ποιητοῦ, εἰ οὕτω φαυλὸν τί φησιν εἶναι τὴν ἀρετὴν ἐκτῆσθαι». Ὁ Badham εἰκάζει, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ, εἴ σ' ἐνοσφίζομαι, ὅπερ δὲν φαίνεται ἀναγκαῖον. Τὸ νοσφίζομαι σημαίνει ἀπομακρύνομαι ἐν τῇ καρδίᾳ, δὲν ἀγαπῶ. Ὁ δὲ Σχολιαστὴς ἐξηγεῖ. «Εἰ ἀλλότρίον σε καὶ οὐκ οἰκεῖον νεόμικα».

² Τὸ δ' εἶναι μὲν ὁμηρικόν, ἀλλὰ καὶ οἱ τραγικοὶ ἐνίοτε μεταχειρίζονται· ὁ μὲν Σοφοκλῆς καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐν τοῖς μελικοῖς μόνον χωρίοις, ὁ δ' Αἰσχύλος καὶ ἐν τοῖς τριμέτροις, ὡς ἐν Πέρσ. 292 καὶ ἐν Εὐμένισ. 1006.

³ Σφόδρα ταρτατομένην, ἐκτὸς ἐαυτῆς οὖσαν, ὡς ἐν Φιλοκτῇ. 1194 «οὗτοι νεμεσητόν, ἀλύοντα

χειμερίῳ λύπῃ καὶ παρὰ νοῦν θροεῖν». Ὁ Dobree ὁμῶς διώρθωσεν εἰς σαλεύουσιν, ὅπερ ἐδέξατο καὶ ὁ Schneidewin. Ἡ διόρθωσις δὲν εἶναι ἀτυχής, ἀλλ' ἀρμόζει τῇ εἰκόνι τοῦ ποιητοῦ. Τὸ δὲ οὐρίζειν παράγεται ἐκ τοῦ οὐρος (καλὸς ἀνέμος) καὶ σημαίνει φέρω εἰς καλοῦς ἀνέμους, ἢ καθίστω τινα εὐτυχῇ, ὡς ἐν Τραχίν. 827 «καὶ τὰδ' ὀρθῶς ἔμπεδα κατουρίζει».

⁴ Τὸ ἐπιθετὸν ἔχει ἐνεργητικὴν διάθεσιν· ὀρθῶς δ' ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει ἀγαθὸς ὁδηγός, κυβερνήτης. Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν, εἰ δύναιτο γενοῦ, ἀλλ' ὁ Bergk διώρθωσεν εἰς εὐπομπός· εἴ γένοιτο, ὅπερ ἐδέξατο καὶ ὁ Dindorf· ἀλλ' ἡ τοιαύτη διόρθωσις δὲν εἶναι ἀναγκαῖα. Τὸ δὲν ἐν τῇ μέλει ἀπαντᾷ δύναι, Σχολ. εἰς Ἰλιάδ. Ξ 199 «δάμνα Δώριον ἀντὶ τοῦ δάμνασαι. Οὕτως Ἀρίσταρχος φησιν ἐπίστα, δύναι». Διὰ τοῦ τελευταίου στίχου ὁ χορὸς πειράται νὰ καταπραῖνῃ τὸν τύραννον καὶ τρέψῃ τοῦτον εἰς ἐνέργειαν πρὸς σωτηρίαν τῆς πόλεως.

⁵ Οἱ ποιηταὶ λέγουσιν ἰσά- ναι μῆνιν, ὀργὴν βοῇν, κραυγὴν, ἐλπίδα ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ μηνύειν, ὀργίζεσθαι κτλ. Ἡ δὲ γενικὴ πρᾶγματος ἐγένετο κατὰ

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἐρῶ· σὲ γὰρ τῶνδ' ¹ ἐς πλεόν, γύναι, σέβω· 700

Κρέοντος ², οἷά μοι βεβουλευκῶς ἔχει. *ἔχει μηχανωδῆ*

ΙΟΚΑΣΤΗ

λέγ', εἰ σαφῶς ³ τὸ νεῖκος ἐγκαλῶν ἐρεῖς.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

φονέα μέ φησι ⁴ Λαίου καθεστάναι. *ὠδῶρβα*

ΙΟΚΑΣΤΗ

αὐτὸς ξυνειδῶς ἢ μαθὼν ἄλλου πάρα;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

μάντιν μὲν ⁵ οὖν κακοῦργον εἰσπέμψας, ἐπεὶ 705

ἔστιν αἰρετὴ αὐτῶν (τοῦ) τό γ' εἰς ἑαυτὸν, πᾶν ἐλευθεροῖ στόμα. *ἔχει μηχανωδῆ*

μίμησιν τῆς ἀντικειμενικῆς γενικῆς. Δι' ὄνομα τῶν θεῶν διδάξον καὶ ἐμέ, βασιλεῦ, διὰ τί πρᾶγμα τέλος πάντων τόσον ὠργίσθης.

¹ Μετὰ περιφρονήσεως ὁ Οἰδίπους ὁμιλεῖ περὶ τοῦ χοροῦ δειξάντος πρὸ ὀλίγου (687) ἀδιαφορίαν πρὸς τὴν ὑπόθεσιν αὐτοῦ, ὡς οὗτος ἐπίστευσεν.

² Ὁ μὲν Wunder ἐρμηνεύει οὕτως· ἐρῶ τὰ τοῦ Κρέοντος βουλευμάτα, οἷά μοι βεβουλευκῶς ἔχει. Ἡ γενικὴ ὁμως δύναται ἀπλῶς νὰ ἐξηρτηθῇ καὶ ἐκ τοῦ ἐρῶ (τὰ ἐν τῇ μέσῃ κεῖνται παρενθετικῶς), διότι τὰ λεκτικὰ συντάσσονται καὶ ἀπλῇ γενικῇ, ὡς ἐν Ὀδυσσ. Α 173 «εἰπὲ δέ μοι πατρός τε καλυΐεος, ὃν κατέλειπον», Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ. 1236 «ποίου κέρραγας ἀνδρὸς ὧδ' ὑπέρφρονα;» καὶ Φιλοκτήτ. 439 «ἀναξίου μὲν φωτὸς ἐξερήσομαι».

³ Ὁ τόνος τῆς φράσεως πίπτει ἐπὶ τοῦ σαφῶς· εἰ σαφῶς ἐρεῖς, ἐγκαλῶν (Κρέοντι) τὸ νεῖκος, ἤτοι τὴν αἰτίαν τῆς ἔριδος. Λέγει

τοῦτο ἡ Ἰοκάστη, διότι μέχρι τοῦδε ἀσαφῶς ἐλέγετο περὶ τῆς ἔριδος.

⁴ Τοῦτο εἶπεν οὐχὶ ὁ Κρέων, ἀλλ' ὁ Τειρεσίας ἐν στίχ. 362, ἀλλ' ὁ Οἰδίπους διὰ τὴν συνωμοσίαν συγγέει ἀμφοτέρους.

⁵ Ὁ δὲ συχναῖς παραλείπεται παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν 294 καὶ ἐν Αἴαντι 1362. Ὁ τι ἔπρεπε νὰ δηλώσῃ διὰ προτάσεως περιεχούσης τὸν δέ, ἐξέφρασε διὰ τῆς ἐπομένης αἰτιολογικῆς, ὡς νομίζουσιν οἱ ἐρμηνευταί. Συνήθως τὸ χωρίον ἐρμηνεύεται οὕτως· διότι ὁ τι ἀφορᾷ εἰς τὸν ἑαυτὸν του, διατηρεῖ ἐλεύθερον ἀπὸ τοῦτου τοῦ λόγου. Ἐγὼ εὐρίσκω τὴν ἐρμηνείαν ταύτην ὀλίγον βεβιασμένην καὶ ἤθελον προτιμήσει τὴν τοῦ Σχολιαστοῦ λέγοντος· «Ὅσον κατὰ τὸ ἑαυτοῦ ἔχει μέρος, ὁ μάντις πᾶσαν κακοῦργίαν λόγων ἀκρατῶς κινεῖ». Οὕτως ἡ αἰτιολογικὴ πρότασις δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸν Οἰδίποδα, ἀλλ' εἰς τὸν μάντιν. Ὑποτίθημι δέ, ὅτι ὁ λόγος τοῦ Οἰδίποδος διεκόπη ὑπὸ

ΙΟΚΑΣΤΗ

- σὺ νῦν ἀφείς σεαυτὸν ὦν λέγεις πέρι¹,
 ἐμοῦ ἴαχουσιν, καὶ μάθ', οὔνεκ' ἐστί σοι²
 βρότειον οὐδὲν μαντικῆς ἔχον³ τέχνης.
 710 φανῶ δέ σοι σημεῖα τῶνδε σύντομα⁴.
 χρησμός γάρ ἦλθε Λαίῳ ποτ', οὐκ ἐρῶ
 Φοίβου γ' ἀπ' αὐτοῦ⁵, τῶν δ' ὑπηρετῶν ἀπο,
 ὥς αὐτὸν ἤξοι⁶ μοῖρα πρὸς παιδὸς θανεῖν,
 ὅστις γένοιτ' ἐμοῦ τε κακείνου πάρα.
 715 καὶ τὸν μέν, ὥσπερ γ' ἡ φάτις⁷, ξένοι ποτὲ
 λησταὶ φονεύουσ' ἐν τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς⁸.

τῆς Ἰοκάστης καὶ ὅτι ἤθελε προ-
 στεθῇ πρότασις διὰ τοῦ δέ, ἂν μὴ
 ἡ διακοπὴ συνέβαινεν. Ὁ Κρέων
 λέγει, ὅτι ἐφόνευσα τὸν Λαῖον
 μάντιν κακοῦργον πέπφας (διότι
 οὗτος ὁ μάντις τὸ καθ' ἑαυτὸν
 ἄγαν ἐλευθεροτομεῖ), αὐτὸς δὲ
 ἀρνείται. Οὕτως ἡ αἰτιολογικὴ
 πρότασις αἰτιολογεῖται διὰ τὴν ὅ μὲν
 μάντις τὸ λέγει, αὐτὸς δὲ τὸ ἀρ-
 νείται.

¹ Οἱ νεώτεροι ἐκδίδονται ἐπιδο-
 κιμάζουσι τὴν ἐρμηνείαν τοῦ
 ἀρχαίου Σχολιαστοῦ λέγοντες·
 «Ἀπολύσας τὰς λογισμούς, οὐς
 ἔχεις εἰς ἐκεῖνα περὶ ὧν λέγεις».
 Καθ' ἡμᾶς ὁμοῦς ἡ φράσις δηλοῖ
 ἀπλῶς· σὺ τῶρα ἀπαλλαγείς ἐ-
 κεινων, περὶ ὧν λέγεις, δηλ. ἡ
 φράσις ὑποδηλοῖ τὴν διακοπὴν
 τοῦ λόγου, ἣν εἴλασα πρὸ ὀλίγου.

² Ἡθικὴ δοτικὴ, ὡς ἐν Ἀντι-
 γόν. 37 «οὕτως ἔχει σοι ταῦτα».

³ Ἀντὶ τοῦ ἔχον οἱ πεζογρά-
 φοι ἤθελον μεταχειρισθῇ τὸ με-
 τέχον. Καὶ μάθε, ὅτι κανεῖς
 θνητὸς δὲν μετέχει τῆς μαντικῆς
 τέχνης. Ἡ Ἰοκάστη δὲν ἄπτεται
 τοῦ φόνου τοῦ Λαῖου, ἀλλὰ πει-

ρᾶται, ὅπως ταπεινώσῃ τὸ μάν-
 τευμα τοῦ Τειρεσίου.

⁴ Σημαίνει, ὅ τι καὶ ἐν τῇ
 καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ, ὡς καὶ ἐν
 Ἀντιγόν. 446 «σὺ δ' εἰπέ μοι
 μὴ μῆκος, ἀλλὰ σύντομα».

⁵ Ἡ Ἰοκάστη, ὡς καὶ ὁ χο-
 ρὸς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, διαστέλ-
 λει τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν ὑπηρετῶν
 αὐτοῦ ἐν στίχ. 498.

⁶ Οὕτως ἔχουσι τὰ ἄριστα τῶν
 χειρογράφων, ὁ δὲ Halm ἔγρα-
 ψεν ἔξοι οὐχὶ ἀναγκάως. Πα-
 ραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Οἰδίποδ.
 ἐπὶ Κολων. 969 «εἴ τι θέσφατον
 πατρὶ χρησιμοῖσιν ἱκνεῖθ'», ὥστε
 πρὸς παῖδων θανεῖν». Ἐπειδὴ τὸ
 θνήσκειν κεῖται ὡς κύριον παθη-
 τικὸν ἔχει ποιητικὸν αἷτιον.

⁷ Ὡς λέγουσιν, ὡς ἡ φήμη
 ὑπάρχει.

⁸ Ἐννοεῖται τὸ οὐσιαστικὸν
 ὁδοῖς. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·
 «Ἐν συνάψει δύο πλατειῶν ὁδῶν
 ἀμαξηφόρων». Ἡ μνεία τοῦ τό-
 που, ἐν ᾧ ἐφονεύθη ὁ Λαῖος, δια-
 τάρασσει τὴν διάνοιαν τοῦ Οἰδί-
 ποδος· διότι ἐνταῦθα οὗτος ἐφόν-
 νευσεν ἄνθρωπον. Ἐν ᾧ δὲ ἡ Ἰο-

παιδὸς δὲ βλάστας¹ οὐ διέσχον ἡμέραι
τρεῖς, καί² νιν ἄρθρα κείνος ἐνζεύξας ποδοῖν
ἔρριψεν ἄλλων χερσὶν εἰς³ ἄβατον ὄρος.
κάνταυθ⁴· Ἀπόλλων οὐτ' ἐκεῖνον ἤνυσεν

720

φονέα γενέσθαι πατρός, οὔτε Λάιον
τὸ δεινόν, οὐφοβεῖτο, πρὸς παιδὸς παθεῖν⁵.

τοιαῦτα⁶ φῆμαι μαντικάι διώρισαν·

ὦν⁷ ἐντρέπου σὺ μηδέν. ὦν γὰρ ἂν θεὸς

χρεῖαν⁸ ἔρευνᾷ, ῥαδίως αὐτὸς φανεῖ.

725

κάστη λέγει ταῦτα, ὅπως κατα-
πραύνη τὸν ἄνδρα, ἐπῆλθε τὸ ἀν-
τίθετον ἀποτέλεσμα. Τοῦτο κα-
λεῖται περιπέτεια. Ὅρα Εἰ-
σαγωγ. σελ. 24. Ἐντεῦθεν ἄρχε-
ται λούμενος ὁ μῦθος, διότι ὁ
Οἰδίπους περιπίπτει εἰς δυσοχλίαν.

¹ Τὴν γέννησιν τοῦ παιδὸς δὲν
διεχώρισαν ἀκόμη τρεῖς ἡμέραι,
δηλ. δὲν ὑπῆρχον τρεῖς ἡμέραι
ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τῆς
ἐκθέσεως.

² Ἐν τῇ ὁρισμῇ τοῦ χρόνου
οἱ ἄρχατοὶ προσθέτουσι τὸν καί,
ὡς ἐν Φιλοκτήτ. 354 «ἦν δ' ἡμαρ
ἤδη δεύτερον πλέοντί μοι, κἀγὼ
πικρὸν Σίγειον οὐρίῳ πλάτῃ κα-
τηγόμην» καὶ Θουκυδίδ. I, 80
«ἤδη ἦν ὅψε καὶ οἱ Κορίνθιοι ἐξ-
απίνης πρύμναν ἐκρούοντο». Ὁ
Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «τὰ σφυρὰ
περόνη συνάψας». Ὁ δοῦλος ὁ-
μως λέγει, ὅτι αὐτὴ ἡ Ἰοκάστη
ἐξέθετο τὸ βρέφος ἐν στήλῃ. 1173,
ἡ δὲ μαρτορία τοῦτου εἶναι πι-
θανωτέρα. Ὁ Wolff ὁμως παρα-
τηρεῖ, ὅτι τὰ δύο χωρία δὲν ἀν-
τιφάσκουσι πρὸς ἀλλήλα· διότι ὁ
μὲν πατὴρ ὥρισε τὴν πράξιν, ἡ δὲ
ἐνέργεια τῆς μητρὸς δηλοῦται
διὰ τῆς φράσεως ἄλλων χερσίν,
ὅπερ εἶναι ὀλίγον βεβιασμένον.

³ Ἡ ἀνάλυσις τῆς πέμπτης ἄρσεως
ἐν τῇ τριμέτρῳ εἶναι μὲν σπανία,
ἀλλ' ἀπαντᾷ καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς
967, 1496 καὶ 1505.

⁴ Ὁ Musgrave διώρθωσεν εἰς
ἄβατον εἰς ὄρος, ὅπερ ἐπιδο-
κιμάζεται ὑπὸ πολλῶν νεωτέρων.
Ἐννοεῖ δὲ τὸν Κιθαιρῶνα.

⁵ Περιέμενέ τις νᾶ εἶπῃ, ὅτι
καὶ ἐνταῦθα ἐτελεῦτησεν· ἀντι-
δμως τοῦτου λέγει ὅτι ἀφορᾷ εἰς
ταπεινώσιν τῆς μαντικῆς.

⁶ Ἐν πολλοῖς χειρογράφοις ὑ-
πάρχει θανεῖν, ἀλλὰ φαίνεται,
ὅτι τὸ ῥῆμα μετεβλήθη ὑπὸ τινος
διορθωτοῦ.

⁷ Τοῦτο λέγει μετὰ περιφρο-
νήσεως.

⁸ Δηλαδή τῶν φημῶν. Ἐπειδὴ
τὸ ἐντρέπεσθαι σημαίνει φροντί-
ζειν, δέχεται τὴν σύνταξιν τού-
του, ὡς ἐν στήλῃ. 1226 «τῶν Λα-
βδακείων ἐντρέπεσθε δωμάτων»,
ἐν Αἴαντ. 90 «τί βαίον οὕτως
ἐντρέπει τῆς συμμάχου»;

⁹ Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν φρά-
σιν· ἂ χρήσιμα ὄντα. Ἐπει-
δὴ δὲ ὁ ποιητὴς τὸ ἔρευνᾷ με-
τεχειρίσθη ἐπὶ τοῦ θεοῦ, εἰκά-
ζουσιν, ὅτι τὸ χωρίον διωφθάρη.
Ὁ Σχολιαστὴς ὁμως ἐρμηνεύει·
«ἡγοῦν ἂ γὰρ ἂν ὁ θεὸς ζητῇ,

οἶδ' ἄκουσαντ' ἀρτίως ἔχει, γύναι, ψυχῆς πλάνημα κάνακίνησις φρενῶν.

730 ποίας μερίμνης τοῦθ' ὑποστραφεῖς² λέγεις·
 οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

735 ἠὺδ' αὖτο γὰρ ταῦτ', οὐδέπω λήξαντ' ἔχει.
 οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

οἶδ' ἄκουσαι σου τόδ', ὥς ὁ Λαῖος
 κατασφαγείη πρὸς τριπλαῖς ἀμαξιτοῖς.

πρέποντα κρίνας ζητεῖσθαι, ῥα-
 δῖως, ἤγουν εὐκόλως, αὐτὸς δει-
 ξει.»

¹ Ποία σύγχυσις τῆς ψυχῆς καὶ
 παραχῇ τῆς διανοίας κατέλαβέ-
 με, ὦ γύναι, ὅτε πρὸ ὀλίγου ἤ-
 κουσα. Τοῦτο ἐγένετο διὰ τὴν
 φράσιν ἐν τριπλαῖς ἀμαξι-
 τοῖς.

² Συνήθως γράφεται μιὰ λέξις,
 ὑποστραφεῖς ἢ ἐπιστραφεῖς·
 ἐπειδὴ ὅμως ἡ γενικὴ δυσκόλως
 ἐξηγεῖται, ὁρθῶς ὁ Dindorf γρά-
 φει ὑποστραφεῖς.

³ Δὲν λέγει ἤκουσα, διότι τὸ
 πρᾶγμα εἶναι αὐτῷ φοβερόν, ὥ-
 στε οὐδὲ τὰ ὥτα αὐτοῦ θέλει νὰ
 πιστεύσῃ.

⁴ Θέλει νὰ εἴπῃ· ἔληξεν αὐ-
 δώμενα.

⁵ Ἀντὶ ἀπὸ Δελφῶν καὶ Δαυ-
 λίας, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 210 «καὶ

τῶν θανόντων χυπόσοι ζῶμεν
 πέρι» καὶ 1176 «πότερα πα-
 τρώας ἢ πρὸς οἰκειάς χερὸς (ὤ-
 λωλεν)» καὶ ἐν Ἀλάντ. 397 «οὔτε
 θεῶν γένος βλέπειν οὐτ' εἰς ὄνη-
 σιν ἀνθρώπων». Περὶ τοῦ τόπου
 τούτου ὁ Στράβων λέγει IX, σελ.
 423 «ἐν δὲ τῇ μεσογαίᾳ μετὰ
 Δελφοῦς ὡς πρὸς τὴν ἑω Δαυλὶς
 πολίχνην καὶ Πausan. X, 5, 2
 «Προῖων δὲ αὐτόθεν ἐπὶ ὁδὸν ἀ-
 φίξῃ καλουμένην Σχιστὴν... Οἰ-
 δίποδι μὲν ὁδὸς ἡ Σχιστὴ καὶ
 τόλμημα τὸ ἐπ' αὐτῇ κακῶν ἦρ-
 ξε· καὶ τὰ τοῦ Λαῖου δὲ μνήμα-
 τα, καὶ οἰκέτου τοῦ ἐπομένου,
 ταῦτα ἐπὶ ἐν μεσαιτάτῃ τῆς τρι-
 ὁδοῦ, καὶ ἐπ' αὐτῶν λίθοι λογά-
 δες σεσωρευμένοι». «Ἐτι καὶ νῦν
 σώζονται οἱ ὑπὸ τοῦ Πausανίου
 μνημονευόμενοι λίθοι.

⁶ Οὐχὶ σπανίως ὁ χρόνος, ἐξ

ΙΟΚΑΣΤΗ

σχεδόν τι πρόσθεν ἢ σὺ τῆσδ' ἔχων χθονός
ἀρχὴν ἐφαίνου, τοῦτ' ἐκηρύχθη¹ πόλει.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ὦ Ζεῦ, τί μου δρᾶσαι βεβούλευσαι πέρι²;

ΙΟΚΑΣΤΗ

τί δ' ἐστί σοι τοῦτ', Οἰδίπους, ἐνθύμιον³;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

μήπω μ' ἐρώτα, τὸν δὲ Λάιον⁴, φύσιν
τίν' εἶχε⁵, φράζ' ἔτ'. ἦν δ' ἀκμὴν ἥβης ἔχων;

ΙΟΚΑΣΤΗ

μέγας⁶, χνοάζων ἄρτι λευκανθεὶς κάρα.

οὐ λογίζει τις, τίθεται κατὰ δο-
τικὴν, ὡς Ἰλιάδ. Β 295 « ἡμῖν
δ' εἰνατός ἐστι περιτροπέων ἐνι-
αυτός », Σοφοκλ. ἐν Φιλοκτῆτ.
354 « ἦν δ' ἡμᾶρ ἤδη δεύτερον
πλέοντί μοι », Ἡρόδοτ. II, 145
« Ἡρακλέϊ μὲν δὴ ὅσα αὐτοῖ Αἰ-
γύπτιοι φασιν εἶναι ἕτα εἰς Ἀ-
μασιν βασιλεῖα, δεδήλωται μοι
πρόσθε ».

¹ Τοῦτο ἔχεινε γνωστὸν εἰς
τὴν πόλιν ὀλίγον τι πρότερον, ἢ
σὺ ἐφανερώθης ἔχων τὴν ἐξου-
σίαν ταύτης τῆς χώρας.

² ὦ Ζεῦ, τί διανοήθης περὶ ἐ-
μοῦ νὰ πράξης. Ἐπιφωνεῖ ταῦτα,
διότι συμφωνεῖ ὁ τόπος καὶ ὁ
χρόνος.

³ Ἐνταῦθα σημαίνει τὸ προ-
ξενοῦν ψυχικὴν ἀνησυχίαν, φόβον.

⁴ Ἀντὶ νὰ εἴπῃ φράζε, τίνα
φύσιν εἶχεν ὁ Λάιος. Φύσις ἐν-
ταῦθα εἶναι τὸ μέγεθος τῆς μορ-
φῆς, ὁ ὄγκος τοῦ σώματος. Τοῦ-
το λέγεται φυή, ἀλλὰ δὲν εἶναι
ἀνάγκη διορθώσεως, διότι ἀ-
παντᾷ καὶ φύσις, ὡς ἐν Τραγιν.
307 καὶ Πίνδ. ἐν Ἰσθμ. 3, 67.

⁵ Ὁ Dindorf ἔγραψεν ἦλθεν,
ἀντὶ εἶχεν, ὅπερ δὲν ἐπιδοκιμά-
ζομεν. Οἱ κριτικοὶ ἐπειράθησαν
πολλὰς λέξεις τοῦ στίχου τούτου
νὰ διορθώσωσι κατὰ τὸ μᾶλλον
ἢ ἥττον ἀτυχῶς. τὰ χειρόγραφα
ἔχουσι, τίνα δ' ἀκμὴν ἥβης
ἔχων; Ἐπειδὴ δὲ καὶ εἰς τὴν
δευτέραν ἐρώτησιν ἔπρεπε νὰ νο-
ηθῇ τὸ εἶχεν, ἤθελεν εἶναι εἶχεν
ἔχων, ὅπερ δὲν ἀρμόζει. Διὰ
τοῦτο διώρθωσάν τινες τὸ εἶχε
εἰς ἔτυχε, ὁ δὲ Brunck τὸ ἔ-
χων μετέβαλεν εἰς τὸ τέ, ὅπερ
ἀπίθανον. Πιθανώτερον ὁ Beller-
mann μετέβαλε τὸ τίνα εἰς ἦν.
Οὕτως ὁ Οἰδίπους ἐρωτᾷ, ἂν ὁ
Λάιος ἐφανεύθη ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς
ἐφηβικῆς ἡλικίας. Ἐρωτᾷ δὲ οὕ-
τως, ὅπως λάβῃ ἀπόκρισιν κατὰ
τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ. Ἀφ' οὗ δὲν
διαφέρει ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος,
ἴσως διαφέρει ἡ ἡλικία.

⁶ Διὰ τῶν στίχων τούτων ὁ
ποιητὴς περιγράφει αὐτὸν τὸν Οἰ-
δίποδα, ὅστις ὡμοίαζεν τῇ πατρὶ.
Ἡ ἀπόκρισις δὲν εἶναι γραμμα-
τικῶς ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐρώτη-

μορφῆς δὲ τῆς σῆς οὐκ ἀπεστάται¹ πολύ.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

οἷμοι τάλας· ἔοικ' ἐμαυτὸν εἰς ἀράς

743 δεινὰς προβάλλων ἀρτίως οὐκ εἰδέναι².

ΙΟΚΑΣΤΗ

πῶς φῆς; ὀκνῶ³ τοι πρὸς σ' ἀποσκοποῦς, ἀναξ.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

δεινῶς ἀθυμῶ, μὴ βλέπων ὁ μάντις ἤ⁴.

δείξεις δὲ μᾶλλον, ἣν ἐν ἐξείπης ἔτι.

ΙΟΚΑΣΤΗ

καὶ μὴν ὀκνῶ μέν, ἀ δ' ἂν ἔρη μαθοῦς⁵, ἐρῶ.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

780 πότερον ἐχώρει βαιός⁶, ἢ πολλοὺς ἔχων

ἀνδρας λοχίτας⁷, οἷ' ἀνὴρ ἀρχηγέτης;

ΙΟΚΑΣΤΗ

πέντ' ἦσαν οἱ ξύμπαντες, ἐν δ' αὐτοῖσιν ἦν

κῆρυξ⁸. ἀπήνη δ' ἦγε Λάιον μία.

σιν· διότι ἡ Ἰοκάστη ἀποκρίνε-
ται μέγας (ἦν), ὡσεὶ ἡρωτάτο·
τίς ἦν τὴν φύσιν; Τὰ χειρόγρα-
φα ἔχουσι χνοάζων καὶ οὕτω πει-
ρᾶται νὰ ἐρμηνεύσῃ ὁ Σχολια-
στής· «Ἀνθῶν ἔρτι κάρα λευκο-
βαφές, τουτέστι λευκαίνόμενος».
Νομίζομεν, ὅτι ἄριστα ἀναγι-
νώσκει ὁ Hartung, χνοάζων
ἔρτι λευκανθεὶς κάρα, ὅπερ
δέχεται καὶ ὁ Dindorf.

¹ Δὲν ἀπέτρεξε δὲ πολὺ ἀπὸ τῆς
μορφῆς σου. Τοῦτο ἦτο ἱκανὸν
ἐκμήριον, ὅτι ὁ ὑπὸ τοῦ Οἰδί-
ποδος φονευθεὶς ἦτο αὐτός ὁ πα-
τήρ.

² Τὸ οὐκ εἰδέναι ἰσοδυνα-
μεῖ πρὸς τὸ λεληθέναι. Νο-
μίζω, ὅτι ἀνεπαισθήτως πρὸ ὁ-
λίγου ἔδωκεν οὐχὶ ἄλλον, ἀλλ'
ἐμαυτὸν εἰς φοβερὰς κατάρας.

³ Ἐνταῦθα σημαίνει φοβοῦ-
μαι.

⁴ Τοῦτο λέγει ἐν σχέσει πρὸς
τὴν ὕβριν, ἣν εἶπε κατὰ τοῦ μάν-
τεως ἐν στίχ. 311 «τυφλὸς τὰ
τ' ὦτα τὸν τε νοῦν τὰ τ' ὄμ-
ματ' εἶ».

⁵ Ὅσαδὴποτε ὁμως καὶ ἂν μ'
ἐρωτήσης, ἂν γνωρίζω, θὰ εἶπω.

⁶ Μετ' ὀλίγων, ὡς μικρὸς ἀν-
θρωπος, ὡς ἐν Αἶαντ. 160 «μετὰ
μεγάλων βαιὸς ἄριστ' ἂν ὀρ-
θοῖτο».

⁷ Ἐννοεῖ τοὺς ὑπασπιστάς.

⁸ Οἱ κήρυκες ἠκολούθουν τοῖς
βασιλεῦσι, διότι ἦσαν τὰ ὄργανα
τῆς ἐκτελεστικῆς ἐξουσίας, ὡς
βλέπομεν ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ἔπε-
σιν. Ὁ κήρυξ τοῦ Οἰδίποδος ὀ-
νομάζεται Πολυφόντης, Ἀπολλό-
δωρ. 3, 5, 7, Πολυφῆτης καὶ Πο-
λυποίτης, Σχολ. εἰς Εὐριπίδ. Φοι-
τίσθ. 39. Εἰς τὸ ἀπήνη προσέ-
θηκε τὸ μία, ὅπως δηλώσῃ, ὅτι
δὲν εἴπετο ἄλλη ἄμαξα σκευοφό-

με' ὀλίγων ἀνθρώπων
780
δυσκρινολογία

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

αἰαῖ, τὰδ' ἤδη διαφανῇ¹. τίς ἦν ποτε
ὁ τοῦσδε λέξας τοὺς λόγους ὑμῖν, γύναι;

755

ΙΟΚΑΣΤΗ

οἰκεύς² τις, ὅσπερ ἵκετ' ἐκσωθεὶς μόνος.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἦ κὰν δόμοισι³ τυγχάνει τὰ νῦν παρών;

ΙΟΚΑΣΤΗ

οὐ δῆτ'· ἀφ' οὗ γὰρ κεῖθεν ἦλθε καὶ κράτη
σέ τ'⁴ εἶδ' ἔχοντα Λαίον τ' ὀλωλότα,
ἔξικέτευσε τῆς ἐμῆς χειρὸς θιγών⁵,
ἀγρούς⁶ σφε πέμψαι καπὶ ποιμνίων νομάς,
ὥς πλεῖστον εἴη τοῦδ' ἀποπτος ἄστεως⁷.
κάπεμψ' ἐγὼ νιν· ἄξιός γάρ, ὅγ'⁸ ἀνήρ

760

ρος ἢ πρὸς χρήσιν τῶν θεραπόντων τοῦ βασιλέως.

¹ Προσηκόντως κεῖται τὸ ἐπίθετον διαφανῆς, ὅπερ σημαίνει ἐκεῖνο, δι' οὗ δύναται τις νὰ ἴδῃ ἄλλο τι ὅπισθεν κείμενον.

² Δοῦλος τῆς οἰκίας, οἰκιακὸς δοῦλος.

³ Τὴν ἐρώτησιν ταύτην προκαλεῖ τὸ ὄνομα οἰκεύς.

⁴ Ὑπερβατὸν ἀντί, σέ τε κράτη, ὡς ἐν Φιλοκτῆτ. 1411 «αὐδὴν τὴν Ἡρακλέους ἀκοῇ τε κλύειν, λεύσσειν τ' ὄψιν». Ὁ ποιητὴς δὲν ἐννοεῖ, ὅτι ὁ δοῦλος τὸ πρῶτον ἐν Θήβαις εἶδεν, ὅτι ὁ Λαίος ὀλωλεν, ἀλλ' ὅτι ἡ θεὰ τοῦ νέου βασιλέως ἀνεμίμησε τὸν πιστὸν δοῦλον τὸν πρῶτον κύριον. Ἡ Ἰοκάστη δὲν ἐνόησεν, ὅτι ὁ δοῦλος ἔβλεπε βασιλεύοντα τὸν φονέα τοῦ κυρίου, ὃν ἡγάπα.

⁵ Οἱ ἵκετὺς ὄντες ἤπτοντο τῶν

χειρῶν καὶ ἄλλων μελῶν τοῦ σώματος ἐκείνων, οὓς ἱκέτευον.

⁶ Ἐννοεῖται ἡ ἐπὶ ἐκ τῆς ἐπομένης φράσεως.

⁷ Μακρὰν ὦν τῆς ὀφείας τῆς πόλεως, μεμακρυσμένος, ὡς ἐν Φιλοκτῆτ. 467 «πλοῦν μὴ ἔξ ἀπόπτου μάλλον ἢ ἐγγύθεν σκοπεῖν».

⁸ Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν ὃ γ' ἀνὴρ, ὃ δ' ἀνὴρ, ὃ δε γ' ἀνὴρ, ὃ δὲ Hermann διώρθωσιν εἰς οἷ' ἀνὴρ. Οἱ ἐκδότης ἐπιδοκιμάζουσι τὴν διόρθωσιν λέγοντες, ὅτι τὸ οἷα μετριάξει τὴν σημασίαν τοῦ ἄξιος, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ὀρέστ. 32 «κἀγὼ μετέσχον, οἷα δὴ γυνή, φόνου». Νομίζομεν ὁμῶς, ὅτι πᾶσαι αἱ γραφαὶ τῶν χειρογράφων εἶναι προτιμότεραι τῆς διορθώσεως· διότι παρέχουσιν ἔννοιαν μάλλον ἀρμόζουσαν τῇ χωρίῳ· οὗτος ὁ δοῦλος (ὅστις

δοῦλος, φέρειν ἦν τῆσδε καὶ ¹ μείζω χάριν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

766 πῶς ² ἂν μόλοι δῆθ' ἡμῖν ἐν τάχει πάλιν;

ΙΟΚΑΣΤΗ

πάρεστιν ³· ἀλλὰ πρὸς τί τοῦτ' ἐφίεσαι;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

δέδοικ' ἐμαυτόν ⁴, ὦ γύναι, μὴ πόλλ' ἄγα
εἰρημέν' ἦ μοι, δι' ἃ νιν εἰσιδεῖν θέλω.

ΙΟΚΑΣΤΗ

ἀλλ' ἴξεται μέν· ἄξια δέ που μαθεῖν

770 καγὼ τά γ' ἐν σοὶ δυσφόρως ⁵ ἔχοντ', ἀναξ.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

κοῦ μὴ στέρηθῃς ⁶ γ', ἐς τοσοῦτον ἐλπίδων

ἐμοῦ βεβῶτος· τῷ γὰρ ἂν καὶ μείζονι ⁷

εἶχε τοσαύτην ἀφοσίωσιν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Λαίου) ἦτο ἄξιον νὰ λάβῃ χάριν καὶ μεγαλειτέραν ταύτης.

¹ Ὁ καὶ ἐτέθη πρὸς ἐπίτασιν, ὡς ἐν Αἴαντ. 1371 «σοὶ μὲν νέμοιμ' ἀντὶ τῆσδε καὶ μείζω χάριν».

² Ἡ ἐρώτησις δηλοῖ ζῶηράν ἐπιθυμίαν καὶ εὐχὴν, ὡς ἐν Φιλοκτήτῃ. 531 «πῶς ἂν ὕμιν ἐμφανῆς ἔργῳ γενοίμην». Ἰδὲ καὶ 794.

³ Εἶναι παρών· μετεχειρίσθη δὲ τὸ ῥῆμα τοῦτο πρὸς δήλωσιν, ὅτι ὁ δοῦλος πάραυτα δύναται νὰ ᾔῃ παρών. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ὡς παρόντα νόμιζε αὐτόν· οὕτως ἔχει εὐκόλως ἀφίξεσθαι». Τὸ δὲ ἐφίεσαι, ὅπερ συντάσσεται πρὸς γενικήν, ἐνταῦθα συνετάχθη πρὸς αἰτιατικήν, ὡς καὶ ἐν στίχ. 58 τὸ ἱμείρειν «γνωτὰ κοῦκ ἄγνωτὰ μοι προσήλθεθ' ἱμείροντες».

⁴ Ὁ ποιητὴς ὁμαλῶς ἤθελεν

εἰπεῖ· δέδοικα μὴ πόλλ' ἄγαν εἰρηκῶς ὦ, ἀλλὰ τὸ ὑποκείμενον τῆς ἐξαρτωμένης προτάσεως ἐξαγαγὼν ἔθηκε τοῦτο ἀναγκαστικὸν αἷτιον εἰς τὸ δέδοικα. Παραπλήσιον εἶναι τὸ παρὰ Θουκυδίδ. IV, 8, 5 «τὴν νῆσον ἐφοβοῦντο, μὴ ἐξ αὐτῆς οἱ Ἀθηναῖοι τὸν πόλεμον ποιῶνται». Φοβοῦμαι, ὦ γύναι, μήπως ὑπὲρ τὸ δέον πολλὰ εἶπον, διὰ τὰ ὅποια θέλω νὰ ἴδω τοῦτον.

⁵ Εἶναι δ' ἄξιον, ὡς νομίζω, νὰ μάθω καὶ ἐγὼ ἐκεῖνα βέβαια, τὰ ὅποια προξενούσιν εἰς σὲ ἀνησυχίαν.

⁶ Λεῖπει τὸ ἀντικείμενον, δηλ. τοῦ μαθεῖν. Τὸ ἐλπίδες ἐνταῦθα δὲν κεῖται ἐπὶ ἀγαθοῦ, ἀλλ' ἐπὶ κακοῦ. Καὶ δὲν ὑπάρχει φόβος μήπως στέρηθῃς νὰ μάθῃς βέβαια ταῦτα τώρα, ὅτε ἐφθασα εἰς τόσους φόβους (δηλ. τοῦ νὰ ἀνακαλυφθῇ φονεὺς τοῦ Λαίου).

⁷ Κατὰ τὸν Wunder ἡ φράσις

λέξαιμ' ἂν ἢ σοί, διὰ τύχης τοιαυτῶν¹; *περιπερὶ τῆς τύχης*
 ἐμοὶ πατὴρ μὲν Πόλυβος ἦν Κορίνθιος, *ἐξ ἧς τῆς τύχης*
 μήτηρ δὲ Μερόπη² Δωρίς. ἡ γόμην δ' ἀνὴρ *775* *ἐκ τῆς τύχης*
 ἀστῶν μέγιστος τῶν ἐκεῖ, πρίν μοι τύχη *775* *ἐκ τῆς τύχης*
 τοιάδ' ἐπέστη³, θαυμάσαι μὲν ἀξία, *775* *ἐκ τῆς τύχης*
 σπουδῆς γὰρ μέντοι τῆς ἐμῆς οὐκ ἀξία⁴. *775* *ἐκ τῆς τύχης*
 ἀνὴρ γὰρ ἐν δειπνοῖς μ' ὑπερπλησθεῖς⁵ μέθη
 καλεῖ παρ' οἴνῳ, πλαστός⁶ ὥς εἶην πατρί. *780*

σοδυναμεῖ πρὸς τήνδε· τίς γὰρ
 ἂν καὶ μᾶλλον ἄξιός ἐστι μαθεῖν
 ταῦτα παρ' ἐμοῦ ἢ σοῦ.

¹ Εἰς τοιαύτην τύχην περιπε-
 σών. Ἡ φράσις συνήθης, ὡς δι'
 ὀδύνης, κινδύνων, μόθων, φό-
 βου βαίνειν, χρεῖν, ἐλθεῖν, ἰε-
 ναι κτλ.

² Περὶ τοῦ ὀνόματος ὑπάρχει
 διαφωνία· διότι κατὰ μὲν τὸν Φε-
 ρεκύδην ὠνομάζετο Μέδουσα, θυ-
 γάτηρ τοῦ Ὀρείλοχου, κατὰ δὲ
 ἄλλους Ἀντιόχης, θυγάτηρ τοῦ
 Χάκωνος, καὶ κατὰ τὸν Πausa-
 νίαν (II, 6, 6) ἐλέγετο Περιβοία.
 Τὸ Δωρίς δὲν σημαίνει ἐνταῦθα
 Πελοποννησιακὴν, ὡς λέγει ὁ
 Σχολιαστής, ὑπερ ἤθελεν εἶναι
 ἀναχρονισμός, ἀλλὰ δηλοῖ τὴν
 οὔσαν ἐκ τῆς ἀρχαίας Δωρίδος.
 Τὸ δὲ ἡγόμην σημαίνει ἐνομι-
 ζόμην, ἐθεωροῦμην, ὡς Σοφοκλ.
 ἐν Ἀντιγόν. 34 «καὶ τὸ πρᾶγμα
 ἄγειν ὡς παρ' οὐδέν».

³ Δὲν σημαίνει συνέβη, ἀλλ'
 ἔστι ἀντίθετος, διότι ἐρρήθη κατ'
 ἀναλογίαν πρὸς τὸ ἡγόμην ἐν τῇ
 κορίτῃ αὐτοῦ σημασίᾳ, ὡς νομί-
 ζω, Εὐριπίδ. ἐν Ἰππολύτῃ. 819
 «ὦ τόχα, ὡς μοι βαρεῖα καὶ δό-
 μοις ἐπεστάθης».

⁴ Τὸ ὁμοιοτέλευτον εὐρηται
 καὶ ἀλλαχοῦ παρὰ τοῖς τραγι-

κοῖς, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἑλέν. 922.

⁵ Ὀρθῶς δ' ἐρμηνεύει ὁ Σχολιαστής.

⁶ Ἔδει γὰρ πρὸς τὸ ὅξυ μὲν ἀ-
 κούσαντα ὡς εἶη νόθος, θαυμά-
 ζειν, οὐ μὴν τοσοῦτον φροντίσαι
 τοῦ πράγματος». Ὁ Οἰδίπους
 ταπεινοὶ τὴν σπουδαιότητα τοῦ
 λόγου, ὅπως μὴ λυπηθῇ ἡ Ἰο-
 κάστη, ὅτι ὁ σύζυγος δὲν εἶναι
 υἱὸς βασιλέως.

⁷ Τὸ ὑπερπλήρη συντάσσε-
 ται πρὸς γενικὴν, ὡς ἐν στίχ.
 874 «ὑβρις, εἰ πολλῶν ὑπερπλη-
 σθῇ μάταν», δέχεται ὁμοῦς ἀντὶ
 ταύτης καὶ δοτικὴν ὀργανικὴν,
 ὡς καὶ τὰ τὴν αὐτὴν σημασίαν
 ἔχοντα, ὡς ἐν Τραχιν. 54 «πῶς
 παισὶ τοσοῦτε πληθύνεις;» Αἰ-
 σχύλ. ἐν Πέρσ. 132 «Λέκτρα πίμ-
 πλαται δακρύμασιν» καὶ Θουκυδ.
 VII, 78, 4 «δάκρυσι πᾶν τὸ
 στράτευμα πλησθέν». Διὰ τῆς ἐ-
 πισωρεύσεως πολλῶν συνωνύμων
 ἐν δειπνοῖς, μέθη, παρ' οἴνῳ
 σκοπεῖ ὁ Οἰδίπους, ὅπως ὑπο-
 δείξῃ τὸ ἀνυπόστατον τοῦ λό-
 γου.

⁸ Ὁμαλῶς ἤθελεν εἰπεῖν καλεῖ
 με πλαστόν. Ἐπειδὴ ὁμοῦς ἡδύ-
 νατο νὰ εἴπῃ καλεῖ με πλα-
 στὸν εἶναι, ἀνέλυσε τὸν λόγον·
 πλαστός σημαίνει τὸν ὑποβολι-
 μάτον.

κάχῳ βαρυνθείς τὴν μὲν οὔσαν ἡμέραν
μόλις κατέσχον·¹ θατέρα δ' ἰὼν πέλας
μητρὸς πατρός τ' ἤλεγχον· οἱ δὲ δυσφόρως
τοῦνειδος ἦγον· τῷ μεθέντι τὸν λόγον.

785 καγὼ τὰ μὲν κείνοιν·² ἔτερπόμεν, ὅμως δ'
ἐκνιζέ³ μ' αἰεὶ τοῦθ', ὑφείρπε γὰρ πολὺ.
λάθρα δὲ μητρὸς καὶ πατρός πορεύομαι
Πυθῶδε· καὶ μ' ὁ Φοῖβος, ὦν⁴ μὲν ἐκόμεν,
ἄτιμον ἐξέπεμψεν, ἄλλα δ' ἄθλια

790 καὶ δεινὰ καὶ δύστηνα προὔφανε⁵ λέγων,
ὥς μητρὶ μὲν χρεῖη με μιχθῆναι, γένος δ'
ἄτλητον ἀνθρώποισι δηλώσοιμ' ὄραν⁶,

¹ Κεῖται ἀντὶ τοῦ παροῦσαν, ὡς ἐν Ἡλέκτρ. 305 « τὰς οὔσας τέ μου καὶ τὰς ἀπούσας ἐλπίδας » καὶ ἐν Ἀντιγόν. 1108 « οἱ ὀπάοντες οἱ τ' ὄντες οἱ τ' ἀπόντες ». Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· « Καγὼ ἀγανακτήσας κατὰ μὲν τὴν παροῦσαν τότε ἡμέραν σὺν βίᾳ κατέσχον ἑμαυτόν· τῇ ἐφεξῆς δὲ ἡμέρᾳ ».

² Σημαίνει ὅτι παρ' ἡμῖν ἡ φράσις μόλις ἐκρατήθη, Πλάτ. ἐν Χαρμίδ. 162 C « ὁ Κριτίας ἑαυτὸν κατέχων ἐν τῷ πρόσθεν, τότε οὐχ οἷός τε ἐγένετο ».

³ Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἐδυσφόρου τοῦ ὄνειδος. Οὗτοι δὲ βαρέως ἔφερον τὴν προσβολὴν κατὰ τοῦ εἰπόντος τὸν λόγον, ὡς παρ' Ἡροδότ. VI, 29 « Περσίδα γλῶσσαν μετιεῖς καταμηνύει ».

⁴ Εὐχαριστοῦμένη διὰ τὰ ἐκείνων, δηλ. ἔχαιρον, διότι ἐβλεπον, ὅτι ἠγανάκτουν διὰ τὴν κατ' ἐμοῦ προσβολὴν.

⁵ Ἄλλ' ὅμως τοῦτο μ' ἔτρωγε πάντοτε· ἢ μεταφορὰ ἐκ τοῦ ἐ-

ρωτικού πάθους. Εἰς τὸ ὑφείρπε ἐννοεῖται τὸ μὲ ἐκ τῆς ἡγουμένης προτάσεως.

⁶ Παρελείφθη ἡ δευκτικὴ ἀντωνυμία καὶ ἀντὶ ταύτης ἐτέθη ἡ ἀναφορικὴ κατὰ τὴν πτώσιν ἐκείνης· δηλ. ἔπρεπε νὰ εἴπη ἐξέπεμψεν ἄτιμον ἐκείνων, ἄ (= δι' αἱ) ἐκόμεν. Τὸ ἄτιμον ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· « Ἀνάξιον ἀποκρίσεως ».

⁷ Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν προὔφανε λέγων, ἀλλ' ὁ Hermann διώρθωσεν εἰς προὔφηεν λέγων, διότι οὕτως ἔχουσιν ἄλλα παράλληλα χωρία, Σοφοκλ. ἐν Τραχίν. 324 « ἥτις οὐδαμὰ προὔφηεν οὔτε μεῖζον· οὔτε ἐλάσσονα » καὶ Πλούταρχ. ἐν βίῳ Δημοσθέν. κεφ. 19 « ἐν οἷς ἦτε Πυθία δεινὰ προὔφαινε μαντεύματα καὶ χρησμός ἤδετο ». Ἡ διόρθωσις δὲν εἶναι μὲν ἀτυχής, ἀλλὰ καὶ ἄνευ ταύτης τὸ χωρίον ἐξηγεῖται.

⁸ Τὸ ἀπαρέμφατον ὁ Σχολιαστὴς συνδέει μετὰ τοῦ ἄτλητον,

φονεὺς δ' ἐσοίμην τοῦ φυτεύσαντος πατρός.
 καγὼ 'πακούσας ταῦτα, τὴν Κορινθίαν
 ἄστροις¹ τὸ λοιπὸν ἐκμετρούμενος χθόνα
 ἔφευγον, ἔνθα μή ποτ' ὀψοίμην κακῶν²
 χρησμῶν ὀνείδη τῶν ἐμῶν³ τελούμενα.
 στείχων δ' ἰκνοῦμαι τούσδε τοὺς χώρους, ἐν οἷς
 σὺ τὸν τύραννον τοῦτον ὄλλυσθαι λέγεις.
 καί σοι⁴, γύναι, τάληθές ἐξερῶ· τριπλῆς
 ὅτ' ἦν⁵ κελεύθου τῆσδ' ὁδοιπορῶν πέλας,

795

800

ὡς μαρτυρεῖ ἡ ἑρμηνεία αὐτοῦ· «Τὸ μὴ δυνάμενον ὑπὸ ἀνθρώπων ὀρᾶσθαι», ἀλλ' ὁ Matthiae συνάπτει μετὰ τοῦ δηλώσοιμι, ὅπερ δὲν φαίνεται μοι πιθανόν, καίπερ ὑπὸ τοῦ Wunder καὶ Dindorf ὑποστηριζόμενον.

¹ Τοῦτο ἦτο παροιμία ληφθεῖσα ἐκ τῆς ναυτιλίας καὶ λεγομένη ἐπὶ ἐκείνων, οἵτινες ἐσημειοῦντο δι' ἄστρον τὴν χώραν ἢ τὴν πατρίδα αὐτῶν, εἰς ἣν δὲν ἤθελον νὰ πλησιάσωσι, Σουλδας ἐν λέξ. Ἀστρονομία· «Ἀστροῖς τεκμαίρεσθαι· ἐπὶ τῶν μακρὰν καὶ ἔρημον ὁδὸν πορευομένων καὶ ἄστροις σημειουμένων τὰς θέσεις τῶν πατρίδων» καὶ Θεόδουλος ἐν Anecd. Boissonade 2, 238 «τὸ ἄστροις σημαίνεσθαι ἐπὶ τῶν μακρὰν ὁδὸν καὶ ἔρημον πορευομένων· οἱ γὰρ φεύγοντες ἀειφυγίαν, τοῖς ἄστροις ἐσημειοῦντο τὴν ἑαυτῶν πατρίδα» καὶ Εὐστάθ. εἰς Ὀδυσ. Ε, σελ. 1535 «ὅτι δὲ οὐχ οἱ ποντοποροῦντες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ πεζῇ βαδίζοντες πρὸς ἄστρο τοῦτο ἐποιοῦν, δηλοῦ καὶ Σοφοκλῆς καὶ ἡ παροιμία τὸ ἄστροις σημειοῦσθαι ὁδόν». Ἐπειδὴ δὲ συχνάκις ἐν ταῖς φράσεσι ταῦταις ἀπαντᾷ τὸ τεκμαίρε-

σθαι, κριτικὸς τις ἔτρεψε τὸ ἐκμετρούμενος εἰς τεκμαρούμενος, ὅπερ ὡς μὴ ἀναγκαῖον δὲν ἐπιδοκιμάζεται.

² Ἐνταῦθα ἴσως περιέμενέ τις κακὰ ὀνείδη, ἀλλ' ὁ ποιητὴς ἡδύνατο νὰ ὀνομάσῃ καὶ τοὺς χρησμοὺς κακοὺς, διότι ἐν τούτοις προελέγοντο αἱ συμφοραὶ τοῦ Οἰδίποδος.

³ Χρησμοὶ οἱ ἐμοὶ εἶναι χρησμοὶ οἱ ἐμοὶ δοθέντες, οἱ τὸ μέλλον μου προλέγοντες· παράλληλος φράσις εἶναι ἡ ἐν Ἠλέκτρ. 343 «τάμὰ νουθετήματα».

⁴ Οὐχὶ ὀρθῶς ὁ Schneidewin ἐξήλειψε τὸν στίχον, διότι δῆθεν δὲν ἀρμόζει τοιαύτη ἔννοια. Νομίζομεν, ὅτι μάλιστα ἀρμόζει, διότι πρόκειται περὶ τοιαύτης ἐξομολογήσεως.

⁵ Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν, ἦ ν, ἀλλ' ὁ Elmsley διώρθωσεν εἰς ἦ. Ἴσως ὁ Σοφοκλῆς ἔγραψεν ἦ, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διορθώσωμεν τὸ χωρίον, διότι τότε πρέπει νὰ διορθωθῶσι καὶ ἄλλα χωρία, δηλαδὴ κατωτέρω 1123, 1355, 1389, 1393 καὶ ἀλλαχοῦ. Ὁ κανὼν ἔχει ὡς ἐξῆς παρ' Εὐστάθ. εἰς Ὀδυσ. 1761, 52 «Ἀτλίη Διονυσίη εἰπόντι, ὡς Ἰωνες

ἐνταῦθά μοι κήρύξ¹ τε καπὶ πωλικῆς *ἐν τῷ αὐτῷ χωρῷ ὡς ἐοικέναι*
 ἀνὴρ ἀπὴνης ἐμβεβώς, οἷον σὺ φῆς, *κατ' ὅσον*
 ξυνηντίαζον· καὶ ὁδοῦ μ' ὁ θ' ἡγεμὼν *ἡγεμὼν*
 803 αὐτὸς θ' ὁ πρέσβυς πρὸς βίαν² ἤλαυνέτην. *ἐδίωκεν*
ὅστις μετ' αὐτὸν ἔμελλε
 καγὼ τὸν ἐκτρέποντα, τὸν τροχηλάτην³, *ἡγεμὼν*
 παίω δι' ὀργῆς· καί μ' ὁ πρέσβυς ὡς ὀρᾶ⁴, *ὅσον*
 ὄχου⁵ παραστείχοντα τηρήσας, μέσον *ὅσον*
 804 χάρα διπλοῖς⁶ κέντροισί μου καθίκετο. *ὅσον*

μὲν ἔα φασίν, Ἀττικοὶ δὲ ἤ μονο-
 συλλάβως, οἱ δὲ μέσοι σὺν τῷ
 νῦ». Ἀλλ' ὁ Πορφύριος παρατη-
 ρεῖ, ὅτι τοῦ κανόνος τούτου ὑ-
 πάρχουσι καὶ ἐξαιρέσεις εἰς Ἰλιάδ.
 E 533.

¹ Τὸν κήρυκα ὀνομάζει κατω-
 τέρω ἢ γεμόνα καὶ τροχη-
 λάτην.

² Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ἐπίρρη-
 μα βιαιώς.

³ Ἐτέθη πρὸς ἐπεξηγήσιν, ὅ-
 πως μὴ τις ἀμφιβάλλῃ, τίς εἶ-
 ναι ὁ ἐκτρέπων, Εὐριπίδ. ἐν Φοι-
 νίσσ. 39 «καὶ νιν κελεύει Λαῖου
 τροχηλάτης· ὃ ἔξενε, τυράννοιο
 ἐκποδῶν μεθίστατο». Ὁ Ἀπολ-
 λόδωρος παραδίδει, ὅτι ὁ κήρυξ
 ἔκτεινε καὶ τὸν ἕτερον τῶν ἵπ-
 πων, III, 5 «κῆρυξ δὲ οὗτος ἦν
 Λαῖου· καὶ κελεύσαντος ἐκχωρεῖν
 καὶ δι' ἀπειθείαν καὶ ἀναβολὴν
 κτείναντος τῶν ἵππων τὸν ἕτερον,
 ἀγανακτήσας Οἰδίπους καὶ Πο-
 λυφρόντην καὶ Λαῖον ἀπέκτεινε,
 καὶ παρεγένετο εἰς Θήβας».

⁴ Ἐκ τοῦ ἡγουμένου παίω
 ἐννοεῖται ἡ μετοχὴ παίωντα.

⁵ Ὁ Doederlein τὸ ὄχου τῶν
 χειρογράφων ἔτρεψεν εἰς ὄχους.
 Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι καὶ
 ἀλλαχοῦ ὑπάρχει πληθυντικός ἀ-
 ρθμός ἐπὶ ἐνός ἄρματος (ἐν Ἡ-

λέκτρ. 727), ἀλλὰ ἀρμόζει μαλ-
 λον ἡ γενικὴ εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ
 χωρίου· διότι ὁ Οἰδίπους θέλει
 νὰ δηλώσῃ, ὅτι ὁ Λαῖος εἶχεν
 ἐπίκαιρον θέσιν, ὅπως τρώσῃ τὸν
 ἀντίπαλον θανατηφόρος, ἀλλ' ἐκ
 τῆς ἀσθενείας τῆς τυφώσεως χει-
 ρὸς δὲν ἐπετεύχθη τοῦτο. Λοιπὸν
 ἡ φράσις σημαίνει· ἐκ τοῦ ἄρ-
 ματος πλησιάζοντα παραφυλά-
 ζας με. Ὅτι δὲ ἡ ἀπλὴ γενικὴ
 σημαίνει τὴν ἀπὸ τόπου κίνησιν
 μαρτυροῦσι καὶ ἄλλα χωρία, ὡς
 Σοφοκλ. ἐν Ἡλέκτρ. 78 «Καὶ μὴν
 θυρῶν ἔδοξα προσπόλων τινὸς ὑ-
 ποστενούσης ἔνδον αἰσθέσθαι»
 καὶ 324 «ὡς δόμων ὀρῶ τὴν σὴν
 ὀμαιμον». Παράβαλλ. καὶ Φιλο-
 κτήτ. 630.

⁶ Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν ση-
 μαίνει· «Πληγὰς. Δις ἐπαισέ με
 τοῖς κέντροις, οἷς ἐκέντριζε τοὺς
 ἵππους». Ἀλλ' ὀρθῶς ὁ Neue πα-
 ρετήρησεν, ὅτι σημαίνει διὰ δι-
 πλῆς μᾶστιγος, ὡς ἐ. Αἰαντ. 242
 «μέγαν ἱπποδότην ρυτῆρα λαβὼν
 παῖε λιγυρᾶ μᾶστιγι διπλῇ». Ὅ-
 ὅτω καὶ ἡ θέσις τοῦ Λαῖου ἦτο
 ἐπίκαιρος καὶ τὸ ὄργανον θανα-
 τηφόρον, ἀλλ' ἡ χεὶρ ἀσθενής.
 Τὸ καθικνεῖσθαι συνετάχθη πρὸς
 γενικὴν δυνάμει τῆς προθέσεως,
 ὡς καὶ ἀλλαχοῦ, Πλούταρχ. ἐν

οὐ μὴν ἴσῃν γ' ἔτισεν¹, ἀλλὰ συντόμως 810

σκήπτρῳ τυπεῖς ἐκ τῆσδε χειρὸς ὕπτιος

μέσης ἀπήνης εὐθὺς ἐκκυλίνδεται².

κτείνω δὲ τοὺς ξύμπαντας³. εἰ δὲ τῷ ξένῳ *δὸν δωρεὰν ἀγγέλλει*

τούτῳ⁴ προσήκει Λαίῳ τι συγγενές,

τίς τοῦδ' ἄνδρὸς⁵ νῦν ἂν ἀθλιώτερος, 815

τίς ἐχθροδαίμων⁶ μᾶλλον ἂν γένοιτ' ἀνὴρ;

δν⁷ μὴ ξένων ἔξεστι μῆδ' ἀστῶν τινα

δόμοις δέχεσθαι μῆδὲ προσφωνεῖν τινα,

βίβλ. Ἀλκιβιάδ. VII α Εἰπόντος δὲ τοῦ διδασκάλου μηδὲν ἔχειν Ὀμήρου, κινδύλῳ καθιζόμενος αὐτοῦ παρήλθεν». Παράβαλλ. καὶ Πλούταρχ. ἐν Συμποσ. 16.

¹ Δηλαδή τίσιν, τιμωρίαν· ἡ τιμωρία ἦτο μεγαλειτέρα. Τὸ συντόμως ὁ Dobree διώρθωσεν εἰς συντόμως, ὅπερ δὲν εἶναι ὀρθόν· διότι κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ὅλου χωρίου ὁ Οἰδίπους θέλει νὰ δηλώσῃ, ὅτι ἅπαξ μόνον ἔτυψε τὸν Λαίον καὶ ὅτι ἡ μεγάλη δύναμις τοῦ τύψαντος ἐπήνεγκε τὸν θάνατον. Τὸ συντόμως σημαίνει παρעוθός, ὡς Ξενοφ. ἐν Ἑλλην. III, 4, 18 «ἐποίησεν οὕτω ταῦτα ξυντόμως πράττεσθαι».

² Τοῦτο λέγει πρὸς δήλωσιν τῆς δυνάμεως τῆς πληγῆς (τοῦ κτυπήματος) ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἀσθένειαν τῆς τοῦ Λαίου.

³ Ὁ Οἰδίπους κατὰ τὸν φόνον δὲν ἐνόησεν, ὅτι ἔφυγε τις. Ἐν ταῦθα λοιπὸν λέγει κατὰ τὴν τότε ἀντίληψιν αὐτοῦ. Τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀκολούθων γινώσκει ἀκριβῶς ἐν στίχ. 732.

⁴ Ἡ μὲν δοτικὴ ξένῳ τοῦ τῷ συντακτέα μετὰ τοῦ προσήκει, ἡ

δὲ δοτικὴ Λαίῳ μετὰ τοῦ συγγενές καὶ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ τρέψωμεν τὴν δοτικὴν Λαίῳ εἰς γενικὴν, ὡς ἐποίησεν ὁ Bothe. Σημαίνει δὲ ἡ φράσις· ἐὰν ὁ ξένος οὗτος ἔχῃ συγγένειάν τινα μετὰ τοῦ Λαίου. Οὕτω κατ' ἐμφημισμὸν ἀποφεύγει νὰ εἴπῃ, ἂν ὁ ξένος ἦτο ὁ Λαῖος.

⁵ Ἀντὶ ἐμοῦ, ὡς καὶ ἐν στίχ. 534.

⁶ Ἐχθροδαίμων λέγεται ὁ ὑπὸ τῶν θεῶν μισούμενος καὶ τοιοῦτος· εἰκονίζεται ὁ Οἰδίπους ἐν τῇδε τῇ τραγῳδίᾳ.

⁷ Ταῦτα ἔμελλον νὰ γείνωσι κατ' αὐτὸ τὸ κήρυγμα τοῦ Οἰδίποδος ἐν στίχ. 236-41 καὶ 249-251. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι τὸ κήρυγμα ἀπέβλεπε μόνον εἰς τοὺς Θεβαίους καὶ δὲν ἐξτείνετο καὶ εἰς τοὺς ξένους. Ἀλλὰ τίς ξένος ἠδύνατο νὰ δεχθῇ τὸν μιάστορα τῆς ἰδίας πατρίδος; ὅρα Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 226, ἐνθα οἱ Ἀθηναῖοι ἀποδιώκουσι τοῦτον. Τὸ δν ὁ Schaefer ἔτρεψεν εἰς φ, ἀλλ' ἂν ἦτο ἀνάγκη διορθώσεως, ἦτο πάντως προτιμωτέρα ἡ τοῦ Din-dorf γράφοντος δν - τινί.

820 ὦθεϊν¹ δ' ἀπ' οἴκων. καὶ τάδ' οὔτις ἄλλος ἦν
 ἢ ᾧ γ' ἔμαυτῷ τάσδ' ἀράς² ὁ προστιθείς.
 λέχῃ³ δὲ τοῦ θανόντος ἐν χεροῖν ἐμαῖν
 χραίνω, δι' ὧν περ ὤλετ'. ἄρ'⁴ ἔφυν κακός,
 ἄρ' οὐχὶ πᾶς ἀναγνος⁵, εἴ με χρὴ φυγεῖν,
 καὶ μοι φυγόντι μῆστι⁶ τοὺς ἐμούς ἰδεῖν,
 825 μὴ μ' ἐμβατεύειν πατρίδος⁷, ἢ γάμοις με δεῖ
 μητρός⁸ ζυγῆναι καὶ πατέρα κατακτανεῖν,
 Πόλυβον⁹, ὃς ἐξέφυσε καὶ ἐξέθρεψέ με;
 ἄρ' οὐκ ἀπ' ὠμοῦ¹⁰ ταῦτα δαίμονός τις ἀν
 κρίνων ἐπ' ἀνδρὶ τῷδ'¹¹ ἀν ὀρθοῖν λόγον;

¹ Ἐκ τοῦ προηγούμενου μὴ ἐξεστὶν πρέπει νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ χρὴ, ὡς καὶ ἐν στίχ. 241.

² Εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ τάδε, ὀρθῶς δὲ ὁ Τρικλίνιος παρατηρεῖ· «Τὸ τάδε καὶ τάσδ' ἀράς ταῦτόν ἐστιν. Αἱ γὰρ ἀραί, ἃς ἠράσατο τῷ Λαῖου φονεῖ, οὐκ ἄλλο τι ἦσαν, ἢ μὴ προσδέχασθαι αὐτὸν τοὺς πολίτας, μὴ δὲ προσφωνεῖν».

³ Ὁ Οἰδίπους προβαίνει εἰς ἄλλο δεινότερον ἐπακολούθημα τῆς ἀναγνωρίσεως. Τὴν δὲ γυναικα τοῦ φονευθέντος μολύνω διὰ τῶν ἐμῶν χειρῶν, δι' ὧν ἐφόνευσα τὸν Λαῖον.

⁴ Ἐκ τῶν ἐπομένων ἐννοεῖται καὶ ἐνταῦθα ἡ ἄρνησις.

⁵ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ἄρα οὐχὶ ὑπάρχω ὅλος ἀκάθαρτος; ἄρα οὐχὶ ὑπάρχω ὅλος ἀκάθαρτος;»

⁶ Τὸ ἐστὶ ἐνταῦθα σημαίνει ἔξεστι, ἔχει δὲ διπλὴν σύνταξιν, ἥτοι πρῶτον μὲν ἔχει δοτικὴν, εἴτα δ' αἰτιατικὴν, ὡς ἐν Ἡλέκτρ. 939 «ἢ πάρεστι μὲν στένειν ἐστερημένη, πάρεστι δ' ἀλγεῖν γηράσκουσιν» καὶ Πλάτ. ἐν Γοργ.

492 B «οἷς ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρξεν ἡ βασιλείων υἱέσιν εἶναι ἢ αὐτοῖς ἐκπορίσασθαι ἀρχήν».

⁷ Τὸ ἐμβατεύειν, ὅπερ συνήθως συντάσσεται πρὸς αἰτιατικὴν, ἐνταῦθα ἐδέξατο γενικὴν, διότι περιπίπτει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ἄπτεσθαι, ὡς ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 400 «γῆς δὲ μὴ ἐμβαίνης ὄρων». Τὸ ἐπόμενον ἢ σημαίνει, εἰ δὲ μὴ.

⁸ Ἡ γενικὴ συντακτεὰ μετὰ τῆς δοτικῆς γάμοις.

⁹ Ὁ Wunder θεωρεῖ νόθον τὸν στίχον καὶ ὁ Dindorf ἐπιδοκιμάζει τοῦτο. Ἄλλ' ὁ στίχος εἶναι ἀναγκαῖος, ὅπως ὁ ποιητὴς δείξῃ σαφῶς τῷ θεατῇ, ὅτι ὁ Οἰδίπους δὲν ἐνόησεν ἔτι ὀλόκληρον τὸ μέγεθος τοῦ ἐγκλήματος. Πρὸς τοῦτοις καὶ τὸ ἐξέθρεψε εἶναι πρόσφορον, ὅπως ὑποδηλωθῇ, ὅτι ὁ Λαῖος δὲν ἐξέθρεψε τὸν υἱόν.

¹⁰ Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως· ἄρ' οὐκ ἂν τις ὀρθοῖν λόγον ἐπὶ ἀνδρὶ τῷδ', κρίνων ταῦτα ἀπ' ὠμοῦ δαίμονος;

¹¹ Δηλαδή ἐμοί, ὡς πρὸς ἐμέ, ὡς ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 414

μη δῆτα, μη δῆτ', ὦ θεῶν¹ ἄγνόν σεβας,

ἰδοιμι ταύτην ἡμέραν· ἀλλ' ἐκ βροτῶν

βαίην ἄφαντος πρόσθεν² ἢ τοιάνδ' ἰδεῖν

κηλῖδ' ἐμαυτῷ συμφορᾶς³ ἀφιγμένην. *

ΧΟΡΟΣ

ἡμῖν μέν, ὦναξ, ταῦτ' ὀκνήρ'·⁴ ἔως δ' ἂν οὖν

πρὸς τοῦ παρόντος⁵ ἐκμάθης, ἔχ' ἐλπίδα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

καὶ μὴν τοσοῦτόν ἐστί μοι τῆς ἐλπίδος,

τὸν ἄνδρα, τὸν⁶ βοτῆρα, προσμεῖναι, μόνον.

ΙΟΚΑΣΤΗ

πεφασμένον⁷ δὲ τίς ποθ' ἢ προθυμία;

«καὶ τοῦτ' ἐφ' ἡμῖν Φοῖβος εἰρη-
κῶς κύρετ». Τὸ ἀνορθοῖν ὁ Schae-
fer διέλυσε εἰς ἂν ὀρθοίη, ὅπερ
περιπίπτει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ
ὀρθῶς λέγειν, ὡς παρ' Ἡρο-
δότ. VII, 103 «οὕτω μὲν ὀρθοῖτ'
ἂν ὁ λόγος ὁ παρὰ σεῦ εἰρημέ-
νος» δηλ. ὀρθὸν συλλογισμὸν με-
ταχειριζόμενος ἤθελεν εἰπεῖ. Ὁ
Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ἄρα οὐκ
ἀπὸ σκληρᾶς τύχης ταῦτα ἐπ'
ἐμοὶ τις κρίνων ἀνορθοῖη ἂν λό-
γον, ἀντὶ τοῦ ἀποφαίνοιτο;»

¹ Τὸ θεῶν σεβας ἰσοδυναμεῖ
πρὸς τό, σεβαστοῖ θεοί. Λέγει τοὺς
θεοὺς ἄγνους, ὅπως ὑποδηλώσῃ,
ὅτι τοιοῦτοι ὄντες δὲν θέλουσιν
ἐπιτρέψει οὕτως ἀναγνὼν ἢ μια-
ρὰν πράξιν.

² Ἀντὶ τοῦ πρόσθεν ἢ ὁ
Nauck εἰκάζει, ὅτι πρέπει νὰ
γραφῇ προσθε πρίν, διότι λέ-
γει, ὅτι τὸ πρόσθεν ἢ μετ' ἀ-
παρεμφάτου δὲν ἀπαντᾷ παρὰ
τοῖς τραγικοῖς. Ἄλλ' ἐπειδὴ τὸ
πρόσθεν ἔχει τὴν σημασίαν τοῦ
πρίν καὶ πρότερον δέχεται τὴν

σύνταξιν τούτου, ὡς παρ' Ἡρο-
δότ. VII, 2 «ἤσαν Δαρεῖω, πρό-
τερον ἢ βασιλεῦσαι, τρεῖς πατ-
δες» καὶ Θουκυδίδ. VI, 58 «Ἰπ-
πίας ἐπὶ τοὺς ὀπλίτας, πρότερον
ἢ αἰσθῆσθαι αὐτοὺς, ἐχώρησεν».

³ Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ,
ὅτι ἔπρεπε νὰ εἴπῃ τὸ ἀντίστρο-
φον, δηλ. τὴν συμφορὰν τῆς κη-
λίδος, ἥγουν τὴν συντυχίαν τοῦ
μολυσμοῦ. Ἀλλὰ δὲν εἶναι ἄτο-
πος καὶ ὁ μολυσμὸς τῆς συντυ-
χίας. Ἄλλως ἀπαντᾷ καὶ ἀλλα-
χοῦ ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 1134
«ᾧ τίς οὐκ ἐνὶ κηλὶς κακῶν ξύν-
οικος;» καὶ τραγ. ἀδέσποτ. 83,
4 «καὶ με συμφορᾶς ἀεὶ βαθεῖα
κηλὶς ἐκ βυθῶν ἀναστρέφει».

⁴ Τὸ ἐπίθετον ἔχει ἐνεργητι-
κὴν σημασίαν, τὸ διεγερτὸν ὀ-
κνον, φόβον, τὸ φοβερόν.

⁵ Ἐκείνου, ὃς ἦν τότε παρών.

⁶ Ἐπαναλαμβάνει τὸ ἄρρον,
ὡς καὶ ἐν στίχ. 806.

⁷ Τὸ ὑποκείμενον τῆς γενικῆς
ἀπολύτου σπανίως παραλείπεται,
ὡς ἐνταῦθα, δηλ. αὐτοῦ. Προθυ-

αἰγνοῖ σεβαστό θεοί
830

ἢ καὶ ἴτω ὅτι ἔχθραν
ἐμὴν, ὡς καὶ ἐν ἰσοδυναμίας
μετ' αὐτὴν συμφορᾶς

835

αὐτὴ γὰρ δὲ μαρτυρεῖται, ὡς καὶ ἐν τῇ ἀντίστροφῃ ἀντιφάσι

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

840 ἐγὼ διδάξω σ'· ἤν γὰρ εὗρεθῇ λέγων
σοὶ ταῦτ', ἔγωγ' ἂν ἐκπεφευγοίην¹ πάθος.

ΙΟΚΑΣΤΗ

ποῖον δέ μου περισσόν² ἤκουσας λόγον;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ληστὰς³ ἔφασκες αὐτὸν ἄνδρας ἐννέπειν,
ὥς νιν κατακτείνειαν. εἰ μὲν οὖν ἔτι
λέξει τὸν αὐτὸν ἀριθμόν⁴, οὐκ ἐγὼ ἔκτανον.
οὐ γὰρ γένοιτ' ἂν εἷς γε τοῖς πολλοῖς ἴσος⁵.

845

εἰ δ' ἄνδρ' ἐν' οἰόζωνον⁶ αὐδῇσει, σαφῶς
τοῦτ' ἐστὶν ἤδη τοῦργον εἰς ἐμέ ρέπον⁷.

ΙΟΚΑΣΤΗ

ἀλλ' ὥς φανέν⁸ γε τοῦπος ὧδ' ἐπίστασο,

μία δὲ σημαίνει θάρρος, ὡς Ξε-
νοφ. ἐν Κύρ. I, 6, 13 « διαφέρει
ἐν παντὶ ἔργῳ προθυμία ἀθυ-
μίας » καὶ αὐτόθι 6, 2, 13 « συγ-
καλεῖ πάντας, ὁπόσων ἀθυμούν-
των ἐδόκει τις βλάβη γίνεσθαι
καὶ προθυμουμένων ὠφέλεια ».

¹ Μετεχειρίσθη τὸν παρακεί-
μενον, ὅπως δηλώσῃ τὴν πράξιν
ὡς τετελεσμένην, ὡς καὶ ἐν γίχ.
336.

² Περισσὸς λόγος εἶναι ὁ ἄ-
ξιος νὰ διεγείρῃ μείζονα προσο-
χήν.

³ Ἀντὶ νὰ εἴπῃ, ἐννέπειν, ὡς
λησταὶ νιν κατακτείνειαν.

⁴ Ἐνταῦθα δὲν ἐννοεῖ ὠρισμέ-
νον ἀριθμόν, ἀλλ' ἀπλῶς τὸν πλη-
θυντικόν, ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν μό-
νην διαφορὰν τῆς περιγραφῆς τῆς
Ἰοκάστης ἀπὸ τοῦ πράγματος.

⁵ Τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐξαίρει
τὴν ἀντίφασιν, ἐφ' ἧς ὁ Οἰδίπους
στηρίζει τὰς ἐλπίδας αὐτοῦ. Ὁ

Rrunck ἔτρεψε τὴν φράσιν εἰς,
εἷς γέ τις πολλοῖς ἴσος.
Ἡ διόρθωσις δὲν εἶναι μὲν ἀτυ-
χῆς, ἀλλὰ δὲν φαίνεται καὶ ἀ-
ναγκαία.

⁶ Ὁ ποιητὴς ἤθελε νὰ εἴπῃ,
ἕνα οἶον, ἀλλὰ χάριν ποιητι-
κῆς περιγραφῆς προσέθηκε τὸ
δεύτερον συνθετικόν ἐκ τοῦ ζών-
νυ σθαι, ὅπερ χαρακτηρίζει τοὺς
ὁδοιπόρους. Οὕτω λέγει καὶ ὁ
Ἑρμῆσιάναξ παρ' Ἀθηναίῳ XIII,
397 C « ἀλλ' ἔτλη παρὰ κύμα
μονόζωστος κιθαρίζων Ὀρφεύς ».
Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· « Μο-
νόζωνον, μόνον ».

⁷ Ἡ μεταφορά ἐκ τῆς πλά-
στιγγος, σημαίνει δὲ εἰς ἐμὲ
ἀφορῶν, ὡς παρ' Ἀριστοφάν.
ἐν Πλούτ. 51 « οὐκ ἔσθ' ὅπως ὁ
χρησμός εἰς τοῦτο ρέπει ».

⁸ Τὰ γνωστικά καὶ τὰ παρα-
πλήσια ῥήματα συντάσσονται
πρὸς μετοχὴν μετὰ τοῦ ὥς, ἐν

κοδὴ ἔστιν αὐτῷ τοῦτό γ' ἐκβαλεῖν¹ πάλιν.

πόλις γὰρ ἤκουσ', οὐκ ἐγὼ μόνη, τάδε.

830

εἰ δ' οὖν τι κᾶτρεποίτο τοῦ πρόσθεν λόγου,

οὗτοι ποτ', ὦναξ, σόν² γε Λαίου φόνον

φανεῖ δικαίως ὀρθόν, ὅν³ γε Λοξίας

διεῖπε χρῆναι παιδὸς ἐξ ἐμοῦ θανεῖν.

καίτοι⁴ νιν οὐ κεινός γ' ὁ δύστηνός ποτε

833

κατέκταν', ἀλλ' αὐτὸς⁵ πάροιθεν ὤλετο.

ὥστ' οὐχὶ μαντείας⁶ γ' ἂν οὔτε τῇδ' ἐγὼ

βλέψαιμ'⁷ ἂν οὔνεκ' οὔτε τῇδ' ἂν ὕστερον.

Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 1383 «ὡς λελοιπότη καίνον τὸν αἰεὶ βίον ἐξεπίστασο», ἐν Φιλοκτῆτ. 253 «ὡς μηδὲν εἰδὸτ' ἔσθι μ' ὦν ἀνιστορεῖς». Ἀλλὰ γίνωσκε, ὅτι ὁ λόγος τοιοῦτοτρόπως ἐφανερώθη, δηλ. ὅτι πολλοὶ ληστὰι ἐφόνευσαν τὸν Λαίον.

¹ Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ μεταβαλεῖν. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ἀποκρύπτεσθαι ἢ ἀποτρέφαι· τοιούτεστιν, οὐ δύναται ἀρνεῖσθαι ὁ βουκόλος».

² Ἡ κοινὴ γραφὴ τὸν γε μὴ παρέχουσα ἔννοιαν ἀρμόζουσιν εἰς τὸ χωρίον οὐχὶ ἀπιθάνως μετεβλήθη ὑπὸ τοῦ Bothe εἰς σόν γε. Ἡ ἔννοια τοῦ χωρίου εἶναι ἦδε· δὲν θὰ ἀποδείξῃ ἀληθῶς τὸν φόνον τοῦ Λαίου ὡς ἔργον σου.

³ Αἰτιολογικὴν σημασίαν περιέχει ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία· διότι τοῦτον τοῦλάχιστον εἶπεν ὁ Ἀπόλλων, ὅτι πρέπει νὰ φονευθῇ ὑπὸ τοῦ παιδὸς μου.

⁴ Τοῦτο λέγει ἡ Ἰοκάστη εἰρωνευομένη τὸν Ἀπόλλωνα. Ὡς βάσις τοῦ λόγου ταύτης ὑπόκειται τὸ δίλημμα· ἢ ὁ Ἀπόλλων λέγει τὴν ἀλήθειαν ἢ ψεύδεται.

Ἄν μὲν τὸ πρῶτον, δὲν ἦτο δυνατόν ὁ Οἰδίπους νὰ ἐφόνευσεν τὸν Λαίον, διότι κατὰ τὸν Ἀπόλλωνα ἔμελλε νὰ φονευθῇ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ (ὅπερ ὅμως δὲν συνέβη). Ἄν δὲ τὸ δεύτερον, ἦτοι ἂν ψεύδεται ὁ Ἀπόλλων, τότε καὶ ὁ ὑπηρέτης τούτου ψεύδεται· ἄρα ὁ Οἰδίπους δὲν ἐφόνευσεν τὸν Λαίον. Τὸ δίλημμα ὅμως στηρίζεται ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως, ὅτι τὸ ἐκτεθὲν βρέφος ἔθανε. Τούτου ὅμως μὴ θανόντος καὶ ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ Τειρεσίας λέγουσι τὴν ἀλήθειαν.

⁵ Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ὅτι ἦτο πεπρωμένον αὐτῷ, ὅπως φονεύσῃ ἄλλον.

⁶ Ἡ γενικὴ ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἐπομένου οὔνεκα. Παραπλήσια μεταθέσεις λέξεων ἀπαντῶσι καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς ἐν Ἠλέκτρ. 78 «ὅσων ἔδοξα προσπόλων τινὸς ὑποστενούσης ἔνδον αἰσθῆσθαι».

⁷ Ὡστε ἐγὼ ἔνεκα μαντείας τοῦλάχιστον δὲν δύναμαι νὰ προσέξω οὔτε εἰς τούτους τοὺς λόγους, οὔτε εἰς ἐκείνους τοὺς τελευταίους. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ὡστεμαντείας ἔνεκα οὐκ

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

καλῶς νομίζεις¹. ἀλλ' ὅμως τὸν ἐργάτην
860 πέμψον τινὰ στελοῦντα², μὴδὲ τοῦτ' ἀφῆς. *καταφυγῆς*

ΙΟΚΑΣΤΗ

πέμψω ταχύνασ'· ἀλλ' ἴωμεν ἐς δόμους·
οὐδέν γάρ³ ἂν πράξαιμ' ἂν ὦν οὐ σοὶ φίλον. *(ἦδ)*

ΧΟΡΟΣ

Στρυφῆ α'

*εἶδεναι μὲν εἶναι ἀνθρώπου
μείναι καὶ μένειν καὶ
καὶ ἀνθρώπου ἀνθρώπου*
εἶδεναι μὲν εἶναι ἀνθρώπου
μείναι καὶ μένειν καὶ
καὶ ἀνθρώπου ἀνθρώπου

εἴ μοι ξυνείη φέροντι
865 μοῖρα τὰν⁴ εὐσεπτον ἀγνείαν λόγων

ἔργων τε πάντων, ὧν νόμοι πρόκεινται⁵
ὑψίποδες⁶, οὐρανίαν

ἂν βλέψαιμι ἔγωγε οὔτε πρὸς
τούτους τοὺς λόγους, οὔτε πρὸς
τοὺς τοῦ θεράποντος». Ἡ ἀσε-
βῆς περιφρόνησις τῆς Ἰοκάστης
πρὸς τὸ θεῖον εἶναι σαφές.

¹ Ὁ Οἰδίπους δὲν ἐπιδοκιμάζει
τοὺς λόγους τῆς Ἰοκάστης ἐκ βά-
θους ψυχῆς, ἀλλ' ἐπιθυμῶν νὰ
μάθῃ τὸ ζητούμενον παρὰ τοῦ
ποιμένου διακόπτει τὸν λόγον.
² Ἐπειδὴ ὁ ποιμὴν ἐν τοῖς ἀγροῖς
εἰργάζετο (στίχ. 761), ὠνόμασεν
αὐτὸν ἐργάτην.

³ Δηλαδή μετακαλεσόμενον,
χομιούμενον, μεταστελοῦντα.

⁴ Αἰτιολογεῖ τὸ πέμψω ταχύ-
νασα. Ἡ φράσις πλήρης ἤθελεν
εἶναι· Πράξαιμ' ἂν οὐδὲν τούτων,
ἅμε πράξαι ἂν σοι οὐ φίλον ἐστίν.

⁵ Καὶ ὁ χορὸς τῶν γερόντων
δὲν ἀποδίδει μεγάλην ἀξίαν τῇ
μάντει Τειρεσίᾳ, διότι ἐν τοῖς
ἔμπροσθεν 500 εἶπεν· «ἀνδρῶν
δ' ὅτι μάντις πλεον ἢ γῶ φέρε-
ται, κρίσις οὐκ ἔστιν ἀληθής»,
ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Ἰοκάστη προσέ-
βαλε αὐτὸν τὸν Ἀπόλλωνα, ἀπο-
δοκιμάζει τὸν λόγον ταύτης. Ἀ-

δει δὲ ταῦτα κενῆς οὔσης τῆς
σκηνῆς ἐν πλήρει ἀπαρεσκειᾷ. Τὸ
εἰ ἐνταῦθα κεῖται ἐπὶ εὐχῆς ἀντὶ
τοῦ εἶθ' εἰ γάρ, ὅπερ ἀπαντᾷ
συχνάκις παρὰ τοῖς ποιηταῖς, ὡς
Αἰσχύλ. ἐν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβ. 243
«αἰτουμένω μοι κοῦφον εἰ δοίης
τέλος» καὶ Εὐριπίδης ἐν Ἑκάδ.
836 «εἴ μοι γένοιτο φθόγγος».
Ἀντὶ νὰ εἴπῃ φέρειν προσέτι-
μησεν ὁ ποιητὴς νὰ τρέψῃ εἰς
δοτικὴν τῆς μετοχῆς κατὰ τὸ
μοί. Σημαίνει δὲ ἐνταῦθα ἔχειν.

⁶ Προσέθηκε τὸ ἄρθρον, ὅπως
δηλώσῃ τὴν γνωστὴν, τὴν παρὰ
πάντων ἀνεγνωρισμένην.

⁷ Ἡ πρόθεσις δὲν σημαίνει τὸ
πρότερον, ἀλλὰ τὸ ἔμπροσθεν, ὅ-
περ χρησιμεύει ὡς κώλυμα, Σο-
φοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 481 «νόμους
ὑπερβαίνουσα τοὺς προκειμένους»
καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ἰφιγεν. ἐν Ταύρ.
1189 «τὸν νόμον ἀνάγκη τὸν
προκειμένον σέβειν».

⁸ Ὑψηλοί, ὑπέρτεροι τῆς ἀν-
θρωπίνης αὐθαιρεσίας. Οἱ τραγι-
κοὶ συνήθως ἀγαπῶσι τὰ ἐκ τοῦ
ποῦς σύνθετα.

δι' αἰθέρα¹ τεκνωθέντες, ὧν Ὀλυμπος

πατὴρ μόνος, οὐδέ νιν² (ως νόμος)

θνατὰ³ φύσις ἀνέρων ἔτικτεν οὐδὲ *δυσχερὲς γόβος μνησκυλός*

μή ποτε λάθῃ⁴ κατακοιμάσῃ. *μακρῶς δὲ διὰ τὴν λήθην*

μέγας ἐν τούτοις θεός⁵, οὐδὲ γηράσκει.

ἀντιστροφή α'

ὕβρις⁶ φυτεύει τύραννον.

ἡ δύστροφη γέννησις τῶν τυράννων
¹ Ἡ διὰ μετὰ αἰτιατικῆς ἐτέθη ἐπὶ χώρου, ὡς παρ' Ὀμήρῳ ἐν τῇ φράσει νύκτα δι' ἀμβροσίην. Δὲν ὀρίζει δὲ ὁ ποιητὴς τόπον γεννήσεως, ὅπως δηλώσῃ, ὅτι οἱ φυσικοὶ νόμοι εἶναι ὑπέρτεροι τοῦ χώρου, ὡς καὶ τοῦ χρόνου. Διὰ τοῦτο εἶναι ὅλως ἀπίθανος ἡ εἰκασία τοῦ Bergk εἰκάζοντος, αἰθέρα τανυσθέντες ἢ δι' αἰθέρα ἐκταθέντες. Τὸ ὄνομα αἰθήρ, ὅπερ παρὰ τοῖς πεζογράφοις εἶναι μόνον ἀρσενικοῦ γένους, παρ' Ὀμήρῳ ἀπαντᾷ πάντοτε ὡς θηλυκόν. Ὁ Αἰσχύλος οὐδέποτε μεταχειρίζεται ὡς θηλυκόν, ὁ δὲ Σοφοκλῆς μόνον ἐνταῦθα, παρ' Εὐριπίδῃ δὲ καὶ Πινδάρῳ εὐρηται ὅτε μὲν οὕτως, ὅτε δὲ ἐκείνως.

² Τοὺς νόμους. Ἐκ τοῦ ἀναφορικοῦ λόγου ἐγένετο μετὰ βασις εἰς τὸν δεικτικόν, ὅπερ συμβαίνει ἀπειράκις παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

³ Ἡδύνατο νὰ εἴπῃ ὁ ποιητὴς καὶ θνατῶν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ὑπαλλαγή.

⁴ Ἐάν μὲν γράψωμεν λάθῃ, πρέπει νὰ λάθωμεν τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ἀντικείμενόν ἐκ τῆς προηγουμένης προτάσεως (δηλ. οὐδὲ ὑπάρχει φόβος μήποτε ἡ ἀνθρωπίνη φύσις παραδῶσιν τοὺς εἰς λήθην). ἂν δὲ λάθῃ, ὡς

ποιεῖ ὁ Dindorf, τότε τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι τὸ ὑποκείμενον.

⁵ Ὁρθῶς ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «τουτέστι θεία δύναμις καὶ μεγάλη τοῖς νόμοις ἔνεστιν». Ἀντὶ νὰ εἴπῃ γηράσκων εἶπε γηράκει κατὰ παράταξιν. Περὶ τοῦ αἰωνίου κύρους τῶν νόμων ἀπαντῶμεν καὶ ἀλλαχοῦ παράλληλα, Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 454 «οὐ γάρ τι νῦν γε κἀχθές, ἀλλ' αἰείποτε ζῇ ταῦτα, κοῦδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου ᾿φάνη» καὶ Ἑμπεδοκλ. 426 «τὸ μὲν πάντων νόμιμον διὰ τ' εὐρυμέδοντος αἰθέρος ἡνεκῶς τέταται διὰ τ' ἀπλέτου αὐγῆς».

Ἡ ἔννοια τῆς ὅλης στροφῆς ἔχει ὡς ἐξῆς. Εἴθε νὰ μοι ᾔναι πεπρωμένον νὰ ἔχω τὴν σεβαστὴν καθαρότητα τῶν λόγων καὶ ὅλων τῶν πράξεων, περὶ τῶν ὁποίων ὑπάρχουσιν ὑψηλοὶ νόμοι γεννηθέντες εἰς τὸν οὐράνιον αἰθέρα, τῶν ὁποίων μόνος ὁ Ὀλυμπος εἶναι πατὴρ καὶ τοὺς δὲν ἐγέννησαν οἱ φύσει θνητοὶ ἄνθρωποι καὶ δὲν ὑπάρχει φόβος μή ποτε παραδῶσιν εἰς λήθην. Θεία ὑπάρχει δύναμις ἐν τούτοις οὐδέποτε μαραινόμενη.

⁶ Ἡ ὕβρις ἀντιτίθεται πρὸς τὴν σωφροσύνην ἥτοι, τὴν εὐσεπτον ἀγνείαν λόγων ἔργων τε πάντων. Ὡς ὁ Ὀλυμπος εἶναι ὁ πατὴρ τῶν ἠθικῶν νό-

ὑβρις, εἰ¹ πολλῶν ὑπερπλησθῇ μάταν,

ἀ μὴ πικαιρά² μὴδὲ συμφέροντα,

ἀκρότατον εἰσαναβᾶς³

αἶπος⁴ ἀπότομον ὥρουσεν εἰς ἀνάγκαν,

ἐνθ' οὐ ποδὶ χρησίμῳ⁵

χρήται. τὸ καλῶς δ' ἔχον πόλει πάλαισμα⁶

880

μή ποτε λῦσαι θεὸν αἰτοῦμαι.

μων, οὕτως ἡ ὑβρις (ἡ ἀλαζονεία, ἡ ἀνοσιότης) γεννᾷ τὸν παραβάτην. Σημειωτέον, ὅτι τὸ φυτεύειν λέγεται ἐπὶ ἀνδρός, πλὴν ὅταν ᾦναι ἐν μεταφορικῇ σημασίᾳ, ὡς ἐνταῦθα. Ὁ Musgrave εἰκάζει, ὅτι ὁ ποιητὴς ἐνταῦθα ὑπαινίσσεται τὸν Ἀλκιβιάδην ὑπομιμνήσκων τὸ χωρίον τοῦ Πλουτάρχου ἐν βίῳ Ἀλκιβιάδ. κεφ. 16 «οἱ μὲν ἐνδοξοὶ μετὰ τοῦ βδελύττεσθαι καὶ δυσχεραίνειν ἐφοδοῦντο τὴν ὀλιγωρίαν αὐτοῦ καὶ παρανομίαν, ὡς τυραννικὰ καὶ ἀλλόκοτα». Ἄλλοι δὲ ὅμως ἀμφιβάλλουσι περὶ τούτου.

¹ Τὸ εἰ ἐνίοτε συντάσσεται πρὸς ὑποτακτικὴν, ὡς ἐν στίχ. 198 «τέλει γὰρ εἴ τι νῦν ἀφῇ». Τὸ δὲ ὑπερπλησθῇ ὑπομιμνήσκει τὴν ῥῆσιν, ὅτι ὁ κόρος τίττει τὴν ὑβριν, ὡς Σόλων ἐν Ἀποσπασμ. 8 «τίττει γὰρ κόρος ὑβριν, ὅταν πολὺς ὄλβος ἐπηται». Πίνδαρ. ἐν Ὀλυμπ. 13, 10 «ὑβριν κόρου ματέρα»· παράβαλλ. καὶ Ἡρόδοτ. VII, 77.

² Τοῦτο λέγει ὡς πρὸς τὸ δίκαιον· ἡ ἐπομένη φράσις δηλοῖ, εἴνα δ' ἀσύμφορα ἑαυτῷ.

³ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «ὑβρις μὴδὲν καίριον διαπραττομένη, εἰς δύσδατον ἀκώρειαν ἀναβιβάσασα τοὺς χρωμένους αὐτῇ, κατεκρήμινεν. Ἡ οὕτως· ἀ-

πότομον ὥρουσιν εἰς ἀνάγκην, ἤλατο εἰς τοῦτο, ὥστε αὐτὸν εἰς ἀνάγκην γενέσθαι ὑφ' ἐτέρων κρατηθῆναι».

⁴ Πρὸ τῆς λέξεως ἀπότομον ὑπάρχει κενόν, ὅπερ ὁ μὲν Nauck συμπληροῖ διὰ τοῦ ἄκραν, ὁ δὲ Arndt διὰ τοῦ αἶπος = ὕψωμα, ὅπερ ἐπιδοκιμάζεται. Ἄντι τοῦ ἀπότομον χειρόγραφόν τι τῆς Δρέσδης ἔχει ἀποτμον, ὅπερ δὲν φαίνεται πιθανόν. Ἀποτμος δὲ ἀνάγκη ἦθελεν εἶναι ἡ ἄτη. Τὸ ὥρουσεν εἶναι γνωμικὸς ἀόριστος, ὡς ἐν Ἀλαντ. 674 «δεινῶν τ' ἄημα πνευμάτων ἐκοίμισε στέγοντα πόντον». Παραπλησία εἰκὼν ὑπάρχει καὶ ἐν Ἀντιγόν. 833 «προβᾶς ἐπ' ἔσχατον θράσους ὑψηλὸν ἐς Δίκας βάθρον προσέπεσες, ὦ τέκνον».

⁵ Εἰρωνικῶς μεταχειρίζεται ὁ Σόλων ὡς τὸ δῶρον ἄδωρον καὶ χάρις ἄχαρις. Ὁ πούς, ὅστις εἶναι προωρισμένος νὰ χρησιμεύῃ, δὲν χρησιμεύει ἐν τοιαύτῃ πτώσει· ὁ πεσὼν δὲν δύναται νὰ μεταχειρισθῇ στερεὸν πόδα.

⁶ Αἱ δῶν αὐταὶ λέξεις ἀποτελοῦσι παρήχησιν. Ὁ χορὸς γενικῶς μὲν ἐννοεῖ τὸν καλὸν ἀγῶνα πρὸς διατήρησιν τῶν θείων νόμων κατὰ τῶν ὑβριστῶν, εἰδικῶς δὲ συνδέει μετὰ τοῦ ἀγῶνα

θεόν¹ οὐ λήξω ποτέ προστάταν ἴσχων.

Στροφὴ θ'

εἰ δέ τις ὑπέροπτα² χερσὶν

ἢ λόγῳ πορεύεται,

Δίκας ἀφόβητος³ οὐδὲ

δαιμόνων ἔδη⁴ σέβων,

κακά γινέλοιο⁵ μοῖρα,

δυσπότμου⁶ χάριν χλιδᾶς,

885

πρὸς εὐρεσιν τοῦ φονέως τοῦ Λαΐου, ὡς λέγει ὁ Σχολιαστής « Ἡ-γουν τὴν ζήτησιν τοῦ φόνου τοῦ Λαΐου ».

¹ Οὐχὶ πιθανῶς ὁ Wunder δι-
ώρθωσε τὸ θεὸν εἰς, τὸν ἐγώ.
Ὁ στίχος οὗτος ἀντιστοιχεῖ πρὸς
τὸν τελευταῖον τῆς στροφῆς. « Ἡ
ἀλαζονεὶα γεννᾷ τὸν τύραννον· ἡ
ἀλαζονεὶα, ἂν πληρωθῇ ἀνωφε-
λῶς πολλῶν, τὰ ὅποια εἶναι ἄ-
δिका καὶ ἀσύμφορα εἰς ἑαυτήν,
ἀναβάσσει εἰς τὸ ὑψηλότετον ὕψω-
μα κατέπεσεν εἰς φοβεράν ἀνά-
γκην, ὅπου δὲν χρησιμοποιοῖ τὸν
πόδα. Παρακαλῶ δὲ τὸν θεὸν νὰ
μὴ τελειώσῃ ποτὲ τὸν καλὸν ἄ-
γῳνα τῆς πόλεως. Τὸν θεὸν δὲν
θὰ παύσω ἀπὸ τοῦ νὰ θεωρῶ προ-
στάτην. »

² Τὸ ἐπίθετον ὑπέροπτος, ὅ-
ταν μὲν ἔχῃ παθητικὴν σημασίαν,
σημαίνει παρημέλημένος,
ὅταν δὲ ἐνεργητικὴν, ὡς ἐνταῦθα,
ἀλαζονικός, ὑβριστικός. Κατὰ
δύο δὲ τρόπους δυνάμεθα νὰ συν-
τάξωμεν ἡ ἐπιρρηματικῶς ἡ νὰ
θεωρήσωμεν ὡς σύστοιχον αἰτια-
τικὴν, ὡς ἐν Ἀλαντ. 197 « ἀτάρ-
βητα ὀρμᾶται » καὶ Εὐριπίδ. ἐν
Ἰων. 717 « λαίψηρά πηδᾷ ». Τὸ
χερσὶν δηλοῦ, ὅτι καὶ τὸ ἔργῳ,

δηλ. ὅστις πράττει ἔργῳ ἢ λόγῳ
καταφρονητικῶς.

³ Τὴν δίκην μὴ δεδοικώς. Ἐ-
πίθετα σύνθετα ἐκ τοῦ α τοῦ στε-
ρητικοῦ συντάσσονται συνήθως
πρὸς γενικὴν, ὡς Ξενοφ. ἐν Ἀπομ.
Π, 1, 31 « τοῦ πάντων ἡδίστου
ακούσματος, ἐπαίνου σεαυτῆς,
ἀνήκοος εἰ, καὶ τοῦ πάντων ἡ-
δίστου θεάματος ἀθέατος ». Ὅρα,
ὅτι ἔθηκεν οὐδὲ καὶ οὐχὶ μηδέ,
ἂν καὶ ὑπάρχει τὸ εἶ.

⁴ Ὁ Musgrave εἰκάζει, ὅτι
ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς τὰ εἰδῶλα καὶ
ὕπαινίσσεται τὸν Ἑρμοκοπίδην
Ἀλκιβιάδην, ὅπερ δὲν φαίνεται
πιθανόν, διότι οἱ Ἑρμαὶ ἐκόπη-
σαν βραδύτερον.

⁵ Μετεχειρίσθη τὸ μέσον ῥῆ-
μα, διότι ὁ χορὸς εὐχεται, ἵνα ἡ
κακὴ μοῖρα λάβῃ τὸν ὑπερόπτην
ὡς ἴδιον κτήμα, ὡς ἐν Ἀλαντ. 394
« ἰὼ σκότος, ἔρεβος, ἔλεσθέ μ' οἱ
κήτορα ».

⁶ Δυσποτμος σημαίνει μὲν τὸν
δυστυχῆ, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀνόσιον·
χλιδὴ δὲ εἶναι ἡ ὑπερηφανία, ἡ
θρασύτης, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Προμηθ.
437 « μή τοι χλιδῇ δοκεῖτε μη-
δ' αὐθαδία σιγᾶν με ». Ὁ Σχο-
λιαστής ἐρμηνεύει « Ἐνεκα τῆς
ἀνοσίου τρυφῆς καὶ ὑπερηφανίας.

890 εἰ¹ μὴ τὸ κέρδος κερδανεῖ δικαίως

καὶ² τῶν ἀσέπτων ἔρξεται, ἀνδρῶν

ἢ³ τῶν ἀθίκτων ἔξεται ματάζων.

τίς ἔτι ποτ' ἐν τοῖσδ' ἀνὴρ θυμοῦ βέλῃ

ἔρξεται⁴ ψυχᾶς ἀμύνειν;

εἰ γὰρ αἱ τοιαίδε πράξεις⁵ τίμιαι,

895 τί δεῖ με χορεύειν⁶;

Ἵπὸ τρυφῆς γὰρ καὶ ἐπὶ τοιαύ-
τα οἱ τύραννοι παραγίνονται ».

¹ Ἐπαναλαμβάνεται ἡ προη-
γηθεῖσα ὑπόθεσις, ὅπως ἡ σημα-
σία αὐτῆς ὀρισθῇ ἀκριβέστερον.
Ἔθηκε τὸ ἄρθρον εἰς τὸ κέρδος,
ἵνα δηλώσῃ τὸ ζητούμενον. Ὁ
ποιητὴς ἀποκρούει τὴν παρὰ πολ-
λοῖς αἰσχρὰν ἀρχήν, ἐν Ἡλέκτρ.
61 « οὐδὲν ῥήμα σὺν κέρδει κα-
κόν », ἐν Φιλοκτῇ. 108 « οὐκ αἰ-
σχρόν ἡγεῖ δῆτα τὰ ψευδῇ λέ-
γειν; οὐκ, εἰ τὸ σωθῆναι γε τὸ
ψεῦδος φέρει » καὶ ἐν Ἀποσπάσμ.
749 « τὸ κέρδος ἡδύ, καὶ ἀπὸ
ψευδῶν ἔη ».

² Τὸ εἰ μὴ ἐννοεῖται ἐκ τοῦ
ἡγουμένου στίχου. Ὁ Σχολια-
στὴς ἐρμηνεύει· « ἡγουν ἀφέζεται,
κωλυθήσεται τῶν ἀσεβῶν ἐπιχει-
ρημάτων ».

³ Δὲν ἡδύνατο ὁ ποιητὴς νὰ
μεταχειρισθῇ τὸν καὶ ἀντὶ τοῦ
ἧ, διότι ἡδύνατό τις νὰ συμπλη-
ρώσῃ διὰ τοῦ εἰ μὴ, ὅπερ ἤθε-
λε παράσχει ἀντίθετον ἔννοιαν.
Ὅτι τὸ ἔξεται κεῖται ἐπὶ κακῆς
σημασίας δηλοῦ τὸ μετᾶζων, δηλ.
ἔξεται ματαλαῖς χερσὶ (= ἀκο-
λάστοις), ὡς ἐν Τραχιν. 563·
« ψαύει ματαλαῖς χερσίν ». Ὁ Σχο-
λιαστὴς ἐρμηνεύει· « Ματαιοφρο-
νῶν. Ἐξεται δέ, ἀντὶ τοῦ, ἐπι-
θυμήσει τῶν ἀσέπτων καὶ ἀθί-
κτων ». Τὸ μετᾶζω ἐγένετο κατὰ

τὸ τεράζω, σφαδάζω καὶ ἄλλα,
περὶ ὧν ὄρα Ἡρωδ. Περὶ μονήρ.
λέξεως σελ. 23.

⁴ Οἱ κριτικοὶ εἰκάζουσιν, ὅτι
τὸ χωρίον διεφθάρη, διότι ὁ ἀν-
τιγραφεὺς ἔγραψεν ἐνταῦθα ἔρ-
ξεται κατὰ τὸ προηγούμενον.
Ὁ Musgrave εἰκάζει εὐξεται,
ὅπερ δὲν παρέχει καλλιτέραν ἔν-
νοιαν τοῦ ἔρξεται. Ὁ ποιητὴς
θέλει νὰ εἴπῃ· τίς ἀνθρωπος ἐν
τοιαύταις περιστάσεσι (δηλ. ἂν
συμβαίνωσιν, ὅσα περιέγραψε)
θα ἀποστῇ ὥστε νὰ ἀπομακρύνῃ
ἀπὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὰ κακὰ
τοῦ θυμοῦ ὁρήματα. Ὁ χορὸς
ἐν τῇ ἄκρᾳ αὐτοῦ εὐσεβεῖα ὑ-
πελέγχει τὴν μακροθυμίαν τῶν
θεῶν ὑποδεικνύων, ὅτι, ἂν μὴ ἐ-
πέλθῃ τιμωρία παρὰ τούτων,
πάντες θέλουσι γείναι ἀσεβεῖς. Ἄν
ἀντὶ τοῦ ἀμύνειν ὑπῆρχεν ἀ-
μύνων, ἤθελεν εἶναι προτιμώ-
τερον, ὡς εἰκάζει ὁ Dindorf.

⁵ Οἷας περιέγραψε πρὸ ὀλίγου.

⁶ Ὁ χορὸς ἀπετέλει μέρος τῆς
λατρείας καὶ ἄλλων θεῶν καὶ δὴ
τοῦ Διονύσου. Ἐκ τῶν διθυραμ-
βικῶν χορῶν ἐγένετο ἡ τραγω-
δία. Ἡ ἔννοια τῆς ὅλης στροφῆς
εἶναι ἡδε· ἂν τις ὅμως πράττῃ
ὑβριστικῶς δι' ἔργου ἢ διὰ λόγου
χωρὶς νὰ φοβῆται τὴν Δίκην μηδὲ
νὰ σέβηται τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν,
εὐχομαι νὰ τὸν καταλάβῃ κακὴ

Ἀντιστροφή 6'

οὐκέτι τὸν ἄθικτον εἶμι
 γὰς ἐπ' ὀμφαλὸν¹ σέβων
 οὐδ' ἐς τὸν Ἀβαισι² ναὸν
 οὐδὲ τὰν Ὀλυμπίαν³,
 εἰ μὴ τάδε⁴ χειρόδεικτα⁵
 πᾶσιν ἄρμόσει βροτοῖς.
 ἀλλ' ὦ κρατύνων⁶, εἶπερ ὄρθ' ἀκούεις, *ἰὼν ὄρθις ὀνομαζέσθαι*

900

μοῖτρα, χάριν ἀσεβοῦς ὑπερηφάνιας, ἂν δὲν κερδήσῃ δικαίως τὸ ζητούμενον κέρδος καὶ ἂν μὴ ἀπόσχῃ τῶν ἀσεβῶν πράξεων ἢ ψαύσῃ τὰ ἱερὰ διὰ βεβήλων χειρῶν. Τίς πλέον καμμίαν φορὰν ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις θέλει ἀπόσχει, ὥστε νὰ ἀπομακρὼνῃ ἀπὸ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὰ κακὰ ὀρμήματα τοῦ θυμοῦ· διότι ἀναί τοιαῦτα πράξεις ἦναι ἔντιμοι, τίς ἢ χρεῖα νὰ χορεύω;

¹ Διὰ τί τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον λέγεται ὀμφαλὸς τῆς γῆς, εἴρηται ἐν στίχ. 480.

² Ὁ Εὐστάθιος γινώσκει δύο τονισμοὺς Ἀβαι καὶ Ἀβαι εἰς Ἰλιάδ. 279, 1, ὁ Ἀρχάδιος ὁμοίως παρατηρεῖ ἐν σελ. 104, 11 «Τὰ εἰς θη λαμβανόμενα κύρια... βαρύνονται. Ἀβη». Οὐχὶ σπανίως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τίθεται ἀπλή δοτικὴ πρὸς δῆλωσιν τῆς ἐν τόπῳ στάσεως, ὡς Σοφοκλ. ἐν Τραχιν. 171 «ὡς τὴν παλαιὰν φηγὸν αὐδῆσαι ποτε Δωδωνὶ δισσῶν ἐκ πελειάδων ἔφη» καὶ Εὐριπίδ. ἐν Φοινίσσ. 617 «Μυκῆναις, μὴ ὕθ' ἄδ' ἀνακάλει θεοῦς». Αἱ Ἀβαι ἔκειντο ἐν Φωκίῳ. Ἡρόδοτ. VII, 134 «καὶ ἐς Ἀβας τὰς Φωκίαν ἀπικόμενος ἐπὶ τὸ χρηστήριον καὶ δὴ καὶ ἐς Θήβας πρῶτα ὡς ἀπί-

κετο, τοῦτο μὲν τῇ Ἰσμηνίῃ Ἀπολλωνίᾳ ἐχρήσατο (ἔστι δὲ, κατὰ περ ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἱστοῖσι αὐτόθι χρηστηριάζεσθαι)» καὶ Πausan. X, 35.

³ Ἐν Ὀλυμπίᾳ ὑπῆρχεν ἀρχαιοτάτον χρηστήριον τοῦ Διός, ἐν ᾧ δι' ἐμπύρων ἐμαντεύοντο, Πίνδ. ἐν Ὀλυμπ. VIII, 2 «ἵνα μάντιες ἄνδρες ἐμπύροις τεκμαίρομενοι παραπειρῶνται Διὸς ἀργικεραύνου».

⁴ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Εἰ μὴ ταῦτα τῶν χρησμῶν, ἢ τὰ λεχθέντα ὑπὸ Ἰοκάστης, φανερὰ καὶ κατὰ δὴλα γίνονται, οὐκέτι τιμῆσω θεοῦς». Ὁ μὲν Wunder νομίζει, ὅτι τὸ τὰ δὲ ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα, ἥτοι εἰς τοὺς χρησμοὺς τοῦ Λατοῦ, ὁ δὲ Wolff εἰς τὴν τιμωρίαν τοῦ ὕβριστοῦ, ὅπερ πιθανώτερον· ἂν μὴ ταῦτα ἀρμολογῶσιν, ἢ κυρωθῶσιν ὁλοφάνερα διὰ τὴν συνείδησιν πάντων τῶν θνητῶν. Εὐχεται ὁ χορὸς, ἵνα οἱ ὕβρισται τιμωρηθῶσι, μὴ λογιζόμενος, ὅτι εὐχεται ὑπὲρ τοῦ ὀλέθρου τοῦ ἀνακτοῦ, οὗ τὴν σωτηρίαν ἐπιθυμεῖ.

⁵ Τὸ κρατύνων ἐτέθη ἄνευ ἀντικειμένου, ὡς Αἰσχύλ. ἐν Προμηθ. 150 «Ζεὺς ἀθέτως κρατύνει».

903 Ζεῦ, πάντ' ἀνάσσω, μὴ λάθοι
σέ τάν τε σάν ἀθάνατον αἰὲν ἀρχάν'.
φθίνοντα γάρ Λαῖου

θέσφατ' ἐξαιροῦσιν ἤδη,
χοῦδαμοῦ τιμαῖς Ἀπόλλων ἐμφανής.
910 ἔρρει δὲ τὰ θεῖα.

ΙΟΚΑΣΤΗ

χώρας ἀνακτες', δόξα μοι παρεστάθη
ναοὺς ἰκέσθαι δαιμόνων, τὰδ' ἐν χερσὶν
στέφη λαβούση κάπιθυμιάματα.

¹ Ἀντὶ τοῦ πάντα περιέμενέ τις, πάντων, ἀλλὰ προετίμησε τὴν ἐπιρρηματικὴν σύνταξιν, κατὰ πάντα. Τὸ δὲ μὴ λάθοι εἶναι σύνηθες ἐν ἀραῖς, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Μηδ. 332 «Ζεῦ, μὴ λάθοι σε τῶνδ', ὅς αἴτιος κακῶν».

² Οὐχὶ σπανίως προστίθεται τὸ μέρος εἰς τὸ ὅλον, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 93 «ἐὰ με καὶ τὴν ἐξέμοσδουβουλίαν παθεῖν τοῦτο».

³ Μετὰ τὸ γὰρ ἐξέπεσε τοῦ κειμένου λέξις τις, ὃ δὲ Schneidewin εἰκάζει, ὅτι αὕτη εἶναι, πυθόχρηστα.

⁴ Ὑποκείμενον ἐννοεῖ ὁ ποιητής τὸ, οἱ ἄνθρωποι κατ' εὐφημισμὸν, ὅπως μὴ ὀνομάσῃ τὴν Ἰοκάστην. Τὸ δὲ φθίνοντα ληπτέον κατηγορηματικῶς, δηλ. ἐξαιροῦσιν, ὥστε φθίνειν αὐτά.

⁵ Καταστρέφεται ἡ λατρεία τῶν θεῶν. Ἡ ἐννοια τῆς ἀντιστροφῆς, εἶναι ἥδε· Δὲν θὰ πορευθῶ πλέον εἰς τὸν ἱερὸν ὁμυθῶν τῆς γῆς σεβόμενος αὐτόν, οὐδὲ εἰς τὸν ἐν Ἀθαῖς ναόν, οὐδὲ εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, ἂν ταῦτα δὲν κυρωθῶσι δι' ὅλους τοὺς ἀνθρώ-

πους ὀλοφάνερα. Ἀλλ', ὦ βασιλεῦ, ἐὰν βέβαια ἀκούης ἀσφαλῶς, Ζεῦ, ὅλα κυβερνῶν, εὐχομα νὰ μὴ μείνωσιν ἀπαράτρητα ταῦτα εἰς σέ καὶ τὴν αἰωνίως ἀθάνατον ἐξουσίαν σου· διότι τὰ περὶ τοῦ Λαῖου μαντεύματα οἱ ἄνθρωποι δὲν δέχονται πλέον ὡς ἄκυρα καὶ οὐδαμοῦ φανερά τιμᾶται ὁ Ἀπόλλων· ἡ λατρεία τῶν θεῶν ἐξαφανίζεται.

⁶ Ἡ Ἰοκάστη εἰσέρχεται εἰς τὴν σκηνὴν διὰ τῆς μέσης θύρας, ταύτη δ' ἐπονται δύο θεραπαινίδες, ἔχουσαι ἀνημένας δαδὰς καὶ φέρουσαι θυμιάματα. Αὐτὴ δὲ ἔχει κλάδον ἐλαίας, ὡς ἐν ἀρχῇ τοῦ δράματος εἴρηται.

⁷ Οὕτως ὀνομάζει τοὺς ἀρίστους τῆς χώρας, ἐξ ὧν σύγκειται ὁ χορός, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 940 «Θήβης οἱ κοιρανίδαι». Τὸ παρεστάθη ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ παρέστη, ἡ δὲ φράσις ἔχει τὴν αὐτὴν σημασίαν, ἦν καὶ τὸ ἐδοξέ μοι.

⁸ Ἐννοεῖ ἱκνηρίους κλάδους, ὡς ἐν στίχ. 3, ὅπερ πράττει ὡς ἰκέτις.

ὕψου γὰρ αἶρει¹ θυμὸν Οἰδίπους ἄγαν

λύπαισι παντοίαισιν, οὐδ' ὅποι' ἀνὴρ

ἔννους τα καινὰ τοῖς πάλαι τεκμαίρεται²,

ἀλλ' ἔστι τοῦ λέγοντος³, εἰ φόβους λέγοι.

ὅτ' ὄν παραινοῦς⁴ οὐδὲν ἐς πλεόν παιῶ,

πρὸς σ', ὦ Λύκει' Ἀπολλων, ἄγχιστος⁵ γὰρ εἶ,

ἰκέτις ἀφίγμαι τοῖσδε σὺν κατάργμασιν⁶,

ὅπως λύσιν⁷ τιν' ἡμῖν εὐαγῇ πόρης.

¹ Ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει· «Ἀντὶ τοῦ μετεωρίζεται τὴν ψυχὴν καὶ ὑπερβαλλόντως ἄχθεται». Οὕτω δὲ πάσχει ὁ Οἰδίπους· οὐχὶ ἐξ ὀργῆς, ἀλλ' ἐκ λύπης.

² Κατὰ τὴν γνώμην τῆς Ἰοκάστης, ἣν ἐδήλωσε καὶ ἐν στίχ. 711 καὶ ἐξῆς, ἂν ὁ Οἰδίπους ἐπιποιεῖ σύγκρισιν τοῦ παλαίου χρησμοῦ τοῦ δοθέντος τῇ Λαίῳ πρὸς τὸν νέον, ἥθελεν ἀπαλλαγῇ τοῦ φόβου. Ἰσοκράτ. ἐν Πανηγυρ. § 141 «δεῖ τὰ μέλλοντα τοῖς γεγενημένοις τεκμαίρεσθαι». Ὁ Σχολιαστής παρατηρεῖ· «Οὐχ ὥς σύνετος ἀνὴρ διὰ τῶν φθασάντων τὰ παρόντα γινώσκει. Εἰ γὰρ ὁ ὑπὸ Ἀπόλλωνος δοθείς τῇ Λαίῳ χρησμὸς ἠκύρωται, δηλὸν ὅτι καὶ ἂ νῦν ἐμαντεύσατο ὁ Τειρεσίας, ψευδὴ ἔστιν».

³ Γίνεται κτῆμα τοῦ λέγοντος, ἀνήκει εἰς τὸν λέγοντα, πείθεται εἰς τοῦτον, ὡς Πλάτ. ἐν Γοργ. 508 Δ «εἰμὶ δὲ ἐπὶ τῇ βουλομένῳ, ὥσπερ οἱ ἄτιμοι τοῦ ἐθέλοντος, ἐάν τε τύπτειν βούληται». Ἀριστοφάν. ἐν Ἰππεῦσ. 860 «μὴ τοῦ λέγοντος ἴσθι» ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστής· «Μόνοις προσέχει τοῖς τὰ δεινὰ καὶ φοβερά ἀπαγγέλλουσιν. Τῶν δὲ παραμυθουμένων οὐκ ἀνέχεται».

⁴ Τὸ ὅτε ἐνταῦθα ἔχει αἰτιολογικὴν σημασίαν, ὡς Δημοσθ. ἐν Ὀλυνθ. 1 ἐν ἀρχῇ «ὅτε τοῖνον τοῦθ' οὕτως ἔχει, προσήκει προθύμως ἐθέλειν ἀκούειν τῶν βουλομένων συμβουλεύειν» καὶ Σοφοκλ. ἐν Ἠλέκτρ. 1318 «ὅτ' οὖν τοιούτων ἤμιν ἐξήκεις ὁδόν, ἀρχ' αὐτός». Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐνθαρρύνουσα δὲν κατορθόνω τίποτε.

⁵ Ὁ βωμὸς τοῦ Ἀπόλλωνος ἔκειτο πρὸ τῶν θυρῶν. Ἰκετεύει δὲ πρῶτον τοῦτον τὸν θεόν, εἴτα δὲ τοὺς ἄλλους.

⁶ Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι κατεύγμασιν, ἀλλ' ὁ Wunder διώρθωσεν εἰς, κατάργμασιν, διότι τὸ ἐν τοῖς χειρογράφοις σημαίνει εὐχὴν καὶ οὐχὶ τὴν προσφερομένην θυσίαν. Ἡ διόρθωσις ἔτυχε τῆς ἐπιδοκιμασίας πολλῶν καὶ κυροῦται ὑπὸ παραλλήλων χωρίων Εὐριπίδ. ἐν Ἰφιγεν. ἐν Ταύρ. 244 «χέρνιβας δὲ καὶ κατάργματα οὐκ ἂν φθάνοις ἂν εὐπρεπῇ ποιουμένη» καὶ Πλούταρχ. ἐν βίῳ Θησ. 22 «τὴν δὲ εἰρσιῶν ἐκφέρουσι, κλάδον ἐλαίας ἐρίῳ μὲν ἀνεστεμμένον, ὥσπερ τότε τὴν ἱκετηρίαν, παντοδαπῶν δὲ ἀνάπλεων καταργμάτων».

⁷ Ἡ λύσις λέγεται ἐναγής, καθ'

915

920

ὡς νῦν ὀκνοῦμεν πάντες ἐκπεπληγμένον
 κείνον βλέποντες ὡς κυβερνήτην νεώς¹.

ΑΓΓΕΛΟΣ

925 ἄρ' ἂν παρ' ὑμῶν, ὦ ξένοι, μάθοιμ', ὅπου
 τὰ τοῦ τυράννου δώματ' ἐστὶν Οἰδίπου²;
 μάλιστα³ δ' αὐτὸν εἶπατ', εἰ κάτισθ', ὅπου.

ΧΟΡΟΣ

στέγαι μὲν αἶδε, καὐτὸς ἔνδον, ὦ ξένε·
 γυνὴ δὲ μήτηρ⁴ ἦδε τῶν κείνου τέκνων.

ΑΓΓΕΛΟΣ

930 ἀλλ' ὀλβία τε καὶ ξὺν ὀλβίοις αἰεὶ
 γένοιτ', ἐκείνου γ' οὔσα παντελῆς⁵ δάμαρ.

ΙΟΚΑΣΤΗ

αὐτως⁶ δὲ καὶ σύ γ', ὦ ξέν· ἄξιος γὰρ εἶ
 τῆς εὐεπείας⁷ οὔνεκ'. ἀλλὰ φράζ', ὅτου
 χρήζων ἀφίξαι χῶ τι σημῆναι θέλων.

ὅσον ἔμελλε νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι ὁ
 Οἰδίπους εἶναι ἐναγής.

¹ Ἡ φράσις ἐρρήθη μετὰ τινος
 βραχυλογίας· διότι τώρα ὅλοι
 φοβοῦμεθα βλέποντες ἐκεῖνον ἐκ-
 πεπληγμένον, ὡς φοβοῦνται οἱ
 ναῦται βλέποντες τὸν κυβερνήτην
 τοῦ πλοίου. Τούτων λεγομένων
 ἡ μὲν Ἰοκάστη κατατίθησι τὴν
 θυσίαν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, αἱ δὲ θε-
 ραπαινίδες ἀνάπτουσι τὸ πῦρ. Τὴν
 εἰσοδὸν τοῦ ἀγγέλου ἡ Ἰοκάστη
 θεωρεῖ ὡς πλήρωσιν τῆς εὐχῆς
 αὐτῆς, ὡς ἡ Κλυταιμνήστρα ἐν
 Ἡλέκτρ. στίχ. 673.

² Ἡ ἐρώτησις αὕτη δηλοῖ πα-
 ράκλησιν.

³ Πρὸ πάντων εἶπατε, ἂν γνω-
 ρίζητε ἀκριβῶς, ποῦ ὁ ὕδιος
 εἶναι. Ὁ ἄγγελος εἰσηλθὲν εἰς τὴν

σκηνὴν εὐθυμός, νομίζων, ὅτι
 ἀγγέλλει εὐχάριστα.

⁴ Ὁ χορὸς ἠδύνατο νὰ δείξῃ
 μόνον τὴν γυναῖκα τοῦ ζητουμέ-
 νου Οἰδίποδος, ἀλλὰ προσέθηκε
 καὶ τὸ δεύτερον, ὅπως διὰ τῆς
 παραθέσεως τῶν λέξεων ὑποδη-
 λώσῃ, ὅτι μήτηρ καὶ γυνὴ τοῦ
 Οἰδίποδος εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσω-
 πον. Παράβαλλ. στίχ. 264.

⁵ Τὸ ἔχειν τέκνα εἶναι τὸ τέ-
 λειον ἐν τῇ γάμῳ. Τὸ ἐναντίον
 λέγεται γάμος ἀτελής Ἰλιάδ.
 Β 701. Τοῦτο οἱ θεαταὶ ἐννοοῦ-
 σιν ὡς πικρὰν εἰρωνειαν.

⁶ Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον εὐ-
 χομαι νὰ ᾔσῃ ὀλβιος. Εἰς τὸ
 ἄξιος ἐννοεῖται ἡ γενικὴ τοῦ ὀλ-
 βιος εἶναι.

⁷ Τῆς εὐφημίας, ἥτοι τῆς κα-
 λῆς εὐχῆς.

ΑΓΓΕΛΟΣ

ἀγαθὰ δόμοις τε καὶ πόσει τῷ σῶ¹, γύναι.

ΙΟΚΑΣΤΗ

τὰ ποῖα ταῦτα, πρὸς τίνος δ' ἀφιγμένος; 935

ΑΓΓΕΛΟΣ

ἐκ τῆς Κορίνθου². τὸ δ' ἔπος, οὐξερῶ τάχα,
ἥδοιο μέν, πῶς δ' οὐκ ἄν; ἀσχάλλοις³ δ' ἴσως.

ΙΟΚΑΣΤΗ

τί δ' ἔστι; ποῖαν δύναμιν ᾧδ' ἔχει διπλῆν⁴; *δυναμὴν*

ΑΓΓΕΛΟΣ

τύραννον αὐτὸν οὐπιχώριοι χθονός
τῆς Ἰσθμίας στήσουσιν, ὥς ἡδᾶτ' ἐκεῖ⁵. 940

ΙΟΚΑΣΤΗ

τί δ'⁶; οὐχ ὁ πρέσβυς Πόλυβος ἐγκρατὴς ἔτι;

¹ Προηγείται τὸ γένος καὶ ἔπεται τὸ εἶδος, ὥς καὶ ἐν τῇ ὁμηρικῇ φράσει, Τρῳῆς τε καὶ Ἑκτωρ· σημαίνει δὲ κατ' ἐξοχὴν εἰς τὸν ἄνδρα σου.

² Ὁ ἄγγελος δὲν ἀποκρίνεται πρὸς τὸ ἐρωτώμενον, διότι λέγει περὶ τῆς πόλεως, ἐν ᾗ ἡρωτήθη περὶ τοῦ προσώπου τοῦ πέμψαντος. Δὲν ἀποκρίνεται δὲ περὶ τούτου, διότι μόνος ἀκούσας τὴν φήμην ἦλθεν. Ὅρα δ', ὅτι ἡ ἀπόκρισις γίνεται κατ' ἀντίστροφον τάξιν. Τὸ ἔπος εἶναι πτώσεως αἰτιατικῆς· ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν λόγον. Τὸ τάχα ὁ Brunck διώρθωσεν εἰς τὰχ' ἄν, ὅπερ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον, διότι τὸ ἄν ἐννοεῖται ἐκ τῆς ἐπομένης φράσεως.

³ Ἐκ τῶν ἡγομένων ἐννοεῖται τὸ ἄν ὡς παρὰ Πλάτ. ἐν Φαίδων. 87 Ε «ἀναγκαῖον ἄν εἴη ἀπολομένης δὲ τῆς ψυχῆς τὴν φύσιν ἐ-

πιδεικνύοι τὸ σῶμα καὶ σαπὲν διοίχοιτο» καὶ Αἰτγύλ. ἐν Ἀγαμέμν. 1008 «πεῖθοι' ἄν, εἰ πείθοι'· ἀπειθοῖς δ' ἴσως». Ἰσως ὁμῶς δύνασαι· νὰ λυπηθῇς. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Διὰ μὲν τὸ εὖ πράττειν, καὶ ἐτέρας ἀρχῆς ἀντιλαβέσθαι, ἡσθῆσεσθαι φησὶν αὐτὴν· ἀσχάλλειν δὲ διὰ τὸ ἀπιέναι Οἰδίπουν ἐπὶ τὰ οἰκίστα». Κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον τοῦτο λέγει ὁ ἄγγελος, πράγματι δὲ μὴ ἐννοῶν προλέγει τὰ μέλλοντα συμβῆναι.

⁴ Δηλαδή τοῦ τε ἡδεσθαι καὶ τοῦ ἀσχάλλειν.

⁵ Ἐκ τῆς φράσεως ταύτης γίνεται δῆλον, ὅτι ὁ Οἰδίπους ἐν Κορίνθῳ δὲν ἐθεωρεῖτο νόμιμος κληρονόμος.

⁶ Ὁ μὲν ἄγγελος εἶπε μόνον τὴν αἰτίαν τῆς χαρᾶς, ἡ δὲ Ἰοκάστη ὑπὸ μεγάλης ἡδονῆς καταληφθεῖσα δὲν ἐρωτᾷ περὶ τῆς αἰτίας τῆς λύπης.

ΑΓΓΕΛΟΣ

οὐ δῆτ', ἐπεὶ νιν θάνατος ἐν τάφοις ἔχει¹.

ΙΟΚΑΣΤΗ

πῶς εἶπας²; ἦ τέθνηκε Πόλυβος, ὦ γέρον;

ΑΓΓΕΛΟΣ

εἰ μὴ λέγω³ τάληθές, ἀξιῶ θανεῖν.

ΙΟΚΑΣΤΗ

915 ὦ πρόσπολ'⁴, οὐχὶ δεσπότητάδ' ὥς τάχος
 μολοῦσα λέξεις; ὦ θεῶν μαντεύματα,
 ἴν'⁵ ἐστέ. τοῦτον Οἰδίπους πάλαι τρέμων
 τὸν ἄνδρ' ἔφευγε⁶ μὴ κτάνοι, καὶ νῦν ὁδε
 πρὸς τῆς τύχης⁷ ὄλωλεν, οὐδὲ τοῦδ' ὕπο.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

930 ὦ φίλτατον⁸ γυναικὸς Ἰοκάστης χάρα,
 τί μ' ἐξεπέμψω⁹ δεῦρο τῶνδε δωμάτων;

ΙΟΚΑΣΤΗ

ἄκουε τάνδρὸς τοῦδε, καὶ σκόπει κλύων,

¹ Τοῦτο λέγεται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἐγκρατῆς (ἔχων τὴν ἐξουσίαν) μετὰ δημῶδους εἰρωνείας, δηλ. δὲν κρατεῖ, ἀλλὰ κρατεῖται.

² Ἐπειδὴ ἡ εὐχάριστος εἶδῃσις εἶναι λίαν μεγάλη, μόλις ἡ Ἰοκάστη δυναμένη νὰ πιστεύσῃ εἰς τὰ ὥσα αὐτῆς θέλει νὰ ἀκούσῃ πάλιν ταύτην.

³ Ὁ ἄγγελος νομίζων, ὅτι ὡς ψευδόμενος δὲν γίνεται πιστευτός· κατὰ ἀπλοῦκόν τρόπον ἀρμόζοντα τοῖς δούλοις προτείνει τιμωρίαν. Ὁ κριτικὸς εἰκάζουσιν, ὅτι καὶ ἐνταῦθα τὸ χωρίον διεφθάρη.

⁴ Τοῦτο λέγει τῇ θεραπαινίδι, ἥτις ἠκολούθει τῇ Ἰοκάστῃ.

⁵ Τὸ ἴνα ἐνταῦθα δὲν εἶναι ἐ-

ρωτηματικόν, ἀλλὰ κεῖται ἐπὶ ἀναβοήσεως, ὡς Ἰλιάδ. Β 339 «πῇ δὴ συνθεσῆαι τε καὶ ὄρκια βῆσεται ἡμῖν;» Ἀριστοφάν. ἐν Σφηξί 187 «ὦ μιαινώτατος, ἴν' ὑποδέδουκεν».

⁶ Ἐξῆ μακρὰν τῆς αὐτοῦ πατρίδος. Ὁ Σχολιαστῆς ἐρμηνεύει· «ἀπεδήμει, ἐξήριστος ἐγένετο».

⁷ Ἀπὸ φυσικοῦ θανάτου, τέθνηκε τὸν τῆς εἰμαρμένης, τὸν αὐτόματον θάνατον.

⁸ Ἡ περίφρασις εἶναι συνήθης τοῖς τραγικοῖς, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀντιγόν. 1 «ὦ κοινὸν αὐτάδε-φον Ἰσμήνης χάρα», Εὐριπίδ. ἐν Ὀρέστ. 470 «ὦ χαῖρε πρέσβυ, Ζηνὸς ὁμόλεκτρον χάρα».

⁹ Μετεπέμψω, μετεκαλίσω,

τὰ σέμν' ἔν' ἤκει τοῦ θεοῦ μαντεύματα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

οὗτος δὲ τίς ποτ' ἐστί, καὶ τί μοι λέγει;

ΙΟΚΑΣΤΗ

ἐκ τῆς Κορίνθου, πατέρα τὸν σὸν ἀγγελῶν
ὥς¹ οὐκέτ' ὄντα Πόλυβον, ἀλλ' ὀλωλότα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

τί φῆς, ξέν'; αὐτός μοι σὺ σημάντωρ² γενοῦ.

ΑΓΓΕΛΟΣ

εἰ τοῦτο πρῶτον³ δεῖ μ' ἀπαγγεῖλαι σαφῶς,
εὖ ἴσθ' ἐκεῖνον θανάσιμον⁴ βεβηκότα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

πότερα δόλοισιν, ἢ νόσου ξυναλλαγή⁵; *ἢ καὶ γυναικὸς νόσον*

ΑΓΓΕΛΟΣ

μικρὰ ἀφ' ἑαυτοῦ
καὶ μικρὰ μικρὰ παλαιὰ σώματ' εὐνάζει ῥοπή⁶.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

νόσοις ὁ τλήμων, ὥς ἔοικεν, ἔφθιτο.

ΑΓΓΕΛΟΣ

καὶ τῷ μακρῷ⁷ γε συμμετρούμενος χρόνῳ.

¹ Ἐπειδὴ ἡ Ἰοκάστη λέγει εἰρωνικῶς, ἰσοδυναμεῖ τὸ ἐπίθετον πρὸς τὰ ψευδῆ, μάλιστα τιμώμενα.

² Δηλαδή ἀγγελῶν, ὡς οὐκέτ' ἔστιν ὁ πατήρ σου.

³ Σημήνας γενοῦ = σήμενον.

⁴ Ὁ ἄγγελος ἤθελε νὰ ἀρχίσῃ πρῶτον ἀπὸ τῶν ἡδέων, ἀλλ' ἐπειδὴ παρετήρησεν, ὅτι ὁ θάνατος ἤγειρε τὴν προσοχὴν, ἀναγκάζεται νὰ εἴπῃ πρῶτον περὶ τῶν λυπηρῶν.

⁵ Συνήθως τὸ ἐπίθετον ἔχει ἐνέργητικὴν σημασίαν, δηλ. σημαίνει τὸ προξενεῖν θάνατον, ἐνταῦθα δὲ παθητικὴν. Γνώριζε καλῶς, ὅτι ἐκεῖνος ἀπέθανεν.

⁶ Συναλλαγή ἐνταῦθα σημαίνει παρέμπτωσιν, συντυχίαν.

⁷ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει: «Ἡ τυχοῦσα πρόφασις ἐξαρκεῖ, ὥστε τὸ παλαιὸν σῶμα ἐξενεγκεῖν τοῦ βίου». Οὐχὶ πολὺ διάφορα λέγει ὁ Πλάτων ἐν Πολιτ. VIII, 556 E «σῶμα νοσῶδες μικρᾶς ῥοπῆς ἐξωθεν δεῖται προσλαβέσθαι πρὸς τὸ κάμνειν».

⁸ Τοῦτο λέγει ὁ ἄγγελος πρὸς παρηγορίαν, ὡς παρατηρεῖ ὁ Σχολιαστὴς: «Τοῦτο ὁ ἄγγελος φησιν, ὡς παραμυθοῦμενος, ὅτι μακράων ἀπέθανε, καὶ οὐ δεῖ ἐπ' αὐτῷ ἀπολοφύρεσθαι».

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

φεῦ φεῦ, τί δῆτ' ἄν, ὦ γυναῖ, σκοποῖτό τις

965 τὴν πυθόμαντιν¹ ἔστιαν ἢ τοὺς ἄνω
 κλάζοντας ὄρνεις², ὧν ὕφηγητῶν ἐγὼ
 κτανεῖν ἔμελλον πατέρα τὸν ἐμόν· ὁ δὲ³ Θανῶν

κεῦθαι⁴· κάτω δὲ γῆς, ἐγὼ δ' ὁδ' ἐνθάδε
 ἄψαυστος⁵ ἔγχους· εἴ τι μὴ τῶμῳ πόθῳ

970 κατέφθιθι⁶. οὕτω δ' ἂν θανῶν εἴη⁷ ἔξ ἐμοῦ.
 τὰ δ' οὖν παρόντια συλλαβῶν⁸ θεσπίσματα
 κεῖται παρ' Ἀιδῇ Πόλυβος ἄξι⁹ οὐδενός.

ΙΟΚΑΣΤΗ

οὐκ οὖν ἐγὼ σοι ταῦτα προύλεγον πάλαι·

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

975 ἡῦδας· ἐγὼ δὲ τῷ φόβῳ παρηγόμην⁹.

¹ Τὴν μαντικὴν Πυθοῦς ἔστιαν, ἣν προσωποποιεῖ.

² Ἐν τοῖς ὁμηρικοῖς ἤδη ἔπαινον ἀπαντῶσιν ἀσεβεῖς φράσεις πρὸς τὴν μαντικὴν τῶν ὀρνέων Ἰλιάδ. Μ 237 «τὴν δ' οἶωνοισι τανυπτερυγέσσι κελεύεις πείθεσθαι, τῶν οὐτι μετατρέπομ' οὐδ' ἀλεγίζω, εἴτ' ἐπὶ δεξι' ἔωσι πρὸς ἡῶ τ' ἡέλιόν τε, εἴτ' ἐπ' ἄριστερά τοίγῃ ποτὶ ζόφον ἡερόεντα». Εἰς τὴν ἐπομένην φράσιν παρελείφθη ἡ μετοχὴ ὄντων, ἂν καὶ εἶναι ἀπόλυτος, ὅπερ σπανίως συμβαίνει, ὡς ἐν Οιδίποδ. ἐπὶ Κολων. 82 «ἐν ἡσυχίᾳ ἔξεστι φωνεῖν», ὡς ἐμοῦ μόνῃς πέλας· παράβαλλ. 1387.

³ Ἡ ἐσωτερικὴ τοῦ Οιδίποδος ταραχὴ ἀπεικονίζεται ἐν τρισὶ κατὰ συνέχειαν διαλύσεσι τοῦ μακροῦ, ὡς ἐν Φιλοκτιτ. 932.

⁴ Τὸ ἐνεργητικὸν κεῖται ἀντὶ τοῦ παθητικοῦ κεύθεται, κρύπτεται. Δύω χειρόγραφα παραλεί-

πνους τὸ δὲ, ὁ δὲ Dindorf εἰ-
 κάζει κατὰ τὸν ἑν.

⁵ Ἐχει ἐνεργητικὴν σημασίαν ἐνταῦθα τὸ ἐπίθετον, ὡς τὸ ὑπεροπτος ἐν στίχ. 883, τὸ ἄκλαυστος ἐν Ἡλέκτρ. 912, τὸ ἄγευστος ἐν Ἀντιγόῃ. 582. Ἐγχος εἶναι τὸ ξίφος καὶ τὸ δόρυ, ὅπερ δέον νὰ ἐννοήσωμεν ἐνταῦθα, ὅπως γίνηται ἐιρωνεία· διότι ὁ Οιδίπους ἐφόνευσεν τὸν Λάϊον διὰ σκῆπτρου.

⁶ Τοῦτο εἶναι σόφισμα, καθ' ὃ ἡδύνατο νὰ μὴ ἐξελεγχθῇ ψευδόμενος ὁ θεός· ὄντως ἡ μήτηρ τοῦ Ὀδυσσεύς ἐκ πόθου πρὸς τὸν ἀπόντα υἱὸν ἔθανεν, Ὀδυσσ. Α 202.

⁷ Λοιπὸν παραλαβὼν μεθ' ἐ-
 αυ τοῦ τὰ παρόντια θεσπίσματα κεῖται.

⁸ Κατηγορηματικῶς· οὕτως, ὥστε νὰ μὴ ἔχωσι μηδεμίαν ἀξίαν, νὰ ἐξελεγχθῶσι ψευδῆ.

⁹ Ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει· «ὑπὸ τοῦ φόβου ἡπατώμην».

ΙΟΚΑΣΤΗ

μη νῦν ἔτ' αὐτῶν μηδὲν ἐς θυμὸν βάλης¹.

975

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

καὶ πῶς τὸ μητρός λέκτρον² οὐκ ὀκνεῖν με δεῖ;

ΙΟΚΑΣΤΗ

τί δ' ἂν φοβοῖτ' ἄνθρωπος³, ὃ τὰ τῆς τύχης

κρατεῖ, πρόνοια δ' ἐστὶν οὐδενὸς σαφής;

εἰκῇ⁴ κράτιστον ζῆν, ὅπως δύναιτό τις.

σὺ δ' εἰς τὰ μητρός μὴ φοβοῦ νυμφεύματα.

980

πολλοὶ γὰρ ἤδη κὰν ὀνείρασι βροτῶν

μητρὶ ξυνευνάσθησαν⁵. ἀλλὰ ταῦθ' ὅτω

παρ' οὐδέν' ἐστὶ, ῥᾶστα τὸν βίον φέρει.

¹ Τώρα μὴ ἐνθυμηθῆς τίποτε ἀπὸ αὐτά.

² Ἀντὶ τοῦ λέκτρον ὁ Schneidewin γράφει λέχος. Καὶ διὰ τί δὲν πρέπει νὰ φοβῶμαι τὸν μετὰ τῆς μητρός γάμον; Ὅτι ὁ Οἰδίπους φοβεῖται μὴ λάθῃ γυναικα γράβν, ἣν γινώσκει, ὅτι εἶναι μήτηρ αὐτοῦ, φαίνεται γελοῖον, ἀλλ' ἐπειράθημεν νὰ ἐξηγήσωμεν ἐν τῇ Εἰσαγ. σελ. 41.

³ Τοῦτο λέγει γενικῶς, δηλ. τὸ ἀνθρώπινον γένος. Διὰ τί δύναιται νὰ φοβῆται ὁ ἄνθρωπος, εἰς ὃν ἡ τύχη εἶναι ἐπικρατεστέρα (τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας) καὶ ἀκριδῆς πρόγνωσις; κανενὸς δὲν ὑπάρχει; Παραπλήσιον λέγει ὁ Θεοκυδίδης IV, 62 «τὸ δὲ ἀσάθ-μητον τοῦ μέλλοντος ὡς ἐπὶ πλεῖστον κρατεῖ» καὶ Πίνδαρ. ἐν Ὀλυμ. XII, 7 «σύμβολον δ' οὐ πῶς τις ἐπιχθονίων πιστὸν ἀμφὶ πράξις; ἐσσομένας εὖρεν θεόθεν, τῶν δὲ μελλόντων τετύφλωνται φραδαί».

⁴ Ὡς τύχη, ἄνευ πολλῶν σκίψεων. Ὁ λόγος οὗτος τῆς Ἰοκάστης μαρτυρεῖ τὴν ἀδιαφορίαν αὐτῆς πρὸς πᾶσαν ἡθικὴν ἀρχήν. Ὅρα Εἰσαγ. σελ. 48.

⁵ Σὺ ὅμως ὡς πρὸς τοὺς γάμους μετὰ τῆς μητρός σου μὴ φοβοῦ.

⁶ Τοιοῦτον ὄναρ εἶδεν ὁ Ἰππίας καθ' Ἡρόδοτον VI, 107 «ἐδόκει ὁ Ἰππίης τῇ μητρὶ τῇ ἐωυτοῦ συνευνηθῆναι» συνεβάλετο ὦν ἐκ τοῦ ὀνείρου κατελθὼν ἐς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀνασωσάμενος τὴν ἀρχὴν τελευτήσῃ ἐν τῇ ἐωυτοῦ γηραϊός» καὶ ὁ Καίσαρ, Πλούταρχ. ἐν βίῳ Καίσαρ. 32 «Λέγεται δὲ τῇ προτέρᾳ νυκτὶ τῆς διαβάσεως ὄναρ ἰδεῖν ἐκθεσμον· ἐδόκει γὰρ αὐτὸς τῇ ἐαυτοῦ μητρὶ μίγνυσθαι τὴν ἄρρητον μίξιν». Ὅρα καὶ Πλάτ. Πολιτ. IX, 571 Δ.

⁷ Ἀλλ' ὅστις δὲν θεωρεῖ ταῦτα ὡς τίποτε, οὗτος διάγει τὸν βίον μετὰ μεγίστης εὐκολίας. Παρα-

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

καλῶς ἅπαντα ταῦτ' ἂν ἐξείρητό σοι,
 983 εἰ μὴ 'χύρει ζῶσ' ἡ τεκοῦσα· νῦν δ' ἐπεὶ
 ζῇ, πᾶσ' ἀνάγκη, κεῖ καλῶς λέγεις, ὀκνεῖν.

ΙΟΚΑΣΤΗ

καὶ μὴν μέγας γ' ὀφθαλμός¹ οἱ πατρός τάφῳ

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

μέγας, ξυνήμ'. ἀλλὰ τῆς ζώσης φόβος².

ΑΓΓΕΛΟΣ

ποιᾶς δὲ καὶ³ γυναικὸς ἐκφοβεῖσθ' ὕπερ;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

990 Μερόπης, γεραιέ, Πόλυβος ἥς ὥκει μέτα.

ΑΓΓΕΛΟΣ

τί δ' ἔστ' ἐκείνης ὑμῖν ἐς φόβον φέρον⁴;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

θεήλατον μάντευμα δεινόν, ὦ ξένη.

ΑΓΓΕΛΟΣ

ἦ ῥητόν, ἦ οὐχὶ θεμιτόν ἄλλον εἰδέναι⁵;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

μάλιστά γ'⁶. εἶπε γάρ με Λοξίας ποτὲ

πλήσιον εἶναι τὸ ἐν Ἀντιγόν. 34
 «καὶ τὸ πρᾶγμ' ἄγειν οὐχ ὥς πα-
 ρ' οὐδὲν» καὶ ἐν Ἡλέκτρ. 1327
 «πότ' ἐστ' οὐδὲν τοῦ βίου κή-
 δεσθ' ἔτι».

¹ Πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Πολύ-
 βου δὲν ἠδύνατο ὁ Οἰδίπους νὰ
 ἴδῃ, πῶς ἐμελλόν νὰ ἀποβῶσι τὰ
 τοῦ χρησιμοῦ. Νῦν ὅμως τρύτου
 θανόντος φυσικὸν θάνατον καὶ τοῦ
 χρησιμοῦ ψευδοῦς ἐξελεγχθέντος
 οἰονεὶ οὗτος ἐκτίησας ὀφθαλμόν,
 ἥτοι μεγάλην ἀπόδειξιν, ὅπως
 κρίνῃ περὶ τοῦ μέλλοντος. Ὁ
 Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Ὁψις
 καὶ τεκμήριον τοῦ μὴ τὰ κατὰ
 τὴν μητέρα ἀποδέσσεσθαι, ἡ πα-
 τρὸς τελευτῇ».

² Ἡ ζῶσα φοβεῖ με.

³ Μετὰ τὰς ἐρωτηματικὰς λέ-
 ξεις τίθεται ὁ καί, ὡς ἐν στίχ.
 1129 «ποτὸν ἄνδρα καὶ λέγεις;»
 καὶ ἐν Αἴαντ. 1290 «ποτὶ βλέπων
 καὶ θροεῖς;».

⁴ Τί εἶναι, ὅπερ προξενεῖ φό-
 βον, ἢ κάμνει, ὥστε νὰ φοβῆσαι
 δι' ἐκείνην; Ἡ γενικὴ ἐκείνης δό-
 νεται μὲν νὰ συνταχθῇ μετὰ τοῦ
 φόβον, προτιμότερον ὅμως μετὰ
 τοῦ τί.

⁵ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·
 «Ἄρα δυνατόν ῥηθῆναι, ἢ οὐ
 πρέπει ἄλλον γινώσκειν;»

⁶ Ἐννοεῖται ἐκ τῆς προηγου-
 μένης ἐρωτήσεως τὸ ῥητόν.

ὁ χυρὸς ἀποβῶσις

*ὡς καὶ μετὰ τὸν φόβον
 δι' ἐκείνην*

χρῆναι μιγῆναι μητρὶ τήμαυτοῦ τό τε
πατρῶων αἷμα χερσὶ ταῖς ἐμαῖς ἐλεῖν'.
ὦν οὐνεχ' ἡ Κόρινθος ἐξ ἐμοῦ πάλα
μακρὰν ἀπωκεῖτ', εὐτυχῶς μὲν· ἀλλ' ὅμως
τὰ τῶν τεκόντων ὄμμαθ' ἡδιστον βλέπειν'.

ΑΓΓΕΛΟΣ

ἦ γὰρ τάδ' ὀκνῶν κείθεν ἦσθ' ἀπόπτολις' ;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

πατρός τε* χρῆζων μὴ φονεὺς εἶναι, γέρον.

ΑΓΓΕΛΟΣ

τί δὴτ' ; ἐγὼ οὐχὶ τοῦδε τοῦ φόβου σ', ἀναξ,
ἐπεῖπερ εὐνοῦς' ἤλθον, ἐξελυσάμην ;

* Διὰ τῶν χειρῶν μου νὰ χύ-
σω τὸ αἷμα τοῦ πατρός, ἢ νὰ
φονεύσω τὸν πατέρα.

* Ἐπειδὴ ὑπάρχει τὸ ἐνεργη-
τικὸν ἀποικῶ Κόρινθου, ὁ
ποιητὴς ἐσχημάτισε καὶ τὸ πα-
θητικόν. Λέγει εὐτυχῶς, διότι ἐν
τῇ φυγῇ ὁ Οἰδίπου· ἐκτίσατο τὸ
σκληπτρον τῆς Κόρινθου.

* Παραπλήσια λέγει ὁ Ὅμη-
ρος ἐν Ὀδυσ. Ι, 34· ὥς· οὐδὲν
γλύκιον ἢς πατρίδος οὐδὲ τοκῆων
γίγνεται, εἴ περ καὶ τις ἀπόπρο-
θι πῖονα οἶκον γαίῃ ἐν ἀλλοδαπῇ
ναίει ἀπάνευθε τοκῆων.

* Ἀπόπτολις λέγεται ὁ μα-
κρὰν τῆς πόλεως, τῆς πατρίδος·
ζῶν. Μήπως φοβούμενος διὰ ταῦ-
τα ἦσο μακρὰν τῆς Κόρινθου ;

* Ἐπειδὴ ὁ φόβος ἦτο περὶ
τῆς μητρὸς 989, καὶ ἐπειδὴ τὰ
τοῦ πατρός ἐλέγχθησαν ἐν παρό-
δῳ, γίνεται ἡ προσθήκη αὕτη.

* Μετὰ τὸ τί οὐ πολλάκις
τίθεται ἀόριστος, ἐν ᾧ περιέμενέ
τις ἐνεστώτα· διὰ τῆς τοιαυτῆς
ἐρωτήσεως, ἥτις συνήθως ἀπαν-
τᾷ παρὰ Πλάτωνι, ἢ πρᾶξι· εἰ-

κονίζεται ὡς δέουσα γενέσθαι καὶ
ὁ λέγων ἀπορεῖ, ὅτι πρὸ πολλοῦ
αὕτη ὅν ἐγενεον, ὡς Ἀριστοφ.
ἐν Λυσ. 181· τί δὴτα ταῦτ' οὐχ
ὡς τάχιστα συνωμόσαμεν ; Πλάτ.
ἐν Μενεξεν. 236 (· τί οὖν οὐ δι-
ήλθες ;· Διὰ τί λοιπὸν ἀπὸ τοῦ-
τον τὸν φόβον δὲν σ' ἀπήλλαξας,
βασιλεῦ, ἐπειδὴ βέβαια ἤλθον ἐξ
εὐνοίας, δηλ. διὰ μίαν· λέξεως δύ-
ναμι νὰ σ' ἀπαλλάξω.

* Ὁ δυστυχὴς ἄγγελος νομί-
ζει, ὅτι λέγων τὸ γνήσιον τοῦ
Οἰδίπου· γένος εὐεργετὲς τοῦ-
τον, ἀλλ' ἐπέρχεται τὸ ἀντίθετον
ἀποτέλεσμα, ὅπερ καλεῖται πε-
ριπέτεια. Ἡ περιπέτεια αὕτη
τοῦ Σοφοκλέους δικαίως ἐπαινεῖ-
ται ὑπὸ τοῦ Σταγειρίτου ἐν Ποιητ.
κεφ. ΧΙ· ἔστι δὲ περιπέτεια ἡ εἰς
τὸ ἐναντίον τῶν πραττομένων
μεταβολή· καὶ τοῦτο κατὰ τὸ εἰ-
κὸς ἢ ἀναγκαῖον, ὥσπερ ἐν τῇ
Οἰδίπῳ ἐλθὼν ὡς εὐφρανῶν τὸν
Οἰδίπου καὶ ἀπαλλάξων τοῦ πρὸς
τὴν μητέρα φόβου, δηλώσας, ὅς
ἦν, τὸναντίον ἐποίησεν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

καὶ μὴν χάριν¹ γ' ἂν ἀξίαν λάβοις ἐμοῦ.

ΑΓΓΕΛΟΣ

1008 καὶ μὴν μάλιστα τοῦτ'² ἀφικόμην, ὅπως
 σοῦ πρὸς δόμους³ ἐλθόντος εὖ πράξαιμί τι.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἀλλ' οὐ ποτ' εἴμι τοῖς φυτεύασίν⁴ γ' ὁμοῦ.

ΑΓΓΕΛΟΣ

ὦ παῖ, καλῶς⁵ εἰ δῆλος οὐκ εἰδώς, τί δρᾷς.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

πῶς, ὦ γεραιέ; πρὸς θεῶν, δίδασκέ με⁶.

ΑΓΓΕΛΟΣ

1010 εἰ τῶνδε⁷ φεύγεις οὖνεκ' εἰς οἴκους μολεῖν.¹ Ἐνταῦθα σημαίνει δῶρον.² Διὰ τοῦτο ἡ ἐπὶ τούτῳ ἡλ-
 θον, ὡς ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων.
 1291 «ἔ δ' ἡλθον, ἡδὴ σοι θέλω
 λέξαι, πάτερ» καὶ Ἀριστοφ. ἐν
 Πλούτ. 966 «ἀλλ' ὅ τι μάλιστα
 ἐλήλυθας λέγειν σ' ἔχρην».³ Ἴνα σοῦ ἐλθόντος εἰς τὴν
 Κόρινθον εὐδαίμονήσω κατὰ τι.
 Ὁ δυστυχῆς ποιμὴν ἐπίστευσεν,
 ὅτι τοῦ Οἰδίποδος ἐν Κόρινθῳ βα-
 σιλεύοντος ἦθελεν εἶναι εὐδαίμων
 ὡς σωτὴρ δᾷ τοῦ βασιλέως.⁴ Ἐπειδὴ ὁ πατὴρ ἀπέθανεν,
 ὁ πληθυντικός ἀριθμὸς λέγεται
 μόνον περὶ τῆς μητρός· ἀλλὰ
 παραπλήσιον εἶναι καὶ ἐν στίχ.
 366 «σὺν τοῖς φιλότατοις ἀσχι-
 σθ' ὁμιλοῦντα». Ὅρα, ὅτι ὁ ποι-
 ητὴς μεταχειρίζεται τὸ φυτεύειν
 ἐπὶ τῆς μητρός, ὅπερ λέγεται ἰ-
 δίως ἐπὶ τοῦ πατρός· δύναται
 ὁμῶς νὰ ἐξηγηθῇ ἕνεκα τοῦ πλη-
 θυντικοῦ ἀριθμοῦ, εἰς ὃν ἀνήκεικαὶ ὁ πατήρ. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρ-
 μηνεύει· «συνάναστραφήσομαι
 τοῖς γεννήσασιν».⁵ Τὸ καλῶς ἐνταῦθα σημαί-
 ναι πάνυ, λίαν, ὡς καὶ παρ' ἡ-
 μῖν· ἀπαντᾷ δὲ ἐνίοτε καὶ παρὰ
 τοῖς ἀρχαίοις, ὡς Ἀριστοφ. ἐν
 Λυσ. 919 «ἡ τοι γυνὴ φιλεῖ με,
 δῆλῃ ὅστιν καλῶς»· Διόδ. Σικελ.
 XIII, 108 «ὅσα μὴ καλῶς ὑπὸ
 τοῦ πυρός ἐδόκει διεφθάρθαι» καὶ
 αὐτόθι XVIII, 9 «μήπω καλῶς
 ἐγνωσμένης τῆς Ἀλεξάνδρου τε-
 λευτῆς».⁶ Κυρίως τῆς σχιζομυθίας χρη-
 σις γίνεται ἐν ἀμφιλογίαις· ἐν-
 ταῦθα ὁ ποιητὴς ἠδύνατο νὰ με-
 ταχειρισθῇ τὸν ἀφηγηματικὸν λό-
 γον, ἀλλὰ προετίμησε τὴν στι-
 χομυθίαν, ὅπως καταστήσῃ τὸν
 λόγον ζωηρότερον.⁷ Κατὰ δύο τρόπους δύναται
 νὰ ἐξηγηθῇ ἡ ἀντωνυμία, ἡ τῶν
 φυτευσάντων ἢ τῶν αἰτίων.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ταρβῶ γε μή μοι Φοῖβος ἐξέλθῃ σαφής¹.

ΑΓΓΕΛΟΣ

ἤ μὴ μίασμα τῶν φυτευσάντων λάβῃς;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

τοῦτ' αὐτό, πρέσβυ, τοῦτό² μ' εἰσαεῖ φοβεῖ.

ΑΓΓΕΛΟΣ

ἄρ' οἴσθα δῆτα πρὸς δίκης³ οὐδὲν τρέμων;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

πῶς δ' οὐχί, παῖς⁴ γ' εἰ τῶνδε γεννητῶν ἔφυν; 1013

ΑΓΓΕΛΟΣ

ὀθούνεκ' ἦν σοι Πόλυβος οὐδὲν ἐν γένει⁵.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

πῶς εἶπας; οὐ γὰρ Πόλυβος ἐξέφυσέ με;

ΑΓΓΕΛΟΣ

οὐ μᾶλλον οὐδὲν⁶ τοῦδε ἀνδρός, ἀλλ' ἴσον.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

καὶ πῶς δ' φύσας⁷ ἐξ ἴσου τῷ μηδενί;

¹ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει: «μή οἱ χρησμοὶ τοῦ Φοίβου τελεσθῶσιν ἀληθεῖς».

² Ἐπαναλαμβάνει τὴν ἀντι-
νυμίαν ὁ Οἰδίπους πρὸς δῆλωσιν,
ὅτι ὁ ἄγγελος εἶπεν, ὅτι πρὸ
πολλοῦ προσεδόκα, ὡς ἐν Τραχίν.
408. «Τοῦτ' αὖτ' ἔχρηζον, τοῦτό
σου μαθεῖν».

³ Κεῖται ἀντὶ τοῦ ἐπιρρήμα-
τος δικαίως.

⁴ Ἐξήγαγε τὴν λέξιν παῖς ἐκ
τῆς ὑποθετικῆς προτάσεως, ὅπως
ἐξάρη ταύτην. Γεννητῆς σημαίνει
τὸν γεννητόρα, τὸν γονέα, ὡς ἐν
Ἀποσπ. ἀββ. 772. «Ἡέλιος, ὃν
οἱ σοφοὶ λέγουσι γεννητὴν θεῶν
καὶ πατέρα πάντων».

⁵ Διότι ὁ Πόλυβος δὲν ἦτο συγ-
γενής σου.

⁶ Ἐπαναλαμβάνει τὴν ἀρνήσιν
κατ' ἐπίτασιν· τὸ δὲ τοῦδε τὰν-
δρός σημαίνει ἐμοῦ. Δὲν σ' ἐ-
γέννησε περισσότερον ὁ Πόλυβος
ἀπὸ ἐμέ, ἀλλ' ἴσον, δηλ. τόσον
εἶναι πατὴρ σου ὡς Πόλυβος, ὅσον
καὶ ἐγώ. Ἡ ἀφελὴς αὕτη εὐφρο-
λογία χαρακτηρίζει τοὺς ἀνθρώ-
πους τοῦ λαοῦ.

⁷ Ὁ Οἰδίπους ἐξακολουθεῖ νο-
μίζων τὸν Πόλυβον πατέρα. Ἡ
δοτικὴ τῷ μηδενὶ ἰσοδυναμεῖ
πρὸς τὴν τῷ μη φόσαντι, ἡ-
τοί τῷ μηδενὶ ὄντι· κατὰ
γε τὸ φύσαι ἐμέ.

ΑΓΓΕΛΟΣ

1020 ἀλλ' οὐ σ' ἐγείνατ' οὔτ' ἐκεῖνος οὔτ' ἐγώ·

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἀλλ' ἀντὶ τοῦ δὴ παῖδά μ' ὠνομάζετο·

ΑΓΓΕΛΟΣ

δῶρόν ποτ', ἴσθι, τῶν ἐμῶν χειρῶν λαβών.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

καθ' ᾧδ' ἀπ' ἄλλης χειρός· ἔστερξεν μέγα;

ΑΓΓΕΛΟΣ

ἢ γὰρ πρὶν αὐτόν ἐξέπεισ' ἀπαιδία·

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

σύ δ' ἐμπολήσας ἡ τεκῶν· μ' αὐτῷ δίδως;

ΑΓΓΕΛΟΣ

εὐρῶν· ναπαῖαις ἐν Κιθαιρῶνος πτυχαῖς.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ᾧδοιπόρεις δὲ πρὸς τί τούσδε τοὺς τόπους;

ΑΓΓΕΛΟΣ

ἐνταῦθ' ὀρεῖοις ποιμνίοις ἐπεστάτουν·

¹ Τόσον ἐκεῖνος· σ' ἐγέννησεν, ὅσον καὶ ἐγώ.

² Μετεχειρίσθη τὸ μέσον, ὅπως δηλώσῃ ἴδιον παῖδα, υἱόν του.

³ Ἐκ τοῦ ἡγουμένου στίχου ἐννοεῖται ἡ μετοχὴ λαβών. Ἐπειτα τόσον πολὺ μ' ἡγάπησεν, ἂν καὶ ἔλαβεν ἀπὸ ξένης χειρᾶς;

⁴ Ἡ ἔλλειψις, ἡ στήρησις παίδων, καὶ οὐχὶ ἀτεκνία, διότι αὐτὴ καὶ μετὰ τὴν κτεῖσιν τοῦ Οἰδίποδος ὑπῆρχεν.

⁵ Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι τεκῶν, ἀλλ' οἱ ἐκδόται προτιμῶσι τὴν εἰκασίαν τοῦ Bothe γράφοντος τυχῶν, ὡς ἐν στίχ. 1039. Νομίζομεν ὅμως, ὅτι τὸ τυχῶν εἶναι ἐξαιρετικὴ περίστασις, περὶ

ἧς δὲν ἠδύνατο οὕτω προχειρῶς ὁ Οἰδίπους· νὰ ἐρωτήτῃ. Αἱ δύο πιθανώτεραι περιστάσεις ἦσαν· ἢ ἂν ἡγόραζεν ὁ ποιμὴν ἢ ἂν αὐτός ἐγέννα. Σὺ δὲ ἀγοράσας ἢ γεννήσας με δίδεις εἰς αὐτόν.

⁶ Τὸ εὐρίσκειν ἐνταῦθα ἔχει γενικὴν σημασίαν, ἥτις ὀρίζεται ἐν στίχ. 1038. Ὁ ἀναγνώστης δεῖον νὰ ἔχῃ ἐν ᾧφει, ὅτι ταῦτα λέγονται παρούσης τῆς Ἰοκάστης, ἧς ἡ φοβερὰ ἐκπληξὶς ἀποτυπώται ἐπὶ τοῦ προσώπου. Τὸ ὄνομα τοῦ Κιθαιρῶνος ὑπομνηστικῶς τὴν ἐκθεσιν τοῦ βρέφους.

⁷ Οἱ ποιμένες λέγονται καὶ ἐπιστάται ποιμνίων, ἐν Ἀλάντ. 27.

ἔκτα μάλιστα

εὐχρηστικῶς

ἐν δὲ τῇ ἀποστολῇ

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ποιμὴν γὰρ ἦσθα καὶ ἐπὶ θητεία¹ πλάνης; *ἀντὶ μιᾶς ἀπογραφῆς*

ΑΓΓΕΛΟΣ

σοῦ γ'², ὦ τέκνον, σωτήρ γε τῷ τότε³ ἐν χρόνῳ. 1030

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

τί δ'; ἄλγος ἴσχοντ', ἐν κακοῖς⁴ με λαμβάνεις;

ΑΓΓΕΛΟΣ

ποδῶν ἂν ἄρθρα μαρτυρήσειεν⁵ τὰ σά. *οἱ πόδες*

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

οἴμοι, τί τοῦτ' ἀρχαῖον ἐννέπεις κακόν;

ΑΓΓΕΛΟΣ

λύω σ' ἔχοντα διατόρους ποδοῖν ἀκμάς⁶. *οἱ πόδες*

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

δεινόν γ' ὄνειδος σπαργάνων⁷ ἀνείλόμεν. *ἐξ ἡρώων* 1035

¹ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «μισθιος καὶ ἐπὶ μισθῷ πλάνης». Ὅντως οἱ θῆτες ἦσαν ἐλεύθεροι ἐπὶ μισθῷ παρὰ τινι ἐργαζόμενοι. Ὁ ποιητὴς δὲν λέγει μὲν παρὰ τινι ἐργαζέτο, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ποιμὴν τὸ τέκνον ἤγαγεν εἰς τὸν Πόλυδον, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι τούτου ἦτο θῆς.

² Τὰ χειρόγραφα ἔχουσι σοῦ γ', ἀλλ' ἐν τινι ἀπογραφῇ εὐρηταὶ σοῦ δ', ὅπερ διὰ τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸν προηγούμενον γίγονεν εἶναι κακόν. Ὁ Hermann εἰκάσει σοῦ τ', ὅπερ δὲν φαίνεται πιθανώτερον τῆς γραφῆς τῶν χειρογράφων. Δύω γὰρ ἀπαντῶσι καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολ. 977 καὶ 1278. Ὁ σωτήρ τοῦ Οἰδίποδος παρὰ τῇ Σενέκα ὀνομάζεται Φόρβας, ἐν τινι δ' ἀγγεῖται λέγεται Εὐφορβος.

³ Ὁ στίχος διεφθάρη, ὥς εἰκάζουσιν οἱ κριτικοὶ ἐκ τῆς ταύ-

τολογίας· ἀντὶ τοῦ κακοῦ εὐρηταὶ ἐν τινι χειρογράφῳ καίροτες, ὅπερ δὲν ἐπιδοκιμάζεται. Ὁρθῶς ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «ἐκ τῶν πόντος τοῦ γέροντος, ὅτι σωτήρ σοι γέγονα, ὅπερ κοινόν ἐπὶ πάντων ἐκτεθειμένων ἀναπυνθάνεται ὁ Οἰδίπους, ὅτι ἐν ποίῳ ἄρα κακῷ ὄντα κατὰ τὴν ἐκθεσιν, ἵνα ἐκεῖνος εἴπῃ τὸ περὶ τῶν ποδῶν, ὅπερ ἐπιγινώσκει ἡ Ἰοκάστη».

⁴ Ὁμολογεῖ ὁ ἄγγελος, ὅτι εὖρε τὸν Οἰδίποδα ἐν κακοῖς καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἔχει μάρτυρας τὰ ἄρθρα τῶν ποδῶν.

⁵ Λύω σε ἔχοντα τοὺς πόδας διαπεπερονημένους.

⁶ Ἐνταῦθα σημαίνει τὸν χρόνον τῆς νηπιακῆς ἡλικίας, καθ' ἣν τὸ βρέφος περιτυλίσσεται σπάργανα. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ἐκ σπαργάνων χαλεπὴν αἰσχύνην διὰ τὴν τῶν ἄρθρων βλάβην».

ΑΓΓΕΛΟΣ

ὥς ὠνομάσθης ἐκ τύχης ταύτης, ὅς εἰ'.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ὦ πρὸς θεῶν, πρὸς μητρὸς ἢ πατρός¹; φράσον.

ΑΓΓΕΛΟΣ

οὐκ οἶδ'· ὁ δοὺς δὲ ταῦτ' ἐμοῦ λῶον φρονεῖ.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἦ² γὰρ παρ' ἄλλου μ' ἔλαβες οὐδ' αὐτὸς τυχών;

ΑΓΓΕΛΟΣ

1040 οὐκ³, ἀλλὰ ποιμὴν ἄλλος ἐκδίδωσί μοι.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

τίς οὗτος; ἦ κάτοισθα δηλῶσαι λόγῳ;

ΑΓΓΕΛΟΣ

τῶν⁴ Λαίου δήπου τις ὠνομάζετο.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἦ τοῦ τυράννου τῆσδε γῆς πάλαι ποτέ⁵;

ΑΓΓΕΛΟΣ

μάλιστα· τούτου τάνδρὸς αὐτὸς ἦν βοτήρ.

¹ Δὲν λέγει οἷος ὠνόμασαι, διότι ὁ Οἰδίπους ἦτο ὄντως οἰδίπους (ἐκ τοῦ οἰδάω).

² Τῶν Σχολιαστῶν τις λέγει· «ὑπὸ μητρὸς ὠνομάσθην ἢ ὑπὸ πατρός Οἰδίπους;» ἄλλος ὁμοῦ· «Ἐπαθον τοῦτο, τὸ διατρηθῆναι τὰ ἄρθρα;». Τὸ δεῦτερον φαίνεται πιθανώτερον· διότι ὁ Τρικλίνιος παρατηρεῖ· «Ἐπαθον τοῦτο δηλονότι, ἤγουν τὸ διατρυπηθῆναι τοὺς ἀστραγάλους· ἀσύνετον γὰρ καὶ ἀνακόλουθον πρὸς τὰ ἐπαγόμενα τὸ νομίζειν ἐρωτᾶν τὸν Οἰδίποδα, εἰ ὑπὸ τοῦ πατρός ἢ μητρὸς ὠνομάσθη». Ὀντως οἱ γονεῖς δὲν ἠδύναντο νὰ δώσωσι τὸ ὄνομα, ἀλλ' ὁ εὐρών καὶ δὲν εἴχετι ἐνδιαφέρον, ἂν ἢ μήτηρ ἢ ὁ πα-

τὴρ ἔδωκε τὸ ὄνομα· ἦτο ὁμοῦ ἐνδιαφέρον, ἂν ἢ μήτηρ ἢ ὁ πατήρ διέτρησε τοὺς πόδας.

³ Ἡ ἐρώτησις αὕτη γίνεται ἔνεκα τῆς φαινομένης ἀντιφάσεως πρὸς τὸν στίχον 1026.

⁴ Διὰ τῆς ἀρνήσεως βεβαιούται τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἐρωτήσεως, ὡς παρὰ Πλάτ. ἐν Γοργ. 433 Δ «Σω. Ὅστις διδάσκει ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια, πότερον, ὃ διδάσκει πείθει ἢ οὐ; Γορ. Οὐ δεῖται, ἀλλὰ πάντων μάλιστα πείθει».

⁵ Δηλαδὴ οἰκετῶν. Τοῦτο ἄγει εἰς πλήρη ἀναγνώρισιν τὴν Ἰοκάστην.

⁶ Ἀντὶ νὰ εἴπῃ· τοῦ πάλαι ποτὲ τυράννου.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἢ χάσθ' ἔτι ζῶν οὗτος, ὥς ἰδεῖν ἐμέ;

1013

ΑΓΓΕΛΟΣ

ὕμεις γ' ἄριστ' εἰδεῖτ' ἂν οὐπιχώριοι.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἔστιν τις ὑμῶν τῶν παρεστώτων πέλας,

ὅστις χάτοιδε τὸν βοτῆρ', ὃν ἐννέπει,

εἴτ' οὖν ἐπ' ἀγρῶν εἴτε κἀνθάδ' εἰσιδὼν;

σημήναθ', ὥς ὁ καιρὸς εὐρησθαι τάδε.

1030

ΧΟΡΟΣ

οἶμαι μὲν οὐδέν' ἄλλον³ ἢ τὸν ἐξ ἀγρῶν,ὃν καμάτευες⁴ πρόσθεν εἰσιδεῖν· ἀτὰρ

ἦδ' ἂν τὰδ' οὐχ ἥκιστ' ἂν Ἰοκάστη λέγοι.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

γύναι, νοεῖς ἐκεῖνον⁵, ὅντιν' ἀρτίωςμολεῖν ἐφιεμέσθα τόν⁶ θ' οὗτος λέγει;

1033

¹ Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ·
« Ἀντὶ τοῦ εἰδεῖσθαι ἂν ».

² Ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἡγουμένων τὸ ἐννέπειν. φαίνεται παρὰ δόξαν, ὁ πόθεν ὁ χορὸς εἰκάζει τὴν ταυτότητα τῶν δύο προσώπων. Ὁ Σχολιαστὴς ὁμῶς ἐξηγεῖ οὕτως· « Ἐστοχάζετο ὁ χορὸς ἐκεῖνον εἶναι τὸν τὴν ἐκθεσιν ποιησάμενον τοῦ παιδίου διὰ τὸ ἤδη εὐνοϊκὸν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ εἶναι τῷ οἴκῳ ».

³ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·
« Ὅν καὶ πρότερον ἐζήτηες ἰδεῖν ».

⁴ Ὑπόνοια ὑπάρχει, ὅτι τὸ χωρὶον διεφθάρη πως καὶ δὴ ὁ Spengel εἰκάζει, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ, γύναι, νοεῖς εἰ κεῖνον, ὅντιν' ἀρτίως μολεῖν ἐφιε-

μέσθα, τόνδ' οὗτος λέγει· ὅπερ δὲν ἐπιδοκιμάζεται. Ἄν προσετίθετο ἡ φράσις τὸν αὐτὸν εἶναι, ἤθελεν εἶναι πλήρης· ἀλλ' ὁ ποιητὴς ἐθεώρησε περιττὴν τὴν προσθήκην, ἣν ὑποδεικνύει ἡ ἔννοια τοῦ ὅλου χωρίου καὶ πρὸς τοῦτο συμβάλλεται καὶ τὸ ἐκεῖνον, δηλ. βάλλεις κατὰ νοῦν ἢ νομίζεις, ὅτι ἐκεῖνος, ὃν πρὸ οὐνοῦ ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἔλθῃ, καὶ οὗτος, τὸν ὅποιον οὗτος λέγει, εἶναι τὸ αὐτὸ πρόσωπον;

⁵ Καὶ οἱ τραγικοί, ὥς καὶ ὁ Ὀμηρος, μεταχειρίζονται τὰς πλαγίας πτώσεις τοῦ ἄρθρου ἀντὶ ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας. Ὁ Σοφοκλῆς πράττει τοῦτο μόνον μετὰ φωνῆεν.

ΙΟΚΑΣΤΗ

τί δ' ὄντιν' εἶπε¹; μηδὲν ἐντραπῆς τὰ δὲ
ῥηθέντα βούλου μηδὲ μεμνησθαι μάτην.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

οὐκ ἂν γένοιτο τοῦθ', ὅπως ἐγώ, λαβὼν

σημεῖα τοιαῦτ', οὐ φανῶ τοῦμόν γένος².

ΙΟΚΑΣΤΗ

1000 μὴ πρὸς θεῶν, εἶπερ τι τοῦ σαυτοῦ βίου
κῆδει, ματεύσης τοῦθ' ἄλῃς³ νοσοῦς ἐγώ.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

θάρσει· σὺ μὲν γὰρ οὐδ' ἐὰν⁴ τρίτης ἐγώ

μητρὸς φανῶ τρίδουλος⁵, ἐκφανεῖ κακῇ.

ΙΟΚΑΣΤΗ

ὁμως πιθοῦ μοι, λίσσομαι μὴ δρᾶ τάδε.

¹ Ἐννοεῖται τὸ ἐρωτᾶ, ὡς παρ' Αἰσχ. ἐν Προμηθ. 766 «τί δ' ὄντιν'; οὐ γὰρ ῥητὸν αὐδᾶσθαι τάδε». Τὸ δὲ μηδὲ ἐντραπῆς σημαίνει μὴ φροντίσης. Ἡ Ἰοκάστη ἀνεγνώρισεν ὁλόκληρον τὴν ἀνοσίαν πράξιν, οὐχὶ δὲ καὶ ὁ Οἰδίπους. Δὲν εἶναι ὁμως πιθανὴ ἡ παρατήρησις τοῦ Σχολιαστοῦ λέγοντος «Συνέησιν ἤδη τὸ πᾶν ἡ Ἰοκάστη, καὶ θέλει ἤδη αὐτὴν διαχειρίσασθαι, πρὶν ἔκπυστα γενέσθαι τὰ κακά», διότι ἀπεφάσισε τοῦτο, ὅτι εἶδε τὸν Οἰδίποδα χωροῦντα εἰς τὴν ἔρευναν.

² Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γείνη τοῦτο, ἵνα ἐγώ, ἀφ' οὗ λάβω τοιαύτας ἀποδείξεις, μὴ φανερώσω τὸ γένος μου. Ὁ δυστυχὴς Οἰδίπους νομίζει, ὅτι ἡ γυνὴ κωλύει τὴν ἔρευναν φοδουμένη, μὴ ἀνακαλυφθῇ ἡ τοῦ ἀνδρός δυσγένεια.

³ Παρελείφθη τὸ εἰ μί, ὡς ἐν Τραχιν. 332 «ἄλῃς γὰρ ἡ παροῦσα», ἱκανῶς ἀθλίᾳ εἶμαι ἐγώ.

⁴ Ἀριστοτέλ. ἐν Ἠθικ. Νικομαχ. IX, 11

⁵ Ἡ κοινὴ γραφὴ εἶναι οὐδ' ἂν ἐκ τρίτης, ὅπερ δὲν ἐπιδοκιμάζεται. Ἡ ὁμοιοκαταληξία τοῦ στίχου τούτου μετὰ τοῦ προηγουμένου ἐξαίρει τὴν ἀντίθεσιν. Διὰ τοῦτο δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ τρέψωμεν τὸ ἐγώ εἰς γέγώς.

⁶ Ἐνταῦθα περιεμένε τις δοῦλος, ἀνθ' οὗ κεῖται τρίδουλος, περὶ οὗ ὁ Εὐστάθιος παρατηρεῖ εἰς Ἰλιάδ. Θ, 306 «Σοφοκλῆς τρίδουλον τὸν ἐκ προγόνων δοῦλον ἔφη». Οἱ τοιοῦτοι λέγονται τρίδουλοι, ἐκ τριγωνίας δοῦλοι, τριπέδωνες, τρίπρατοι. Παρὰ δὲ τῇ Ἰππώνακτι εὐρηται καὶ ἐπτάδουλος. Τοῦναντίον ἡ μεγίστη γέννησις ὅτις εἶναι ἐκείνη, ἥτις ἐπτά πάππους πλουσίους εἶχεν ἀποφῆναι, Πλάτ. ἐν Θεαιτ. 174 E. Τὸ κακὴ ἐνταῦθα σημαίνει δυσγενής.

ΟΙΔΗΠΟΥΣ

οὐκ ἂν πιθοίμην· μὴ οὐ τὰδ' ἐκμαθεῖν σαφῶς.

ΙΟΚΑΣΤΗ

καὶ μὴν φρονοῦσά γ' εὖ· τὰ λῶστά σοι λέγω.

ΟΙΔΗΠΟΥΣ

τὰ λῶστα· τοίνυν ταῦτά μ' ἀλγύνει πάλαι.

ΙΟΚΑΣΤΗ

ὦ δύσποτμ', εἴθε μήποτε γνοιῆς, δς εἶ.

ΟΙΔΗΠΟΥΣ

ἄξει· τις ἐλθὼν δεῦρο τὸν βοτῆρά μοι;

ταύτην δ' ἔατε πλουσίῳ· χαίρειν γένει.

ΙΟΚΑΣΤΗ

ἰοῦ ἰοῦ, δύστηνε· τοῦτο γάρ σ' ἔχω

μόνον προσειπεῖν, ἄλλο δ' οὐ ποθ' ὕστερον·.

ΧΟΡΟΣ

τί ποτε βέκῃκεν, Οἰδίπους, ὑπ' ἀγρίας

ἄξασα λύπης ἢ γυνή; δέδοιχ' ὅπως

¹ Δὲν εἶναι δυνατόν νά πεισθῶ, ὥστε νά μὴ μάθω ταῦτα ἀκριβῶς.

² Τὸ εὖ καίπερ ἐπιτασσόμενον τῇ μετοχῇ, ὅμως προσδιορίζει ταύτην, ὡς καὶ ἐν στίχ. 626.

³ Ἐπαναλαμβάνει τὴν λέξιν τῆς Ἰοκάστης πρὸς δῆλωσιν ἀγανακτήσεως. Ἐκεῖνα, τὰ ὅποια σὺ ὀνομάζεις ἄριστα (δηλ. τὸ νά μὴ ἀναζητήσω τὸ γένος μου), εἶναι ἴσια ἴσια τὰ πρό πολλοῦ λυποῦντά με· λέγει· πάλαι, διότι ἐπὶ τούτῳ ἐπορεύθη εἰς τὸ ἐν Δελφοῖς μαντιεῖον.

⁴ Μετεχειρίσθη τὸν μέλλοντα τῆς ὀριστικῆς ἀντὶ προστακτικῆς; Ἐν στίχ. 861 ἐπέμφθη πομπός, ἵνα ἀγάγῃ τὸν ποιμένα, νῦν δὲ πέμπεται δεύτερος, ὅπως ἀχθῇ ταχύτερον.

⁵ Τὰ χαρακτηριστικά τῆς εὐγενείας εἶναι ὁ πλοῦτος καὶ τὸ γένος, Ἀριστοτέλ. Πολιτ. V, σελ. 1301 «εὐγενεῖς εἶναι δοκοῦσιν, οἳ ὑπάρχει προγόνων ἀρετὴ καὶ πλοῦτος» καὶ Ἡρόδοτ. IX 93 «ἄνδρες οἱ πλοῦτες τε καὶ γένει δοκιμώτατοι τῶν ἀστών».

⁶ Ἡ Ἰοκάστη ἀπέρχεται διὰ τῆς μέσης θύρας, ὅπως αὐτοκτονήσῃ· ὁ δὲ ὑποκριτὴς ὁ τὸ πρόσωπον ταύτης· ἔχων εἰσέρχεται ὡς ποιμήν. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Ἐννοουμένη τὰ τῆς ἀναιρέσεως αὐτῇ μὲν ἀπήλλακται, ὁ δὲ Οἰδίπους περιλείπεται. Τὸ γὰρ αὐτοῦ πρόσωπόν ἐστι τὸ περιπαθεῖς, περὶ ὃ πᾶσα ἡ διαθέσις τοῦ δράματος».

1073 μὴ 'κ τῆς σιωπῆς¹ τῆσδ' ἀναρρήξει κακά.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ὅποια χρήζει ῥηγνύτω· τοῦμόν δ' ἐγώ,
καί σμικρόν ἐστι, σπέρμ'² ἰδεῖν βουλήσομαι.

αὕτη δ' ἴσως, φρονεῖ γὰρ ὡς γυνή³ μέγα,

τὴν δυσγένειαν τὴν ἐμὴν αἰσχύνεται⁴.

1080 ἐγὼ δ' ἐμαυτὸν παῖδα τῆς τύχης⁵ νέμιον
τῆς εὐδιδούσης⁶, οὐκ ἀτιμασθήσομαι.

τῆς⁷ γὰρ πέφυκα μητρός· οἱ δὲ συγγενεῖς⁸
μῆνές με μικρὸν καὶ μέγαν διώρισαν⁹.
τοιοῦσδε δ' ἐκφύς οὐκ ἂν ἐξέλθοιμ' ἔτι

¹ Ὁ χορὸς λέγει σιωπὴν, διότι ἡ Ἰοκάστη ἀνεφώνησε μόνον τοῦ τοῦ μὴ ἐξηγήσασα τὸν λόγον τῆς ἐξεγέρσεως. Φοβοῦμαι μήπως ἐκ ταύτης τῆς σιωπῆς ἔξελθῶσι κακά.

² Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ γένος γινώσκει. Μετεχειρίσθη δὲ τὸν μέλλοντα τῆς ὀριστικῆς, ὅπως δηλώσῃ καὶ μετὰ τὴν παραίνεσιν τῆς Ἰοκάστης θά θελήσω, ὡς ἐν Αἴαντ. 680 «ἐς τὸν φίλον τοσαυτὸν ὑπουργῶν ὠφελεῖν βουλήσομαι» καὶ Εὐριπιδ. ἐν Μηδ. 239 «τοσαυτὸν οὖν σου τυγχάνειν βουλήσομαι, σιγᾶν, ἣν μοι πόρος τις ἐξευρεθῇ».

³ Αἱ γυναῖκες συνήθως ἀποβλέπουσιν οὐχὶ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ἀξίαν, ἀλλ' εἰς τὸ γένος. Αὕτη ὁμως ἴσως, διότι ὡς γυνὴ μεγαλοφρονεῖ, ἐντρέπεται διὰ τὸ ταπεινὸν γένος μου.

⁴ Καὶ ἐνταῦθα εἶναι τραγικὴ εἰρωνεία, διότι νῦν, ὅτε ἡ Ἰοκάστη διεῖδε τὸ ἀληθές γένος τοῦ ἀνδρός, ἐλέγχεται ὡς αἰσχυνομένη διὰ τὴν δυσγένειαν τούτου.

⁵ Κατὰ τὸν Πλούταρχον τὸ

αὐτὸ ἔλεγε καὶ ὁ Σύλλας ἐν Ἡθικ.

318 C «Ἀντικρυς οὗτος (ὁ Σύλλας) τῇ τύχῃ μετὰ τῶν πράξεων ἑαυτὸν εἰσποιεῖ, βοῶν κατὰ τὸν Οἰδίποδα τὸν Σοφοκλέους, ἐγὼ δ' ἐμαυτὸν παῖδα τῆς Τύχης νέμιον». Ἐπειδὴ ὁ Οἰδίπους ἀποβλέπει μόνον εἰς τὴν ἀναζητήσιν τοῦ γένους, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὰς συνεπείας, χαίρει· ἡ χαρὰ δ' αὕτη, ὡς καὶ ἡ τοῦ χοροῦ, ποιεῖ ζωηράν ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος.

⁶ Τοῦτο ἐξηγεῖ ἐν στίχ. 1083.

⁷ Τὸ ἄρθρον κεῖται ὡς δεικτικὴ ἀντωνυμία οὐ μόνον μετὰ τοῦ μέν, δέ, ἀλλὰ καὶ μετὰ τοῦ γάρ, καί.

⁸ Οἱ μῆνες λέγονται συγγενεῖς, διότι οὗτοι ἀκολουθοῦσι τῷ ἀνθρώπῳ, ὡς δὴ καὶ λέγεται ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 7 «χὼ χρόνος ζυνὼν μακρὸς διδάσκει» καὶ ἐν Αἴαντ. 622 «ἥπου παλαιᾷ μὲν σὺντροφος ἀμέρα». Ὡστε οἱ μῆνες εἶναι συγγενεῖς τοῦ Οἰδίποδος καὶ οὐχὶ τῆς τύχης, ὡς νομίζει ὁ Σχολιαστής.

⁹ Τὸ διώρισαν ἐνταῦθα ση-

κινδυνεύει

+ ποτ' ἄλλος', ὥστε μὴ ἔμαθεῖν τοῦμόν γένος. 1085

ΧΟΡΟΣ :

Στροφή

εἶπερ ἐγὼ μάντις³ εἰμι

καὶ κατὰ γνῶμαν ἰδρὶς⁴, οὐ τον' Ὀλυμπον ἀπείρων, καὶ ἴον μέγαν ὄχλον

ὦ Κιθαιρών,

οὐχ ἔσει⁵ τὰν αὖριον

μαίνει ἔταξαν. Ὁ Οἰδίπους τὸ κατ' ἀρχὰς ἐξετίθη ἐπὶ ὀλέθρῳ, ἀλλ' ἀνετράφη βασιλικῶς καὶ ἐθεωρήθη διάδοχος τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς, εἴτα πάλιν πλάνης, ἀλλὰ καὶ πάλιν σωτὴρ τῶν Θηβαίων γένετο καὶ βασιλεὺς αὐτῶν.

¹ Ὁ Dindorf προσκρούων εἰς τὸ χωρίον εἰκάξει, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ, οὐκ ἂν ἐξέλθοιν ποτὲ ἄλλοις, ὅπερ δὲν φαίνεται πιθανόν. Εἶναι ὅμως ἀληθές, ὅτι τὸ ποτὲ δὲν ἀπαντᾷ ἐν ἀρχῇ τῶν τριμέτρων, ἀλλὰ τῶν χορικῶν 509. Ἐπειδὴ τοιοῦτος ἐγενήθη, δὲν εἶναι δυνατόν πλέον νὰ ἀποδειχθῇ διάφορος, ὥστε τοῦτο νὰ μ' ἐμποδίσῃ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξετάσω τὸ γένος μου. Ὁ Οἰδίπους διὰ τούτων θέλει νὰ εἴπῃ, ὅτι ἐδοκίμασε τὰς περιπετείας καὶ διὰ τοῦτο ἀπαθῶς θέλει μάθει τὰ περὶ τοῦ γένους αὐτοῦ καὶ ἐν τῇ ὑποθέσει, ὅτι τοῦτο εἶναι ταπεινόν.

² Ἐν ᾧ Ὁ Οἰδίπους μετὰ προσδοκίας ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν στρέφει τὸ βλέμμα, ὅπως ἴδῃ τὸν ποιμένα ἐρχόμενον, ὁ χορὸς πλήρης εὐθυμίας ἄδει τὸ τοῖτον στάσιμον, ὡς ἐν Ἀγαντ. 693 Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ. Ὑπονοοῦσιν οἱ κατὰ τὸν χορόν χρηστότερόν τι περὶ τοῦ Οἰδίποδος, ὅτι θειοτέρου γένους τυγχάνει ἀπὸ

τινος τῶν ὀρείων νυμφῶν. Ποιοῦνται δὲ τὸν λόγον πρὸς τὸν Κιθαιρώνα, καὶ φασιν, οὐκ ἔση εἰς τὴν αὖριον ἀπείρατος τοῦ ἡμᾶς αὔξειν σε, ὡς τροφόν καὶ μητέρα τοῦ Οἰδίποδος.

³ Ἐπειδὴ ὁ χορὸς ἐν τοῖς ἐμ-προσθεν ἀρνεῖται τὴν ὑπαρξίν τῆς μαντικῆς (ἐν στίχ. 500, ἀνδρῶν δ' ὅτι μάντις πλέον ἢ γὰ φέρεται, κρίσις οὐκ ἔστιν ἀληθής· σοφία δ' ἂν σοφίαν παραμείψειεν ἀνήρ), ἥθελὲ τις ἴσως ἀπορήσει, ὅτι αὐτὸς οὗτος ὀνομάζει ἑαυτὸν μάντιν. Ἀλλ' οὗτος ἐννοεῖ ἐνταῦθα τὸν μάντιν κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην σοφίαν, ὡς ἀναπτύσσει εὐθύς διὰ τῆς ἐπομένης προτάσεως. Ἀλλαγὴ ἡ μαντικὴ διαστέλλεται ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης γνώμης ἐν στίχ. 398 «γνώμη κυρήσας οὐδ' ἀπ' οἰωνῶν μαθῶν» καὶ ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολών. 403 «κάνευ θεοῦ τις τοῦτό γ' ἂν γνώμη μάθοι».

⁴ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ἐμπειρος κατὰ τὴν γνώμην, ὅ ἔστι συνετός». Ἐπὶ ὄρκου ἐνίετε τίθεται· τὸ οὐ ἄνευ τοῦ μά, ὡς στίχ. 660 καὶ ἐν Ἀντιγ. 758.

⁵ Ἡ σύνταξις ἔχει ὡς ἐξῆς· οὐκ ἀπείρων ἔσει, μὴ οὐχ ἡμᾶς σε αὔξειν, καὶ σὲ χορεύεσθαι. Ἀντὶ τῆς λέξεως αὖριον ὁ Nauck ἔγραψεν αὖρι, ὅπερ εὐ-

- 1090 πανσέληνον, μὴ οὐ σέ γε καὶ πατριῶταν¹ Οἰδίπου
καὶ τροφὸν καὶ ματέρ² αὖξιν,
καὶ χορεύεσθαι³ πρὸς ἡμῶν, ὡς ἐπίηρα φέροντα
1095 τοῖς ἔμοις τυράννοις.
ἴηιε Φοῖβε⁴, σοὶ δὲ ταῦτ' ἀρέστ' εἴη.

ρισκόμενον ἐν ἀποσπάσμασι 412
τοῦ Αἰσχύλου σημαίνει ταχέως.
'Ο δὲ Dindorf γράφει τὰν ἐτέ-
ραν πανσέληνον, ὅπερ φαίνε-
ται τολμηρόν. Λοιπὸν ὁ χορὸς
προσδοκᾷ, ὅτι τὴν ἐπομένην ἡ-
μέραν θίλει ἀνακαλυφθῆ τὸ γέ-
νος τοῦ Οἰδίποδος. Γεννᾶται ὅμως
τὸ ζήτημα, διὰ τί πρέπει νὰ ᾔναι
πανσέληνος. 'Ο Wolff εἰκάζει
οὐχὶ ἀπιθάνως, ὅτι τοῦτο ἦτο
προωρισμένον διὰ τοὺς ἐν 'Αθή-
ναις θεατάς· διότι ἐνταῦθα ἐτέ-
λουν τὰ Πάνδια, ὧν ἡ ἑναρξίς
ἐγένετο εὐθὺς μετὰ τὴν ἐορτὴν
τῶν μεγάλων Διονυσίων. Τὰ δὲ
Πάνδια ἐτελοῦντο κατὰ τὴν παν-
σέληνον τοῦ μηνός 'Ελαφβολι-
ώνος. 'Ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ προσ-
θίσωμεν καὶ ἄλλον λόγον· διὰ
τοῦ πανσελήνου ἠθέλησε νὰ ὑπο-
δηλώσῃ ὁ ποιητής, ὅτι τὸ πρᾶγ-
μα ἔσται ἀριδῆλως φανερόν. Καὶ
ἡμεῖς λέγομεν, θὰ γείνη καὶ
θὰ ᾔναι μεσημέρι.

¹ Τοῦτο λέγεται καὶ συμπα-
τριώτης παρὰ τισι ἀρχαίοις.
Συνήθως οἱ τοὶ ὀνόμαζον πα-
τριώτας τοὺς δούλους, ὡς λέ-
γει ὁ Φύτιος· « Πατριῶται οἱ
δούλοι 'Ελλήνων, πολῖται δὲ οἱ
ἐλεύθεροι ». 'Ορα 'Απολογ. Πλάτ.
ἐν τῇ ἐκδόσει μου σελ. 83.

² 'Ο ποιητής διὰ τῶν τριῶν
ὀνομάτων σχηματίζει σχῆμα κλι-
μακωτόν. Τὸ ὑποκείμενον τοῦ
αὖξιν εἶναι ἡμεῖς, κατὰ δὲ τὸν

Σχολιαστὴν σημαίνει μεγαλό-
ναιον, λέγειν.

³ 'Επειδὴ τὸ χορεύειν ἀπαντᾷ
καὶ ὡς ἐνεργητικὸν μεταβατικόν,
σχηματίζεται ἐκ τούτου καὶ πα-
θητικὸς τύπος, ὡς Σοφοκλ. ἐν
'Αντιγόν. 1152 « σὲ χορεύουσι
τὸν ταμίαν 'Ιακχόν », Εὐριπίδ. ἐν
'Ιων. 1080 « χορεύει σελάνα μα-
τέρα σεμνάν » καὶ Πίνδαρ ἐν
'Ισθμ. I, 7 « τὸν ἀκείρεσκον φοῖ-
τον χορεύων ». Καὶ ἡμεῖς λέγο-
μεν, χορεύω τὸν καλαμα-
τιανόν. 'Ἡ φράσις ἐπίηρα φέ-
ροντα συνήθως εὐρηται παρὰ
τοῖς ἐπικοῖς καὶ παρὰ τισι μετα-
γενεστέροις λυρικοῖς. 'Ο Σχολια-
στής ἐρμηνεύει· « ὡς ἐπέραστα
φέροντα τοῖς ἔμοις βασιλεῦσιν ».

⁴ 'Ο χορὸς εὐχεται, ἵνα ἡ
μαντικὴ αὐτοῦ ἀρέσῃ τῇ 'Απόλ-
λωνι, ὅστις διάφορα ἐμαντεύσατο,
ὡς τοῦλάχιστον ἐξήγησεν ὁ Τει-
ρεσίας. 'Ο Σχολιαστής παρατη-
ρεῖ· « Ἀναγκάτως πρὸς τὸν 'Α-
πόλλωνα ἀποτείνει διὰ τὸ ἄρξαι
τῶν χρησμῶν ». 'Ἡ ἐννοία τῆς
δῆλης στrophῆς εἶναι ἡδεῖ· 'Εάν βέ-
βαια ἐγὼ εἶμαι μάντις καὶ κατὰ
γνώμην ἔμπειρος, μὴ τὸν 'Ο-
λυμπον, ὃ Κίθαιρῶν, θίλεις δοκι-
κάσει κατὰ τὴν πανσέληνον τῆς
αὔριον, ὅτι μεγαλύνομεν βέβαια
σὲ τὸν συμπατριώτην τοῦ Οἰδί-
ποδος καὶ τροφὸν καὶ μητέρα
καὶ τιμῶμεν, διότι φέρει εὐχά-
ριστα εἰς τοὺς βασιλεῖς μου. Εἰς

Ἀντιστροφή

τίς σε, τέκνον, τίς σ' ἔτικτε¹

τῶν μακραίωνων² ἄρα Πανὸς ὄρεσσιβάτα πατρός

πελασθεῖς³

1100

ἢ σέ γ' εὐνάτειρά⁴ τις

Λοξίου⁵; τῷ γὰρ πλάκες⁶ ἀγρόνομοι πᾶσαι φίλαι·

εἴθ' ὁ Κυλλάνας ἀνάσσω,

σὲ δέ, ἱήεις Ἀπολλόν, εὐχομαι
ταῦτα νὰ ἀρέσωσιν.

¹ Τὸ τίκτειν οἱ ἀρχαῖοι μεταχειρίζονται πλειστάκις κατὰ παρατατικόν, ἐν ᾧ ἡδύναντο νὰ μεταχειρισθῶσι κατ' ἀόριστον, ὡς ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 982. ἔτικτε γὰρ μ' ἔτικτεν, ὡμοι μοι κακῶν.

² Ἐπειδὴ ὁ Οἰδίπους εὐρέθη ἐν τοῖς ὄρυγσι τοῦ Κιθαιρώνος, ὁ χορὸς εἰκάζει, ὅτι οὗτος εἶναι τέκνον νόμφης τινὸς καὶ θεοῦ ἐξ ἐκείνων, οἵτινες διαιτῶνται ἐν τοῖς ὄρεσι. Τὸ μακραίων σημαίνει, ὅ τι καὶ τὸ ἀθάνατος, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 987 «Μοῖραι μακραίωνες», ἂν καὶ ὑπὸ τινων ἀρχαίων ἐλέγχθη, ὅτι αἱ νόμφαι δὲν εἶναι ἀθάνατοι, ἀλλὰ μακρόβιοι, ὡς δὴ αἱ Δρυάδες συνθησκουσι μετὰ τῶν δένδρων, Πίνδαρ. ἐν ἀποσπασμ. 142 «ἰσοδένδρου τέκμαρ αἰῶνος λαγοῦσαι». Τὸ ἄρα δηλοῖ, ὅτι τὰ ἐνταῦθα λεγόμενα εἶναι συνέπεια τῶν ἡγουμένων· οὐχὶ δ' ἀσυνήθως τίθεται τοῦτο μετὰ πολλὰς λέξεις, ὡς ἐν Αἴαντ. 923 καὶ ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 1697. Ἡ γενικὴ ὄρεσσιβάτα εὐρηται καὶ ἐν Ἀντιγόν. 350. Τὸν Πάνα ὀνομάζει ὁ χορὸς πατέρα μετὰ οἰκειότητος.

³ Συνετάχθη πρὸς γενικὴν τὸ

πελάζεσθαι, ὡς καὶ τὸ θιγεῖν, ἄψασθαι καὶ τὰ τοιαῦτα, ὡς ἐν Τραχιν. 17 «πρὶν τῆσδε κοίτης ἐμπελασθῆναι ποτε».

⁴ Σημαίνει τὴν σύνευρον.

⁵ Καὶ ὁ Ἀπόλλων ἐν τοῖς ὄρεσι διαιτῶμενος νόμιος ἑκαλεῖτο. Οὕτως ἔνεμε τὰς βοῦς τοῦ Λαομέδοντος ἐν Τροίᾳ, Ἰλιάδ. φ 448 καὶ τὰ ποιμένα τοῦ Ἀδμήτου ἐν Φεραῖς Ἀπολλόδωρ. I, 9, 15.

⁶ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Αἱ ἐξοχαί, αἱ ἀνατάσεις τῶν ὀρών. Ἀγρόνομοι δέ, ἔνθα τὰ ἀγρία νέμεται, τὰ μὴ ἡμερα θηρία». Τὸ ἀγρόνομοι ἔχει παθητικὴν σημασίαν, ὡς λέγεται τὸ ὄρος νέμω καὶ «τὸ ὄρος νέμεται αἰξί». Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάς. IV, 6, 17.

⁷ Τὸ εἶτε ἐν εὐθείᾳ ἐρωτήσεται εὐρηται καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς ἐν Αἴαντ. 179 «ἢ ῥα κλυτῶν ἐνάρων ψευθεῖσα δώροις εἴτ' ἐλαφροβουλίας» καὶ ἐν Τραχιν. 236 «ποῦ γῆς; πατρώας εἴτε βαρβάρου; λέγε.» Ὁ Ἑρμῆς διατρίβων ἐπὶ τοῦ ὕψιστου ὄρους τῆς Ἀρκαδίας, τῆς Κυλλήνης, ἡγάπα τὰς νόμφας καὶ ἦτο ὁ προστάτης πάντων τῶν ποιμένων. Διὰ τοῦτο εἶχε καὶ τὰ ἐπιθετὰ νόμιος, ἐπιμήλιος, μηλοσσόος, κριοφόρος, ὄρειος.

1105 εἴθ' ὁ Βακχεῖος¹ θεὸς ναίων ἐπ' ἄκρων ὀρέων σ'
εὐρημα² δέξατ' ἐκ του-*α' ἔχων ε' ὄρον*
νυμφῶν Ἑλικωνιάδων³, αἷς πλεῖστα συμπαίζει.

ΟΙΔΗΟΥΣ

1110 εἰ χρή τι κάμέ⁴, μὴ συναλλάξαντά πω,
πρέσβεις, σταθμάσθαι, τὸν βοτῆρ' ὄραν δοκῶ,
ὄνπερ πάλαι ζητοῦμεν. ἐν τε γὰρ μακρῷ
γῆρα⁵ ξυνάδει τῷδε τάνδρι σύμμετρος⁶, *ἡ ὀρνύχην*

¹ Ἀπαντᾷ Βάκχειος καὶ Βακχεῖος, δηλ. ὁ Διόνυσος, ὅστις ἐ-
τέρπετο ἐν τοῖς ὄρεσι μετὰ τῶν
νυμφῶν, Ἀριστοφάν. ἐν Θεσμοφ.
991 «Βρόμιοι, χοροῖς τερπόμενοι
κατ' ὄρεα Νυμφῶν ἐρατοῖς ἐν ὕ-
μνοις, ἀμφὶ δέ σοι κτυπεῖται Κι-
θαιρώνιος ἡχῶ». Πρὸς τιμὴν δὲ
τούτου αἱ μὲν Ἀτθίδες καὶ αἱ
Βοιωτικαὶ καὶ Φωκικαὶ γυναῖκες
ἐώρταζον ἐπὶ τοῦ Παρνασοῦ, αἱ
ὁδὲ Σπαρτιάτιδες ἐπὶ τοῦ Ταῦγέ-
του. Ὁ Τρικλίνιος παρατηρεῖ.
«Λέγει δὲ τὸν Διόνυσον ναῖσιν ἐπ'
ἄκρων ὀρέων, ἥ διότι αἱ Βάκχαι
αὐτοῦ, ὡς μαινόμεναι, τὰ ὄρη
περιήρχοντο, ἥ ὅτι ἐν τῇ Κι-
θαιρῶνι τὸ ἱερόν ἦν αὐτοῦ».

² Εὐρημα σημαίνει εὐφρόσυ-
νον κέρδος· ἐκ δὲ τῆς σειρᾶς τοῦ
λόγου γίνεται δηλον, ὅτι τὸ βρέ-
φος δὲν ἦτο ἔρμαιον, ἀλλὰ τέ-
κνον αὐτοῦ τοῦ Διονύσου μετὰ
τινος νόμφης, ὡς μαρτυρεῖ καὶ
τὸ συμπαίζει.

³ Ἀντὶ τοῦ Ἑλικωνιάδων
ὁ Porson γράφει Ἑλικωνιά-
δων, ὅπερ δέχεται καὶ ὁ Din-
dorf. Τὸ αὐτὸ λέγει καὶ ὁ Ἀνα-
κρέων 2. Ὡναξ (Διόνυσος), ἧ
δαμάλης Ἐρως καὶ Νόμφαι κυ-
νώπιδες πορφυρέη τ' Ἀφροδίτῃ
συμπαίζουσιν· ἐπιστρέφει δ' ὕψη-
λὰ κορυφὰς ὀρέων. Τίς λοιπόν

σε, τέκνον, τίς σ' ἐγέννησε τῶν
ἀθανάτων νυμφῶν συνευρεθεῖσα
μετὰ τοῦ ὀρεσιδίου πατρὸς Πα-
νός ἢ σύνευνος τις τοῦ Ἀπόλλω-
νος, διότι εἰς τοῦτον πᾶσαι αἱ
φάραγγες, ἐφ' ὧν βόσκουσι κτή-
νη, εἶναι προσφιλεῖς· εἴτε ὁ τι-
μώμενος ἐπὶ τῆς Κυλλήνης, εἴτε
ὁ θεὸς Διόνυσος ὁ κατοικῶν ἐπὶ
τῶν κορυφῶν τῶν ὀρέων ἐδέχθη
σε μετὰ χαρᾶς ὡς τέκνον παρὰ
τινος τῶν Ἑλικωνιάδων νυμφῶν,
μετὰ τῶν ὁποίων πλειστάκις
συμπαίζει.

⁴ Τοῦτο λέγει ἐν ἀντιθέσει πρὸς
τὸ ἐπόμενον σὺ ἐν στίχ. 1115·
ἂν πρέπη καὶ ἐγώ, ἂν καὶ δὲν
συνήντησα μέχρι τοῦδε τὸν ποι-
μένα, γέροντες, νὰ εἰκάσω, νο-
μίζω, ὅτι βλέπω τοῦτον. Ἐπειδὴ
ὁ Οἰδίπους μετὰ μεγίστης ἀγω-
νίας περιέμενε τὸν ποιμένα, πρῶ-
τος παρατηρεῖ τοῦτον ἐρχόμενον.
Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Θεα-
σάμενος δὲ ὁ Οἰδίπους τὸν πρε-
σβύτην ἐρχόμενον, ὃν μετεπέμ-
ψατο, στοχάζεται μὲν εἶναι αὐ-
τὸν ἐκ τοῦ γῆρως καὶ τῶν ἀγόν-
των οἰκετῶν, τὴν δὲ ἐπιστήμην
καὶ τὴν ἀκριβοῇ γνώσιν τῇ χορῇ
ἀνατίθουσιν».

⁵ Εἶναι δοτικὴ ὀργανικὴ, ὡς
ἐν στίχ. 80.

⁶ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·

ἄλλως τε¹ τοὺς ἄγοντας ὥσπερ οἰκέτας
 ἔγνωκ' ἑμαυτοῦ, τῇ δ' ἐπιστήμῃ σύ² μου
 1115 προύχοις τάχ' ἄν που, τὸν βοτῆρ' ἰδὼν πάρος³.

ΧΟΡΟΣ

ἔγνωκα γάρ⁴, δάφ' ἴσθι· Λαίου γαρ ἦν,
 εἶπερ τις ἄλλος⁵, πιστὸς ὡς νομεὺς ἀνὴρ.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

σέ πρῶτ' ἐρωτῶ τὸν Κορίνθιον ξένον,
 ἧ τόνδε φράζεις;

ΑΓΓΕΛΟΣ

τοῦτον, ὃνπερ εἰσορᾷς.

1120

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

οὗτος σύ, πρέσβυ, δεῦρό μοι φώνει βλέπων⁶,
 ὅς' ἄν σ' ἐρωτῶ. Λαίου ποτ' ἤσθα σύ;

«Τῇ Κορινθίῳ ὁμηλῆς καὶ ἴσος ἐστὶ κατὰ τὴν ἡλικίαν».

¹ Σημαίνει ἐξ ἄλλου μέρου, δι' ἄλλην αἰτίαν, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἴων. 618 «ἄλλως τε τὴν σὴν ἄλοχον οἰκτεῖρω ἄπαιδα γηράσκουσιν». Τὸ ὥσπερ θεωρεῖται ὑπὸ τῶν κριτικῶν ὑποπτον προελθὼν ἐκ κακῆς συμπληρώσεως. Ὁ Nauck εἰκάζει, ὅτι ἐξέπεσε τοῦ κειμένου ἡ μετοχὴ ὄντας, ἥτις κακῶς ἀνεπληρώθη διὰ τοῦ ὥσπερ. Ὁ Τρικλίνιος, ὅμως γινώσκει τὸ ὥσπερ καὶ τοῦτο θεωρεῖ ἀναγκαῖον. «Εἰκότως εἶπε τὸ ὥσπερ οὐ γὰρ ἀκριβῶς εἶδεν, ἀλλ' εἰκάζων ἦν». Ὁπωσδήποτε πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὴν μετοχὴν ὄντας ὡς καὶ ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 783.

² Ὁρα, ὅτι ἐπὶ τοῦ χοροῦ μεταχειρίζεται τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν, ἄν καὶ πρὸ ὀλίγου εἶπε πρέσβεις.

³ Κατὰ τὸν Σχολιαστήν· «τῇ γνῶσει ὑπερβάλλοις, ὡς καὶ πρὶν αὐτὸν θεασάμενος».

⁴ Αἰτιολογεῖ τὴν ἐννοουμένην φράσιν, προὔχοιμι ἄν σου τῇ ἐπιστήμῃ.

⁵ Ἡ ὑποθετικὴ αὕτη πρότασις δίδει εἰς τὸ ἐπίθετον πιστὸς σημασίαν ὑπερθετικῶς. Τὸ ὡς ὅμως περιορίζει πῶς τὴν πίστιν τοῦ ποιμένου, διότι σημαίνει πιστὸς ὅσον εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ποιμὴν. Ὁ δοῦλος ἦτο μὲν πιστός, ἀλλὰ τὸ γένος τῶν ποιμένων δὲν εἶναι εἰς ἄκρον πιστόν, ὡς ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 20 «μακράν γὰρ ὡς γέροντι προὔσταλης ὁδόν».

⁶ Ὁ Οἰδῖπους ἀπαιτεῖ, ἵνα ὁ ποιμὴν βλέπῃ κατὰ πρόσωπον, ὅπως καὶ ἐκ τῶν γραμμῶν αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ βλέμματος ἀνέυρῃ τὴν ἀλήθειαν.

ΘΕΡΑΠΩΝ

ἤ' δοῦλος, οὐκ ὠνητός, ἀλλ' οἴκοι τραφεῖς.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἔργον μεριμνῶν ποῖον ἢ βίον τίνα;

ΘΕΡΑΠΩΝ

1125 ποίμναις τὰ πλείστα τοῦ βίου συνειπόμεν¹. *συνειπόμεν*

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

χώροις μάλιστα² πρὸς τίσιν ξύναυλος ὢν; *Γιατί ἔβην*

ΘΕΡΑΠΩΝ

ἦν μὲν Κιθαιρών, ἦν δὲ πρόσχωρος τόπος³. *ὡς πλησίον*

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

τὸν ἄνδρα⁴ τόνδ' οὖν οἶσθα, τῇδέ που μαθών;

ΘΕΡΑΠΩΝ

τί χρῆμα δρῶντα; ποῖον ἄνδρα καὶ λέγεις⁵;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1130 τόνδ', ὃς πάρεστιν· ἢ ξυναλλάξας⁷ τί πως; *ἔδωκεν ὅπως δέλωδι
ἐς χεῖρα*

ΘΕΡΑΠΩΝ

οὐχ ὥστε γ' εἰπεῖν ἐν τάχει μνήμης ὕπο⁸.

¹ Ἀττικὸς σχηματισμὸς ἐκ τοῦ ἕα. Τὸ οἴκοι τραφεῖς σημαίνει, ὅτι καὶ τὸ οἰκοτράφης, οἰκότριψ, οἰκεὺς καὶ οἰκογενής. Τοῦτο ὑποδηλοῖ τὴν πίστιν τοῦ θεράποντος καὶ λέγεται μεθ' ὑπερφανείας.

² Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Κατὰ τὰ πλείστα μέρη τῆς ζωῆς μου ποίμναις ἠκολούθουν».

³ Ἐπιθυμῶ ὁ Οἰδίπους, ἵνα ὁ ποιμὴν ὁρίσῃ ἀκριβῶς, ἐν τίσι τόποις ἠυλίετο.

⁴ Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν· «Ἦν μὲν Κιθαιρών, ἔνθα ἠυλιζόμην, ἦν δὲ πλησιόχωρος τῷ Κιθαιρώνι τόπος».

⁵ Λοιπὸν τοῦτον τὸν ἄνδρα γνωρίζεις ἔδω εἰς κανὲν μέρος ἀκού-

σας τι περὶ αὐτοῦ; Ὁ ποιητὴς ἔπρεπε νὰ εἴπῃ, μαθὼν ἢ ξυναλλάξας, ἀλλ' ἔνεκα τῆς στιχομυθίας διέκοψε τὸν λόγον.

⁶ Ἡ δευτέρα ἐρώτησις εἶναι γενικωτέρα τῆς πρώτης. Ἡ ἀκριβὴς τοῦ Οἰδίποδος ἐξέτασις ἤγειρεν ὑπονοίας ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ θεράποντος, ὅστις διὰ τῶν γενικῶν ἀποκρίσεων ἐπιδεικνύει πλήρη ἀθωπότητα.

⁷ Ἐν τῇ ἡγουμένη ἐρωτῆσει τοῦ Οἰδίποδος ὑπάρχει τὸ οἶσθα, ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται ἡ μετοχή. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «συντοχῶν κατὰ τι».

⁸ Ἡ ὑπὸ μετὰ γενικῆς ἐνταῦθα δηλοῖ τὸ ἀναγκαστικὸν αἶτιον.

ΑΓΓΕΛΟΣ

κούδεν γε θαῦμα¹, δέσποτ'. ἀλλ' ἐγὼ σαφῶς
 ἀγνῶτ'² ἀναμνήσω νιν. εὖ γὰρ οἶδ', ὅτι
 κάτοιδεν, ἤμος³ τὸν Κιθαιρῶνος τόπον
 ὁ μὲν⁴ διπλοῖσι ποιμνίοις, ἐγὼ δ' ἐνὶ
 ἐπλησίαζον⁵ τῷδε τάνδρῳ τρεῖς ὄλους
 ἐξ ἧρος εἰς ἀρκτοῦρον⁶ ἐκμήνους χρόνους·
 χειμῶνι δ' ἤδη τὰμά⁷ τ' εἰς ἔπαυλ' ἐγὼ

1133

¹ Καὶ δὲν εἶναι βέβαια παρά-
 δοξον, διότι παρήλθε πολὺς χρό-
 νος.

² Ἐνταῦθα σημαίνει ἐπιλαθό-
 μενον.

³ Περιέμενέ τις ἴσως ὅτι, ὅ-
 περ δὲν ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ
 διά τὸ προηγούμενον. Ἄλλως μετὰ
 τὰ μνήμης σημαντικά ῥήματα
 ἔπεται χρονικὸν ἐπίρρημα, ὡς ἐν
 Αἴαντι. 1273 «οὐ μνημονεύεις
 οὐκέτ' οὐδέν, ἡνίκα ἐρκέων ποθ'
 ἡμᾶς οὗτος ἐγκεκλημένους». Διὰ
 τῆς λέξεως τόπον ἔννοεῖ, ὅτι εἴ-
 πεν ἐν στίχ. 1127.

⁴ Οἱ κριτικοὶ ἐπεχείρησαν ἐν
 τῷδε τῷ στίχῳ ποικίλας διορθώ-
 σεις ἀνευ πολλῆς ἀνάγκης· ὁ μὲν
 Heimsoeth ἀντὶ τοῦ ὁ μὲν γρά-
 φει νέμων, ὁ δὲ Brunck ἐπλη-
 σίαζεν ἀντὶ ἐπλησίαζον καὶ
 οὕτως ἡ φράσις ἐγὼ δ' ἐνὶ γί-
 νεται παρένθεσις, ὅπερ δὲν εἶναι
 ἀτυχές.

⁵ Ὁ ποιητής ἠδύνατο νὰ εἴπῃ
 ἐπλησίαζομεν. Διὰ τῆς φρά-
 σεως τῷδε τάνδρῳ δηλοῖ τὸν Θη-
 βαῖον ποιμένα.

⁶ Ὅταν οἱ ἀρχαῖοι λέγωσι περὶ
 τῆς ἐπιτολῆς τῶν ἀστέρων ἐν-
 νοοῦσι πάντοτε τὴν πρωϊνὴν ἐπι-
 τολὴν αὐτῶν, δηλ. τὴν ἡμέραν,
 καθ' ἣν τὸ πρῶτον γίνονται ὁρα-
 τοὶ τὴν πρωΐαν ἐπιτέλλοντες. Ὁ

ἀρκτοῦρος ἐπιτέλλει τὸν Σεπτέμ-
 βριον καὶ δὴ τῷ 430 ἡ ἐπιτολὴ
 αὐτοῦ ἐγένετο ἐν Ἀθήναις τῇ 18
 Σεπτεμβρίου τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμε-
 ρολογίου κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς
 τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἐν Βερολίνῃ
 ἀστεροσκοπείου Foerster. Ἀπὸ
 τῆς ἐπιτολῆς τοῦ ἀρκτοῦρου ἄρ-
 χεται τὸ φθινόπωρον, ὡς παρα-
 τηρεῖ καὶ ὁ Σχολιαστής. «Ἐκ
 τοῦ τέλους τοῦ ἔαρος εἰς τὴν ἐφάν
 ἐπιτολὴν τοῦ ἀρκτοῦρου, ἥτοι
 τὴν ὥραν τοῦ θέρους. Ὁ γὰρ ἀρ-
 κτοῦρος κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐπιτέλ-
 λει τοῦ μετοπώρου». Περὶ τοῦ-
 του λέγει καὶ ὁ Ἡσιόδους ἐν Ἑργ.
 366 «Εὖτ' ἂν δ' ἐξήκοντα μετὰ
 τροπᾶς ἡελίοιο χειμέρι' ἐκτελέσῃ
 Ζεὺς ἤματα, δὴ ῥα τότε' ἀστὴρ
 ἀρκτοῦρος προλιπὼν ἱερὸν ῥόον
 Ὀλκεανοῦ πρῶτον παμφαίνων ἐ-
 πιτέλλεται ἀροκνέφατος». Ἐκ-
 μηνος δὲ σημαίνει τὴν ἐξαμηνίαν,
 ὡς παρὰ Πολυβ. τόμ. IV, σελ.
 367. Στρατοκλέους πρυτανεύον-
 τος τὴν δευτέραν ἐκμηνον». Μέ-
 χρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων οἱ
 ποιμένες ἀριθμοῦσι καὶ συνά-
 πτουν τὰ συμβόλαια αὐτῶν καθ'
 ἐξαμηνίας, ἀπὸ τοῦ ἁγίου Γεωρ-
 γίου μέχρι τοῦ ἁγίου Δημητρίου.

⁷ Δυνάμεθα ἢ νὰ συνάψωμεν
 μετὰ τοῦ ἔπαυλα ἢ νὰ θεωρήσω-
 μεν ὡς τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἡ-

ἡμεῖς ἡμεῖς
 εἰς τὴν ἀνάμνησιν
 τοῦ ἀρκτοῦρου

- ἤλαυνον, οὗτός τ' εἰς τὰ Λαίου σταθμά'. *μετόχως*
 1140 λέγω τι τούτων ἢ οὐ¹ λέγω πεπραγμένον;
 ΘΕΡΑΠΩΝ
 λέγεις ἀληθῆ, καίπερ ἐκ μακροῦ² χρόνου.
 ΑΓΓΕΛΟΣ
 φέρ' εἰπὲ νῦν, τότ'⁴ οἴσθα παῖδά μοί τινα
 δούς, ὡς ἐμαυτῷ⁵ θρέμμα θρεψαίμην ἐγώ;
 ΘΕΡΑΠΩΝ
 τί δ' ἔστι; πρὸς τί τοῦτο τοῦπος ἱστορεῖς⁶;
 ΑΓΓΕΛΟΣ
 1148 ὁδ' ἐστίν, ὦ τᾶν', κείνος, ὃς τότε ἦν νέος.
 ΘΕΡΑΠΩΝ
 οὐκ εἰς ὄλεθρον⁸; οὐ σιωπήσας ἔσει;
 ΟΙΔΙΠΟΥΣ
 ἄ⁹, μὴ κόλαζε, πρέσβυ, τόνδ', ἐπεὶ τὰ σὰ
 δεῖται κολαστοῦ μᾶλλον ἢ τὰ τοῦδ' ἔπη.
 ΘΕΡΑΠΩΝ
 τί δ', ὦ φέριστε¹⁰ δεσποτῶν, ἁμαρτάνω;

λαυνον καὶ νᾶ ἐννοήσωμεν καὶ εἰς τὸ οὗτος τὸ τὰ ἐαυτοῦ.

¹ Ὁ Εὐστάθιος παρατηρεῖ ἐν σελ. 237, 7 «Σταθμός δὲ νῦν μὲν ἀγροτική κατοικία, ὃ ἔστιν ἔπαυλις· ἦν ὁ Σοφοκλῆς μεταπλάσας σταθμά λέγει».

² Τὸ ἢ οὐ πρέπει νὰ ἀπαγγελοῖ μονοσυλλάβως.

³ Ἀπὸ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ταῦτα ἐγένοντο, παρήλθε πολὺς χρόνος.

⁴ Ἐνθυμεῖται, ὅτι τότε ἔδωκάς μοι παῖδα;

⁵ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ἴνα ἀναθρεψαίμην ἐγώ, αὐτὸν δηλονότι, θρέμμα ἐμαυτῷ, ἡγουν δι' ἐμαυτόν».

⁶ Περιπίπτει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ζητεῖς, ἐρωτᾷς.

⁷ Ὡ φίλε· ἡ φράσις ἐλήφθη ἐκ τοῦ καθ' ἡμέραν βίου εὐρισκομένη καὶ ἐν Φιλοκτῇ. 1387 καὶ ἴσως ἐν Ἡλέκτρ. 1220.

⁸ Ἐννοεῖται τὸ ἀποφθερεῖ ἢ ἄπει, ὡς Ἀριστοφάν. ἐν Ἰππ. 829 «οὐκ εἰς κόρακας ἀποφθερεῖ;» Ὁ θεράπων, ὅστις ἐνόμιζεν, ὅτι ἵσταται πρὸ τοῦ φονέως τοῦ Λαίου, νῦν μανθάνει τὸ ὅλον μυστήριον.

⁹ Ἐπιφώνημα ἐφεκτικόν. Τὸ κολάζειν λεγόμενον περὶ δούλου ἔχει εἰρωνεῖαν τινά· διότι οἱ δούλοι κολάζονται καὶ δὲν κολάζουσιν.

¹⁰ Τὸ ὁμηρικόν τοῦτο ὑπερθετικόν παρὰ τοῖς τραγικοῖς ἀπαντᾷ μόνον παρ' Αἰσχύλ. ἐν Ἑπτὰ ἐπὶ Θῆβ. 39.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

οὐκ¹ ἐννέπων τὸν παῖδ', ὃν οὗτος ἱστορεῖ. 1150

ΘΕΡΑΠΩΝ

λέγει² γὰρ εἰδὼς οὐδέν, ἀλλ' ἄλλως πονεῖ. *μελλουσιν**μελλουσιν* ΟΙΔΙΠΟΥΣ *τιμωρεῖται*

σὺ πρὸς χάριν μὲν οὐκ ἔρεῖς, κλαίων δ' ἔρεῖς.

ΘΕΡΑΠΩΝ

μὴ δῆτα, πρὸς θεῶν, τὸν γέροντα³ μ' αἰχίσῃ. *μὴ μὴ βαλεῖν*

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

οὐχ ὡς τάχος τις τοῦδ' ἀποστρέψει⁴ χέρας; *δὲν δαί' ἐστιν ὁ γυῖόν τας χεῖρας, ὡς λέγ.*

ΘΕΡΑΠΩΝ

δύστηνος· ἀντὶ τοῦ; τί προσχρήζων⁵ μαθεῖν; 1155

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

τὸν παῖδ' ἔδωκας τῷδ', ὃν οὗτος ἱστορεῖ⁶;

ΘΕΡΑΠΩΝ

ἔδωκ'· ὀλέσθαι δ' ὠφελον τῇδ' ἡμέρα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἀλλ' εἰς τόδ'⁷ ἤξεις, μὴ λέγων γε τοῦνδικον.

ΘΕΡΑΠΩΝ

πολλῷ γε μᾶλλον, ἣν φράσω, διόλλυμαι.

¹ Ἀμαρτάνεις, διότι δὲν ἀποκρίνεσαι περὶ τοῦ παιδός, περὶ τοῦ ὁποῦ οὗτος ἐρωτᾷ.

² Δὲν ἀποκρίνομαι, διότι λέγει χωρίς νὰ γνωρίζῃ τίποτε, ἀλλὰ ματαιῶς κοπιᾷ. Τὸ μάταιον κεῖται ἐν τούτῳ, ὅτι ὁ Κορίνθιος ἀποτυγχάνει τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, δηλ. ὅτι δὲν λέγει πρὸς χάριν τοῦ Οἰδίποδος, ὡς τοῦτο ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἐπομένου στίχου.

³ Ὁ θεράπων οὗτος ἦτο φύσει δειλὸς καὶ ἄνευ τῆς δειλίας τοῦ τοῦ ὁ πειρητῆς δὲν ἠδύνατο νὰ πλέξῃ τὸν μῦθον· διότι οὗτος ἔφυγε καὶ φυγὼν διέσπειρε τὴν

φήμην, ὅτι ὁ Λάϊος ἐφανεύθη ὑπὸ ληστῶν.

⁴ Ἡ τιμωρία αὕτη ἦτο συνηθὴς ἐν Ἀθήναις. Ἀριστοφάν. ἐν Λυσιστράτ. 455 «ἀποστρέφετε τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὡς Σκύθαι».

⁵ Ἐκ τοῦ ἡγουμένου στίχου ἐννοεῖται ἡ φράσις, κελεύεις ἀποστρέψαι χέρας.

⁶ Μετ' αὐστηρότητος ὁ ἡγεμὼν ἐπαναλαμβάνει τὰς λέξεις, ἃς εἶπεν ἐν στίχ. 1150.

⁷ Δηλαδή τὸ ὀλέσθαι· ἀλλ' εἰς τὸν ὀλεθρον θὰ φθάσῃς, ἂν βέβαια δὲν λέγῃς τὴν ἀλήθειαν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1160

ἀνὴρ δὲ, ὡς ἔοικεν, ἐς τριβάς¹ ἐλᾶ. *ἐς ἀναβίχας δὲ Ἰφραίμ*

ΘΕΡΑΠΩΝ

οὐ δὴτ' ἔγωγ', ἀλλ' εἶπον, ὡς δοίην, πάλαι².

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

πόθεν λαβών; οἰκεῖον ἢ ἕξ ἄλλου τινός;

ΘΕΡΑΠΩΝ

ἐμὸν μὲν οὐκ ἔγωγ'³, ἐδεξάμην δέ του.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

τίνας πολιτῶν τῶνδε κακ ποίας στέγης;

ΘΕΡΑΠΩΝ

1163

μὴ πρὸς θεῶν, μὴ, δέσποθ', ἱστόρει πλέον.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ὄλωλας⁴, εἴ σε ταῦτ' ἐρήσομαι πάλιν.

ΘΕΡΑΠΩΝ

τῶν Λαίου τοίνυν⁵ τις ἦν γεννημάτων.

¹ Ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει· «Εἰς βραδυτῆτα καὶ διατριβὰς καὶ ἀναβολὰς», ὡς ἐν Ἀντιγόν. 377. «Μὴ τριβάς ἔστ', ἀλλὰ νῦν κομίζετε εἴσω».

² Τοῦτο μόνος εἶπεν ἐν στίχ. 1137, ὁ δὲ Εὐστάθιος παρατηρεῖ εἰς Ἰλιάδ. Θ 102 «πάλαι οὐκ αἰεὶ μακρὸν χρόνον σημαῖνον, ἀλλ' ἔστιν οὗ καὶ πρόσφατον Ἀττικῶς, ... παρὰ Σοφοκλεῖ ἀλλαχού τε καὶ ἐν τῇ «Θανόντ' Ὀρέστην νῦν τε καὶ πάλαι λέγω» (Πλέκτρ. 676)». Παρατηροῦμεν ὅμως, ὅτι ἐνταῦθα ὁ θεράπων εἶχε συμφέρον νὰ εἰκονίσῃ τὸ πρᾶγμα ὡς πρὸ πολλοῦ γενόμενον.

³ Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν· «ἐμὸν μὲν οὐδαμῶς ὄντα ἔδωκα». Ὁ θεράπων πειράζεται νὰ ἀποφύγῃ ὀρίσμενὴν ἀπόκρισιν.

⁴ Μετεχειρίσθη παρακείμενον ἀντὶ μέλλοντος, ὅπως ποιήσῃ τὴν ἐννοίαν ἰσχυροτέραν, ὡς ἐν Φιλοκτήτῃ. 73 «ὥστ' εἴ με τόξων ἐγκρατὴς αἰσθήσεται, ὄλωλα». Ὁρθῶς δ' ὁ Σχολιαστής λέγει· «Φυσικὸς δὲ ὁ λόγος οὗτος, τὸ τὰ ἀπαραιτήτως γενησόμενα, καὶ ὁμολογουμένην ἔχοντα τὴν ἀπόβασιν, λέγειν ὡς ἤδη γεγονότα».

⁵ Λοιπὸν ἐπειδὴ δὲν δύναμαι νὰ βραδύνω τὴν ἀόριστον ἀντινομίαν μετεχειρίσθη κατ' ἀρσενικὸν γένος καὶ οὐχὶ κατ' οὐδέτερον πρὸς τὸ σημασιόμενον, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἰκέτις. 12 «Θανόντων ἐπὶ τὰ γενναίων τέκνων, οὐς ποτ' Ἀργείων ἀναξ' Ἀδραστος ἤγαγε» καὶ ἐν Ἀνδρομάχῃ. 370 «τέκνον τε τοῦδ', ὃν οὐδὲν αἷτιον μέλλουσι κτανεῖν».

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἤ δοῦλος¹ ἢ κείνου τις ἐγγενὴς γεγώς;

ΘΕΡΑΠΩΝ

οἴμοι, πρὸς αὐτῷ γ' εἰμὶ τῷ δεινῷ λέγειν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

κᾶγωγ' ἀκούειν· ἀλλ' ὅμως ἀκουστέον. 1170

ΘΕΡΑΠΩΝ

κείνου γέ τοι δὴ παῖς ἐκλήζεθ'· ἡ δ' ἔσω
κάλλιστ' ἂν εἴποι, σὴ γυνή, τάδ' ὥς ἔχει. X

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἡ γὰρ δίδωσιν ἥδε σοι;

ΘΕΡΑΠΩΝ

μάλιστ', ἄναξ.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ὥς πρὸς τί χρείας²;

ΘΕΡΑΠΩΝ

ὥς ἀναλώσαιμι³ νιν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

τεκοῦσα τλήμων⁴;

ΘΕΡΑΠΩΝ

θεσφάτων γ' ὅκνω κακῶν. 1175

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

πόων;

ΘΕΡΑΠΩΝ

κτενεῖν νιν τοὺς τεκόντας⁵ ἦν λόγος.

¹ Ἐπειδὴ ἡ λέξις γέννημα ἔχει γενικωτέραν σημασίαν, ὁ Οἰδίπους ποιεῖ τὴν τελευταίαν εἰκασίαν. Ἡ μετοχή γεγώς ἀνήκει καὶ εἰς τὸ δοῦλος.

² Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν φράσιν, πρὸς τίνα χρεῖαν· πρὸς ποῖον σκοπὸν ἔδωκέ σοι τὸ βρέφος;

³ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει ἀπολέσαιμι.

⁴ Κατὰ τὸν Wolff ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ τοιαῦτα τολμῶσα, ὥς καὶ ἐν Ἡλέκτρ. 275· ἡ δ' ὡς τλήμων ὥστε τῷ μιάστορι ξύνεστ'· καὶ 439· εἰ μὴ τλημονεστάτη γυνὴ πασῶν ἔβλαστε, τάςδε δυσμενεῖς· χοῶς οὐκ ἂν ποῦθ' ὄν γ' ἔκτεινε, τῷ δ' ἐπέστεφε.

⁵ Τὸ βρέφος κατὰ τὸν χρησμὸν ἔμελλε νὰ φονεύτῃ μόνον τὸν

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

πῶς δῆτ' ἀφῆκας τῷ γέροντι¹ τῷδε σύ;

ΘΕΡΑΠΩΝ

κατοικτίσας, ὦ δέσποθ', ὥς² ἄλλην χθόνα

δοκῶν ἀποίσειν, αὐτὸς ἐνθεν ἦν· ὁ δὲ

κάχ' εἰς μέγιστ' ἔσωσεν. εἰ γὰρ οὗτος εἶ,

ὃν φησὶν οὗτος, ἴσθι δύσποτμος γεγώς³.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ιοῦ ιοῦ, τὸ πάντ' ἀν' ἐξήχοι σαφῆ.

ὦ φῶς, τελευταῖόν σε προσβλέψαιμι⁴ νῦν,

ὅστις πέφασμαι φύς τ' ἀφ' ὧν⁵ οὐ χρῆν, ξύν οἷς τ'

οὐ χρῆν ὁμιλῶν⁶, οὓς τέ μ' οὐκ ἔδει κτανῶν.

ΧΟΡΟΣ

Στροφὴ α'.

ἰὼ γενεαὶ βροτῶν⁷,

πατέρα, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν μητέρα,
ἀλλὰ τὸ τοιοῦτον ὀνομάζεται
σύλληψις, ὡς παρατηρεῖ ὁ Σχο-
λιαστής· «Σύλληψις ὁ τρόπος· οὐ
γὰρ καὶ τὴν μητέρα ἐφόνευσεν».

¹ Ὀνομάζει τὸν Κορίνθιον ποι-
μένα γέροντα ἀποδλέπων εἰς τὴν
παρουσαν αὐτοῦ ἡλικίαν.

² Τὸ ὡς πρέπει νὰ συντάξωμεν
οὐχὶ μετὰ τῆς ἐπομένης αἰτιατι-
κῆς, ἀλλὰ μετὰ τῆς μετοχῆς δο-
κῶν, ὡς καὶ παρ' Εὐριπίδ. ἐν
Ἡρακλ. μαινομ. 984· «ἄλλω δ'
ἐπέτρε τόξ', ὃς ἀμφιδώμιον ἔπτη-
ξε κρηπιδό», ὡς λεληθῆναι δοκῶν.

³ Μετὰ πολλὰς εἰκασίας καὶ
ὑπεκφυγὰς, ἃς ἐξεύρε ἡ τοῦ ποιη-
τοῦ μεγαλοφυΐα, ἐνταῦθα ἡ ἀνα-
γνώρισις γίνεται πλήρης.

⁴ Ὁ Οἰδίπους εὐχεται νὰ ἀπο-
θάνῃ, ἀλλ' ἡ εὐχὴ ἐκτελεῖται μόν-
ον κατὰ γράμμα. Ὁ δὲ Σχολια-
στής παρατηρεῖ· «Εὐ πεπλαγία-
σται ὁ λόγος, ὡς τὴν πῆρωςιν

αἰνιττομένου. Ἀλλ' ἐπὶ τὸν θά-
νατον αὐτῷ ὁ λόγος· ἀπορήσας
γὰρ ξίφους ἑαυτὸν ἐτύφλωσεν».

⁵ Μεταχειρίζεται πληθυντικῶς.
ἀριθμοὺς ἀντὶ ἐνικῶν ὡς ἐν στίχ-
203. Κατὰ τὸν Σχολιαστήν· «Ὅν
στις δέδειγμαι γεννηθεῖς ἀφ' ὧ-
ν οὐ πρόπον ἦν, γεννηθῆναί με δη-
λονότι, καὶ ὁμιλῶν καὶ συνευαν
ζόμενος σὺν οἷς οὐ πρόπον ἦς
ὁμιλεῖν με, ἤγουν τῇ μητρί, καὶ
κτανῶν ὃν οὐκ ἔδει κτανεῖν με».

⁶ Τῷ αὐτῷ ῥήματι τοῦ Τειρε-
σίου ἐχρήσατο, ὅπως ὑποδηλώσῃ
τὴν πληρωσιν τοῦ λόγου αὐτοῦ.
Ὁ μὲν Οἰδίπους εἰσέρχεται εἰς
τὰ ἀνάκτορα διὰ τῆς μέσης θύ-
ρας, ὁ δὲ ἄγγελος ἐξέρχεται πρὸς
τὰ ἀριστερά, ἵνα ἐπ' ἀνέλθῃ εἰς
τὴν Κόρινθον, καὶ ὁ Θηβαῖος πρὸς
τὰ δεξιὰ, ἵνα πορευθῇ εἰς τοὺς
ἀγρούς.

⁷ Τῆς σκηνῆς κενῆς οὐσῆς ὁ

ὥς ὑμᾶς ἴσα καὶ τὸ μηδὲν ζώσας ἐναριθμῶ.
τίς γάρ, τίς ἀνὴρ πλέον

τᾶς εὐδαιμονίας φέρει

ἢ τοσοῦτον, ὅσον δοκεῖν¹

καὶ δόξαντ² ἀποκλίνει;

τὸ σὸν τοι παράδειγμ' ἔχων,

τὸν σὸν δαίμονα³, τὸν σὸν, ὦ τλαῖμον Οἰδιπόδα, βροτῶν

οὐδένα⁴ μακαρίζω.

¹ Ἀντιστροφή α'

ὅστις⁵ καὶ ὑπερβολὰν

χορὸς οἰκτεῖρει τὸ εὐμετάβλητον
τῆς ἀνθρωπίνης τύχης.

¹ Συχνάκις μετὰ τὰ ἔχοντα ὀπωσθήποτε τὴν σημασίαν τῆς ὁμοιότητος ἔπεται ὁ καὶ ἀντὶ δοτικῆς, ὡς Πλάτ. ἐν Ἰων. 831 Δ «οὐχ ὁμοίως πεποιθήκασιν καὶ Ὀμηρος», Ἡρόδοτ. I, 35 «Ἔστι δὲ παραπλησίη ἡ καθαροῖς τοῖσι Λυδοῖσι καὶ τοῖσι Ἕλλησι;» Ὁ Wolff συντάσσει ἴσα καὶ τὸ μηδὲν, τὸ δὲ ζώσας θεωρεῖ ὡς χρονικὴν μετοχήν· ἀλλὰ ὀρθότερον εἶναι νὰ συντάξωμεν τὸ μηδὲν μετὰ τοῦ ζώσας· προέταξε δὲ τὸ μηδὲν, ὅπως ἐξάρτητὴν ἀντίθεσιν μετὰ τοῦ φαινομένου καὶ τῆς πραγματικότητος. Ἡ ματαιότης τῶν ἀνθρωπίνων συχνάκις ὑπὸ τῶν ποιητῶν ἐξαίρεται, ὡς παρὰ Πινδάρ. ἐν Πυθ. VIII, 95 «τί δέ τις; τί δ' οὐτις; σκιάς ὄναρ ἀνθρωποῖ» καὶ Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ. 125 «ὁρῶ γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ὄντας ἄλλο πλήν ἐδῶλ', ὅσοι περ ζῶμεν, ἢ κούφην σκιάν».

² Ἐννοεῖται τὸ ἀπαρέμφατον εὐδαιμονεῖν ἢ φέρειν εὐδαιμονίαν.

³ Μετεχειρίσθη τὸ αὐτὸ ῥήμα,

ὅπως δηλώσῃ τὴν ταχέαν μετάπτωσιν τῆς τύχης, δηλ. μόλις ἐφάνη, ὅτι εὐδαιμονεῖ καὶ παρευθὺς κατέπεσεν. Ἀντὶ τῆς αἰτιατικῆς περιέμενέ τις ὀνομαστικὴν, διότι εἶναι ταῦτοπροσωπία. Τὸ δὲ ἀποκλίνει σημαίνει ἐκπεσεῖν, ἀποτραπῆναι.

⁴ Τὴν σὴν ἀτυχίαν. Πλὴν τῆς κλητικῆς Οἰδίπου· μεταχειρίζονται οἱ τραγικοὶ καὶ τὴν Οἰδιπόδα ἐν τοῖς μελικοῖς μέρεσιν.

⁵ Τὸ ἀρσενικὸν γένος ὁ Hermann ἔτρεψεν εἰς οὐδέτερον, ὅπερ ὄντως εἶναι ἐντονώτερον. Ἡ ἐξήγησις τῆς ὅλης στροφῆς εἶναι ἡδεῖα φεῦ γενεαὶ τῶν θνητῶν, πόσον σὰς θεωρῶ ὅτι ζῆτε ἐξ ἴσου μὲ τὸ τίποτε· διότι ποῖος, ποῖος ἀνθρώπος εὐδαιμονεῖ περισσότερον παρὰ τόσον μόνον, ὥστε νὰ φαίνεται, ὅτι εὐδαιμονεῖ καὶ, ἀφ' οὗ φανῇ, νὰ δυστυχήσῃ; Τὸν βίον σου βέβαια μεταχειρίζομενος ὡς παράδειγμα, τὴν σὴν δυστυχίαν, τὴν σὴν, ὦ ταλαίπωρε Οἰδίπου, κανένα ἐκ τῶν θνητῶν δὲν καλοτυγίζω.

⁶ Ἐν τῇ πρώτῃ ἀντιστροφῇ ὁ χορὸς ἀναπτύσσει τὴν μεγάλην

τοξεύσας ἐκράτησας τοῦ πάντ' εὐδαίμονος ὄλβου,

ὦ Ζεῦ², κατὰ μὲν φθίσας διό³ καὶ ἡρώεσσι μὲν

τὰν γαμφώνυχ⁴ παρθένον

χρησμοδόν⁵, θανάτων δ' ἐμὰ

1200 χώρα πύργος⁶ ἀνέστας.

ἐξ οὗ καὶ βασιλεὺς καλεῖ

ἐμός, καὶ τὰ μέγιστ'⁷ ἐτιμάθης, ταῖς μεγάλαισιν ἐν

Θῆβαισιν ἀνάσσω.

εὐδαίμονιαν τοῦ Οἰδίποδος, ἥτις ἀνετράπη διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως.

Ὁ Οἰδίπου; παραβάλλεται πρὸς τοξότην, ὅστις ἐπιτυχᾶνει τοῦ σκοποῦ, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Τρωάδ.

643 «ἐγὼ τοξεύσασα τῆς εὐδοξίας, τῆς τύχης ἡμάρτανον» καὶ Αἰσχύλ. ἐν Ἀγαμέμν. 628 «κῦρσαι ὥστε τοξότην ἄκρον σκοποῦ».

Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· ὑπερβολικῶς· εὐτυχήσας.

² Τοῦ κατὰ πάντα εὐδαίμονος, ὡς ἐν στίχ. 1429 «πάντ' ἐφεύρημαι κακός». Ὅρα, ὅτι ἐξαίρεται ἡ εὐτυχία τοῦ Οἰδίποδος, ὅπως αὕτη ποιήσῃ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν μέγιστην αὐτοῦ δυστυχίαν.

³ Ἄξιον σημειώσεως, ὅτι ἡ κλητικὴ δὲν ἀναφέρεται εἰς τὸ δευτέρον πρόσωπον τοῦ ῥήματος ἐκράτησας, ἀλλὰ παρενεβλήθη, ὡς καὶ ἐν Φιλοκτῇ. 1233 «ὦ Ζεῦ, τί λέξεις; οὐτε ποῦ δοῦναι νοεῖ; (δηλ. ὁ Νεοπτόλεμος);». Ἡ δὲ τιμῆσι εἶναι συνήθης, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 979 «κατὰ δὲ τακόμενοι μέλει μελέαν πάθαν».

⁴ Γαμφώνυξ λέγεται ὁ ἔχων γαμφοῦς, ἥτοι καμπύλους ὄνυχας· εἶναι δ' ἐπίθετον τῶν σαρκοφάγων. Ὁ δὲ Τρικλίνιος λέγει· «Ἦτοι τὴν Σφίγγα. Ἰστέον δέ, ὅτι ἡ Σφίγξ εἶχε πρόσωπον καὶ

κεφαλὴν κόρης, σῶμα κυνός, πτερὰ ὄρνιθος; φωνὴν ἀνθρώπου, ὄνυχας λέοντος».

⁵ Ἡ Σφίγξ ὀνομάζεται χρησμοδός, διότι τὸ αἰνιγμα αὐτῆς ἦτο ἄσαφές, καὶ ἐν ἐξαμέτρῳ, ὡς οἱ χρησμοί, καὶ διότι ἡ λύσις μαντείας ἔδει· ὅρα στίχ. 394.

⁶ Πολλὰί λέξεις ἔχουσαι ὅπως· ἀπὸ τῆς σημασίας τῆς ἀμύνης συντάσσονται πρὸς ἀπλὴν γενικὴν ἀποβάλλουσαι τὴν κατὰ προθεσιν, ὡς καλὺπτρη νιφετοῦ, Καλλιμαχ. ἐν ἀποσπάσμ. 142 πρὸς βλημακακῶν Ἀριστοφ. ἐν Σφῆξ. 613. Ἀντὶ τοῦ ἀνέστας περιεμένομεν ἀναστάς, ὡς κεῖται καὶ τὸ κατὰ μὲν φθίσας, ἀλλ' ἔτρεψε τὴν μετοχὴν εἰς ῥῆμα, ὡς καὶ ἐν στίχ. 452.

⁷ Δηλαδή τὰς μεγίστας τιμὰς· ἐτιμήθης, ὡς Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. VII, 3, 19 «ἄξιον οὖν σοι μεγαλοπρεπέστατα τιμῆσαι Σεύθην». Ὅστις ὑπερβολικὰ εὐτυχήσας ἐγεῖναι ἐκράτης κατὰ πάντα εὐτυχοῦς μακαριότητος, ὦ Ζεῦ, καταστρέψας τὴν γαμφοῦς ὄνυχας· ἔχουσιν παρθένον τὴν αἰνιγματωδὴν καὶ κατὰ τῶν θανάτων χάριν τῆς πατρίδος μου ὡς φρούριον ἐγερθεῖς. Διὰ τοῦτο καὶ βασιλεὺς ὀνομάζεσθαι ἐμός καὶ τὰς

Στροφή ε.

τὰ νῦν δ' ἀκούειν¹ τίς ἀθλιώτερος;τίς ἀταίς² ἀγρίαις, τίς ἐν πόνοιςξύνοικος³ ἀλλαγᾷ βίου;ἰὼ κλεινὸν Οἰδίπου χάρα⁴,ὦ μέγας λιμὴν⁵

αὐτὸς ἤρκεσεν

παιδί⁶ καὶ πατρίθαλαμῇ πολὺ⁷ πεσεῖν,πῶς ποτε, πῶς ποθ' αἰ πατρῷαί σ' ἄλοκες⁸

φέρειν, τάλας,

μεγίστα· τιμὰς ἔλαβες, εἰς τὰς
μεγάλας Θῆδας βασιλεύων.

¹ Τὸ ἀπαρέμφατον ἐξαρτάται
ἐκ τοῦ ἀθλιώτερος καὶ ἀναφέρεται
εἰς τὰς πρὸ ὀλίγου γοεράς
φωνὰς τοῦ Οἰδίπου, ἐν στίχ.
1182-83.

² Ἡ πρόθεσις ἐκ τῶν ἐπομένων
πρέπει νὰ νοηθῇ καὶ ἐν ταύτῃ
τῇ δοτικῇ, ὡς καὶ ἐν στίχ. 734.
Τὸ ἀγρίαις ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει
«ἀκατασχέτοις, ἀκαταπονήτοις».
Ἐπειδὴ ὑπάρχει ἡ πρόθεσις σὺν ἐν τῇ ξύνοικος, ἦτο
περιττὴ ἡ ἐν, ἀλλ' ὑπάρχουσι
παραπλήσια παραδείγματα, ὡς
ἐν τοῖς ἐμπροσθεν 1126 «πρὸς
τίσιν ξύναυλος ὢν;» καὶ ἐν ἀποσπασμ. 863 «τῶν σοφῶν, ἐν οἷς
ὁ νοῦς ξύνεστιν».

³ Ἐκ τοῦ συγκριτικοῦ ἀθλιώτερος
πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὸ μᾶλλον.
Ἡ ἐπομένη δοτικὴ εἰναὶ ὀργανικὴ.

⁴ Ἀντὶ νὰ εἴπῃ, κλεινοῦ Οἰδίου
ποδος χάρα, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 1 «Ἡ
κοινὸν αὐτάδελφον Ἰσμήνης χάρα»
καὶ Εὐριπίδ. ἐν Ὀρέστ. 470

«ὦ χάρες πρέσβυ, Ζηνὸς ὁμόλεκτρον χάρα».

⁵ Ἡ γυνὴ παραβάλλεται πρὸς
λιμένα, ὡς ἐν στίχ. 423. Ὡς δὲ
μοις ἄνορμον εἰσέπλευσας εὐπλοίας
τυχῶν· «Ὀνόμαζι δὲ τὸν λιμένα μέγαν,
ὅπως ὑποδηλώσῃ, ὅτι οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ
ἔχῃ θέσιν καὶ τῇ υἱῷ».

⁶ Ἐπειδὴ προηγείται ἡ δοτικὴ
ῶ, ἵσως ἤθελε τις εἰκάσει, ὅτι
περιττεύει τὸ παιδί· ἔθηκεν ὁμοῦς
ταύτην τὴν δοτικὴν, ὅπως ποιήσῃ
ἐναργεστέραν τὴν σχέσιν.

⁷ Ἡ δοτικὴ αὕτη ληπτέα κατηγορηματικῶς,
δηλ. νὰ πείσῃ ὡς σύζυγος.
Ἐπὶ τοιαύτης σχέσεως μεταχειρίζονται οἱ
ἀρχατοὶ τὸ πίπτειν, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἑλέν.
1093 «ὦ πότνι, ἣ Δίοισιν ἐν λέκτροις
πίτνεις» καὶ οἱ νεώτεροι ὡσαύτως.

⁸ Ὡς τὸ σπεῖρειν καὶ ἀροῦν
λέγεται ἐπὶ συνουσίας, οὕτω καὶ
αἱ ἄλοκες σημαίνει τὴν κοίτην,
ὡς Αἰσχύλ. ἐν Ἑπτὰ 753 «Οἰδίο-
πόδαν, ὅστε μὴ πρὸς ἀγνάν σπεί-

1205

1210

σὶ γ' ἐδυνάσθησαν¹ ἐς τοσόνδε;

¹ Ἀντιστροφή β'

ἐφευρέ σ' ἄκονθ' ὁ πάνθ' ὄρων χρόνος²,

δικάζει³ τὸν ἄγαμον γάμον πάλαι

τεκνοῦντα καὶ τεκνούμενον⁴.

ἰὼ Λαίτιον⁵ τέκνον,

εἶθε σ', εἶθε σε

μή ποτ' εἰδόμαν.

δύρομαι γὰρ ὡς

περιάλλ⁶· ἰὰν χέων

ρας ἄρουραν, ἴν' ἐτράφη, ρίζαν
αἱματώεσσαν ἔτλα.

¹ Οἱ μὲν ἀττικοὶ ἔχουσι τὸν τύπον ἐδυνήθη, ὁ δ' Ὀμηρος καὶ ὁ Ἡρόδοτος μεταχειρίζονται τὸν ἐδυνάσθη, ὃν ἔχει ἔνταυθα ὁ ποιητής καὶ ὁ Εὐριπίδ. ἐν Ἰων. 867. Σημειωτέον δ', ὅτι καὶ ὁ Ξενοφῶν μεταχειρίζεται τοῦτον συχνάκις. Εἰς τὴν ἐπομένην φράσιν ἐννοεῖται ἡ γενικὴ χρόνου. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Πῶς (φησὶ) φωνὴν οὐκ ἔρρηξαν». Τώρα ποῦτος εἶναι ἀθλιώτερος κατὰ τὸ ἀκούειν σε; Τίς κατέχεται ὑπὸ περισσοτέρων συμφωρῶν καὶ πόνων διὰ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ βίου; Φεῖ, ἔνδοξε Οἰδίπους, εἰς τὸν ὅποιον ὁ αὐτὸς μέγας λιμὴν ἤρκεσεν εἰς τὸν παῖδα καὶ εἰς τὸν πατέρα, ὥστε νὰ συνευρεθῇ ὡς σύζυγος, πῶς τέλος πάντων αἱ πατρικαὶ κοῖται ἡδυνήθησαν σιωπηλῶς, ταλαίπωρε, νὰ ὑπομένωσι τοσοῦτον χρόνον;

² Λέγει, ὅτι ὁ χρόνος τὰ πάντα ὀρᾷ, διότι ἀνακαλύπτει πάντα, Σοφοκλ. ἐν Ἀλαντ. 646 α' Ἀπανθ' ὁ μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος

φύει τ' ἄδηλα καὶ φανέντα κρύπτεται καὶ ἐν ἀποσπάσμ. 280 «ὁ πάνθ' ὄρων καὶ πάντ' ἀκούων πάντ' ἀναπτύσσει χρόνος».

³ Δικάζει σημαίνει καταδικάζει· ἄγαμος δὲ εἶναι ὁ κακὸς γάμος, ὡς παρατηρεῖ ὁ Τρικλίνιος· «Τὸ ἄγαμον διὰ τὸν Οἰδίποδα νοητέον, οὕτω δικάζει ὁ χρόνος τὸν κακὸν γάμον γάμον τοῦ Οἰδίποδος πρὸς Ἰοκάστην, τεκνοποιῶντα ἐξ αὐτῆς καὶ γεννώμενον αὐτὸν ἐξ αὐτῆς».

⁴ Ἐπρεπε νὰ εἴπῃ τεκνοῦντος καὶ τεκνουμένου, ἀλλ' ὁ ποιητὴς ἀπέδωκε τῷ γάμῳ, ὅτι κυρίως ἀνήκει τῷ Οἰδίποδι. Παραπλήσιον εἶναι τὸ ἐν Οἰδίποδι. ἐπὶ Κολων. 267 «τὰ ἔργα μου πεπονθότ' ἐστὶ μάλλον ἢ δεδρακότα».

⁵ Ἀντὶ τοῦ Λαίτιον ὁ Βόηθε ἔγραψε Λαίτιον ὡς Φοιδήτιον, Εὐριπίδ. ἐν Ἰφιγεν. ἐν Αὐλ. 756 καὶ βασιλῆιον, Εὐριπίδ. ἐν Ἡλέκτρ. 186, ὅπερ δέχονται οἱ πλεῖστοι τῶν ἐκδοτῶν. Τὰ δὲ πολλὰ φωνήεντα εἰκονίζουσι τὴν οἰμωγὴν.

⁶ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει ὑπερβολικῶς. Τὸ λαχέων ὁ μὲν

ἐκ στομάτων. τὸ δ' ὀρθὸν εἰπεῖν¹, ἀνέπνευσά

τ' ἐκ σέθεν

1220

καὶ κατεχοίμασα τοῦμόν ὄμμα².

ΕΞΑΓΓΕΛΟΣ³

ὦ γῆς μέγιστα τῆσδ' αἰετιμώμενοι,

οἳ' ἔργ' ἀκούσεσθ', οἷα δ' εἰσόψεσθ', ὅσον δ' *ἐπὶ τῇ αἰσθητικῇ*

ἀρεῖσθε πένθος, εἴπερ ἐγγενῶς⁴ ἔτι *ἀλλοτριῶς* 1223

τῶν Λαβδακείων ἐντρέπεσθε⁵ δωμάτων.

οἶμαι γὰρ οὐτ' ἂν Ἴστρον οὔτε Φᾶσιν⁶ ἂν

νίφαι καθαρμοῦ τήνδε τὴν στέγην, ὅσα

Erfurdt διορθοῖ εἰς ἰακχίων, ὃ δὲ Burgess εἰς ἰάν χέων, ὅπερ δέχεται καὶ ὁ Wolff, διότι εὐρηγνται παράλληλα, Αἰσχύλ. ἐν Πέρσ. 917 «κακοφάτιδα βοάν, κακομέλετον ἰάν πέμψω» Ὀδυσσ. Τ, 321 «ἀηδῶν, ἥτε θάμα τρωπῶσα χέει πολυηχέα φωνήν».

¹ Διὰ τὴν εἴπω ὁμῶς τὴν ἀλήθειαν. Ὁ χορὸς οἰκτεῖρει μὲν τὴν δυστυχίαν τοῦ Οἰδίποδος, ὁμῶς μετ' εὐγνωμοσύνης ὁμολογεῖ, ὅτι παρὰ τούτου ἐσώθη. Τὴν ἐπομένην φράσιν ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ἀναψυχὴν ἔσχον ἐκ σοῦ».

² Εὐρὲ σε χωρὶς τὴν θέλησιν ὁ τὰ πάντα βλέπων χρόνος, καταδικάζει τὸν ἄγαμον γάμον, δι' οὗ πρό πολλοῦ ἐγέννησας καὶ ἐγεννήθης. Φεῦ τέκνον τοῦ Λαῖου, εἴθε, εἴθε μὴ σ' ἔβλεπόν ποτε· διότι θρηνῶ ὑπερβολικὰ ἐκπέμπων φωνὴν ἐκ τῶν στομάτων. Διὰ τὴν εἴπω ὁμῶς τὴν ἀλήθειαν, ἀπὸ σέ ἔλαβον ἀναπνοὴν καὶ κλείσας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκοιμήθην.

³ Ἐπειδὴ ἡ ἀγγελία γίνεται ἐκ τῶν ἔνδον τῶν ἀνακτόρων εἰς τὰ ἔξω, ὁ ἀγγέλλων ὀνομάζεται

ἐξαγγέλος· εἶναι δ' ὁ αὐτὸς ὑποκριτὴς, ὅστις εἶχε τὸ πρόσωπον τοῦ ποιμένου. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Ἐξαγγέλος ἔρχεται ἀπαγγέλλων, ὅτι ἀγγόνη ἐτελεύτησεν ἡ Ἰοκάστη καὶ ὁ Οἰδίπους· ἐαυτὸν ἐτύφλωσεν».

⁴ Ὁ μὲν Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει γνησίως, ὁ δὲ Wolff, πιθανώτερον, κατὰ τὸν τρόπον συγγενεῶς (ὅρα στίχ. 432). Τὸ ἔτι ὑποδεικνύει, ὅτι πιθανῶς τὰ ἀποκαλυφθέντα ἐμείψωσαν τὴν ἀγάπην τῶν ἀρχόντων πρὸς τὸν οἶκον τοῦ Λαβδάκου.

⁵ Ἐπειδὴ τὸ ἐντρέπεσθαι σημαίνει φροντίζειν, συνετάχθη πρὸς γενικὴν, ὡς ἐν στίχ. 724.

⁶ Ὡς τὸ ὕδωρ καθαρίζει τὸν ρύπον τοῦ σώματος, οὕτως οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον, ὅτι ἀπαιτεῖται πολὺ ὕδωρ πρὸς καθαρισμὸν ἡθικῆς ἀκαθαρσίας. Ὀνομάζει δὲ τὸν Ἴστρον καὶ τὸν Φάσιν ὡς τοὺς μεγίστους ποταμοὺς τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης, ὡς παρ' Αἰσχύλ. ἐν Χοηφόρ. 63 «πόροι πάντες ἐκ μιᾶς ὁδοῦ βαίνοντες τὸν χειρομυστὴ φόνον καθαίροντες λούσειαν μάτην». Πιστεύω δέ,

1230 κέυθει, τὰ δ' ἄυτίκ' εἰς τὸ φῶς φανεῖ, κατὰ
 ἐκόντα κοῦκ ἄκοντα². τῶν δὲ πημονῶν *ἐκόντα ὡς ἀναγκαῖον*
 μάλιστα λυποῦσ' αἰ³ φανῶσ' αὐθαίρετοι. *ἐκωνοῦντες εἰσιν*

ΧΟΡΟΣ

λείπει⁴ μὲν οὐδ' ἄ πρόσθεν ἤδειμεν, τὸ μὴ οὐ *ἐκόντα ὡς ἀναγκαῖον*
ἀφ' οὗ βαρύνει βαρύστον⁵ εἶναι· πρὸς δ' ἐκείνοισιν τί φής;

ΕΞΑΓΓΕΛΟΣ

1235 ὁ μὲν τάχιστος τῶν λόγων εἰπεῖν τε καὶ
 μαθεῖν⁶, τέθνηκε θεῖον Ἰοκάστης κára.

ΧΟΡΟΣ

ὦ δυστάλαινα· πρὸς τίνος ποτ' αἰτίας;

ΕΞΑΓΓΕΛΟΣ

αὐτὴ πρὸς αὐτῆς. τῶν δὲ πραχθέντων τὰ μὲν
δυστυχῶς ἐκείνην ἀλλοτρίως ἀλλοτρίως⁷ ἄπεστιν⁸. ἡ γὰρ ὄψις οὐ πάρα. *καὶ ἡμῶν ὡς ὁμοῦ*

ἔτι καὶ νῦν ἔχουσι τοιαύτας φράσεις, τοῦλάχιστον ἡμεῖς οἱ ἐν Τριπόλει γεννηθέντες λέγομεν· νὰ κάμω τὸν δαῖνα, ποῦ νὰ μὴ τὸν ἔξεπλυνῃ τῆς Νταβιδᾶς τὸ ποτάμι.

¹ Τὴν ἀναφορικὴν πρότασιν προάγει δεικτικῶς. ἔπρεπεν ὁμοῦ νὰ προηγηθῇ ὁ μὲν, ἀλλ' οὗτος παρελείφθη, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 201 « ἡθέλησε δ' αἵματος πάσαι σθαι, τοὺς δὲ δουλώσας ἄγειν »· δηλ. ὅσα κρύπτει μὲν, ἀλλὰ παρ' οὐδὲς εἰς τὸ φῶς θὰ φανερώσῃ.

² Κεῖνται παθητικῶς ὡς καὶ τὸ ἐκούσια καὶ ἀκούσια, ἐν φιλοκτῇ. 1318 « ὅσοι δ' ἐκούσιοισιν ἔγκεινται βλάβαις ». Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· « Ἐκούσιως γὰρ ἑαυτὸν καὶ ὁ Οἰδίπους ἐτύφλωσε, καὶ ἡ Ἰοκάστη ἀπήγατο. Μάλιστα (φησὶ) τῶν κακῶν λυπεῖ τὰ μὴ ἐκ τύχης συμ-

βάντα, ἀλλ' ὥσπερ ἐπίσπαστα καὶ αὐτάγρετα γινόμενα ».

³ Ὅρα, ὅτι ἡ ἀναφορικὴ ἀντωνυμία ἀνεῦ τοῦ ἂν φέρεται πρὸς ὑποτακτικὴν, ὡς ἐν Αἴαντ. 761 « ὅστις ἀνθρώπου φύσιν βλαστῶν ἔπειτα μὴ κατ' ἀνθρώπον φρονῇ ».

⁴ Ὡς τὸ κωλύειν συντάσσεται πρὸς ἀπαρέμφατον, οὕτω καὶ τὸ λείπειν καὶ ἀπολείπειν, Ἰσοκράτ. VII. 17 « μικρὸν ἀπέλιπον τοῦ μὴ ταῖς ἐσχάταις συμφοραῖς περιπεσεῖν »· καὶ ὅσα πρότερον ἐγινώσκομεν δὲν λείπουσιν ἀπὸ τοῦ νὰ προξενῶσι βαραῖς στεναγμοῦς.

⁵ Ἐννοεῖται τὸ ἔστιν ὅδε.

⁶ Κατὰ τὸν Wolff εἰς μὲν τὸ ἄπεστιν πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν τὸ ὅμῳν, εἰς δὲ τὸ πάρα (= πάρεστι) τὸ ὅμῳν. Νομίζομεν ὁμοῦς, ὅτι ἡ ἀντωνυμία ἐννοεῖται κατὰ πρῶτον πρόσωπον, διότι καὶ ὁ

ὅμως δ', ὅσον γε κὰν ἐμοὶ μνήμης ἐνι¹,
πέυσει τὰ κείνης ἀθλίας παθήματα.

1240

ὅπως γὰρ ὀργῇ χρωμένη² παρήλθ' ἔσω
θυρῶνος³, ἔειτ' εὐθὺ πρὸς τὰ νυμφικὰ
λέχη⁴, κόμην σπῶσ' ἀμφιδεξίοις ἀκμαῖς.

πύλας δ', ὅπως εἰσῆλθ' ἐπιρράξας⁵ ἔσω

κάλει⁶ τὸν ἤδη Λάϊον πάλαι νεκρόν,

1245

μνήμην παλαιῶν σπερμάτων⁷ ἔχουσ', ὅφ' ὧν

θάνοι μὲν αὐτός, τὴν δὲ τίκτουςαν λίποι

τοῖς οἷσιν αὐτοῦ δύστεκνον παίδουργίαν⁸.

ἐξάγγελος δὲν εἶδε τὸν θάνατον
τῆς Ἰοκάστης, ὡς αὐτὸς διαρρη-
θὲν ὁμολογεῖ ἐν στίχ. 1230. Τρό-
πον τινὰ ὁ ἐξάγγελος λέγει· ἡ
ἰδία ἀπέθανεν, ἥτοι ηὐτοκτόνησε,
ὅμως τὰ λυπηρότατα τῶν πρα-
χθέντων δὲν γνωρίζω, διότι δὲν
εἶδον αὐτά. Ὁρθῶς δὲ ὁ Σχολια-
στὴς παρατηρεῖ· «ἤγουν ἡ πρᾶ-
ξις τοῦ θανάτου ἀπεστιν, ἤγουν
οὐκ ἔχομεν διηγεῖσθαι αὐτήν. Ἢ
γὰρ θέα οὐ παρῆν, ἤγουν οὐ γὰρ
ἐθεασάμεθα».

¹ Ἐπαναλήψεις τῶν προθέ-
σεων ἀπαντῶσι καὶ παρ' Ὀμήρῳ
καὶ παρὰ τοῖς λυρικοῖς καὶ δρα-
ματικοῖς ποιηταῖς.

² Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ὀργι-
ζομένη.

³ Θυρῶν σημαίνει ὅτι καὶ πυ-
λῶν καὶ προπυλῶν. Κατὰ τὸν
Σχολιαστήν· «Θυρῶν, ὁ περιέ-
χων τόπος τὰς θύρας».

⁴ Ἢ Ἰοκάστη αὐτοκτονεῖ παρὰ
τῇ κοίτῃ, διότι διὰ ταύτην ἀπώ-
λετο. Ἐπειδὴ ἐνταῦθα ἀκμαὶ ση-
μαίνουναι τὰ ἄκρα τῶν χειρῶν, ἡ
φράσις ἀμφιδεξίοις ἀκμαῖς δηλοῖ
ἀμφοῖν χερσίν, ὡς Λισχύλ.
ἐν ἀποσπασμ. 236 ἀμφιδεξίοις

χερσίν». Τοῦτο ὑποδηλοῖ τὴν στε-
ρεὰν ἀπόφασιν τῆς Ἰοκάστης.

⁵ Τὸ ἐπιρράττειν σημαίνει
κλείειν, ὡς Πλάτ. ἐν Πρωταγόρ.
314 Δ· «Καὶ ἅμα ἀμφοῖν τοῖν
χεροῖν τὴν θύραν πάνυ προθύμως
ὡς οἷός τ' ἦν ἐπῆραξε. Καὶ ἡμεῖς
πάλιν ἐκρούομεν καὶ ὅς ἐγκεκλη-
μένης τῆς θύρας» καὶ Ἰλιάδ. Ω
484 «θύρην ἔχε μοῦνος ἐπιβλή-
ς εἰλάτινος, τὸν τρεῖς μὲν ἐπιρρή-
σεσκον Ἀχαιοί, τρεῖς δ' ἀναοί-
γεσκον». Τὸ ἔσω ὁ μὲν Σχολια-
στὴς συντάσσει μετὰ τοῦ εἰ-
σῆλθε, ὁ δὲ Musgrave μετὰ τοῦ
ἐπιρράξασα, ὁ δὲ Wolff μετὰ
τοῦ κάλει. Κατὰ τοῦτον προσ-
ετέθη τὸ ἔσω, διότι ὁ δοῦλος ἤ-
κουεν ἔξωθεν. Ἡμεῖς νομίζομεν,
ὅτι ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει ὀρ-
θότερον.

⁶ Ὁ Erfurdt τὸ κάλει ἔτρεψεν
εἰς καλεῖ, ἀλλ' ἡ αὔξησις ἐν
ταῖς ἐπικάϊς διηγήσεσι λείπει, ὡς
βοᾶτο ἐν στίχ. 1249, ἐν Οἰδίποδ.
ἐπὶ Κολων. 1606 καὶ ἀλλαχού.

⁷ Ἐνθυμουμένη τοὺς παλαιούς
γάμους μετὰ τοῦ Λαῖου.

⁸ Τὸ ἀφηρημένον ἀντὶ τοῦ
συγκεκριμένου, δηλ. παιδουργόν

ἄνθρωπος γοᾶτο δ' εὐνάς, ἐνθα δύστηνος διπλοῦς¹
 1230 ἐξ ἀνδρὸς ἀνδρα καὶ τέκν' ἐκ τέκνων² τέκοι.
 χῶπως μὲν ἐκ τῶνδ'³ οὐκέτ' οἶδ' ἀπόλλυται.
 βοῶν γὰρ εἰσέπαισεν⁴ Οἰδίπους, ὕφ' οὗ
 οὐκ ἦν τὸ χείνης ἐκθεάσασθαι⁵ κακόν.

ἐν ἑμῇ περιερχομένη
 1235 φοιτᾷ γὰρ ἡμᾶς ἔγχος⁷ ἐξαιτῶν πορεῖν, *καὶ ἐν ἑμῇ καὶ αὐτῇ*
 γυναῖκά⁸ τ', οὐ γυναῖκα, μητρῶν δ' ὅπου
καὶ αὐτῇ
 κίχοι διπλῆν⁹ ἄρουραν οὗ τε καὶ τέκνων.

λυσσῶντι δ' αὐτῷ δαιμόνων¹⁰ δείκνυσί τις,
 οὐδεὶς γὰρ ἀνδρῶν, οἳ παρῆμεν ἐγγύθεν.

1260 δεινὸν δ' ἄβυσσας, ὡς ὕφηγητοῦ τινός¹¹,
 πύλαις διπλαῖς ἐνήλατ', ἐκ δὲ πυθμένων

ἡ παιδοποιόν, ὡς καὶ τὸ ὁμη-
 λικὴ ἀντί ὁμηλὶς ἐν Ὀδυσσ.
 Ζ 23. Ὁ Σχολιαστὴς λέγει. «Τὴν
 δὲ γυναῖκα λίποι τὴν ἑαυτοῦ.
 Τουτέστι, τῇ υἱῷ γυναῖκα παι-
 δοποιόν».

¹ Εἶναι αἰτιατικῆς πληθυντι-
 κῆς κατὰ τὸ γένος τοῦ ἀνδρα
 καὶ τέκνα. Ὁ ποιητὴς ἠδύνατο
 νὰ εἴπῃ διπλοῦν κακὸν τέκοι.
 παραπλήσιον εἶναι τὸ παρ' Ἡ-
 ρακλ. μαιν. 930 «διπλοῦς δ' ὁ-
 παδοῖς ἦν γέλως φόδος θ' ὁμοῦ».

² Μετεχειρίσθη τὸν πληθυν-
 τικὸν ἀριθμὸν ἀντὶ τοῦ ἐνικοῦ.

³ Καὶ δὲν γνωρίζω πλέον κατὰ
 ποῖον τρόπον μετὰ ταῦτα ἀπω-
 λέσθη.

⁴ Εἰσεπήδησε, μετὰ βίας εἰς-
 ὥρμησεν. Ἡ παρουσία τοῦ εἰς-
 πηδήσαντος Οἰδίποδος ἐκώλυσε
 τοὺς παρόντας νὰ προσέχωσιν εἰς
 τὴν Ἰοκάστην.

⁵ Ἐπειδὴ ἡ θύρα ἦτο κεκλει-
 σμένη, νὰ θεωῦνται οἱ παρόντες

δὲν ἠδύνατο. Διὰ τοῦτο τὸ ῥή-
 μα σημαίνει αἰσθάνεσθαι.

⁶ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει.
 «Περιερχόμενον ὡς περ ἐμμανῆ».

⁷ Παρὰ τοῖς τραγικοῖς σημαί-
 νει καὶ τὸ ξίφος.

⁸ Ἐκ τοῦ ἐξαιτῶν πρέπει νὰ
 ἐννοήσωμεν τὸ ζήτησιν, ἢ ἐ-
 ρευνῶν.

⁹ Ὁ Σχολιαστὴς λέγει. «ὅτι ἐξ
 ἐκείνης ἐσπάρη, καὶ εἰς ἐκείνην
 ἔσπειρεν», Πλάτ ἐν Νόμ. VII,
 839 «ἀπεχομένους δὲ ἀρούρας
 θηλείας πάσης, ἐν ἧ μὴ βούλοι-
 το ἄν σοι φύεσθαι τὸ σπαρέν».

¹⁰ Ἐπειδὴ οὐδεὶς ἐκ τῶν πα-
 ρόντων ἔδειξε, ποῦ εἶναι ἡ γυνή,
 ὃ ἐξάγγελος εἰκάζει, ὅτι δαι-
 μων τις τοῦτο ἔπραξεν, ὡς Αἰ-
 σχύλ. ἐν Ἀγαμέμν. 663 «ἐξ-
 κλεψεν ἡ ἐξητήσατο θεός τις, οὐκ
 ἄνθρωπος», Σοφοκλ. ἐν Αἴαντ.
 243 «ῥήμαθ', ἃ δαίμων κοῦδοις
 ἀνδρῶν ἐδίδαξεν».

¹¹ Ὡσεὶ ὁδηγὸς τις ἔδειξε τὴν
 ὁδόν.

ἔκλινε¹ κοῖλα κλῆθρα κάμπιπτει στέγη,
 οὐ δὴ κρεμαστήν τήν γυναικ' ἐσείδομεν,
 πλεκταῖς ἐώραις² ἐμπεπλεγμένην. ὁ δέ,
 ὅπως ὄρᾳ νιν, δεινὰ βρυχηθεῖς³ τάλας
 χαλᾶ κρεμαστήν ἀρτάνην⁴. ἐπεὶ δὲ γῆ
 ἔκειτο τλήμων, δεινὰ δ'⁵ ἦν τάνθενδ' ὄρᾳν.
 ἀποσπάσας γὰρ εἰμάτων χρυσηλάτους
 περόνας ἀπ' αὐτῆς, αἷσιν ἐξεστέλλετο⁶,
 ἄρας ἔπαισεν ἄρθρα⁷ τῶν αὐτοῦ κύκλων,
 αὐδῶν τοιχυθ' ὀθούνεκ'⁸ οὐκ ὀψοιντό νιν,

1263

1270

¹ Κατὰ τὸν Σχολιαστήν· «ἰ-
 νέτρεψε τὰς θύρας, καὶ κατέβα-
 λεν ἐκ τῶν πυθμένων». Κλῆθρον
 δὲ εἶναι ὁ ἐν τισὶ χώραις τῆς ἑλ-
 λάδος καλούμενος μάνδαλος. Πα-
 ρέχει ὁμοῦς δυσκολίας τοῖς ἐρ-
 μηνευταῖς, διὰ τί τὰ κλῆθρα ὀνο-
 μάζονται κοῖλα. Νομίζομεν, ὅτι
 τὸ ἐπίθετον πρέπει νὰ λαφθῇ κα-
 τηγορηματικῶς, δηλ. ἀνέτρεψε
 κάτωθεν τὰ κλῆθρα, ὥστε νὰ
 γείνωσι κοῖλα. Οὕτω δὲ ἡδυνήθη
 νὰ εἰσχωρήσῃ.

² Ἡ λέξις ἐώρα δὲν ἀπαντᾷ μὲν
 ἀλλαχοῦ, ἀλλὰ γινώσκει ταύτην
 ὁ Εὐστάθιος εἰς Ἰλιάδ. Γ 389, 42
 «ὅτι δὲ ἡ ῥηθεῖσα αἰώρα καὶ διὰ
 τοῦ ψίλου ἔχει τήν ἄρχουσαν»,
 ὡς δηλοῖ οὐ μόνον τὸ πλεκταῖς
 ἐώραις ἐμπεπλεγμένην, ἀλλὰ καὶ
 τὸ μετέωροι, ἔτεροι ἀγωνιζέ-
 σθωσαν. Καὶ ὁ Σχολιαστής πα-
 ρατηρεῖ· «ἐώρα, διὰ τοῦ ε, ὅθεν
 καὶ μετέωρον, κρεμάθρα, δι' οὗ
 κρεμᾷ τίς τι».

³ Μεταφορὰ ἐκ τοῦ λέοντος,
 ὡς ὁ Σχολιαστής λέγει· «Βρυχη-
 σάμενος, ἀπὸ τῆς φωνῆς τῶν λε-
 ὄντων, ἀντὶ τοῦ ἀνοιμῶξας»,

⁴ Ἀρτάνη (ἐκ τοῦ ἀρτάω) ση-

μαίνει σχοινίον ἢ ἄλλο τι, δι' οὗ
 τις ἀρτάται, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἀν-
 τιγόν. 54 «πλεκταῖσιν ἀρτάναισι
 λαβῆται βίον».

⁵ Ὁ δὲ ἐνταῦθα περιττεύει,
 ἀλλ' εὐρηται καὶ παρὰ τοῖς ἐπι-
 κοῖς καὶ τοῖς ἀττικοῖς, μάλιστα
 δὲ ἐν ταῖς χρονικαῖς προτάσεσι,
 ὡς Ἰλιάδ. Ε 438 «ἀλλ' ὅτε δὴ τὸ
 τέταρτον ἐπέσσυτο δαίμονι ἴσος,
 δεινὰ δ' ὁμοκλήσας προσέφη ἐκδ-
 εργο· Ἀπόλλων», Ξενοφ. ἐν Κύρ.
 Ἀναδάς. Ι, 3, 5 «ἐπεὶ δὲ ὑμεῖς
 οὐ βούλεσθε συμπορεύεσθαι, ἀ-
 νάγκη δέ μοι».

⁶ Δι' ὧν ἐκοσμεῖτο.

⁷ Κατὰ τὸν Wolff εἶναι ἀντι-
 κείμενον τοῦ ἄρας, ὡς καὶ ἐν στίχ.
 1276. Ὁ δὲ Σχολιαστής ἐρμη-
 νεύει· «ἐκέντησε τὰ μέρη τῶν
 ἐκ τοῦ ὀφθαλμῶν, ἐνθα ἀρμόζε-
 ται τὰ βλέφαρα, τουτέστι τὰς
 κόρας», Εὐριπίδ. ἐν Φοινίσσ. 61
 «εἰς ὄμμαθ' αὐτοῦ δεινὸν ἐμβάλ-
 λει φόνον χρυσηλάτοις πόρπαι-
 σιν αἰμάξας κόρας».

⁸ Ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ ὅτι, ὡς
 καὶ ἐν στίχ. 872. Τὸ ὑποκείμε-
 νον εἶναι οἱ κύκλοι, ἥτοι οἱ ὀφθαλ-
 μοί. Ἀντὶ τοῦ ὀψοιντο ὁ Her-

οὐθ' οἷ' ἔπασχεν¹ οὐθ' ὅποι' ἔδρα κακά,
ἀλλ' ἐν σκότῳ τὸ λοιπὸν οὖς μὲν οὐκ ἔδει²

ὀφιοίαθ'³, οὖς δ' ἔχρηζεν οὐ γνωσοίατο⁴. *δὴν δὲ ἴδῃ, οὐκ ἐνεδύμεν*
1278 τοιαυτ' ἐφθμῶν⁵, πολλάκις τε κοῦχ ἄπαξ

ἐνδύμεναι μετ' ὀφθαλμοῖς
ἤρασσ' ἐπαίρων βλέφαρα⁶. φοίνιαι δ' ὁμοῦ⁷ *ἀνιέσαντες ἀνιέσαντες*
γλῆναι γένει' ἔτεγγον, οὐδ' ἀνίεσαν *ἀνιέσαντες*

ἤρασε δαυδόντες αἰ-
φόνου⁸ μυδώσας σταγόνας, ἀλλ' ὁμοῦ μέλας
μαίαν
ὄμβρος χαλάζης⁹ αἵματους ἐτέγγετο.

mann ἔγραψεν ὅφαινοντο, ἀλλ' ὁ τοιοῦτος ἀόριστος δικαίως ἀμφισβητεῖται. Πρὸς τούτοις ὁ ἀόριστος ἤθελε παρέχει ἔννοιαν ἀνάρμοστον, δηλ. ὁ Οἰδίπους ἐτύφλωσεν ἑαυτὸν, διότι δὲν εἶδε τὰ παρελθόντα κακὰ καὶ ἐγκλήματα. Αἰτία ὅμως δὲν εἶναι οἱ ὀφθαλμοί, ἀλλ' ἡ διάνοια τοῦ Οἰδίπου. Οὗτος ἐτύφλωσεν ἑαυτὸν, ὅπως μὴ βλέπῃ τὰ αἴσχη αὐτοῦ, καὶ τοῦτο οὐ μόνον ἐν τῇδε τῇ κόσμῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Ἄδου. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Οὐκ ὀφνύονται αὐτὸν οὔτε οἷα ἔπασχε», οὔτε ὅποια ἔδρα».

¹ Διὰ μὲν τοῦ ἔπασχεν ἐννοεῖ τὸν γάμον μετὰ τῆς μητρὸς, διὰ δὲ τοῦ ἔδρα τὸν φόνον τοῦ Λαῖου.

² Ἐννοεῖται τὸ ἀπαρέμφατον ἰδεῖν· δηλοῖ δὲ τοὺς πατέρας.

³ Ὁ ποιητὴς ἐν τῇ φράσει ἐν σκότῳ ὅφιοίατο μετεχειρίσθη τὴν αὐτὴν εἰρωνειάν, ἣν καὶ ἐν στίχ. 419 «βλέποντα νῦν μὲν ὀρθ'», ἔπειτα δὲ σκότον».

⁴ Ἐπειδὴ ἐνταῦθα πρόκειται περὶ τῶν τεκόντων, προδήλως ὁ Οἰδίπους δὲν θέλει νὰ γνωρίσῃ ἐν Ἄδου αὐτούς.

⁵ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει ἀνομιώζων, Ἀντιγόν. ἐν στίχ.

1304 «κακὰς πράξεις ἐφθμῆσας τῇ παιδοκτονίᾳ». Ὁρθῶς παρατηρεῖ ὁ Wunder, ὅτι τὴν φράσιν, πολλάκις τε κοῦχ ἄπαξ δὲν πρέπει νὰ συντάξωμεν μετὰ τοῦ ἐφθμῶν, ἀλλὰ μετὰ τοῦ ἤρασσε· διότι ἦτο ἱκανὸν νὰ εἴπῃ ἄπαξ τοὺς λόγους.

⁶ Εἶναι ἀντικείμενον τοῦ ἤρασσε καὶ τοῦ ἐπαίρων. Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ἀναπετάσας τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔπαιεν».

⁷ Τὸ ὁμοῦ δηλοῖ, ὅτι τὸ αἷμα ἐξέχετο ἅμα τῇ παλείν. Ὁρθῶς δ' ὁ Σχολιαστὴς λέγει· «Ἄμα δὲ τῇ παλείν αἰ αἵματῃ τῶν ὀμμάτων κόραι ἔδρεχον τὰ γένεια».

⁸ Φόνος λέγεται οὐ μόνον τὸ χυνόμενον αἷμα ἐκ τοῦ φονευθέντος, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ὀπωσθήποτε τρωθέντος, ὡς Πίνδ. ἐν Ἰσθμ. 7, 30 «αἷμαζε Τηλέφου μαίλανι ραίνων φόνῳ πεδίων». Οὐδὲ ἐξέχον ὑγρὰς σταγόνας αἵματος.

⁹ Αἱ δὴν λίξεις ἀποτελοῦσι μίαν ἔννοιαν. Ὁ ποιητὴς θέλει νὰ δηλώσῃ, ὅτι αἱ ἐκχεόμεναι σταγόνες δὲν ἦσαν ὑγραί, ὡς ἐξέρχονται ἐκ τῶν ἄλλων μελῶν τοῦ σώματος, ἀλλ' ὅτι ἦσαν οἰονοεῖ πηκταὶ ὡς χαλάζα καὶ τὸ σχῆμα ταύτης ἔχουσαι. Τὰ χειρογράφα ἔχουσιν αἷματος, ἀλ-

ταύταις ἀντιθέταις ἔχουσιν ἐπικρατῆ

τάδ' ἐκ δυοῖν ἔρρωγεν οὐ μόνου κάτα¹,

1280

ἀλλ' ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ συμμιγῇ κακά. *μυῖται*

ὁ πρὶν παλαιός² δ' ὄλβος ἦν πάροιθε μὲν

ἀνδρὶ

ὄλβος δικαίως· νῦν δὲ τῇδε θῆμέρα

στεναγμός, ἄτη, θάνατος, αἰσχύνη, κακῶν

ὅσ' ἔστι πάντων ὀνόματ', οὐδέν ἔστ' ἀπὸν³.

1285

ΧΟΡΟΣ

νῦν δ' ἔσθ' ὁ τλήμων ἐν τίνι σχολῇ⁴ κακοῦ; *ἐν ἡμετέρῳ διαίτῳ*

ΕΞΑΓΓΕΛΟΣ

βοᾷ⁵ διοίγειν κληθῶρα, καὶ δηλοῦν τινα

τοῖς πᾶσι Καδμείοισι τὸν πατροκτόνον,

λ' ὁ Heath διώρθωσεν οὐχ ἀπὸ θάνατος εἰς αἵματός. Ἡ δὲ συν-αίρεσις ἐγένετο ὡς κερασσοῦς· σ' ἔλαφος ἐν ἀποσπάσμ. 87 κινῶσα λαπτέροντα, Αἰσχύλ. ἐν Ἰκέτις. 969, αἰθαλοῦσσα φλόξ, ἐν Προμηθ. 996.

¹ Τὸν στίχον τοῦτον μετὰ τοῦ ἐπομένου ὄλως ἐξαλείφει ὁ Dindorf νομίζων, ὅτι οὗτοι ἐποιήθησαν ὑπὸ τινος γραμματικοῦ, θέλοντος νὰ πληρώσῃ κενὸν τοῦ κειμένου. Ὁ Schneidewin τρέπει τὸ μόνου εἰς μόνω, ὃ δὲ Lachmann γράφει οὐ μόνου μόνω, ὅπερ δὲν ἤθελεν εἶναι ἀπίθανον. Ἐν τέλει ὁ Otto τὸ κακά τρέπει εἰς κάτα, ὅπερ ἔδεχεται καὶ ὁ Wolff, ὅστις ἐξηγεῖ οὕτως· τὰ δὲ κακά ἔρρωγεν ἐξ Ἰοκάστης (1073) καὶ Οἰδίπου, οὐ κατ' Οἰδίπου μόνου, ἀλλὰ συμμιγῇ ἄμφω.

² Πλήρεις ἐκφράσεις, τόνον εἰς τὸν λόγον δίδουσαι, ἀπαντῶσι πολλαχοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς Σοφοκλ. ἐν Τραχίν. 555 «ἦν μοι παλαιὸν δῶρον ἀρχαίου ποτὲ θερός», ἐν Αἴαντ. 414 «πολὺν χρόνον τε χρόνον», Λυσίας 6, 51

• κατὰ τὸ νόμιμον τὸ παλαιὸν καὶ ἀρχαῖον.

³ Ὁ ποιητὴς συγκεντροῖ πάντα τὰ κακά, ὡς καὶ ἐν Ἀντιγόν. 4 «οὐδὲν γὰρ οὔτ' ἀλγεινὸν οὔτ' ἄτη· ἄτερ, οὔτ' αἰσχρὸν οὔτ' ἄτιμον ἔσθ', ὅποσον οὐ τῶν σῶν τε καμῶν οὐκ ὅπωπ' ἐγὼ κακῶν».

⁴ Τώρα δὲ ὁ ταλαίπωρος ἐν ποίᾳ παύσει τοῦ κακοῦ εὕρισκεται; Ὁ χορὸς θέλει νὰ μάθῃ, ποῦ ἐσταμάτησε τὸ κακόν.

⁵ Μετὰ βοῆς, κελεύει, ὡς Ξενοφ. ἐν Κύρου Ἀναβάσ. I, 8, 2 «τῷ Κλεάρχῳ ἐδόξεν ἀγειν τὸ πρᾶτευμα· καὶ § 19 «ἐδόξαν δὲ ἀλλήλοις μὴ θεῖν δρόμον». Ὁ Οἰδίπους θέλει νὰ δείξῃ ἑαυτὸν τοῖς Θεβαίοις, ὅπως γένη ἐπιστήμως γνωστὸν τῇ πόλει, ὅτι ὁ φονεὺς τοῦ Λαῖου ἀνεκαλύφθη. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Πιθανὴ ἡ αἰτία τοῦ ἐξίεναι αὐτόν, ἵνα (φησὶ) δείξῃ τοῖς πολίταις, ὅτι ἀξίως ἑαυτὸν ἐτιμωρήσατο ἐπὶ ἐκουσίῳ παθήματι, καὶ ὡς μέλων ἐκοντὶ ἐξίεναι τῆς πόλεως διὰ τὰς ἀράς, ἃς ἐφθασεν ἐπαρασάμενος».

τὸν μητρός· — αὐδῶν ἀνόσι· οὐδὲ ῥητά μοι, *ὡς δὲ νόστος καὶ εἶπε*

ὡς ἐκ χθονὸς ρίψων² ἑαυτὸν οὐδ' ἔτι

μενῶν δόμοις ἀραῖος³, ὡς ἡράσατο.

ῥώμης⁴ γε μέντοι καὶ προηγητοῦ τιнос

δεῖται· τὸ γὰρ νόσημα μεῖζον ἢ φέρειν⁵.

δείξει⁶ δὲ καὶ σοί· κληθρα γὰρ πυλῶν τάδε

1298, διοίγεται. θέαμα δ' εἰσόφει τάχα

τοιοῦτον, οἷον καὶ στυγοῦντ'⁷ ἐποικτίσαι. ✕

ΧΟΡΟΣ

ὦ δεινόν⁸ ἰδεῖν πάθος ἀνθρώποις, *ὡς δὲ νόστος*

ὦ δεινότατον πάντων, ὅς' ἐγὼ

προσέκυρσ'⁹ ἤδη. τίς σ', ὦ τλήμων,

1300, *ἐπὶ τῷ* προσέβη μανία; τίς ὁ πηδήσας ο' *ἐπὶ τῷ* με' υπερβύματι

¹ Ὁ Οἰδίπους εἶπεν αἰσχροὺς λέξιν, ἀλλ' ὁ ἐξαγγελὸς αἰσχροῦνται νὰ ἐπαναλάβῃ αὐτήν, ἵσως πόσιν, ἢ μιάστορα ἢ τοιοῦτόν τι. Τὸ σχῆμα εἶναι ἀποσιώπησις. Ὁρθῶς δ' ὁ Σχολιαστὴς λέγει· «ἐμελλε λέγειν τὸν μητρός μιάστορα· σιγᾷ δὲ τοῦτο διὰ τὸ αἰσχρὸν, καὶ φησιν ἀνόσιον, ἄρρητον εἶναι».

² Ἡ μετοχὴ ἀποδίδεται εἰς τὸ βοᾷ. Ὁ Οἰδίπους θέλει νὰ ῥίψῃ ἑαυτὸν ἐκτὸς τῆς χώρας κατὰ τὸ κήρυγμα.

³ Δηλαδὴ ἀραῖς ὑποκείμενος, ἄς ἡράσατο.

⁴ Τὸ πλήρες ἤθελεν εἶναι, τινὸς ἄλλου· ἔχει ἀνάγκη νὰ ἰσχυρᾷ βοηθείας.

⁵ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Βαρὺ πλεόν ἢ ὥστε δύνασθαι φέρειν τινά».

⁶ Δύναται μὲν νὰ ἐξηγηθῇ καὶ ἀπροσώπως, ὡς καὶ ἐν τῷ πεζῷ λόγῳ ὑπάρχουσιν αἱ φράσεις,

δείξει δὴ τάχα, αὐτὸ δείξει, ἀλλὰ πιθανώτερον ἔχει ὑποκείμενον τὸν Οἰδίποδα, ὡς ἐν Ἀλγντ. 66 «δείξω δὲ καὶ σοὶ τήνδε περιφανῆ νόσον».

⁷ Οὐχὶ μόνον ὁ φίλος, ἀλλὰ καὶ ὁ μιστῶν δύναται νὰ οἰκτείρῃ, ὡς ἐν Ἀλγντ. 924 «ὡς καὶ παρ' ἐχθροῖς ἄξιος θρήνων τυχεῖν» καὶ ἐν ἀποσπασμ. 593, 8 «φεῦ καὶ ἀνοικτίρμων τις οἰκτείρει νιν».

⁸ Ταῦτα λέγει ὁ χορὸς τοῦ Οἰδίποδος· ἐξεληθόντος διὰ τῆς μέσης θύρας τῶν ἀνακτόρων, ἀγομένου ὑπὸ θεραπόντων καὶ στηριζομένου. Ἡ θέα ἦτο οὕτως οἰκτρὰ, ὥστε οἱ γέροντες· ἀπέσπρεψαν τοὺς ὀφθαλμούς, ὡς γίνεται δηλὸν ἐκ τῶν ἐπομένων καὶ ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Ἰσως οἱ κατὰ τὸν χορὸν ἰδόντες ἀπεστράφησαν, μὴ δυνάμενοι θεάσασθαι τὸ πάθος».

⁹ Τὸ σύνθετον συνετάχθη πρὸς αἰτιατικὴν, ὡς καὶ τὸ ἀπλοῦν,

μείζονα¹ δαίμων τῶν μακίστων
 πρὸς σὴ δυσδαίμονι μοίρα; *δυστυχία*
 φεῦ² φεῦ, δύστην'. ἀλλ' οὐδ' ἐσιδεῖν
 δύναμαί σε, θέλων³ πόλλ' ἀνερέσθαι, *ἐρωτῶμαι/σπαραχθῆναι*
 πολλὰ⁴ πυθέσθαι, πολλὰ δ' ἀθρήσαι. *σχηματισμὸς* 1305
 τοίαν φρίκην παρέχεις μοι.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

αἰαῖ, φεῦ φεῦ, δύστηνος ἐγώ.

ποῖ γὰς φέρομαι τλάμων; πᾶ μοι

φορογγὰ διαπέταται⁵ φοράδην; *δωλὴν/εὐλαίαν* 1310

ἰὼ δαῖμον, ἔν' ἐξήλλου;⁶ *ὡς καὶ ἐν νύκτι;*

ΧΟΡΟΣ

ἐς δεινόν⁷ οὐδ' ἀκουστὸν οὐδ' ἐπόψιμον.

Εὐριπίδ. ἐν Ῥήτ. 113 «εἰ μὴ κυρήτεις πολεμίους φεύγοντας» καὶ ἐν Ἑκάβ. 698 «ἐπ' ἀκταῖς νιν κυρῶ».

¹ Δηλαδή πηδήματα· ἡ δὲ φράσις μείζονα τῶν μακίστων εἶναι ὑπερβολικὴ, ὡς τὸ ἄρρητ' ἄρρητων ἐν στίχ. 463.

² Τὴν φράσιν φεῦ φεῦ δύστην' ὁ Dindorf καὶ ὁ Wunder ἐξαλείφουσιν.

³ Ἄν καὶ θέλω πολλὰ νὰ ἐρωτήσω.

⁴ Ἐν τῇ δευτέρῳ κώλῃ τῆς ἀναφορᾶς συνήθως λείπει ὁ δέ, ὡς παρ' Ὀμήρ. ἐν Ὀδυσσ. Θ 322 «ἤλθε Ποσειδάων, ἤλθ' Ἑρμείας, ἤλθεν δὲ Ἀπόλλων». Τὸ πλήρες τῆς ἐκφράσεως ὑποδηλοῦ τὴν ζωηράν τῶν γερόντων συμπάθειαν.

⁵ Τὰ πλεῖστα χειρόγραφα ἔχουσι διαπέταται, ἄλλα διαπέπταται καὶ ἐν διέπταται, ὁ δὲ Bellermann εἰκάζει, ὅτι

εἶναι διαπεπόταται. Ὅπως δὴποτε τὸ χωρίον παρέχει φυσικὴν ἀλήθειαν, δηλ. ἡ φωνὴ τοῦ τυφλοῦ παρίσταται ὡς διπταμένη καὶ φεύγουσα ἐν τῇ σκοτεινῇ χώρῳ, ὅπερ περιβάλλει τοῦτον, Πλάτ. ἐν Φαίδων. 84 B «ὅπως μὴ ἡ ψυχὴ ὑπὸ τῶν ἀνέμων διαφυσθεῖσα καὶ διαπτομένη οὐ γιγνεται καὶ οὐδὲν ἔτι οὐδαμοῦ».

⁶ Ἡ μεταφορὰ ἐκ τῶν ἀλλομένων ἐν τῇ ἀγωνί. Ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει· «ἢ τύχη, ποῦ προέβης;» Τὴν αὐτὴν περίπου ἐννοίαν ἐδήλωσε καὶ ἐν στίχ. 1301, Αἰσχύλ. ἐν Πέρσ. 321 «ὦ δυσπόνητε δαῖμον, ὡς ἄγαν βαρὺς ποδοῖν ἐνήλλου παντὶ Περσικῷ στρατῷ».

⁷ Ἐκ τοῦ προηγουμένου στίχου ἐννοεῖται τὸ ῥῆμα ἐξήλλετο. Ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει· «Εἰς χαλεπὸν, προέβη δηλονότι, οὐ προσιτὸν εἰς ἀκοήν, οὐδὲ προσιτὸν εἰς θέαν».

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Στροφή α'

αἰὼς ἔμμεν' ἡμῶν ἀνέμῳ
 καὶ οὐκ ἐν αἰὲσι
 εἶναι ἀνέμῳ αἰὲς

1313

ἰὼ σκότου¹νέφος ἐμὸν ἀπότροπον², ἐπιπλόμενον ^{ἀφ' ἑσθ' ἄφ' ἑσθ'} ἄφαντον,ἀδάματόν τε καὶ δυσούριστον³. ^{ἀφ' ἑσθ' ἄφ' ἑσθ'} ἀφ' ἑσθ' ἀφ' ἑσθ' ἀφ' ἑσθ'

οἶμοι.

οἶμοι μάλ' αὔθις, οἷον εἰσέδῃ μ' ἅμα

κέντρων τε τῶνδ' οἴσθημα⁴ καὶ μνήμη κακῶν.

ΧΟΡΟΣ

καὶ θαυμάζον

1320

καὶ θαυμά γ' οὐδὲν ἐν τοσοῖσδε πῆμασιν

διπλᾶ σε πενθεῖν καὶ διπλᾶ φορεῖν⁵ κακά.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Ἀντιστροφή α'

ἰὼ φίλος,

καὶ ἀνέμῳ
 ἀνέμῳ
 ἀνέμῳ

σὺ μὲν ἐμὸς ἐπίπολος⁶ ἔτι μόνιμος⁷ ἔτι γὰρὑπομένεις με τὸν τυφλὸν κηδεύων⁸. ^{ἀφ' ἑσθ' ἄφ' ἑσθ'} ἀφ' ἑσθ' ἀφ' ἑσθ'

φεῦ φεῦ.

¹ Ἐν τῇδε τῇ κομμῇ ὁ Οἰδί-
 πους ἀνομολογεῖ τὸ μέγεθος τοῦ
 πάθους.

² Ὁ Ἡσύχιος ἐρμηνεύει· «ὅ-
 τις ἂν ἀποτράποιτο». Οἱ συγχε-
 κομένοι τύποι τοῦ πέλω καὶ πέ-
 λομαι δὲν ἀπαντῶσιν ἀλλαχοῦ
 παρὰ τοῖς τραγικοῖς. Σημαίνει δὲ
 ἐπερχόμενον ἄρρητον.

³ Ὅπως συμφωνήσῃ πρὸς τὸ
 μέτρον τῆς ἀντιστροφῆς ὁ Her-
 mann προσέθηκεν ὃν, ὁ Nauck
 ὅμως τὸ δυσούριστον τρέπει εἰς
 δυσσοιώνιστον. Τοῦτο ὁ Σχο-
 λιαστής ἐρμηνεύει· «Ὅρον μὴ ἔ-
 χον, ἀλλ' ἀεὶ παραμένον, δυσ-
 περιόδευτον», ὅπερ δὲν εἶναι ὀρ-
 θόν· διότι ὁ ποιητὴς διατηρεῖ τὴν
 μεταφοράν τοῦ νέφους. Σημαίνει

λοιπὸν τὸ ὑπὸ κακοῦ ἀνέμου ἀ-
 χθῆν.

⁴ Κατὰ τὸν Σχολιαστήν· «Ὁ-
 μοῦ με εἰσέδῃ ἢ τε ἀπὸ τῆς πη-
 ρώσεως ἀλγηδὼν καὶ ἡ τῶν κακῶν
 ὑπόμνησις». Ὁ Οἰδίπους ἔχει σω-
 ματικὰς καὶ ψυχικὰς ἀλγηδόνas.

⁵ Τὰ πλεῖστα χειρόγραφα ἔ-
 χουσι φορεῖν, ὀλίγα δὲ φέρειν.

⁶ Σημαίνει, ὅ τι καὶ τὸ πρόσ-
 πολος, θεράπων. Ὁ Σχολιαστής
 ἐρμηνεύει· «Περιπολὼν ἐμὲ καὶ
 περιμένων ἔτι». Τοῦτο λέγει ἐν
 ἀντιθέσει πρὸς τὴν κοινὴν συνή-
 θειαν· «Ἀνδρὸς κακῶς πράσσοντος
 ἐκποδὼν φίλοι». Ἀπόσπασμ. 663.

⁷ Διότι ἀκόμη ὑπομένεις θερα-
 πεύων με τὸν τυφλόν, ὥς ἐν Οἰ-
 δίποδ. ἐπὶ Κολων. 730 «ἀεὶ σε
 κηδεύουσα καὶ τὸ σὸν κάρα».

οὐ γάρ με λήθεις¹, ἀλλὰ γιγνώσκω σαφῶς, 1325
καίπερ σκοτεινός², τήν γε σὴν αὐδὴν ὁμως.

ΧΟΡΟΣ

ὦ δεινὰ δράσας, πῶς ἔτλης τοιαῦτα σὰς
ὄψεις μαρᾶναι³; τίς σ' ἐπῆρε δαιμόνων;

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

Στροφή 6'

Ἀπόλλων τάδ'⁴ ἦν, Ἀπόλλων, φίλοι,
ὁ κακὰ κακὰ τελῶν, ἐμὰ, τάδ' ἐμὰ πάθεα. 1330

ἐπαίσεις δ' αὐτόχειρ νιν⁵ οὔτις, ἀλλ' ἐγὼ τλάμων.

τί γὰρ ἔδει μ' ὄραν,
ὅτῳ γ' ὀρῶντι μηδὲν ἦν ἰδεῖν γλυκύ; 1335

ΧΟΡΟΣ

ἦν ταῦθ', ὅπως περ καὶ σὺ φῆς.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

τί δ' ἔτι ἐμοὶ βλέπτον ἦ
στερκτόν ἢ προσήγορον

¹ Παραπλήσιον λέγει ὁ Ὅμηρος ἐν Ἰλιάδ. Ω 563 «καὶ δὲ σε γιγνώσκω, Πρίαμε, φρεσίν, οὐδέ με λήθεις».

² Καίπερ μὴ βλέπων, ὁμως γνωρίζω ἀκριβῶς βέβαια τὴν φωνήν σου, ἐν Αἴαντ. 13. ὡς εὐμαθὲς σου, καὶ ἀποποτὸς ἦς, ὁμως φώνημά ακούω καὶ ξυναρπάζω φρενί».

³ Ὅρα, ὅτι ὁ ποιητὴς μετεχειρίσθη τὸ μαραινέειν ἐπὶ ἐξορύξεως τῶν ὀφθαλμῶν. Τὸ ἐπῆρε σημαίνει ἐπείσειν, ὡς καὶ παρ' Εὐριπίδ. ἐν Ὀρέστ. 286 «ὅστις μ' ἐπάρας ἔργον ἀνοσιώτατον».

⁴ Ἐάντωνιμία συντακτέα μετὰ τοῦ ἐπομένου κακὰ. Ὁ Οἰδίπους ἀποκρίνεται κατὰ σχῆμα χιαστόν, διότι ἡ μὲν πρώτη ἀπόκρισις γίνεται πρὸς τὸ τίς σ' ἐπῆρε

δαιμόνων, ἡ δὲ δευτέρα πρὸς τὸ πρῶτον ἐρώτημα. Νῦν ὁ τυφλὸς κατανοεῖ τὸν λόγον τοῦ Τειρεσίου εἰπόντος ἐν στίχ. 377. Ἰκαλός Ἀπόλλων, ᾧ τάδ' ἐκπράξει μέλει».

⁵ Δηλαδὴ τὰς ὄψεις. Ὁ ποιητὴς ὁμαλῶς ἤθελεν εἰπεῖ· ἐπαίσεις δὲ νιν οὔτις ἄλλος, ἀλλ' ἐγὼ αὐτόχειρ, ὡς Ἰλιάδ. Φ, 273 «ἄλλος δ' οὔτις μοι τόσον αἷτιος οὐρανόωνων, ἀλλὰ φίλη μήτηρ καὶ Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. 6, 4, 2 «ἐν τῇ μέσῳ ἄλλῃ πόλιν οὐδεμία, οὔτε φιλία οὔτε ἑλληνίς, ἀλλὰ ὄρεσες». Ἀνέκδοτ. Bekker. 468, 6 «Αὐτόχειρα· οὐ τὸν ἑαυτὸν ἀνελόντα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ πράξαντος ὅτιον τῇ ἑαυτοῦ χειρί».

ἔτ' ἔστ' ἀκούειν ἡδονᾶ¹, φίλοι;
ἀπάγετ' ἐκτόπιον² ὅτι τάχιστα με,
ἀπάγετ', ὦ φίλοι, τὸν μέγ' ὀλέθριον³,
τὸν καταρατότατον, ἔτι δὲ καὶ θεοῖς
ἐχθρότατον⁴ βροτῶν.

ΧΟΡΟΣ

δεΐλαιε⁵ τοῦ νοῦ τῆς τε συμφορᾶς ἴσον,
ὥς ἠθέλησα μηδέ σ' ἄν γινῶναί ποτε⁶. *

ΟΙΔΗΠΟΥΣ

Ἀντιστροφή β'

ὅλοιθ' ὅστις⁷ ἦν, δς ἀγρίας πέδας⁸ *ὅτι με ἐχθροὺς ἀνέ*

¹ Ἡ δοτική αὕτη ἀπὸ κοινοῦ ἐννοεῖται εἰς τὸ βλέπτον καὶ στεφκτόν. Τί λοιπόν δύναμαι νά ἴδω ἢ νά ἀγαπήσω ἢ νά προσ-
αγορεύσω πλέον μετ' εὐχαρι-
στήσεως, φίλοι;

² Μετεχειρίσθη ἐπιθετον ἀντὶ ἐπιρρηματικοῦ προσδιορισμοῦ· ἐκ τοῦ τόπου, ὡς ἐν στίχ. 1411 «θαλάσσιον ἐκρίψατε» ἀντὶ εἰς θάλασσαν.

³ Ἐπέχει θέσιν ὑπερθετικοῦ, ὡς παρ' Ὀμήρῳ μέγ' ἔξοχος. Ἀπαντᾷ ὅμως καὶ παρ' ἄλλοις, ὡς παρ' Ἡσιόδ. ἐν Ἑργ. 286 «μέγα νήπιε Πέρση» καὶ παρ' Ἀισχύλ. ἐν Προμηθ. 648 «ὦ μέγ' εὐδαίμων κόρη».

⁴ Ὁ Μοῖρις 193. 16 παρατηρεῖ· «ἔχθιστος Ἀττικοί, ἐχθρότατος Ἑλληνες».

⁵ Τὸ δεΐλαιος δέχεται γενικὴν δηλοῦσαν τὸ αἴτιον, ὡς καὶ τὰ σχέτλιος, τάλας, τλήμων, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἑκάβ. 783 «ὦ σχετλία σὺ τῶν ἀμετρήτων πόνων» καὶ ἐν Ἑλέν. 246 «ὦ τάλαινα συμφορᾶς». Περὶ τὴν ἐρμηνείαν τοῦ νοῦ ὑπάρχει διαφωνία. Κατὰ τὸν Wolff ὁ χορὸς οἰκτεῖρει τὸν Οἰδίποδα, διότι οὗτος

κατανοεῖ καὶ αἰσθάνεται τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς. Τοῦτο ὅμως ἤθελεν εἶναι πρωτότερον. Σχολιαστῆς τις ἐρμηνεύει τὸν νοῦν ἐπίνοϊαν, ὅπερ φαίνεται μοι πιθανώτερον. «Ἀθλίε κατ' ἴσον ἔνεκα τοῦ νοῦ, ἤγουν τοῦ σκοποῦ τῆς ἐπινοίας καὶ ἔνεκα τῆς συμφορᾶς, ἤγουν ὧν σοι συνέδη καὶ ἔνεκα ὧν ἐπενόησω».

⁶ Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν, ὡς σ' ἠθέλησα μηδ' ἄνα γινῶναί ποτ' ἄν· ἐπειδὴ ὅμως τὸ ἀναγινώσκειν ἐνταῦθα δυσκόλως δύναται νά ἐξηγηθῇ, ὁ μὲν Neue διώρθωσεν εἰς, ὡς ἠθέλησα μηδὲ σ' ἄν γινῶναί ποτε, ὁ δὲ Dobree ἔτρεψεν εἰς μηδαμὰ γινῶναι, διότι δὲν ἠδυνήθη νά ἐξηγήσῃ τὸ μηδέ. Ἀλλὰ νομίζομεν, ὅτι τὸ χωρίον ἀπῆτει τὴν ἐπίδοσιν, δηλ. ἠθέλησα μηδὲ νά σὲ γνωρίσω. Μετεχειρίσθη δὲ τὸν ἀόριστον, διότι θέλει νά χρονολογήσῃ τὴν θέλησιν ἀπὸ τοῦ χρόνου, καθ' ὃν ἀνεγνώρισε τὸν Οἰδίποδα, οὗτος εἶναι.

⁷ Ὁ Οἰδίπους γινώσκει τὸν σωτήρα αὐτοῦ, ἀλλὰ λέγει τοῦτον γενικῶς· χάριν ἐπιτάσεως.

⁸ Ἄν καὶ ἡ φράσις αὕτη ἀπο-

ἀπομακρύνει 1310
ὡς χώραι

ἀπὸ τοῦ νοῦ διὰ τὸν νοῦ
ἀπὸ τοῦ νοῦ ἀπομακρύνει
ἐξ ἴσου

καὶ ἄλλοις δεξιῶν ἐννοήσας μου

ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ

237

ἐπιποδίας ἐλαβέ μ' ἐπὶ ὄρει

νομάδας¹ ἐπιποδίας ἐλαβέ μ', ἀπό τε φόνου 1330

διὰ τὴν ὄρεα

ἔρρυτο κἀνέσωσεν, οὐδὲν εἰς χάριν πράσπων.

τότε γὰρ ἂν θανῶν²

οὐκ ἦν φίλοισιν οὐδ' ἐμοὶ τοσόνδ' ἄχος. 1335

ΧΟΡΟΣ

θέλοντι κάμοι τοῦτ' ἂν ἦν.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

οὐκ οὐκ πατρός γ' ἂν φονεὺς

ἤλθον³, οὐδὲ νυμφίος

βροτοῖς ἐκλήθην ὧν ἔφυν ἄπο⁴.

νῦν δ' ἄθεος μὲν εἴμ', ἀνοσίων δὲ παῖς,

1360

ἑμογενὴς⁵ δ' ἄφ' ὧν αὐτὸς ἔφυν τάλας.

εἰ δέ τι πρεσβύτερον⁶ ἔτι κακοῦ κακόν,

τοῦτ' ἔλαχ' Οἰδίπους⁷.

δίδεται εἰς ῥῆμα διάφορον, ὅμως δέον νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ἀπὸ ἐκ τῆς ἐπομένης φράσεως.

¹ Τὸ νομάδος τῶν χειρογράφων ὁ Elmsley διώρθωσεν εἰς νομάδας, ὅπερ δὲν ἤθελεν εἶναι ἀτυχές. Τοῦτο ἡδύνατο νὰ σημαίνει προσκεκολλημένης εἰς τοὺς πόδας ἢ, ὡς λέγει ὁ Σχολιαστής. « Ἀπόλοιτο ὅστις ἀπὸ τῆς ἀγρίας πέδης τῆς διανεμομένης τοὺς πόδας μου, ἔλαβε καὶ διέσωσέ με ». Πιθανώτερον ὅμως τὸ νομάδα σημαίνει ἐν νομαδικοῖς τόποις, ὡς εἶπεν ἐν στίχ. 1026 « εὐρὼν ναπαῖαις ἐν Κιθαιρώνας πτυχαῖς ».

² Διότι ἂν ἤθελον ἀποθάνει τότε, δὲν ἤθελον προξενήσει τὴν ὀλτψιν, οὔτε εἰς τοὺς φίλους, οὔτε εἰς ἑμαυτόν.

³ Ἐννοεῖται καὶ ἐνταῦθα ἡ προηγουμένη ὑπόθεσις.

⁴ Ὁ Σχολιαστής ἐρμηνεύει « οὔτε ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἐκλή-

θην ἂν νυμφίος τῆς γυναικός, ἀφ' ἧς ἐγεννήθην, ἤγουν τῆς μητρός ».

⁵ Τὸ ἐπίθετον ἐνταῦθα ἔχει ἐνεργητικὴν σημασίαν. Ἐπειδὴ δ' αὕτη δὲν ἀπαντᾷ ἀλλαχοῦ, ὁ Meineke διώρθωσεν εἰς ὁμολεχίας, ὅπερ εὐφύες μὲν, οὐχὶ δὲ καὶ ἀναγκαῖον.

⁶ Τὸ πρεσβύτερος οἱ ἀρχαῖοι συνήθως μεταχειρίζονται ἐπὶ ὑπεροχῆς ἐν χρόνῳ, ἐνίοτε ὅμως καὶ ἐπὶ ὑπεροχῆς τιμῆς ἢ ἀξίας, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἀποσπάσμ. 951 « οὐδὲν πρεσβύτερον νομίζω τῆς σωφροσύνας », Πλάτ. ἐν Συμπ. 218 Δ « ἐμοὶ οὐδὲν ἐστὶ πρεσβύτερον τοῦ ὧς βέλτιστον ἐμὲ γενέσθαι ». Τοιαύτην σημασίαν ἔχει καὶ τὸ πρεσβεύω, ἐν Ἀντιγόν. 720 « φημι πρεσβεύειν πολὺ, φθίνει τὸν ἄνδρα ἐπιστήμης πλέων ».

⁷ Τοῦτο λέγεται μετ' ἰδιαιτέρας ἐμφάσεως, ἥτις γίνεται αἰσθητὴ, ἂν τις ἐνθυμηθῇ τὸν σίχ.

ΧΟΡΟΣ

οὐκ οἶδ', ὅπως σε φῶ βεβουλεῦσθαι καλῶς·
 κρίσσιων γὰρ ἦσθα μηκέτ' ὦν ἡ ζῶν τυφλός¹.

ΟΙΔΗΠΟΥΣ

ὡς μὲν τάδ'² οὐχ ᾧδ' ἔστ' ἄριστ' εἰργασμένα,
 1370 μὴ μ' ἐκδίδασκε, μηδὲ συμβούλευ' ἔτι.

ἐγὼ γὰρ οὐκ οἶδ', ὅμμασιν ποίοις³ βλέπων
 πατέρα ποτ' ἂν προσεῖδον εἰς Ἄιδου μολών,

οὐδ' αὖ τάλαιναν μητέρ', οἷν⁴ ἐμοὶ δυοῖν *πρὸς ἀμφότερους καὶ*
 ἔργ' ἔστι κρίσσιον ἀγχόνης⁵ εἰργασμένα. *οὐκ οἶδ'*

ἀλλ' ἡ τέκνων δῆτ' ὄψις ἦν ἐφίμερος⁶, *αὐτοῦ*
 βλαστοῦς⁷ ὅπως ἐβλαστε, προσλεύσσειν ἐμοί⁸;

8 «ὁ πᾶσι κλεινὸς Οἰδίπου; κα-
 λούμενος».

¹ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·
 «Προτιμότερον ἂν ἦν τὸ μηδα-
 μῶς εἶναι σε, ἢ ζῆν σε τυφλὸν
 ὄντα».

² Τὰ τῆς τυφλώσεως. Ἐπειδὴ
 ὁ χορὸς ἀπεδοκίμασε τὴν τύ-
 φλωσιν, ὁ Οἰδίπου; πειρᾶται διὰ
 μακρῶν νὰ δικαιολογηθῇ.

³ Οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον, ὅτι
 αἱ σωματικαὶ κολοδῶσεις διέμε-
 νον καὶ ἐν Ἄδου, π. χ. ὁ Τειρε-
 σίας καὶ ἐν Ἄδου ἦτο τυφλός,
 Ὀδυσσ. Κ, 493 καὶ Ἰλιάδ. Ψ, 68
 «ἦλθε δ' ἐπὶ ψυχῇ Πατρακλῆος
 δειλοτό, πάντ' αὐτῷ μέγεθός τε
 καὶ ὅμματα κάλ' εἰκῶτα, καὶ φω-
 νήν, καὶ τοῖα περὶ χροῖ εἴματα
 ἔστο». Καὶ ἡμεῖς λέγομεν, μὲ
 τί ἡμᾶτια θὰ ἴδω τὸν πα-
 τέρα μου· Δημοσθέν. 23, 98
 «ποίοις προσώποις, ἢ τίσιν ὀ-
 φθαλμοῖς πρὸς ἕκαστον τούτων
 ἀντιδρίψετε;».

⁴ Τὸ ἐργάζεσθαι, ὡς καὶ τὸ
 ποιεῖν, συνηθέστερον συντάσσε-

ται πρὸς διπλὴν αἰτιατικὴν, ἀλ-
 λ' εὗρηται καὶ πρὸς δοτικὴν καὶ
 αἰτιατικὴν συντεταγμένον, ὡς
 Ἀριστοφ. ἐν Σφηξίν 1350 «πολ-
 λοῖς γὰρ ἤδη χᾶτέροις αὐτ' εἰρ-
 γάσω», Ὀδυσσ. Α 289 «πολλὰ
 κάκ' ἀνθρώποισιν ἐώργει» καὶ
 Πλάτ. ἐν Ἀπολογ. 30 Α· Ταῦτα
 νεωτέρῳ καὶ πρεσβυτέρῳ ποιή-
 σω, καὶ ξένῳ καὶ ἀστῶ μᾶλλον
 δὲ τοῖς ἀστοῖς».

⁵ Μείζονος κακοῦ ἄξια ἡ ἀγ-
 χόνης; πνιγμονῆς, ὡς Εὐριπίδ. ἐν
 Ἀλκμήστ. 228 «ἄρ' ἄξια καὶ σφα-
 γᾶς τάδε καὶ πλέον ἢ βρόχῳ δέ-
 ρην πελάσσαι», καὶ ἐν Βάκχ. 246
 «ταῦτ' οὐχὶ δεινῆς ἀγχόνης
 ἔστ' ἄξια;».

⁶ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·
 «ἄξια ἐπιθυμεῖσθαι».

⁷ Ἐνταῦθα περιεμένομεν βλα-
 στόντων, διότι τὰ τέκνα ἐβλα-
 στον καὶ οὐχὶ ἡ ὄψις, ἀλλ' εἶναι
 ἡ συνήθης ὀπαλλαγή, ὡς ἐν
 Ἀντιγόν. 792 «νεῖκος ἀνδρῶν ἐβ-
 ναιμον» ἀντὶ ξοναίμων».

⁸ Ὁ μὲν Σχολιαστὴς θεωρεῖ

οὐ δῆτα τοῖς γ' ἐμοῖσιν ὀφθαλμοῖς ποτε
οὐδ' ἄστῳ γ' οὐδὲ πύργος¹ οὐδὲ δαιμόνων
ἀγάλαθ' ἱερά, τῶν ὁ παντλήμων ἐγώ,
κάλλιστ' ἀνὴρ εἷς² ἐν γε ταῖς Θήβαις τραφεῖς, 1380
ἀπεστέρησ' ἐμαυτόν, αὐτὸς ἐννέπων
ὠθεῖν ἅπαντας τὸν ἀσεβῆ, τὸν ἐκ θεῶν
φανέντ' ἀναγνον καὶ γένους³ τοῦ Λαίου.
τοιάνδ' ἐγὼ κηλῖδα⁴ μηνύσας ἐμήν
δοροῖς ἐμελλον ὄρμασιν⁵ τούτους ὄραν ; 1385
ἤχιστά γ' ἄλλ' εἰ τῆς ἀκουούσης ἐτ' ἦν
πηγῆς δι' ὧτων φραγμός⁶, οὐκ ἂν ἐσχόμην
τὸ μὴ ποκλῆσαι τοῦμόν ἄθλιον δέμας,
ἵν' ἦν⁷ τυφλός τε καὶ κλύων μηδέν. τὸ γὰρ

τὴν πρότασιν ἐρωτηματικὴν, ὁ δὲ Wunder παραλείπει τὸ ἐρωτηματικὸν σημεῖον λέγων, ὅτι εἶναι ὑποφορά.

¹ Οἱ πύργοι τῶν Θεῶν εἶναι πολυθρόνητοι παρὰ τοῖς τραγε-κοῖς.

² Ἐπιτείνει τὴν σημασίαν τοῦ ὑπερθετικοῦ, ὡς παρ' Ἡροδότ. VI, 127 «Σμινδυρίδης... ἐπὶ πλεῖστον δὴ χλιδῆς εἷς ἀνὴρ ἀπῖκετο», Θουκυδίδ. VIII, 68 «τοὺς ἀγωνιζομένους πλεῖστα εἷς ἀνὴρ δυνάμενος ὠφέλειν», Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάσ. I, 9, 22 «ὁ ὧρα πλεῖστα εἷς γε ἀνὴρ ὧν ἐλάμβανε».

³ Εἰς τὴν γενικὴν ταύτην δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ἐκ, διότι δὲν ἐξάγεται ὀρθὴ ἐννοια. Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ὡς γενικὴν ποιότητος, δηλ. φανέντα γένους τοῦ Λαίου.

⁴ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Οὕτως ἐγὼ τὸν ἐμὸν μολυσμὸν προκηρύξας».

⁵ Τοῦτο δὲν ἡδύνατο νὰ πρά-

ξη ὁ Οἰδίπους· ἐξ αἰδοῦς, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Ἐκάβ. 972 «αἰδώς μ' ἔχει ἐν τῷδε πότμῳ προσβλέπειν σ' ὄρθας κόραις». Διὰ τοῦ τοῦ-τους ἐννοεῖ τοὺς πολίτας τῶν Θεῶν.

⁶ Κατὰ τὸν Wunder ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴνδε τὴν φράσιν· εἰ ἐξ ἦν ἔτι φράζει τὴν ἀκούουσαν πηγὴν δι' ὧτων. Ὁ δὲ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ἀλλ' εἰ ἐπὶ τούτοις ἦν φραγμός διὰ τῶν ὧτων τῆς ἀκουούσης πηγῆς, ἤγουν τῆς ἀκουστικῆς δυνάμεως».

⁷ Τὸ ἵνα μετὰ τῶν παρωχημένων τῆς ὀριστικῆς δηλοῖ, ὅτι ὁ σκοπὸς ἡδύνατο νὰ ἐπιτευχῇ, ἂν προηγέτο ἡ ἐνέργεια ἡ δηλούμενη διὰ τῆς προτάσεως, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται ἡ τελικὴ, ὡς Πλάτ. ἐν Κρίτ. 44 Δ «εἰ γὰρ ὦφελον οἱ τοῖ τε εἶναι οἱ πολλοὶ τὰ μέγιστα κακὰ ἐξεργάζεσθαι, ἵνα οἷσι τε ἦσαν αὐ καὶ ἀγαθὰ τὰ μέγιστα, καὶ καλῶς ἂν εἶχε».

1390

τὴν φροντίδ' ἔξω τῶν κακῶν οἰκεῖν γλυκύ¹.

ἰὼ Κιθαιρῶν², τί μ' ἐδέχου; τί μ' οὐ λαβῶν

ἔκτεινας εὐθύς, ὥς³ ἔδειξα μήποτε

ἑμαυτὸν ἀνθρώποισιν, ἐνθεν ἦν γεγώς;

ὦ Πόλυβε⁴ καὶ Κόρινθε καὶ τὰ πάτρια

λόγῳ⁵ παλαιὰ δώμαθ', οἷον ἄρά με

κἄλλος κακῶν ὕπουλον⁶ ἐξεθρέψατε.

νῦν γὰρ⁷ κακός τ' ὦν κακῶν εὐρίσκομαι.

ὦ τρεῖς κέλευθοι καὶ κεκρυμμένα νάπη,

δρυμός τε καὶ στενωπός ἐν τριπλαῖς ὁδοῖς⁸,

1400

αἶ τοῦμόν⁹ αἶμα τῶν ἐμῶν χειρῶν ἄπο

¹ Διότι εἶναι εὐχάριστον τὸ νὰ μὴ αἰσθάνηται τις τὰ κακά.

² Ὁ Οἰδίπους ἐν τῷ πάθει αὐτοῦ προσωποποιεῖ τὸν Κιθαιρῶνα, ὅπερ διεγείρει ἔλεον, καθ' ὃ παρστήρησε ἀρχαῖος τις τεχνολόγος· «Κινεῖ δὲ ἔλεον καὶ λόγος πρὸς τόπον τινὰ γιγνόμενος. Παράδειγμα τούτου τὸ Σοφοκλέους, ὃ· πεποίηκεν Οἰδίποδα πρὸς τὸν Κιθαιρῶνα διαλεγόμενον· ἰὼ Κιθαιρῶν, τί με ἐδέχου, τί με οὐ λαβῶν ἔκτεινες;» Walz, rhetor. græc. 9, 588.

³ Καὶ τὸ ὡς ἐνταῦθα ἐπέθη μετὰ παρρηγιμένου τῆς ὀριστικῆς ἐπὶ τελικῆς σημασίας. Ὅρα, ὅτι τὸ μήποτε κεῖται μετὰ τὸ ῥήμα.

⁴ Τέσσαρας σπουδαίας ἐποχὰς τοῦ βίου διακρίνει ὁ Οἰδίπους, πρῶτον τὴν ἔκθεσιν ἐν στίχ. 1391, δεῦτερον τὴν ἐν Κορίνθῳ ἀνατροφὴν 1394, τρίτον τὸν ἐν τριπλαῖς ἀμαζιτοῖς φόνον τοῦ Λαῖου 1398 καὶ τέταρτον τὸν μετὰ τῆς Ἰοκάστης γάμον 1403.

⁵ Τὰ πάτρια δώματα ἦσαν μόνον λόγῳ καὶ οὐχὶ ἔργῳ.

⁶ Ἡ λέξις λέγεται κυρίως ἐπὶ ἐλκῶν, ἅπερ κατ' ἐπιφάνειαν μὲν θεραπεύονται, ὅμως κάτωθεν λυμαίνονται τὸ σῶμα. Καὶ ὁ Οἰδίπους κατὰ μὲν τὸ φαινόμενον ἦτο κόσμημα τοῦ οἴκου τοῦ Πολύδου, ἐν αὐτῷ ὅμως ἔκρυπτε πολλὰ κακά. Τὸ ὕπουλος συνετάχθη πρὸς γενικὴν κατ' ἀναλογίαν τοῦ μεστός.

⁷ Ἐπεξηγεῖ τὸ ὕπουλον. Ἡ δὲ παράθεσις τοῦ κακός ἐκ κακῶν εἶναι συνήθης τοῖς τραγικοῖς, ὡς ἐν φιλοκτιτ. 874 «ἀλλ' εὐγενὴς γὰρ ἡ φύσις καὶ εὐγενῶν», ἐν Ἡλέκτρ. 589 «εὐσεβεῖς καὶ εὐσεβῶν βλαστόντας».

⁸ Ἡ μετ' ἀναπτύξεως μνηία τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ὁ φόνος ἐγένετο, δὲν εἶναι ἐπανάληψις ἀσυγγνωστος, διότι εἰκονίζει τὸ πάθος τοῦ Οἰδίποδος.

⁹ Συνήθης ὑπαλλαγὴ ἐπιθέτων ἀντὶ τοῦ μοῦ πατρός. Διὰ ταύτης δ' ὁ ποιητὴς ὑποδεικνύει, ὅτι τὸ χυθὲν αἶμα τοῦ Λαῖου ἦτο σύννεμα καὶ αἶμα τοῦ Οἰδίποδος.

ἐπίστε πατρός, ἄρά μου μέμνησθ', ὅτι¹ οἷ' ἔργα δράσας ὑμίν², εἴτα δεῦρ' ἰὼν
 ὅποι' ἔπρασσον αὖθις; ὦ γάμοι³, γάμοι,
 ἐφύσαθ' ἡμᾶς, καὶ φυτεύσαντες πάλιν
 ἀνεῖτε⁴ ταῦτόν σπέρμα, κάπεδείξατε
 πατέρας⁵, ἀδελφούς, παῖδας, αἶμ' ἐμφύλιον,
 νύμφας, γυναῖκας, μητέρας τε χῶπόσα
 αἰσχιστ' ἐν ἀνθρώποισιν ἔργα γίγνεται.
 ἀλλ'⁶ οὐ γὰρ αὐδᾶν ἔσθ', ἃ μηδὲ δρᾶν καλόν,
 ὅπως τάχιστα, πρὸς θεῶν, ἔξω μέ που

1410

¹ Ἀντί τοῦ ὅτι ὀλίγα χειρό-
 γραφα ἔχουσιν ἔτι, ὅπερ προ-
 τιμαῖ ὁ Wolff. Καὶ ἄνευ ὁμο-
 τῆς προτιμῆσεως ταύτης τὸ χω-
 ρίον δύναται νὰ ἐξηγηθῇ, διότι
 τὸ οἷα ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ κά-
 κιστα, δεῖν ἢ τοιοῦτόν τι.
 Παράβαλλ. καὶ τὸ πολυθρύλητον
 χωρίον τῆς Ἀντιγόν. ἐν στίχ. 2.

² Προτιμῶμεν νὰ ἐρμηνεύσω-
 μεν ὡς ἡθικὴν δοτικὴν καὶ οὐχὶ
 νὰ λάδωμεν ἀντί τοῦ παρ' ὑμῖν.

³ Ἐννοεῖ τὸν διπλοῦν γάμον
 τῆς Ἰοκάστης. Τοῦτο ὁμοῦς ἡδύ-
 νατο νὰ δηλώσῃ καὶ διὰ τοῦ ἐνι-
 κοῦ ἀριθμοῦ· μετεχειρίσθη δὲ ἐ-
 φεξῆς πληθυντικὸς ἀριθμὸς ἐπὶ
 τὸ μεγαλορρημονέστερον, ὡς πα-
 ρετήρησεν ὁ Λογγίνος ἐν τῇ Περί
 ὕψους κεφ. 23 «ἔσθ' ὅπου προσ-
 πίπτει τὰ πληθυντικὰ μεγαλορ-
 ρημονέστερα καὶ αὐτῇ δοξοποι-
 οῦντα τῇ ὀχλῷ τοῦ ἀριθμοῦ...
 πάντα γὰρ ταῦτα ἐν ὀνομά ἔστιν,
 Οἰδίπους, ἐπὶ δὲ θατέρου Ἰοκά-
 στη, ἀλλ' ὁμοῦς χυθεῖς εἰς τὰ
 πληθυντικὰ ὁ ἀριθμὸς συνεπλή-
 θυτε καὶ τὰς ἀτυχίας».

⁴ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·
 «ἀνεδώκατε»· σπέρμα δὲ σημαί-

νει τοὺς υἱούς. Ἡ διόρθωσις τοῦ
 ταῦτον εἰς τοῦμόν δὲν φαίνεται
 μοι ἀτυχής· οὕτως ἤθελε σημαί-
 νει ἐκ τῶν γάμων, ἐξ ὧν ἐγεν-
 νήθη, ἀνέδλαστε τὸ σπέρμα μου.

⁵ Τὰ ἐνταῦθα ἀποδίδονται τῇ
 Οἰδίποδι, τὰ δὲ τοῦ ἐπομένου
 στίχου τῇ Ἰοκάστη. Ὁ Οἰδίπους
 λαβὼν γυναῖκα τὴν Ἰοκάστην
 ἐγένετο πατὴρ καὶ ἀδελφὸς τῶν
 αὐτοῦ τέκνων καὶ ἐξηλέγχθη υἱὸς
 τῆς ἰδίας συζύγου. Τὸ αἶμα
 ἐμφύλιον παρενετέθη, ὅπως
 ὑποδηλωθῇ, ὅτι αἱ σχέσεις αὗται
 παρήχθησαν διὰ τῆς ἀναμίξεως
 συγγενικοῦ αἵματος.

⁶ Παρελείφθη πρότασις τις, δηλ.
 σιωπῶ, διότι δὲν πρέπει νὰ εἴπω,
 ὅσα δὲν εἶναι καλὸν καὶ νὰ πράτ-
 τω. Τοιαύτη ἔννοια ὑπάρχει καὶ
 ἀλλαχοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις,
 Ἡρόδοτ. I, 138 «ἄσσα σφι ποι-
 εῖν οὐκ ἔξεστι, ταῦτα οὐδὲ λέ-
 γειν ἔξεστι», Ἰσοκράτ. Πρὸς Δη-
 μόνικ. § 15 «ἂ ποιεῖν αἰσχρόν,
 ταῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν εἶναι
 καλόν», Ἡλιόδωρ. IV, 10 «κρύ-
 πτουςαν ἃ καὶ πάσχειν αἰσχρόν
 καὶ ἐκλαλεῖν αἰσχροτέρον».

καλύψατ' ἢ φονεύσατ' ἢ θαλάσσιον¹
ἐκρίψατ', ἐνθα μήποτ' εἰσόψεσθ' ἔτι.
ἴτ', ἀξιώσατ' ἀνδρὸς ἀθλίου θιγεῖν.
πεῖθεσθε, μὴ δείσητε. τὰμὰ γὰρ κακὰ²
οὐδείς οἷός τε πλὴν ἐμοῦ φέρειν βροτῶν.

ΧΟΡΟΣ

ἀλλ' ὦν³ ἐπαιτεῖς εἰς δέον πάρεσθ' ὁδῶ
Κρέων τὸ⁴ πράσσειν καὶ τὸ βουλευεῖν, ἐπεὶ
χώρας λέλειπται μοῦνος⁵ ἀντὶ σοῦ φύλαξ.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

οἴμοι, τί δῆτα λέξομεν πρὸς τόνδ' ἔπος;
τίς μοι φανέεται πίστις ἐνδίκος⁶; τὰ γὰρ
πάρους πρὸς αὐτὸν πάντ' ἐφεύρημαι καχός.

ΚΡΕΩΝ

οὐθ' ὡς γελαστής⁷, Οἰδίπου, ἐλήλυθα
οὐθ' ὡς ὀνειδιῶν τι τῶν πάρους κακῶν.
ἀλλ'⁸ εἰ τὰ θνητῶν μὴ κατασχύνεσθ' ἔτι

¹ Ἐπίθετον ἀντὶ ἐπιρρήματος, δηλαδὴ ἐκβαλόντες εἰς τὴν θάλασσαν.

² Τὰ κακὰ τοῦ Οἰδίποδος εἶναι οὕτω μεγάλα, ὥστε δὲν δύνανται νὰ μεταδοθῶσιν ἄλλοις.

³ Κατὰ τὸν Wolff ἡ γενικὴ ἐξαρτάται ἐκ τῆς φράσεως εἰς δέον, ὡς Ξενοφ. ἐν Ἑλλην. VI, 2, 9. «Κεῖται Κέρκυρα ἐν καλῇ τῶν πόλεων». Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως· εἰς δέον ἐκείνων, ἃ ἐπαιτεῖς, πάρεστι Κρέων τὸ πράσσειν καὶ τὸ βουλεύειν.

⁴ Συνηθέστερον εὕρηται τὸ ἀπαρέμφατον ἄνευ ἄρθρου, ἀλλ' ἀπαντᾷ καὶ μετὰ ἄρθρου, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 79 «τὸ δὲ βίβη πολιτῶν δρᾶν ἔφυν ἀμήχανος» καὶ ἐν Ή-

λέτρ. 1030 «μακρὸς τὸ κρῖναι ταῦτα χῶ λοιπὸς χρόνος».

⁵ Ὁ Κρέων ἀναγνωρίζεται ὑπὸ τῶν Θηβαίων γερόντων ὡς βασιλεὺς τῆς χώρας, διότι οἱ υἱοὶ τοῦ Οἰδίποδος, ὁ Ἐτεοκλῆς καὶ ὁ Πολυνείκης, δὲν εἶχον τὴν προσήκουσαν ἡλικίαν, ὅρα ἐν στίχ. 1400.

⁶ Δὲν προσδοκᾷ ὁ Οἰδίπους, ὅτι ὁ Κρέων θέλει ἔχει πιστὴν ψυχικὴν διάθεσιν πρὸς ἑαυτὸν· διότι οὗτος ἔδειξε κακὴν διαγωγὴν πρὸς τὸν κηδεστὴν.

⁷ Περιφρονητής, περιγελαστής.

⁸ Ἀφ' οὗ ὁ Κρέων ἐπειράθη νὰ καθησυχᾷ τὸν Οἰδίποδα, ἀποτρίβεται πρὸς τοὺς θεράποντας, οἵτινες ἐξήγαγον τὸν τυφλὸν μιστοπορὰ εἰς τὴν θεῶν τῶν ἀνθρώπων. Ἄλλ' ἐὰν δὲν ἐντρέπεσθε

γένεθλα, τὴν γοῦν πάντα βόσκουσιν¹ φλόγα 1428
 αἰδεῖσθ' ἀνακτος Ἥλιου, τοιόνδ'² ἄγος
 ἀκάλυπτον οὕτω δεικνύναι, τὸ μήτε γῆ
 μήτ' ὄμβρος³ ἱερός μήτε φῶς προσδέξεται.
 ἀλλ' ὥς τάχιστ' ἐς οἶκον ἐσκομίζετε⁴.

τοῖς ἐν γένει⁵ γὰρ τὰ γγενῆ μάλισθ' ὁρᾶν 1430
 μόνοις τ' ἀκούειν εὐσεβῶς ἔχει κακά.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

πρὸς θεῶν, ἐπείπερ ἐλπίδος⁶ μ' ἀπέσπασας,
 ἄριστος ἐλθὼν πρὸς χάριστον ἄνδρ' ἐμέ,
 πιθοῦ τί μοι· πρὸς⁷ σοῦ γὰρ οὐδ' ἐμοῦ φράσω.

ΚΡΕΩΝ

καὶ τοῦ⁸ με χρείας ὧδε λιπαρεῖς τυχεῖν; 1435

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ῥίψόν με γῆς ἐκ τῆσδ' ὅσον τάχισθ', ὅπου

πλέον τοὺς ἀνθρώπους, τοῦλάχιστον σεβάσθητε τὸν Ἥλιον, Δημοσθ. 79, § 267 «οὔτε τὸν Ἥλιον ἡσχύοντο οἱ ταῦτα ποιοῦντες οὔτε τὴν γῆν πατρίδα οὔσαν».

¹ Σημαίνει τὴν τρέφουσιν, Αἰσχύλ. ἐν Ἀγαμέμν. 643 «οὐκ οἶδεν οὐδεὶς, ὥστ' ἀπαγγεῖλαι τορῶς, πλὴν τοῦ τρέφοντος Ἥλιου χθονὸς φύσιν».

² Τὰ ἀναφορικά τοῦ τοιόνδε καὶ οὕτω παρελείφθησαν, διότι παρέχουσιν αὐτὰ τὰ πράγματα.

³ Ὅρα, ὅτι ὁ ὄμβρος θεωρεῖται ἀντίθετος τοῦ φωτός.

⁴ Δυνάμεθα νὰ εἰκάζωμεν, ὅτι οἱ θεράποντες ἐπειράθησαν νὰ εἰσαγάγῃσι τὸν Οἰδίποδα, ἀλλ' ὅτι ἀπέστησαν ἔνεκα τῆς ἐπομένης παρακλήσεως.

⁵ Τοῖς ἐγγενέσιν, ἥτοι τοῖς συγγενέσιν· ἡ δὲ δοτικὴ συντα-

κτικῶς ἀνήκει τῇ φράσει, ἐδ σεβῶς ἔχει. Διότι μόνοι οἱ συγγενεῖς ἔχουσι κατ' ἐξοχὴν τὸ εὐσεβὲς καθήκον νὰ βλέπωσι καὶ νὰ ἀκούωσι τὰς τῶν συγγενῶν συμφοράς.

⁶ Ἐνταῦθα σημαίνει κακὴν προσδοκίαν, ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τοῦ ἐπομένου στίχου. Ὁ Οἰδίπους προσεδόκα, ὅτι ὁ Κρέων ἤθελε δειχθῆ κακὸς πρὸς αὐτόν, ὅπερ δὲν συνέβη. Ἐντεῦθεν λαμβάνει ἀφορμὴν πρὸς παράκλησιν.

⁷ Ἡ πρὸς μετὰ γενικῆς ἐνταῦθα σημαίνει ὑπεράσπισιν, ὡς ἐν στίχ. 134 «πρὸς τοῦ θανάτου τήνδ' ἔθεσθ' ἐπιστροφῇ».

⁸ Συντακτικόν οὕτως· λιπαρεῖς με τυχεῖν χρείας τοῦ, ἥτοι τίνας πράγματος; Ὡς δὲ λέγομεν τυγχάνειν ἐλπίδος, οὕτω καὶ τυγχάνειν χρείας.

δὲ δαίμονι δὴ ὑπο-
πορεύομαι δαίμονι

ονητῶν φανοῦμαι μηδενὸς προσήγορος¹.

ΚΡΕΩΝ

ἔδρασ' ἄν, εὖ τοῦτ' ἴσθ', ἄν², εἰ μὴ τοῦ θεοῦ
πρώτιστ' ἔχρηζον ἐκμαθεῖν, τί πρακτέον.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

1440 ἀλλ' ἢ γ' ἐκείνου πᾶσ' ἐδηλώθη φάτις,
τὸν πατροφόντην³ τὸν ἀσεβῆ μ' ἀπολλύναι.

ΚΡΕΩΝ

οὕτως ἐλέχθη ταῦθ'· ὅμως δ' ἔν⁴ ἔσταμεν
χρείας, ἄμεινον ἐκμαθεῖν, τί δραστέον.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

οὕτως⁵ ἄρ' ἀνδρὸς ἀθλίου πεύσεσθ' ὑπερ;

ΚΡΕΩΝ.

1443 καὶ γὰρ σὺ⁶ νῦν τὰν τῷ θεῷ πίστιν φέροις.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἐμπεδυνώμεν καὶ σοίγ'⁷ ἐπισκήπτω τε καὶ προστρέψομαι

¹ Ὃπου θὰ ᾔηται φανερόν, ὅτι
ὡπὸ κανενὸς ἀνθρώπου δὲν χαι-
ρετῶμαι. Τοῦτο κατὰ τὸ κήρυγ-
μα αὐτοῦ τοῦ Οἰδίποδος ἐν στίχ.
238 « μὴτε προσφωνεῖν τινα ».

² Ἐννοεῖται πάλιν τὸ ἔδρα-
σα. Ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ·
« ὁ μὲν τῷ προειρημένῳ χρησμῷ
ἀξιοῦ ἀκολουθεῖν, ὅτι δεῖ ῥίπτειν
αὐτὸν ἀπὸ τῆς χώρας· ὁ δὲ Κρέων
ἐπανερέσθαι φησὶ δεῖν, ὅτι καὶ
Λαῖου παῖς καὶ βασιλεὺς τυγ-
χάνει ».

³ Τὴν τιμωρίαν ταύτην ὁ Ἀ-
πόλλων ἐπέδαλε τῷ φονεῖ τοῦ
Λαῖου, ἀλλ' ὁ ἀνθρωποκτόνος ἐξ-
ηλέγχθη καὶ πατροκτόνος.

⁴ Ὅμως ἐν τῇ ἀνάγκῃ, ἐν ᾗ
εὐρισκόμεθα, προτιμότερον εἶναι
νὰ μάθωμεν ἀκριβῶς, τί πρέπει
νὰ πράξωμεν.

⁵ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·
« Ὑπὲρ ἀνδρὸς· οὕτως ἀθλίου ἐρω-
τήσετε ; ».

⁶ Οὐ μόνον ἡμεῖς οἱ ἄλλοι, ἀλ-
λὰ καὶ σὺ τῷρα βέβαια (ἐπειδὴ ἔ-
μαθες ἐκ τῆς πείρας) δύνασαι νὰ
πιστεύῃς εἰς τὸν θεόν. Ὁ Κρέων
ὕπαινίσσεται τὴν πρῶην ἀπι-
στίαν τοῦ τυράννου.

⁷ Τοῦτο λέγεται ἐν σχέσει πρὸς
τὰ περὶ τοῦ θεοῦ εἰρημένα, δηλ.
καὶ σοὶ μόνῳ, ἐντέλλομαι πρά-
ξιν, ἥ τις ἐξαρτᾶται ἀπὸ σοῦ μό-
νου. Τὸ ἐπισκήπτω ὁ Σχολιαστὴς
ἐρμηνεύει· « Ἐνὸρκως ἐντέλλο-
μαι ». Ἀπαντᾷ δὲ ἐπὶ ἐντολῆς
τῶν θνησκόντων, ὡς ἐν Τραχίνι.
1221 « τοσοῦτον δὴ σ' ἐπισκήπτω,
τέκνον ». Τὸ προστρέπεσθαι
καὶ προστρέπειν σημαίνει αἰ-
τεῖν, ὡς ἐν Ἀλάντ. 831 « τοσαῦ-

ἢ ἡν ὑποφαινο-
μεν ὑπὸ τοῦ Κρέωνος

δαί δαίμονι καὶ
οὐδὲν ἔνδον ἢ καὶ δαί

δαί ὑποφαινομεν ἐν τῷ

τῆς μὲν κατ' οἴκους¹ αὐτός, ὃν θέλεις, τάφον
 οὐοῦ². καὶ γὰρ ὀρθῶς τῶν γε σῶν τελεῖς ὕπερ.
 ἐμοῦ δὲ μή ποτ' ἀξιωθήτω³ τόδε
 πατρῶον ἄστυ ζῶντος οἰκητοῦ τυχεῖν.

1430

ἀλλ' ἔα⁴ με ναίειν ὄρεσιν, ἔνθα κλήζεται⁵
 οὐμός Κιθαιρῶν⁶ οὗτος, ὃν μήτηρ τέ μοι
 πατήρ τ' ἐθέσθην ζῶντι⁷ κύριον τάφον,
 ἔν' ἐξ ἐκείνων, οἳ μ' ἀπωλλύτην⁸, θάνω.

προσέειπεν αὐτῷ μετὰ ταῖς αἰχλῶν

τά σ', ὦ Ζεῦ, προστρέπω, ἐν
 Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 30 «μή μ' ἀ-
 τιμάσης, τοιόνδ' ἀλήτην, ὣν σε
 προστρέπω φράσαι» καὶ Αἰσχύλ.
 ἐν Εὐμενίσ. 204.

¹ Κατ' ἐσφημισμὸν ἀποφεύγει
 νὰ ὀνομάσῃ μητέρα ἢ σύζυγον.

² Ὄρθῳς μεταχειρίσθη ὁ ποιη-
 τὴς τὸ τίθεσθαι ἐπὶ ταφῆς, ὡς
 δεικνύει καὶ τὸ θήκη = τάφος. Ὁ
 Οἰδίπους δὲν λέγει, ὅτι θέλει με-
 τάσχει τῆς ταφῆς, εἴτε διότι ἐγί-
 νετο ἀφορμὴ τοῦ θανάτου, εἴτε
 διότι εἶναι μεμολυσμένος.

³ «Ἄξιον κριθῆτω. Ὁ Οἰδίπους
 δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ οἰκήσῃ ἐν τῇ πό-
 λει τῶν πατέρων, ὡς λέγει ὁ
 Σχολιαστὴς. «Ἐμοῦ δὲ ζῶντος
 μή ποτε ἄξιον κριθῆτω τόδε τὸ
 πατρῶον ἄστυ οἰκήτορος τυχεῖν».

⁴ Τὸ ἔα διὰ τὴν συνίτησιν με-
 τρέτται ὡς μία συλλαβή.

⁵ Οἱ ποιηταὶ συχνάκις μετα-
 χειρίζονται τὸ ῥῆμα τοῦτο ἀντὶ
 τοῦ ἀχρόου ὑπαρκτικοῦ, ὡς ἐν
 Ἰλιάδ. Α 756 «βῆσάμεν ἵππους,
 Ἀλκείδου ἐνθα κολώνη κέκλη-
 ται», Σοφοκλ. ἐν Τραχιν. 639
 «ἐνθ' Ἑλλάνων ἀγοραὶ Πυλάτιδες
 κλέονται».

⁶ Ἰσώ; ἢ θελέ τις ὑπολάβει, ὅτι
 ἡ εὐχὴ αὕτη ἀντιφάσκει πρὸς

τὴν ἐν στίχ. 1436, ἀλλ' ὁ Κι-
 θαιρῶν ἔκκετο ἐπὶ τῶν ὀρίων τῆς
 Βοιωτίας καὶ ἀνῆκε μέρος μὲν
 τῇ Μεγαρικῇ, μέρος δὲ τῇ Ἀτ-
 τικῇ.

⁷ Ὄρθῳς ὁ Τουρ τὸ ζῶντε
 ἔτρεψεν εἰς ζῶντι· διότι ὅτι οἱ
 γονεῖς τοῦ Οἰδίποδος ἔζων, ὅτε
 ἐξέθεντο τὸν υἱόν, νοεῖται ἄφ' ἐ-
 αὐτοῦ· ἦτο δὲ ἀναγκαῖα ἡ προσ-
 θήκη, ὅτι ἐτέθη ἐπὶ τοῦ Κιθαι-
 ρῶνος ζῶν, ὅπως τοῦτο ἀντιτί-
 θηται πρὸς τὸ τάφος. Τὸ κύ-
 ριον ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·
 «Ἰδίον. Ἡ ὀφειλόμενον καὶ κε-
 κυρωμένον». Νομίζομεν ὅμως,
 ὅτι τὸ ἐπίθετον διατηρεῖ τὴν γνω-
 στήν αὐτοῦ σημασίαν, δηλ. ὁ τά-
 φος εἰκονίζεται ὡς ἄργων καὶ
 ἐξουσιαστῆς τοῦ Οἰδίποδος.

⁸ Ὁ παρατατικὸς ἐνταῦθα δὲν
 σημαίνει παράτασιν ἐνεργείας,
 ἀλλὰ θέλησιν ἢ ἀπόπειραν, ὡς
 Ἀριστοφάν. ἐν Εἰρήν. 212 «ἐκεί-
 νων πολλάκις σπονδὰς ποιούν-
 των» = ποιεῖν ἐπιθυμοῦντων. Ὁ
 Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Ἰνα
 δοῶ νῦν ἀναιρεῖσθαι ἐν τῇ Κι-
 θαιρῶνι, καθὼς τοῖς γενεῦσιν ἐ-
 δόκει. Καὶ νῦν τῷ βουλευματι
 αὐτῶν ἀπόλλυμαι».

1433

καίτοι¹, τοσοῦτόν γ' οἶδα, μήτε μ' ἄν νόσον

μήτ' ἄλλο πέρσαι μηδέν· οὐ γὰρ ἄν ποτε

Θνήσκων ἐσώθην, μή² πὶ τῷ δεινῷ κακῷ.

ἀλλ' ἡ μὲν ἡμῶν μοῖρ', ὅποιπερ εἶσ', ἴτω.

παίδων δὲ τῶν μὲν ἀρσένων μή μοι, Κρέων,

1460

πρόσθη³ μέριμναν. ἄνδρες εἰσίν, ὥστε μὴσπάνιν ποτὲ σχεῖν, ἐνθ' ἄν ᾧσι⁴, τοῦ βίου.

ταῖν δ' ἀθλίαιν οἰκτραῖν τε παρβένοιιν ἐμαῖν,

αἶν⁵ οὐποθ' ἡμὴ χωρὶς ἐστάθη βορᾶςτράπεζ' ἄνευ τοῦδ' ἀνδρός⁶, ἀλλ' ὅσων ἐγὼ

¹ Καὶ ὅμως τόσον μόνον γνωρίζω βέβαια, ὅτι οὔτε ὑπὸ ἀσθενείας, οὔτε ὑπὸ ἄλλου τοιοῦτου θέλω ἀποθάνει. Ὁ Οἰδίπους λέγει ταῦτα μετὰ πικρίας ὑποδεικνύων, ὅτι παρὰ τῆς εἰμαρμένης δὲν προσδοκᾷ ταχέϊαν τοῦ βίου ἀπαλλαγὴν.

² Ἐννοεῖται ἡ μετοχὴ σωθεῖς = εἰ μὴ ἐσώθην· διότι οὐδέποτε ἤθελον σωθῆ, ὅτε ἐπειράθησαν νὰ μὲ φονεύσωσιν, εἰ μὴ ἐσώθην πρὸς φοβερόν τι κακόν. Τοῦτο εἶναι προαίσθησις τοῦ ἐν Κολωνῷ συμβάντος Οἰδίπ. ἐπὶ Κολων. 1638 «οὐ γάρ τις αὐτόν οὔτε πορφύρος θεοῦ κεραυνὸς ἐξέπραξεν οὔτε ποντία θύελλα κινηθεῖσα τῇ τότε» ἐν χρόνῳ, ἀλλ' ἢ τις ἐκ θεῶν πομπὸς ἢ τὸ νερτέρων εὖνων διαστάν γῆς ἀλύπτην βάρουν».

³ Ὁ Elmsley εἰκάζει, ὅτι πρέπει νὰ γραφῇ προθῆ, ὡς ἐν Ἡλέκτρ. 1334 «νῦν δ' εὐλάβειαν τῶνδε προθέμην ἐγώ».

⁴ Ὑπάρχουσιν οἱ νομίζοντες, ὅτι ὁ ποιητὴς ἐνταῦθα ὑπαινίσσεται τὴν ἀποδημίαν τοῦ Πολυνεϊκούς εἰς Ἀργός.

⁵ Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν εἶναι πτώσεως γενικῆς, συντακτικῆς τοῦ χωρὶς. «Ὡν χωρὶς οὐποτε ἐστάθη ἐμοῦ τοῦ ἀνδρός βορᾶς, ἡγουν τροφῆς, τράπεζα». Οἱ νεώτεροι ὅμως θεωροῦσιν ὡς δοτικὴν. Ὁ Dindorf τὸ χωρὶς συντάσσει μετὰ τῆς γενικῆς βορᾶς, δηλ. οὐποτ' ἐστάθη ἡ ἐμὴ τράπεζα χωρὶς βορᾶς, ἀλλὰ πιθανώτερον τὸ βορᾶς (= τροφῆς) εἶναι γενικὴ συντακτικὴ τοῦ τράπεζα, ὡς λέγεται μαστοὶ γάλακτος καὶ Ἀπολλόδωρ. ἐν βιβλ. I, 9, 21 «παρέθεσαν αὐτῷ τράπεζαν ἐδεσμάτων». Ξενοφ. ἐν Ἑλλην. I, 9, 21 «εἶδε πλοῖα πολλὰ σίτου». Ὁ Οἰδίπους θίλων νὰ δηλώσῃ τὴν ἀγάπην τῶν θυγατέρων πρὸς τὸν πατέρα λέγει, ὅτι αὐταὶ δὲν ἔφαγον ἄνευ τοῦ πατρός. Ὅμηρ. ἐν Ἰλιάδ. X 500 «Ἀστυάναξ, ὃς πρὶν μὲν ἐοῦς ἐπὶ γούνασι πατρός μυελὸν οἶον ἔδεσκε καὶ οἶων πλοῖα δημόν». Παράβαλλ. καὶ Ἀριστοφάν. ἐν Ἀχαρν. 797.

⁶ Δηλαδή ἐμοῦ, ἐπεξηγεῖται δὲ τὸ χωρὶς.

φαύοιμι, πάντων τῶνδ' αἰεὶ μετειχέτην,

1465

ταῖν μοι μέλεσθαι¹· καὶ μάλιστα μὲν χεροῖν

φαῦσαι μ' ἔασον ἀποκλαύσασθαι κακά.

ἴθ' ὦναξ²,

ἴθ' ὧ γονῇ γενναῖε. χερσὶ τᾶν θιγῶν

δοκοῖμ' ἔχειν σφᾶς ὥσπερ ἡνίκ' ἔβλεπον.

1470

τί φημί³;

οὐ δὴ κλύω που, πρὸς θεῶν, τοῖν μοι φίλοιν⁴

δακρυρροοῦντοιν, καὶ μ' ἐποικτείρας Κρέων

ἐπεμφέ μοι τὰ φίλτατ'⁵ ἐκγόνοιν ἐμοῖν;

λέγω τι;

1475

ΚΡΕΩΝ

λέγεις· ἐγὼ γάρ εἰμ' ὁ πορσύνας τάδε,

γνοὺς τὴν παροῦσαν τέρψιν, ἥ⁶ σ' εἶχεν πάλαι.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἀλλ' εὐτυχοίης, καὶ σε τῆσδε τῆς ὁδοῦ⁷

¹ Κατὰ τὸν ὁμηρικὸν τρόπον μετεχειρίσθη ἀπαρέμφατον ἀντὶ προστακτικῆς· περὶ τούτων πρὸς χάριν μου φρόντισον.

² Τοῦ Οἰδίποδος παρακαλοῦντος οἱ θεράποντες εἰσέρχονται εἰς τὰ ἀνάκτορα, ὅπως ἐξαγάγῃσι τὰς θυγατέρας.

³ Ὁ τυφλὸς αἰσθάνεται, ὅτι αἱ θυγατέρες εἶναι παροῦσαι.

⁴ Οὐχὶ σπανίως οἱ Ἀττικοὶ μεταχειρίζονται τὸ ἀρσενικὸν τοῦ δοῦκοῦ τῶν ἐπιθέτων καὶ τῶν μετοχῶν ἀντὶ τοῦ θηλυκοῦ, ὡς ἐν Ἀντιγόν. 361 «τὼ παῖδες φημί τῶδε», Οἰδίπ. ἐπὶ Κολων. 1676. Καὶ ὁ Σχολιαστὴς παρατηρεῖ· «Δέον δὲ εἰπεῖν δακρυρροοῦσαι, ἀρσενικῶς ἐξήνεγκεν. Ἔστι δὲ Ἀττικώτερον, ὡς τὸ μὰ τῷ θεῷ, καὶ τῷ χεῖρε».

⁵ Δὲν συμφωνεῖ κατὰ γένος πρὸς τὴν ἐπομένην γενικὴν, ἀλλὰ παραπλήσια ἀπαντῶσι καὶ ἄλλα· ὡς ἐν Φιλοκτῆτ. 434 «ποῦ γὰρ ἦν ἐνταῦθα σοὶ Πάτροκλος, ὅς σοῦ πατρός ἦν τὰ φίλτατα;»

⁶ Αὕτη εἶναι ἡ κοινὴ γραφή, ἀλλ' ὁ Wunder ἔτρεψε τὸ ἦ εἰς ἦς, τὴν δὲ γενικὴν ἐθεώρησεν ὡς συντακτικὴν τοῦ ἔχομαι· διότι λέγει, ὅτι τὸ ἔχει με τέρψιν οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ σημαίνῃ ἢ ἀπολαύω τῆς τέρψεως. Σημαίνει ὁμῶς καὶ ἡ ὁποία σε κατεῖχε. Τὸ πάλαι δὲν σημαίνει πρὸ πολλοῦ χρόνου, ἀλλὰ καὶ πρὸ ὀλίγου, ὡς Σοφοκλ. ἐν Ἠλέκτρ. 1101.

⁷ Γενικὴ τῆς αἰτίας, ὡς Πλάτ. ἐν Φαίδων. 38 E «θαυμάσιος τοῦ κάλλους» καὶ Ξενοφ. ἐν Κύρ. Ἀναβάς. II, 3, 15 «ὄναισθε μύ-

δαίμων ἄμεινον ἢ 'μὲ φρουρήσας τύχοι.

1480 ὦ τέκνα, ποῦ ποτ' ἐστέ; δεῦρ' ἵτ', ἔλθετε

ὡς¹ τὰς ἀδελφὰς τάσδε τὰς ἐμὸς χέρας,

αἱ² τοῦ φυτουργοῦ πατρός ὑμῖν ὧδ' ὄραν

τὰ πρόσθε λαμπρὰ προυξένησαν ὄμματα,

ὅς³ ὑμῖν, ὦ τέκν', οὐθ' ὄρων οὐθ' ἰστορῶν *γνωστό*

1483 πατὴρ ἐφάνθη, ἔνθεν αὐτὸς ἠρόθην⁴.

καὶ σφῶ δακρύω προσβλέπειν⁵ γὰρ οὐ σθένω·

νοούμενος τὰ λοιπὰ τοῦ πικροῦ βίου,

οἷον βιώσαι⁷ σφῶ πρὸς ἀνθρώπων χρεών.

ποίας γὰρ ἀστῶν ἤξειτ' εἰς ὀμιλίας⁸, *ποῦ*

1400 ποίας δ' ἐορτάς, ἔνθεν οὐ κεκλαυμένα

πρὸς οἶκον ἵξεσθ' ἀντὶ τῆς θεωρίας⁹; *αἱ μὲν γὰρ λαοὶ καὶ οἱ θεοὶ*

θων καὶ γένοισθ' εὐδαίμονες». Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Καὶ σε ἕνεκα ταύτης τῆς ὁδοῦ, ἧς ἔπειψας δηλονότι τὰς κόρας».

¹ Κατὰ τὸν κανόνα τὸ ὥς ἀντὶ τῆς εἰς τίθεται ἐπὶ προσώπων, ἀλλ' ἡ φράσις ἀδελφὰς τάσδε χέρας ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὴν, ἐμὲ τὸν ἀδελφόν.

² Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως· αἱ τὰ τοῦ πατρὸς ὄμματα τὰ πρόσθε λαμπρὰ προὔξεναν (= εἰργάσαντο) ὧδ' ὄραν, δηλ. τοὺς πρῶην λαμπροὺς ὀφθαλμοὺς κατέστησαν τυφλοὺς.

³ Ἡ ἀντωνυμία ἀναφέρεται εἰς τὸν φυτουργὸν πατέρα.

⁴ Χωρὶς νὰ βλέπω καὶ χωρὶς νὰ γνωρίζω ἐφανερῶθην πατὴρ σας.

⁵ Τὸ ἀροῦν κυρίως λέγεται ἐπὶ ἀνδρός, ἐνταῦθα δὲ τὸ ῥῆμα ἔχει γενικωτέραν σημασίαν, ἐγεννήθην.

⁶ Προσφυῶς ὁ ποιητὴς μετα-

χειρίζεται τὸ προσβλέπειν, ὅπερ λέγεται ἐπὶ τοῦ βλέμματος τῶν συμπαθούντων· ὡσεὶ ἔλεγεν ὁ Οἰδίπους, τὴν συμπάθειάν μου ἐκδηλῶ διὰ δακρύων, διότι ταύτην δὲν δύναμαι νὰ ἐκδηλώσω διὰ συμπαθοῦς βλέμματος, ὡς Εὐριπίδ. ἐν Φοινίσσ. 1449 «φωνὴν μὲν οὐκ ἀφῆκεν, ὀμμάτων δ' ἄπο προσεῖπε δακρύοις, ὥστε σημεῖναι φίλα».

⁷ Πολλὰ ῥήματα μεταπίπτουν εἰς τὴν σημασίαν παθητικῶν ῥημάτων δέχονται καὶ τὴν τούτων σύνταξιν. Ἐνταῦθα τὸ βιώναι σημαίνει παθεῖν ἐν τῷ βίῳ· θέτων κατὰ νοῦν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἔχοντος πικρίας βίου, τί εἶναι ἀνάγκη νὰ πάθῃτε ἐν τῷ βίῳ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

⁸ Δηλαδὴ εἰς ποίας συναναστροφάς τῶν πολιτῶν θὰ ἔλθῃτε;

⁹ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «εἰς ποίας ἐορτάς, ὅθεν οὐκ ἐπανάξῃτε πρὸς τὸν οἶκον κεκλαυ-

ἀλλ' ἥνικ' ἂν δὴ πρὸς γάμων ἤκητ' ἀχμάς,

τίς οὗτος ἔσται¹, τίς παραρρίψει, τέκνα,

τοιαῦτ' ὀνειδὴ λαμβάνων, ἃ τοῖς ἐμοῖς²

γονεῦσιν ἔσται σφῶν θ' ὁμοῦ δηλήματα³;

τί γὰρ κακῶν ἄπεστι; τὸν πατέρα πατὴρ

ὑμῶν ἔπεφνεν· τὴν τεκοῦσαν ἤροσεν,

ὅθεν περ αὐτὸς ἐσπάρη⁴, καὶ τῶν ἴσων

ἐκτῆσαθ' ὑμᾶς, ὧν περ αὐτὸς ἐξέφυ.

τοιαῦτ' ὀνειδιεῖσθε⁵, καὶ τίς γαμεῖ;

οὐκ ἔστιν οὐδεὶς, ὦ τέκν', ἀλλὰ δηλαδὴ

χέρσους⁶ φθαρῆναι καὶ γάμους ὑμᾶς χρεῶν.

μέναι ἀντὶ τῆς ἀπὸ τῆς θεωρίας
τέρψεως;». Καὶ ὁ Ὀμηρος λέγει
ἐν Ἰλιάδ. X 490 «ἤμαρ δ' ὄρφα-
νικὸν παναφῆλικά παῖδα τίθησιν·
πάντα δ' ὑπεμνήμοκε, δεδάκρυ-
νται δὲ παρειαί».

¹ Ἡ ἐρώτησις ἐγένετο ζωνηρά·
ἀνευ ζωνηρότητος ὁ ποιητὴς ἡ-
θελεν εἰπεῖν, τίς ἔσται οὗτος,
ὅς παραρρίψει, ἢ τίς ἔσται
τοιοῦτος, ὥστε παρορρι-
ψαί. Τὸ παραρρίπτω σημαίνει
ρίψκοινδυνεύω, κατατολμῶ, ἐκ-
τίθεμαι εἰς κίνδυνον. Ὁρθῶς δὲ
ὁ Σχολιαστὴς παραφράζει· «Τίς
λαμβάνων ὑμᾶς εἰς γυναῖκας, ὦ
τέκνα, παρόψεται τοιαῦτα ὀ-
νειδῆ;».

² Τὸ χωρίον ὑπὸ πάντων τῶν
κριτικῶν θεωρεῖται ὡς διεφθαρ-
μένον, καὶ, διὰ τὴν εἰκασίαν, ὅτι τὸ
γονεῦσιν πρέπει νὰ τραπῇ εἰς
γαμβροῦσιν ἢ γόνουσι. Ὁ
δὲ Wolff προτείνει τοιαύτην τινα
γραφὴν· τοιαῦτ' ὀνειδὴ λαμ-
βάνων, ἃ νῦν τε, τοῖς γο-
νεῦσι, ἔσται σφῶν θ' ὁμοῦ
δηλήματα. Ὄντως ταύτην τὴν

ἐννοιαν ἔπρεπε νὰ ἔχη τὸ χω-
ρίον, ἀλλὰ πάντοτε εἶναι ἀμφί-
βολον, ἂν ἡ εἰκασία αὕτη πρέπη
νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὸ κείμενον. Εἶναι
ὁμῶς βέβαιον, ὅτι ἡ γραφή δὲν
ἔχει ὑγιῶς, διότι περὶ τοῦ πατρὸς
τοῦ Οἰδípουδος οὐδόλως πρόκει-
ται ἐνταῦθα, περὶ δὲ τῆς Ἰοκά-
στης μόνον ὡς περὶ γυναῖκος τοῦ
Οἰδípουδος.

³ Βλάβαι, ἀτιμίαι.

⁴ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·
«Τῇ τεκούσῃ ἐμίγη, ἀφ' ἧς αὐ-
τὸς ἐγεννήθη». Ἐν τῇ φράσει
καὶ τῶν ἴσων μετεχειρίσθη
τὸν πληθυντικὸν ἀντὶ τοῦ ἐνικοῦ,
ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν 203 καὶ
1184. Κατὰ τὸν Σχολιαστὴν ση-
μαίνει· «Ἐκ τῆς ἀρούρης τῆς
αὐτῆς».

⁵ Ὁ μέλλων τῶν μέσων ῥημά-
των τῶν εἰς ἱζω ληγόντων σπα-
νίως λαμβάνεται ἀντὶ παθητικοῦ,
ὡς ἐνταῦθα. Τὴν ἐπομένην φρά-
σιν ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Τίς
εἰς γάμον λήψεται;».

⁶ Κυρίως χέρσος λέγεται ὁ μὴ
γεωργηθεὶς ἀγρός, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ

1308 ὦ παῖ Μενοικέως, ἀλλ' ¹ ἐπεὶ μόνος πατὴρ
ταύταιν λέλειψαι, νῶ γάρ, ὦ 'φυτεύσαμεν,
ὀλώλαμεν δὴ ὄντε², μὴ σφε περιίδης
πτωχὰς ἀνάνδρους ἐγγενεῖς³ ἀλωμένας,
μηδ' ἐξισώσης τάσδε⁴ τοῖς ἐμοῖς κακοῖς,
ἀλλ' οἴκτισόν σφας, ὥδε⁵ τηλικάσδ' ὀρώων
πάντων ἐρήμους, πλὴν ὅσον τὸ σὸν μέρος⁶.
1310 ζύννευσον, ὦ γενναῖε, σὴ φαύσας χερί⁷.

γονή παραβάλλεται πρὸς ἄρου-
ραν, ἢ μὴ συζευχθεῖσα παρθέ-
νος λέγεται χέρσος. Τὸ ἄγαμον
ἐν τῇ ἡρωϊκῇ αἰῶνι ἐθεωρεῖτο
μέγιστον κακόν, ὡς μαρτυροῦσιν
οἱ θρῆνοι τῆς 'Αντιγόνης ἐν τῇ
φερονύμφῃ τραγωδίᾳ ἐν στίχ. 876.
'Ορα καὶ τὴν Εἰσαγωγὴν τῆς ἐκ-
δόσεώς μου ἐν σελ. 45.

¹ Τὸ παρακελευσματικὸν ἀλλά,
ὡς καὶ παρ' Ὀμήρῳ τὸ ἀτάρ, τί-
θεται μετὰ τὴν κλητικὴν, 'Ιλιάδ.
Ζ 429. «Ἐκτορ, ἀτάρ σὺ μοι ἐσ-
σι πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ»,
Οἰδίπ. ἐπὶ Κολων. 237. «ὦ ξένοι
αἰδόφρονες, ἀλλ' ἐπεὶ τόνδ' ἐμόν».
'Ορα δὲ καὶ Φιλοκτήτ. ἐν στίχ. 799.

² Τοῦτο λέγει ὁ Οἰδίπους με-
τ' ἐμφάσεως, διότι καίπερ μὴ θα-
νών, ὅμως τὴν θέσιν αὐτοῦ θεω-
ρεῖ ἰσοδύναμον πρὸς ὄλεθρον. Τὰ
χειρόγραφα ἔχουσι παρίδης,
ἀλλ' ὁ Erfurdt διώρθωσεν εἰς μὴ
σφ' ἀτιμάσης καὶ ἄλλοι ἄλ-
λως. Πιθανωτέρα διόρθωσις εἶναι
ἢ τοῦ Dawes εἰς περιίδης, ἀλλὰ
καὶ αὕτη ἔχει τὴν δυσκολίαν,
ὅτι ἐν τοῖς τριμέτροις τῶν τρα-
γικῶν δὲν ἀπαντᾷ ἡ περὶ πρό-
φωνήεντος, ὅπως μὴ παραχθῇ
χασμωδία ἐν τοῖς μελικοῖς ὅ-
μως εὐρηται, ὡς ἐν στίχ. 1218,
παρ' Αἰσχύλ. ἐν Ἀγαμέμν. 203.

³ Καὶ εἰς τὴν λέξιν ταύτην οἱ
κριτικοὶ προσκρούουσιν, ἐξ ὧν
ἄλλοι μὲν τρέπουσιν εἰς συγγε-
νής, ὅπερ δὲν ἤθελεν εἶναι ἀτυ-
χές, ὁ δὲ Dindorf εἰς ἐκγενεῖς,
ὅπερ ὅμως δὲν ὑπάρχει. Νομίζο-
μεν ὅμως, ὅτι οὐδεμία ἀνάγκη
διορθώσεως ὑφίσταται. Καθ' ἡ-
μᾶς ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως· μὴ
περιίδης σφε ἀλωμένας πτωχὰς
ἀνάνδρους ἐγγενεῖς (δηλ. καίπερ
οὔσας)· τὸ ἐγγενεῖς ποιεῖ ἀντίθε-
σιν πρὸς τὴν φράσιν πτωχὰς
ἀνάνδρους.

⁴ Ἀντὶ νᾶ εἴπῃ· τὰ τῶν δὲ
κακά, ἀλλὰ τοιαῦται βραχυλο-
γίαι συμβαίνουσιν εἰς τὰ ἰσότη-
τος καὶ ὁμοιότητος σημαντικά.

⁵ Τὸ ὥδε συντακτικόν μετὰ τοῦ
ἐπομένου ἐρήμους· τὸ δὲ τη λι-
κάσδε σημαίνει οὕτω μικράς,
οὕτω νέας.

⁶ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει·
«ὅσον ἤκει εἰς τὸ σὸν μέρος».

⁷ Αἰτεῖ πίστιν διὰ χειραψίας,
ὡς ἐν Φιλοκτήτ. 1398. «ἃ δ' ἦνε-
σάς μοι δεξιάς ἐμῆς θιγῶν, πέμ-
πειν πρὸς οἴκους, ταῦτά μοι πρᾶ-
ξον, τέκνον». Φαίνεται, ὅτι τοῦτο
ἐγένετο, διότι ἄλλως ἤθελεν ὑπο-
δηλωθῇ ἡ δυσαρέσκεια τοῦ Οἰδί-
ποδος.

σφῶν δ', ὦ τέκν', εἰ μὲν εἰχέτην¹ ἤδη φρένας,
 πῶλλ' ἂν παρήνουν· νῦν δὲ τοῦτ' εὐχεσθέ μοι²,
 οὗ καιρὸς ἐσθ', ζῆν³, τοῦ βίου δὲ λῶονος
 ὑμᾶς κυρῆσαι τοῦ φυτεύσαντος πατρός.

ΚΡΕΩΝ

ἄλις⁴, ἔν' ἐξήκεις δακρύων. ἀλλ' ἔθι στέγης ἔσω. 1313

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

πειστέον, κεί μηδὲν ἡδύ.

ΚΡΕΩΝ

πάντα γὰρ καιρῷ καλὰ⁵.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

οἶσθ' ἐφ' οἷς⁶ οὖν εἶμι;

ΚΡΕΩΝ

λέξεις⁷, καὶ τότε εἶσομαι κλύων.

¹ Ὡς δεύτερον πρόσωπον εἶναι εὐχρηστον παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἀττικοῖς.

² Ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο διεφθάρη, οὐδὲν ἄμφισβέλλομεν, μάλιστα δ' ἐν χρόνοις λίαν ἀρχαίοις, ὡς μαρτυρεῖ ἡ δυσκολία, ἣν εὗρεν ὁ Σχολιαστὴς λέγων· «Τὸ εὐχεσθε παθητικῶς κεῖται, ἥτοι εὐχῆς τυγχάνετε ὑπ' ἑμοῦ». Καὶ δὲν δυνάμεθα μὲν νὰ λάβωμεν τὸ ῥῆμα ὡς παθητικόν, ἀλλ' ὁ σκοπὸς τοῦ Σχολιαστοῦ δὲν εἶναι ἀτυχής. Ἐνταῦθα περιεμνομεν εὐχὴν οὐχὶ τῶν θυγατέρων, ἀλλὰ τοῦ Οἰδίποδος. Καὶ ἐγένοντο μὲν διορθώσεις τινὲς εὐφρεῖς, ἀλλ', ὡς νομίζομεν, ἀνεπαρκεῖς. Ὁ μὲν Bonitz προτείνει τὴν τροπὴν εἰς, νῦν δὲ τοῦτ' εὐχεσθαι ἔγω, ὁ δὲ Dindorf εἰσέγαγεν εἰς τὸ κείμενον, νῦν δὲ τοῦτ' ἡ εὐχὴ μόνον. Τὸ ἡῶχθω τοῦτο, εὐρηται ἐν τῇ κυκλικῇ Θηβαϊδί παρὰ τῷ Σχολιαστῇ εἰς Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολών.

1313. Ὡς νῦν ἔχει τὸ χωρίον, δύναται οὕτως νὰ ἐξηγηθῇ· τῶρα ὅμως τοῦτο μόνον εὐχεσθέ μοι νὰ ζῶ, ἐφ' ὅσον αἱ περιστάσεις τὸ ἐπιτρέπουσιν, εἰς σᾶς δὲ νὰ τύχητε καλλιτέρου βίου ἀπὸ τὸν γεννήσαντα πατέρα.

³ Ἄν μὴ διορθωθῇ τὸ χωρίον, καὶ τοῦτο παρέχει δυσκολίαν, διότι ὁ Οἰδίπους παρακαλεῖ τὰς θυγατέρας νὰ εὐχηθῶσιν ὑπὲρ ζωῆς εἰς ἄνθρωπον μισοῦντα τὸν βίον. Ἀσθενής τις δικαιολογία εἶναι δυνατή, δηλ. ὁ Οἰδίπους ἐννοεῖ βίον, οἷον περιέγραψεν ἐν στίχ. 1431.

⁴ Ὁ Κρέων ἀρχεται ἐκ τετραμέτρων καὶ παύεται εἰς τετράμετρα.

⁵ Διότι ὅλα, ὅταν γίνωνται ἐν καταλλήλῳ χρόνῳ, εἶναι ὠραῖα.

⁶ Ἡ ἐπὶ μετὰ δοτικῆς ἐνταυθα δηλοῖ τὴν συνθήκην, ὡς Ἀριστοφάν. ἐν Πλούτ. 1068 «οὐκοῦν ἐπὶ τούτοις εἰσὶν».

⁷ Παρατακτικὴ σύνταξις ἀντι

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

γῆς μ' ὅπως¹ πέμψεις ἄποικον.

ΚΡΕΩΝ

τοῦ θεοῦ μ' αἰτεῖς δόσιν².

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἀλλὰ θεοῖς³ γ' ἐχθιστος ἦκω.

ΚΡΕΩΝ

τοιγαροῦν τεύξει⁴ τάχα.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

φῆς τάδ' ὅν;

ΚΡΕΩΝ

ἂ μὴ φρονῶ γὰρ⁵ οὐ φιλῶ λέγειν μάτην.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

ἄπαγε νῦν μ' ἐντεῦθεν ἤδη.

ΚΡΕΩΝ

στεῖχε νῦν, τέκνων δ' ἀφοῦ⁷.

ΟΙΔΙΠΟΥΣ

μηδαμῶς ταύτας γ' ἔλη μου.

ὑποτακτικῆς. Ὃταν εἴπῃς, τότε ἀκούσας θέλω μάθει.

¹ Ἐπεξηγεῖ τὸ ἐφ' οἷς. Τὸ γῆς ἄποικον σημαίνει, ὅτι καὶ τὸ πάτρας ἄπουρον ἐν σίχ. 193.

² Αἰτεῖς δῶρον, ὅπερ δίδει ὁ θεός· ὁ Κρέων ἐπιμένει, ὅτι πρέπει πρῶτον νὰ ἐρωτηθῇ ὁ Ἄπολλων, ὡς ἐν σίχ. 1438.

³ Ἐπειδὴ ὁ Οἰδίπους παραπέμπεται εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν θεῶν, νομίζει, ὅτι δὲν πρέπει νὰ προσδοκᾷ τὸ αἰτούμενον, διότι ἴσια ἴσια ὑπὸ τούτων μάλιστα μισεῖται.

⁴ Ἀντικείμενον ἐννοεῖται ἡ τοῦ θεοῦ δόσις. Ὁ Κρέων εὐφυῶς ἐξάγει τὸ ἀντίθετον πόρισμα. Λοι-

πὸν ἐὰν ὄντως μισῇσαι, ταχέως θέλεις ἐπιτύχει τούτου.

⁵ Δηλαδή, ὅτι τεύξομαι τάχα.

⁶ Ὁ σύνδεσμος οὗτος τίθεται καὶ μετὰ πολλὰς λέξεις, ὡς ἐν Φιλοκτ. 1430 «καὶρὸς καὶ πλοῦς» δδ' ἐπείγει γὰρ κατὰ πρόμνην. Αἰτιολογεῖ δὲ παραλειφθεῖσαν πρότασιν· δὲν βεβαίω, ὅτι θέλεις λάβει ταχέως· διότι ὅσα δὲν γνωρίζω, δὲν ἀγαπῶ νὰ λέγω ἀνωφελῶς. Ὁ αὐτὸς Κρέων ἐν σίχ. 569 εἶπεν· «ἐφ' οἷς γὰρ μὴ φρονῶ σιγᾶν φιλῶ».

⁷ Ὁ Σχολιαστὴς ἐρμηνεύει· «Ἀφίστασο». Ἐκ τῆς φράσεως γίνεται δῆλον, ὅτι ὁ Οἰδίπους εἶχετο τῶν θυγατέρων.

1320

ΚΡΕΩΝ

πάντα μὴ βούλου κρατεῖν¹.καὶ γὰρ ἀκράτησας, οὐ σοὶ τῷ βίῳ ξυνέσπετο².

ΧΟΡΟΣ

ὦ πάτρας Θήβης ἐνοικοι, λεύσσετ'³, Οἰδίπους ὁδε,ὃς τὰ κλείν'⁴ αἰνίγματ' ἤδει καὶ κράτιστος ἦν ἀνὴρ,f (ὃν⁵ τίς οὐ ζήλου πολιτῶν καὶ τύχας ἐπιβλέπων,)

¹ Τὸ κρατεῖν συντάσσεται μὲν συνήθως πρὸς γενικὴν, ἀλλὰ καὶ πρὸς αἰτιατικὴν ἐνίοτε, ὡς ἐν Οἰδίποδ. ἐπὶ Κολων. 1380. «τοιγὰρ τὸ σὸν θάκημα καὶ τοὺς σοὺς θρόνους κρατοῦσιν». Τοῦτο εἶναι παροιμία κατὰ τὸν Σουΐδαν. «Πάντα μὴ βούλου κρατεῖν· ἐπὶ τῶν εἰς πάντα εὐδαιμονοῦντων βουλομένων».

² Εὐφωδῆς ὁ Κρέων συνδέει τὴν εἰρημένην παροιμίαν μετὰ τῶν περιστάσεων τοῦ βίου τοῦ Οἰδίποδος. Μὴ θέλει εἰς ὅλα νὰ ἐπικρατῇ· διότι εἰς ὅσα ἐπεκράτησας, ταῦτα δέν σε ἠκολούθησαν κατὰ τὸν βίον. Νοοῦνται ὁ πλοῦτος καὶ ἡ εὐτυχία, ἅπερ παρίστανται ὡς ἐπέται καὶ ἐταῖροι τοῦ ἀνθρωπίνου βίου. Τὴν ιδέαν ταύτην ἀναπτύσσει ὁ χορὸς ἐν τοῖς ἐπομένοις. Τούτων ῥηθέντων ὁ Οἰδίπους εἰσάγεται εἰς τὰ ἀνάκτορα διὰ τῆς μέσης θύρας, μετὰ τούτου δὲ αἱ θυγατέρες καὶ ὁ Κρέων εἰσέρχεται.

³ Ἡ σκηὴν ὑπόκειται ἐν τῇ χάρει πρὸ τῶν ἀνακτόρων. Ἐνταῦθα πλὴν τῶν ἀρίστων τῶν Θηβῶν παρίσταται καὶ πλῆθος, εἰς ὃ ἀποτείνει τὸν λόγον ὁ χορὸς.

⁴ Τὸ αἰνίγμα τῆς Σφιγγὸς λέγεται κλείνόν, διότι παρήγαγε κλέος τῷ Οἰδίποδι. Παραπλήσια λέγονται παρ' Εὐριπίδ. ἐν Φοίνισ.

1738. ὦ πάτρας κλεινῆς πολιταί, λεύσσετ', Οἰδίπους, ὃς τὰ κλείν' αἰνίγματ' ἔγνω καὶ μέγιστος ἦν ἀνὴρ, ὃς μόνος Σφιγγὸς κατέσχον τῆς μισοφόνου κράνης, νῦν ἄτιμος αὐτὸς οἰκτρὸς ἐξελαύνομαι χθονός».

⁵ Ὁ στίχος οὗτος οὐχὶ ἀδίκως ὑποτίθεται διεφθαρμένος καὶ πρὸς θεραπείαν ποικίλαι εἰκασίαι ἐπενοήθησαν. Ὁ Jacobs καὶ ὁ Gobet νομίζουσιν, ὅτι ὅπως πρέπει νὰ ἐξαλείψωμεν τὸν στίχον. Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν· ὅστις οὐ ζήλῳ πολιτῶν καὶ τύχαις ἐπιβλέπων, ὅπερ ὁ Seager διώρθωσεν εἰς, ὃν τίς οὐ ζήλου, ὁ δὲ Enger εἰς, οὐ τίς οὐ ζήλῳ πολιτῶν ἦν τύχαις ἐπιβλέπων καὶ ἄλλοι ἄλλως. Καίπερ οὗσης δυσκόλου τῆς ἐκλογῆς προετιμήσαμεν τὴν ὑπὸ Seager, ᾧ ἠκολούθησε καὶ ὁ Wolff τρέψας σῶμα τὴν δοτικὴν τύχαις εἰς τύχας, διότι ἡ σύνταξις πρὸς αἰτιατικὴν εἶναι ἀρχαιότερα. Κατὰ τὴν διόρθωσιν ταύτην ὁ στίχος σημαίνει· τὸν ὅποτον καὶ τὰς τύχας αὐτοῦ βλέπων τίς ἐκ τῶν πολιτῶν δὲν ἐζήλευεν; Ἡ σύνταξις αὕτη ἔχει τι σπάνιον, διότι ἐν τῇ ἀναφορικῇ προτάσει ὑπάρχει ἐρώτησις, ἀλλ' ὑπάρχουσιν ὅμοια παραδείγματα, ὡς ἐν Οἰ-

εἰς ὅσον¹ κλύδωνα δεινῆς συμφορᾶς ἐλήλυθεν.
ὥστε θνητὸν ὄντ' ἐκείνην τὴν τελευταίαν δέον²
ἡμέραν ἐπισκοποῦντα μηδέν³ ὀλβίζειν, πρὶν ἂν
τέρμα⁴ τοῦ βίου περάσῃ, μηδέν ἀλγεινὸν παθῶν.

δίποδ. ἐπὶ Κολων. 1133. ἀνδρός,
ὃς τίς οὐκ ἐνὶ κηλὶς κακῶς ξύν-
οικος; καὶ ἐν Ἀποσπάσμ. 871
«Νῦσαν, ὅπου τίς ὄρνις οὐχὶ
κλαγγάνει;»

¹ Ἡ σύνταξις ἔχει οὕτως·
λεύσσετε, εἰς ὅσον κλύδωνα Οἰ-
δίπου; ὅδε ἐλήλυθεν.

² Τὰ χειρόγραφα ἔχουσιν ἰ-
δεῖν, ὅπερ κατὰ τὴν γνώμην
τῶν πλείστων κριτικῶν δὲν εἶναι
γνήσιον· καὶ ὁ μὲν Stanley προτεί-
νεται νὰ γραφῇ ἔδει, ὁ δὲ Nauck
χρεῶν ἢ θέμις, καὶ ὁ Seyffert
δέον, ὅπερ πιθανώτερον. Ἐν-
νοεῖται δὲ τὸ ἐστί. Τοῦτο εἴ-

ναι ἡ πολυθρύλητος τοῦ Σόλα-
νος ῥῆσις, Ἡρόδοτ. I, 32 «Σκο-
πεῖν δὲ χρή παντός γρήματος
τὴν τελευτὴν καὶ ἀποβήσεται·
πολλοῖσι γὰρ δὴ ὑποδέξας ὄλβον
ὁ θεὸς προρρίζους ἀνέτρεψε».·
Ὅτι δὲ τοῦτο δὲν εἶναι ἡ κυρία
τοῦ δράματος ἰδέα, εἰδείξαμεν ἐν
τῇ Εἰσαγ. σελ. 42.

³ Μεταφορὰ ἐκ τοῦ σταδίου·
Παραπλήσια λέγει ὁ Εὐριπίδης ἐν
Ἀνδρομάχ. 102 «χρή δ' οὐποτ'
εἰπεῖν οὐδέν' ὀλβιον βροτῶν, πρὶν
ἂν θανόντος τὴν τελευταίαν ἴδῃς
ὅπως περάσας ἡμέραν ᾗξει κατω».

1520
650
—
900

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ

Σελίς	Στίχος	'Αρτί	'Ανάγνωθι
22	9	τοῦ πόλεως	τῆς πόλεως
29	4	στιχομαθία	στιχομυθία
53	2	λοιποῦ	λοιμοῦ
68	19	'Αντιγύν.	'Αντιγόν.
88	8	εὐί	εὐοῦ.
89	4	'Αντιστροφα	'Αντιστροφή.
99	6	Διόνυσσος	Διόνυσο;
122	23	ὀλίγον	ὀλίγον
123	11	ὀργίζεται	ὀργίζηται
142	9	Enfurd	Erfurd
153	26	φέρομα	φέρομαι
155	24	ὑπάρχοντος	ὑπάρχοντος
168	11	προ-στεθῇ	προσ-τεθῇ
175	11	ἡ σύ.	ἡ σύ;
"	2	Χάκωνος	Χάλκωνος
183	36	προ-σέξω	προσ-έξω
190	12	εὐχομα	εὐχομαι
191	3	τα	τά
192	16	βραχυλογία;	βραχυλογίας
212	12	'Απόλλωνος,	'Απόλλωνος;
213	23	ἀνα-γκατον	ἀναγ-κατον
216	19	οὔ	οὐ
219	18	ἐρμηνεύει	ἐρμηνεύει
220	16	ὄν-τιν	ὄσ-τις
223	9	ἀλοκε;	ἄλοκες

1870

Year	1870	1871	1872
Jan	1	2	3
Feb	4	5	6
Mar	7	8	9
Apr	10	11	12
May	13	14	15
Jun	16	17	18
Jul	19	20	21
Aug	22	23	24
Sep	25	26	27
Oct	28	29	30
Nov	31	32	33
Dec	34	35	36
1871	37	38	39
1872	40	41	42
1873	43	44	45
1874	46	47	48
1875	49	50	51
1876	52	53	54
1877	55	56	57
1878	58	59	60
1879	61	62	63
1880	64	65	66
1881	67	68	69
1882	70	71	72
1883	73	74	75
1884	76	77	78
1885	79	80	81
1886	82	83	84
1887	85	86	87
1888	88	89	90
1889	91	92	93
1890	94	95	96
1891	97	98	99
1892	100	101	102
1893	103	104	105
1894	106	107	108
1895	109	110	111
1896	112	113	114
1897	115	116	117
1898	118	119	120
1899	121	122	123
1900	124	125	126

~~Handwritten signature~~
Handwritten signature

1 - 510.

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

Ἱστορία τῶν Ὀμηρικῶν Ἐπῶν	5,00
Γοργίας Πλάτωνος	5,00
Ἀντιγόνη Σοφοκλέους	4,00
Ὀμήρου Ἰλιάδος τεῦχος πρῶτον	3,00
» » τεῦχος δεύτερον	2,50
Τὰ δύο ὁμοῦ εἰς ἓν σῶμα	5,50
Πλάτωνος Ἀπολογία Σωκράτους	3,00
Πρωταγόρας Πλάτωνος	4,00

Τιμᾶται δραχμῶν..... 3,70